ECCLESIASTICÆ JURISDICTIONIS VINDICIÆ ADVERSUS CAROLI FEVRETI, ET ALIORUM TRACTATUS DE ABUSU,

SUSCEPTÆ

Ab ANTONIO DADINO ALTESERRA, *utriusque Juris Professore, & Decano Universitatis Tolosanæ.*

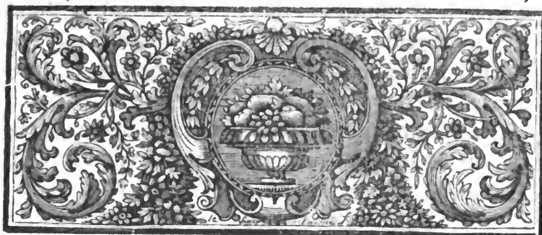

PARISIIS,
Apud RAYMUNDUM MAZIERES, suprà Pontem Campsorum, ad insigne sancti Michaëlis.

M. DCC. III.

Cum Privilegio Regis & Approbatione.

PRÆFATIO.

N prodit in lucem opus poſthumum Dadini Alteſerræ Juriſconſulti Tholoſani, viri ſcientiarum ferè omnium ſubſidiis inſtructi, & ſcriptis quæ in Jus Civile & Canonicum publici juris fecit commendabilis. Deſiderabatur jamdiu hoc opus, quod vir eximius ſcripſerat ad tuendam juriſdictionem Eccleſiaſticam, multis in locis labefactatam à Carolo Fevreto, in Tractatu ſuo de Abuſu. Novitas operis multos habuit comprobatores, licet reverâ aliqua ſine delectu & autoritate fuerint adinventa, quæ jus Eccleſiaſticum poterant ſubvertere.

Clerus Gallicanus exiſtimavit adhibendum eſſe virum antiquitatum Eccleſiaſticarum peritiſſimum, qui partes ſuas tueri poſſet. Eminebat in

Clero illuſtriſſimus Franciſcus de Harlai tunc Rothomagenſis, poſtea factus Archiepiſcopus Pariſienſis, vir nobilitate & claritate generis conſpicuus, ingenii perſpicaciâ & ſagacitate, necnon morum humanitate omnibus gratus: ipſum ſcientiarum & benevolentiæ vinculum devinxerat cum Dadino Alteſerrâ, quem ſæpiùs in rebus arduis conſulebat, & inter eos viciſſim elucebat & eruditio & ingenii felicitas conſulentis, & reſpondentis ſagacitas & prudentia.

Sæpiùs Alteſerram hortatus eſt Harlæus ut Fevretio reponeret, quia ad id operis ſuſcipiendi neminem promptiorem & paratiorem noverat; & hoc modo de Religione, de Eccleſiâ, de Clero Gallicano benè ipſum meriturum confidebat.

Denique ut faſta Comitiorum Cleri Gallicani teſtantur, Eminentiſſimus Cardinalis d'Eſtrées tunc Epiſcopus Laudunenſis, Dux & Par Franciæ, poſteâ purpurâ Cardinalitiâ decoratus ſub Clemente Decimo, ſcripſit Alteſerræ, ut munus illud ſuſciperet: non incongruum videtur hic inſerere Epiſtolam Gallicanâ Linguâ exaratam, ne quid elegantiæ deperderet, ſi in alienam verteretur. Deindè tanti viri laus & concepta opinio de Alteſerra non erit levioris ponderis ad ſignificandum quantùm exiſtimatio autoris apud ipſum valeret. Verba Epiſtolæ hæc ſunt.

MONSIEUR,

L'Assemblée generale du Clergé, qui n'ignoroit " pas déja vôtre merite & vôtre profonde capacité, a " appris avec beaucoup de joye que vous avez plu- " sieurs memoires & des matieres digerées, dont vous " pouvez en peu de temps former une réponse au Livre " de l'Abus de Fevret, qu'elle juge, aussi bien que " vous, fort préjudiciable à la Jurisdiction & à la " Discipline de l'Eglise. Elle a si bien receu cet avis " qu'elle m'a ordonné d'en remercier Monsieur l'Abbé " du Ferrier de sa part; & quoiqu'elle ne croye pas " que vôtre zele ait besoin d'estre excité à un travail " auquel vôtre gloire particuliere ne doit pas moins " vous porter que l'interest de l'Episcopat; elle a crû " toutesfois qu'elle devoit non seulement vous convier " à l'entreprendre, mais même vous en presser. La " fâcheuse experience qu'elle a fait depuis qu'elle sub- " siste, luy persuade que le mal qu'elle souffre par les " Juges seculiers demande de forts & prompts reme- " des, & que celuy qu'elle attend de vos soins & de " vôtre suffisance, ne doit pas estre differé. Elle ne " doute pas aussi, que les Assemblées qui la suivront, " n'estiment autant qu'elle fait vos talens & vos ser- " vices, & n'ayent la même disposition à les recon- " noître. Pour moy je m'acquite tres-volontiers de l'or- "

„ *dre qu'elle m'a donné ; & je vous assure que je*
„ *n'entre pas seulement dans ses sentimens comme un*
„ *des Deputez, mais par la connoissance & la consi-*
„ *deration particuliere que j'ay pour vôtre vertu.*
„ *Je suis, &c.*

L'Evêque de Laon.

Paruit votis & desideriis Cleri Gallicani, & munus suscepit, & multâ curâ & diligentiâ perfecit. Non diffitendum est tamen viro Doctissimo illud contigisse, quod plerumque evenit iis qui partes contrarias suscipiunt; scilicet ut dum alium impugnare aggrediuntur, partes contrarias tuendo, aliquando in extremum declinent, & durioribus terminis sensus suos exponant.

Unde monendus est Lector, ne existimet omnia quæ in hoc opere reperiuntur, esse consona juri quod inconcussè servatur in Galliâ & Curiæ placitis stabilitum est. Pareant manes tanti viri; sed aberravit aliquando à Praxi fori Gallicani, vir antiquitatis potiùs quàm praxis forensis studiosus. Quod mirum non videri debet, quia vir doctissimus scientiam ferè suam omnem hauserat tum ex Decretalibus, tum ex Canonistis, qui nimium Jurisdictioni Ecclesiasticæ indulserant. Certè si priscæ

Ecclesiæ nascentis tempora inspiciamus, cùm ex Præcepto Apostoli, lites inter Christianos forent potius amicabiliter componendæ quàm ad strepitum judiciorum deducendæ, quia nondum Imperatores aut Principes fidem Christianam ampli exerant; certum est controversias ferè omnes inter Christianos apud judices Ecclesiasticos delatas fuisse, & eorum judicio diremptas fuisse. Unde sub Christianis Imperatoribus, jus quod ex compromisso partium & subjectione voluntariâ exercuerant viri Ecclesiastici, in plerisque retinuerant. Sed paulatim imminutis formis judiciorum, judices Laïci liberum jurisdictionis suæ in Laïcos exercitium, reassumpserunt. Tamen judices Ecclesiastici faventibus Imperatoribus & Regibus Christianis, in certis casibus, in quibus vel conscientia, vel morum disciplina secundùm Canones lædi videbatur, suam jurisdictionem servaverunt. Unde non est cur notetur Dadinus Alteserra, si juri, vel potius consuetudinibus antiquis Ecclesiæ inhærens tenaciter, nec ultra progressus, multa in hoc opere asseruerit, quæ mutata sunt in foro, utilitate ita suadente. Tamen ne inde aliqui sibi fingant hanc in judiciis etiam Ecclesiasticis formam esse servandam, & ne inde aliqui ansam controvertendi quod nunc usu contrario introductum est accipiant, visum est notare aliqua, quæ possint aliquos juris nostri tenaces offen-

dere, quæ ad calcem hujusce præfationis subjungere curavimus. Poterant hęc in manuscripto obliterari & revera pleraque delenda & obliteranda fuissent; sed visum est opus Alteserrę integrum exhibere, ne mutilum & mancum in aliquibus videretur, quia in plerisque virorum Doctissimorum & clarissimorum Bibliothecis hujusce manuscripti exemplum invenitur, nec non in Bibliothecâ Regiâ: unde parcendum fuit in plerisque autori, cujus fama non solum in Galliâ, sed etiam apud exteros inclaruit. Non mirum si sensus suos, quos ex Jure Canonico & Decretalium jure hauserat, exposuit cum zelo acriori & sæpius duriori, ad Jurisdictionem Ecclesiasticam, quam ex professo tueri aggressus est, propugnandam. Certum est nostris moribus Jurisdictionem Ecclesiasticam, quæ cum strepitu judiciorum exercetur, certis finibus coarctari ex Constitutionibus Regiis. Et sanè fatendum est Alteserram, si pauca excipias, non dogmaticè, sed historicè scripsisse, & reconditioris antiquitatis secreta reserasse; unde ne quis offensionis caussam habeat, non Liber iste proponitur tanquam dogmaticus, sed potiùs historicus, qui quoad praxim cum delectu legendus est; quia sæpiùs Author suas partes quas suscepit stilo & verbis acrioribus tuetur. Sed qui usum Fori Gallici habent, facilè discernent quæ discernenda passim occurrunt. Unde

de

de non timendum eſt, ut aliqui inde arripiant occaſionem impugnandi ea quæ longo uſu & inveterata conſuetudine firmata ſunt, tum Edictis Regiis, tum Senatuſconſultis, quorum apud nos ſumma eſt autoritas & reverentia.

Sequuntur ea quæ præcipuè notanda occurrunt.

NOTÆ IN PRIMAM PARTEM.

PAg. 7. Asserit Jurisdictionem Ecclesiasticam esse juris divini, quod quidem intelligendum est de Jurisdictione Ordinis, non verò de Jurisdictione contentiosa, quæ certis limitibus coarctatur, pro regionum more & consuetudine.

Pag. 43. Author acriùs invehitur in usum appellationum tanquam ab abusu, *quas subsidiarium & ultimum remedium appellat, quod alio deficiente datur*: quod quidem debet cum aliqua modificatione subintelligi; scilicet ut Clerici vix debeant ad forum laïcum recurrere; sed cùm Judices Ecclesiastici suâ abutuntur Jurisdictione, recursus ad Curias Parlamenti debet censeri remedium ordinarium.

Pag. 45. *cap.* 3. Asserit *quòd si Episcopus nolit subditos ordinare, ii non possunt ordinari sine licentia summi Pontificis, vel sine Litteris dimissoriis proprii Episcopi causam rationabilem continentibus*, propter quam ipsum nolit vel nequeat ordinare, *cap.* 10. *de temp. ordin. in* 6.

Re verâ caput primum de tempor. ordin. in 6. illud innuit, & Autor fretus hac Decretali, quæ est Constitutio Clementis IV. data anno 1190. videtur assentire sensui hujus Constitutionis, licèt re verâ in Galliâ ordinatio censeatur esse voluntariæ Jurisdictionis, & non sit locus devolutioni in casum denegatæ ab Episcopo Ordinationis; tamen in patria obedientiæ hoc adhuc servatur: scilicet si aliquis Clericus sit arctatus ratione Beneficii ad promotionem ad Ordines sacros, & recuset Episcopus ordinare, tunc summus Pontifex brevi commonitorio ab ipso causas recusationis expostulat, & si renuat sine causa, alteri Episcopo ordinationem delegat.

Pag. 47. Rectè dicit: *Audio nuper tacito Senatusconsulto deliberatum ab uno è nobilioribus Galliæ Ordinibus, ut si Ordinarius per trinam requisitionem recusaret conferre Ordines, vel Litteras dimissorias dare ad Ordines assumendos ab alio Episcopo.*

Re verâ nullum ejusmodi Senatusconsultum reperitur, & idcircò consultè usus est verbo, *Audio*.

Pag. 57. *cap.* 6. Contendit Abbatem exemptum non teneri professionē edere Episcopo; sed tenetur saltem professionem reverentialem edere, cùm illa professio non præjudicet exemptioni.

Pag. 72. Autor arctiùs inhærens Jurisdictioni Ecclesiasticæ contendit non rectè appellari tanquam ab abusu, à collatione facta Beneficii; quam quidem sententiam licèt tueatur autoritate legum, tamen usus invaluit, ut liceat appellare tanquam ab abusu à collatione facta ab Ordinario, si contrà jus Patronorum, & maximè Laïcorum, aut contra leges Regni expedita fuerit, & formæ Juris neglectæ fuerint, quia eo casu appellationis tanquam ab usu remedium debet censeri ordinarium.

Pag. 85. Asserit Episcopum in cursu visitationis non posse judicialiter cognoscere de vita & moribus Clericorum, & non posse ipsos punire pœnâ ordinariâ, sed mitiori. Quod quidem subaudiendum est de processu summario & sine forma judiciorum; quia si velit Episcopus pro urgentia nego-

tii processum instruere, illud potest, & statuere pœnas ordinarias.

Pag. 96. Sub medium, videtur innuere, ritus Ecclesiæ Romanæ præferendos Ecclesiæ Metropolitanæ. Quod intelligendum cum restrictione, quia tutius est, ut ritus iidem in Provincia Ecclesiastica observentur, præcipuè si consentiant Suffraganei Episcopi.

Pag. 126. & 127. Autor parùm attentus ad Praxim forensem hodiernam, quæ usu invaluit, contendit, quod ubi Judex sæcularis pronuntiavit super possessorio Beneficii, adiri possit Judex Ecclesiasticus super petitorio: quod hodie in Gallia obsoletum est; quia ubi possessorium plenè judicatum est, non ampliùs licet adire Judicem Ecclesiasticum super petitorio.

Pag. 129. Malè interpretatur effectum missionis in possessionem, quæ conceditur à Judicibus secularibus in casu denegatæ justitiæ ab Episcopo, quia illa missio in possessionem fit ad conservationem Juris, nec sub eo prætextu licèt proviso, se immiscere in functiones merè spirituales. Et ita statutum est Edicto regio mensis Aprilis anni 1675. super Jurisdictione Ecclesiasticâ lato, articulo 7.

Pag. 135. Videtur innuere cognitionem de Portione congrua Rectorum Ecclesiarum Parochialium usurpatam fuisse à Judicibus secularibus; quod quidem verum non est. Nam cùm agatur de reditu merè temporali, cognitio pertinet ad Judicem regium.

Pag. 153. Astruit editionem librorum hæreticorum non esse casum regium seu privilegiatum, quod sanè interpretatione indiget: quia reverâ Episcopi possunt interdicere usum librorum hæreticorum; sed quoad suppressionem ejusmodi librorum, maximè pertinet ad Magistratus regios, penes quos est Politia exterior.

Idem sentiendum est de sortilegis, de quibus autor differit, *pag.* 156. qui quidem si sint fori Ecclesiastici ratione Clericatus possunt quidem puniri à Judicibus Ecclesiasticis, vocatis Judicibus regiis pro crimine privilegiato; sed si sint laïci, cognitio sortilegii rectè pertinet ad Magistratus regios.

Quoad crimen sacrilegii de quo differit *pag.* 159. & 160. distinguendum est inter pœnas canonicas & eas quæ respiciunt vindictam publicam propter scandalum. Nam re verâ Judex Ecclesiasticus aut Episcopus potest punire sacrilegos viâ excommunicationis, aut depositionis si sint Clerici, sed Judex Regius potest eosdem sacrilegos punire pro modo delicti, & etiam ipsos damnare ad mortem, si crimen sacrilegii commissum fuerit cum gravi scandalo.

Eadem distinctio adhibenda circa interturbationem Sacrorum, de quâ author differit *cap.* 70. *pag* 161. nam revera Episcopus potest excommunicare eos qui tumultus excitant in Ecclesiâ, sed Magistratus Regii cognitio est ut scandalum, si quod sit, reparari curet animadversione adhibita contra reos.

Idem intelligendum de Usuris, de quibus Judex Regius potest & debet cognoscere; cum Usuræ non solum prohibitæ sint jure Canonico, sed etiam constitutionibus Regiis. Ita intelligendus est autor. *Pag.* 162. & 163.

Quoad cognitionem adulterii, de quâ author differit, *pag.* 165. & 166. eadem interpretatio debet fieri. Reverâ Clericus postulatus propter crimen adulterii potest conveniri apud judicem Ecclesiasticum: sed debet vocari judex Regius, quia agitur de crimine Privelegiato, quod aliquando pœnam meretur, si crimen probatum fuerit.

Autoris sententia omnino in eumdem sensum deflectenda circa cognitionem concubinatûs, homicidii, blasphemiæ, perjurii, injuriarum in Cle-

ricos, & cæterorum criminum, de quibus poteſt cognoſcere judex Eccleſiaſticus circa Clericos; ſed ſemper adhibitis Magiſtratibus Regiis, propter ſcandalum quod Politiam publicam lædit, & debet manuteneri à judicibus Regiis. Et hoc ſervatur ex Edicto Melodunenſi & Conſtitutionibus Regiis anni 1678. & 1684.

Reverâ, ut refert autor *P.* 180. Simeon Dolive aſſerit loco citato cognitionem homicidii ſui ipſius à Preſbytero commiſſi remiſſum fuiſſe ad judicem Eccleſiaſticum; ſed nuſquam in Senatu Pariſienſi illud locum habuit, quia cùm mors omnia ſolvat, non ampliùs habetur ratio caracteris; & ideo ſi Clericus violentas in ſe manus adhibuerit, & mors ſubſequuta fuerit, vindicta hujuſce criminis pertinebit ad Magiſtratus Regios, etiam privativè ad judicem Eccleſiaſticum.

Quoad inceſtum & alia crimina, de quibus author differit *p.* 191. *&* 192. & aliis ſequentibus, advertendum eſt omnia fere crimina, exceptis perduellionis & læſæ majeſtatis, hodie quoad Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, eſſe Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quia atrocitas criminis non tollit exceptionem fori; ſed hoc adhibito modo, ut judex Regius adhibeatur, ut cognitionem habeat criminis ſimultaneè, & proceſſum ſeparatim inſtruat & ſententiam ferat: quâ latâ, judex Regius ſententiam ſuam executioni mandari jubet, ubi ſupremo judicio firmata fuit, Hoc ita obſervatur in Galliâ ex Conſtitutionibus Regiis. Unde differentiæ adhibitæ ab autore, circa crimina mixta & alia, in quibus locus eſt præventioni judicis, prorſus ſunt inutiles quoad ea in quibus publicus ſtatus læditur, & vindicta publica adhiberi debet; quia illa crimina ſunt mixti fori, nec præventio judicis Eccleſiaſtici excludit cognitionem judicis ſæcularis & Regii, quin immò debet vocari & adhiberi.

Pag. 206. Aſſerit ſeparationem tori inter conjuges eſſe fori Eccleſiaſtici; quod quidem diſtinguendum eſt: ſcilicet ſi agatur principaliter coram judice Eccleſiaſtico, de fœdere matrimonii, poterit incidenter & lite pendente, de ſeparatione tori ſtatuere; ſed principaliter non cognoſcit judex Eccleſiaſticus de ſeparatione tori, puta propter ſævitias mariti, vel alias cauſas à jure approbatas.

Pag. 211. Fallitur dum dicit judicem Eccleſiaſticum competentem & idoneum eſſe de matrimonio impuberum quia occurrit quæſtio facti, immò quæſtio merè facti non pertinet ad judicem Eccleſiaſticum.

Pag. 217. Et toto capite an judex Eccleſiaſticus cognoſcat de rationibus matriculariorum, & præcipuè ſub finem, acrius invehitur in juriſdictionem Laïcam, & parum cautè damnat conſuetudines fori, quas malè corruptelas vocat, quod quidem inconſideratiùs elapſum fuit.

Pag. 225. Licet autor opinionem ſuam tueatur circa conceſſionem monitoriorum, tamen praxis fori Gallici invaluit, ut judex Eccleſiaſticus non poſſit denegare monitoria, ſi cauſa viſa fuerit neceſſaria judici laïco, ad elucidationem veritatis, & edicto menſis Aprilis anni 1695. Rex ſatis providit ne judices ſæculares concederent facultatem obtinendi monitoria à judice Eccleſiaſtico, niſi propter crimina atrociora & ſcandala publica: ſed non debet judex Eccleſiaſticus inquirere ſuper eo quod viſum fuerit judici laïco, cujus in hiſce partibus debet juvare juriſdictionem, propter mutuam concordiam Juriſdictionis Eccleſiaſticæ & ſæcularis, unde ſibi mutuam opem debent Judices Eccleſiaſtici & Regii.

Pag. 231. Restringenda aut potius omnino delenda essent verba quibus conqueritur de sublatâ cognitione judicibus Ecclesiasticis legatorum piorum.

Idem dicendum de eo quod scribit *Pag.* 233. circa actiones funerarias, quarum cognitio rectè pertinet ad judices Regios.

Pag. 235. autor asserit Episcopis competere censoriam Jurisdictionem in magistratus; quod quidem intelligendum est cum limitatione & restrictione: quia si intelligat quod illa censoria jurisdictio possit exerceri ratione officii, sane illud repugnat moribus nostris & libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ; sed si magistratus spectetur ut persona privata, nec agatur de functionibus sui officii, potest subjacere Censuris Ecclesiasticis.

Eadem pag. Sub finem Autor fretus autoritate Synodi Arelatensis existimat magistratus olim propter exercitium capitalium judiciorum debuisse accipere litteras communicatorias ab Episcopis; sed malè interpretatus est author sensum Concilii Arelatensis, ut rectè colligere licet ex notis Gabr. Albaspinei ad hunc canonem. Qui impensius Ecclesiasticæ jurisdictioni favere visi sunt, ut Severinus Binius & alii quos Albaspineus merito refellit, huncce canonem sanius de hæreticis aut schismaticis qui ad magistratus evehebantur, intelligendum esse censuerunt; nam nemini in mentem venire debet magistratui, eo ipso quod magistratus titulo insignitus erat, communione esse interdicendum, donec accepisset litteras communicatorias ab Episcopo.

Pag. 242. Inconsultius asserit id quod volunt hodie judicem Ecclesiasticum teneri in ordinatione litium legibus & formulis fori sæcularis magis ex præsumptione judicum quam ex jure proficisci. Quia sanè formulæ judiciorum pertinent ad Politiam externam, quæ spectat ad Principes sæculares.

Pag. 261. Non deberet ita mordaciter invehi contra jurisdictionem sæcularem contra Clericos, quia quælibet jurisdictio suos habet fines & limites.

Pag. 267. Nimis acriter contendit judicem sæcularem non posse injungere judici Ecclesiastico ut excommunicatum absolvat ad cautelam, quod quidem cum aliquâ modificatione intelligendum; quia si quis gravatus sententiâ excommunicationis contra ipsum latæ, ab illa appellet tanquam ab abusu, Senatus potest provisoriè ordinare, ut excommunicatus absolvatur ad cautelam, prout statuitur art. 36. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, nec ullum affertur præjudicium autoritati Ecclesiæ, quia beneficium absolutionis ad cautelam pendet ab Episcopo, cujus in hac vice Senatus excitat autoritatem, quia gravatus non debet permanere innodatus vinculo excommunicationis quousque causa justa videatur propter quam excomunicatio lata est, & si injusta visa fuerit beneficium absolutionis non debet denegare Ecclesia.

Pag. 271. *cap.* 14. Distinguit duplicem jurisdictionem in Episcopis, scilicet ordinariam & delegatam: sed in Galliâ Episcopi non utuntur illâ jurisdictione delegatâ, cum jure suo & ordinario intendant ea omnia exequi quæ ipsis competunt secundùm antiquos canones, & non agunt tanquam delegati, nisi occasione mandatorum specialium, ut in specie Unionum, restitutionis contra Promotiones ad Ordines, & vota Regularia cæteraque alia similia.

Pag. 274. Videtur innuere à jurisdictione temporali Episcopi non appellari ad Principem; sed hoc tantum historicè scribit: nam fatetur postea, *pag.* 275. subsequenti, illud in Galliâ

non obtinere ex constitutione Philippi Pulchri.

Pag. 281. Debebat parcere zelo quem ubique exhibet in tuenda jurisdictione Ecclesiasticâ, & oblitteranda essent illa verba quibus appellationes tanquam ab abusu vocat lethale telum & scopulum jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Idem dicendum esset de eo quod scribit *Pag.* 291. sub finem, nec non de eo quod acriùs scribit *Pag.* 296. *cap.* 8. lineâ tertiâ, ubi dicit appellationes tanquam ab abusu machinis sæcularium judicum adinventas fuisse.

Pag. 297. Infelicem exitum notat appellationum ad futurum Concilium, vel ad Papam melius consultum, sed non est metiendus usus hujusmodi appellationum ex eventu, quia aliquando præstat uti hoc remedio in casu gravaminis notorii.

Pag. 300. In principio, lineâ tertiâ, stilo suo invehitur in usum appellationum tanquam ab abusu, quas novissimum & subsidiarium remedium appellat, licèt sæpiùs notatum fuerit hunc usum esse remedium ordinarium.

Sub finem ejusdem paginæ inconsultè asserit infractionem principalium Constitutionum non esse idoneam causam appellationis tanquam ab abusu: nam quotiescumque infringuntur Constitutiones Regiæ à Judicibus Ecclesiasticis, locus est appellationi tanquam ab abusu; quia Judices Ecclesiastici in judiciis exterioribus tenentur legibus fori.

Pag. 305. Atrociùs exclamat contra forenses qui appellationes tanquam ab abusu perorant apud Senatum, & sanè consultiùs debebat abstinere ab hisce improperiis, quæ viro Jurisconsulto nôn debebant elabi.

Pag. 319. Malè asserit Jurisdictionem Primatis esse merè voluntariam, & ad Sedem Apostolicam posse appellari omisso Primate, quod quidem moribus nostris repugnat.

Pag. 324. Asserit Capitulum Ecclesiæ Cathedralis non posse destituere Officialem Episcopi, Sede Episcopali vacante, quod quidem contrario usu in Gallia obtinuit; nam cùm Capitulum succedat in exercitio Jurisdictionis Episcopalis, ad ipsum pertinet, Sede Episcopali vacante, destitutio & institutio Officialium, qui quidem possunt removeri aut revocari ab officio, modo illa revocatio non fiat cum aliqua nota, quæ importet infamiam, aut suspicionem delicti, quia aliter destitutio deberet fieri viâ juris servatâ.

NOTÆ IN SECUNDAM PARTEM.

PAg. 9. *secunda Part. cap.* 3. Historicè notat Judicem Ecclesiasticum habere aliquam coërcitionem & posse verberibus & cruciatibus punire Idolorum cultores & sacrilegos, quod in Gallia non obtinet.

Pag. 11. Idem asserit & eadem ratione, circa torturam per quæstionem; quod etiam non servatur in Gallia.

Pag. 17. Ubi loquitur de Litteris communicatoriis, quas magistratus debebant accipere ab Episcopis, jam notatus est Canon Concilii A.elatensis, quomodo debeat interpretari.

Quod *Pag.* 33. allegat de Henrico V. sanè historicè accipiendum, quia melioribus temporibus Ecclesiæ, Principes cùm habeant suum regnum & imperium à Deo, non possunt ab ulla potestate in terris removeri à regimine subditorum, qui debent ipsi obedire. Si dogmaticè illud scripsisset, sanè

avellenda fuisset omninò pagina.

Pag. 54. Verùm non est definitionem quæstionum fidei & depositionem aut restitutionem Episcoporum omnino reservatam esse Sedi Apostolicæ, quia hæc possunt competere Episcopis, aut Comprovincialibus in Synodo Provinciali congregatis; hæc assertio Authoris nimium indulget Sedi Apostolicæ.

Idem notandum *cap.* 2. *pag.* 56.

Pag. 58. Malè innititur Can. Convenior, quæst. 8. ad astruendum decisiones fidei ad solam Ecclesiam Romanam pertinere, quia ille Canon nihil simile astruit.

Pag. 60. Hoc historicè accipiendum, nam Clerus Gallicanus meritò contendit depositionem Episcoporum pertinere ad Comprovinciales Episcopi.

Pag. 61. Sub finem non debebat simile exemplum afferre in signum depositionis Episcopi, circa id quod contigit ratione depositionis Pauli Samosateni Antiocheni Episcopi.

Pag. 83. Asserit Exemptum non posse compromittere vel transigere de Privilegiis Ecclesiæ suæ sine licentia summi Pontificis, quod sanè moribus nostris repugnat.

Pag 94. Asserit solum summum Pontificem posse concedere facultatem de promovendo à quocumque Episcopo, quæ opinio jam superiùs notata est; nam & moribus nostris solus Episcopus, cui Clericus subjectus est, tales dispensationes potest concedere.

Approbation de Me Le Vaillant, *Ancien Avocat au Parlement.*

JE certifie avoir lû un Manuſcrit, par ordre de Monſeigneur le Chancelier, intitulé *De Juriſdictione Eccleſiaſticâ tuendâ adverſus Tractatum de Abuſu.* (Il contient 496. pages que j'ay cotées.) Bien que l'Autheur en pluſieurs endroits ſe ſoit expliqué avec des termes trop durs, & qu'il ait avancé quelques propoſitions contraires à nos uſages; neanmoins j'ay crû qu'il ne faloit pas priver le Public de la lecture d'un Ouvrage qui eſt plein d'érudition, & qui ne deshonore pas la memoire de l'Autheur; & qu'il ſuffiroit dans une Preface d'avertir le Lecteur des endroits qu'il auroit eſté à propos de retoucher ou de retrancher. Fait ce vingt-ſixiéme Septembre 1702.

A. LE VAILLANT.

INDEX CAPITUM

IN HOC VOLUMINE CONTENTORUM.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I. *PISCOPI habent propriam Jurisdictionem, quæ vindicatur contra Cujacium. Cur Episcopos Jurisdictione non carere expedit,* pag. 1

CAPUT II. *An Jurisdictio Ecclesiastica sit juris divini,* 5

CAP. III. *Jurisdictio Ecclesiastica distincta à civili. Una alteram tueri debet,* 8

CAP. IV. *Munus Principis est tueri Ecclesiam,* 10

CAP. V. *Principum & Magistratuum est tueri Jurisdictionem Ecclesiasticam: illa minimè suspecta Regibus,* 13

CAP. VI. *Status jurisdictionis Ecclesiasticæ, ab Apostolis usque ad Constantinum,* 16

CAP. VII. *Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Constantino. Constitutio Constantini ex L. 1. C. Th. de Episcop. judic. à falsi insimulatione vindicata adversùm Loyseum & Fevretum,* 17

CAP. VIII. *Varius Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Constantio & aliis Imperatoribus. Jurisdictio Præfecti urbi in Clericos,* 21

CAP. IX. *Jurisdictio Ecclesiastica ferè collapsa, restituta à Justiniano. Eadem incolumis sub Regibus Gothorum,* 26

CAP. X. *Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ inconcussus sub regibus Francorum primæ stirpis,* 27

CAP. XI. *Status sacræ Jurisdictionis sub Carolo magno, & aliis Regibus secundæ stirpis. A Regibus imploratur mucro Episcopalis adversùs perduelles,* 30

CAP. XII. *Status jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Ludovico Crasso; Ludovico Juniore, Philippo A. & D. Ludovico,* 32
CAP. XIII. *Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Carolo VI. Philippo Valesio, & Carolo VIII.* 35
CAP. XIV. *Varius status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Regibus Anglorum,* 36

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I. *UTraque Jurisdictio Civilis & Ecclesiastica; alia est voluntaria, alia contentiosa. Quæ sint jurisdictionis voluntariæ & contentiosæ.* 40
CAP. II. *Episcopalis Jurisdictionis est collatio Ordinum. An de meritis Ordinationis per appellationem tamquam ab abusu valeat cognoscere Judex secularis. Refutatur error Feuretij,* 42
CAP. III. *Ut liberæ sint ordinationes Clericorum. An in his quæ sunt ordinis admittatur devolutio, vel recursus,* 45
CAP. IV. *Ordinis Episcopalis est consignatio, seu confirmatio baptisatorum. Notatur error Viccecomitis,* 49
CAP. V. *Ordinis Episcopalis est consecratio Ecclesiarum & Altarium. Novus intellectus capit. 1. de religios. domib. Solemnia consecrationis Ecclesiarum. Ordinis Episcopalis etiam est confectio Chrismatis, benedictio Campanarum,* 51
CAP. VI. *Episcopalis Ordinis est benedictio Abbatum,* 56
CAP. VII. *Episcopalis Ordinis est velatio Virginum,* 59
CAP. VIII. *Ordinis Episcopalis est solemnis benedictio. Benedictio major & minor. Benedictionis vis & gratia,* 60
CAP. IX. *Episcopi est pænitentia, id est pænitentiæ publicæ impositio, & reconciliatio Pænitentium. Pænitentiæ publicæ modus. Ejus usus seriùs obsolevit. Ejusdem usus restitutus à Patribus Conc. Tridentini. Suadetur institutio pænitentiæ publicæ,* 62
CAP. X. *Ordinis Episcopalis reconciliatio Ecclesiarum pollutarum. Ritus reconciliationis* 67
CAP. XI. *Episcopalis Ordinis fuit Canonizatio Sanctorum. Quo tempore translata ad Summum Pontificem. Adhuc penes Episcopum est translatio Reliquiarum,* 96

CAP. XII. *Episcopalis Jurisdictionis est canonica obedientia, subjectio, & reverentia Clericorum. Solemnis præcursus Episcopis : relatio nominis Episcoporum in Dipthyca Ecclesiæ : dies anniversarius Ordinationis Episcoporum,* 72

CAP. XIII. *Thronus Symbolum Jurisdictionis Episcopalis. An liceat Episcopo per se mutare sedem in Ecclesia. Fevretius reprehensus.* 66

CAP. XIV. *Episcopalis Jurisdictionis est institutio & destitutio Clericorum. De jure collatio Beneficiorum spectat ad Episcopum, ex consuetudine vel privilegio ad inferiores. Collatio facta ab Episcopo post jus devolutum ad Superiorem est nulla & irrita. An detur locus appellationi tamquam ab abusu : reprehenditur Fevretius. An collatio Beneficiorum devolvatur à Vicario ad Episcopum : notatur error Fevretij. Concursus Summi Pontificis in collatione Beneficiorum,* 69

CAP. XV. *Episcopalis Jurisdictionis est erectio Parochiarum. Justitia Ecclesiarum. Creatio dignitatum Ecclesiasticarum de novo est summi Pontificis,* 75

CAP. XVI. *Episcopalis Jurisdictionis est unio Beneficiorum. Unionis solemnia. Cur in unione non requiratur consensus plebis. Laudatur fides plebis.* 78

CAP. XVII. *Episcopalis Jurisdictionis an sit emendatio Ecclesiarum. Origo Commendarum. Earum usus damnatur,* 81

CAP. XVIII. *Episcopalis Jurisdictionis est lustratio Diœcesis. Visitatio præcipuum officium Episcopi. Visitanti Episcopo debetur procuratio. Visitatio non admittit cognitionem nisi summariam,* 84

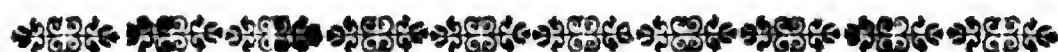
CAP. XIX. *Legis Diœcesanæ est Synodus, id est, convocatio Synodi. Synodaticum & Cathedraticum. Modus Synodatici. Notatur Fevretius,* 87

CAP. XX. *Episcopi proprium munus est docere. Electio Prædicatorum an ad alios spectet quam ad Episcopum. Notatur Fevretius,* 91

CAP. XXI. *Episcopi est institutio & emendatio sacrorum Rituum. An Episcopo liceat admittere Breviarium Romanum, non expectato consensu Metropolitani & Principis. Reprehenditur Fevretius,* 94

CAP. XXII. *In quibus dispensandi potestatem habeat Episcopus. Dispensandi ratio.* 98

CAP. XXIII. *Alienatio rerum Ecclesiæ non sine consensu Episcopi. An in ea desideretur consensus Principis. Alienationis causæ,* 100

LIBER TERTIUS.

CAPUT I. *Jurisdictio correctiva Episcoporum. In quibus versetur. Modus hujusmodi Jurisdictionis,* 102

CAP. II. *Episcopus habet ordinariam Jurisdictionem in sua Diœcesi,* 106

CAP. III. *Episcopi Jurisdictio alia est Civilis, alia Criminalis Pecuniariæ causæ quæ sint. Martyrum judicium ejusque auctoritas.* 109

CAP. IV. *Clerici habent privilegium fori, cui renunciare non licet contra Fevretium. Peregrina judicia,* 112

CAP. V. *Clerici quibusnam casibus amittunt privilegiũ fori,* 115

CAP. VI. *Clerici sunt fori Episcopalis in actionibus personalibus, Civilibus, vel Criminalibus. Cur obnoxii publicis ratiociniis arceantur à sacris Ordinibus, malignè interpretatur Fevretius. An Clericis negotiari liceat victûs causâ, salvo privilegio fori,* 118

CAP. VII. *An Judex Ecclesiasticus cognoscat de actionibus in rem, & possessoriis. Quæstio feudi Laïci inter Clericos ad quem pertineat,* 121

CAP. VIII. *An causa possessorii Beneficiorum de jure spectet ad Judicem Ecclesiasticum. An eadem in Gallia ex lege Regni, vel consuetudine, vel Privilegio Apostolico spectet ad Judicem laïcum. An Judex Ecclesiasticus in petitorio possit ferre contrariam sententiam, ei quæ dicta est à Judice laïco in possessorio: Reprehenditur Fevretius,* 123

CAP. IX. *An Judex secularis cognoscat de adipiscenda possessione in Beneficiis Ecclesiasticis. An idem cognoscat de causis refutûs Litterarum quas vocant* Visa, *super provisionibus Pontificiis,* 128

CAP. X. *An Judex Ecclesiasticus cognoscat in Clericos de reliquis censûs, pensionis, vel reditûs constituti personali actione conventos. An Judices seculares tuti sint consuetudine de occupatione Jurisdictionis Ecclesiasticæ,* 131

CAP. XI. *An Judex Ecclesiasticus possit cognoscere de solutione pensionis beneficiariæ. Episcopis olim licuit imponere pensiones beneficiis certis de causis. Congruæ portionis cognitio an spectet ad Episcopum,* 133

CAP. XII. *An Judex Ecclesiasticus cognoscat de agnitione Chirographi. Actiones Chirographariæ sunt personales. Refellitur Fevretius,* 136

CAP. XIII. *An cognitio de sartis tectis Ecclesiarum spectet ad Episcopum,* 137

CAP. XIV. *Episcopi est ordines cuique constituere in Ecclesia,* 139

LIBER QUARTUS.

CAPUT I. *Jurisdictio Episcopalis in Clericos in criminalibus. Hæc etiam ab Arianis defensa. Jurisdictioni Ecclesiasticæ in criminalibus modus impositus à Justiniano,* 143

CAP. II. *Distinctio criminum Ecclesiasticorum & Civilium. Unde cœpta ratio nominis delicti Communis & Privilegiati: Rejicitur maligna interpretatio Milletotij & Fevretij ejus sequacis,* 146

CAP. III. *Cognitio de causis Fidei & de Hæreticis pertinet ad Episcopum. Bugeres cur Heretici appellati. Ad Episcopum pertinet censura, & approbatio Librorum,* 149

CAP. IV. *Cognitio de Magis & Sortilegis spectat ad Episcopum. An Sortilegium ubi accedit maleficium, sit casus Regius. Crimen mixtum quodnam sit: Reprehenditur interpretatio Fevretij,* 154

CAP. V. *Judicis Ecclesiastici est cognitio de Simonia,* 157

CAP. VI. *An Judicem Ecclesiasticum spectet cognitio Sacrilegij. Notatur Fevretius,* 159

CAP. VII. *Sacrorum interturbatio est fori Ecclesiastici. Reprehenditur Fevretius,* 161

CAP. VIII. *Crimen usurarum est fori Ecclesiastici contra Fevretium,* 162

CAP. IX. *Adulterium est crimen Ecclesiasticum: Reprehenditur Fevretius. Variæ adulterij pœnæ. Mactari adulteros idem est quod virgis cædi: inde vernaculum,* Matter, 164

CAP. X. *Concubinatus in Clericis est fori Ecclesiastici. Refutatur captiosa interpretatio Fevretij.* 168

CAP. XI. *Cognitio Homicidij quoad Clericos pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, Notatur Fevretius. An idem in Veneficio,* 170

CAP. XII. *Blasphemia est fori Ecclesiastici. Refellitur Fevretius,* 172

CAP. XIII. *Judex Ecclesiasticus cognoscit de Perjurio. Refellitur Fevretius,* 173

CAP. XIV. *Causa Injuriarum in Clericos est fori Ecclesiastici. An idem in causa Libelli famosi,* 175

LIBER QUINTUS.

CAPUT I. *Crimen mixtum est, de quo uterque Judex competens est, & in quo præventioni locus est. Reprehenditur hîc perpetuus error Fevretij,* 177

CAP. II. *Crimen falsi in Litteris Apostolicis est fori Ecclesiastici,* 178

CAP. III. *Homicidium qualificatum est privilegiarium. Homicidium sui ipsius in Clerico fori est Ecclesiastici. Homicidium per monomachiam etiam est privilegiarium,* 179

CAP. IV. *Crimen Perduellionis olim in Episcopis & Clericis fori Ecclesiastici, desiit in privilegiarium quoad Clericos,* 181

CAP. V. *Vis publica seu portûs armorum cognitio spectat ad Judicem Regium. Pœna canis sellæ seu rotæ,* 184

CAP. VI. *Latrocinij quæstio pertinet ad Judicem regium. Idem cognoscit de Incendiariis,* 186

CAP. VII. *An Incestus spiritualis sit commune delictum, an privilegiarium. De stupro Vestalium judicium fuit penes Pontifices,* 188

CAP. VIII. *Incestus simplex & Sodomia sunt fori Ecclesiastici in Clericis,* 191

CAP. IX. *An quæstio Raptûs sit fori Ecclesiastici quoad Clericos,* 193

CAP. X. *Crimen falsæ Monetæ, & crimen falsi cujus sint fori,* 194

CAP. XI. *Infractio Salvæ-gardiæ Regiæ pertinet ad Juridicum Regium*, 196
CAP. XII. *Privilegiarij casus sunt offensio Magistratuum officio fungentium, & infractio regiarum Constitutionum*, 199
CAP. XIII. *Crimen conspirationis in Episcopos cujusnam sit fori. Genus criminis olim frequens in Gallia*, 201
CAP. XIV. *Venatio pro crimine. Privatis non licet forestam instituere sine consensu Principis. Castitia sunt casæ in sylvis custodiæ causâ*, 202

LIBER SEXTUS.

CAPUT I. *De spiritualibus, Judicis Ecclesiastici cognitio est etiam in laicos. Laïci ne stent intra Cancellos. Incastellatio Ecclesiarum vetita*, 205
CAP. II. *Causæ Matrimoniales pertinent ad Episcopum; necnon causæ Divortij, & separationis thori.* 209
CAP. III. *An Judex Ecclesiasticus cognoscat de Matrimonio impuberum: Arguitur Fevretius, An idem cognoscat de dote & dotalitio. Moribus Francorum dos dicta ad fores Ecclesiæ*, 211
CAP. IV. *De Decimis in petitorio cognoscit Judex Ecclesiasticus, in possessorio Judex secularis. Bannus Episcopalis*, 213
CAP. V. *An Judex Ecclesiasticus cognoscat de causis Viduarum, Pupillorum, & aliarum miserabilium personarum. Notatio vocis*, Miserabiles. *An idem cognoscat de causis Pœnitentium, & de feudo inter Cruce signatos*, 215
CAP. VI. *An Judex Ecclesiasticus cognoscat de rationibus Matriculariorum: Reprehenditur Fevretius. Matricularij unde assumpti*, 217
CAP. VII. *Quibus casibus de jure cognoscat Judex Ecclesiasticus in laïcos*, 220
CAP. VIII. *An Novatores Monitoria impetrare possint nomine Procuratoris fisci. An Ordinarius compelli possit à Judice seculari postulantibus Monitoria concedere. An à concessione Monitorij appellandum sit tamquam ab abusu: Profligatur Fevretius, & suis telis conficitur*, 224,

CAP. IX. *An Episcopo liceat mutare modum sacri Servitÿ debitē ex facto, vel contractu inter Plebanum & Parochianos. Impugnatur Fevretius,* 226

CAP. X. *An Episcopus cognoscat de Jurejurando & Perjurio. Jusjurandum apponi solebat omnibus Contractibus,* 228

CAP. XI. *An Episcopus cognoscat de jure Patronatûs inter laïcos,* 229

CAP. XII. *Episcopus est executor Testamentorum & legatorum piorum. An cognitio de feudo eleemosynæ pertineat ad Episcopum. Notatio vocis,* Eleemosyna. *Legales homines quinam dicantur,* 230

CAP. XIII. *An Episcopus cognoscat de re Funeraria. Legum antiquarum emendatio,* 232

CAP. XIV. *Episcopi habent censoriæ Jurisdictionis imaginem in Magistratum. Magistratibus cur denegaretur communio Ecclesiastica, priusquàm litteras communicatorias accepissent ab Episcopo,* 234

CAP. XV. *Episcopi passim electi Arbitri litium inter laïcos. Consensus exterorum Principum in judicium Gallicanæ Ecclesiæ,* 236

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT I. *Ordo & processus judiciorum Ecclesiasticorum. In his solemnia juris remittuntur,* 239

CAP. II. *Causæ Ecclesiasticæ judicandæ secundùm Canones; his deficientibus juxta Legem Romanam,* 243

CAP. III. *In causis Ecclesiasticis Monomachia non admittitur. In causa Ecclesiastica lis sorte diremptæ,* 245

CAP. IV. *Olim Episcopi per se jus dicebant. Episcopus tenetur creare Vicarium in spiritualibus & temporalibus,* 247

CAP. V. *Potestas & munia Vicarÿ Episcopi. Vicarius Episcopi potest revocari ad nutum: Impugnatur Fevretius. Qualis debeat esse Vicarius Episcopi.* 249

CAP. VI. *Præter Vicarium generalem Episcopus debet instituere Officialem. Vicarÿ generalis & Officialis distinctæ vices,* 253

CAP. VII. *An Episcopus possit judicare in quacunque parte Diœcesis.*

cesis. An idem possit jus dicere in Ecclesia. Arguitur hallucinatio Fevretii, 255

CAP. VIII. *Laici non possunt esse Judices Ecclesiastici; nec laïcis licet adsidere Judicibus Ecclesiasticis*, 257

CAP. IX. *Judex Ecclesiasticus non exequitur sententiam per se, sed implorato officio Judicis secularis*, 258

CAP. X. *Clerici nè quidem volentes audiuntur à Judice seculari. Cur Judex secularis Judex cinctus dicitur*, 261

CAP. XI. *An Senatus sit competens Judex in criminalibus causis Episcoporum*, 262

CAP. XII. *An Judex secularis possit injungere Judici Ecclesiastico, ut excommunicatum absolvat ad cautelam.* 267

CAP. XIII. *Pœna statutæ in perfringentes Jurisdictionem Ecclesiasticam. Privilegium ne Magistratus excommunicentur, civiliter interpretandum. Officiũ Christiani Principis est tueri Jurisdictionem Ecclesiasticam*, 269

CAP. XIV. *Episcopi præter ordinariam Jurisdictionem habent delegatam à Canone, vel ex mandato Summi Pontificis. Ordinarius judex Exemptorum. Conservatores Apostolici.* 271

CAP. XV. *Jurisdictio temporalis Episcoporum. Vicedominus Vicarius Episcopi in temporalibus. Missi Dominici*, 273

CAP. XVI. *Notantur querelæ secularium de usurpationibus Judicum Ecclesiasticorum. Invidiosa potestas Episcoporum. Commendatur Officialium scientia. Laudatur judicium Philippi Valesii. Rex defensor Ecclesiæ*, 275

CAP. XVII. *Judices Ecclesiastici vetantur sportulas accipere. Iidem suadentur lites componere*, 279

LIBER OCTAVUS.

CAPUT I. *Ab Episcopo vel ejus Officiali appellatur ad proximum Superiorem. Appellatio non recipitur omisso medio*, 281

CAP. II. *Ratio diversa appellationis in judiciis Ecclesiasticis & civilibus. Sententiarum insinuatio apud acta Provincialia*, 282

CAP. III. *An liceat appellare ad Summum Pontificem omisso medio. Appellationes transmarinæ. Afri vagi & errones. Anglorum privilegium nè conveniantur citra mare*, 285

CAP. IV. *Ab eadem sententia tertiò provocare licet. Excusatur mora judiciorum Ecclesiasticorum*, 286

CAP. V. *Appellationes ab Episcopis ad Judicem secularem damnantur pravitate authorum. Appellationis Pauli ad Cæsarem ratio redditur*, 287

CAP. VI. *De jure à Judice Ecclesiastico non appellatur ad Judicem secularem. Capitula Clarendonensia damnata. Vera interpretatio* Can. Filiis. *quo abutuntur ad probandum usum appellationum tanquam ab abusu*, 292

CAP. VII. *Appellationes à Judice Ecclesiastico ad secularem serius auditæ in Gallia. Protestatio Procerum Galliæ, & expostulatio Petri de Cugnerio an ha-*

beant imaginem appellationum tanquã ab abusu: Reprehenditur Fevretius, 294

CAP. VIII. *Appellatio tanquam ab abusu satis recens inventum. Refutatur Fevretius*, 296

CAP. IX. *Proprii casus appellationis tanquam ab abusu expenduntur*, 299

CAP. X. *Appellationibus tanquam ab abusu imponendus est modus. Judicium authoris de appellationibus tanquam ab abusu, idem quod Patrum Gallicanorum de frustratoriis appellationibus ad Sedem Apostolicam. Appellationes tanquam ab abusu lethale virus disciplinæ Ecclesiasticæ. Cunctatio judiciorum Ecclesiasticorum excusatur*, 303

CAP. XI. *Metropolitanus judex ordinarius Suffraganeorum Episcoporum. Idem non habet Jurisdictionem in subditos Suffraganeorum nisi in casibus expressis*, 307

CAP. XII. *Jura & munia Metropolitanorum. Lapsus Ecclesiasticæ disciplinæ ex omissione Conciliorum Provincialium*, 311

CAP. XIII. *Ad Metropolitanum pertinet confirmatio & consecratio electorum Episcoporum. Metropolitanus habet jus Crucis præferendæ per universam Provinciam. Idem habet jus Pallii.* 314

CAP. XIV. *Jura Primatum. Peregrina judicia. Primatus Senonensis. A Metropolitano appellatur ad Primatem, vel ad Sedem Apostolicam. Primatus non continet gradum Jurisdictionis necessariæ, contra Fevretium*, 316

CAP. XV. *Capitulum habet Jurisdictionem correctivam ex consuetudine generali. Correctio in Capitulo. Capitulum Senatus Ecclesiæ. Quænam possint fieri ab Episcopo sine consensu Capituli.* 319

CAP. XVI. *Capitulum sede vacante succedit in his quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ, non succedit in delegata*, 323

CAP. XVII. *Archidiaconus Vicarius Episcopi. Vices jurisdictionis Archidiaconi. An Archidiaconus sit Antistes secundi ordinis: Notatur Fevretius*, 325

CAP. XVIII. *Jurisdictio Archipresbyteri qui & Decanus. Jurisdictio Præpositi*, 329

INDEX SECUNDÆ PARTIS.

LIBER NONUS. *De Pœnis Canonicis.*

CAPUT I. *Cur Pœnæ Canonicæ in Clericos mitiores. Sententiæ in Episcopos sine elogio feruntur.* pag. 1

CAP. II. *Ecclesia nescit judicium sanguinis: intercessiones Ecclesiasticæ*, 6

CAP. III. *Judex Ecclesiasticus habet modicam coërcitionem*, 9

CAP. IV. *An Judex Ecclesiasticus possit reos subjicere quæstioni. Ne Clerici reorum neci intersint. Atrium sauciolum quid sit.* 10

CAP. V. *Episcopi habent mulctæ dictionem. Bannus Episcopalis. Eodem jure usi veteres Pontifices*, 12

CAP. VI. *De Majoribus Pœnis Canonicis; & primùm de Suspensione*, 14

CAP. VII. *De Depositione, quæ est pœna propria Clericorum; deque com-*

munione peregrina, quæ alia est à laïca. 18

CAP. VIII. *Depositio alia nuda, alia solemnis, quæ degradatio. Depositionis solemnia; depositioni modus adhibitus,* 22

CAP. IX. *De Regradatione. Regradatio Pœna Canonica, etiam & militaris,* 26

CAP. X. *De Excommunicatione. Excommunicatio maxima pœna canonica; quibus de causis infligatur. Excommunicatio alia major, alia minor. Excommunicatus à proprio Episcopo, non est restituendus ab alio,* 29

CAP. XI. *De variis Excommunicationum generibus,* 34

CAP. XII. *De Interdicto. Interdictum censura Ecclesiastica. Forma & causæ Interdicti. Excepta in Interdicto. Interdicto modus impositus,* 37

CAP. XIII. *An detrusio in monasterium pœnitentiæ causâ, sit pœna canonica,* 42

CAP. XIV. *Detrusio in custodiam perpetuam, vel ad tempus, & reclusio inter muros; pœnæ canonicæ,* 34

CAP. XV. *Judex Ecclesiasticus non potest Clericos damnare exilio vel ad triremes. An Præpositus regularis pœnitentiæ causâ, possit Monachum mittere Romam ad Generalem Ordinis. Refellitur Fevretius,* 46

CAP. XVI. *Pœnitentia genus pœnæ Ecclesiasticæ. Pœnitentia duplex, publica, & privata. Pœnitentiæ gradus. Reconciliatio pœnitentium; reconciliationem sequitur communio,* 48

LIBER DECIMUS. *De Majoribus Causis.*

CAPUT I. *MAjores Causæ reservatæ Sedi Apostolicæ. Congregatio Conciliorum generalium,* pag. 53

CAP. II. *Una è Majoribus Causis est definitio quæstionum Fidei, & judicium de Hæresibus; in dubiis relatio ad summum Pontificem,* 56

CAP. III. *Inter Majores Causas est depositio Episcoporum,* 60

CAP. IV. *Inter Majores Causas est depositio & restitutio Episcoporum,* 65

CAP. V. *Inter Majores Causas est Postulatio Prælatorum. Notatio vocis, Postulatio; Quid distet Postulatio ab Electione,* 68

CAP. VI. *Inter Majores quoque Causas est Translatio Episcoporum,* 71

CAP. VII. *Inter Majores Causas est erectio, unio, divisio, translatio, & suppressio Sedium Episcopalium, non sine consensu Principis. Ejusdem juris est fundatio Ecclesiarum Collegiatarum & Monasteriorum; Creatio novarum dignitatum, & Canonicatuum ad effectum,* 74

CAP. VIII. *Una è Majoribus Causis est datio Coadjutorum,* 79

CAP. IX. *E majoribus quoque Causis Exemptio Monasteriorum. Monasterium exemptum est de Diœcesi, non in Diœcesi. Conservatores Apostolici, Judices Exemptorum,* 82

CAP. X. *Canonizatio Sanctorum, olim communis Episcopis, facta est propria summi Pontificis, Decreto Alexandri III.* 85

CAP. XI. *Inter Majores Causas est approbatio Ordinum Religiosorum*, 86
CAP. XII. *E Majoribus Causis est concessio Indulgentiarum, quas Plenarias vocant*, 89
CAP. XIII. *Solus Summus Pontifex potest invitos Clericos, vel Episcopos ordinare; Clericos cujuscumque Diœcesis promovere. Varij casus quibus solus Summus Pontifex potest dispensare*, 93
CAP. XIV. *Alij casus quibus solus Papa dispensat*, 95
CAP. XV. *Alii & casus in quibus solus Papa dispensat*, 98
CAP. XVI. *Alij casus in quibus solus Papa dispensat. Dispensationum modus*, 100
CAP. XVII. *Appellationes ad Sedem Apostolicam. Solus Pontifex potest retractare sententiam suam. Absolutio excommunicationis contracta ex Canon. Si quis suadente, reservata Summo Pontifici*, 102

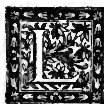
****

LIBER UNDECIMUS.

CAPUT I. *Distinctio Ordinum Ecclesiasticorum constituit Hierarchiam Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Interstitia Ordinum. Eorum numerus. Laïci an inter Ordines Ecclesiæ. Plebs fidem tuetur. Minores seu Juniores Ecclesiæ*, 105
CAPUT II. *Ostiariorum gradus & officium. Copiatæ laborantes, seu Fossores, horum officium*, 110
CAP. III. *Lectorum gradus & officium; Canonici Psaltæ*, 112
CAP. IV. *Exorcistarum gradus & officium. Exorcistæ noti etiam paganis*, 115
CAP. V. *Acolythorum gradus & officium*, 116
CAP. VI. *Subdiaconorum gradus, & Officium*, 117
CAP. VII. *Diaconorum gradus, & varia munia*, 119
CAP. VIII. *Varia munia Diaconorum*, 125
CAP. IX. *Varia munia Diaconorum. Vestes eorum, Dalmatica, Orarium, Alba, Campagi, Calcei, Mappula*, 127
CAP. X. *Archidiaconi dignitas, & munia*, 131
CAP. XI. *Presbyterorum gradus, & dignitas; eorumdem varia munia*, 133
CAP. XII. *Ordo Presbyterorum Senatus Ecclesiæ. Presbyteri debent obedientiam & reverentiam Episcopo. Ordinationes non fiebant absque Titulo. Tituli Ecclesiarum.* 137
CAP. XIII. *Jura & munia Archipresbyteri.* 139
CAP. XIV. *Privilegia Clericorum. Clerici habent Privilegium fori, & peculium quasi castrense, de quo testari & disponere possunt. Militia Clericalis*, 141
CAP. XV. *Privilegium Can. si quis suadente, & Privileg. cap. Odoardus. Clericis remittitur juramentum calumniæ. Clerici immunes à jure pignorationis* 143
CAP. XVI. *Clerici excusantur ab extraordinariis & sordidis muneribus; iidem excusantur à tutelis & à militia; nec possunt torqueri*, 146

PRIVILEGE

PRIVILEGE DU ROY.

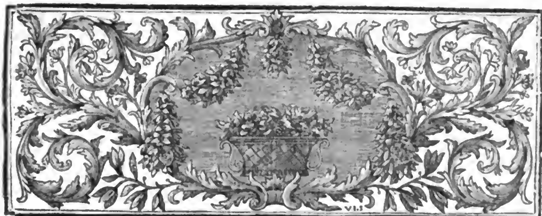
OUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre: A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenant nos Cours de Parlement, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, grand Conseil, Prevost de Paris, Baillifs, Senéchaux, leurs Lieutenans Civils, & autres nos Justiciers qu'il appartiendra: SALUT. Jean Borde nostre Imprimeur ordinaire à Orleans, nous ayant fait supplier de luy accorder la permission d'imprimer un ouvrage posthume du Sieur d'HAUTESERRE, intitulé *De Jurisdictione Ecclesiastica tuenda adversùs insultus autoris tractatus de abusu & aliorum*, & nos Lettres de Privilege sur ce necessaires: Nous luy avons permis & accordé, permettons & accordons par ces presentes d'imprimer ou faire imprimer par tel Imprimeur qu'il voudra choisir ledit Livre en telle forme, marge, caractere, & autant de fois que bon luy semblera, pendant le temps de dix années consecutives, à compter du jour de la datte des Presentes, & de le vendre, ou faire vendre & distribuer par tout nostre Royaume; faisant défenses à tous Libraires, Imprimeurs & autres d'imprimer, faire imprimer, vendre & distribuer ledit Livre sous quelque pretexte que ce soit, même d'impression étrangere & autrement, sans le consentement de l'Exposant ou de ses ayans cause, sur peine de confiscation des Exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, applicable un tiers à Nous, un tiers à l'Hostel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Exposant, & de tous dépens, dommages, & interests: A la charge d'en mettre, avant de l'exposer en vente, deux exemplaires en nostre Biblioteque publique, un autre dans le Cabinet de nostre Chasteau du Louvre, l'un en celle de nostre cher & feal Chevalier Chancelier de France le Sieur Phelypeaux Comte de Pontchartrain, Commandeur de nos Ordres, de faire imprimer ledit Livre dans nostre Royaume, & non ailleurs, en beau caractere & papier, suivant ce qui est porté par les Reglemens des années 1618. & 1686. & de faire enregistrer les Presentes és Registres de la Communauté des Libraires de nostre bonne Ville de Paris, le tout à peine de nullité d'icelles; du contenu desquelles Nous vous mandons & enjoignons de faire joüir l'Exposant ou ses ayans cause, pleinement & paisiblement, cessant

& faiſant ceſſer tous troubles & empêchemens contraires. Voulons que la copie desdites Preſentes qui ſera imprimée au commencement ou à la fin dudit Livre, ſoit tenuë pour duëment ſignifiée; & qu'aux copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conſeillers & Secretaires, foy ſoit ajoûtée comme à l'Original. Commandons au premier noſtre Huiſſier ou Sergent de faire pour l'execution des Preſentes toutes ſignifications, défenſes, ſaiſies & autres Actes requis & neceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant Clameur de Haro, Chartre Normande, & Lettres à ce contraires. CAR tel eſt noſtre plaiſir. DONNE' à Fontainebleau le vingt-neuviéme jour d'Octobre, l'an de grace mil ſept cens un, & de noſtre regne le cinquante-neuviéme. Par le Roy en ſon Conſeil, LE COMTE.

Regiſtré ſur le Livre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs, conformément au Reglement. A Paris ce 20. *jour de Novembre* 1701. P. TRABOÜILLET, *Syndic.*

Et ledit Sieur Jean Borde a cedé tout ſon droit de Privilege aux Sieurs NICOLAS DEVAUX, & RAYMOND MAZIERES, Libraires à Paris, ſuivant l'accord fait entr'eux.

ECCLE-

ECCLESIASTICÆ JURISDICTIONIS VINDICIÆ ADVERSUS CAROLI FEVRETI ET ALIORUM TRACTATUS DE ABUSU.

LIBER NONUS.

De Pœnis Canonicis.

CAPUT PRIMUM.

Cur Pœnæ Canonicæ in Clericos mitiores. Sententiæ in Episcopos sine elogio feruntur.

Ostquam de Judiciis ecclesiasticis satis fusè & diligenter à nobis actum est, jam ordo rerum suggerit ut de pœnis canonicis, quæ Clericis imponuntur propter delicta ecclesiastica, dicamus; ut Jurisdictionis ecclesiasticæ, quæ sine coërcitione nulla & inanis foret, perfecta & absoluta imago delineetur. Ecclesia habet

pœnas canonicas, præter quas alias non recipit. Cùm à Prætextato Rothomagensi Episcopo pœnas non canonicas posceret Chilpericus, scissionem vestium & alias, strenuè & viriliter, ne quid contra Canones fieret intercessit Gregorius Turonensis Episcopus qui Concilio interfuit; testem ipsum habemus lib. 5. cap. 19. *His ita gestis petiit Rex ut aut tunica ejus scinderetur, aut centesimus octavus Psalmus, qui maledictiones Scharioticas continet, super caput ejus recitaretur, aut certè judicium contra eum scriberetur, ne ut in perpetuum communicaret; quibus conditionibus ego restiti, juxta permissum Regis, ut nihil extra Canones gereretur*, &c. Ægidius Remensis Episcopus ob crimen majestatis in Synodo Metensi depositus, & Strasburgum exilii causâ deportatus, à Guntrano Rege pœna capitis ei remissa petente Synodo. Gregor. Turonens. lib. 10. cap. 14. *At ille confusus*, ait, *ad sententiam dandam super culpabilem ne moremini, nam ego novi me ob crimen majestatis reum esse mortis*: Et mox: *Hæc Episcopi audientes obtentâ vitâ ipsum ab ordine Sacerdotali, latis Canonum sanctionibus removerunt, qui statim ad Argentoratensem urbem, quam nunc Strateburgum vocant, deductus exilio condemnatus est.* Ecclesia habet pœnas canonicas, quæ mitiores sunt & incruentæ, magis feriunt animam quàm corpus, magisque medicamenta sunt & pharmaca, quam pœnæ & tormenta. Ecclesia maluit sanguinem suffundere, quàm effundere, non indulgens flagitiis Clericorum, absit ab Ecclesia quæ est sponsa Christi tam nefarium consilium; sed ut consulatur pudori Clericorum, sacri ordinis dignitati; ne Clericorum ignominiâ, Ecclesiæ labes aspergatur, neve hæretici oblatrantes sacerdotio injuriosius insultandi, ex eo occasionem nanciscantur. Concil. Carthag. 5. Can. 16. *Rursus constitutum est, ut quoties Clericis convictis, vel confessis in aliquo crimine, vel propter eorum quorum verecundiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si fortè causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant*, &c. Can. Rursus constitutum 11. qu. 3. cui convenit Synod. Carth. Can. 82. apud Balsam. ejusd. Synod. Can. 85. apud Zonar. & Conc. Afric. 46. Episcopis & Clericis insultabant hæretici & infideles, & de casu unius omnes damnabant. August. Epist. 137. *Ad quid enim aliud sedent isti, & quid aliud captant nisi ut quisquis Episcopus vel Clericus, vel Monachus, vel Sanctimonialis totidem omnes tales esse credant, sed non omnes posse manifestari.* In pœnarum genere cum Clericis mitiùs agitur; dantur eis induciæ unius anni, si fortè accusentur, ad innocentiam asserendam, id est purgandam;

in eos tardius proceditur ad ſententiam, ut detur tempus innocentiam vindicandi, & objecta diluendi, ne ſacri ordinis dignitas labefactetur, & ut ſcandalum Eccleſiæ vitetur, & inſultatio hæreticorum; neve Eccleſia quæ Chriſti ſanguine ſemel expurgata & mundata eſt, Clericorum ignominia contaminetur: iiſdem rationibus Clericis pœnitentia publica remittitur, Can. confirmandum 50. diſt. Canon, Presbyter. 82. diſt. Ut & Monachis pœna remittitur religionis favore, Cap. ſignificaſti de homicid. Guillelm. de Novavilla Archiepiſcopus Eboracenſis, & rationalis Angliæ depoſitus, & domum ablegatus à Principe audivit meritas pœnas ei remitti ob reverentiam ordinis & natalium Jo. Froſſard. vol. 3. cap. 79. *Et luy fut dit que pour l'honneur de ſa Maiſon & de ſon Ordre, on l'excuſoit de pluſieurs choſes, qui eſtoient grandement préjudiciables à ſon honneur.* Alia & ratio optima eſt cur pœnis canonicis modus impoſitus ſit, ne dum Prælati ſubditos præter modum caſtigant, debitam ſibi eorum reverentiam ſubtrahant. Synod. Brachar. 3. Can. 7. Can. cum beatus 45. diſt. *Non eſt dignum ut paſſim unuſquiſque Prælatus, honorabiliora membra ſua, prout voluerit, & ei placuerit verberibus ſubjiciat, & dolori, ne dum incautè ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorum reverentiam ſubtrahat.* Et plerumque mitiores pœnæ plus proſunt quàm duriores, propter pudorem quem peccanti injiciunt. Gregor. lib. 8. epiſt. 26. Indict. 3. ad Clementinam Patriciam. *Exceſſus gloriæ veſtræ bonitas ſuperet, & magis ſalubriter ignoſcendo devotum faciat, quem poteſt perſiſtens facere aſperitas indevotum; relinquatur illi unde verecundiam habeat, & non ſervetur quod doleat; nam plerumque plus virium habet diſcreta in coërcitione remiſſio, quàm in exequenda ultione diſtrictio, adeo ut nonnumquam hæc fideliorem atque ſubjectum, illa verò obſtinatum faciat & æmulum.*

Pœnarum Canonicarum modus talis eſt: pœnam debet præcedere monitio, correptio, increpatio, ſi iſta non proſint, gradatim ſequi debet excommunicatio, degradatio ſic temperanda eſt Præpoſitorum patientia, ut non foveatur iniquitas, nec diſſolvatur diſciplina. Aug. de verb. Apoſt. Ser. 24. *Sanè ſi judex es, ſi judicandi poteſtatem accepiſti Eccleſiaſtica regula, ſi apud te accuſatur, ſi innumeris documentis teſtibuſque convincitur, coerce, corripe, excommunica, degrada, ſic vigilet tolerantia, ut non dormiat diſciplina.* Can. Fortè 23. qu. 4. & idem lib. contra Donatiſt. poſt col. *Sic enim & diſciplina ſervat patientiam, & patientia temperat diſciplinam, & utrumque refertur ad charitatem, ne fortè aut indiſciplinata patientia foveat iniquitatem, aut impatiens diſciplina diſſipet unitatem.* Mitius agi-

tur cum Clericis propter reverentiam Sacerdotii : Hinc cùm Aaron & Maria, uno & eodem ſcelere Moyſi maledixiſſent, Maria ſola lepra percuſſa maledicti pœnas luit ; Aaroni verò impunè fuit, quia Sacerdotis primordium erat, Sacerdotii initiis ignominiæ labem Deus inurere noluit, ne finis quoque probroſus exiſteret, ut eleganter ait Iſidor. Peluſiot. lib. 3. epiſt. 152. Laurentium Presbyterum reum effoſſi ſepulchri, theſauri rapiendi cauſâ, non aliâ pœnâ, quàm pecuniæ reſtitutione multavit Theodoricus Rex propter Sacerdotii dignitatem, apud Caſſiodor. lib. 4. Var. epiſt. 18. *Laurentium Presbyterum effoſſis cineribus funeſtas divitias, inter hominum cadavera perſcrutatum, concuſſionemque mortuis intuliſſe, quem oportet viventibus quietem prædicare, hominis ambitum eo tantum fine concludas, ne poſſit ſupprimere, quod eum non licuit invenire; ſcelus enim quod nos pro Sacerdotali honore relinquimus impunitum, majori pondere non credimus vindicandum.* Ob cæſos & vulneratos Scholares Pariſienſes, ædium ſuarum excidio multatus Carolus Sabaudus remiſsâ ei multa ſeu emendâ honorariâ, quod eſſet Clericus ſolutus. Juvenal. de Urſin. ad ann. 1404. *Et les parties ouïes où fut Savoiſi en perſonne, s'enſuivit l'Areſt, c'eſt à ſçavoir que Savoiſi fut condamné à aſſeoir cent livres de rente amortie, & à bailler deux mille francs, & que ſon Hoſtel ſeroit abatu, & ne fut point condamné à faire amende honorable, car il eſtoit Clerc non marié, mais trois de ſes gens le furent.* Et hæc à multis ſæculis materia litium & querelarum Laïcorum adverſus Eccleſiam, in delictis mitius agi cum Clericis, & ex impunitate, vel levitate pœnæ exurgere licentiam peccandi. Verùm non ita depravatus eſt ordo Clericorum, quin mitiores pœnæ, non minùs eis proſint exemplo ad emendationem, quàm graviores Laïcis : Clericos ſi fortè labi contingat, pudore magis quàm pœna coerceri experimentis quotidiè diſcimus, & pœnitentiæ meritis fœlicius reſtitui, quàm pœnæ cruciatu. Nec impuniti dicendi ſunt Clerici, quod Eccleſia in eos non ſæviat ad necem, ſatis punitur qui ſe judice punitur, quive ſalutarem pœnitentiam lubens ſuſcipit. Pulcherrimum vindictæ genus pœnitentia : *Quæ eſt dolentis vindicta, puniens in ſe quod dolet commiſiſſe.* Auguſtin. de vera & falſ. pœnitent. cap. 6. In judiciis Eccleſiaſticis nequaquam impunitas auctoratur, ſed ſublimius pœnitentiæ ſolium erigitur, in quo judex ſedet Deus in perſonâ Vicarii, ex quo non mortem, ſed vitam & ſalutem pronunciat. Lex Moſis ſtylo ferreo & ſanguine exarata, lex gratiæ ſtylo manſuetudinis ; ex lege Moſis adultera lapidatur; adulteræ Chriſtus dixit : *Vade & noli amplius*

peccare. Hæc est lex Ecclesiæ, quæ solis pœnis canonicis contenta, lachrymis, vigiliis, jejuniis, tunsione pectorum, ferrum & sanguinem Christo cœlestes animos afflante perhorrescit: nec sibi & Clericis solis parcit Ecclesia; quantum Ecclesia detestatur hæreticos, nihilominus in eos non irascitur ad necem. Augustin. lib. 3. contra Crescon. cap. 50. *Nullis tamen bonis in Catholica hoc placet, si usque ad mortem in quemquam licet hæreticum sæviatur.* Quandoque etiam Ecclesia gladium spiritualem suspendit, ubi est periculum schismatis. Idem lib. 3. contra Parmenianum: *Cùm quisque fratrum, id est Christianorum intus in Ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est.* Can. Cùm quisque 23. qu. 4. Dices-ne Ecclesiam remissius agere disciplinæ vitio? imò potius velim credas hæc fieri, Spiritus quo regitur numine, ut homines quos Deus vult suæ salutis esse artifices, meritis & beneficiis magis provocentur ad salutem, quàm pœnis, uti meritis magis liberi ad paterna obsequia provocandi, quàm pœnis adstrigendi, juxta Papiniani responsum in L. si quando §. 1. C. de inoffic. testament. Nec invidiosum Clericos mitius puniri; etiam inter ipsos Laïcos, Decuriones tormentis & plebeiorum pœnis non afficiuntur, L. Omnes judices. C. de Decurionib. L. 80. C. Th. eod. tit. Augustin. lib. 3. contr. Crescon. cap. 70. *Denique cùm Maximus Ingentium Decurionem Riquensium civitatis Epistolam Cæciliani ex duumviris falsasse contenderet, eundem ipsum Ingentium suspensum actis quæ suberant pervidimus, & ideo minime tortum, quod se Decurionem Riquensium civitatis esse asseveraverit.* Quod idem repetit epist. 68. Idem juris in militibus placuisse scimus ex L. Milites, C. de Quæstionibus: eadem prærogativâ meritò gaudere debent Clerici, quos sacra militia, & Sacerdotii dignitas æquat aut verius anteponit militibus, & majobus Magistratibus. Ambros. ad Virgines. *Habemus enim nos Sacerdotes, nostram nobilitatem præfecturis & consulatibus præferendam, habemus, inquam, fidei dignitatem quæ perire non norunt.* Pœnis Canonicis modus impositus est ut parceretur pudori Clericorum, & dignitati sacri ordinis: Eandem ob causam moris fuit ut sententia depositionis lata in Episcopos dictaretur sine elogio, sine causâ. In Concilio Antiocheno depositus est Eustathius Antiochenus Episcopus, sed causa depositionis quæ fuerit, silentio prætermissum, ut fieri solet in Judiciis Ecclesiasticis. Socrat. lib. 1. cap. 18. *ὡς μὲν οὖν τινές φασιν δι' ἄλλας οὐκ ἀγαθὰς αἰτίας· φανερῶς γὰρ οὐκ εἰρήκασι, τοῦτο δὲ ἐπὶ πάντων εἰώθασι τῶν καθαιρουμένων ποιεῖν οἱ Ἐπίσκοποι, κατηγο-*

ρῦντες μὲν καὶ ἀσεβῆ λέγοντες, τὰς δὲ αἰτίας τῆς ἀσεβείας οὐ λέγουσιν: *Verum quidam prædicant alias causas parum honestas ejus abdicationis extitisse, non tamen eas palam percensent, est enim hoc Episcopis in more positum, ut eos qui abdicantur accusent, impios pronuncient, causas tamen impietatis minime adjungant.* Eodem studio tuendæ verecundiæ Pontificii Tertio Concilio discussa est causa Symmachi, ita reverenter, ut sub nube lateat genus criminis quo impetebatur: verborum schemate rem velavit Ennodius ejus defensor in Apologetic. pro Synodo. *Symmachi quos vocatis excessus, si sunt illa quæ & vos expectatione sustineo, nefas est peccantem patientiam judicis non amare.*

CAPUT II.

Ecclesia nescit judicium sanguinis: intercessiones Ecclesiasticæ.

ECCLESIA Christi lege & exemplo imbuta à se omnino repulit judicium sanguinis, contenta depositione, excommunicatione & aliis canonicis pœnis. Conc. Toletan. 11. Can. 6. *His à quibus Domini Sacramenta tractanda sunt judicium sanguis agitare non licet:* Et in hoc distant Episcopi à Magistratibus: Præses gladium & cingulum gestat, quæ sunt symbola juris gladii & imperii, Sacerdos incruentum imperium gerit. Gregor. Nazianzen. epist. 46. ἄρχων βοηθὸς ἀρετῆς, καὶ ἀνταγωνιστὴς κακίας, κἂν τὴν ἀναίμακτον ἀρχὴν ἄρχῃς, καθάπερ ἡμεῖς κἂν τὴν μετὰ ξίφους, καὶ πελαμῶνος. *Præses virtutis adjutor, & adversarius vitii sive incruentum imperium gerat, ut nos, sive cum gladio & cingulo:* Hinc Episcopos expertes potestatis puniendi facinorosos profitetur Ioan. Chrysostom. de Sacerdotio. lib. 2. cap. 2°. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἐξουσία τοσαύτη παρὰ τῶν νόμων δέδοται, πρὸς τὸ κωλύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας; *Neque enim talis nobis potestas à lege data est, ad coercendos delinquentes.* Andream Tarentinum Episcopum à celebratione Missarum per duos menses suspendit Gregorius I. quod mulierem de matriculis, id est quæ alebatur in matricula Ecclesiæ, gravius fustibus cædi jussisset. Auctorem ipsum habemus lib. 2. epist. 44. Joann. C.P. Episcopo acriter succensuit idem Pontifex ob Monachum Presbyterum in Ecclesia fustibus cæsum, ut scribit ipse lib. 2. epist. 52. Apud Mauricium Augustum accusatus idem Ponti-

sex quod Malchum Episcopum sacri patrimonii provisorem custodiâ detinuisset, ad ultimum usque vitæ spiritum, enixè sese defendit lib. 7. epist. 1. *Si in morte Longobardorum*, inquit, *me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens, nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset divisa; sed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miscere formido.* Can. si in morte 23. qu. 8. Ecclesia alienum sanguinem nescit, quæ pro Christo proprium sanguinem fundit, & judicium sanguinis reliquit cinctis judicibus, id est magistratibus qui jus cinguli habent. Ivo Carnotens. epist. 249. *Quomodo enim Ecclesia judicare debet, fundendum sanguinem alienum, quæ à primo ortu suo, jussa est fundere sanguinem proprium? faciant hæc cincti judices, qui ad malorum vindictam gladium materialem portant, non qui contra nequitias spirituales gladio spiritus pugnant.* Et quidem ita alienum est à Sacerdotibus judicium sanguinis, ut capite plexos more Laïcorum plecti scripserit Athanas. epist. ad Solitar. vit. agentes, ubi ait Eusebianos apud Constantium effecisse ut Adriapolitani, quod secum communicare nollent, è loco fabricæ cognomine, δηλῶ λαϊκῶν ἀποτμηθῆναι τὰς κέφαλας, *more Laïcorum capitibus truncarentur.* Et si quando Episcopis jurisdictio criminalis demandatur à Principe, ita eâ defungi debent, ut si casus atrocior requirat judicium sanguinis, debeant abstinere, remque relinquere Regiæ potestati. Can. Sæpe 23. qu. 8. cap. 9. ne Cleric. vel Monach. cap. 1. de postuland. cap. In Archiepiscopatu. de Raptorib. Hoc moderamine usum quendam Presbyterum qui jurisdictioni præerat nomine Comitis Flandrensis, ut convictos vel confessos traderet Communiæ Ambianensi, quæ habebat penes se judicium sanguinis. Steph. Tornacens. epist. 132. *Jurisdictionem civilem usque ad rigorem, quam imperium mixtum quidam appellant, sub potestate Comitis Flandrensis Procuratorio nomine diu exercuit, ubi ex officio qualitercumque suscepto tenebatur & innocentes absolvere, & noxios condemnare; neminem tamen ut ipse confitetur, ad effusionem sanguinis ore proprio condemnavit, sed confessos, aut convictos de crimine, Communiæ Ambianensi ad quam judicium sanguinis spectat, secundùm quod meruisset reus judicandos exposuit & plectendos.* Denique Ecclesia ita odit sanguinem, ut non pateat homicidis. Ad Terram promissam, quæ est typus Ecclesiæ non pervenit Moses quod Ægyptium necasset, licèt verbo solo, λόγῳ μόνῳ, ut ait Clemens Alexandrin. lib. 1. Stromat. Eadem religione Ecclesia impatiens sanguinis, intercedebat pro vinctis ne ultimo afficerentur supplicio. Pro Antiochenis intercessit fœliciter Flavianus An-

tiochenus Episcopus apud Theodosium nimis iratum ob dejectam Placillæ Augustæ statuam. Sozomen. lib. 7. cap. 23. Nicephor. lib. 12. cap. 43. qua de legatione Chrysostom. Homil. 6. ad populum Antiochenum: δικασαὶ φοβοῦσιν ἐκεῖ· ἱερεῖς παρακαλείτωσαν, ἄρχοντες ἀπειλοῦσιν, οὐκ οὖν ἡ ἐκκλησία παραμυθείσθω, *Judices terrent, inde Sacerdotes consolentur; magistratus minantur, ideo Ecclesia confirmet.* Pro Valentino apud Nemesium Præsidem Cappadociæ intercessit Gregorius Naziazen. epist. 183. pro Rustico apud Ausonium Correctorem Isidorus Pelusiot. lib. 5. epist. 212. & hujusmodi intercessionum officium commendat Ambros. in Psalm. 118. Serm. 8. *Eripe eum qui ducitur ad mortem, hoc est, eripe eum intercessione, eripe gratiâ, tu Sacerdos, aut tu Imperator eripe subscriptione indulgentiæ, & solvisti peccata tua, exuisti te è vinculis.* Et Chrysostom. in Matth. Hom. 46. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ δυνατὸν, καὶ προσελθεῖν, καὶ δεηθῆναι τοῦ Βασιλέως, καὶ λῦσαι τὸν καταδικασθέντα. *Nam hic quidem accedere nonnumquam ad Principes, atque rogare pro condemnatis possumus*; Memorantur & intercessiones Ecclesiæ pro Hæreticis, ne in eos sæviretur ad necem. August. Epist. 127. ad Donatum Proconsulem Africæ pro Donatistis. *Quæsumus igitur, ut cùm Ecclesiæ causas audis, quamlibet nefariis injuriis appetitam, vel afflictam esse cognoveris, potestatem occidendi te habere obliviscaris, & petitionem nostram non obliviscaris.* Et idem epist. 159. ad Marcellinum Comitem pro iisdem, *Unde mihi sollicitudo maxima incussa est, ne fortè sublimitas tua censeat eos, tantâ legum severitate plectendos, ut qualia fecerunt, talia patiantur; ideoque his litteris obtestor fidem tuam, quam habes in Christo, per ipsius Domini nostri misericordiam, ut ne hoc facias, nec omnino fieri permittas.* Intercessiones Ecclesiæ & obiter pro confugientibus ad Ecclesiam, idem epist. 10. in appendic. *Faventium benè novit sanctitas tua, qui Paralianensis saltus conductor fuit; is cùm ab ejusdem possessionis Domino nescio quid sibi metueret, ad Hipponensem confugit Ecclesiam, & ibi erat, ut confugientes solent, expectans, quomodo per intercessionem nostram sua negotia terminaret.* Et idem in Joannem Homil. 25. *Alius negotium habet, quærit intercessionem Clericorum; alius premitur à potentiore, fugit ad Ecclesiam; alius pro se vult interveniri apud eum, apud quem parum valet, ille sic, impletur quotidie talibus Ecclesia.* Imperatoribus bene acceptæ fuere intercessiones Ecclesiæ. Antiochenis pepercit Theodosius precibus Flaviani victus: his qui conficiendi naves artem barbaris tradidere, Honorius intercedente Asclepiade Chersonnesti Episcopo. Lib. ult. C. Th. de pœn. Denique quàm frequentes & quotidianæ fuerint intercessiones

nes Ecclesiæ in causis privatorum testatur Augustin. in Collat. 3. Carthaginens. cap. 161. *Notum est omnibus multas causas habere Ecclesiam, & suam, & privatarum personarum sibimet commissarum, & potest fieri ut ad Episcoporum intercessionem multa pertineant; secreta nobis committuntur negotiorum, & causarum alienarum, in quibus nostra interventio sæpè postulatur, propter quæ auxilium ab Ecclesia poscitur.*

CAPUT III.

Judex Ecclesiasticus habet modicam coërcitionem.

SACER juridicus Christi justitiæ æmulus nescit sanguinem: modicam tamen habet coërcitionem, quæ non perveniat ad sanguinis effusionem; quia jurisdictio nulla & inanis est, absque aliqua coërcitione, Conc. Eliberit. Can. 9. *Decrevit sancta Synodus, ut Episcopi, ac ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellare cum virgis potestatem habeant.* Idolorum cultores & sortilegos, si servi sint, verberibus & cruciatibus; si verò sint liberi inclusione dignâ, id est, custodiâ diutinâ multandi, ex Gregorio I. in Can. contra idolorum 26. quæst. 5. Modica coërcitio permittitur Episcopis, ut parentibus & magistris disciplinæ causâ. Aug. epist. 159. ad Marcellinum Comitem, quæ refertur in can. Circumcelliones 23. qu. 4. *Noli perdere paternam diligentiam quam in ipsa inquisitione servasti, quando tantorum scelerum confessionem non extendente equuleo, non sulcantibus ungulis, non urentibus flammis, sed virgarum verberibus eruisti, qui modus coërcitionis & à magistris artium liberalium, & ab ipsis parentibus, & sæpè etiam in judiciis solet ab Episcopis adhiberi.* Et idem in Psalm. 122. *Nam quis dubitet nuperrimè, sicuti audivimus à fratribus, qui interfuerunt Coëpiscopis nostris, damnatum illum Boëticum inimicum contra Dominum latrantem, dignè flagellatum fuisse.* Charisius Lector, cùm sæpiùs monitus à pravis non resipisceret, flagris verberari paternâ & Ecclesiasticâ censurâ jussit Gennadius P. C. de quo Joan. Moschus in Liminar. cap. 145. καὶ ἐπαίδευσεν αὐτὸν πατρικῶς καὶ Ἐκκλησιαστικῶς, *& jussit illum flagellari paternâ & Ecclesiasticâ censurâ.* Et ut hoc loco intelligas quænam sit vis & potestas gladii spiritualis, id est jurisdictionis Ecclesiasticæ, cùm Charisius incorrigibilis esset, Gennadius per Aprocrisiarium oravit S. Eleutherium mar-

tyrem, cujus in oratorio hic Lector erat, ut aut eum emendaret, aut excideret, non irritâ Legatione; craftinâ enim die ille mortuus inventus eft, ut addit idem Mofchus, & Nicephor. lib. 15. cap. 13. Coërcitioni canonicæ hunc modum adhibuit Cæfarius Arelatenfis Epifcopus, ut non ultrà 39. ictus flagellatio excederet, & fi iteraretur poft paucos dies, paucis repeteretur. Cyprianus in vita Cæfarii apud Surium, tom. 4. 27. Auguft. *Solebat verò fanctus peraccuratè obfervare, ut nemo ex illis qui ipfi parebant, five fervi illi effent, five ingenui, fi pro culpa fua flagellandi effent, amplius 39. ictibus ferirentur; fi quis verò in gravi culpa deprehenfus effet, permittebat quidem ut poft dies paucos iterùm vapularet.. conteftabaturque Ecclefiæ Præfectos, ut fi quis juberet quempiam diutiùs flagellari, & ex verbere illi mortem afferrent, ut is homicidii reum fe fciret.* Ob hærefim flagellis damnatus Boëtius fententiâ Epifcoporum, ut fuprà dictum eft ex Auguft. in Pfalm. 122. *Nam quis dubitet nuperrimè, ficuti audivimus à fratribus qui interfuerunt Coëpifcopis noftris, damnatum illum Boëticum inimicum contrà Dominum latrantem, dignè flagellatum fuiffe.*

CAPUT IV.

An Judex Ecclefiafticus poffit reos fubjicere quæftioni. Ne Clerici reorum neci interfint. Atrium fauciolum quid fit.

QUIA Judex Pontificius habet jurifdictionem civilem & criminalem in Clericos, fciendum eft an idem gravioribus in flagitiis reos poffit quæftioni fubdere. Ratio dubitandi fuit, quod per quæftionem debilitantur membra, & periculum eft ne Judex qui quæftionem irrogat, irregularitatem incurrat. Immò & cùm Clerici gaudeant privilegio militum, & facra militia adæquetur armatæ, non debent carere privilegio militum & Decurionum, qui torqueri non debent. L. Milites. C. de Quæft. L. Omnes Judices. C. de Decur. Et in hanc fententiam quæftionem effe cenfuram Curiæ non Ecclefiæ fatis eleganter ait Hildebert. Cenomanenf. Epift. 30. *Reos tormentis afficere, vel fuppliciis extorquere confeffionem cenfura Curiæ eft, non Ecclefiæ difciplina.* Et idem fenfiffe videtur Auguftin. epift. 159. cùm Marcellinum comitem commendat, quod à Donatiftis confeffionem fcelerum, non ex-

tento equuleo, non ferro, & flammis, sed virgis eruisset, quo dumtaxat coërcitionis genere Ecclesia uteretur. Tamen jure Pontificio Judex Ecclesiasticus potest reos in gravioribus delictis subdere quæstioni. Cap. Gravis, de deposit. & hoc de consuetudine servatur. Jo. Gall. quæst. 234. Boër. decis. 163. Bernard. Diaz. in Prax. Criminal. cap. 117. Chopin. de S. Polit. lib. 2. tit. 3. num. 11. Non unâ ratione; prior est, quia munus Judicis est necessarium, & Ecclesiæ maximè interest ne crimina impunita maneant; altera est quod cessat periculum irregularitatis: concessa enim Jurisdictione, concessa videntur ea omnia, sine quibus jurisdictio explicari nequit. L. 2. ff. de jurisdict. Et consequenter jus quærendi veritatem per tormenta & alias probationes. Necnon quæstio seu tortura non est pœna quæ excedat modum jurisdictionis Ecclesiasticæ, sed genus probationis, & veritatis per tormenta exquirendæ ratio. Tertull. Apologetic. cap. 2. *Civilis, non tyrannica dominatio vestra est; apud tyrannos enim tormenta etiam pro pœna adhibentur, apud nos soli quæstioni temperatur.* Item in Gallia etiam Clerici & Nobiles torquentur, quia reatus tollit dignitatem. L. 2. C. de dignitat. lib. 12. Joan. Chrysost. Homil. 13. ad Antiochen. Ἔνθα γὰρ ἂν ἡ καθοσίωσις, ἀξίωμα ὐδὲν ὠφελεῖ: *Ubi enim capitis devotio, dignitas nihil prodest.* Certè Judex Ecclesiasticus non potest uti novo genere quæstionis citrà abusum. Papon. lib. 19. tit. de appellat. velut ab abusu. Maynard. lib. 8. cap. 44. Etiam nova & insolita pœnarum genera Gallis pridem exosa. Massilienses ad pœnam damnatorum non alio usi sunt gladio, quàm rubigine, & vetustate exeso, ne judici exquisito pœnæ invento sæviendi locus daretur. Valer. Maxim. lib. 2. *Ceterùm à condita urbe gladius est ibi, quo noxii jugulantur, rubigine quidem exesus, & vix sufficiens ministerio; sed Judex minimis quoque rebus omnia antiqua consuetudinis momenta servanda.* Judici Ecclesiastico reos licet dare quæstioni; tamen Presbyteris & aliis Clericis non licet stare ad trepalium, seu locum supplicii ubi rei torquentur, vel supplicio afficiuntur. Synod. Matiscon. 2. Can. 18. *Deffinimus ut ad locum examinationis reorum, nullus Clericorum accedat, neque intersit Atrio sauciolo, ubi pro reatus sui qualitate quispiam interficiendus est.* Et Synod. Antissiodor. Can. 33. *Non licet Presbytero, nec Diacono ad trepalium, ubi rei torquentur, stare.* Atrium sauciolum dicitur hic locus ubi rei capite, vel membris plectuntur; aliis atrium sauciatum, ut in vita Cypriani Carthag. Episcopi & Martyris. *Idem Valerius Maximus Proconsul eadem die Cyprianum sibi offerri præcepit, in*

atrio sauciato sedenti. Idem locus trepalium, quòd ibi erigeretur patibulum tribus palis suspensum, quasi trepalium, ut sellula tripetia.

CAPUT V.

Episcopi habent mulctæ dictionem. Bannus Episcopalis. Eodem jure usi veteres Pontifices.

JUDEX Ecclesiasticus non habet jus mulctam pecuniariam dicendi. Cap. Licet, de pœn. Cap. Irrefragabili. §. ult. de Offic. ordinar. sed per secularem potestatem debet cavere pœnam pecuniariam blasphemis irrogari. Cap. Statuimus. de maledic. Verumtamen de consuetudine judex Ecclesiasticus potest indicere multam pecuniariam. Cap. referente. de delictis prætor. Synod. Carthag. Can. 65. apud Balsamon. & solvens decimas extra baptismalem Ecclesiam Bannum Episcopalem componit, Can. Statuimus 16. qu. 1. Bannus Episcopalis est mulcta sexaginta solidorum, ut rectè adnotat gloss. in d. Cap. Statuimus. Valtramus Naumburgens. de investitur. Episcopor. *Sequitur autem consecratio, ut Bannus Episcopalis, Banno regali conveniens in communem salutem operetur.* Et multa olim addicebatur Ecclesiæ, vel Episcopo. Joannes VIII. in Can. Quisquis 17. qu. 4. *Quisquis inventus fuerit reus sacrilegii, Episcopis, vel Abbatibus, sive personis ad quas querimonia sacrilegii juste pertinuerit triginta libras examinati argenti purissimi componat.* Hujus juris insigne argumentum est, quòd pœna pro interfecto Presbytero, quæ Wirgeldus seu compositio dicitur, pro parte solvitur Ecclesiæ cui Presbyter præfuit, & pro parte Episcopo in eleemosynas illius, quia nullus Presbyteri hæres proximior videtur, quàm ille qui ipsum Domino sociavit, id est ordinavit. Conc. Tribur. Can. 5. Can. Omnes 17. qu. 4. Capitul. lib. 4. cap. 5. Hodie Episcopus non prohibetur pœnam pecuniariam judicare; sed non potest eam convertere in usus suos, imò expressim debet addicere in eleemosynas vel alios usus pios. Conc. Trident. Sess. 25. de Reformat. cap. 3. & 15. Covarruv. Var. libr. 2. cap. 9. num. 8. Bacquet, *Des Droits de Justice.* cap. 7. num. 26. In causis Ecclesiasticis mulcta non cedit fisco, sed eroganda est in pauperes. L. 18. C. Th. quor. appellat. non recip. Cap. Quia plerique, de immunitat. Eccles.

Variæ ſunt pœnæ Eccleſiaſticæ pro modo delictorum, quas inter cenſentur mulctę pecuniarię erogandæ in pauperes. Auctor. Conſt. Apoſtolicar. lib. 2. cap. 48. καὶ τοὺς μὲν ὑποβαλλεῖς μόνοις ἀπειλαῖς, τοὺς δὲ πενήτων χορηγίαις; *Et alios quidem ſubjicies ſolis minis, alios eleemoſynis in pauperes.* Ex Conſtitutione Athalarici, ſi quis Presbyterum vel Clericum Eccleſiæ Romanæ convenerit apud alium quam Romanum Pontificem, mulctatur decem libris auri, quæ per Palatinos ſacrarum largitionum protinùs exactæ, per manus memorati Antiſtitis pauperibus erogentur. Caſſiodor. lib. 8. Var. cap. 24. Mulcta quæ imponitur ab Epiſcopo, venit eroganda in pauperes, quia Eccleſia fiſcum habet propter eleemoſynas. Auguſtin in Pſalm. 146. de eleemoſyna in pauperes. *Sordet eleemoſyna in manu tua, quouſque invenias juſtum cui des, quod cuique placet pro neceſſitate rei familiaris ſuæ tanquam debitum quaſi fiſco reddendum; ſi non habet rempublicam ſuam Chriſtus, non habet fiſcum ſuum, &c.* Solebant Epiſcopi & Comites pro delictis Wadios id eſt pignora capere, & pecuniam inter ſe dividere; quod vetuit Synodus Cabillonenſis 2. Can. 18. *Dictum eſt nobis, quod in quibuſdam locis Epiſcopi & Comites ab inceſtuoſis, & ab his qui decimas non dant Vvadios accipiant, & à Presbyteris pro quibuſdam negligentiis, & inter ſe pecuniam dividant, quod penitus abolendum decrevimus, &c.* Igitur Epiſcopus poteſt indicere mulctam pecuniariam Clericis, ita ut eam non convertat in uſus proprios, vel Eccleſiæ ſuæ, ſed in eleemoſynas vel alios uſus pios. Nec invidioſum Epiſcopos habere jus mulctæ dicendæ; nam & Gentiles urbis Romæ Pontifices eodem jure uſi ſunt in minores ſacrificulos, puta Flamines & alios. Livius libr. 37. *Certamen inter P. Licinium Pontificem maximum fuit & Quintum Fabium Prætorem Flaminem Quirinalem, imperia inhibita ultrò citroque, & pignora capta & mulctæ dictæ, & Tribuni appellati & provocatum ad populum eſt; religio poſtremum vicit, ut dicto audiens eſſet Flamen Pontifici, & mulctæ ex juſſu populi remiſſæ.* Et idem lib. 40. *De Rege ſacrifico ſufficiendo in locum C. Cornelii Dolabellæ contentio inter G. Servilium Pontificem Maximum fuit, & L. Cornelium Dolabellam Duumvirum, navalem, quem ut inauguraret Pontifex magiſtratu ſeſe abdicare jubebat, recuſante quod ſibi faceret ob eam rem multa Duumviro dicta à Pontifice.* Et M. Tull. Philippic. II. *Craſſus Conſul & Pontifex maximus Flacco Collegæ Flamini Martiali mulctam dixit, ſi à ſacris diſceſſiſſet; quam mulctam populus remiſit, Pontifici tamen Flaminem parere juſſit.* Et inter prophanos, etiam minores magiſtratus, veluti municipales habent pignorum capionem. L. Quem-

admodum §. Magistratus. ff. ad. L. Aquil. l. 3. §. 1. de reb. eor. qui sub tutel. vel cur. sunt. l. 4. §. an tamen. ff. de dam. infect. habent etiam mulctæ dictionem, quia publicè judicium exercent, quod genus magistratuum mulctæ dictionem habet, L. 2. §. ult. ff. de Judic.

CAPUT VI.

De Majoribus Pœnis Canonicis; & primùm de Suspensione.

MAJORES Pœnæ Canonicæ sunt Suspensio, Depositio, Excommunicatio, Interdictum; Cap. quærenti de V. S. quarum duæ priores spectant Clericos tantùm, duæ posteriores Clericos & Laïcos simul. De suspensione quæ est levior cæteris primùm dicemus, ut ad graviores recto gradu transeamus. Suspensio est Censura ecclesiastica per quam Presbyter vel Clericus abstinetur ab officio & ordine, vel beneficio, vel à jurisdictione ex parte, vel in totum, ad tempus vel in perpetuum. d. cap. quærenti. Salvâ Cathedrâ, salvâ dignitate. Conc. Ancyran. Can. 1. Can. Presbyteros. 50. dist. Synod. 6. in Trull. Can. 26. Can. Presbyterum 28. dist. Hujus Censuræ antiquissimus usus in Ecclesia memoratur. Hoc censuræ genere usus est Cyprianus Carthaginensis Episcopus in suos Presbyteros, quòd lapsos tempore persecutionis, nondum peractâ pœnitentiâ suscepissent; testem ipsum habemus Epist. 10. *Scientes quoniam si in iisdem perseveraverint utar eâ admonitione, quâ me uti Dominus jubet, ut interim prohibeantur offerre, acturi & apud nos & apud Confessores ipsos, & apud plebem universam causam suam, cùm Domino permittente in sinum matris Ecclesiæ recolligi cœperimus.* Abstentionis appellatione eam intelligit Cyprian. Epist. 55. ad Cornelium de Fœlicissimo Episcopo, *Qui non tantùm ab iis istic abstentus, sed abs te illic nuper de Ecclesia pulsus est.* Et idem Epist. 62. ad Pomponium: *Et idcirco consultè & cum rigore fecisti, frater carissime, abstinendo Diaconum qui cum virgine sæpe mansit.* Conc. Eliberit. Can. 53. *Placuit cunctis ut ab eo Episcopo quis recipiat communionem, à quo abstentus in crimine aliquo fuerit.* Suspensionis usum tanquam salutarem Ecclesiæ commendat Ambrof. in Psalm. 118. Serm. 2. *Sunt ergo qui*

ad tempus à mandatis pro misericordia repelluntur, sicut & illis consulitur qui vomunt; nam quemadmodum manens in corpore quod vomendum est, plus acescit, ita qui debet excludi si retineatur, nec se corrigat, totum corpus exulcerat. Ejusdem censuræ meminit Augustin. Epist. 137. ex Concilio Africano: *Et in Episcoporum concilio constitutum est nullum Clericum qui nondum convictus sit, suspendi à communione debere, nisi ad causam suam examinandam se non præsentaverit.* Suspensionis effectus est, quod amovet suspensum ab executione officii & ordinis; sed non tollit communionem Ecclesiæ, id est, non infert excommunicationem. Conc. Aurelian. 1. cap. 11. Can. Si Diaconus 81. dist. Suspensus ab officio non privatur beneficio, quia pœnæ sunt restringendæ. Gloss. in Clem. Cupientes, de pœn. Hinc Ursicinus Cadurcensis Episcopus suspensus in triennium à celebratione Missarum, & his quæ sunt ordinis Episcopalis, salvâ tamen administratione rerum Ecclesiæ, Gregor. Turonens. lib. 8. cap. 20. *Ursicius Cadurcensis Episcopus excommunicatur, eo quòd Gundovaldum excepisse publicè est confessus, accepto hujusmodi placito, ut pœnitentiam tribus annis agens, neque capillum, neque barbam tonderet, vino & carnibus abstineret, Missas celebrare, Clericos ordinare, Ecclesiasque, & Chrisma benedicere, Eulogias dare penitùs non auderet; utilitas tamen Ecclesiæ sicut solita erat, per ejus ordinationem omnino exerceretur.* Suspensus tamen non potest eligere, neque eligi, in beneficiis electivis. Cap. Cùm dilectus, de consuetudine. Cap. cùm inter R. seniorem. Cap per inquisitionem, de elect. Neque eligere, quia electio est actus legitimus spectans ad officium; neque eligi, quia suspensus non potest exercere officium, quo tenetur electus. Cap. si celebrat, de Cleric. excommunic. ministr. Ideò suspensus non potest eligere, nisi priùs absolvatur ad cautelam, ne ordinatio Ecclesiæ retardetur, cap. Apostolicæ, de except. Suspensus pariter non potest conferre beneficia, Cap. quia diversitatem. de concess. Præbend. & suspenso beneficium conferri non potest. Clem. Quoniam de vit. & honest. Cleric. Rebuff. de pacific. posses. num. 254. A suspenso non currit tempus sex mensium, qui dantur Ordinario ad conferendum; quia licet culpâ suâ suspensus sit, non est in culpa quòd non sit absolutus, cùm non sit in mora petendi absolutionem, d. cap. quia diversitatem. Suspensus ab officio cingulo honoris & ordinis exuitur, Can. Placuit. 21. quæst. 2. id est non habet executionem ordinis, non potest Missas celebrare, benedictionem fundere super plebem; ejus nomen interim expungitur è matricula, id est ex albo in quo continetur census Clericorum,

nec ejus nomen recitatur in ſacris diptycis; & hoc eſt quod inſinuat Auguſtin. prædictâ epiſt. 137. de Bonifacio Preſbytero incontinentiæ reo, quem pendente judicio à ſacris ſuſpendere noluit. *Nomen autem Presbyteri, propterea non auſus ſum de numero collegarum ejus, vel ſupprimere, vel delere, nè divinæ poteſtati, ſub cujus examine cauſa adhuc pendet, facere viderer injuriam, ſi illius judicium meo vellem judicio prævenire.* Et paulò poſt: *Et nunc ſi nobis placet ut nomen ejus non recitetur, ne iis qui ad Eccleſiam accedere nolunt, ſicut ait Apoſtolus, demus occaſionem, quærentibus occaſionem... quid enim obeſt homini quod ex illa tabula non vult eum recitari humana ignorantia, ſi de libro vivorum non eum delet iniqua conſcientia?* Suſpenſis etiam peregrè proficiſcentibus non dabantur litteræ communicatoriæ, ut indicat Auguſtinus ipſe eadem epiſt. *Bonifacius tamen hanc humilitatem ſuſcepit, ut nec litteras acciperet, quibus in peregrinatione honorem ſuum quæreret, ut in eo loco ubi ambo ignoti ſunt, circa ambos æqualitas ſervaretur.* Suſpenſus, inquam, ab officio non habet executionem ordinis; ideò Guillelmus ſenior Rex Anglorum, inauguratus ab Aldredo Eboracenſi Archiep. quia Stigaudus Archiep. Cantuar. ob labem ſchiſmatis ab Alex. III. ſuſpenſus erat. Matth. Pariſ. & Mat. Weſtmonſt. ad ann. 1057. *Conſecratus eſt Rex Guillelmus & coronatus die Nativitatis Dominicæ feriâ ſecundâ, ab Ældredo Eboracenſi Archiepiſcopo, quia Stigaudus Cantuariæ Archiepiſcopus, tanquam ſchiſmaticus ab Alexandro Papa ſuſpenſus erat.* Et antè Wlſtanus Wigornienſis Epiſcopus ab eodem Aldredo conſecratus ob ſuſpenſionem Stigaudi Cantuarienſis, ſalvâ tamen Cantuarienſi Canonica poſſeſſione, ut potè quæ eſſet juriſdictionis, non ordinis. Roger. Hovedenus ad ann. 1062. *Conſecratus eſt igitur ab Aldredo Eboracenſi Archiepiſcopo, eò quòd Stigaudo Dorobernis Epiſcopo, officium Epiſcopale tunc à Domino Papa interdictum erat, quia Roberto Archiepiſcopo vivente Archiepiſcopatum ſumere præſumpſit, Canonicâ tamen poſſeſſione præfato Dorobernenſi Archiepiſcopo Stigaudo, non ſuo ordinatori Aldredo facta.* Clericus qui per annum hæſit in ſuſpenſione privatur beneficio, quod priùs habebat, & eo quod à ſuſpenſione adeptus eſt, quia fit irregularis, cap. cùm bonæ, de ætat. & qualitat. & ordin. præfic. Ut Epiſcopus violans interdictum ſuſpenditur ab officio & beneficio, nec ſolum privatur beneficio antè interdicti violationem adepto, ſed etiam poſtea adepto, cap. Tanta, de exceſſ. Prælat. & ſuſpenſus celebrans incurrit irregularitatem, ſuper quâ non poteſt diſpenſari, niſi à ſummo Pontifice, cap. final. de exceſſ. Prælat. cap. 1. in fin. Cap. Is qui. de ſentent. excommunic. in 6. cap. 1. de

re

re judic. eod. Suſpenſio non ſuſpenditur per appellationem, cap. Is cui. de ſentent. excommunic. in 6. quia trahit ſecum executionem, exemplo excommunicationis, cap. paſtoralis. §. verum, de appellat. Et ſuſpenſio lata ad tempus ſolvitur abſque ulla abſolutione elapſo tempore. gloſſ. in Clem. 1. in verb. donec dederim, ut ſuſpenſio ab advocationis officio, vel relegatio ad tempus remittitur ſolo lapſu temporis, nè pœna ultra tempus prorogetur. L. Imperatores. ff. de poſtuland. Suſpenſio propriè pertinet ad Clericos tantùm, impropriè ad Laïcos. Melioribus enim Eccleſiæ ſæculis, etiam magiſtratus quia ſævis quandoque ſe immiſcebant, à communione Eccleſiæ interim abſtinere ſolebant, Concil. Eliberit. Can. 56. *Magiſtratum verò anno quo agit duumviratum, prohibere placet ut ſe ab Eccleſia cohibeat.* Et qui per ambitionem Magiſtratum adipiſcebantur, non recipiebantur in communionem abſque litteris communicatoriis; & ſi quid contra leges, & diſciplinam agerent, à communione removebantur. Concil. Arelatenſ. 1. Can. 7. *De Præſidibus qui Fideles ad Præſidatum impetu proſiliunt, ita placuit ut cùm promoti fuerint, litteras accipiant Eccleſiaſticas communicatorias; ita tamen ut in quibuſcumque locis geſſerint, ab Epiſcopo ejuſdem loci cura de illis agatur, ut cùm cœperint contra diſciplinam publicam agere, tunc demum à communione excludantur.* Aliàs magiſtratus non arcebantur à communione, nè metu abſtentionis viri probi detrectarent magiſtratum, & vacuis tribunalibus crimina manerent impunita; ſed ipſi ultro ſolebant abſtinere. Ambroſ. epiſt. 59. *Nam non ſunt extra Eccleſiam, tamen qui in aliquos capitalem ſententiam ferendam exiſtimaverunt, plerique etiam ſpontè ſe abſtinent, & laudantur quidem, nec ipſi eos poſſumus non prædicare; quia auctoritatem Apoſtoli eatenus obſervamus, ut iis communionem non audeamus negare.* Et paulò poſt: *Ideo majores maluerunt indulgentiores eſſe circa judices, ut dum gladius eorum timeretur & reprimeretur, ſcelerum furor non incitaretur; quod ſi negaretur communio, videretur crimino ſorum vindicata pœna: maluerint igitur priores noſtri, ut id in voluntate magis abſtinentis, quàm in neceſſitate ſit legis.*

CAPUT VII.

De Depositione, quæ est pœna propria Clericorum; deque Communione peregrina, quæ alia est à laica.

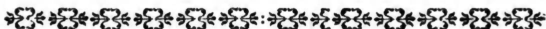
DEPOSITIO, quæ Græcis καθαίρεσις, etiam canonica est pœna Clericorum, non aliter atque excommunicatio, quæ Græcis ἀφορισμός, laicorum, ita ut quibus de causis Clerici depositione, laici excommunicatione plectantur. Hac distinctione utitur can. 31. Apostolorum, Si quis Presbyter contempto proprio Episcopo seorsim collectas egerit, καθαιρείσθω deponatur: laici verò ἀφοριζέσθωσαν segregentur, & can. 66. Si Clericus die Dominico, aut Sabbato inventus fuerit jejunare, καθαιρείσθω; si laïcus, ἀφοριζέσθω. Eadem distinctione Synod. 6. in Trull. can. 62. ne fideles Kalendas, vel alios Gentilium festos dies celebrent, vel alias superstitiones exerceant; quòd si aliter fecerint, si sint Clerici, deponi jubentur, καθαιρεῖσθαι: si verò laici ἀφορίζεσθαι. Depositio est perpetua remotio à sacro ministerio, id est executione ordinis. can. Apostolor. 15. & Synod. Antioch. can. 3. Si Presbyter vel Diaconus relictâ suâ Ecclesiâ in aliam emigraverit, à sacro ministerio deponatur, καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας. Presbytero olim deposito ob consuetudinem cum famosa muliere, Ecclesiam credere non sustinuit Augustinus: testem ipsum habemus epist. 16. in appendic. *Ego certè Presbyterum & qui die jejunii, quo ejusdem loci etiam Ecclesia jejunabat, valefaciens collegæ suo ejusdem loci Presbyterio, apud famosam mulierem, nullum secum Clericum habentem, remanere, & prandere & cœnare ausus est, & in una domo dormire, removendum ab officio Presbyteri ausus sum, timens ei deinceps Ecclesiam Dei committere: quod si fortè judicibus ecclesiasticis aliàs videtur, quia sex Episcopis causam Presbyteri terminare concilio statutum, committat ille qui vult Ecclesiam suæ curæ commissam.* Primis sæculis depositio erat perpetua, & sine spe restitutionis; semel enim depositus gradu in perpetuum excidebat, & redigebatur in ordinem laicorum, & hoc est quod dicebant redigi ad communionem laicam; id est ad communionem inter laicos, sicut unum è plebe. Conc. Agathens. can. 50. *Si Episcopus, Pres-*

byter, aut Diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut falsum testimonium dixerit, ab officii honore depositus, in monasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit laicam tantummodo communionem accipiat. Cui addendi sunt Can. Si quis viduam, Can. accedens, eadem dist. Can. Si quis Clericus. Can. Si quis Episcopus. 81. dist. Can. statuimus 11. qu. 1. Can. Abbatibus. 12. qu. 2. Basil. ad Amphiloch. Can. 32. Hanc ob causam depositus Elpidius Satalorum Episcopus, quod Eusebium Presbyterio amotum contra decreta Melitinensis Concilii ordine restituisset. Sozomen. lib. 4. cap. 23. Posteà remittente disciplinâ, ut consuleretur iniquitati temporum, usu inolevit ut depositi Clerici peractâ pœnitentiâ, in ordinem restituerentur. Can. Benè valet. can. Si quis Diaconus. 50. dist. Clerici depositi pœnitentię causâ detrudebantur in monasterium, ne gradu amisso seculariter viverent. Concil. Cabillonens. 2. can. 40. *Dictum nobis est Presbyteros propter suam negligentiam, canonicè degradatos seculariter gradu amisso vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere; unde statuimus, ut gradu amisso agendæ pœnitentiæ gratiâ in monasterio, aut canonico, aut regulari mittantur.* Quem canonem ex Conc. Moguntino laudat Gratianus, Can. dictum est, 81. dist. Clerici depositi amittebant nomen & honorem Clericorum, Synod. Antiochen. can. 1. τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν. *Depositis autem etiam externo honore privari, cujus sanctus canon & Dei Sacerdotium fuit particeps.* Depositi mutabant vestem & tonsuram clericalem, & induebantur veste laicâ, & laxabant comam ut laici, nisi retrò pœnitentiam agerent. Synod. 6. in Trull. can. 21. Depositi omnino pro laicis habebantur, eorumque nomen expungebatur de tabula, id est albo, seu matriculâ Clericorum. August. serm. de commun. vit. Cleric. *Quisquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto ut inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula Clericorum.* Can. nolo, 12. quæst. 1. Marbodus Rhedonensis Episcopus in epist. ad Rainaldum Episcopum Andegavens. *Nec opinantem aggressus omnibus honoribus ac beneficiis, quæ mihi antecessorum tuorum contulit liberalitas me privasti. Reversus ergo Româ, acceptâ videlicet faciendi, quod jam feceras potestate, ne quid odio tuo deesset, delere nomen meum de catalogo prorupisti, prius omnia, meas etiam syllabas persecutus.* Depositionem sequebatur polixius anathema, id est segregatio à communione Sacramentorum, & participio Eucharistiæ, ac depositis vix concedebatur communio peregrina. Concil. Ilerd. can. 16. *Quod si quisquam*

post hæc cujuslibet ordinis Clericus, quacumque occasione, de omni facultate quidpiam probatus fuerit abstulisse, vel forsitan dolo aliquo suppressisse, reus sacrilegii prolixiori anathemate condemnetur, & vix quoque peregrina ei communio concedatur. Can. hæc hujus 12. qu. 2. Concil. Agath. can. 2. *Contumaces Clerici prout dignitatis ordo permiserit, ab Episcopis corrigantur, & si qui prioris gradus elati superbiâ, communionem fortasse contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur.* Can. Contumaces 50. dist. Eadem Synod. can. 5. *Si quis Clericus furtum Ecclesiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.* Can. Clerici. 13. quæst. 2. Armentario qui perperàm fuerat à duobus Episcopis ordinatus, indultum Chorepiscopi nomen, aut peregrinæ communionis fomentum, Synod. Regiens. can. 3. *Quod ergo in quibusdam schismaticis magis quàm hæreticis recipiendis, Nicænum Concilium statuit, à singulis per territoria sua, hoc etiam præsens conventus in hoc statuit, ab omnibus debere servari, id est ut cuicumque de fratribus tale aliquid caritatis consilia dictaverint, liceat ei unam Parochiarum suarum Ecclesiam cedere, in qua aut Chorepiscopi nomine, ut idem Canon loquitur, aut peregrina, ut aiunt, communione foveatur.* Quæ sit istiusmodi peregrina communio à variis anxiè quæsitum; eandem esse cum communione laïca, id est communione quæ Clericis depositis non denegatur inter laïcos, credit auctor glossæ in d. Can. Contumaces, & in d. Can. Clericis, cujus sententiam non improbabilem esse reor. Communionem enim laïcam non ineptum & incongruum est dici peregrinam, quia communio laïca est aliena & peregrina Clericis, nec eis datur quàm post depositionem, ubi jam pro laïcis habentur; & eadem analogia peregrinum judicium idem est quod seculare, quod sit peregrinum Clericis, qui fori secularis expertes sunt. Goffr. Vindocin. lib. 2, ep. 24. *Omnino enim injustum est, & sacris canonibus sicut ipse melius nosti penitus obviare videtur, ut ecclesiastica causa seculari & peregrino judicio terminetur.* Tamen communionem laïcam aliam esse à peregrina facilè colligi potest ex variis canonibus, qui utriusque meminerunt; & communionem peregrinam malim esse non communionem annonæ & alimentorum quod multis suasum est. Communio enim peregrina est canonica & spiritualis, etsi minor ecclesiastica, sed nudam & simplicem communionem precum, quæ quandoque non denegatur honestis viris injuriâ excommunicatis, si appellaverint, ante causæ cognitionem. Ita monachos Ægyptios (hi erant quatuor fratres μάκροι, id est longi à statura corporis vulgo nuncupati) à Theophilo Alexandrino in-

justè excommunicatos humanè & hospitaliter susceepit Jo. Chrysostomus, eosque admisit ad communionem precum, denegatâ tamen communione Eucharistiæ, donec eorum de causa cognitum esset. Socrat. libr. 6. cap. 9. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἐν τιμῇ μὲν εἶχε τοὺς ἄνδρας, καὶ τῶν εὐχῶν μετέχειν, οὐκ ἐκώλυσε κοινωνίαν δὲ τῶν μυστηρίων οὐκ ἔφη πρὸ διαγνώσεως μεταδώσειν αὐτοῖς. *De quibus Joannes certior factus, viros illos honorificè excepit, precumque participes esse permisit, sed communionem mysteriorum illis se minimè prius concessurum dixit, quàm eorum causa cognita esset.* Idem Sozomen. lib. 8. cap. 13. Nicephor. lib. 13. cap. 11. Pallad. in vita Chrysostomi. Relegationem etiam ad communionem peregrinam non esse regradationem seu rejectionem in inferiorem gradum, quod quidam voluit, facilè evincitur quòd ejus copia datur Clericis depositis, quorum nomen abrasum erat è matricula, quod est argumentum depositionis; ita ut eis non tollatur spes restitutionis, & ubi restituti fuerint eorum nomen reponatur in matricula, ut innuunt postrema verba Canon. 2. Concil. Agathens. jam à me laudati: *Peregrina eis communio tribuatur, ita ut cum eos pænitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum dignitatemque recipiant.* Depositioni aliquando accedebat excommunicatio, id est segregatio à communione fidelium, quæ dicebatur perfecta & omnimoda depositio. Synod. Antiochena Can. 3. παντελῶς αὐτὸν καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας: *Is omnino à sacro ministerio deponatur;* & eadem Synod. Can. 5. τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς, *is omnino deponatur.* Sæpius Clerici depositi mox tradebantur Curiæ servituri, Can. Si quis Sacerdotum. Can. Statuimus 11. qu. 1. Can. Clericus 3. quæst. 4. L. 39. C. Th. de Episcop. & Cleric. id est redigebantur in ordinem Decurionum, si natalibus & facultatibus essent idonei, ut sustinerent onera municipalia quæ erant gravia & importabilia. d. L. 39. Hujus legis & canonis prava & stulta interpretatione invaluit, ut Clerici depositi traderentur judici seculari puniendi. Ivo Carnot. epist. 53. *Nonne satius erat rapinam bonorum vestrorum perpeti, vel etiam personam vestram sicut promiseratis carceri mancipari, quàm Clericus vester non judicatus, non damnatus à vobis Curiæ traderetur, ubi more furis contumeliis & injuriis quotidianis cruciaretur. Non est hoc officium Pastoris, sed mercenarii.* Et idem epist. 66. *Hoc quod dico Clerus approbaret, hoc populus acclamaret, nisi metu Regis comprimerentur, vel insidiis Turonensis Archiepiscopi terrerentur, qui Clericos sibi adversantes clandestinis delationibus Curiæ tradi facit, aut in exilium pellendos aut bonis suis spoliandos.* Eadem interpretatione instabat Henricus II. Rex

Anglorum, ut Clerici depositi Curiæ, id est foro seculari traderentur, in vit. Thomæ Cantuar. libr. 1. cap. 23. *Hoc igitur Rex quorumdam fretus consilio, utriusque juris se habere peritiam ostentantium instantissimè postulabat, ut tales mox submoti ab Ordine, Curiæ tradantur, quod non solum jus humanum, sed etiam ipsius divini juris canonica sanxit auctoritas. Unde de talibus sæpe reperitur in canone, tradantur curiæ; unde quidam pro Rege ob regium favorem ut videbatur, scienter edocti allegabant, tales nequaquam exilio, vel monasterio, sed canonibus sancientibus, sic potius tradendos curiæ, hoc est judicio seculari tradi puniendos.* Et hoc est quod tradit Matth. Paris. in Henrico II. ad ann. 1163. *Eodem anno Rex Henricus incongruum esse asseruit Clericos à suis Justiciariis in publico flagitio deprehensos Episcopo tradere impunitos; decrevit enim ut quos Episcopi invenirent obnoxios præsente Regis justiciario exautorarent, & post Curiæ Regis traderent puniendos.* Rigord. in Philippo A. de Hæreticis sectæ Amalrici. *Et ita hujus sectæ plures Sacerdotes Clerici, & Laïci, ac mulieres diutius latentes, prout Domino placuit tandem detecti, & capti, & Parisios adducti, & in Concilio ibidem congregato convicti & condemnati, & ab ordinibus in quibus erant degradati, traditi fuerunt curiæ Philippi Regis. Qui tamquam Rex Christianissimus & Catholicus, vocatis apparitoribus fecit omnes cremari.* Et ad usum & consuetudinem, seculi potiùs quàm ad genuinam sententiam canonis se referens Innocent. III. in cap. Novimus. de V. S. eandem sic interpretatus est, ut depositi quos Curiæ tradi dixit canon, tradantur brachio seculari puniendi.

CAPUT VIII.

Depositio alia nuda, alia solemnis, quæ degradatio. Depositionis solemnia; depositioni modus adhibitus.

DEPOSITIO alia est nuda & simplex seu verbalis, alia actualis seu solemnis, quæ propriè degradatio dicitur. Verbalis est quæ fit nudis verbis per sententiam. Conc. Arelat. 1. Can. 13. *De his qui Scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa dominica, vel nomina fratrum suorum, placuit nobis ut quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis ab ordine Cleri amoveatur.* Solemnis est quæ fit solemniter verbis & re, seu facto, id est detractione solemni insignium clericalium. Conc. Tolet.

4. Can. 24. *Episcopus, Presbyter, aut diaconus à gradu suo injustè dejectus, si in secunda Synodo innocens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altari de manibus Episcoporum; si Episcopus est, orarium, annulum & baculum; si Presbyter orarium & planetam; si diaconus orarium & albam; si subdiaconus patenam & calicem.* Quem Canonem ex Conc. Moguntino laudat Gratianus, can. Episcopus. ij. qu. 3. His solemnibus Germanus PC. sede dejectus *ὠμοφόριον*, id est superhumerale, quod est insigne sacerdotii super aram Ecclesiæ deposuit. Cedr. in Leone. Et Sandabarenus Euchaitanus Episcopus reus postulatus nefarii consilii dati Basilio Imp. de oculis filio eruendis, apud Photium Patriarcham, ejus pedes amplexus, ὁρκίζω, inquit, σε δέσποτα κατὰ τοῦ Θεοῦ λέγων πρότερόν με καθαιρῆσαι, καὶ τότε γυμνὸν ἱερωσύνης παραλαβέτωσαν, καὶ κολαζέτωσαν ὡς κακοῦργον: *Obtestor te*, inquit, *Domine, per Deum, ut mihi sacerdotalem prius adimas dignitatem, atque tum exauctoratum me ij arripiant, & ut maleficum puniant.* Cedren. in Leon. Ph. In depositione Photii Pseudopatriarchæ ei demptus est baculus Pastoralis, Synod. 8. act. 7. init. similiter Benedictus Pseudopontifex à Leone 8. depositus scisso Pallio, & Baculo Pontificio. Regino 2. Chronic. *Tunc Leo apostolicus, coadunata multorum Episcoporum Synodo, eundem Benedictum humanæ sedis invasorem, judicio omnium ab invaso gradu deposuit, & pontificale pallium, quod sibi imposuerat abscidit, ferulamque Pastoralem manu ejus arreptam, coram omnibus in frusta confregit, & ad preces Imperatoris* (is erat Ottho 1.) *Diaconatus ei tantum gradu uti concessit.* Idem Luitprand. libr. 6. cap. 11. Quid Formosus Pseudopontifex è sepulchro erutus solio Pontificio impositus, & sacris vestibus denudatus, tribus digitis abscissis, mox in Tyberim corpus projectum. Luitprand. libr. 1. cap. 8. *Nam Formoso defuncto, atque Arnulfo in propria reverso, is qui post mortem Formosi Papa constitutus est expellitur, Sergiusque Papa per Adelbertum constituitur; quo constituto ut impius doctrinarumque sanctarum inscius, Formosum è sepulchro extrahere, atque in sedem Romani Pontificis, sacerdotalibus indumentis indutum collocare præcepit, cui & ait: Quum Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem sedem usurpasti? His expletis sacratis mox exutum vestimentis, digitisque tribus abscissis, in Tiberim jactare præcepit, cunctosque quos ipse ordinaverat, gradu proprio depositos iterum ordinavit.* Idem Sigebert. ad ann. 900. Et Abbas Vistog. in vita Arnulfi. Eodem jure in Gallia Augustiniani duo presbyteri, qui Carolum 6. quem curandum susceperant in maximum vitæ periculum inani artis jacta-

tione adduxere, morte damnati priùs solemniter degradati ab Episcopo Parisiensi. Juvenal. de Ursin. ad ann. 1398. *Et y eut plusieurs notables gens assemblez, tant d'Eglise que Lais, lesquels conclurent, qu'ils seroient degradez, & qu'ils auroient les testes coupées, & pour cette cause furent faits écharfauts en Greve devant l'Hôtel de la Ville, & du saint Esprit:* & mox; *Et aprés issit l'Evesque de Paris en habit pontifical, & vint jusques aux deux Augustins, lesquels estoient revestus comme s'ils eussent voulu dire messe; Et aprés ce qu'il eust parlé à eux il leur osta à chacun d'eux, les Chasuble, Estolle, Manipule, Aube & Surplis, en disant certaines Oraisons; puis s'en retourna par où il estoit venu, & paravant en sa presence, feurent rais & ostez leurs cheveux, sans apparence de couronnes; & tantost ceux de la jurisdiction laye, les prindrent & les dépoüillerent, & leur laisserent seulement leurs chemises, & à chacun une petite jaquette par dessus, & feurent mis en une charette, & liez & menez aux Halles & là eurent les testes couppées &c.* Etiam solemnis depositio Abbatum fieri solebat fracto sigillo, quod est præcipuum insigne Jurisdictionis. Hoc ritu S. Abbas Conchensis in Normannia, coram judicibus datis à summo Pontifice Abbatiam ejuravit fracto sigillo, sententiam depositionis præveniens. Innocent. 3. libr. 2. Epist. 38. *Et instrumenta sua fracto sigillo quo usus fuerat in manibus judicum resignavit, & Abbatiam abjuravit memoratam.* Fracto sigillo depositus est Radulfus de Arundel Abbas Westmonasteriensis. Matth. Paris. ad ann. 1214. *Illis diebus per prædictum legatum depositus est Radulfus de Arundel Abbas VVestmonasteriensis in crastino sancti Vincentii per N. Abbatem de VVestham missum ex parte legati, fracto ipsius sigillo in capitulo.* Solemnis depositio Clericorum fit detractis insignibus clericalibus, ut militum vel magistratuum exautoratio demptis militiæ, vel dignitatis insignibus. L. 2. ff. de his qui notant. infam. l. qui de libertate, de liberal. caus. l. judices. C. de dignitat. lib. 12. cap. degradatio de pœn. in 6. Jo. Chrysostom. in Epist. ad Roman. Homil. 6. ὥσπερ οὖν τοὺς ἐν ἀξιώμασιν ὄντας εἶτα ἁλισκομένους, ἐπὶ μεγίστοις ἐγκλήμασιν, οἱ δικάζοντες ἀφελόμενοι τὸ τῶν ἀξιωμάτων τιμῆς τότε κολάζουσι, οὕτω καὶ παῦλος ἐποίησεν. *Quod igitur facere solent judices ij, qui quos in dignitate constitutos, gravioris alicujus criminis convictos habent, eos priùs honoris sui ornamentis spoliant quàm supplicio multatos abdicant, hoc ipsum & hic quoque Paulus fecit.* Aliquando depositio fiebat cum aliqua gratia & remissione, putà salvo nomine & honore Episcopatus, & salvis alimentis & annonis de Ecclesiæ censu. Bassiano & Stephano Episcopis Ephesinis depositis salvâ dignitate Episco-

patus

patus relicta sunt necessaria sumptu Ecclesiæ. Concil. Chalced. act. 12. Domno Antiocheno Episcopo deposito etiam consultum de alimonia stipe Ecclesiæ, ejusd. Conc. act. Pariter Clericis depositis ordine & beneficio relinquitur modicum alimentorum causa è fructibus beneficii. Nicolaus I. in can. studeat 50. dist. *Verùm si Presbyter adeo vestro studio obnoxius fortè claruerit, præcipimus ut tale beneficium sibi Ecclesia sua concedatur, quo & ipse & sui sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium.* Nec non Clericis depositis & pœnitentiæ causâ in Monasterium ablegatis providendum de alimonia, ne Monasterio sint graves. Gregor. libr. 1. Epist. 42. *Si qui verò ex familia ecclesiastica Sacerdotes, vel Levitæ, vel Monachi, vel Clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus; sed res eorum Ecclesiastico juri non subtrahi, ad usum tamen suum accipiant, unde ad pœnitendum subsistant, ne si nudentur, locis in quibus dati fuerint onerosi sint.* Can. de Lapsis 16. qu. 6. quia dandum vitæ sustentandæ solatium, cui vita relinquitur. L. Si mandavero, §. is cujus. ff. mandat. Cap. fœlicis, de pœn. in 6. Aliquando & depositioni Episcoporum modus adhibitus est, ita ut deponerentur salvo Presbyteratu. Eustathius Beryti Metropolita duos Episcopos à Photio Tyri Metropolita ordinatos deposuit salvo Presbyteratu, quod novum & insolens visum Legatis sedis Apostolicæ & aliis Patribus Concilii Chalcedonensis, ut fertur Act. 4. Concil. Chalced. ἐπίσκοπον εἰς Πρεσβυτέρου καταγαγεῖν βαθμὸν ἱεροσυλία ἐστίν. Episcopum in gradum Presbyteri redigere sacrilegium est. Unde confectus est Can. 29. Concil. Episcopos tamen suspendi licuit incolumi Presbyteratu, ex Synodo 6. in Trull. Can. 20. quem de suspensione intelligendum insinuant verba illa, τῆς Ἐπισκοπῆς παυέσθω: *ab Episcopatu cesset*, ut optimè observavit Jo. Morin. Exercit. Eccles. libr. 2. cap. 15. Posterioribus tamen seculis vergente in occasum disciplinâ, depositi leguntur Episcopi, servato Presbyteratu in solatium amissi Episcopatus. A Leone VIII. depositus est Benedictus Pseudopontifex misso ei diaconatu, ut jam observatum est ex Reginone & Luitprando. In Concilio Rhemensi cui præfuit Leo IX. Pontifex salvo Presbyteratu depositus Nannetensis Episcopus, ex gestis hujusce Concilii. Deposito Aurelianensi Episcopo, ut salvum retineret ordinem Presbyterii pro eo intercessit Bernard. Epist. 245. ad Eugenium III. *Sufficit si vestra indulgentia possit retinere sacerdotem qui Episcopus fuit; tantum à nota infamiæ, & perpetuæ inustionis cauterio scuto bonæ voluntatis vestræ obumbretur sibi.* Depositio tam verbalis quàm solemnis spectat ad Episcopum; verbalis ad Epis-

copum proprium, abſque aliis Epiſcopis; ſolemnis ad Epiſcopum proprium adhibitis ſex aliis Epiſcopis ſi Presbyter ſit, tribus Epiſcopis, ſi Diaconus. Can. ſi quis & ſeqq. 15. qu. 7. cap. Degradatio, de pœn. in 6. Auguſtin. Epiſt. 16. in appendic. *Removendum ab officio Presbyterii auſus ſum, timens ei deinceps Eccleſiam Dei committere: quod ſi fortè judicibus Eccleſiaſticis aliàs videtur, quia ſex Epiſcopis cauſam Presbyterii terminari Concilio ſtatutum, committat illi qui volet Eccleſiam ſuæ curæ commiſſam.* Hodie quia tot Epiſcoporum copia vix eſſe poſſet, & ſi tot convenirent eorum reſidentia interverteretur, Clericorum depoſitio vel degradatio fieri poteſt per proprium Epiſcopum, ſine aliis Epiſcopis, adhibitis totidem Abbatibus, vel perſonis Eccleſiaſticâ dignitate præditis. Concil. Tridentin. ſeſſ. 13. de reformat. cap. 4. Ad Epiſcopum pertinet & deſtitutio Clericorum, ſicut inſtitutio. Cap. Conquerente, de offic. ordinar. cap. cùm ex injuncto, in fin. de hæretic. cap. 1. de Capell. Monach. Can. Epiſcopus diſt. can. 67. Epiſcopus 15. qu. 7. Hoc diſtat depoſitio à deſtitutione, quod depoſitio propriè eſt ab ordine, deſtitutio à beneficio. Licèt ſæpius depoſitio utrumque continet, remotionem ab officio & beneficio, quia indignus ordine, indignus efficitur beneficio. Can. ſi quis amodo. can. ſi quis ſacerdotum. can. eos, 81. diſt. unde degradatio dicitur deminutio capitis, cap. qualiter, de accuſat. quia per depoſitionem mutatur omnino ſtatus perſonæ, & depoſitus ordine & beneficio capite minutus videtur. Quandoque depoſitionem ſequebatur virgarum caſtigatio publica & exilium, Gregor. Libr. 9. Epiſt. 66. ind. 4. *Fratrem Paſchaſium* (is erat Epiſcopus Neapolitanus) *volumus admoneri, ut eundem Hilarium prius Subdiaconatus quo indignus fungitur privet officio, atque verberibus publicè caſtigatum faciat in exilium deportari.*

CAPUT IX.

De Regradatione. Regradatio Pœna Canonica, etiam & militaris.

INTER Pœnas Canonicas proximum à depoſitione locum tenet Regradatio, quæ eſt mitior depoſitione: depoſitio enim tollit penitus gradum & Ordinem; regradatio non omnino adimit gradum, ſed rejicit in inferiorem, vel ultimum; ut cùm

Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus, propter lapsum rejicitur in imum gradum Ostiarii vel Lectoris. Conc. Toletar. 1. Can. 4. *Subdiaconus defuncta uxore si uxorem aliam duxerit, ab officio in quo ordinatus fuerat, removeatur, & habeatur inter Ostiarios & Lectores.* Can. si Subdiaconus 34. dist. Eadem pœnâ plectuntur Presbyteri & Diaconi ob vitium usuræ. Conc. Aurelianens. 3. Can. 27. *Ut Clericus à Diaconatu & suprà, pecuniam non commodet ad usuras; quod si quis adversùm statuta venire præsumpserit, communione concessa ab ordine regradetur.* Vel ob inobservantiam dierum festorum. Concil. Matisconens. 1. Can. 10. *Ut Presbyteri Diaconi, vel quolibet ordine Clerici Episcopo suo obedienti devotione subjaceant, & non alibi dies feriatos, nisi in obsequio illius liceat tenere, aut celebrare; quod si quis per quamcumque contumaciam aut per cujuscumque patrocinium hoc facere fortassè distulerit, ab officio regradetur.* Vel ob accusationem innocentium. Idem Conc. can. 18. *De his verò qui innocentes, aut Principi, aut judicibus accusare convicti fuerint, si Clericus honoratior fuerit, ab officii sui ordine regradetur.* Aliud est regradationis genus, cùm Presbyter vel Diaconus, vel inferior Clericus pœnæ causâ rejicitur in ultimum locum sui ordinis, id est collocatur ultimus inter Presbyteros vel Diaconos, vel alios sui Ordinis; ut si Diaconus inter Presbyteros sedere præsumpserit, ultimus omnium constituitur in ordine suo. Synod. 6. in Trull. can. 7. ἔσχατος πάντων γινέσθω τοῦ ἐν ᾧπερ καταλέγεται τάγματος, ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίᾳ. Undè desumptus est Can. præcipimus. 93. dist. Et Clerici qui ultrò pecunias Ecclesiæ obtulerunt, & propter oblationem se jactant fratribusque se præferunt, rejiciuntur in ultimum gradum sui Ordinis. Synod. Nicæn. 2. can. 5. ἔσχατον βαθμὸν λαμβανέτω τοῦ οἰκείου τάγματος. Et Clerici pigri & desides ad divina officia, rejiciuntur in ultimum locum Chori. Concil. Aquisgr. can. 131. *Qui segniter aut tardè ad matutinum, aut aliud quodlibet divinum obsequium peragendum occurrerit, dignum est ut non cum aliis in Choro, sed omnium ultimus, aut certè ut erubescere discat, in loco hujuscemodi negligentibus à Prælatis constituto stet, foris verò nullatenus remanere præsumat.* Eadem pœna est Clericorum ob incontinentiæ labem. Concil. Hybernens. *Presbyter si fornicatus fuerit psalmos cum fratribus in Choro ultimus canat.* Can. Presbyter. 82. dist. Eadem regradationis usu frequentata, ob compescendum typhum Diaconorum. Gregor. I. libr. 1. Epist. 81. *Prædictum itaque Liberatum, quem reprimendus ambitionis inflat spiritus, omni instantiâ à sui pravitate compesce, & ultimum inter Diaconos stare constitue, &c.* In regulari

disciplinâ nota quoque fuit pœna hujusmodi regradationis; putà Canonicus regularis, Monachus factus, ad Canonicos redire compellitur; ita ut in pœnam desultoriæ levitatis deinceps memorialem cucullam deferat, & ultimus in Choro maneat, ex Decreto Urbani II. Can. Mandamus 19. qu. 3. cap. Intelleximus, de ætat. & qualit. & ordin. præfic. Goffrid. Vindocinens. libr. 2. Epist. 7. ad Ivonem Episcopum Carnotensem. *Domnus Ernaldus quem Decanum vestrum dicitis, si sibi secundùm justitiam placuisset, detecto floccello de capite suo, potiùs in nostra, quàm in vestra sorte manere debuisset.* Innocent. libr. 2. epist. 11. ad Pictaviensem Episcopum, de Canonico sancti Ruffi, qui ad Malleacenses Monachos transierat. *Mandamus quatenus jam dictum Canonicum ad Ecclesiam redire priorem monitione præmissâ per censuram Ecclesiasticam appellatione remotâ compellas, ubi & memorialem cucullam eum deferre facias, & ultimum in Choro manere, ut exemplo ejus alii similia non attentent.* Imò & Monachi professi, si sine licentiâ Abbatis transeant ad aliud Monasterium, si redeant, ultimi in Choro locantur. Anselm. libr. 2. epist. 15. ad Fulconem Abbatem. *Filius vester qui à paternitate vestra inordinatè abierat, penitus ad omnem satisfactionem, secundùm vestrum judicium paratus, humiliter redit, qui non tam postulat, ut illi pœnam quam meruit remittatis, quàm ut vel ultimum illum intra gregem, quem sua culpâ dimiserat, vestrâ misericordiâ constituatis.* Quid & Monachi professi abeuntes Monasterio ad Physicam vel Leges legendas, docendi scilicet causâ, nisi intra duos menses redeant, pro excommunicatis ab omnibus evitandi, & reversi in Choro, capitulo & mensa, & aliis locis regularibus ultimi fratrum locantur. Cap. 3. ne Cleric. vel Monach.

Regradatio ecclesiastica ut depositio initium cœpit è militia. Inter pœnas militares fuit gradûs dejectio L. 3. ff. de re militar. quæ uno verbo regradatio dicitur. L. 2. C. Th. de Curs. public. id est rejectio in infimam militiam. Hieronym. ad Pammach. *Finge aliquem tribunitiæ potestatis suo vitio regradatum, per singula militiæ equestris officia, ad tyronis vocabulum devolutum.*

Aliud adjungendum est pœnæ Ecclesiasticæ genus, quo Clerici non deponuntur à susceptis Ordinibus, vel rejiciuntur in deteriorem gradum, sed suis Ordinibus defixi, ab altioribus arcentur. Concil. Ilerdens. can. 1. & 5. Syricii epist. 1. Can. 15. Can. de his. Can. hi qui altario. Can. quicumque. 50. dist. Synod. 6. in Trullo, Can. 3. Hos propriâ appellatione ἀπροκόπους vocat Basil. ad Amphiloch. can. 69. δεχθήσεται μόνον ἀπρόκοπος. Recipietur non ulteriùs promovendus.

CAPUT X.

De excommunicatione. Excommunicatio maxima pœna canonica; quibus de causis infligatur. Excommunicatio alia major, alia minor. Excommunicatus à proprio Episcopo, non est restituendus ab alio.

INTER pœnas canonicas summum & novissimum locum implet Excommunicatio, quæ est remotio à participatione Sacramentorum, & communione fidelium; in pœnis enim canonicis gradatio & ordo servatur pro modo & qualitate delicti. Clerici ob leviora delicta suspenduntur; ob graviora, putà, furtum, homicidium, deponuntur; depositi si incorrigibles existant, excommunicatione plectantur. Can. dictum est. 81. dist. Can. Abbatibus 11. qu. 2. cap. Cùm non ab homine, de judic. Hujus pœnæ antiquissimus & saluberrimus usus initium cœpit cum ipsa Ecclesiâ. Primùm sancitus sacro Christi oraculo qui ligandi & solvendi potestatem Petro & cæteris Apostolis tradidit Matth. 16. & auctoritate Pauli, qui eâ potestate usus Corinthium incestuosum anathemate percussit. 1. Cor. 5. Himeneum & Alexandrum satanæ tradidit. 1. Timoth. 1. Hujus pœnæ usum non uno loco commemorat Tertull. Apologetic. cap. 39. *Summumque futuri judicii prajudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communione orationis & conventus, & omnis sancti commercii relegetur.* Idem de pudicitia. cap. 13. *Illis traditis satanæ, id est extra Ecclesiam projectis.* Excommunicatio est maxima pœna inter canonicas, tum quoad Clericos, tum quoad Laïcos; depositionem enim Clerici, si depositus incorrigibilis sit, sequitur excommunicatio, post quam non habet Ecclesia ultra quid faciat, d. cap. Cùm non ab homine. Augustin. de corrept. & grat. cap. 15. *Corripiantur itaquè à præpositis suis subditi fratres correptionibus de charitate venientibus pro culparum diversitate diversis, vel minoribus, vel amplioribus; quia & ipsa quæ damnatio nominatur, quam facit episcopale judicium, qua pœna in Ecclesia nulla major est, potest si Deus voluerit, in correctionem saluberrimam cedere atque proficere.* Can. corripiantur. 24. quæst. 3. Excommunicatio est major, &

maxima pœna ; respondet enim pœnæ capitali. Augustin libr. 5. quæst. in Deuteron. cap. 39. in illud : *Et auferetis malignum ex vobis ipsis. Assiduè hoc dicit Scriptura, cùm jubet occidi malos ; quâ locutione usus est etiam Apostolus cùm diceret, Auferte malum ex vobis ipsis ; ex quo apparet eum voluisse intelligi, qui aliquid tale commisit, ut excommunicatione sit dignus, hoc enim nunc agit in Ecclesia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio.* Unde excommunicatio dicitur, gladius Ecclesiasticus, mucro spiritualis. Cap. dilecto, de sentent. excommun. in 6. Hieronym. ad Heliodorum, de laude vitæ solitariæ : *Nunc verò inobediens spiritali mucrone truncatur aut ejectus de Ecclesia valido dæmonum ore discerpitur.* Mucro Episcopalis. Joannes VIII. in Can. Visis 16. quæst. 2. *Et felici mucrone Episcopi sacerdotum piacula resecentur,* Gladius spiritualis, Cyprian. epist. 62. *Spiritali gladio superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesiâ ejiciuntur.* Augustin. libr. 1. contr. Epist. Parmenian. *Propter quid ergo gladium portat qui dictus est minister Dei, vindex in iram eis qui malè agunt, nisi fortè quemadmodum nonnulli eorum sanè imperitissimi, hoc intelligere solent de honoribus ecclesiasticis dictum esse, ut gladius intelligatur vindicta spiritalis qui excommunicationem operatur?* Quæ pœna sit excommunicatio, inde facile colligere est, quod excommunicatio in laicis, comparatur depositioni in Clericis. Concil. Chalced. Can. 2. *καὶ οὗτος εἰ μὲν κληρικὸς εἴη τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων ἀναθεματιζέσθω. Si quidem Clericus fuerit proprio gradu decidat : si verò laicus, aut monachus, anathematizetur.* Can. Si quis Episcopus 1. quæst. 1. Concil. Carthag. 4. C. 73. *Si laicus est excommunicetur, si Clericus deponatur.* Can. Qui communicaverit, 11. quæst. 3. August. in Enchirid. cap. 80. *Sic nostris temporibus ita multa mala, etsi non talia in apertam consuetudinem jam venerunt, ut pro his non solùm excommunicare aliquem laïcum non audeamus, sed nec Clericum degradare.* Et passim excommunicatio & degradatio coæquantur, quasi pares pœnæ, in disparibus personis. August. in Brevicul. Collat. cap. 4. *Malos in Ecclesia sic non esse permixtos, ut quamvis debeat vigilare ecclesiastica disciplina, ad eos non solùm verbis, sed etiam excommunicationibus, & degradationibus corripiendos ; tamen non solùm in ea latentes nesciantur, sed plerumque propter pacem veritatis, etiam cogniti tolerentur.* Idem lib. contra Donatistas post Collat. cap. 19. *Neque enim à populo Dei separamus, quos nec degradando, vel excommunicando, ad humiliorem pænitendo locum redigimus.*

Excommunicandi jus propriè pertinet ad Episcopum. Can.

Nemo 2. quæst. 1. & d. Can. corripiantur, 23. qu. 4. cap. quærenti, de V. S. Conc. Trid. seff. 25. de reformat. cap. 3. Excommunicatio est actus jurisdictionis Episcopi, cap. Transmissum, & ibi gloss. de Elect. & fœlix mucro Episcopi. d. Can. Visis. Dionys. Areopagit. De ecclesiast. Hierarch. οὕτω εἰ τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσιν οἱ ἱεράρχαι δυνάμεις, ὡς ἐκφαντορικοὶ τῶν θείων. *Sic etiam segregandi vim habent Pontifices ut interpretes divinæ justitiæ.* Et Auctor Constit. Apostolicar. lib. 2. cap. 16. ἰδὼν δὲ σὺ τὸν ἡμαρτηκότα πικρανθεὶς κέλευσον αὐτὸν ἐξωβληθῆναι: *Cùm verò deliquisse videris, ejici foras jube.* Gesta Concil. Chalced. act. 4. Ἐπίσκοποί εἰσι, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσι, καὶ ἀφορίσαι, καὶ καθαιρῆσαι, καὶ εἴ τι θέλουσιν ἐξουσίαν ἔχουσι. *Episcopi sunt, potestatem habent & excommunicare, & damnare, & quidquid volunt potestatem habent.* Inferiores etiam Prælati habent excommunicandi potestatem, putà Presbyteri d. Can. Nemo, id est Parochi seu Plebani, Cap. cùm ab Ecclesiarum, de offic. Judic. ordinar. Abbates & Priores, Cap. cùm in Ecclesiis, de Major. & obedient. Cap. olim. de accusat. cap. sicut de Simon. & Decani d. cap. dilecto. cap. Significavit de convers. conjugat.

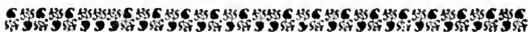
Excommunicatio non potest irrogari nisi causâ cognitâ, d. can. nemo. can. multi, ead. caus. & qu. can. nemo. 11. qu. 3. Gregor. Turonens., lib. 5. cap. 14. *Post Missas autem petiit, ut ei eulogias dare deberemus; quod cùm refutaremus ipse clamare cœpit, & dicere quod non rectè eum à communione, sine fratrum convenientia suspenderemus: illo autem hæc dicente cum consensu fratris qui præsens erat, contestata causa canonica, eulogias accepit.* Excommunicatio etiam non potest infligi, nisi ob grave, & mortale delictum, Concil. Meldens. can. 56. *Quia anathema est æternæ mortis damnatio, & nonnisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* d. can. nemo 11. quæst. 3. Idem probatur can. nullus. can. certum. ead. caus. & qu. & Constit. Aurelianens. art. 18. Optimè August. de fide & operib. cap. 19. *Qui autem operantur & cætera eleemosynis facilè compensari, tria tamen mortifera esse non dubitant excommunicatione punienda, donec pœnitentiâ humiliore sanentur, impudicitiam, idololatriam, homicidium.* Excommunicatio potest injici ob contumaciam, Can. certum. 11. qu. 3. cap. cùm in Ecclesiis. de Major. & obed. cap. tuæ. ut lit. non contestat. propter ordinem contumaciæ, ac ne contemnatur disciplina ecclesiastica, can. quisquis, 2. qu. 6. can. si quis deinceps 17. qu. 4. Ob causam civilem, putà ob æs alienum per inopiam non solutum, non potest quispiam excommunicari, cap. Odoardus de solut. Concil. Trident. seff. 25. de ref. cap. 3. Ob hujusmodi cau-

ſam tamen monachos ab officio altaris à ſe ſuſpenſos memorat Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus, epiſt. 12. *Studii itaque veſtri ſit intra proximam Pentecoſten ſatisfacere, ſicut in noſtra fuit præſentia conſtitutum; alioquin ex ea die fraternitatem veſtram ab officio altaris noveritis ea qua præeminemus auctoritate ſuſpenſam, &c.* Etſi excommunicationis ſententia non ſit ferenda, niſi ob graviorem cauſam, tamen ſive juſta, ſive injuſta fuerit, timenda eſt, id eſt ei deferendum eſt, can. 1. 11. quæſt. 3. nimirum propter religionis cultum. Ideo Theodoſius junior fortè excommunicatus à quopiam Monacho, etſi ab Epiſcopo ei reſponſum eſſet nullam & irritam eſſe excommunicationem, abſtinuit donec à quo ligatus erat, communioni redditus eſſet. Theodoret. lib. 5. cap. 36. Depoſitio eſt pœna Clericorum, excommunicatio laicorum, & monachorum. Conc. Chalc. can. 2. d. can. Si quis Epiſcopus. Socrat. lib. 4. cap. 18. de Monachis Ægyptiis. Ἀρσήνιος ἄλλως τοὺς νέους πταίσαντας οὐκ ἀφώριζεν, ἀλλὰ τοὺς προκόψαντας λέγων ὅτι ὁ νέος ἀφορισθεὶς, καταφρονητὴς γίνεται, ὁ δὲ προκόψας τῆς ἐκ τοῦ ἀφορισμοῦ ὀδύνης. *Arſenius ex eodem numero adoleſcentulos qui deliquerant, à communione non ſegregavit, ſed eos qui in diſciplina monaſtica profecerant; nam adoleſcentulus, inquit, ſi ſegregetur contemnit; qui autem profecerit, dolorem, quem ex ſegregatione capit, citò perſentiſcit.* Ratio fuit, quia Monachi erant extra Clerum, ante conſtitut. Siricii, can. Monachos 16. quæſt. 1. Jamque tempore Chalcedon. Conc. pauci è Monachis promovebantur in Clericos.

Excommunicatio verò duplex eſt, major & minor; minor eſt quæ ſubmovit à participatione ſacramentorum; major quæ à communione fidelium. Cap. à nobis, de Except. cap. 1. de Sentent. excomm. can. Engeltrudam, 3. qu. 4. quæ anathema dicitur d. can. Engeltrudam. Alibi tamen anathema diſtat ab excommunicatione majori; quia excommunicatio major à fraterna ſocietate ſegregat, anathema abſcindit à corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia. d. can. Engeltrudam. Anathema eſt æternæ mortis damnatio, d. can. nemo 11. qu. 3. quia qui anathematizatur, traditur ſatanæ, & ſalutis ſpem amittit, niſi pœnitentiam agat. Arnob. in Pſal. 139. *Nam ferro tollitur vita, ut multum quinquaginta annorum; anathematis autem mucrone & vita æterna eripitur, & mors perpetua irrogatur.* Quâ de cauſâ maxima excommunicatio dicitur prolixius anathema, Conc. Ilerdenſ. can.... Can. Hæc hujus 12. qu. 2. Et anathema diſtinguitur ab excommunicatione. Auguſt. de temp. ſerm. 164. *Ubi ſcimus corripimus, objurgamus, anathematiſamus, excommunicamus, & tamen non corrigimus.* Excommunicatio

municatio minùs solemnis, irrogatur per sententiam; Excommunicatio major, seu anathema fit solemniter, extinctis, & projectis humi facibus. Can. debent 11. qu. 3. Quod variis illustratur exemplis, ex Concil. Lemovic. habito anno 1034. Raderic. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 70. Nicephor. Gregor. l. 9. vit. D. Bernard. libr. 2. cap. 6. Matth. Paris. ad ann. 1224. Ultra annum insordescens in excommunicatione non auditur, Can. rursus & seq. 11. qu. 3. Privatur omnibus beneficiis, qui est suspectus hæresis, propter contemptum clavium, cap. ult. de pœn. cap. cum bonæ, de ætat & qualit. præfic. Bened. In cap. Rainut. verb. Mortuo itaque testatore 1. num. 290. Capell. Tolos. decis. 365. Hoc jure Suevi & Saxones Henricum V. Imper. à Gregorio VII. diris excommunicationibus proscriptum, per legatos monuere, quòd si ante diem anniversarium suâ culpâ excommunicationis vinculo non absolveretur, sine spe restitutionis regno caderet. Lambert. Scafhnaburgens. de reb. gest. German. *Suevi & Saxones legatos ad Regem miserunt qui ei dicerent: quod si ante diem anniversarium excommunicationis suæ, suo præsertim vitio excommunicatione non absolvatur, absque retractatione in perpetuum causa ceciderit, nec legibus deinceps Regnum repetere possit, quod legibus ultra administrare annuam passus excommunicationem non possit.* Excommunicato beneficium conferri non potest. Cap. postulastis, de Cleric. excomm. ministr. Eo nomine depositus est Elpidius Satalorum Episcopus, quod Nectarium quendam cui ob perjurium communione Ecclesiæ interdictum erat, Ecclesiastico ministerio præfecisset; quod legibus nefas fuisse ait Sozomen. l. 4. cap. 23. κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας. Excommunicatus à proprio, Episcopo, non potest restitui ab alio. Concil. Antioch. can. 6. can. si quis à proprio 11. qu. 1. Hoc jure Marcion Ponticus à Patre Episcopo excommunicatus ob stuprum virginis, pœnitentiâ à Patre non impetratâ Romam profectus, à summo Pontifice hocce tulit responsum, οὐ δυνάμεθα ἄνευ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ τιμίου πατρός σου τοῦτο ποιῆσαι. *Nobis injussu reverendi patris tui istud facere non licet*; ut refert Epiphan. hæres. 42. Et quatuor fratres monachi Ægyptii, quibus nomen μάκροι, id est longi, à Theophilo Alexandrino excommunicati, ad communionem sacrorum mysteriorum non recepti, πρὸ διαγνώσεως, *ante causæ cognitionem*. Socrat. libr. 6. cap. 9. Et hoc jus in Claramontensi Synodo habito sub Urbano II. instauratum, nè excommunicatus à suo Episcopo ab aliis recipiatur. Ivo Carnot. epist. 76. *Sic enim antiquitùs est institutum, & nuper in Arvernensi Concilio omnium Episcoporum*

qui aderant consensu confirmatum, ut ab uno Episcopo quemlibet pro injuriis ecclesiasticis excommunicatum vicini quoque Episcopi excommunicent. Inde si excommunicatus à proprio Episcopo questus sit apud Metropolitanum de injusta excommunicatione, non est absolvendus à Metropolitano, sed absolutionis causâ remittendus ad proprium Episcopum. Quod si Episcopus recuset, eum absolvendi jus devolvitur ad Metropolitanum. cap. ad reprimendam de offic. Ordinar. Quod si excommunicatus ab Episcopo suo appellaverit ad Metropolitanum, tunc Metropolitanus debet eum absolvere ad cautelam, nisi malit deferre ordinario. Cap. per tuas. de sentent. excommunicat,

CAPUT XI.

De Variis Excommunicationum generibus.

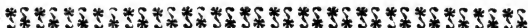
POENAE canonicæ augentur vel minuuntur ab Episcopo, pro modo & qualitate delictorum. Basil. ad Amphiloch. can. 54. τῆς δὲ σῆς συνέσεώς ἐστι κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως, ἐπιτείνειν ἐπιτίμια, ἢ καὶ ὑφεῖναι. *Est autem tuæ prudentiæ pro circumstantiæ proprietate pœnas intendere, vel remitttere.* Variæ sunt pœnæ canonicæ singulis etiam levioribus delictis constitutæ, quibus non parcit Ecclesia, ut majoribus occurrat, & coërcitione leviorum criminum tollatur occasio & necessitas epitimii, seu ultionis majorum. Ob graviora delicta irrogatur excommunicatio minor, quæ est submotio à participatione Sacramentorum; vel excommunicatio major, quæ segregat à communione fidelium. Alia est angustior & levior excommunicatio ob leviora delicta, quæ non privat in totum communione Ecclesiæ, sed Episcopum, vel Presbyterum segregat à communione aliarum Ecclesiarum, salvâ communione suæ plebis, suæ Ecclesiæ. Ut si Episcopus vocatus ad Synodum abfuerit, non redditâ apud Primatem, seu Metropolitanum, per litteras quas tractorias vocant, ratione suæ absentiæ, suæ plebis communione jubetur esse contentus. Concil. Carth. 5. can. 10. can. placuit 2. 18. dist. can. 79. Synod. Carth. apud Balsamon. Et si quis alienum Monachum ordinaverit, vel suo monasterio præfecerit, ad suæ plebis communionem redigitur. Ejusd. Conc. can. 13. can. si quis, 58. dist. Synod. Carth. can. 83. apud Balsam.

ejusd. Synod. can. 86. apud Zonar. Hoc ritu Victorem Episcopum hac conditione restitutum, ut solius Diœcesis suæ communione frueretur, refert August. epist. 261. *Clamet alius ejusdem Provinciæ Victor Episcopus, cui relicto in eadem pœna, in qua & Priscus fuit, nusquam nisi in diœcesi ejus ab alio communicatur; clamet, inquam, aut ubique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui.* Novum hocce genus excommunicationis, χαινότερον ἀφορισμὸν vocat Balsamo. in d. can. 79. Synod. Carthag. quod varia hujuscemodi excommunicationis argumenta extarent in Ecclesia Occidentali, quæ complectitur Africanam; verùm in Orientali vix ulla audirentur. Episcopos qui in Conciliabulo Ephesino lapsi erant, suæ diœcesis communione contentos esse voluit Leo 1. epist. 40. ad Anatolium CP. *De fratribus illud quidem, quod præsentibus & agentibus nostris constitutum est approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communione contenti.* Græcos verò & Orientales hujusmodi censurâ vix usos rectè observavit Joann. Morin lib. 2. Exercit. 18. Resecatur & communio, cùm ob contumaciam Episcopus removetur à communione comprovincialium Episcoporum. Concil. Milevit. Can. 24. can. quisquis 2. qu. 6. Synod. Carthag. can. 123. apud Balsamon.

Aliud ab excommunicatione pœnæ genus est, prohibitio à limine, seu ingressu Ecclesiæ, Can. præsenti. 5. qu. 2. cap. Sacro. de sentent. excommunicat. cap. Is cui. eod. tit. in 6. Excommunicatio enim est remotio à communione Ecclesiæ, & Sacramentorum; prohibitio ab ingressu Ecclesiæ est remotio à communione precum, & prohibitio audiendi officia. Hinc in canonicarum pœnarum gradibus privatio ab ingressu Ecclesiæ præcedit excommunicationem. Arnulfus Lexoviens. epist. 45. *Fuerat fortassis primùm ab Episcopali suspendendus officio, ab altaris ministerio prohibendus, à liminibus sequestrandus Ecclesiæ, ut contumax novissimè gladio feriretur.* Et simili modo Eustathius cùm esset Presbyter, primùm à communione precum segregatus, deinde à communione Ecclesiæ. Sozomen. lib. 4. cap. 13. Πρῶτον μὲν ὡς ἡνίκα Πρεσβύτερος ἦν, κατεγνώκει αὐτοῦ Εὐλάλιος ὁ πατὴρ καὶ τῶν εὐχῶν ἀφώρισεν, Ἐπίσκοπος ὢν τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Ἐκκλησίας Καισαρείας, μετὰ δὲ τοῦτον ἐν Νεοκαισαρείᾳ τοῦ Πόντου, ὑπὸ συνόδου ἀκοινώνητος ἐγεγόνει. *Eustathius autem accusabatur, primùm quòd cùm esset Presbyter, à Patre Eulalio Episcopo Cæsareæ Cappadociæ condemnatus fuisset, & à precum communione separatus; deinde quòd Neocæsareæ, quod est oppidum Ponti, à Concilio communione Ecclesiæ interdictus.* Alia pœna canonica est multatio suffragii, seu vocis activæ, ut Canonici nondum

sacris Ordinibus saltem Subdiaconatu initiati, non habent vocem in Capitulo. Clem. ut ij qui, de ætat. & qualit. & ord. præfic. Concil. Trident. sess. 22. de reform. cap. 4. Et Clerici seculares ad Præbendas fortè recepti in monasterio non habent locum vel vocem cum Monachis in Capitulo. cap. ult. de stat. Monach. Presbyteri à Meletio ordinati eâ lege admissi, ut suffragio carerent in electionibus Antistitum, ex epistola Patrum Nicænorum ad Alexandrinam, & alias Ægypti Ecclesias, quam tradidit Theodoret. lib. 1. cap. 9. *τούτοις μὲν μηδεμίαν ἐξουσίαν εἶναι τοὺς ἀρεσκομένους αὐτοῖς προχειρίζεσθαι. Ut nulla illis potestas sit eos designandi quos visum fuerit.* Depositionem Clericorum sequitur privatio communionis ecclesiasticæ, id est sacerdotalis; sed eis salva est communio laica, id est qualis est inter laicos: depositi enim Clerici non arcentur à communione laica, ne vindicetur bis in idipsum. Concil. Agathens. can. 50. *Si Episcopus, Presbyter, aut Diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut falsum testimonium dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detrudatur*, & ibi quamdiu vixerit laicam tantummodo communionem accipiat. Can. si Episcopus, 50. dist. Siricius ad Himerium, epist. 1. cap. 11. *Quisquis Clericus aut viduam, aut certè secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox trudetur, laicâ tantùm communione concessâ.* Can. Quisquis, 84. dist. Basil. ad Amphiloch. can. 32. Qui peccatum ad mortem peccant Clerici, de gradu quidem dejiciuntur; à laicorum autem communione non arcentur: non enim vindicabis bis in idipsum. Nisi in depositione aliud actum sit, putà si Episcopus migret de sua civitate in aliam, deponitur; nec salvâ quidem laicâ communione, can. 1. & 2. Sardicens. Conc. vel depositis reservatur tantùm communio laica in vitæ exitu. Concil. Martin. Papæ, can. 26. can. Si quis viduam, 50. dist. Dejiciatur, & in fine vitæ suæ laicam communionem tantummodò recipiat. Hoc pacto Thielgaudus Archiepiscopus Coloniensis, & Gunterius Trevirensis ob causam divortii Lotharii à Thietberga depositi, salvâ communione laïcâ in vitæ fine. Regino 2. chronic. *Novissimè in Italia infirmitate preventi, peregrini & exules moriuntur communione laicali sibi tantùm concessâ*; quod & Sigebertus ad ann. 863. Ebo Rhemensis Episcopus à Sergio Papa depositus & redactus ad communionem laicam. Flodoard. lib. 3. Rhemens. Histor. cap. 11. *Tum ventilatum est qualiter exauctoratus Episcopus restitui debeat; & quia idem Ebo restitutus canonicè non fuerit, insuper & ab Apostolica Sede, Sergio Papâ confirmante electionem illius, damnatus extiterit,*

ut in laica tantummodo communione maneret. Pariter & Carolomannus, Caroli Calvi filius, Meldensis Ecclesiæ Diaconus, depositus, & Corbeiense in monasterium retrusus, concessâ tantùm communione laicâ. Continuator Aimoin. libr. 5. cap. 29. *Quod sanè ipsi fecerunt, deponentes illum secundùm sacras regulas ab omni gradu ecclesiastico, laicâ sibi communione servatâ.*

CAPUT XII.

DE INTERDICTO.

Interdictum censura ecclesiastica. Forma & causæ Interdicti. Excepta in Interdicto. Interdicto modus impositus.

CENSURÆ ecclesiasticæ appellatione continetur, non modò suspensio, & excommunicatio, de quibus proximè actum est, verùm etiam Interdictum, cap. quærenti de V. S. Interdictum est censura ecclesiastica, per quam sacris interdicitur civitati vel universitati, ob crimen & scandalum publicum. Cap. quod in te. de pœnitent. cap. si sententia. cap. si civitas. cap. alma mater. de sentent. excommunicat. in 6. Interdictum nihil aliud est quàm generalis excommunicatio, quæ indicitur populo vel universitati, ut excommunicatio singularibus personis; unde dicitur Bannus Christianitatis, cap. 2. de purgat. canonic. Interdictum Christianitatis. Matth. Paris. ad annum 1163. Ex edicto Henrici II. *Si quis inventus fuerit ferens litteras Domini Papæ, vel mandatum Thomæ Archiepiscopi continens interdictum Christianitatis in Anglia, capiatur & retineatur donec, &c.* Publicam excommunicationem vocitat Synodus Lemovicensis habita anno Christi 1034. Interdictum non irrogatur ob delictum privatorum, sed ob atrocius publicum facinus, ut ob nefariam cædem Episcopi. Ob necem Prætextati Rothomagensis Episcopi, Rothomagensi Ecclesiæ sacris interdictum, Gregor. Tur. libr. 8. cap. 31. *Post hæc Leudovaldus Episcopus, Epistolas per omnes sacerdotes direxit, & accepto consilio Ecclesias Rothomagenses clausit, ut in his populus solemnia divina non spectaret, donec indagatione communi reperiretur hujus auctor sceleris.* De quo idem libr. 10. cap. 15. & de glor. Confess. cap. 71. Ob violatam immunitatem Ecclesiæ, & sacerdotii, ob captum per vim, & custodiâ detentum Joannem VIII. Pontificem. Annales Franc.

ad annum 878. *Landbertus Vvitonis filius, & Albertus Bonifacii filius, Romam cum manu valida ingressi sunt, & Joanne Romano Pontifice sub custodia retento, Optimates Romanorum fidelitatem Karlmanno sacramento firmare coëgerunt; quibus inde discedentibus, idem Pontifex domum S. Petri ingressus, omnes thesauros quos ibi repperit, ad Lateranis transtulit, & altare S. Petri cilicio cooperuit, & cuncta ostia ejusdem Ecclesiæ clausit, nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratum est: & quod dictu nefas est, omnibus undique illuc orationis causâ venientibus, negabatur introitus, erantque ibi omnia confusa.* Quâ de re Joannes ipse epist. 84. *Nam ipsis diebus nec vestis fuit super altare sancti Petri, nec aliquod ibi nocturnum, vel diurnum officium ex more celebratum.* Ob malos mores antistitum. Audoen. in vit. S. Eligii libr. 2. cap. 21. apud Sur. 1. Dec. *Cùm autem aliquando visitaret diœcesim suam, ut solent Episcopi, quadam ex causa interdixit, ne cursus id est preces Canonicæ, & sacrificium celebraretur in basilica quadam, donec ipse juberet. Erat illic Presbyter quidam sibi malè conscius, ob cujus culpam id fecerat Beatus Episcopus.* Circa annum 870. regnante Carolo Calvo coorta est gravis contentio inter Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum, & nepotem cognominem Laudunensem Episcopum, eò maximè, quòd nepos ob suorum Presbyterorum culpam Parochiæ sacris interdixisset. Testem habemus ipsum Hincmarum in Opuscul. 50. Capit. cap. 28. 30. 31. 32. Ob delictum Principis, d. cap. si sententia. quò subditi interdicti tædio, Principem ad meliorem frugem adducerent, vel ipse vocibus populi, moveretur ad resipiscendum. Ut excommunicato Philippo I. ob Bertam uxorem repudiatam, & superductam Bertradem pellicem universo Regno sacris interdictum. Gregor. 7. lib. 2. epist. 5. Willelm. Malmesbur. de gest. Reg. Anglor. libr. 4. Et pariter Philippo Augusto Rege ob rejectam Ingeburgem conjugem & Mariam pellicem adscitam interdictum missum. Chronic. Altissiod. ad ann. 1200. *Erat in toto regno lugubris Ecclesiæ facies, quia nulla celebrabantur in ecclesiis sacramenta, vel divina Officia, præter viaticum & baptisma; nec modò in Ecclesiis, sed & monasteriis cessatum est à divinis, negabatur mortuis sepultura: erat igitur ubique per regnum mæstitia circumfusa, cùm hic Ecclesiæ silerent organa, & ora canentium Dominum clauderentur.* De quo in cap. 1. de postulat. Prælat. cap. Novit. de offic. legat. cap. Cùm inter. de consuetud. cap. Tuarum. de privileg. Sub eadem tempora Joanne Rege Anglorum excommunicato ob repulsum electum Cantuariensem, vel potiùs ob afflictationem Ecclesiarum & Prælatorum, Regno Angliæ sacris in-

terdictum, de quo præter Mattheum Parif. & alios Anglicos fcriptores, Willelm. Brito VIII. Philippid.

Organa fufpendet, Clerus tacet omnis, ubique
Vox à laude Dei, nec facramenta, nec ullum
Ecclefia officium celebrat, feptemque per annos
Se paganifmi fœdat tota Anglia ritu..

Et ante cùm Henricus II. Rex Anglorum filiorum uxores apud fe invitas retineret, Alexander III. diem ei dixit, ut intrà certum diem uxores filiis reftitueret; nifi pareret interminatus eft facrorum omnium interdictionem, his in provinciis in quibus nurus detinerentur. Cap. Non eft vobis. de fponfalib. Ecclefiæ Carnotenfi facris interdictum, ob graves moleftias, quas inferebat Ecclefiæ Gaufridus Vicecomes. Fulbert. epift. 3. ad Robertum Regem. *Ac tunc quidem fcripfimus vobis de malis quæ irrogat Ecclefia noftra Gaufridus Vicecomes, pro quibus tacti dolore cordis intrinfecus jam in tantum mærorem noftrum prodidimus, ut figna noftra jocunditatem, & lætitiam fignificare folita, ab intonando defınere, & triftitiam noftram atteftari quodammodo jufferimus, officiumque divinum hactenus in Ecclefia noftra per Dei gratiam cum magna cordis & oris jubilatione celebrari folitum, depreffis modò miferabiliter vocibus, & penè filentio proximis fieri.* Et in Synodo Lemovicenfi habita anno 1034. Odelricus Abbas Monafterii S. Martialis qui Concilio interfuit, auctor fuit de mittenda publica excommunicatione, (fic vocabat interdictum) adverfus Principes & majores pagi Lemovicenfis, fi pacem infringerent. *Nifi de pace acquieverint ligate omnem terram Lemovicenfem publicâ excommunicatione, eo videlicet modo, ut nemo nifi Clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans à bimatu, & infra, in toto Lemovicino fepeliatur, nec in alium Epifcopatum ad fepeliendum portetur; divinum officium per omnes Ecclefias latenter agatur, fed baptifmus petentibus tribuatur.* Eâ ætate in Gallia fæpius Ecclefiis facris interdictum, ob violatam publicam pacem, & fecuritatem. Ecclefiis interdici, illorum locis qui pacem violabant, à Richerio Arch. Senonenfi petiit Ivo Carnot. epift. 50. *Præcipite itaque Stampenfi Archipresbytero, ut vel eos ad fatisfactionem adducat, vel ipfis excommunicatis, & locis in quibus morantur divinum officium interdicat, fecundùm confuetudinem pacis.* Belvaci fuborto Clericorum tumultu adverfus regios miniftros, ceffatio à divinis indicta; de quo idem Ivo epift. 263. *Ceffare quidem à divinis juftè vel injuftè, quid*

ad Regem? excessus enim Clericorum si contigerit, non est vindicandus potestate seculari, sed canonico judicio puniendus est, & censura Episcopali. Interdicto minimè locum esse, nisi ubi sacrilegii vel violatæ pacis scelus aliter coërceri nequit, scribit idem epist. 264. *De divino autem servitio à quo mater Belvacensis Ecclesia suspensa est, consilium sanum mihi minimè videtur; quia iste rigor alibi minimè servandus est, nisi ubi culpa sacrilegii, vel violata pacis aliter vindicari non potest.* Ob pervasionem rerum Ecclesiarum frequens interdictum missum. A Clericis Carnotensibus instantiùs peti, ut totam per diœcesim sacris interdiceretur, donec res ablatæ restituantur tradit idem Carnotens. epist. 121. *Postulant itaque Clerici summâ instantiâ, ut in civitate & per totum Episcopatum divinum officium interdicam, donec sua recipiant, quæ injustè & præproperè sibi esse ablata reclamant.* Ejusdem juris varia argumenta occurrunt apud Gregor. VII. libr. 7. epist. 16. 18. & aliis locis. Etiam ob discordiam patronorum Ecclesiæ sacris interdici visum est, si aliter patroni in concordiam adduci nequeant, nè Ecclesiæ diutiùs vacent. Synod. Tribur. can. 32. quem Gratianus breviavit in Can. Si plures 16. qu. 7. *Si plures hæredes contenderint de communi Ecclesia auferri jubeat Episcopus Reliquias sacras, & Ecclesiam claudi, donec communi consensu, & consilio Episcopi, statuant ibi Presbyterum, & unde vivat.* Et hic est Canon quem Raymundus verbis paulisper immutatis repetiit in cap. 2. de jur. patronat. Eadem fuit sententia Conc. Cabillon. 2. can. 26. cùm voluit ne Ecclesiæ dividantur inter hæredes conditoris; & si in unum Presbyterum convenire non possint, ut nullo modo ibi Missarum solemnia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant. Quem Canonem perperam Gregorio tribuit Gratianus in Can. Considerandum, 16. quæst. 7. & Raymundus nihilo fœliciùs laudat ex Conc. Mediolanensi in cap. 1. de jur. patronat. Burchardus ex Conc. Mediomatricis, part. 3. decret. cap. 42. quem secutus est Ivo part. 3. decret. cap. 36. Aliquando etiam interdictum dicitur ob nequitiam populi si incorrigibilis sit. Hoc pœnæ genere usus est Alduinus Lemovicensis Episcopus in plebem protervam & contumacem, de quo Ademarus in chronico nuper edito ad ann. 994. *Sæpè idem Alduinus pro nequitia populi novam observantiam constituit, scil. Ecclesias & monasteria cessare à divino cultu, & sancto sacrificio, & populum quasi paganum à divinis laudibus cessare, & hanc observantiam excommunicationem censebat.* Quàm supinè deceptus sit Ademarus, quod Alduinum novæ observantiæ auctorem credidit, facilè fuit observare ex præmissis, quibus patuit
hoc

hoc pœnæ genus jam à multis ante sæculis notum fuisse, licèt interdicti nomen sit recentius. Præter hæc luculentum ejusdem censuræ argumentum est Synodus Toletan. 13. habita anno 683. can. 7. *Quicumque Sacerdotum, vel Ministrorum deinceps causâ cujuslibet doloris vel amaritudinis permotus, aut altare divinum, vel vestibus sacratis exuere præsumpserit, aut qualibet aliâ lugubri veste accingi, seu etiam si consueta luminariorum sacrorum obsequia, de templo Dei subtraxerit, vel extingui præceperit, & loci sui dignitate se noverit & honore privari.* In generali interdicto Ecclesiæ clauduntur, officia divina suspenduntur, altaria sacris vestibus denudantur, & cilicio operiuntur in signum luctûs; reliquiæ tolluntur, ut jam probatum est, cruces & reliquiæ Sanctorum spinis accinguntur. Ægid. Aureæ-vallis, in gest. Leodiens. Pontif. de excommunicatione Ducis Brabantiæ. *Decretumque est in ipso Concilio, ut imago Crucis, & Sanctorum reliquiæ spinis circumdatæ, in omni prosternantur Ecclesiâ, totiusque diœcesis organa suspendantur, festivisque diebus fiat proclamatio pro prædicto scelere.* Interdicti tempore prohibetur etiam ecclesiastica sepultura, id est in cœmeterio Ecclesiæ, d. cap. quod in te, d. cap. Si civitas. Goffrid. Vindocinens. lib. 1. epist. 17. *Nam quis ex divitibus contra interdictum vestrum vult sepeliri, & non sepelitur; pauperibus autem qui culpam non habent, sepultura negatur.* Matth. Paris. in Joann. ad annum 1208. de generali interdicto Angliæ. *Corpora quoque defunctorum de civitatibus & villis efferebantur, & more canum in biviis & fossatis sine orationibus, & Sacerdotum ministeriis sepeliebantur.* In generali interdicto excipitur baptismus parvulorum, & pœnitentia morientium, d. cap. Non est nobis, cap. Responso, de sentent. excommunicat. cap. quoniam, eod. tit. in 6. Excipitur etiam Viaticum, d. cap. quod in te, id est sacra communio, quæ datur transeuntibus, vice Viatici. Matth. Paris. loco modò laudato. *Cessaverunt itaque in Anglia omnia ecclesiastica sacramenta, præter solummodò Confessionem & Viaticum, in ultima necessitate, & baptisma parvulorum.* Constitutione Bonifacii VIII. valdè remissus est interdicti rigor, ex qua tempore interdicti Missæ & alia divina Officia celebrantur, foribus clausis, voce tamen submissâ, non pulsatis campanis, excommunicatis & interdictis amotis. Cap. alma mater, de sentent. excommunicat. in 6. & Pœnitentia permittitur tempore interdicti etiam sanis, d. cap. alma mater. Item sacramentum Confirmationis & chrismatis confectio, Cap. quoniam in baptismo, eod. tit. in 6. Etiam exempti tenentur servare generale interdictum, ita ut eis liceat janius clausis, voce

F *

submissa, non pulsatis signis Officia divina celebrare, d. Cap. quod in te, d. Cap. alma mater, & Clem. I. de sentent. excommunicat. & hoc modo adhibito interpreteris velim quod scriptum est in Chronic. Altissiodorens. de generali interdicto. Galliæ: *Nec modo in Ecclesiis, sed & monasteriis cessatum est à divinis.*

CAPUT XIII.

An detrusio in monasterium pœnitentiæ causâ, sit pœna canonica.

UT Canonicas pœnas singulos per gradus persequamur, familiaris Clericorum fuit pœna, detrusio in monasterium pœnitentiæ causâ. Concil. Agathens. Can. 50. *Si Episcopus, Presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut falsum testimonium dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit laicam tantummodo communionem accipiat.* Can. si Episcopus 50. dist. Concil. Epaunens. can. 22. *Si Presbyter, aut diaconus crimen capitale commiserit. ab honore depositus in monasterium retrudatur.* Conc. Cabillon. can. 2. 40. *Dictum est nobis Presbyteros propter suam negligentiam Canonicè degradatos, & seculariter gradu amisso vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde statuimus ut gradu amisso agendæ pœnitentiæ gratiâ, in monasterium, aut in Canoniam regularem mittantur.* Quem Canonem perperam Concilio Moguntino tribuit Gratianus in Can. dictum est 81. dist. Concil. Aurelian. 3. can. 7. *Si quis Clericus adulterasse, aut confessus, aut convictus fuerit, depositus ab officio, communione concessa, in monasterio toto vitæ suæ tempore detrudatur.* Can. Si quis Clericus, ead. dist. Canones Gallicanos pari disciplina secuti sunt Hispanici. Concil. Tolet. 4. can. 44. *Clerici qui in quacumque seditione arma volentes sumpserint, aut sumpsisse reperti fuerint, amisso ordinis sui gradu in monasterium pœnitentiæ tradantur.* Can. Clerici 23. qu. 8. Eadem fuit disciplina Romanæ Ecclesiæ. Contumeliosus Regiensis Episcopus ob adulterium Episcopatu depositus à Joanne II. Pontifice, & in monasterium ablegatus. Joannes II. epist. 1. ad Cæsarium Arelatensem, quæ extat tom. 1. Concil. Galliæ. *Sed te ordinante in monasterio dirigatur, ubi delictorum memor, in pœnitentia lachry-*

mas effundere non omittat. Conſtitutione Siricii hæretici reconciliati, minimè recepti ſuis in Ordinibus, ſed in perpetuum deportati in monaſterium. Anaſtaſ. in Siricio. *Ut ſi quis converſus de Manichæis rediret ad Eccleſiam nullatenus communicetur, niſi tantùm relegatione monaſterii diebus vitæ ſuæ teneretur obnoxius.* Idem placuit Conſtitutione Anaſtaſii. Idem in Anaſtaſ. *Multos Cataphrygas in urbe invenit, quos exilio in monaſteriis relegavit.* Conſtitutione Gelaſii itidem Clerici depoſiti ob graviter percuſſum clericum retruduntur in monaſterium. Gelaſ. in can. ult. 55. diſt. *Hoc tamen ſollicitudinis tuæ ſit, ut locum ei pœnitentiæ conſtituas, & in aliquo eum monaſterio retrudas, laicâ tantummodò ſibi communione conceſſa.* Eandem pœnam Preſbyteris inflixit Stephanus II. ob varios caſus, in reſponſis editis anno 754. cùm verſaretur in Gallia. can. 13. *Sub diſtricta pænitentia, & in monaſterium mittatur.* & can. ſeq. *Et ſub arcta pænitentia in monaſterio mittendus, ut omnibus diebus vitæ ſuæ in luctu & fletu ſub monaſtico habitu converſetur.* Ejuſdem diſciplinæ ſequax Alexander III. in cap. Clerici, de exceſſ. Prælat. de Clericis ſodomiticis. *Si Clerici fuerint dejiciantur à Clero, vel ad agendam pænitentiam in monaſteriis detrudantur;* & idem in cap. ſicut dignum. §. ult. de homicid. Clericos conſcios necis B. Thomæ Cantuarienſis, depoſitos in diſtrictiora monaſteria dejiciendos pronunciavit: *Inſuper in diſtricto clauſtro Monachorum, vel Canonicorum regularium, ſi fieri poteſt, ſunt recludendi.* Idem Innoc. III. veteris diſciplinæ tenaciſſimus, in Cap. tuæ diſcretionis, de pœn. de Clericis in latrocinio vel alio graviori ſcelere deprehenſis: *quod à ſuis ordinibus degradati detrudi debeant in arctis monaſteriis ad pænitentiam peragendam.* Clerici depoſiti nè ſeculariter viverent deinceps, pœnitentiæ cauſâ relegabantur in monaſteria, velut in inſulas. Platina in Chriſtophoro. *In monaſteria tanquam in inſulas, Clerici malè de Eccleſia Dei meriti, tum relegabantur.* Sed hoc pœnæ genus in uſu eſſe deſiit, tum propter repugnantiam monachorum, qui exemptionibus nixi non parebant Epiſcopis Clericos in monaſteria relegantibus: quo factum eſt ut Alexander III. in d. cap. ſicut dignum, Clericos depoſitos in monaſteria deportandos eſſe judicavit ſub hoc modo, *ſi fieri poteſt;* tum quia non erat tuta cuſtodia Clericorum in monaſterio, Cap. ut famæ, de ſentent. excommunicat. Etiam monachi lapſi pœnitentiæ cauſâ in arctiotiora monaſteria transferendi ex Gregor. I. lib. 1. epiſt. 42. lib. 3. epiſt. 9. Can. de lapſis 16. qu. 6. can. ſi qua monacharum 27. qu. 1. Nec hoc pœnæ genus quaſi minùs canonicum rejicien-

dum videtur, quasi deportationi simile, eo colore quod Ecclesia non habet territorium; quia Clericis depositis detrusio in monasterium non pœnæ causâ infligitur, sed pœnitentiæ causâ, quæ territorium minimè requirit, & pœnæ canonicæ non sunt propriè pœnæ, sed pœnitendi medelæ, & magis beneficia quàm supplicia. Augustin. epist. 159. *Vocatur quidem & ista damnatio; sed quis non intelligat magis beneficium, quàm supplicium nuncupandum, ubi nec sæviendi relaxatur audacia, nec pœnitendi medicina subtrahitur.* Can. Circumcelliones 23. qu. 5. Nec Regibus nostris incivile & incongruum visum est id pœnæ Ecclesiasticæ genus: Carlomannus enim Caroli Calvi filius, Meldensis Ecclesiæ Diaconus in Concilio Episcoporum depositus salvâ communione laicâ, & in Corbeiense monasterium traditus, etiam patre annuente, Aimoin. Continuator, lib. 5. cap. 29. Et ante id pœnæ genus etiam à Regibus nostris pœnitentiæ causâ auctoratum, Gregor. Turonens. libr. 5. cap. *His auditis Rex commotus valde, tam equos quàm pueros vel quæcumque habere potuerant abstulit, ipsosque in monasteriis à se longiori accessu dimotis, in quibus pœnitentiam agerent includi præcepit.* Et hoc fuit perpetuum Gallicanæ disciplnæ institutum. Idem lib. 5. cap. 49. *Cum consilio comprovincialium eum in monaster. um removeri præcipio.* Chop. de S, Polit. libr, 2. titr. 3, n. 18.

CAPUT XIV.

Detrusio in custodiam perpetuam, vel ad tempus, & reclusio intra muros; Pœnæ canonicæ.

INTER pœnas canonicas Clericorum, quarum judicium pertinet ad Episcopum, connumeratur & detrusio in custodiam in perpetuum, vel ad tempus; ut Clerici ob falsi crimen depositi, perpetuo carceri ut metallo dantur, pane & aquâ doloris animam sustentaturi. Cap. Novimus in fine, de V. S. Chopin, de S. Polit. lib. 2. tit. 3. num. 12. Jure civili carcer non ad pœnam, sed ad reorum custodiam haberi debet. L. aut damnum §. solent. ff. de pœn. l. de his. C. de custod. reor. nisi extra ordinem aliud judicetur. M. Tull. 4. in Catilin. *Vincula verò & ea sempiterna, certè ad singularem pœnam nefarij sceleris inventa sunt.* Jure Pontificio Clerici pœnitentiæ causâ, in perpetuum vel ad

tempus carceri mancipantur. Cap. quamvis, de pœn. in 6. Nec hoc jus Bonifacium auctorem habet, ſed ex priſca diſciplina initia repetit. Jo. Moſch. in Limonar. cap. 108. de Presbytero per calumniam ſtupri cum virgine inſimulato apud Epiſcopum : καὶ ὁ Ἐπίσκοπος δέδωκεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, ὅπου εἰώθασιν οἱ πταίοντες κληρικοὶ ἐγκλείεσθαι, καὶ φυλάττεσθαι. *Et Epiſcopus miſit ipſum in carcerem, in quemſolebant peccantes Clerici includi & cuſtodiri.* Et Conc. Tur. 2. Can. 40. *Illi verò Archipresbyteri, qui talem cautelam ſuper juniores ſuos habere noluerint, & non eos habuerint ſtudio deſtringendi, ab Epiſcopo ſuo in civitate retrudantur in cellam, ibique menſe integro panem cum aqua manducent.* Epiſcopos vel Clericos depoſitos ſequebatur quandoque perpetua cuſtodia. Concil. Toletan. ij. can. 6. Can. his à quibus 23. qu. 8. de Clerico qui judicium ſanguinis agitavit. *Conceſſi ordinis honore privetur, & loco ſub perpetuo quoque damnationis teneatur ergaſtulo religatus.* Greg. Tur. lib. 5. cap. 27. *Sed hæc per pœnitentiam purgari cenſentes Epiſcopi, illud eſt additum quòd eſſent rei majeſtatis & patriæ proditores, quâ de causâ ab Epiſcopatu diſcincti in baſilicam beati Marcelli ſub cuſtodia detrudantur.* Anaſtaſ. in Stephano 4. *Sergius verò in monaſterium divi Scauri deportatus, & poſtmodum in cellarium Lateranenſe deductus.* Inſigniter Ivo Carnotenſ. epiſt. 162. ad Joannem Aurelianenſem Epiſcopum. *De Presbytero qui in ſtatua fœminea, ſacramenta eccleſiſtaica profanavit, breviter reſpondeo, quia ut ſacrilegus & idololatra judicandus eſt; quem ſi tractare vultis ſecundùm cenſuram canonicam, oportet ut adhibitis vobis aliis quinque Epiſcopis, publicè detractis ſacerdotalibus indumentis, per ſigulos eum gradus deponatis, & depoſitum perpetuo carcere damnetis, aut in æternum exilium detrudatis.* Hæreticorum etiam pœna canonica fuit perpetua cuſtodia, ne ſoluti & liberi virus in plebem ſpargerent. cap. pœn. de hæret. Chronic. Normann. ad ann. 1147. *Mira miranda Eudonis pſeudoprophetæ & hæretici patrata ſunt, qui in Concilio Rhemis damnatus, & in turre Archiepiſcopali retruſus, ut malè cœpit, ita deperiit.* Ob hæreſim perpetuâ cuſtodiâ damnatus Hugo Præpoſitus Pariſienſ. Juvenal. de Urſin. in vita Caroli VI. ad ann. 1381. *Et le condamna-t-on à eſtre perpetuellement en la foſſe, au pain & à l'eau.* Eadem pœnâ affectus Nicol. Dorgemonte Diaconus, & Canonicus Pariſienſis ob ſeditionis facinus. Idem Juvenal. ad ann. 1416. *Et par Sentence fut privé de tous ſes Benefices, & eſtre mené en un tombereau par la ville de Paris, en aucuns carrefours, mitré & condamné en chartre perpetuelle au pain & à l'eau.* Et quod durius eſt, hæreticorum pœna fuit recluſio intra muros. Chronic. Altiſſiodor.

ad annum 1212. *Congregato igitur Episcoporum concilio, assidentibus Magistris Parisiensibus, propalantur eorum ineptiæ, omniumque judicio reprobantur, & judicati heretici exponuntur publicæ potestati, ex quibus decem traduntur incendio, reliqui quatuor murali reclusione damnantur.* Custodiæ perpetuæ addebatur damnatio ad panem & aquam. d. cap. Novimus. d. cap. Quamvis. quia pœnæ canonicæ sunt magis pœnitentiæ, quàm pœnæ causâ constitutæ, Joan. Gallus. quæst. 82.

CAPUT XV.

Judex Ecclesiasticus non potest Clericos damnare exilio vel ad triremes. An Præpositus regularis pœnitentiæ causâ, possit Monachum mittere Romam ad Generalem Ordinis. Refellitur Fevretius.

AN Judex Ecclesiasticus possit Clericos damnare exilio, in jure variatum. Clerici enim ob falsi vel calumniæ crimen, vel cædem Cardinalis à Judice ecclesiastico deponuntur, & exilio deportantur. Cap. ad audientiam, de crim. fals. cap. 1. de Calumniator. cap. Fœlicis, de pœn. in 6. Hanc sententiam secutus Ivo Carnotens. ep. 162. *Per singulos eum gradus deponatis, & depositum perpetuo carcere damnetis, aut in æternum exilium detrudatis.* Tamen sanior sententia est Judici ecclesiastico fas non esse Clericos deportare in exilium; quia Ecclesia non habet territorium, non habet locum quo deportet exules. Verùm si Clerici depositi incorrigibiles sint, exilio deportantur adhibito officio Judicis sæcularis. Cap. cùm non ab homine, de Judic. cap. 2. de Cleric. excommunic. ministr. Et hoc jure in Gallia utimur. Joann. Gallus. quæst. 82. Chopin, de S. Polit. lib. 2. tit. 3. num. 16. 17. Moribus tamen nostris Clerici ob hæresim, vel aliam caussam damnati ab Episcopo, ludibrii causâ, traducebantur per vias publicas & fora, & mitella eis ab Episcopo imponebatur in vestibulo Ecclesiæ, ut factum est in Nicolao Dorgemonte. Juvenal. de Ursin. ad ann. 1416. suprà relatus. Et in Hugone præposito Parisiensi. Idem Juvenal ad ann. 1381. *Et seulement au Parvis Nostre-Dame, fut publiquement presché, & mitré par l'Evesque de Paris vestu en habit pontifical.*

Judex quoque Ecclesiasticus non potest Clericos damnare ad triremes; quia hujusmodi pœna est mors civilis, & servitus pœnæ, quæ excedit modum Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Ecclesia non alias habet, quàm pœnas spirituales, & incruentas; post depositionem & excommunicationem Ecclesia non habet ultra quid faciat. Cap. cùm non ab homine, de judic. can. corripiantur 23. qu. 4.

An Præpositus Regularis monachum correctionis causâ possit Romam mittere ad Generalem Ordinis Fevret. libr. 8 cap. 4. num. 11. refert judicatum missionem esse abusivam, ne videatur exilium indici, neve Galli peregrino judicio tradantur. Verùm nimis frigida & parum consentanea est ratio. Non infringuntur leges Regni si unus è monachis peregrinetur Romam pœnitentiæ vice. 1. Quia regularis disciplina non tenetur legibus fori; undè à disciplina & correctione non appellatur, nè juris remedium, à regula exorbitanti patrocinetur. Cap. ad nostram, de appellat. 2. Peregrinationem Romam vel Hierosolymam pœnitentiæ causâ indici vetus est institutum totius Ecclesiæ consensu, tot Regum & Principum autoritate & exemplo auctoratum, ut hodie id genus pœnitentiæ non possit reprobari in Monacho. Peregrinationem & militiam transmarinam in pœnitentiam indixit Urbanus II. in Conc. Claramontano, can. 2. *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia ei reputabitur.* Cujus Canonis sententiam his verbis expressit Ordericus Vitalis, libr. 9. ad ann. 1095. *Providus verò Papa omnes qui congruè arma ferre poterant ad bellum contra inimicos Dei excivit, & pœnitentes cunctos ex illa hora, quâ Crucem Domini sumerent, ex authoritate Dei ab omnibus peccatis suis absolvit, & ab omni gravedine quæ fit in jejuniis, aliisque macerationibus carnis piè relaxavit.* Peregrinationem pœnitentiæ causâ Hierosolymitanam vel Hispanicam, imposuit Innocent. II. in universali Concilio can. 18. Can. pessimam 23. qu. 8. *Pœnitentia autem ei detur, ut Hierosolymis aut in Hispania in servitio Dei per annum integrum permaneat.* Totus orbis Christianus id genus pœnitentiæ coluit, probavit; at hodie quia hujusmodi pœnitentiæ ritus foro displicet, pœnitentia explodenda.

CAPUT XVI.

Pœnitentia genus pœnæ Ecclesiasticæ. Pœnitentia duplex; publica, & privata. Pœnitentiæ gradus. Reconciliatio pœnitentium; reconciliationem sequitur communio.

INTER pœnas Ecclesiasticas summum locum tenet pœnitentia, id est, injunctio pœnitentiæ. Pœnitentias Græci vocant τὰ ἐπιτίμια, id est pœnas, quæ tamen hoc distant à pœnis civilibus, quòd magis sunt remedia, quàm pœnæ, magisque eò spectant ut homines emendentur quàm ut puniantur. Synodus septima, seu Nicæna 2. Can. 16. *δι' ἐπιτιμίων διορθούσθωσαν. Per pœnam corrigantur.* Can. omnis 11. quæst. 4. Pœnitentia nihil aliud est quàm pœna spiritualis delicti, quæ eumdem habet auctorem, & vindicem. August. de vera & falsa pœnitent. cap. 19. *Continuè enim dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus. Pœnitere enim est pœnam tenere, ut semper puniat in se ulciscendo, quod commisit peccando: pœna enim propriè dicitur læsio, quæ punit & vindicat quod quisque commisit.* Et idem ante cap. 6. ejusdem lib. *Pœnitentia enim est quædam dolentis vindicta, puniens in se quod dolet commisisse.*

Pœnitentia duplex est: publica, & privata. Publica est quæ ob publica, & notoria crimina, eaque graviora imponitur per Episcopum. Concil. Tolet. can. 2. *Eum verò pœnitentem dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens, sub cilicio, divino fuerit reconciliatus altario.* Can. placuit. 50. dist. Conc. Carth. 3. can. 32. *Cujuscumque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quòd universam commoverit ecclesiam, ante apsidam manus ei imponatur.* Can Presbyter, & ibi gloss. 26. quæst. 6. Conc. Arelatens. 6. can. 26. *Ut qui publico crimine convicti sunt, rei publicè judicentur, & publicam pœnitentiam agant secundùm Canones.*

Pœnitentiæ publicæ solemnis, & valdè erubescendus fuit ritus, quò pudore pœnitendi, homines removerentur à peccati lubrico, & pœnitentes ipsi aliis exemplo essent, ne gravioribus se immergerent. Quatuor verò fuere gradus pœnitentiæ; προσκλαυσις, ἀκρόασις, ὑπόπτωσις, σύστασις: *Fletus, auditio, substractio, consistentia*

sistentia; quos apprimè distinxit Gregorius Thaumaturgus, qui claruit sub annum 233. epistol. canonic. can. ultim. Pœnitentes per singulos hosce gradus pœnitentiæ quasi justo stadio decurrebant, antequam reconciliarentur. Concil. Arausic. can. 3. *Stent in ordine pœnitentium, & ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione percipiant.* Can. qui recedunt, 26. quæst. 6. Apertiùs Basilius ad Amphiloch. can. 22. 56. & 57. perennem observantiam horum quatuor pœnitentiæ graduum imponit. Aliquando tamen non servatis gradibus pœnitentiæ, initium ipsius ducebatur à tertio gradu, ut Conc. Nicæn. can. 11. qui sine vi fide lapsi sunt verè & sine fuco pœnitentes inter Audientes locantur; ac inde cæteris emensis gradibus perveniunt ad sacram communionem. Ut Concil. Ancyran. can. 16. tres tantùm pœnitentiæ gradus ponuntur, ubi coëuntes cum brutis animalibus ponuntur inter Substratos, qui sunt in tertio gradu, inde inter Consistentes; nimirum gradus pœnitentiæ servandi essent necnè, erat in potestate Episcopi, ut & tempora pœnitentiæ decernebantur arbitrio Episcopi pro modo delicti. Concil. Carthagin. 3. can. 31. Pœnitentibus secundùm differentiam peccatorum Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Augustin. in Enchirid. cap. 65. *Rectè constituuntur ab iis qui Ecclesiæ præsunt, tempora pœnitentiæ, ut fiat etiam satis Ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata; extra eam quippè non remittuntur.* Can. in actione, de pœnit. dist. 1. Constituti in gradu flentium, qui erat primus gradus pœnitentiæ, stabant ejulantes ad fores Ecclesiæ, cilicio tecti, nudipedes, fidelium adventum operiri soliti, quorum genibus provoluti, suffragia precum deposcebant. Thaumaturgus: ἡ πρόσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστίν, ἔνθα ἑστῶτα τὸν ἁμαρτάνοντα, χρὴ τῶν εἰσιόντων δεῖσθαι πιστῶν, ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι; *Fletus seu luctus est extra portam oratorii, ubi peccatorem stantem oportet fideles ingredientes orare, ut pro se precentur.* Hujus gradus pœnitentium squallorem & situm, lachrymas & prostrationes scitè depingit Tert. de pœnitent. cap. 9. *De ipso quoque habitu atque victu mandat sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus dejicere, illa quæ peccavit tristi tractatione mutare; plerumque verò jejuniis preces alere, ingemiscere, lachrymari, & mugire dies noctesque ad Dominum Deum tuum, Presbyteris advolvi, & caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus Legationes deprecationis suæ injungere.* Et post eum Joan. Chrysostom. Hom. ad Antiochenos: ἤκουσας πῶς ἐστέναξαν οἱ πάλαι μυσταγωγηθέντες, καὶ τὸ στῆθος ἐπάταξαν, τοῦ συνειδότος ἐνταῦθα διανα-

σιώπωντος. *Audisti quomodo gemuerunt dudum sacris introducti, & pectus percusserunt eos stimulante conscientia.* Et Cassian. discipulus Chrysostomi, Collat. 18. cap. 15. *Sed cùm duabus fermè hebdomadibus, ita se omni conditione carnis, ac spiritus subjecisset, ut die Sabbathi, vel Dominico, non ad percipiendam communionem sacram, sed ad prosternendum se in limen Ecclesiæ, atque ad veniam suppliciter postulandam matutinus accurreret.* Et hujusce primi pœnitentiæ gradus vestigium observare est in solemni pœnitentiæ ritu, quem posuit Synod. Agathens. can. 9. *In capite quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt pœnitentiam, antè fores Ecclesiæ se repræsentent Episcopo civitatis sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu & vultu protestantes.*

Pœnitentes secundæ classis erant Audientes, sic dicti quòd unà cum Cathecumenis in eâ parte templi quam νάρθηκα vocant, Catechezim ex ore docentis audiebant, & post Evangelium unà cum his egrediebantur. Thaumaturgus eodem loco: ἡ ἀκρόασις ἔνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ἔνθα ἑστάναι χρὴ τὸν ἡμαρτηκότα ἕως τῶν κατηχουμένων, καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι. *Auditio est intra portam in loco quem* Narthecen *vocant, ubi oportet eum qui peccavit stare post Cathecumenos, & illinc egredi.* De quo & auctor Constitut. Apostolicar. libr. 2. cap. 39. audientes vocat. Tertullian. de pœnit. cap. 6. *Nemo ergo sibi aduletur, quia inter auditorum tyrocinia deputatur, quasi eo etiam nunc sibi delinquere liceat.* Et paulò post: *An alius est intinctis Christus, alius audientibus.* νάρθηξ erat locus in vestibulo templi, in quo pœnitentes post Cathecumenos magistrum docentem audiebant. Cedren. in Justino Jun. καὶ τὰ δύο ἀσκητήρια τὰ πλησίον τῆς ἁγίας εἰρήνης, καὶ τὸ μέρος τοῦ νάρθηκος αὐτῆς. *Nam duo asceteria propinqua S. Eirene, parsque narthecis ejus.*

Tertia statio pœnitentiæ, ὑπόπτωσις, quæ propriè pœnitentium dicitur; hi quasi jam defæcati stabant intra limina Ecclesiæ, segregati à fidelibus, juxtà ambonem cum Cathecumenis, vel post Cathecumenos, & cum illis egrediebantur, aut post illos. Concil. Laodicen. can. 19. καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς κατηχουμένους τῶν ἐν μετανοίᾳ τὴν εὐχὴν γίνεσθαι. *Et postquam exierint Cathecumeni eorum qui pœnitentiam agunt fieri orationem.* Et Concil. Epaunense, can. 29. *In pœnitentum loco standi & orandi humilitatem noverint observandam, ac etiam ipsi cùm Cathecumeni procedere commonentur abscedant.* Quibus convenit Thaumaturgus: ἡ δὲ ὑπόπτωσις ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἱστάμενος, μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξέρχηται. *Substratio est ut intra templi portam stans, cum Cathemenis egrediatur.*

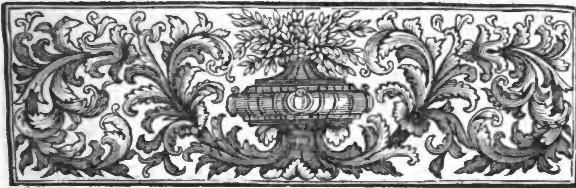
Post Evangelium pœnitentes cum Cathecumenis & Energumenis è templo mitti solitos, testis Dionys. de Ecclesiastic. Hierarch. cap. 3. ἑξῆς δὲ διὰ τῶν λειτουργῶν, ἡ τῶν ἀπογεγράφων δέλτων ἀνάγνωσις ἀκολούθως γίνεται, καὶ μετὰ ταῦτας, ἔξω γίνονται τῆς ἱερᾶς περιοχῆς οἱ κατηχούμενοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς οἱ ἐνεργούμενοι, καὶ οἱ ἐν μετανοίᾳ ὄντες. *Deinde à Diaconis sacrorum librorum lectio ordine recitatur, & posteà foras fiunt templi ambitu Cathecumeni, & unà cum eis Energumeni, & pœnitentes.* Pœnitentes in hoc gradu manuum impositionem quotidiè recipiebant ab Episcopo, Conc. Carthag. 3. Can. 32. d. Can. Presbyter: *Cujuscumque autem pœnitentis publicum crimen est, ante apsidam manus ei imponatur.* Concil. Carthagin. 4. can. 74. can. Sacerdos 26. qu. 7. *Omni autem tempore jejunij, manus pœnitentibus à Sacerdotibus imponantur.* Carthagin. 5. can. ij. de pœnitentia Clericorum: *Non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laïcis imponatur.* Nec nuda pœnitentibus fiebat manuum impositio reconciliationis causâ. Immò etiam capite tundebantur pœnitentes fuste vel virgâ. Optat. lib. 1. *Tunc Purpurius solitâ malitiâ fretus, quasi & Cæcilianus filius sororis ejus esset, sic ait: Exeat huc quasi imponatur illi manus in Episcopatum, & quassetur illi caput de pœnitentia.*

Quarti gradûs pœnitentes jam absoluti per variam manuum impositionem, sacris intererant in Ecclesia unà cum fidelibus, communionis precum participes. Thaumaturgus: ἡ σύστασις ἵνα συνίσταται τοῖς πιστοῖς, καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχουμένων. Consistentia est ut cum fidelibus consistat, & cum Cathecumenis non egrediatur. Tandem emensâ pœnitentiâ reconciliatio pœnitentium per manuum impositionem fiebat ab Episcopo, feriâ quintâ in Cœna Domini, d. can. in capite. Can. in cœna, de Consecrat. dist. 2. Capitul. lib. 7. cap. 143. Hos omnes pœnitentiæ gradus complectitur Tertull. de pudicit. cap. 13. *Et tu quidem pœnitentiam mœchi ad exorandam fraternitatem in Ecclesiam inducens conciliciatum & concineratum, cum dedecore, & horrore compositum, prosternens in medium, ante viduas, ante Presbyteros, omnium lachrymas suadentem, omnium vestigia lambentem, omnium genua detinentem, inque eum hominis exitum quantis potes misericordiæ inlecebris bonus Pastor, & benedictus Papa concionaris.* Reconciliationem mox sequebatur sacra communio. d. can. in Cœna, & hoc est quod insinuat Thaumaturgus, cùm post expositos gradus pœnitentiæ subjungit. τελευταῖον ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων. *Postremò est participatio Sacramentorum.* Malè quidam quintum pœnitentiæ gradum ponunt, μέθεξιν, seu communionem Eucharistiæ; pœnitentibus

G * ij

enim communio non dabatur, nisi peractâ pœnitentiâ, & secutâ perfectâ reconciliatione; & sacra communio non est gradus, sed potiùs sequela & præmium pœnitentiæ. Augustinus vel alius quisquis est auctor, quæst. utriusque Testam. cap. 102. *Hoc enim volebat ut veniens ad eos pacem haberet, cum communione eorum; nec probatum est fornicariis post actam pœnitentiam communicandum esse; non enim potest illis communicari quamdiu agunt; tunc autem communicandum est, cùm desinunt agere judicio Ecclesiæ.*

ECCLESIASTICÆ JURISDICTIONIS VINDICIÆ ADVERSUS CAROLI FEVRETI ET ALIORUM TRACTATUS DE ABUSU.

LIBER DECIMUS.

De Majoribus Causis.

****

CAPUT PRIMUM.

Majores Causæ reservatæ Sedi Apostolicæ. Congregatio Conciliorum generalium.

EXPOSITIS his quæ sunt jurisdictionis Episcoporum, Metropolitanorum & Primatum, consentaneum videtur à nobis quæri de iis quæ sunt præcipua jurisdictionis Pontificiæ, quæ est fons & matrix jurisdictionis Ecclesiasticæ, id est, de majoribus Causis, quæ sunt reservatæ Sedi Apostolicæ. Quædam sunt causæ quæ

dicuntur majores, quæ excedunt modum jurisdictionis Episcopalis, & reservantur Sedi Apostolicæ; quales sunt congregatio Conciliorum generalium, definitio quæstionum fidei, depositio & restitutio Episcoporum, & aliæ. Julius epist. ad Episcopos Orientales in causa Athanasii, cap. 30. *Ideo huic sanctæ Sedi præfata privilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis Conciliis, & judiciis, ac restitutionibus Episcoporum, quàm & de summis Ecclesiarum negotiis, ut ab ea omnes oppressi auxilium, & injustè damnati restitutionem sumant.* Can. ideo huic, 2. quæst. 6. Et idem epist. ad eosdem cap. 1. *Dudum à sanctis Apostolis, successoribusque eorum, in antiquis decretum fuerat statutis, quæ hactenus sancta, & universalis apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari, nec Episcopum damnari: quoniam sanctam Romanam Ecclesiam, Primatem omnium Ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut Beatus Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum, ita & Ecclesia suo nomine consecrata Domino instituente prima & caput sit cæterarum; & ad eam quasi ad matrem atque apicem, omnes majores Ecclesiæ causæ, & judicia Episcoporum recurrant, &c.* Can. dudum. 3. qu. 6. Et Vigilius in epist. ad Eleuther. cap. ult. *Unde omnium appellantium apostolicam sedem Episcoporum judicia, & cunctarum majorum negotia causarum, eidem sanctæ Sedi reservata esse liquet; præsertim cùm in his omnibus ejus semper sit expectandum consultum.* Can. quisse, sect. 2. qu. 6. Et Pelagius 2. epist. 1. cap. 1. *Majores verò & difficiliores quæstiones, ut sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad Sedem Apostolicam semper referantur.* Can. Multis. 17. dist. Præter hos Innocent. III. in Conc. 3. Lateranensi cap. 35. *Salvis constitutionibus de majoribus causis ad Sedem Apostolicam referendis.* Cap. ut debitus, de apppellat. Et idem. in epist. ad Arelatens. Archiepisc. *Majores Ecclesiæ causas præsertim articulos fidei contingentes ad Petri sedem referendas.* Cap. Majores, de Baptism. Majores causas meritò sibi reservavit Ecclesia Romana in argumentum dignitatis & potestatis; quoniam ipsa est mater & caput omnium Ecclesiarum, d. can. dudum. Can. quamvis, 21. dist. can. aliorum 9. quæst. 3. Optat. Milevit. libr. 2. *Igitur negare non potes scire te in urbe Roma, Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus.* Hieronym. epist. ad Damasum: *Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est Cathedræ Petri communione consocior.* Augustin. epist. 162. *Romanæ Ecclesiæ in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus.* Nec invidiosum quædam esse reservata Sedi Apostolicæ, quæ non conceduntur Episcopis; quia

Episcopi non molestè ferre debent Pontificem sibi præferri, cùm sint vocati in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Can. qui se scit. 2. qu. 6. Can. Multum. 3. qu. 6.

Una è majoribus causis quæ sunt reservatæ Sedi apostolicæ est congregatio Conciliorum generalium. Canone apostolico, sancitum nè Concilia congregentur, præter Sedis apostolicæ auctoritatem, refert Marcellus P. in epist. ad Episcopos Antiochenæ provinciæ. Hunc canonem instauravit Conc. Nicæn. Can. 20. edit. Alphons. Pisani, quem laudat Julius d. epist. 1. ad Orientales Episcopos, apud Athanasium apolog. 2. de fuga, ubi integra Julii epistola describitur, & in Can. ideo. 2. qu. 6. can. dudum, 3. qu. 6. & Damas. epist. 4. Hanc ob causam Concilium Antiochenum & Ariminense damnata; quòd sine autoritate Julii & Damasi per ea tempora Romanorum Pontificum collecta essent. Socrat. libr. 2. cap. 5. & 13. Sozom. libr. 3. cap. 9. Theodoret. libr. 2. cap. 22. & Iconomachorum Synodus à Constantino Copronymo collecta, statim explosa, quod sine autoritate Zachariæ tum Rom. Pontificis coacta esset. Quod Stephanum Juniorem impio Imperatori in os affirmasse refert Joan. Damascen. in ejus vit. Ob id etiam Dioscoro Alexandrino Patriarchæ inter alias criminationes in Concilio Chalcedonensi objectum, quòd sine autoritate Sedis apostolicæ Synodum congregare non dubitasset. Synod. Chalced. act. 1. *καὶ σύνοδον ἐτόλμησε ποιῆσαι ἐπισκοπῆς, δίχα τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὅπερ οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ ἔξον γενέσθαι. Et Synodum ausus est facere, sine auctoritate sedis apostolicæ; quod numquam licuit, numquam factum est.* Et ubi Synodus Romana collecta est auctoritate Theodorici Regis in causa Symmachi, non tulere id Episcopi, etsi lævis temporibus, & audacter responderunt fas non esse congregari Concilium ab alio quàm à Romano Pontifice, de quo Ennodius in Libello hac de re scripto. *Novam deinde culpam, & quam investigatio nostra transierat reclusistis; quare Papa sine exempli instituto præcedentis Synodum convocavit, ut de criminum ejus objectione cognosceret.* Et paulò post: *Hoccine ergo nullo constabat exemplo, ut sacerdotum Papa Concilium convocaret, cujus arbitrium est collectio Synodalis.* Etiam testimonio ipsorum Imperatorum agnita est potestas Rom. Pontificis in celebrandis Conciliis. Auctoritatem Leonis Papæ invocarunt Valentianus & Martianus ad convocandam Synodum Chalcedonensem, per epist. quæ præfixa est Conc. Chalcedonensi. Concilium igitur non potest celebrari sine auctoritate Romani Pontificis: Et si quod aliter celebretur, non est Concilium sed Conventiculum, & con-

ciliabulum, & quicquid in eo actum est, vacuum & inane habetur, d. can. multis, 17. dist. Imò & Concilia Provincilia non habent vim & robur Conciliorum, donec Pontificiâ auctoritate sancita sint. Can. Concilia ead. dist. Ennod. in Libello proximè laudato. *Post hac versis in fugam ordinibus, Lymphatici more sermonis addidistis. Ergo Concilia sacerdotum Ecclesiasticis legibus quotannis decreta per provincias, quia præsentiam Papæ non habent valetudinem perdiderunt. Legite insanissimi, aliquando in illis præter apostolici apicis sanctionem aliquid constitutum, & de majoribus negotiis ad collationem præfatæ sedis arbitrio fuisse servatum:* quod confirmat idem auctor subjecto can. 3. Synodi Sardicens. quem describere hic satis otiosum esset.

CAPUT II.

Una è Majoribus Causis est definitio quæstionum Fidei, & judicium de Hæresibus; in dubiis relatio ad sanctum Pontificem.

INTER Majores Causas, quæ ad Sedem Apostolicam referendæ sunt, proximum locum obtinet definitio quæstionum fidei, & damnatio hæresum. Innocent. I. epist. 26. ad Episcopos Milevitani Concilii. *Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coëpiscopos nostros, nonnisi ad Petrum, id est sui nominis & auctoris referre, veluti nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse.* Can. Quoties, 24. qu. 1. In eamdem Sententiam Gregor. 1. lib. 4. epist. 52. ad Episcopos Galliæ. *Si quam verò contentionem, quod longè faciat divina providentia, de fidei causa evenire contigerit, aut negotium, cujus vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine judicio Sedis Apostolicæ indigeat examinatâ diligentiùs veritate, relatione suâ ad nostram studeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congruâ sine dubio sententiâ terminari.* Idem Gregorius IV. in epist. ad Episcopos Galliæ & Germaniæ: *Non novum aliquid præsenti jussione præcipimus, sed illa quæ olim videntur indulta firmamus, cùm nulli dubium sit, quod non solùm pontificalis causatio, sed omnis sanctæ Religionis relatio ad Sedem Apostolicam, quasi ad caput Ecclesiarum debeat referri, & inde normam sumere unde sumpsit exordium*

dium, ne caput institutionis videatur. Can. præceptis, 12. dist. & Innocent. III. in epist. ad Archiepisc. Arelatensem, unde desumptum est, cap. Majores, de Baptism. *Majores,* inquit, *Ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas.* Eadem est Sententia Patrum Græcorum & Latinorum. In causa Arianorum, scribendum Episcopo urbis Romæ sensit Basil. epist. 52. Ἐφάνη δὲ ἡμῖν ἀκόλουθον ἐπιστεῖλαι τῷ Ἐπισκόπῳ Ῥώμης ἐπισκέψασθαι τὰ ἐνταῦθα, καὶ δοῦναι γνώμην, &c. *Visum est autem nobis consentaneum ut scribatur Episcopo urbis Romæ, ut quæ hic geruntur consideret, & sententiam suam expromat.* Theodoretus Cyrensis Episcopus à Dioscoro Episcopo Alexandrino, in Synodo Ephesina depositus quasi ob hæresim, provocavit ad Leonem Roman. Pontificem, tamquam proprium & summum Judicem causarum fidei. Testem ipsum habemus, epist. 113. & 116. in qua postrema maximè commendatur fides Ecclesiæ Romanæ. Ἔχει γὰρ ὁ πανάγιος θρόνος ἐκεῖνος τὴν κατὰ τῶν ὁικουμένην Ἐκκλησιῶν τὴν ἡγεμονίαν διὰ πολλὰ, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅτι αἱρετικῆς μεμένηκε δυσωδίας ἀμύντος, καὶ οὐδεὶς τἀναντία φρονῶν εἰς ἐκεῖνον ἐκάθισεν, ἀλλὰ τὴν Ἀποστολικὴν ἀκήρατον διεφύλαξε. *Habet enim sanctissima illa Sedes Ecclesiarum, quæ in toto sunt orbe, principatum, multis nominibus, atque hoc ante omnia, quod ab hæretica tabe immunis mansit, nec ullus contraria sentiens in illa sedit; sed Apostolicam gratiam integram conservavit.* In expositione symboli fidei, si quid emendatione indigeat à Romano Pontifice Petri fidem, & Sedem tenente emendandum agnoscit Hieronym. ad Damasum. *Hæc est fides, Papa Beatissime, quam in Ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus, & tenemus, in quâ si minus peritè, aut parum cautè forte aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri & fidem & sedem tenes.* Can. hæc est fides, 24. quæst. 1. In dubiis fidei Damasum consulendum idem duxit in alia epist. ad eumdem. *Ideò mihi cathedram Petri, & fidem apostolico ore laudatam censui consulendam; inde nunc mea anima postulans cibum, undè olim Christi vestimenta suscepi.* A Romano Pontifice damnati quotquot insurrexere hæretici; ab eo damnatum Praxeam refert Tertullian. lib. adversus eumdem, cap. 1. *Nam idem tunc Episcopum Romanum agnoscentem, jam Prophetias Montani, Priscæ, Maximillæ, & ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ & Phrygiæ inferentem, falsa de ipsis Prophetis & Ecclesiis eorum adseverando, & præcessorum ejus auctoritates defendendo coëgit, & litteras pacis revocare jam emissas, & à proposito recipiendorum charismatum concessare.* Romæ damnati Joviniani errores quos restituit. Pelagianos utcumque Concilio Carthaginensi, &

altero Numidiæ damnatos, nondum apertè ab Ecclesia segregatos, donec secuta esset sententia Sedis Apostolicæ non diffitetur Augustin. epist 94. *Nova quadam hæresis*, inquit, *inimica gratiæ Christi, contra Ecclesiam Christi conatur exurgere; sed nondum evidenter ab Ecclesia separata est.* Eosdem mox damnatos judicio Sedis Apostolicæ obticuisse scribit idem epist. 104. *Nonnulli, quippe eorum, antequam ista pestilentia manifestissimo etiam Sedis Apostolicæ judicio damnaretur, nobis innotescere potuerunt, quos nunc repentè reticuisse perspicitis.* Inde sese securum de fidei meritis, in Ecclesiæ Romanæ gremio versari obtestatur idem Aug. de utilit. credend. cap. 17. *Dubitamus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani, ab apostolica Sede per successiones Episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, & partim plebis ipsius judicio, partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis, culmen authoritatis obtinuit.* Et idem contra epist. Manichæi, cap. 3. *Multa sunt alia, quæ in Ecclesiæ Catholicæ gremio me justissimè teneant; tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum.* Nestorio C P. Episcopo, Mariam Virginem Deiparam negante, hac de re tamquam de causa fidei ad Celestinum Pontificem scripsit Cyrillus Alexandrin. epist. 9. ἐπεὶ δὲ καὶ Θεὸς ἀπαιτεῖ παρ' ὑμῶν τὸ νηφάλιον ἐν τούτοις, καὶ τὰ μακρὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔθη πείθουσιν ἀνακοινοῦσθαι τῇ σῇ ὁσιότητι, γράφω πάλιν ἀναγκαίως, ἐκεῖνο δηλῶν. *Quoniam vero Deus hisce in rebus prudentiam à nobis exigit, longaque Ecclesiarum consuetudo suadet, ut ejusmodi res sanctitati tuæ communicentur, non possum quod apertum est ad pietatem tuam non perscribere.* Quod igitur ait Ambros. epist 32. ad Valentinianum Juniorem: *Causam fidei agendam in Ecclesia quis abnuat?* unde depromptus est can. Convenior. 23. qu. 8. intelligendum est de Ecclesia Romana, quæ est caput omnium Ecclesiarum, magistra fidei & disciplinæ, & de Apostolicæ Sedis Antistite, cujus est proprium de fide cognoscere, & lepram à lepra distinguere. Nec solo judicio Romanorum Pontificum, & aliorum clariorum Præsulum constat Romanæ Sedis auctoritas in judicandis his quæ sunt fidei. Etiam ipsos Imperatores ejusdem sententiæ compotes & defensores habemus. Cunctos populos orbis Romani eam religionem colere, quæ à Petro tradita esset, & quam Damasum sequi constaret, voluit Gratian. in lib. 1. C. de summ. Trinit. Hanc fidem tuetur etiam Maximus Tyran-

nus, quam Roma profiteretur in ep. ad Valentin. junior. *Hâc fide gloriatur Roma ipsa venerabilis, cujus etiam in hac parte principatus est.* Hac de re in dubiis fidei, vel disciplinæ, consulendus est summus Pontifex tanquam caput Ecclesiæ. Fab. ep. 2. ad Orientales Episcopos. *Exigit dilectio vestra Sedis apostolicæ consulta quæ vobis denegare non possumus. Hoc autem & prædecessores nostros multarum regionum Episcopis egisse liquet, & nos qui in eadem sede domino largiente collocati sumus, agere debere fraterna charitas, & obedientiæ debitum compellit.* In dubiis Episcopi solebant consulere summum Pontificem per relationem, quæ appellatio petita est à jure civili. Siricius epist. 1. ad Himerium Tarraconensem. *Directa ad decessorem nostrum sanctæ recordationis Damasum fraternitatis tuæ relatio, me jam in sede ipsius constitutum invenit; & mox ad singula prout Dominus aspirare dignatus est, consultationi responsum competens non negamus.* Et Innocent. I. epist. 4. ad Felicem Nucerinum Episcopum. *Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta majorum, omniaque quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput atque ad apicem Episcopatus referre, ut consulta videlicet sedes apostolica ex ipsis rebus dubiis, certum aliquid faciendum pronunciet.* Et hoc est quod ait Greg. IV. in d. can. præceptis. *Cùm nulli dubium, sit quod non solum pontificalis causatio, sed omnis sanctæ religionis relatio ad sedem apostolicam quasi ad caput ecclesiarum debeat referri.* Inde Hieronymus ep. ad Gerentian. scribit se Damaso operam dedisse, ut Orientis atque Occidentis Synodicis consultationibus responderet. *Ante annos plurimos cùm in chartis ecclesiasticis juvarem Damasum Romanæ urbis Episcopum, & Orientis atque Occidentis Synodicis consultationibus responderem.* In dubiis Damasum Pontificem consuluit Hieronym. testis ipse ep. ad Damasum. *Ideo mihi Cathedram Petri, & fidem apostolico ore laudatam censui consulendam, inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi.* Inde tot responsa Pontificum ad consultationes Episcoporum; ut Gregorii I. ad consultationes Augustini Anglorum Episcopi, Nicolaï I. ad consultationes Bulgarorum & alia. Et hæ sunt decretales epistolæ, quæ diversis temporibus à Pontificibus ad consultationes patrum emissæ à Gelasio susceptæ sunt. Can. Sancta. §. electo. 15. d. Sic & in dubiis juris civilis magistratus consulebant Principem per relationem. L. inter. §. deportandi. ff. de interdict. & relegat. l. 1. 2. & 3. C. de relat. L. eos §. super his. L. quoniam. L. à Proconsulibus. C. de appellat. Plin. libr. 10. epist. 101. ad Trajanum. *Solemne est mihi, Domine, omnia de quibus dubito, ad te referre; quis enim potest melius vel cunctationem*

meam regere, vel ignorantiam instruere? & Augustin. epist. 137. Si illius judicium meo vellem judicio prævenire, quod nec in negotiis secularibus judices faciunt, quando causæ dubitatio ad majorem potestatem refertur, ut pendente relatione aliquid inde audeant commutare. In his etiam quæ pertinent ad damnum vel injuriam sedis apostolicæ consulitur Pontifex; veluti si quis falsum rescriptum sedis apostolicæ proferat, Episcopus super ea re debet consulere summum Pontificem, quidnam ea de re statui velit. Concil. Triburiens. can. 30. *Si verò quilibet sive sit Presbyter sive Diaconus, redarguatur falsam ab Apostolico detulisse epistolam, vel aliud quid quod inde non convenerit, salvâ fide, & integrâ circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam, usquequo per epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos, apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus justo ordine, lex Romana statuat deffinire.* Postea quæ de Pelagio dicta sunt; de quo & Hieronym. libr. 3. advers. Pelag. init. *Non erubescis explosam, atque damnatam Joviniani sententiam sequi, imò tu illius inventa sectaris, in Oriente docere desiderans, quæ olim Romæ & dudum in Aphrica condemnata sunt.* Origenistas à Theophilo Alexandrino Episcopo damnatos, mox damnavit Anastasius Pontifex, de quo idem Hieronym. ad Pammach. & Marcellam. *Quamquam celebri sermone vulgatum sit, Beatum quoque Papam Anastasium, eodem fervore quia eodem spiritu est, latitantes in foveis suis hæreticos persecutum, ejusque literæ doceant, damnatum in Occidente quod in Oriente damnatum est.*

CAPUT III.

Inter Majores Causas est depositio Episcoporum.

DEPOSITIO Episcoporum etiam una est è majoribus causis, quæ omnino reservatæ sunt Sedi apostolicæ, ex quodam canone Apostolorum, quem laudat Marcellus epist. 1. ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ, ubi scripsit omnes Ecclesias subjectas esse Ecclesiæ Romanæ ditioni, juxta Apostolorum eorumque successorum sanctiones, mox subjungens: *Simulque iidem inspirante Domino constituerunt, ut nulla Synodus fieret, præter ejusdem*

ſedis authoritatem, nec ullus Epiſcopus niſi in legitima Synodo, ſuo tempore apoſtolica authoritate convocata. Super quibuſlibet criminibus pulſatus audiatur vel judicetur, quia Epiſcoporum judicia, & ſummarum cauſarum negotia, ſive cuncta dubia apoſtolicæ ſedis authoritate ſunt agenda & finienda. Ejuſdem meminit Julius I. in epiſt. 1. ad Orientales Epiſcopos. *Dudum à ſanctis Apoſtolis ſucceſſoribuſque eorum, in antiquis decretum fuerat ſtatutis, quæ hactenus ſancta & univerſalis apoſtolica tenet Eccleſia, non oportere præter ſententiam Romani Pontificis, Concilia celebrari, nec Epiſcopum damnari; quoniam ſanctam Romanam Eccleſiam, primam omnium Eccleſiarum eſſe voluerunt.* Can. Dudum. 3. qu. 6. cujus epiſtolæ pars eſt in can. nullus Epiſcopus. 5. qu. 4. & eadem epiſtola legitur apud Athanaſ. Apolog. 2. de fuga, eundem canonem apoſtolicum inſtauravit Synodus Nicæna, ut teſtantur patres Synodi Alexandrinæ in epiſt. ad Felicem Papam. *Nam ſcimus in Nicæna magna Synodo trecentorum 18. Epiſcoporum, ab omnibus concorditer eſſe roboratum, non debere abſque Romani Pontificis ſententiâ Concilia celebrari, nec Epiſcopos damnari, licèt hæc & alia quamplura neceſſaria ab hæreticis, qui nos quotidie infeſtant, & perdere nituntur, ut facilius nos capere poſſint, ſint Synodica capitula incenſa, nobiſque ſublata.* His regulis paſſim Romani Pontifices vetuêre, nè Epiſcopi deponantur abſque ſententiâ ſummi Pontificis. Julius ipſe aliis locis, ut in d. epiſt. 1. *Nullus Epiſcopus niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore apoſtolicâ authoritate convocatâ, ſuper quibuſdam criminationibus pulſatus audiatur vel judicetur, vel damnetur.* Can. nullus Epiſcopus. 5. qu. 4. & idem in reſcripto ad Orientales cap. 30. *Ideo huic ſanctæ ſedi præfata privilegia ſpecialiter ſunt conceſſa, tam de congregandis Conciliis, & judiciis, ac reſtitutionibus Epiſcoporum, quam & de ſummis eccleſiarum negotiis, ut ab ea omnes oppreſſi auxilium, & injuſtè damnati reſtitutionem ſumant.* Can. ideo. 2. qu. 6. idem Eleutherius, Sixtus II. Damaſus, Leo I. Vigilius, Gregor. IV. in can. accuſatus. Can. diſcutere. can. quamvis. can. multum. 3. qu. 6. can. decreto. can. qui ſe ſcit. 2. qu. 6. & poſt tot Gregor. VII. lib. 2. epiſt. in dictatu Papæ. *Quod abſque Synodali Conventu poſſit Epiſcopos deponere, & reconciliare.* Quâ religione ſpectata fuerit authoritas Epiſcopi Romani in depoſitione Epiſcoporum multis argumentis & exemplis rerum geſtarum liquidò conſtat. Primum occurrit in depoſitione Pauli Samoſateni Antiocheni Epiſcopi, qui cùm depoſitus ſententiæ parere nollet, ac Epiſcopio recedere, ab Aureliano Imperatore, utcumque ethnico hac de cauſa adito reſcriptum, ut domus Epiſcopalis traderetur, cui

Episcopus Romanus jussisset. Euseb. lib. 7. cap. 24. Α᾽λλὰ γὰρ μηδαμῶς ἐκςῆναι τοῦ Παύλου τοῦ τῆς Ε᾽κκλησίας οἴκου θέλοντος βασιλεὺς ἐντυχθεὶς Α᾽υρηλλιανὸς αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε, τούτοις νεῖμαι προςάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ι᾽ταλίαν, καὶ τὴν Ρ῾ωμαίων πόλιν Ε᾽πίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν. *Verùm cùm Paulus ex Episcopi domo ejus Ecclesiæ propria exire nollet, Imperator Aurelianus de ea re rogatus sententiam, sanctissimè quid esset agendum decrevit; præcepit enim ut domus Ecclesiæ illis tribueretur, quibus Italiæ, & urbis Romæ Episcopi per litteras tribuendam præciperent.* Secundum idque celeberrimum est in causa Athanasii Episcopi Alexandrini, qui cùm in Pseudosynodo Antiochena depositus esset, ejus depositio nulla & irrita dicta est à Julio Pontifice, quod sine auctoritate Sedis Apostolicæ tentata esset, Socrat. lib. 2. cap. 5. καί τοι κανόνος Ε᾽κκλησιαςικοῦ κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Ε᾽πισκόπου Ρ῾ώμης, τὰς Ε᾽κκλησίας κανονίζειν: *idque cùm canon Ecclesiasticus jubeat non oportere absque sententia Episcopi Romani decreta Ecclesiis sancire.* Idem Sozomen. lib. 3. cap. 9. qui hunc Canonem disertè tribuit Concilio Nicæno. Immo Eusebius Nicomediensis qui fuerat nequissimus auctor depositionis Athanasii, sentiens inane & irritum esse omne quod gestum erat, callidè prævenit Julium Pontificem, & ab eo petiit ut causam ad se evocaret, non alium quàm Episcopum Romanum idoneum rei judicem agnoscens. Idem Socrat. lib. 2. cap. 9. Ε᾽υσέβιος δὲ ὅσα ἐβούλετο κατεργασάμενος διεπρεσβεύετο πρὸς Ι᾽ούλιον τῆς Ρ῾ώμης Ε᾽πίσκοπον, αὐτὸν κελεύων τὴν κατὰ Α᾽θανάσιον γενέσθαι προσκαλῶν, καὶ πρὸς αὐτὸν καλεῖν τὴν δίκην. *Eusebius simul atque ea quæ volebat confecerat, legatum ad Julium Episcopum Romanum oratum misit, ut ipse in causa Athanasii judex esse vellet.* Episcopi Orientales per id tempus graves ad Julium litteras scriptitarunt, quod vacuefacto Concilio Antiocheno ab eo restituti essent Athanasius, & Paulus Constantinopolitanus; sed utraque restitutio facta à Pontifice valuit, ac damnata Synodus Antiochena, quod contra canonem Ecclesiasticum coacta esset, sine auctoritate Sedis Apostolicæ. Socr. lib. 2. cap. 11. 13. Tertium subit argumentum quod Flavianus Antiochenus Episcopus depositus à Damaso Papa, licèt apud Theodosium gratiâ valeret, ab eo accitus est Constantinopolim, & Romam proficisci jussus ad causam dicendam, nec priùs Episcopatum tenere potuit, quàm summo Pontifici se conciliasset. Socr. l. 5. c. 15. Theod. l. 5. c. 23. Sozom. lib. 8. cap. 3. Quantum est quod à Sixto III. depositi sunt Polychronius Episcopus Hierosolymitanus, & Eusebius Episcopus, misso ad hoc Leone Archidiacono, qui proximus ejus successor

fuit, de quo Nicolaus I. epist. 8. *Hinc Sixtus Apostolicæ sedis antistes Euphemium Episcopum damnasse describitur, nihil aliud in depositione illius objiciens, nisi quod Polychronium Hierosolymitanum Episcopum Pontificem suum accusaverit, & quidem Polychronius à legatis sedis Apostolicæ, eò quòd sedem Hierosolymitanam primam esse mendaciter affirmabat, & per simoniacam hæresim, ordinationes fecisse probatus est, Ecclesiæ privatus est gubernaculis, & urbe rejectus; sed & Euphemius nihilominus, quia hunc præsumptuose, licèt veraciter, accusaverat, damnationi à Synodo subjectus est; & quoniam linguam suam contra sibi prælatum evexerat, anathema suscepit, adeo ut Leo Ecclesiæ Romanæ Diaconus ei diceret: Ex te enim damnaberis, quoniam Pontificem qui te consecravit Coëpiscopum condemnabas & accusabas, &c.* Quintum addere est quod à Nicolao & Hadriano II. rescissa est depositio Ignatii PC. qui injussu Sedis Apostolicæ per legatos mandatum minimè habentes depositus erat, Photio in ejus locum substituto, de quo Nicolaus epist. 5. & aliis, Synod. 8. sub Adriano II. act. 1. Cedren. in Michaelem Imp. & ante Theodoretus Cyrensis Episcopus in Synodo Ephesina depositus, & à Leone I. restitutus, in Concilio Calcedonensi admissus est. Synod. Calced. act. 1. & apud Leonem ipsum epist. 63. Nec non Eusthatius Sebastenus Episcopus ab Arrianis depositus à Liberio restitutus est sedi suæ. Basil. epist. 74. Item à Nicolao restitutus est Rothaldus Suessionensis Episcopus, qui ab Hincmaro Rhemensi Archiepiscopo & aliis Episcopis depositus erat, post appellationem ab eo interpositam ad Sedem Apostolicam; de quo Nicolaus valde succensuit Hincmaro epist. 41. quæ refertur in can. arguta. 2. qu. 6. Sextum est quod Sanctio Aurelianensis Episcopus ob invasionem Ecclesiæ & simoniam, ab Hugone Lugdunensi Archiepiscopo & Legato Sedis Apostolicæ depositus est, de quo Ivo Carnotens. epist. 54. Pro eò ut depositus maneret, salvo Presbyteratu, intercessit Bernard. Clarevallens. epist. 54. ad Eugenium II. *Sufficit si vestra indulgentia possit retinere Sacerdotem qui Episcopus fuit tantum à nota infamiæ, & perpetuæ inustionis cauterio scuto bonæ voluntatis vestræ obumbretur sibi.* De Eboracensi intruso deponendo ad eundem scripsit Bernard. epist. 238. *Qui locum Petri tenet potest uno ictu extinguere Ananiam, uno Simonem Magum, & ut planius quod loquimur fiat, peremptoriam dare sententiam ad depositionem Episcoporum, solius Romani Pontificis noscitur esse; pro eo nimirum, quod etsi alii multi vocati sunt in partem solicitudinis, solus ipse plenitudinem habeat potestatis.* Tempore Friderici I. Henricus Moguntinus Archiepiscopus per legatos Sedis Apostolicæ depositus

est ob dilapidationem rerum Ecclesiæ. Ab iisdem Episcopatu submotus Burchardus Eistelensis Episcopus ob senium. Otto Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 9. *At Rex in proximo Pascha Babengerg coronam gestans, duos Cardinales, videlicet Bernardum Presbyterum, & Gregorium Diaconum, ad depositionem quorumdam Episcoporum ab Apostolica sede destinatos secum habuit: proximam dehinc Pentecosten Vormatiæ ferians Henricum Moguntinæ Sedis Archiepiscopum, virum pro distractione Ecclesiæ suæ frequenter correptum, nec correctum per eosdem Cardinales deposuit, &c.* Et mox, *Iidem etiam Cardinales permissu Principis Burckardum Eistelensem senio gravem de inutilitate causantes itidem submovêre.* Septimum mihi addere præstat; quo depositionem Episcocoporum propriam esse Sedis Apostolicæ probatur, non modo fide canonum, autoritate rerum gestarum, testimonio Patrum & sacrorum scriptorum, sed etiam miraculis, id est judicio Dei. Anno Christi 1078. in Synodo Londinensi depositus est Wlstanus Wigorniensis Episcopus à Lanfranco Cantuariensi Archiepiscopo, & Comprovincialibus, jussusque Pontificalia deponere, ad sepulchrum B. Eduardi accedens, tam altè baculum Pastoralem in lapide monumenti defixit, ut nullus præter eum extrahere potuerit: quo miraculo territi Willelmus Senior Rex Anglorum, qui tum rerum potiebatur, & Lanfrancus, enixè eum orarunt ut Episcopatum resumeret. de quo Matth. Westmonaster. ad ann. 1074. Polydor. Vergil. rer. Anglicar. libr. 9. Meritò Depositio Episcoporum reservata est Sedi apostolicæ, tamquam una è majoribus causis, propter apicem dignitatis Episcoporum, quia Episcopi sunt universalis Ecclesiæ, Episcopi sunt præcipua membra Ecclesiæ, quæ non possunt à capite divelli, & nisi depositio Episcoporum sit de majoribus causis, nulla potest referri inter majores causas. Nicolaus epist. 42. ad Episcopos Galliarum de depositione Rothaldi. *Nam quomodo non omnes vobis omnia vindicatis, qui judicia Episcoporum, quæ merito inter majora numerantur negotia, vestræ deliberationi tribuistis, an modicum vobis esse videtur, fratres & Coëpiscopos vestros, præter Apostolicæ Sedis consensum depositioni subjicere: quod si damnationes Episcoporum non inter majora negotia dinumeratis, quorum jam causas inter majora computatis negotia?* & paulò post: *An Episcopi de universali Ecclesia non sunt, ut de illis damnandis per vos aliquid ad unam Petri Sedem deferri non curetur, vel quomodo nil unquam à suo capite dissidet, cùm de adjudicandis præcipuis membris Ecclesiæ,* id est *Episcopis, à capite, id est Sede Apostolicâ dissentitis?* Et mox: *Adhuc tamen percontari propter contentiosos libet, quænam judicia, vel quorum esse majora negotia*

negotia prædicatis, si Episcoporum causas non inter præcipua computatis negotia: an laïcorum & vulgarium populorum judicia inter majora negotia ponitis, quos penè quotidie cum vestris, & sine vestris Epistolis ad discutiendos & judicandos suscipimus, & discussos vel judicatos, vel absolutos dimittimus? Adeóque Sedis Apostolicæ propria est depositio & restitutio Episcoporum, ut etiam restitutionem Presbyterorum si solemniter degradati essent, sui juris fecerint Pontifices, gloss. in can. Omnis, 2. qu. 6. Augustin. de vera & falsa Pœnitent. cap. 20. *Itaque Pontifex justus atque discretus non cogitur Sacerdotes suos semper abjicere, vel mox restituere, nisi statutum fuerit à Romano Pontifice.* A Suffraganeis accusatum Primatem Bizacenum Africæ per Gregorium Pontificem judicari voluit etiam ipse Imperator Mauritius, non ignorans judicium Episcoporum pertinere ad summum Pontificem. Testis Gregor. lib. 7. ep. 64. indict. 2. *In quodam enim crimine Bizacenus primas fuerat accusatus, & piissimus Imperator, cum juxta statuta canonica per nos voluit judicari.*

CAPUT IV.

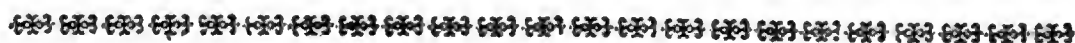
Inter Majores Causas est depositio, & restitutio Episcoporum.

DEPOSITIO & restitutio Episcoporum una est è majoribus causis, quæ reservantur Sedi Apostolicæ, ita ut si Episcopus deponatur sententiâ Metropolitani, & Comprovincialium, ab ea liceat appellare ad Sedem Apostolicam, nec hujusmodi causa possit terminari, absque auctoritate Sedis Apostolicæ. Can. accusatus. can. discutere. can. quamvis. 3. quæst. 6. Hoc jure in Gallia jam à melioribus seculis Episcopi sede depositi ad Sedem Apostolicam appellasse, & ab ea restituti fuisse memorantur. Briccius Turonensis Episcopus, & proximus B. Martini successor, adversariorum calumniis, in stupri suspicionem adductus, & à plebe sede suâ pulsus, appellavit ad Romanum Pontificem, à quo restitutus, Justiniano, & post eum Armentio interim in ejus locum ordinatis, infœlici fato sublatis. Gregor. Turonens. lib. 2. cap. 1. *Hoc enim ejecto, Justinianum in Episcopatu constituunt, denique Briccius Romanæ urbis Papam expetiit, flens*

& ejulans, atque dicens, &c. & mox. *At Briccius Episcopus Romam veniens, cuncta quæ pertulerat Papæ refert, qui ad Sedem Apostolicam residens, plerumque Missarum solemnia celebrans, inibi quicquid in Sanctum Dei deliquerat, deflendo diluit: septimo igitur regressus anno à Roma cum auctoritate Papæ illius Turones redire disponit, &c.* Quod repetit idem lib. 10. cap. 4. Temporibus Guntrani Regis Salonius Ebredunensis, & Sagittarius Vapincensis Episcopi, ob varia crimina depositi in Synodo Lugdunensi, Præside B. Nicetio Lugdunensi Episcopo, & Primate, appellarunt ad Joannem III. Pontificem, & Guntrani gratiâ elicito rescripto à Pontifice indictâ causâ restituti. Idem Turonens. lib. 5. cap. 21. *Quod cùm Rex Guntchramnus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem jussit, conjunctique Episcopi, cum Patriarcha Nicetio Beato, discussis causis invenerunt eos de his sceleribus quibus accusabantur, valdè convictos, præceperuntque ut qui talia commiserant Episcopatûs honore privarentur. At illi cùm adhuc propitium sibi Regem esse nossent, ad eum accedunt implorantes se injustè remotos, sibique tribui licentiam, ut ad Papam urbis Romanæ accedere debeant. Rex verò annuens petitionibus eorum, datis epistolis eos abire permisit: qui accedentes coram Papa Joanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos: ille verò epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eosdem restitui jubet, &c.* Idem Aimoin. lib. 3. cap. 28. Nec non Theugualdus Trevirensis, & Guntherius Coloniensis Archiepiscopi, à Nicolao I. depositi, salvâ communione laicâ, quòd Engeltrudem uxorem Bosonis comitis ob adulterium excommunicatam, suas intra diœceses recepissent, & divortio Lotharii & Thetbergæ calculum præbuissent, & Valtradæ pellicatui occasionem dedissent; de quo Nicolaus epist. 58. cujus particula extat in can. Scelus 2. quæst. 1. Regino 2. Chronic. Annal. Fuldens. ad ann. 863. 870. Sigebert. ad ann. 863. Per eadem tempora Rothaldus Suessionensis Episcopus in Concilio apud Convicinum secus Sylvanectis ab Hincmaro Archiepiscopo Rhemensi, & quibusdam Episcopis depositus, post appellationem interpositam ad Sedem Apostolicam, aliusque in locum ejus ordinatus, eo colore quòd post appellationem per epistolam Synodi judicio sese subjecisset: verumtamen quia etiam si non appellasset, non fuit deponendus absque auctoritate Sedis Apostolicæ, quòd depositio Episcoporum sit de majoribus causis, quæ omnino pertinent ad Roman. Pontificem, à Nicolao I. restitutus est; de quo Nicolaus ipse, auctoritatis pontificiæ vindex acerrimus multa scripsit, epist. 28. & seqq. præsertim 41. cujus pars extat in can. arguta, 2. qu. 6.

& epist. 42. Inter hæc aliquando etiam inconsulto Romano Pontifice Episcopi depositi leguntur. In Concilio Parisiensi damnatus & depositus est Prætextatus Episcopus Rothomagensis, instante Chilperico Rege, quem valdè infensum habebat, stimulante Fredegunde Reginâ. Gregor. Turon. lib. 5. cap. 18. & lib. 10. cap. 19. Aimoin. lib. 3. cap. 21. In Synodo Matisconensi in triennium suspensus est Episcopali ab officio Ursicinus Cadurcensis Episcopus, quòd Gundobaldum dolis ejus deceptus excepisset; idem Turon. lib. 8. cap. 20. Sub Childeberto II. Ægidius Rhemensis Episcopus in Concilio Metensi depositus, ob consilia nefaria inita in necem Regis. Idem Turon. lib. 10. cap. 19. Flodoard. Rhemens. Hist. lib. 2. cap. 2. imò & Ebbo Episcopus Rhemens. in Concilio apud Theodonis-villam pariter depositus, quòd unus fuisset è signiferis conspirationis initæ in Ludovicum P. cum ejus liberis, Aimoin. lib. 5. cap. 16. Flodoard. lib. 2. cap. 19. & lib. 3. cap. 21. & seqq. Chronic. Camerac. lib. 1. cap. 41. Sub Hugone Capetio vertente rerum statu, Arnulfus Episcopus Rhemensis in Synodo Rhemensi, instante Capetio Sede suâ submotus, ob labem natalium, & in ejus locum suffectus Gerbertus, tandem futurus Pontifex nomine Sylvestri II. sed hæc omnia manu regiâ gesta sunt, & in Synodo ad hoc convocatâ per Leonem Abbatem, Sedis Apostolicæ Legatum. Arnulfus post triennium restitutus, & Gerbertus ipse sentiens se non ritè ordinatum, ultro cathedrâ cessit; rem gestam satis diligenter narrat Aimoin. lib. 5. cap. 46. *In illis diebus in Remensium civitate erat Archiepiscopus vir bonus, & modestus, frater Lotharij Regis ex concubina, nomine Arnulfus. Hugo autem Rex invidebat ei, volens exterminare progeniem Lotharij Regis, congregansque in urbe Remensi Synodum, in eum locum idem Hugo Rex invitavit Archiepiscopum Senonicæ urbis, nomine Seguinum, cum Suffraganeis suis, in quo Concilio fecit degradare dominum Arnulfum Archiepiscopum Rhemorum, dolo nepotis sui quem tenebat in carcere, dicens non debere esse Episcopum natum ex concubina: in loco verò ejus consecrari fecit domnum Gerbertum Monachum Philosophum. Venerabilis autem Seguinus Archiepiscopus non consensit in degradationem Arnulfi, neque in ordinationem Gerberti; jussio autem Regis urgebat, alij verò Episcopi licèt inviti, tamen propter timorem Regis degradaverunt Arnulfum, & ordinaverunt Gerbertum. Seguinus autem plus timens Deum quàm terrenum Regem, non modo non consensit nequitiæ Regis, sed magis quantùm potuit eum redarguit, propter quam causam ira Regis contra eum efferbuit.* Et paulò post: *Nuntiantur hæc omnia Præsuli Romano, qui valdè indignatus super hoc facto, interdixit sa-*

cris omnibus Episcopis, qui Arnulfum dejecerant, & Gerbertum ordinaverant; misit quoque Leonem Abbatem à Sede Apostolica, ad domnum Seguinum Archiepiscopum urbis Senoniæ, qui vice suâ in urbem Remensem Synodum congregaret, mandans illi ut sine dilatione revocaret de carcere Arnulfum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur Concilio iterùm in urbe Remensi, ex jussione Apostolici revocatus est Arnulfus de Custodia, & cum honore magno receptus in propria Sede. Gerbertus autem intelligens, quòd injustè pontificalem suscepisset dignitatem, pœnitentiâ ductus est. Idem Sigebert. ad ann. 996. & Orderic. Vital. lib. 1. Et si quando depositio Episcoporum sine auctoritate Sedis Apostolicæ facta, dissimulatione ejusdem tolerata legitur: hoc demum pro bono pacis factum velim accipias, vitandi scandali, & scissuræ gratiâ, ac ut consuleretur nequitiæ temporum, quæ juris & disciplinæ vigorem non ferebat, juxta consilium Apostoli: *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.* Eph. 5. & Coloss. 4. Imò & hodie depositio Episcoporum velut una è majoribus causis reservata est Sedi Apostolicæ, ita ut dentur judices in partibus, id est in finibus regni, & è Gallicanis Episcopis juxta Concordata, tit. de Causis. Nec servatur Concil. Tridentin. sess. 24. de Reform. cap. 5. quo depositio Episcoporum omnino reservata est summo Pontifici, ita ut dentur judices, litis instruendæ causâ, reservatâ ipsi Pontifici sententiâ diffinitivâ. Nec res caret recentioribus exemplis. Anno Domini 1632. à Legatis Sedis Apostolicæ in partibus damnati sunt nonnulli Episcopi Occitaniæ, ob causas omnibus notas. Anno 1646. æquè à summo Pontifice dati sunt septem judices in partibus, ad retractandam causam depositionis Leonensis Episcopi. Gregor. Tolos. Sintag. lib. 35. cap. 2. num. 67.

CAPUT V.

Inter Majores Causas est Postulatio Prælatorum. Notatio vocis, Postulatio. Quid distet Postulatio ab Electione.

INTER majores Causas accensenda est etiam postulatio Prælatorum, id est admissio seu approbatio postulationis Episcoporum, quæ reservata est summo Pontifici, cap. Bonæ memoriæ, 1. & 2. cap. Postulationem, de postulat. Prælat. cap. 3. de auctoritate & usu pallii, quia postulatio est de gratia, non de jure d. cap. Postulationem. cap. Gratum, eod. tit. cap. Scriptum, de

elect. cap. Cupientes. §. denique, eod. tit. in 6. & Postulatio requirit plenitudinem Pontificiæ potestatis, putà ubi fit de Episcopo, ut solvatur nexu Ecclesiæ, cui est alligatus. cap. ult. eod. tit. Per electionem & consecrationem contrahitur spirituale conjugium inter Episcopum & Ecclesiam, quod non potest dissolvi sine auctoritate Pontificis, cap. inter corporalia. de translat. Episcop. cap. requisisti, de testament. Idem est ubi postulatur illegitimus ut tollatur vitium natalium, quod sine principali vel Pontificali auctoritate fieri non potest. cap. Per venerabilem. qui filii sint legitim. Ideò cùm Galfredus filius illegitimus Henrici II. Regis Anglorum electus esset in Lincolniensem Episcopum, confirmationem à summo Pontifice petitam scribit Matth. Westmonaster. ad ann. 1182.

Veteribus Grammaticis Postulatio hoc distat à petitione, quod postulatio est juris, petitio gratiæ, Terent. in Andria, *Quod postulo impetro*; & ibi Donatus: *Postulo, justè volo; petimus enim precario, poscimus imperiosè, postulamus jure.* Sed ut sermonis ac nummi usus variat per tempora, sacris Scriptoribus, postulatio est ea pars orationis, quâ precamur pro aliis; Paulus Apostolus 1. Timoth. 2. *Deprecor itaque primò omnium fieri observationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones.* Quem locum interpretans Cassianus, collat. 9. cap. 13. *Tertio loco*, inquit, *ponuntur postulationes, quas pro aliis quoque, dum sumus in fervore spiritus constituti, solemus emittere, vel pro caris scilicet nostris, vel pro totius mundi pace poscentes.* Et ante Ambr. de Sacrament. lib. 6. cap. 5. *Prima ergo oratio laudem debet habere Dei, secunda supplicationem, tertia postulationem.* Et è recentioribus, Bernard. Serm. de quatuor modis orandi: *Accede jam ad postulationes, ut securus tanquam receptus in gratiam Domini, tibi & conservis tuis audeas petere quod oportet.* Hoc sensu Augustin. contr. Maximin. lib. 1. *Tantus est iste Spiritus sanctus, ut sufficiat ubique omnium postulationes suscipere, & advocatione fungi.* Unde factum ut postulationis appellatione veniret nominatio seu petitio in Prælatum, quæ fit apud summum Pontificem, ejus qui eligi non posset, propter nexum aut vinculum alterius Ecclesiæ, quo tenebatur, aut vitium personæ, putà defectum natalium, aut aliud impedimentum: nec incongruè, licèt enim postulatio fiat de gratia respectu summi Pontificis, cujus in mero arbitrio est approbare, vel respuere postulationem; respectu tamen postulantium est de jure, quia est species electionis, cùm vacantibus Ecclesiis liceat providere per viam electionis, vel postulationis. Postulatio hoc distat ab electione,

quòd electio fit de jure, postulatio de gratia & precario aliquo respectu. Electio fit jure ordinario; postulatio extra ordinem, non nisi urgente necessitate, vel utilitate Ecclesiæ. Concil. Carth. 4. can. 27. Can. Episcopus 7. qu.1. Innocent. III. Registr.13. epist. 13. Electio est ejus cui nullum obstat impedimentum; postulatio ejus qui eligi non potest, ut Neophytus, id est Clericus recèns ordinatus, è laico eligi non potest, postulari potest, cap. Neophytus, ex Ambrosio, & can. Osius ex Concilio Sardicens. 61. dist. Idem de eo, qui est in minoribus Ordinibus, vel non legitimæ ætatis, cap. Dudum, de elect. cap. Præterea, de ætat. & qualitat. & ordin. præfic. Idem de Episcopo, propter nexum Ecclesiæ suæ, cap. ultim. de postulat. Prælat. & de Cardinali, quia habet jura Episcopalia in titulo suo, d. cap. Bonæ memoriæ. 2. Idem de illegitimis, cap. innotuit. de elect. Can. Cœnomanensem 56. dist. Hoc etiam interest quod si cum electione concurrat postulatio, duplo major esse debet postulantium numerus, d. cap. bonæ memoriæ. 1. & 2. & d. cap. scriptum. Electio facta à majori & saniori parte Capituli valet, postulatio à duplo majori parte Capituli, id est à duabus partibus Capituli, d. cap. scriptum, Electione publicatâ & subscripta, electores non possunt variare, cap. cùm inter Canonicos, de elect. quia per electionem jus acquiritur. Can. dilectissimi. 8. qu. 2. Postulantes à postulatione recedere possunt, antequam præsentetur Pontifici, d. cap. bonæ memoriæ 2. quia postulatio nullum jus acquirit, cap. pen. de postulat. prælat. Secùs postulantes à postulatione recedere non possunt, postquam præsentata fuerit Pontifici, nè illusio fiat summo Pontifici, d. cap. bonæ memoriæ; illusio enim vitanda, can. quod interrogasti. 27. dist. Clem. unic. de renunc. L. in causæ. ff. de procurat. Hoc commune est quod compromissarii dati ad eligendum, possunt postulare, cap. in causis. de elect. cap. post translationem, de renunciat. quia postulatio est species electionis, Electio & postulatio utraque debet esse pura & certa, non incerta & conditionalis, cap. 2. de Elect. in 6. quia sunt actus legitimi & solennes qui non recipiunt conditionem. L. actus legitimi, de R. J. Item irregularis ut qui non servat interdictum, non potest eligi nec postulari, cap. 1. de postulat. Prælat. cap. postulastis. §. quæsivistis, de Cleric. excommunic. ministr. ideoque electio non potest cumulari cum postulatione, nisi ubi dubitatur an quis sit eligendus vel postulandus, cap. unic. de postulat. in 6. Adeò verò (ut ad institutum redeamus) confirmatio postulationis pendet à summo Pontifice, ut etiam Episcopus invitus

possit postulari à Pontifice, quemadmodum & invitus Clericus ordinari, quia postulatio fit propter utilitatem Ecclesiæ, non favore personæ. Quare Henricum III. Regem Anglorum quòd molestè ferret Wintoniensem Episcopum consensisse postulationi de se factæ ad Wintoniensem Episcopatum valde notat Matthæus Paris. ad ann. 1240. hoc argumento quod etiam invitum postulare Pontifici fas fuisset. *Quod omnino*, inquit, *dissonum fuit rationi & Episcopali contrarium possessioni, quia si Dominus Papa in virtute obedientiæ id ei præciperet, nullo modo si filius esset obedientiæ aliquatenus posset contradicere.*

CAPUT VI.

Inter majores quoque causas est Translatio Episcoporum.

TRANSLATIO Episcoporum de propria sede ad aliam, velut una è majoribus causis, non potest fieri absque auctoritate Sedis Apostolicæ. Can. mutationes. can. sicut alterius. can. pastoralis. 7. qu. 1. duplici ratione: prima est quia, ut dixi proximo capite, per consecrationem contrahitur spirituale conjugium inter Episcopum & Ecclesiam, quod dissolvi nequit sine auctoritate Sedis Apostolicæ, & Episcopus qui abjecta Ecclesia sua, aliam affectat, adulter judicatur, d. Can. sicut alterius. Ivo Carnotens. epist. 154. *Quæ enim ratio, quæ lex permittit, ut Rannulfus Dunelmensis Episcopus de Ecclesia alterius Regni, ad aliam Ecclesiam transeat, & velut quadam mœchatione præsentia sua, vel filiorum suorum occupatione Luxoviensem Ecclesiam per violentiam Anglici Regis invadat?* Altera est quia translatio Episcoporum vetita est ex Concil. Nicen. can. 15. 16. Sardicens. can. 1. Chalced. can. 5. can. Non oportet. can. Si qui verò. can. Episcopum. can. propter eos. 7. qu. 1. cap. 1. de Cleric. non resident, atque ita non potest fieri, sine dispensatione summi Pontificis, qui solus dispensat contra Canones Conciliorum. Cap. Significasti. de elect. Apud Orientales certè varia occurrunt translationum exempla, solâ auctoritate Metropolitani vel Primatis, ac Episcoporum Provincialium, non quæsito suffragio Sedis Apostolicæ. Cùm Gregorius Nazianzenus Episcopus auctoritate Concilii Antiocheni, translatus esset ad Ecclesiam Constantinopolitanam, ad

instaurandam Ecclesiam ab Arianis valde labefactatam, ejus translatio à Constantinopolitano Oecumenico Concilio confirmata: verumtamen post ipsam Synodum cùm advenientes Episcopi Ægyptii de non legitima sedis occupatione turbas cierent, ipse pacis Ecclesiasticæ fovendæ gratia, ultro se abdicavit, editâ priùs eleganti oratione ad 150. Episcopos, quæ inter ejus opera extat, de non affectata Cathedra Constantinopolitana; hac de re Socrat. libr. 5. cap. 8. Niceph. Callist. libr. 12. cap. 11. 12. 13. Absque Apostolicæ Sedis auctoritate Eusebius Berytensis Episcopus, inde ad Nicomediensem Episcopatum præter Canonem se transtulit, indeque vitâ functo Alexandro ad Sedem Constantinopolitanam. Theodoret. libr. 1. cap. 19. Clericos Colonienses molestè ferentes Euphronium suum Episcopum, se invitis translatum ad Nicopolitanam Ecclesiam, quæ erat Metropolis, & insusurrantes se provocaturos ad Tribunalia judicum, ut adquiescerent monuit Basil. epist. 192. Et cùm Proclus è Cyzicenâ Sede ad Constantinopolitanam transiisset, nequaquam id visum est novum & insolens, nec res caruit exemplis quæ in medium adducta sunt, de quibus Socrat. libr. 7. cap. 35. 36. Nicephor. Callist. lib. 14. cap. 37. 39. Et inter hæc non semel agnita memoratur auctoritas Sedis Apostolicæ: Perigenes Patrensis Episcopus Corinthum translatus ex mandato Romani Episcopi, Socrat. & Callist. d. loc. Translationem Procli è Sede Cyzicena ad Constantinopolitanam probavit Cœlestin. 1. epist. Eusebii à quadam parva civitate Apostolicâ auctoritate translati Alexandriam, meminit Antemius in d. can. mutationes, & hujusmodi translationes auctoritate Apostolica faciendas esse scribit Callist. 1. in d. Can. sicut alterius. Apud Latinos seriùs receptus usus translationum. Formosum Papam post mortem sepulchro erutum solenniter degradavit Sergius proximus ejus successor; quod dimisso Portuensi Episcopatu, novo exemplo ad Romanam Cathedram se transtulisset, de quo Luitprand. Ticinens. libr. 1. cap. 8. Sigebert ad ann. 912. Abbas Urspergens. in vit. Arnulphi. anno 876. In Synodo Pontigonensi habita auctore Joanne 8. Pontifice, Frotharius Burdegalensis Episcopus, propter infestationem Barbarorum petiit è Burdegalens. Sede se transferri ad Bituricensem. Sed unanimem ab Episcopis repulsam passus est. Continuat. Aimoin libr. 5. cap. 33. *Pridie idus Julii lecta est proclamatio Frotharii Burdegalensis Archiepiscopi, quia non poterat consistere propter infestationem paganorum in civitate sua, ut liceret ei Bituricensem Metropolim occupare; cujus petitionibus unanimitas Episcoporum*

coporum nullatenus adquievit. Idem tamen postea Caroli Calvi gratiâ translationis munus impetravit à Pontifice; testem habemus ipsum Joannem 8. epist. 8. 13. & 37. Translationem Guitmanni Sicensis ad Magdeburgensem Metropolim nutu Friderici I. factam damnavit Eugenius III. per Epistolam ad Episcopos Germaniæ, quam retulit Ottho Frisingens. de Gest. Frideric. libr. 2. cap. 8. *Cùm enim translationes Episcoporum sine manifestæ utilitatis, & necessitatis indicio, divinæ legis oraculum non permittat; cùm etiam multò amplior quàm in aliis electionibus, Cleri & populi eas debeat prævenire concordia, in facienda translatione de venerabili fratre vestro Guitmanno Cicensi Episcopo, nihil horum est, sed solus favor Principis expectatur, & nec inspecta necessitate illius Ecclesiæ, nec considerata utilitate personæ, Clero nolente, imò ut dicitur ex parte maxima reclamante, in Magdeburgensi eum dicitis Ecclesia supplantandum &c.* Non diu post tamen sublato è vivis Eugenio, Anastasius IV. proximus ejus successor Friderici instantiâ fractus, non modò in Guitmanni translationem consensit, verùm etiam absenti Pallium misit, non sine scandalo, ut subdit idem Frisingens. cap. 10. ejusd. libr. *Verùm Princeps missis ad Anastasium cum Guitmanno nunciis, non solùm facti sui ratihabitionem, sed etiam pallium obtinere eum fecit, non sine quorumdam scandalo, qui ne unquam id fieret, immobiliter fixum Romanos tenere à proprio ipsorum ore audierant.* Per eadem tempora Roboaldus ex Albensi Episcopatu translatus ad Mediolanensem, non sine Apostolicæ sedis auctoritate, quod Mediolanensium gratiâ concessum innuit Bernard. epist. 131. ad eos scripta. *Si voluistis licuisse vobis, quod illicitum, nisi pro magna quidem necessitate sacri Canones judicant, translationem Episcopi scilicet in Archiepiscopum concessum est, & ad complementum, pallium præsto est plenitudo honoris.* Sic Paschalem II. velut supremum rei arbitrum de transferendo Galone ad Parisiensem Cathedram è Belvacensi rogavit Ivo Carnotens. epist. 144. *De cætero sanctæ paternitati vestræ supplicando suggerimus, ut Domnum Galonem Coëpiscopum nostrum, de Belvacensi Episcopatu, quem propter sacramentum Domini Ludovici habere non potest, per manum Senonensis Archiepiscopi transferre jubeatis, in Parisiensem Episcopatum, quem ei gratanter & devotè concedunt pro vestro amore Rex, & Regis filius.* Eadem de re scripsit idem epist. 146. ad Daimbertum Senonensem Archiepiscopum. *Sed quia translationes Episcoporum necessitate urgente Metropolitani auctoritate, & summi Pontificis dispensatione fieri oportet, nos quantùm in nobis est eidem electioni assensum præbentes, paternitati vestræ suggerimus, quatenus eidem electioni adstipu-*

K *

lando à Domno Papa postuletis, ut prædictum Episcopum per manum vestram transferri præcipiat, cùm propriam sedem obtinere non valeat. Tandem Romanus Pontifex jus translationis ita suum fecit, ut non modò translationes sine auctoritate Sedis Apostolicæ factas irritas habuerit; verùm etiam Patriarchas vel Legatos ipsius Sedis Apostolicæ, jus istud tentantes gravibus pœnis multaverit. Antiochenum Patriarcham à confirmatione Episcoporum suspendit Innocentius III. quod cuidam translationi consensisset, inconsultâ Sede Apostolica, ad quam, ut ait, de jure pertinebat. Cap. 1. de Translat. Episc. Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, quia motu proprio præsumpserat Trojanum Episcopum transferre de Trojana Ecclesia ad Panormitanam, graviter reprehendit idem Pontifex, Cap. nisi. de auctor. & usu Pallii. Cap. nisi. de offic. Legat. Meritò notatur Manasses Arelatensis Archiepiscopus, quod destitutâ suâ Ecclesiâ ab Hugone Rege Italiæ, Veronensem, Tridentinum, & Mantuanum Episcopatus unà suscepit, ac inde desultorio impetu invasit Ecclesiam Mediolanensem. Luitprand. libr. 4. cap. 3. Nec invidiosum translationes Episcoporum de una Ecclesia ad aliam non fieri sine auctoritate summi Pontificis; nam & milites de numeris ad numeros à Ducibus vel Comitibus transferri non possunt sine jussu Principis. L. Contra. C. de re militar. libr. 12. Verùm in Gallia Summus Pontifex inconsulto Rege non potest Episcopum transferre de una sede ad aliam. Rebuff. in Concord. tit. de Regia ad prælatur. nominat. §. 1.

CAPUT VII.

Inter majores causas est erectio, unio, divisio, translatio, & suppressio Sedium Episcopalium, non sine consensu Principis. Ejusdem juris est fundatio Ecclesiarum Collegiatarum & Monasteriorum; Creatio novarum dignitatum, & Canonicatuum ad effectum.

LATIÙS per universum orbem suos palmites producente fide Christianâ, vicinioribus Metropolitis impensius studium fuit Episcopatus propagare, & Episcopos instituere; qui novellas

fidei propagines excolerent, vix expectato summi Pontificis nutu, ob moræ discrimen, & ferventis zeli impatientiam. Sic Phædimus Amaseæ Metropolitanus, Neocæsareæ Urbi, in quâ non amplior erat numerus, quàm decem & septem fidelium, Gregorium Thaumaturgum primarium dedit Episcopum, & verbo absentem consecravit citra manuum impositionem, auctore Gregorio Nysseno in ejus vit. Ad Sarracenorum conversionem Moses ex Asceta designatus Episcopus, & ab Episcopis Alexandrinæ Diœceseos ordinatus, repulso Lucio Pseudopatriarcha Alexandrino, ut tradunt Socrat. libr. 4. cap. 29. Theodoret. libr. 4. cap. 21. Nicephor. Callist. libr. 11. cap. 47. Divisâ duas in Provincias Cappadociâ à Valente, Basilius Cæsariensis Metropolitanus, ut Metropoli illatum vulnus aliquo pacto curaret, Sasimorum Ecclesiam erexit in Episcopalem, & Gregorium Nazianzenum imposuit, ut refert ipse Nazianz. orat. 20. & in Carmin. de vita sua, & Gregor. Presbyter in ipsius vita. In Africâ laborante Ecclesia hæreticorum colluvie, quia sæpius contingebat, ut plebes quæ ante proprium Episcopum non habuerant, sibi Episcopum dari postularent, vel proprio studio, vel Presbyterorum ambitione, unde oriebatur fœda Ecclesiarum perturbatio, novarum sedium Episcopalium institutionem ad plenarium Concilium, id est Provinciale cum Metropolitano deferri placuit. Conc. African. can. 65. in Codic. Canon. Eccles. Africanæ. *Placuit & illud ut plebes quæ numquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario uniuscujusque Provinciæ, & Primatis, atque consensu ejus ad cujus Diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minimè accipiant.* Consensum proprii Episcopi è cujus diœcesi delibatio fieret, requirit idem Concil. can. 20. *Multis Conciliis hoc statutum est à cœtu sacerdotali, ut plebes quæ in Diœcesibus ab Episcopis retinentur, quæ Episcopos numquam habuerunt, nonnisi cum voluntate ejus Episcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores.* Can. multis 16. qu. 1. idem Concil. Carth. can. 46. *Audivimus constitutum ut Diœceses non mereantur Episcopum accipere, nisi cum consensu ejus sub quo fuerint constitutæ.* Idem Synod. Carthag. can. 57. apud Balsamon. Labente ævo, rebus meliùs compositis, summi Pontifices sedium Episcopalium institutionem veluti unam è majoribus caussis ad se revocarunt. Laudunensem quidem Episcopatum, à suo sinu, id est propria sede avulsum, instituit Remigius Rhemensis Episcopus, & Genebaldum primum dedit Episcopum, auctore Hincmaro in vita Remigii apud Sur. 13. Jan. & opuscul. 50. capit. c. 6. & 16. Sed auctoritate apostolica id factum nemo est qui du-

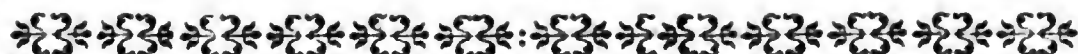
bitet, cùm ex mandato Hormisdæ P. esset Vicarius sedis Apostolicæ in finibus regni Clodovei ut patet ex Epist. Hormisdæ. Trajectensem Episcopatum instituit Wilebrodus primus Frisiorum Episcopus, sed auctore Pontifice, tanquam Legatus sc. Sergii I. Pontificis, ex Sigeberto ad ann. Chr. 697. Beda libr. 5. Hist. Anglor. cap. 11. Bonifac. epist. 97. Episcopatus quamplures in Germania instituit & Bonifacius Episcopus Moguntinus, at non sine auctoritate Gregorii III. ut Legatus sedis Apostolicæ in Germaniâ, ut liquet ex ejus epist. 1. ad Bonifacium. *Præcipimus*, inquit, *ut juxta sacrorum Canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeatis ordinare Episcopos.* Can. præcipimus. 16. qu. 1. quâ de re Bonifacius ipse epist. 132. & 142. Imò & Episcopatus in Germania constitutos à Bonifacio, instante ipso confirmavit Zacharias P. epist. 2. ad Vittam. *Flagitavit autem à nobis pro suis syllabis jam dictus sanctissimus vir, per Apostolicam auctoritatem vestras confirmari sedes; pro quo & nos ardenti animo & divino juvamine, ac auctoritate Beati Petri Apostolorum Principis confirmamus, atque solidas permanere vestras Episcopales sedes sancimus, &c.* Etiam unio Ecclesiarum propter varias clades civitatum à Metropolitanis quandoque facta est sine auctoritate summi Pontificis. Noviomensis & Tornacensis Ecclesiæ unitæ consensu Remigii Rhemensis Metropolitani & Provincialium, Clodovei Regis & utriusque plebis, & utrique præpositus est Medardus, auctore Fortunato in ejus vit. apud Surium 8. Junii, quæ unio duravit ad tempora usque Eugenii III. à quo dissolutâ unione, Tornacensis Ecclesia proprium recepit Episcopum. Sigebert. ad ann. 535. *Porrò, Sanctus Medardus sedem Episcopalem, quæ prius erat Liermandus* (l. Veromanduis) *propter ejusdem subversionem transtulit Noviomum; ipse etiam post decessum sancti Eleutherii Tornacensis Episcopi, regendam suscepit Tornacensem Ecclesiam, & post eum successores ejus annis multis, usque ad tempus Eugenii Papæ tertii, & demum Simonis Episcopi, qui obiit anno Domini* 1148. & Robert. Montens. in supplem. Sigebert. ad ann. 1146. *Ecclesia Tornacensis quæ per annos circiter* 600. *à tempore Beati Medardi sub Episcopo Noviomensi sine proprio fuerat sacerdote, hoc anno proprium Episcopum cœpit habere, Anshelmo Abbate sancti Vincentii Laudunensis à Papa Eugenio Romæ consecrato, & eidem civitati in Episcopum destinato.* Cameracensem & Atrebatensem Ecclesias propter hostilem vastitatem utriusque univit B. Vedastus, Baldric. Noviom. Chronic. Camerac. libr. 1. cap. 5. *Has duas sedes Beatus Vedastus, quia post tot infestationes plurimùm vastatas reperit, sub uno regimine cohibuit:*

Poſtea vindicata auctoritate Pontificia, non abſque ea factæ uniones Eccleſiarum Epiſcopalium. A Nicolao I. unita eſt Bremenſis Eccleſia Hamburgenſi, ita ut extincto titulo Bremenſis Eccleſiæ, ſolus titulus Hamburgenſis permaneret; de quo Adamus Bremenſ. Hiſt. Eccleſiaſticæ. libr. 1. cap. 17. Albert. Strantz. Metropol. libr. 1. cap. 26. 27. & 28. Et pariter tranſlatio Sedium Epiſcopalium ſola auctoritate Sedis Apoſtolicæ facta eſt, Can. Temporis. 7. qu. 1. Can. & temporis 16. qu. 1. can. poſtquam. Tandem, Epiſcopatuum inſtitutionem, diviſionem, unionem & tranſlationem, velut majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam penitus ſpectare ſtatuit Gregor. VII. ſacro edicto ſeu dictatu libr. 2. poſt epiſt. 55. *Quod ſolus Romanus Pontifex jure dicatur univerſalis, &c.* & mox: *Quod illi ſoli licet pro temporis neceſſitate novas leges condere, novas plebes congregare, de Canonica Abbatiam facere, & è contra divitem Epiſcopatum dividere, & inopes unire.* De unione Epiſcopatuum idem Cœleſtin. III. in cap. ſicut unire, de exceſſ. Prælat. *Sicut unire Epiſcopatus atque poteſtati ſubjicere aliena, ad ſummum Pontificem pertinere dignoſcitur, ita Epiſcopi eſt Eccleſiarum ſua Diœceſis unio, & ſubjectio earumdem.* In hanc ſententiam conſenſere Ivo Carnot. ep. 238. ad Paſchalem 2. de tuenda unione Noviomenſis & Tornacenſis Epiſcopatus. *Nec in hoc reſiſtimus*, inquit, *quin poſſit Sedes Apoſtolica Parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, ſi utilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde ſchiſma contingat:* Et Bernard. Claræuallenſ. epiſt. 131. ad Mediolanenſes: *Plenitudo ſiquidem poteſtatis ſuper univerſas orbis Eccleſias, ſingulari prærogativa Apoſtolicæ Sedi donata eſt: qui igitur huic poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit; poteſt ſi utile judicaverit, novos ordinare Epiſcopatus ubi hactenus non fuerunt; poteſt eos qui ſunt alios deprimere, alios ſublimare, prout ratio ſibi dictaverit, ita ut de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, & è converſo ſi neceſſe viſum fuerit.* Eccleſiarum quidem ſtatum ſæpius conturbatum à Principibus rerum novarum ſtudioſis ſcimus. Duas in Provincias ſecta Cappadocia, iniquiore Valentis odio in Baſilium, Cæſareæ adjecta Tyana Metropoli, ut conſtat ex Baſilio epiſt. 248. 259. 379. Nazianzeno orat. 20. & Gregorio Presbytero in vita ipſius Nazianz. Inde cùm paſſim variaret ſtatus Provinciarum, Innoc. I. epiſt. ad Alexandrum Antiochenum edixit, mutatione Provinciarum à Principe facta, non tentari quoad Eccleſiam ſtatum Provinciarum, Can. lege 10. diſt. Acceſſit Can. 12. Concil. Chalcedonenſ. quo perpetua lex dicta nè provincia ſcinderetur in duas, neve alter Metropolitanus in eadem Provincia per Pragmati-

cam, id est rescriptum Principis assurgeret. Can. Pervenit. 101. dist.

Ad Sedem Apostolicam pertinet etiam suppressio seu extinctio Ecclesiarum Episcopalium; Can. ita nos. 25. qu. 2. Hæc omnia tanquam de majoribus causis pertinent ad Romanum Pontificem, sed non sine consensu Principis cujus in ditione sitæ sunt Ecclesiæ. Noviomensem, & Tornacensem Episcopatum à Medardo unitos expetito consensu Regis modò observatum. De jure Dolensis Metropolis, de quo lis erat inter Turonensem & Dolensem Episcopos, non ante quæsitum iri scripsit Nicolaus I. in Can. hæc quippe 3. qu. 6. quàm reformata pace inter Carolum Calvum, & Salomonem Ducem Britonum; hoc argumento aperte innuens his in rebus desiderari consensum Principis. Quare multis post seculis nondum finita lite, audita est Philippi querela apud Lucium III. ex Stephano Tornacens. epist. 125. & 129. *Contra Turonensem Ecclesiam quæ nostra est, erigere conatur Apostolica Sedes in Britannia minore Dolensem Archiepiscopum & integritatem regni nostri, quæ temporibus Patrum nostrorum illæsa perstitit, lædere, minuere, detruncare; hæc sunt beneficia meritorum regni nostri, &c.* Ubi quæsitum est de dissolvendâ unione Glasconiensis Ecclesiæ, quæ Bathoniensi unita erat à Celestino III. consensum regium intercessisse indicat Innocent. III. cap. novit. ne sed. vacant. his verbis: *Cùm & Bathoniensis Ecclesia id ipsum pariter postularet, Rex quoque cum regni magnatibus, & quidem Episcopi cum multis Abbatibus deposcerent illud idem, ut unione penitus dissoluta, monasterium vestrum reduceremus in statum antiquum, sub Abbatis regimine gubernandum.* Nec invidiosum Regis consensum expeti his in rebus; cùm enim universæ Ecclesiæ sint in Mundeburde & patrocinio Regis, non debet iniquiori jure censeri quàm Patronus privatus, sine cujus consensu non mutatur status Ecclesiæ cap. suggestum de jur. Patronat. cap. dilecta, de excessib. Prælat. Joan. Sarisber. epist. 126. ad Alexandr. III. *Præsertim cùm non assentiente, ne dum reluctante fundatore, status Ecclesiæ mutari non possit, aut subjici servituti.* De cætero Ecclesiarum Episcopalium erectio, unio, divisio, translatio, ita propria est Summi Pontificis, velut una è majoribus causis, ut à Legato Sedis Apostolicæ fieri non possit sine mandato speciali. Cap. Quod translatione, de Offic. Legat. & ibi gloss. Ad solum Summum Pontificem pertinet etiam erectio Ecclesiæ in Collegiatam, & fundatio Monasterii, Cap. unic. §. fin. de Religios. Domib. in 6. Cap. unic. de excess. Prælat. eodem. Ecclesiam Collegiatam de Wlrehanisen. Cestrensis Diœcesis, ob disciplinæ & morum corru-

ptelam, in Cœnobium Cisterciensis Ordinis, de assensu Regis & Archiepiscopi Cantuariensis, & auctoritate Innocentii III. commutari curavit Petrus Blesens. ipsius Ecclesiæ Decanus, epist. 152. ad ipsum Innocentium. *Proinde accessi ad Dominum Cantuariensem, rogans humiliter & obnoxiè, quatenùs auxilio ejus, & assensu Domini Regis, spurcitiâ illius abominatione sublatâ, Cisterciensis Ordinis ibidem religio plantaretur.* Et paulò post: *Propterea vos, sanctissime Pater, quem constituit Deus inter messores Angelos, ut per vos de regno ipsius scandala colligantur; nostrum quæso confirmate propositum, & Monasterio quod Archiepiscopus in exultatione universæ terræ de assensu Regis ædificare intendit, favorem & gratiam benignitatis Apostolicæ misericorditer indulgere velitis, &c.* Ad summum Pontificem etiam pertinet creare novam dignitatem in Ecclesia, can. omnes 22. dist. cap. Cùm olim. de consuetud. Abbas in cap. Cùm accessissent, de Constitut. Ad solum summum Pontificem pertinet & creatio Canonicatuum ad effectum obtinendi dignitatem, personatum vel officium in Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus, vel Collegiatis, in quibus nemo dignitatem, personatum vel officium adipisci potest, nisi ante Canonicus existat, ex Concordat. tit. de Reservat. §. in Cathedralibus. ubi Rebuff. gloss. in Pragmat. tit. de Collat. §. quod si quis, verb. similiter, & in §. item censuit, verb. numerus, verb. requireret, verb. Collatoris. Marc. part. 2. quæst. 134. Buseus Regal. quæst. 31. & hoc jure utimur.

CAPUT VIII.

Una è majoribus Causis est datio Coadjutorum.

PRIMIS sæculis Episcopi emergentibus causis, puta ob ætatem, valetudinem, vel aliam justam causam, Coadjutores sibi eligere non dubitarunt, non alio quæsito, quàm Metropolitani, aut finitimorum Episcoporum, aut propriæ plebis assensu. Sub Severo Narcisso Hierosolymitano Episcopo, Coadjutor petitus Alexander cujusdam in Cappadocia Ecclesiæ Episcopus, qui religionis causâ Hierosolymam venerat, ex suffragio finitimorum Episcoporum; Euseb. lib. 6. cap. 39. Τοῦτο δὲ πράξαντες μετὰ κοινῆς τῶν Ἐπισκόπων, οἳ τὰς πέριξ διεῖπον Ἐκκλησίας γνώμης, ἐπάναγκες αὐ-

τὸν ϖϱϐαμένειν βιάζον). *Quo ad hunc modum gesto communi Episcoporum consensu, qui finitimas Ecclesias procurabant necessariò illum apud se manere coëgerunt:* quod ex Eusebio scripsit & Nicephor. Callist. lib. 5. cap. 10. & lib. 14. cap. 39. & Zonar. in Severo. Sub Diocletiano Theotecnus Cæsariensis Episcopus Anatolium, διάδοχον, id est successorem sibi designavit, & unà cum eo Ecclesiam administravit, donec vitâ functo Eusebio Laodicensi Episcopo, electioni de se factæ, is invitus assentiri coactus est. Euseb. lib. 7. cap. 26. Sub tempora Constantini, Macario Hierosolymitano Episcopo, Coadjutor datus Maximus, non alio titulo quàm suffragio plebis, τῇ δοκιμασίᾳ τοῦ λαοῦ, Sozomen. lib. 2. cap. 19. Nicephor. lib. 8. cap. 46. Stephanum in Apamiensi Episcopatu regendo, σύνεργον, id est Coadjutorem habuit Meletius, Theoderet. lib. 5. cap. 4. Gregorium Nazianzenum Coëpiscopum, & adjutorem sibi ascivit Gregorius Pater, de quo ipse Nazianzen. orat. 8. & epist. 42. & in carmine de vita sua. Augustinum Coëpiscopum & Successorem sibi delegit Valerius Hipponensis Episcopus, expetito priùs consensu Primatis Carthaginensis, Possidius in vita Augustini, cap. 8. *Unde ampliùs formidans idem venerabilis senex, & sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud Primatem Episcopum Sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque gravitatem, & obsecrans ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ cathedræ non tam succederet, sed Consacerdos accederet Augustinus.* Imò & ipse Augustinus, jam ætate & laboribus confectus, Evadium sibi successorem designavit, acclamante plebe; de quo testem habemus eumdem, epist. 110. quâ continentur acta ejus promotionis. Labente sequiori ævo cohibendæ licentiæ causâ, quâ utebantur quamplures Episcopi, passim sibi asciscendi Coadjutores, futuros successores, magis affectu carnis & sanguinis, quàm studio rerum Ecclesiæ, tum quia Coadjutorum datio erat contra Canonem Antiochenum, ex quo non licebat, vivente Episcopo, successorem eligere, & dispensatione Sedis Apostolicæ egebat, ad quam solam pertinet, contra Canones dispensare; summi Pontifices Coadjutorum dationem, veluti unam è majoribus causis ad se revocarunt. Hoc jure Pelagius Joanni Narniensi Episcopo, quòd rerum agendarum expers esset, Constitutum poscenti dedit Coadjutorem, & Gregorius I. permisit, ut Joanni Justinianeæ primæ Episcopo, ob sonticum morbum daretur Coadjutor: & Bonifacius Moguntinus Episcopus, missionem quam poscebat à Zacharia Pontifice non impetravit, sed jus assumendi Coadjutorem eumdemque futurum

turum successorem, quæ omnia collecta sunt in can. scripsit. Can. Petiisti. can. quia frater. 7. qu. 1. Hoc jure etiam Adalgario Bremensi Metropolitæ ob senium, viciniores quinque Episcopos adjutores datos à Romano Pontifice scribit Adamus Bremens. l. 1. cap. 2. *Ad hoc quia senectutis pondere gravatus Pontifex Adalgarius, pastorale officium obire non poterat, circumeundo, prædicando & consecrando Episcopos, dati sunt ei adjutores à Papa, circumvicini quinque Episcopi; quorum ore senex fulciretur.* Inde Pontificis in dando Coadjutore potestatem passim agnovere Metropolitani; insigne ejus rei argumentum extat in cap. Ex parte, de Cleric. ægrot. vel debilit. ubi Arelatensis Archiepiscopus aditus ab Arausicensi Principe, ut laboranti Episcopo subveniret, rem retulit ad Innocentium III. Romanum Pontificem, à quo mandatum est, ut idoneum ei Coadjutorem daret: quo jure usus est & Honorius III. in cap. Venerabili, de offic. delegat. dum ait se Archiepiscopo Cusentino demandasse, ut Cephaladunensi Episcopo, si de dilapidatione suspectus esset, Coadjutorem daret. Necdum tamen Coadjutorum datio specialiter erepta Metropolitanis, donec à Bonifacio VIII. pronunciatum in cap. Pastoralis, de Cleric. ægrot. in 6. & cap. si Episcopus. de suppl. neglig. Prælat. eod. Coadjutoris dationem unam esse è majoribus Causis, quæ pertinerent ad Sedem Apostolicam, non obstante, inquit, contrariâ consuetudine: Quod juris instauratum est Synodi Tridentinæ, sess. 25. de reformat. cap. 7. Hinc Coadjutores Apostolicos vocat Joannes Monachus in d. cap. Pastoralis: nec dispari jure constitutum invenio, Ecclesiæ Cathedrali vacanti Procuratorem, seu administratorem, quem Græci vocant μεσίτην, nostri Visitatorem dari non posse ab alio, quàm à Romano Pontifice, can. Pastoralis 7. qu. 1. cap. cùm nobis. de Elect. cap. ult. de suppl. neglig. Prælat. in 6.

CAPUT IX.

E majoribus quoque Causis Exemptio Monasteriorum. Monasterium exemptum est de Diœcesi, non in Diœcesi. Conservatores Apostolici, Judices Exemptorum.

JURE communi omnes Ecclesiæ sunt in potestate Episcopi, in cujus diœcesi positæ sunt, can. Omnes Basilicæ. can. nullus. 16. qu. 7. Ac solus Pontifex potest eximere Ecclesias à jurisdictione Ordinarii, quia summus Pontifex est caput omnium Ecclesiarum; & omnes Ecclesiæ quæ per universum orbem sparsæ sunt, pertinent ad Romanam Ecclesiam, cap. si Papa. de privileg. in 6. Summus Pontifex in spiritualibus habet plenitudinem potestatis. Vigilius, in epist. ad Eleuther. cap. ult. *Ecclesia Romana quæ prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non plenitudinem potestatis.* can. qui se scit. 2. qu. 6. Hoc jure ad solum summum Pontificem spectat, eximere Ecclesiam Episcopalem à jure Metropolitani, can. Frater noster, 16. qu. 1. Hoc jure usus Gregorius I. ferè sine exemplo, exemit cuncta Monasteria in Concilio Lateranensi à jurisdictione Episcoporum; testem ipsum habemus, lib. 7. epist. 18. quæ refertur in can. Quam sit, 18. quæst. 2. & idem monasteria sancti Andreæ, & S. Thomæ absolvit à jurisdictione Episcopi Ariminensis, lib. 4. epist. 87. can. Luminoso. ead. caus. & quæst. Leguntur, & variæ exemptiones monasteriorum passim ab eodem Gregorio factæ, ex ipsius registro lib. 5. epist. 46. & lib. 6. epist. 12. Post Gregorium, monasterium sancti Martini Turonensis exemit, vel potiùs concessam à Crosberto Turonensi Episcopo exemptionem confirmavit Adeodatus Pontifex, speciali præcepto quod à Jacobo Sirmondo editum est, tom. 1. Conciliorum Galliæ. Fuldense monasterium in Germania à Bonifacio Episcopo Moguntino constructum, postulante ipso à jurisdictione Ordinarii absolvit, & Sedi apostolicæ immediatè subjecit Zacharias Papa, ut decernit ipse epist. 14. ad Bonifacium. Monasterii Corbeiensis exemptionem à Sede apostolica concessam confirmavit Nicolaus I. epist. 24. Exemptionem monasterii sancti Carileti in diœcesi Cenomanensi confirmavit idem

Pontifex, epist. 62. Rursus exemptionem monasterii Corbeiensis confirmavit Alexander II. epist. 8. Abbas Eveshamiensis in Anglia, monasterii sui exemptionem adversus Wigorniensem Episcopum tuebatur variis privilegiis Constantini, Alexandri, Clementis, Celestini Pontificum, cap. ex ore, de Privileg. cap. auditis de præscript. cap. auditis, de in integr. restit. Exemptiones monasterii Vezeliacensis, S. Dionysii & S. Germani de Pratis Parisiensis confirmavit Innocent. III. lib. 1. epist. 150. epist. 181. & 182. Effectus exemptionis sunt: primus est, quòd Ecclesia absolvitur à jurisdictione Ordinarii, & immediatè subjicitur ditioni Sedis Apostolicæ; & per exemptionem summus Pontifex fit proximus Superior, & Ordinarius exemptorum, ne acephali maneant, can. nulla ratione, 93. dist. can. Abbatibus, 18. qu. 2. can. Quidam; 24. quæst. 3. in cap. auctoritate, de Privilegiis in 6. Hinc Monasterium exemptum dicitur Allodium seu patrimonium francum & liberum S. Petri, & Abbas Vindocinensis, qui est exemptus dicitur, Allodiarius Beati Petri. Goffrid. Abbas Vindocinens. de se ipso libr. 2. epist. 7. ad Ivonem Episcopum Carnotensem. *Pro consecratione professionem, & pro professione ab Allodiario B. Petri, subjectionem vobis vindicatis.* Qua significatione & Allodiarii Ecclesiæ dicuntur qui tenent certa prædia in Allodium ab Ecclesia. Innocent. III. libr. 2. epist. *Cum terris & nemore Allodiariorum Reg. Eccl.* Hinc & Ecclesia exempta est de Diœcesi, non in Diœcesi. Geminian. in cap. cum Episcopus, de offic. ordinar. in 6. Frideric. Senens. Consil. 16. quia quoad jurisdictionem Ordinarii perinde habetur, ac si esset extra Diœcesim. Secundus est quòd exemptus non potest compromittere vel transigere de privilegiis Ecclesiæ suæ, nec renunciare exemptioni, nec beneficio sine licentia summi Pontificis, cap. cum tempore de arbitr. cap. pen. de religios. domib. cap. cum venerabili, de consuetud. cap. dilecti, de renunciat. & Abbas exemptus electus in Episcopum non potest consentire electioni de se factæ, sine licentiâ summi Pontificis, vel Legati à latere, cap. Abbatem, de Elect. in 6. Tertius est quòd Abbates exempti, non debent professionem subjectionis Episcopo, cap. ne Dei Ecclesiam, de Simon. cap. sanè, de excess. prælat. cap. cum olim de privileg. Inde cùm Ivo Carnotensis Episcopus à Goffrido Abbate Vindocinensi exempto, cui benedictionis munus impertiit, professionem obedientiæ extorsisset, Urbanus II. professionem irritam dixit, quasi subreptam in fraudem sedis Apostolicæ, & exemptionis; de quo ipse Goffrid. libr. 2. epist. 2. & 7. Quartus est quòd exempti ha-

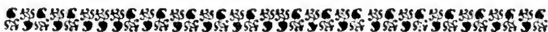
bent ſuos judices, à ſede Apoſtolica delegatos, cap. cum & plantare, in fin. cap. cum Capella, de privileg. gloſſ. in cap. tuarum, eodem tit. quos recentiores Conſervatores vocant. cap. 1. & ult. de offic. delegat. in 6. Ac nè exempti Jura peregrè petant, his judices dari ſolent in partibus. Abbati S. Carileti exempto ſi delinqueret ſex Galliæ Epiſcopos ex regia providentia cogendos, & inter eos Cenomanenſem Epiſcopum, tamquam ſedis Apoſtolicæ delegatos judices dedit Nicolaus I. dict. epiſt. 62. *Decernimus ut Abbas ordinatus deponi non poſſit, niſi criminalis eum cauſa monſtraverit reum: quòd ſi fuerit infamia calumniis denotatus, ex regali providentia Epiſcoporum habeatur non minus quàm ſex conventus, quorum de numero Cenomannicus conſtituatur Epiſcopus, & eorum in judicio ſecundùm canones illius cauſa diſcuſſa, non aliter deponi poſſit, niſi reus manifeſtis certiſque patuerit indiciis.* Ut hoc enim breviter obſervem, Mandata Apoſtolica in Gallia non ad alios quàm Regni Epiſcopos exequenda dirigi antiquiſſimi moris eſt. Pileum purpureum Ægidio Rigaldo de Rociaco ex Abbate S. Dionyſii Cardinali deſignato per Laudunenſem & Pariſienſem Epiſcopos ex mandato Apoſtolico coram Joanne rege traditum fuiſſe narrat Joan. Froſſardus vol. 1. cap. 153. *Le jour de Paſques Fleuries, qui furent le dixieſme jour d'Avril* 1351. *fut preſenté à Gilles Rigaud de Rouſſi, qui avoit eſté Abbé de ſaint Denys, & de nouvel avoit eſté Cardinal, le Chapel rouge au Palais à Paris en la preſence du Roy Jean par les Eveſques de Laon & de Paris, & par mandement du Pape fait à eux par Bule, qui n'avoit point accoûtumé eſtre autrefois fait, mais ce fut en la preſence du Roy Jean.* Jam olim in Gallia Epiſcopi varias exemptiones proprio nutu conceſſere Monaſteriis. Monaſterium S. Dionyſii à ſua juriſdictione exemit Landericus Epiſcopus Pariſienſis, poſcente Clodoveo II. Aimoin. libr. 4. cap. 41. Monaſterium S. Baſilii Nivardus Archiepiſcopus Ahemenſis. poſtulante Childeberto, Flodoard. II. Rhem. hiſt. cap. 7. Sed poſtea hujuſmodi exemptiones auctoritate Pontificia egere palam omnibus fuit. Non nego Epiſcopum poſſe remittere quædam jura Epiſcopalia, ſed non poteſt Eccleſiam eximere in totum, ſine auctoritate ſummi Pontificis, cap. Conſtitutus, de religioſ. domib. cap. cum venerabilis, de Cenſib. quia Epiſcopus non poteſt abdicare à ſe propriam juriſdictionem, & abdicando eam non amittit, exemplo Præſidis vel cujuſlibet magiſtratus, L. Legatus de offic. Præſid. L. ult. C. de defenſor. civitat.

CAPUT X.

Canonizatio Sanctorum, olim communis Episcopis, facta est propria S. Pontificis, Decreto Alexandri III.

TEMPORE persecutionis Canonizatio Martyrum, vix enim aliam per id temporis novit Ecclesia, singulis Episcopis permissa fuit suas intra diœceses, nec aliis solemnibus fieri consuevit quàm hisce: nimirum Martyre in carcere, vel agone demortuo, dies martyrii cujusque adnotabatur, & ejus nomen in diptycha Ecclesiæ referebatur, ejusque memoriæ celebrandæ causa dies solemnis quoque anno per Episcopum adscribebatur. Cyprian. epist. 37. *Denique & dies eorum quibus excedunt annotate, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus.* Et idem priùs epist. 34. *Sacrificia pro eis semper, ut meministis, offerimus, quoties Martyrum passiones, & dies anniversaria commemoratione celebramus.* Aliquando Episcopus condito martyre vel Confessore, in Canonizationis argumentum, ejus tumulo altare vel sacram ædem imponebat. Vix è vivis sublatus Nilammon electus Episcopus Corensis, quod est oppidum Ægypti, juxta Pelusium, Theophilus Alexandrinus Episcopus accessit ad ejus funeris officium, & ejus tumulo altare superposuit, pro ritu vetere Ecclesiæ, Confessores vel Martyres in Sanctorum numerum recensendi, de quo Sozomen. lib. 8. cap. 19. Niceph. Callist. lib. 13. cap. 17. Non. dispari ratione Cyrillus etiam Episcopus Alexandrinus, Ammonii, Ascetæ Nitriensis, famâ sanctitatis & miraculis clarissimi, corpus in Ecclesia condidit, mutato ei nomine Thaumasii pro Ammonio, eundemque Martyris honore dignatus est. Idem Callist. libr. 14. cap. 15. Canonizatio Martyrum fiebat per Episcopos prævio diligenti examine de fide & gestis martyrii, quo dicebantur Martyres vindicari. Inde à Cæciliano tum Archidiacono, postea Episcopo Carthaginensi, correpta fertur Lucilla potentior & factiosa fœmina, quòd ante sacræ Communionis perceptionem osculo libaret Lipsana cujusdam martyris, sed nondum vindicati seu approbati, de quâ Optatus lib. 1. *Cùm correptionem Archidiaconi Caciliani ferre non posset, quæ ante spiritalem cibum & potum, os nescio cujus Martyris, si tamen martyris, li-*

bare dicebatur, etsi Martyris, sed nondum vindicati, correpta cum confusione irata discessit. Tandem verò propter varios abusus & casus inde emergentes Alexander III. Canonizationem Sanctorum, velut unam è majoribus causis ad sedem apostolicam revocavit, cap. 1. de reliq. & vener. Sanctor. cujus speciem illustravit Baron. tom. 12. annal. 1181. Ab eo tempore Canonizatio Sanctorum est reservata summo Pontifici, eaque fit solemniter, causâ cognitâ, examinatis testibus de vita & miraculis ejus de quo agitur, per judices à sede apostolica datos. Cap. Venerabili, de testibus. De forma & ritu Canonizationis Sanctorum pleniùs Joan. Andreas in d. cap. 1. de reliq. & alii.

CAPUT XI.

Inter majores Causas est approbatio Ordinum Religiosorum.

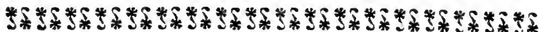
PRIMUS in Oriente Basilius Episcopus Cæsariensis Monachos ex eremo accivit, & eos varia per cœnobia collegit intra diœcesim suam, & his regulam dedit. Testis de se ipso Basil. epist. 63. ad Neocæsarienses, & Gregor. Nazianz. Orat. 20. quam habuit in ejus laudem, & Socrat. libr. 4. cap. 21. quæ Regula non alia est quàm ea quæ continetur asceticis seu regulis fusioribus, & brevioribus, quæ leguntur inter opera Basilii, quæ à nonnullis tribuuntur Eusthatio Sebastiensi Episcopo ex Nicephor. Callist. libr. 13. cap. 29. Ut ut sit, Basilius vel alius quisquis auctor est Episcopus, propria auctoritate hanc regulam dedit Monachis propriæ diœcesis, nec legitur uspiam hac de re aditum fuisse Summum Pontificem, quasi impari potestate Episcoporum. Primus in Occidente Eusebius Vercellensis Episcopus, Basilii exemplo, Monachos in Ecclesia sua collocavit, pulcherrimo fœdere Monachis in Clerum allectis. Ambros. epist. 82. *Quòd si in aliis Ecclesiis tanta suppetet ordinandi sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, ubi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, Monasterii continentia, & disciplina Ecclesiæ? Hæc enim prima in Occidentis partibus diversa inter se Eusebius sanctæ memoriæ conjunxit, ut & in civitate positus instituta Monachorum teneret & Ecclesiam regeret jejunii sobrietate.* Augustinus Clericos regulares in commune viventes sub propria

regula instituit in Africa. Possid. in ejus vit. cap. 5. *Factus ergo Presbyter secundùm regulam & Apostolicam traditionem, monasterium intra Ecclesiam mox instituit & cum Dei servis vivere cœpit, secundùm regulam sub sanctis Apostolis constitutam, & maximè ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet; quod jam ipse prior fecerat, cùm de transmarinis ad sua remeasset.* Et hæc omnia facta sunt sine invidia Romani Pontificis. Post hæc B. Benedictus Ordinem Monachorum instituit, & propriam regulam eis dedit, quæ est prima quam cum laude approbavit Gregorius I. Dialogor. lib. 2. cap. 36. *Vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrina quoque verbo non mediocriter fulsit; nam scripsit Monachorum regulam discretione præcipuam, sermone luculentam, cujus si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione regulæ, omnes magisterii illius actus invenire specialius.* Idem Pontifex Ordinem & Regulam Benedicti confirmavit in Synodo Romana; testis ipse in tabulis privilegii concessi Sublacensi Monasterio, quæ fuit prima Sedes Benedicti, è quâ migravit Cassinum; apud Baron. tom. 8. Annal. ad ann. 595. *Ego Gregorius S. R. E. Præsul scripsi vitam Beati Benedicti, & legi regulam quam ipse Sanctus manu propria scripsit, laudavi eam & confirmavi in sancta Synodo, & per diversas partes Italiæ, & ubicumque Latinæ litteræ legerentur, præcepi ut diligentissimè observarent, quicumque ad conversionis gratiam accessuri essent, usque ad finem mundi.* Idem auctor Chronic. Altissiodorens. ad ann. 538. *Hujus* (loquitur de Benedicto) *vitam sanctus Papa Gregorius scripsit, virtutibus plenam, & miraculis coruscantem, quam ab iis didicit, & audivit, qui faciem illius viderunt, & ei in præsenti peregrinatione comites fuerunt; quam etiam vitam & regulam idem Domnus Apostolicus auctoritate roboravit, & stylo: unde & ab illo tempore mos inolevit, ut penè omnes qui Monachico habita induuntur, secundùm hujus sancti Patris regulam se vivere profiteantur.* Ordinem & regulam Benedicti facto comprobavit idem Pontifex, cùm Augustinum Benedictini Ordinis alumnum, tamquam virum apostolicum misit in Angliam, ad restituendam fidem in hac gente ferè extinctam; ex quo factum est ut omnes Ecclesiæ Cathedrales Angliæ institutæ sint in ordine Monachorum, cap. 1. nè sede vacant. cap. 1. de nov. oper. nuntiat. & Angli Monachos summopere coluere, etiam ultra Clericos, memores beneficii à monachis accepti, id est conversionis ad fidem. Ordericus Vital. libr. 11. *Angli Monachos, quia per eos ad Deum conversi sunt, indesinenter diligentes honoraverunt, ipsique Clerici reverenter & benignè sibi monachos præferri gavisi sunt.* Post Grego-

rium Ordinem & Regulam Benedicti comprobavit pari calculo laudis Bonifacius IV. in Can. sunt nonnulli. 16. qu. 1. *Neque enim Beatus Benedictus Monachorum præceptor almificus hujus rei aliquo modo fuit interdictor, sed eos secularium negotiorum edixit expertos fore tantummodo.* Inde Zacharias Pontifex Benedictum patrem monachorum agnovit, & ejus Regulam comprobavit. Eandem regulam probavit Synodus habita apud Altheum seu Altheim in Rhetia, Imperatore Conrado I. præside Petro Episcopo Ostiensi, & Legato Joannis Papæ. in can. statutum 18. qu. 1. *Statutum est & rationabiliter secundùm sanctos Patres à Synodo confirmatum, ut Monachus quem canonica electio, à jugo regulæ monasticæ professionis absolvit, & sacra Ordinatio de monacho Episcopum fecit, velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem vindicandi potestatem habeat; sed quidquid acquisierat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquat, & Abbatis sui qui fuerat secundùm regulam sancti Benedicti arbitrio.* Tandem has omnes regulas Basilii, Augustini, & Benedicti unâ Sententiâ collaudavit Innoc. II. in Synodo Romana, Can. perniciosam, 18. qu. 2. *Perniciosam & detestabilem consuetudinem quarumdam mulierum, quæ licèt neque secundùm regulam Beati Benedicti, neque Basilii aut Augustini vivant, Sanctimoniales tamen vulgo censeri desiderant, aboleri decernimus.* Sub annum Dom. 1170. exortæ sunt in Italia duæ sectæ Humiliatorum & Pauperum de Lugduno, qui à Sede apostolica confirmationem petiere; sed à Lucio III. repulsi ob varios errores, & superstitionem, quod omne jusjurandum nefas ducerent, cap. ult. de hæretic. in 1. Collect. de quo Abbas Usspergens. ad ann. 1212. *Olim duæ sectæ in Italia exortæ adhuc perdurant, quorum alii Humiliatos, alii Pauperes de Lugduno se nominabant; quos Lucius Papa quondam inter hæreticos scribebat, eò quòd superstitiosa dogmata, & observationes in eis reperirentur, &c.* Et paulò post: *Vidimus tunc temporis aliquos de numero eorum, qui dicebantur Pauperes de Lugduno, apud Sedem Apostolicam, cum magistro suo quodam, ut puto Bernhardo, & hi petebant sectam suam à Sede apostolica confirmari, & privilegiari.* Et mox: *Ast dominus Papa quædam superstitiosa in conversatione ipsorum eis objecit, &c.* Haud diù post propter varietatem Religionum jam exsurgentium, nè novæ Religiones ambitione hominum, vel ignaviâ potiùs, quàm studio Religionis, sine delectu inducerentur, néve turbâ Monachorum laboraret Ecclesia, & varietas Religionum confusionem Ecclesiæ pareret, Innocent. III. in Concilio generali Lateranensi vetuit, nè novæ Religiones deinceps instituerentur, absque approbatione Sedis apostolicæ, cap. ult. de Religios.

ligiof. domib. quod à Gregorio X. inftauratum in Concilio Lugdunenfi, cap. unic. eod. tit. in 6. Juxta hæc decreta Humiliatos, cùm errores emendaffent, reftituit Innocent. III. & poft eum Clemens IV. ut patet ex cap. Olim caufam, & ibi gloff. de reftitut. fpoliat. Eodem jure Ordines Prædicatorum, & Fratrum Minorum, quorum prior B. Dominicum, alter B. Francifcum divinos Principes nacti funt, confirmati funt à Sede apoftolica. Abbas Urfpergenfis loco modò laudato. *Eo tempore mundo jam fenefcente exortæ funt duæ Religiones in Ecclefia, cujus ut Aquilæ renovatur juventus, quæ etiam à Sede Apoftolica funt confirmatæ, &c.* Nec non tertium Ordinem Fratrum & Sororum B. Francifci confirmavit Nicolaus V. gloff. in cap. cùm ex eo, verb. de Ordine tertio. de Sentent. excommunicat. & gloff. in Clement. I. verb. obedientiam, de religiof. domib.

Ex his juris elementis indubitatum eft folum Pontificem poffe approbare novos Ordines Religionum, & hæc eft receptiffima fententia Doctorum Panormit. in cap. nullus de foro compet. & idem confil. 55. Sylvefter in fumma verb. religio 1. qu. 1. Navarr. Comment. 1. de regular. num. 18. & 23. Suarez, de Religione, tom. 3. lib. 2. cap. 16. 17. Barbofa, de jure Ecclefiaft. lib. 1. cap. 2. num. 168. Bellarmin. de Monachis, lib. 1. cap. 4.

CAPUT XII.

E majoribus Caufis eft conceffio Indulgentiarum, quas Plenarias vocant.

SOLUS fummus Pontifex poteft concedere majores remiffiones, quas vocant Indulgentias plenarias; Epifcopi verò temporales, non ultra quadraginta dies, idque certis in cafibus, ut in dedicatione Ecclefiæ, anniverfario dedicationis, & aliis, cap. cùm ex eo, de pœnitent. & remiff. Anno Chrifti 1115. in Dedicatione Ecclefiæ S. Albani ab Epifcopis Angliæ conceffa eft folemnis indulgentia, pro cunctis folemni die dedicationis eò confluentibus religionis gratiâ, Matth. Parif. in Hift. Abbatiæ S. Albani, in Richardo Abbat. *Quibus & cunctis in pofterum adventantibus eâ die ad tantam folemnitatem, conceffa eft indulgentia multorum dierum.* In dedicatione Capellæ S. Cuthberti, & alia-

M *

rum Ecclesiarum indulgentiam solemnem pariter concessit Joannes Episcopus Archfortensis. Idem in eadem Hist. in Guillelmo Abbate. *Concessit quoque idem Episcopus Joannes, ut quicumque in anniversario dedicationis illius Capellæ, vel in singulis festis Sanctorum prædictorum, pœnitentes & devoti advenerunt, viginti dies relaxationis consequantur. Sciendumque est, quod ubicumque in nostra diæcæsi, memoratus Episcopus Joannes suum exercuit officium, præcipuè in dedicationibus, fidelibus Christi concessit relaxationem, secundùm quod ipsi competebat officio, & solemnitati. Inter alia quoque pietatis opera, Ecclesiam beati Amphibali Martyris, sociorumque ejus solemniter ab Episcopo Joanne, sicut & alias plures Ecclesias vel Capellas in nostra diæcesi fecit, ipso præsente Abbate Pontificalibus redimito, relaxatione quadraginta dierum concessâ, dedicari.* Theobaldus Cantuariensis Archiepiscopus indulgentiam quadraginta dierum testamento concessit adjutoribus exercutoriis testamenti sui, ex tabulis ipsius testamenti, quæ extant apud Joan. Sarisber. epist. 57. *Omnibus autem dispositionis nostræ adjutoribus benedictionem Domini & nostram damus; ipsos Beneficiorum Cantuariensis Ecclesiæ participes constituimus, eisque de injuncta sibi pœnitentiâ quadraginta dierum indulgentiam facimus.*

Episcopus electus & confirmatus, nondum consecratus, potest concedere indulgentias, gloss. in cap. Transmissa de Elect. quia concessio Indulgentiarum est jurisdictionis non ordinis, cap. quod autem, de pœnit. & remiss. Inferior Episcopo, veluti Abbas, non potest concedere Indulgentias, nisi speciali ex privilegio Sedis Apostolicæ, cap. accedentibus. de excess. Prælat. De quibus multa Albericus in Dictionar. Juris. Sylvester in Summa, uterque in verb. Indulgentia. Marcus tom. 1. quæst. 1394. Barbos. de potest. Episcopi, part. 3. allegat. 87. num. 17. & seq. Et idem Juris Ecclesiastic. libr. 1. cap. 2. num. 162. Indulgentias in dedicatione quarumdam Ecclesiarum Germaniæ concessit Leo III. Marcellin. in vit. S. Switberti apud Surium, Mart. 1. *Idem sanctus Leo Papa, anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo tertio, cum magna solemnitate suorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, & Prælatorum ac Primatum, ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore imperialiter cum suis susceptus, inter multa pietatis suæ opera, instantiâ ejusdem Serenissimi Imperatoris & Regis, Aquisgrani in Palatio dedicavit Ecclesiam perpetuæ Virginis Mariæ, donans eandem Ecclesiam multis Indulgentiis. Deinde humili petitione & instantiâ venerabilis Patris Gerbaldi Episcopi Leodiensis, consecravit Ecclesias gloriosæ Virginis Mariæ, tam in Tungris, quàm in Viseto, & Coloniæ Agrippinæ, tam ad sanctum Martinum quàm in*

Capitolio altaria consecravit, & multa alia monasteria & altaria, ac Capellas per Alemaniam & Galliam consecravit, ubique multas Indulgentias conferendo. Anno Dom. 1116. Paschalis II. in Synodo Lateranensi Indulgentias concessit singulis, Concilii vel Religionis causâ Apostolorum Limina visitantibus. Abbas Urspergensis. *His autem qui propter Concilium, & animarum suarum remedium Apostolorum limina visitaverant, qui de capitalibus pœnitentiam agerent, quadraginta dierum pœnitentiam indulsit, &c.*

Præter Indulgentias quæ concedi solebant in canonicæ pœnitentiæ remissione, ab Urbano II. in Concilio Claromontensi habito anno Domini 1095. concessæ indulgentiæ Cruce signatis in expeditionem Hierosolymitanam. Ordericus Vitalis, lib. 9. *Providus verò Papa omnes qui congruè arma ferre poterant, ad bellum contra inimicos Dei excivit, & pœnitentes cunctos ex illa hora quâ Crucem Domini sumerent, ex auctoritate Dei ab omnibus peccatis suis absolvit, & ab omni gravedine quæ fit in jejuniis, aliisque macerationibus carnis piè relaxavit. Consideravit enim perspicaciter vir prudens, & benignus Archiater, quòd si qui peregrè proficiscerentur, in via multis diutinisque discriminibus vexarentur, & multimodis casibus lætis seu tristibus quotidiè angerentur, pro quibus benevoli vernulæ Christi, cunctis culparum sordibus expiarentur.* A Callixto II. in Concilio Lateranensi habito anno 1122. can. 11. repetitæ eædem indulgentiæ eandem ob causam. *Eis qui Hierosolymam proficiscentur, & ad Christianam gentem defendendam, & tyrannidem infidelium repellendam efficaciter auxilium præbuerint, suorum peccatorum remissionem concedimus, & domos & familias atque omnia bona eorum in beati Petri, & Romanæ Ecclesiæ protectione, sicut à Domino nostro Papa Urbano statutum fuit suscipimus.* Easdem indulgentias sacræ militiæ causâ concessit Eugenius III. epistola quam intexuit Otto Frisingens. de gest. Frideric. lib. 1. cap. 35. *Nos autem vestrorum quieti, & ejusdem Ecclesiæ destitutioni paternâ sollicitudine providentes, illis qui tam sanctum, tamque pernecessarium opus, & laborem, devotionis intuitu suscipere & perficere decreverint, illam peccatorum remissionem, quam præfatus noster Papa Urbanus instituit, auctoritate nobis à Deo concessa concedimus & confirmamus, atque uxores & filios eorum, bona quoque & possessiones sub sanctæ Ecclesiæ, nostra etiam & Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum prælatorum Ecclesiæ Dei protectione manere decernimus, &c.* Eadem gratia usus est Innocent. III. propter expeditionem Hierosolomitanam, & Hispanicam in Sarracenos; testis ipse in epistola 360. 393. 403. libr. 1. & apud Abbatem Urspergens. ad ann. 1212. *Nos enim de Dei omnipotentis misericor-*

dia, & auctoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli confisi, ex illa quam nobis Deus, licèt indignis, ligandi atque solvendi potestatem tradidit, omnibus qui laborem istum in propriis personis subierint & expensis, plenam suorum peccatorum, si cordis & oris egerint pœnitentiam, veniam indulgemus. Eis autem qui non in propriis personis illuc accesserint, sed in suis tantùm expensis, juxta facultatem & qualitatem suam, viros idoneos destinarint; illis similiter, qui licèt in alienis expensis, in propriis tamen personis assumptæ peregrinationis laborem impenderint, plenam concedimus suorum veniam peccatorum &c.

Antiqui moris etiam fuit Pontifices in die inaugurationis in honorem Cathedræ concedere indulgentias: hujusmodi indulgentias concessit Urbanus VI. sub initia Pontificatus. J. Froissard. vol. 2. cap. 35. *Celluy receut la Papalité, & fut nommé Urbain VI. & ouvrit graces, ainsi comme l'usage est.* Pontificiæ indulgentiæ quàm antiqui instituti sint, locuples testis Tertull. de pudicit. *Audio etiam edictum esse propositum, & quidem peremptorium; Pontifex scilicet Maximus Episcopus Episcoporum dicit: Ego & mœchiæ, & fornicationis delicta pœnitentiâ functis dimitto: ô edictum, cui adscribi non poterit, bonum factum.*

Solus etiam Romanus Pontifex potest demandare potestatem prædicandi sacri delectus, & remittendi votum expeditionis. Ad eundem etiam pertinet redemptio & commutatio ejusdem voti, cap. ex multâ, & ibi gloss. de voto & vot. redempt. Innocent. III. lib. 1. epist. 436. ad Hierosolymitanos. *Quia igitur votum cùm requirit necessitas, potest & debet in pietatis opus aliud commutari, universitati vestræ auctoritate præsentium, duximus indulgendum, ut si qui vestrûm voverint Sanctorum Limina visitare, de auctoritate Sedis apostolicæ à voti executione taliter se noverint absolutos, ut expensas quas facturi erant in via, de religiosorum virorum consilio pro reædificatione murorum, & stipendiis militum, sine diminutione qualibet largiantur, & pro labore itineris dignum aliquod Domino recompensent.* Et idem epist. 504. ejusd. libr. ad Episc. Syracusanum: *Eos autem qui se visitaturos limina Beati Jacobi devotè voverunt, si salva oblatione altaris; reliquas expensas in Signatorum voluerint subsidium erogare, dummodo laborem etiam redimant, quem sustinerent in via, auctoritate nostrâ suffulti, ab eo quod voverant absolvatis.*

CAPUT XIII.

Solus Summus Pontifex potest invitos Clericos, vel Episcopos ordinare; Clericos cujuscumque Diœcesis promovere. Varii casus quibus solus Summus Pontifex potest dispensare.

SOLI summo Pontifici juris est Clericos vel Episcopos etiam invitos ordinare, & Clericos cujuscumque Diœcesis ad se evocare, pro necessitatibus Ecclesiæ. Can. nunc verò. Can. per principalem. 9. qu. 3. can. per principalem. 1. qu. 1. Wlgrinum Cancellarium Carnotensis Ecclesiæ electum in Dolensem Episcopum, qui nolebat assentiri electioni de se factæ, non ab alio quàm à summo Pontifice compelli posse ad suscipiendum Episcopatum ait Ivo Carnotens. epist. 178. ad Clerum Dolensem. *Si ergo studia vestra mutare non vultis, si in aliam personam deliberatione vestrâ declinare non vultis, non à nobis, sed à summo Pontifice est quærendus, cui concessum est invitos ad hæc officia cogere, & de volentibus & de nolentibus Ecclesiæ Dei Pontifices ordinare. Quantùm ergo Domnus Papa super hoc me coëgerit, tantùm ego prædictum fratrem cogam.* Nec injuriâ summus Pontifex suum esse ducit invitos ordinare; quia fideles sunt quasi servi Ecclesiæ Romanæ, cui fidem acceptam debent. Et hoc sensu mancipia Ecclesiæ vocitantur Parochiani propter baptismum in ea sibi ministratum. Conc. Tolet. 16. can. 4. *Ut Ecclesia quæ usque ad decem habuerit mancipia, super se habeat sacerdotem.* Can. unio, 10. qu. 3. alias inviti non ordinantur ab Episcopo. Conc. Aurelianens. 3. can. 7. Episcopus qui invitum aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus, Missas facere non præsumat. Can. Episcopus 74. dist. Idem vetuit Simplicius Joanni Ravennati Episcopo, nè Presbyterum aut Diaconum invitum ordinaret. Can. denunciamus 25. qu. 2. Aliquando tamen invitos ordinatos legimus, studiis & votis Cleri & plebis, ut Augustinum, Paulinum, Pinianum, Germanum præfectum Altissiodorensem; de quo Possid. in vit. Augustin. cap. 4. Augustin. ipse epist. 215. Paulin. epist. ad Augustin. Constantius Presbyter libr. 1. vit. S. Germani apud Surium. Aliquando etiam ob penuriam Clericorum Presbyteros in-

vitos ordinatos ab Episcopis refert Augustin. ipse, de adulter. conjug. libr. 2. cap. 20. *Solemus eis praeponere etiam continentiam Clericorum, qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur inviti, eamque susceptam usque ad debitum finem domino adjuvante perducunt.* Jure veteri Pontificio, Pontifici maximo quoque licebat Flaminem Dialem etiam invitum inaugurare. Livius libr. 27. *Flaminem Dialem invitum augurari coëgit, P. Licinius Pontifex Maximus.*

Solus etiam summus Pontifex potest concedere facultatem de promovendo à quocumque Episcopo : hujusmodi tamen facultas concessa à sede apostolica vires non habet, nisi expressâ in litteris legitimâ causâ, ob quam qui eas impetravit à suo Episcopo ordinari non potest, nec is potest ordinari ab alieno Episcopo, nisi sua in Diœcesi residente, ac prævio diligentiori examine Concil. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 11. Nemini etiam præterquam summo Pontifici licet quemquam promovere ad sacros Ordines extra tempora, cap. 1. & 3. de temporib. ordinat. Solus quoque summus Pontifex potest dispensare ut extra tempora quis possit à suo Episcopo ordinari. Rebuff. in prax. part. 2. tit. de Cleric. ad sacros Ord. malè promot. Barbos. Jur. Ecclesiastic. libr. 1. cap. 2. num. 163. Solus etiam summus Pontifex potest dispensare cum illegitimis ut promoveantur ad sacros Ordines, & beneficia Ecclesiastica. Can. apostolica. can. Cenomanensem. can. ult. 56. dist. cap. pen. & ult. de fil. Presbyter. Cap. 1. eod. tit. in 6. Cap. per venerabilem. qui fil. sint legitimi. Cum illegitimis quidem dispensatur ab Episcopo quoad minores Ordines, vel beneficia curæ animarum expertia; in aliis Pontificia dispensatio requiritur, d. cap. 1. de filiis Presbyter in 6. Quod genus dispensationis stylo perstringit Matth. Paris. ad ann. 1235. *His quoque temporibus Gregorius Papa IX. videns decretalium tædiosam prolixitatem, sub quodam compendio eas eleganter abbreviatas & collectas, solemniter & authenticè per totius mundi latitudinem legi præcepit, & divulgari : illas autem ab auctore ipsarum Gregorianas appellamus, sic incipientes : Rex Pacificus*; & mox: *In quibus quædam innovavit, ne se illegitimi in prælatias, vel Ecclesiastica beneficia, nisi adeptâ à Sede Romana legitimationis dispensatione obrepant, sciens inde Curiæ Romanæ pro impetratione tali, multa emolumenta provenire, sicut ex statuto Innocentii pro dispensatione plurium beneficiorum obtinendorum.* Item solus Summus Pontifex valet dispensare, ut filius immediatè occupet Ecclesiam cui parens præfuit; cap. ex tuâ, cap. dilectus, de fil. Presbyter. Item solius Summi Pontificis est dispen-

ſare in defectu ætatis, quoad Ordines & beneficia, cap. cum dilectus, de Elect. gloſſ. in cap. dilectus 1. de Præbend. & in cap. poposuit, de conceſſ. Præbend. & in Clem. generalis, de ætat. & qualit. præfic. Ivo Carnot. epiſt. 43. ad Urban. II. de Willelmo electo Pariſienſi. *Addidimus quoque conſilio ejus, quia aliquantulum infra annos legitimos nobis eſſe videbatur, ut promotiones ad gradus Eccleſiaſticos per congrua intervalla differret, & interim aut per ſe, aut per nuncios Eccleſiæ, pro his quæ ad integritatem ordinationis minùs ſunt, à paternitate veſtra indulgentiam poſtularet.* Ratio eſt, quia ſolus Summus Pontifex poteſt diſpenſare contra Concilia. gloſſ. in cap. ſignificaſti, de Elect. Solus quoque Princeps poteſt veniam ætatis concedere ad Magiſtratus gerendos: L. quidam, in fin. ff. de re judic. l. 2. & dd. ſeq. C. de his qui ven. ætat. impetr. Hinc Scipio Africanus cùm Ædilitatem peteret, intercedentibus tribunis quod ætate minor eſſet: *Si me*, inquit, *omnes Quirites Ædilem facere volunt, ſatis annorum habeo*, Livius libr. 25. Item ſolus ſummus Pontifex poteſt diſpenſare cum Parocho ne promoveatur intra annum. Concil. Trident. ſeſſ. 7. de reformat. cap. 12. nec ſervatur cap. cum eo. de Elect. in 6. quo hujuſmodi diſpenſatio erat in poteſtate Epiſcopi. Item ſolus Pontifex poteſt diſpenſare cum bigamis ut promoveantur ad Ordines, cap. 2. & ibi gloſſ. de digam. non ordinandis. Necnon ſolus Pontifex poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum, cap. unic. de Cleric. per ſaltum promot. Unicus caſus eſt quo Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum; nimirum ſi in ſuſcepto Ordine non miniſtraverit. Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 14.

CAPUT XIV.

Alii caſus quibus ſolus Papa diſpenſat.

MULTI ſunt alii caſus in quibus ſolus Papa diſpenſat, quos percenſere operæ pretium eſt. Nimirum ſolus Pontifex diſpenſat cum Apoſtata à Religione, qui in apoſtaſia ordinatus eſt, ut in ſuſceptis Ordinibus valeat miniſtrare. Cap. ult. de Apoſtat. Solus Pontifex diſpenſat cum ordinatis à ſchiſmatico, Cap. quia diligentia, de Elect. cap. fraternitati. de ſchiſmatic. nec non cum ordinatis ab hæreticis, Can. convenientibus. 1. qu. 7. & cum re-

ſipiſcente ab hæreſi, can. ſaluberrimum. in fin. 1. qu. 7. Cum eo etiam qui furtivè Ordinem ſuſcepit, ſolus Papa diſpenſat, ut in ſuſcepto ordine maneat, vel ad majores promoveatur, cap. 1. de eo qui furtive Ordines ſuſcepit. Cum ordinato excommunicato etiam ignorante ſolus Papa diſpenſat, cap. cum illorum, de ſentent. excommunicat. Solus Pontifex poteſt diſpenſare, cum promoto ad Ordines vel ad beneficium per ſimoniam, Can. præſentium. 1. qu. 5. can. pen. de ſimon. Solus Pontifex diſpenſat ſuper ſimonia & confidentia, quæ committitur in beneficialibus. Decius Conſil. 141. Flamin. Pariſ. de confident. qu. 3. num. 26. Verùm jure quo utimur abſolutio Pontificia etiam cum facultate de retinendo, non prodeſt in foro exteriori : Simonia ſemel contracta, non purgatur niſi amiſſione beneficii, licèt quis à Pontifice abſolutus fuerit; pœnitentia enim non relevat in delictis in foro exteriori. L. qui eâ mente. ff. de furtis. L. pen. vi bonor. rapt. Hoſtienſ. in cap. quia propter. de Elect. Item ſolus Papa poteſt diſpenſare circa irregularitatem, quam quis contraxit, excommunicatus, ſuſpenſus, vel interdictus celebrans. Cap. Apoſtolicæ. de Cleric. excommunicat. miniſtr. cap. 1. de re judicat. in 6. Item ſolus Pontifex poteſt diſpenſare in irregularitate contracta ex homicidio etiam caſuali. cap. continebatur, & ſeq. de homicid. Concil. Trident. ſeſſ. 14. de reform. cap. 7. aliàs Epiſcopus poteſt diſpenſare in irregularitate commiſſa ex delicto occulto, exceptâ eâ quæ oritur ex homicidio voluntario, & aliis deductis in judicium. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 6. Item ſolus Pontifex diſpenſat cum irregulari ob vitium corporis, putà defectum membri, vel deformitatem notabilem. Cap. 1. & paſſ. de Corpor. vitiat. cap. accedens. de purgat. canonic. Item ſolus Pontifex poteſt diſpenſare in pluralitate dignitatum, aut beneficiorum Curam animarum habentium. Can. fraternitatem 71. diſt. can. relatio. & ſeq. 21. qu. 1. cap. dudum 2. de Elect. cap. de multâ. in fin. de præbend. Extravag. Execrabilis, eod. tit. cap. 1. de conſuetud. in 6. cap. ordinarii, de offic. ordinar. eod. Quod genus diſpenſationis notat &; Matth. Pariſ. loco modò laudato. Et Gregorius 9. ipſe cùm ab eo quæreretur, an poſſet ſuper pluralitate beneficiorum diſpenſare, *Non poſſum*, inquit, *niſi tantùm ſuper vexatione detinentium diſpenſare*, ut refert Thomas Cantipratenſ. ex fide Bernardi Pontificis Pœnitentiarii, libr. 1. Apum, cap. 19.

Solus Pontifex poteſt imponere penſionem beneficiis Eccleſiaſticis, cap. niſi eſſent. de præbend. eod. inde ſolus Pontifex poteſt

potest admittere resignationem beneficii, retentâ pensione. Solus etiam Pontifex potest admittere resignationem beneficii in favorem. cap. deliberatione. §. prohibemus. de offic. Legat. in 6. Solus Rom. Pontifex potest conferre beneficia vacatura, Cap. dilectus, de præbend. cap. 2. eod. tit. in 6. cap. proposuit, de concess. præbend. per mandata sc. de providendo, quæ gratias expectativas vocant, quæ explosæ sunt per Pragmaticam & Concordata, tit. de collat. & maximè in Concordatis tit. de mandatis Apostolicis. Solus etiam Pontifex confert beneficia vacantia in Curia d. cap. 2. de præbend. in 6. Extravag. ad Regimen, de præbend. Regularis non potest obtinere duo vel plura beneficia regularia sine dispensatione sedis Apostolicæ, cap. cum singula, de præbend. in 6. Regularia beneficia non possunt conferri aliis quàm expresse professis, nisi ex dispensatione sedis Apostolicæ. Clem. nè in agro. §. cæterum. §. sanè, de stat. Monachor. Oldrad. cons. 212. Rebuff. in prax. part. 2. de dispensat. cum regularib. num. 24. Beneficia unius Monasterii vel Ordinis non possunt conferri Monachis alterius Monasterii vel Ordinis absque dispensatione Sedis Apostolicæ, d. cap. cùm singula. §. prohibemus. Solus summus Pontifex ex dispensatione potest conferre beneficia regularia Religiosis alterius Ordinis, vel secularibus; ita ut habitum suscipere, & professionem intra annum emittere teneantur. Concil. Trident. sess. 14. de reform. cap. 10. Flamin. Paris. de resignat. benef. libr. 4. qu. 5. num. 3. Gonzal. in reg. 8. Cancellar. gloss. 8. num. 7. & seqq. Solus summus Pontifex potest commendare beneficium in perpetuum, cap. nemo, de elect. in 6. idem juris est de procuratione seu administratione perpetua Ecclesiæ vacantis, cap. Is cui, eod. tit. in 6. cap. ult. de suppl. neglig. prælat. eod. Sanè ad tempus, putà sex mensium commendare beneficium etiam Episcopus potest d. cap. nemo. can. qui plures 21. qu. 1. cap. dudum 2. de Elect. Rebuff. in prax. part. 1. de Commend. num. 54. Interim verò Commenda cujuscumque temporis non mutat statum regularem, sicut commutatio temporaria jus provinciæ noninnovat. L. nemo, de R. J. Et divisio Provinciarum non mutat statum Ecclesiarum, ex Constit. Innocentii I. ad Alexandrum can. 10. lege 10. dist. ex Conc. Chalced. can. 12. can. pervenit 101. dist. Solus summus Pontifex potest dispensare de non residendo in perpetuum in curatis beneficiis ex justâ causâ. cap. licet canon, de Elect. in 6. Quamvis enim videatur non licere Pontifici dispensare de residentia quæ sit juris divini, cùm dispensare non possit in his quæ sunt

juris divini, can. sunt quidam & seq. 25. qu. 1. tamen hæc ratiocinatio non est indistinctè vera, quia Pontifex dispensando ex justa causa cum Parocho de non residendo, non solvit vinculum quo is obstrictus est ad residentiam, sed quodammodo relaxat ex justa & legitima causa. Rebuff. in prax. part. 1. tit. de dispensat. de non resid. num. 19. & 76. De jure summus Pontifex potest derogare juri Patronatus sive laïci, sive ecclesiastici, non Legatus sedis Apostolicæ, cap. cum dilectus, de jur. patronat. cap. dilectus, de offic. Legat. Sed in Galliâ & Hispaniâ non admittitur hujusmodi derogatio juri patronatus laïci, & si qua obrepat, ab exoratione ipsius licet provocare tamquam ab abusu. Rebuff. in prax. de forma signaturæ in 3. part. verb. nec non juris patronatus. num. 12. 36. Molin. in regul. de infirm. num. 32. 33. & seqq. Ferrer. in Guid. Pap. qu. 324.

CAPUT XV.

Alii & casus in quibus Solus Papa dispensat.

SOLUS summus Pontifex potest dispensare super matrimonio contracto in gradu cognationis vetito, can. quædam lex. 35. qu. 2. ita ut nec Legato à latere, nec Episcopo id juris sit, cap. ex parte, de Transact. gloss. in cap. quia circà, de Consanguinit. & affinit. Sanchez de matrimon. libr. 8. disputat. 6. num. 13. Summus Pontifex verò non potest dispensare circa matrimonium in gradu consanguinitatis lege divinâ prohibito, ut inter patrem & filiam, inter fratrem & sororem, inter patruum vel avunculum & neptem, can. Pitacium. 30. qu. 3. cap. litteras, de restitut. spoliat. Summus Pontifex non potest dispensare, in solennibus votis castitatis & Religionis ex Constitutione Sixti IV. Extravag. Etsi dominici gregis. 2. de pœnitent. & remiss. Ex qua in generali indulgentia, vel plenaria remissione peccatorum semper excipiuntur vota castitatis & Religionis, & alii casus ibi expressi, reservati Sedi Apostolicæ. Nec obstat quod summus Pontifex non potest dispensare contra essentialia vota Religionis, cap. cùm ad Monasterium, de stat. Monach. Hoc enim verum est Pontificem non posse dispensare cum Monacho, constante professione, ut proprium habeat, vel castitatem non servet; sed non

negatur quin de Monacho possit facere non Monachum, id est absolvere eum à vinculo Religionis, & statui seculari reddere, ex justâ & publicâ causa, ut docet gloss. hic, quam sequuntur Innocent. Hostiensis, Joan. Andreas, Panormitan. & alii interpretes. Et sic Ranimirus Petro & Aldefonso fratribus sine liberis defunctis, ex Presbytero & Monacho S. Pontii de Tomeriis in Provincia Narbonensi, in Regem Aragonum provectus, dispensante Pontifice, uxorem duxit, è quâ suscepta filia nomine Petrona, eaque nuptiis collocata, felici postliminio rediit ad Monasterium. Roderic. Tolet. libr. 6. cap. 2. Turit. in indicib. rer. Arrag. ad ann. 1134. Hier. Blanca in Commentar. Rer. Arrag. sic Cazimirum Monachum Professum Cluniaci & Diaconum Poloni sibi in Regem petierunt ab Abbate, à quo rejecti ad Pontificem, ab eo non modò voti solutionem, sed etiam ducendæ uxoris licentiam impetrarunt, certis conditionibus depactis. Martin. Cromer. libr. 4. de rebus Polonor. & Constantia filia Rogeri IV. Regis Siciliæ Virgo professa & Abbatissa cœnobii S. Mariæ apud Panormum, votis soluta ut nuberet Henrico VI. Imperatori, ex quo suscepit Fridericum II. Pandulf. Collenut. Hist. Neapolit. lib. 3.

Non ad alium quàm ad summum Pontificem spectat etiam absolutio, vel redemptio & commutatio voti transmarinæ expeditionis, cap. ex multa, de voto & vot. redempt. & hujusmodi dispensatio quòd modico sumptu nimiùm facilè obtineretur, multis fidelium stuporis & admirationis causam fuisse scribit Thomas Cantipratens. Apum libr. 2. cap. 3. *Sed de his multi fidelium non sufficiunt admirari, qui Crucem pecunia redimunt, & hanc in tam modica pecunia quantitate, ut vix decimam, vix vicesimam, vel vix certe bonorum suorum saltem mobilium, salvis hæreditatibus integris centesimam partem dare velint. Cùm enim laboris iter displicuerit, vel certè lucrorum suorum viderint tempora deperire, quærunt dispensationes, Legatos Roma multiplicat, qui eos mediante pecunia sanctificent, liberosque à peccatis per litteras recommendent.* Dispensandi potestatem in votis Religionis & sacræ militiæ sibi reservarunt Pontifices, quia votum habet vim jurisjurandi, cujus remissio propria est Principis, propter religionem jurisjurandi. L. ult. ff. ad municipal. vel summi Pontificis, can. auctoritatem & seqq. 15. qu. 6. Cap. constitutus, de rescript.

CAPUT XVI.

Alii casus in quibus solus Papa dispensat. Dispensationum modus.

De plenitudine potestatis Summus Pontifex potest contra jus dispensare, cap. proposuit, de concess. Præbend. ut rigor Canonum circa interstitia Ordinum, relaxatus à Gelasio I. propter penuriam Clericorum, ortam ex variis cladibus belli & famis. Gelas. ipse epist. 9. ad Episcopos Lucaniæ. *Necessariâ rerum dispensatione constringimur, & Apostolicæ Sedis moderamine convenimur, sic Canonum paternorum decreta librare, & retrò Præsulum decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibitâ consideratione diligenti, quantùm potest fieri temperemus; quo nec in totum formam veterum videamur excedere regularum, & reparandis militiæ Clericalis officiis, quæ per diversas Italiæ partes, ita belli famisque consumpsit incursio, ut in multis Ecclesiis usquequaque deficiente servitio ministrorum, nisi remittendo paulisper Ecclesiasticis promotionibus, antiquitùs intervalla præfixa remaneant, sine quibus administrari nequeant, sacris ordinibus Ecclesiæ funditus destitutæ, atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilii salutare subsidium redimendarum desit animarum, &c.* Sic ex dispensatione Monachos Nigros, id est Benedictinos, & Albos, idest Cistercienses, Templarios & Hospitalarios, ab onere præstandi decimas de laboribus suis, id est de propriis prædiis quæ propriâ manu, vel sumptu excolerent, eximere Pontifices, Cap. ex parte & seq. de decim. Cap. cùm Ordinem, de rescript. Ac Monachi primum hujusmodi exemptionis auctorem habuere Gregorium VII. ut refertur ab Alexandro III. in Concil. Lateranens. part. 13. cap. 9. inde Paschalem II. Can. Decimas 16. qu. 1. Summus Pontifex non potest dispensare contra jus divinum, Can. sunt quidam, & seq. 25. qu. 1. gloss. in d. cap. proposuit.

Dispensationes autem faciendæ sunt ex necessitate, ut tempestate navi periclitante, ejus levandæ gratiâ merces jactantur in mare, quò navis salva fiat; sic in dispensationibus Ecclesia-

ſticis juris rigor remittitur, nè Eccleſia majus diſpendium patiatur, ex Cyrillo Alexandrino ad Gennadium, in Can. diſpenſationes. 1. qu. 7. Diſpenſationes, inquam, faciendæ ſunt, pro neceſſitate temporum, ut conſulatur defectui ſeu malignitati temporum quæ vix ferunt diſciplinam, Can. fraternitatis 34. diſt. Joannes VIII. epiſt. 34. *Moderatio quippè Sedis Apoſtolicæ, & univerſalis Eccleſiæ diſpoſitio, in hoc periculoſo tempore penè cuncta diſpenſatoriè moderanda compellit.* Sciſſuræ & ſchiſmatis inter Regnum & Sacerdotium vitandi cauſâ diſpenſationem veluti malagma circa Inveſtituras laicas adhibendam cenſuit Ivo Carnotenſ. epiſt. 214. *Videmus enim ſciſſum Regnum & Sacerdotium, quibus tanquam principalibus & fortioribus paxillis tabernaculi Dei ſtatus firmiter figebatur, ne ullo impetu procellarum & turbinum everteretur. Ad hanc unitatem reſarciendam laborare debent membra Chriſti, quæ medicinaliter ferro putredines iſtas reſecarent, aut competenti diſpenſationis malagmate tantam ſciſſuram procurarent ſolidare; non enim in tanto ſalutis periculo, ſolus medicinæ rigor ſervandus eſt, ſed & diſpenſationis modus, qui nulli ſapienti diſplicuit, ad ſedandas tantas perturbationes in aliquibus admittendus eſt.*

Quibus de cauſis diſpenſationes faciendæ ſint rectè docuit & Goffrid. Vindocinenſ. Opuſc. 5. ad Callixtum II. *Diſpenſationes aliquando in Eccleſia faciendæ ſunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, ſed pia & miſericordi intentione: tunc enim à Paſtore Eccleſiæ diſpenſatio piè & miſericorditer fieri creditur, cùm aliquid minùs perfectè ad tempus fit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate ſuâ, ſed aliorum neceſſitate, ne in ipſis videlicet fides Chriſtiana periclitetur:* Et paulò poſt: *Poſſunt etiam & debent fieri diſpenſationes, quibus Eccleſiarum & monaſteriorum conſuetudines immutentur; ſed ubi poſtponitur minus bonum, ut quod eſt melius inſtituatur.* Diſpenſatio non debet fieri, niſi ex cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ; aliàs non eſt diſpenſatio, ſed diſſipatio. Bernard. de Conſiderat. ad Eugen. lib. 3. *Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt; ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt; utilitas dico communis, non propria: nam cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio.* Quæ eſt etiam ſententia Hoſtienſis in cap. niſi cum pridem, de renunciat. Necnon diſpenſationes quæ à jure exorbitant, veluti odioſæ ſunt reſtringendæ, nec producendæ ad alios caſus. Can. Cenomanenſem. 56. diſt. cap. 1. de filiis Presbyter. in 6. Inde quòd in Synodo Epheſinâ Euſthatius reſtitutus eſt Ordini Epiſcopali, non Cathedræ, Balſamo in epiſt. d. Synodi id actum ait ex diſpenſatione, κατ' οἰκο-

νομίας; & quod ex dispensatione actum esset, non esse trahendum εἰς ὑπόδειγμα. Unde & in dispensationibus & privilegiis Ecclesiasticis non valet argumentum à majori ad minus, vel à simili. Cap. sanè. de privileg. Hostiens. in cap. postulastis, de rescriptis. Dispensationum Pontificiarum modum coërcendum esse unus è prioribus scripsit Tertullian. de pudicit. ubi ad Rom. Pontificem verba convertit. *Quòd si disciplinæ solius officia sortitus es, nec imperio præsidere, sed ministerio, quis aut quantus es indulgere?*

CAPUT XVII.

Appellationes ad Sedem Apostolicam. Solus Pontifex potest retractare sententiam suam. Absolutio excommunicationis contractæ ex can. Si quis suadente, reservata summo Pontifici.

DE jure ab omnibus omisso medio ad Sedem Apostolicam appellatur, veluti ad caput omnium Ecclesiarum, can. ad Romanam. can. qui se scit. 2. qu. 6. can. Metropolitanum 2. qu. 7. can. Ipsi sunt canones. can. cuncta per mundum, 9. qu. 3. Inde suborta est nimia & insana licentia appellandi ad Sedem Apostolicam, magis suffugii quàm remedii causâ. Ivo Carnot. epist. 219. ad Paschalem II. *Flexis genibus cordis paternæ pietati supplicamus, ut de cætero senectutem meam, propter superfluam & impunitam appellatorum licentiam, vexari non permittas; dum enim premit nos à prælata potestate illata adversitas, regendi in nobis debilitatur auctoritas, cùm Ecclesiasticam in eos non audemus exercere disciplinam, qui eam adversùs nos appellant, non confidentiâ justitiæ, sed pro dilatione sententiæ.* Et idem epist. 274. ad eundem: *Quarum litterarum veritatem cùm Monachi* (hi sunt Majoris Monasterii Turonensis) *nullo judiciario ordine infirmare valuissent, nondum aliquo judicio prægravati, vel aliquâ in eos datâ sententiâ, non confidentiâ justitiæ, sed causâ afferendæ moræ, absentem & ægrotantem me ad Sedem Apostolicam invitaverunt.* Eadem est querela Bernard. de Consider. ad Eugen. lib. 3. *Appellatur de toto mundo ad te, id quidem in testimonium singularis primatûs tui; at tu si sapis non primatu gaudebis.*

sed fructu . . . Denique appellantur Episcopi, nè illicita audeant matrimonia solvere, vel prohibere; appellantur nè rapinas, nè furta, ne sacrilegia, & quæ ejusmodi sunt, punire ullatenus, vel cohibere præsumant; appellantur nè indignas & infames personas, à sacris officiis beneficiisve repellere seu amovere queant. Quod tu invenis remedium morbo huic, nè quod repertum ad remedium fuit, reperiatur ad mortem. Et infrà : *Benè facis tu, quod appellationum negato suffragio, imò suffugio, multa remittis negotia ad cognoscentes, vel qui noscere citiùs possunt. Ubi enim certior ac facilior notio, ibi decisio tutior expeditiorque esse potest, &c.* Sed hoc appellationum vitium sublatum est per Pragmaticam, tit. de Causis §. statuit, & §. nec ad quemcumque, & per Concordata, tit. de frivol. appell. Quibus concordi lege vetitum, nè appelletur ad Pontificem omisso medio, id est ut gradatim appellatio promoveatur ad proximum Superiorem.

Sola etiam Sedes Apostolica potest cognoscere de viribus sententiæ suæ; sola potest retractare suam sententiam, quia à nemine potest judicari. Can. Patet. can. nemo. can. ipsi sunt canones. can. cuncta per mundum. 9. qu. 3. can. nemini, 17. qu. 4. can. sententiam 35. quæst. 9. cap. tam ex litteris, de in integr. restitut. Ivo Carnotens. epist. 8. ad Richerium Archiepisc. Senonensem. *Cùm ad Romanam Ecclesiam principaliter & generalissimè pertineat, tam Metropolitanorum, quàm cæterorum Episcoporum consecrationem confirmare, vel infirmare, constitutiones vestras & judicia retractare, suas verò inconcussas retinere, & nullius inferioris judicio retractandas, vel corrigendas concedere.* Et idem epist. 95. ad Paschalem II. *Et cùm judicium Apostolicum à nemine sit foris retractandum vos ipsi perpendite, vos ipsi judicate, utrum synodalis sententia apostolicis decretis, & canonicis sanctionibus munita dissolvi debuerit, sine utriusque partis audientia; nec enim indecens est, sicut apostolicis docemur exemplis, & scriptis, si aliquando sententiam mutet ipse Apostolicus in melius, cùm aliquid subreptum, vel falsis precibus à Sede apostolica fuerit impetratum.* Et idem rursus epist. 159. ad eundem : *Quoniam judicia Romanæ Ecclesiæ à nemine foris retractari posse, eadem Romanâ Ecclesiâ docente didicimus, si qui aliquando se prægravatos ipsius Ecclesiæ auctoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Ægyptum propter auxilium, sed ab ipsa ad ipsam confugiant, & inde expetant levamen, unde se conqueruntur accepisse gravamen.*

Sunt etiam quidam casus, quibus excommunicationis solutio reservata est Sedi apostolicæ, ut qui incidit in canonem latæ sen-

tentiæ ob violentam manuum injectionem in Clericum, ab alio absolvi non potest, quàm à Romano Pontifice, vel ejus delegato. Can. Si quis suadente, 17. qu. 4. cap. non dubium. cap. quamvis. de sentent. excommunicat. & solus Romanus Pontifex absolvit excommunicatum à se, vel à delegato. Cap. Pastoralis. §. prætereà. de offic. ordinar. Appellationem à Patriarcha C. P. ad Sedem apostolicam admisêre etiam Græci. Michaël Paleologus ab Arsenio Patriarcha excommunicatus ob excæcationem Lascaris, cui se socium Imperii obtruserat, sæpius petitâ ab eo absolutione excommunicationis repulsus, dixit se appellaturum ad Papam. Pachymer. lib. 3. cap. 19. ὡς ὄντι καὶ κανόνων ὑπερφρονεῖ ὁριζόντων μετάνοιαν, προσπίπτειν τῷ τῆς Ῥώμης Πάπα καιρὸς, καὶ ἀντιβολεῖν σώζεσθαι. *Quoniam Patriarcha spernit Canones imponentes pœnitentiam, tempus est recurrendi ad Papam Romanum, & ab eo petendi salutis auxilium.*

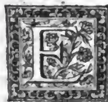

ECCLESIASTICÆ JURISDICTIONIS VINDICIÆ ADVERSUS CAROLI FEVRETI ET ALIORUM TRACTATUS DE ABUSU.

LIBER UNDECIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Distinctio Ordinum Ecclesiasticorum constituit Hierarchiam Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Interstitia Ordinum. Eorum numerus. Laici an inter Ordines Ecclesiæ. Plebs fidem tuetur. Minores seu Juniores Ecclesiæ.

EMENSIS variis Jurisdictionis Ecclesiasticæ partibus, non alienum erit à proposito, percensere numerum personarum, in quibus jurisdictio Episcopalis versatur, putà Presbyterorum, Diaconorum, & inferiorum Clericorum, præmissis nonnullis de distinctione Ordinum Ecclesiasticorum ejusque causis, ex qua impri-

mis elucebit Hierarchicus Ordo Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Facesset invidia Clericorum, dum Minores intelligent, se eadem ferè potestate uti in subditos, quâ Episcopus in ipsos; subordinatis inter singulos Ordines sacræ jurisdictionis apicibus. Obstruetur maledicum os secularium dum scient eam per singulos Ordines ita divisam, ut ejus vinculo constet pulcherrimus ordo Ecclesiæ.

In Hierarchia Ecclesiastica varii constituti sunt Ordines, ad exemplum variorum ordinum Angelorum, qui à Deo in cœlesti Hierarchia, ritè constituti sunt. Nimirum Hierarchia Ecclesiastica nihil aliud est, quàm exemplum, & simulachrum cœlestis Hierarchiæ. Clemens Alexandrin. Stromat. lib. 6. Ἐπεὶ καὶ αἱ ἐνταῦθα, κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν προκοπαὶ, Ἐπισκόπων, Πρεσβυτέρων, Διακόνων, μιμήματα οἶμαι ἀγγελικῆς δόξης, κἀκείνης τῆς οἰκονομίας τυγχάνουσιν, ἣν ἀναμένειν φασὶν, καὶ γραφαὶ τοὺς κατ' ἴχνος τῶν Ἀποστόλων ἐν τελειώσει δικαιοσύνης κατὰ τὸ εὐαγγέλιον βεβιωκότας. *Nam hic quoque in Ecclesia progressiones Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, sunt, ut arbitror, imitationes gloriæ angelicæ & illius œconomiæ, ac dispensationis, quam dicunt Scripturæ illos expectare, qui insistentes vestigiis Apostolorum, vixerunt in perfectione justitiæ convenienter Evangelio.* Hinc propter futuram varietatem, & distinctionem sacrorum Ordinum, Ecclesiam amictam varietate, id est variâ veste, prævidit David, Psalm. 44. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdatâ varietate.* Nec Hierarchia Ecclesiastica constare potuit, absque illa distinctione Ordinum, quia illa nititur duobus axibus, quibus concordia fovetur, nimirum subjectione & imperio, recto obsequio Minorum, & justo imperio Majorum. Gregor. I. lib. 4. epist. 52. *Ad hoc dispensationis divinæ provisio gradus diversos, & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam Minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diversitate contextio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorum.* Can. ad hoc 89. dist. In eandem sententiam, idem sanctissimus Pontifex, lib. 7. epist. 8. ind. 1. *Ad hoc locorum gradus rationis ordo distinxit, & judicia esse constituit, ut nec Præpositis in opprimendos se frustra valeant occupare subjectos, nec subjectis iterum contra suos Præpositos, effrenata sit resistendi licentia.* Can. ad hoc 16. quæst. 1.

Hierarchia Ecclesiastica constat subjectione & imperio. Minores enim ordine debent obsequium, & obedientiam Majoribus in his quæ spectant ad λειτουργίαν, seu ministerium Ordinis. Sylvester in Synodo Romana, can. 1. *Porrò Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolythus, Aco-*

lytho Exorcista, Exorcistæ Lector, Lectori Ostiarius, Ostiario Abbas, Abbati Monachus in omni loco repræsentent obsequium, sivè in publico, sive in gremio Ecclesiæ. Can. à Subdiacono 93. dist.

Aliâ etiam ratione varii Ordines instituti sunt in Ecclesia, ut ordinandi per varios gradus diutiùs probati digniores pervenirent ad Presbyteratum, & inde ad culmen Sacerdotii, quod est Episcopatus. Ideò repentinæ, & desultoriæ ordinationes vetitæ, nevè quis ex laïco eligeretur in Episcopum, nisi priùs singulos Ordines justo spatio temporis perfunctus esset, Concil. Sardicense, can. 13. ex sententia Osii Cordubensis Episcopi. *Si fortè aut dives laïcus, aut scolasticus de foro, aut de administratione Episcopus fuerit postulatus, ut non priùs ordinetur, nisi ante & Lectoris munere & officio Diaconi aut Presbyteri fuerit perfunctus, & ita per singulos gradus si dignus fuerit ascendat ad culmen Episcopatus.* Can. Osius. 61. dist. Ideo & Clerici in singulis Ordinibus diutiùs commorabantur, nec dabatur progressus ad altiorem Ordinem, nisi longis interstitiis. Zozimus, epist. 1. ad Hesychium, cap. 3. *In singulis gradibus hæc tempora sunt observanda: Si ab infantia Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, ut inter Lectores & Exorcistas quinquennio teneatur; exinde Acolythus, vel Subdiaconus quatuordecim annis fiat, & sic ad benedictionem Diaconatus si meretur accedat, in quo ordine quinque annis si inculpatè se gesserit hærere debebit; exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, Presbyterij sacerdotium poterit promereri; de quo loco, si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit, summum Pontificatum sperare debebit.* Can. in singulis 77. dist. & Siricius epist. 2. ad Himerium, cap. 9. *Quicumque itaque se Ecclesiæ voverit obsequiis, à sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adolescentiæ usque ad vigesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, unâ tantùm & ea, quam virginem communi per Sacerdotem benedictione percepit uxore contentus, Acolythus & Subdiaconus esse debebit; posteaque ad Diaconii gradum, si se ipsum primitùs continentiâ præeunte dignum probaverit, accedat; ubi si ultra quinque annos laudabiliter ministraverit, congruè presbyterium consequatur; exinde post decennium episcopalem Cathedram poterit adipisci.* Can. quicumque. ead. dist. & idem ejusd. epist. cap. 13. *Monachos quoque quos tamen morum gravitas, & vita ac fidei institutio sancta commendat, Clericorum officiis aggregari, & optamus, & volumus, ita ut qui intra tricesimum ætatis annum sint digni in Minoribus, per gradus singulos crescente tempore promoveantur ordinibus, & sic ad Diaconatus vel Presbyterii insignia, maturæ ætatis consecratione perveniant, nec statim*

ſaltu ad Epiſcopatûs culmen aſcendant. Can. Monachos, 16. qu. 1. Inde Cato Presbyt. his rudimentis per ſingulos gradus provectus Arvernum Epiſcopatum ſibi deſpondebat, apud Gregor. Turon. lib. 4. cap. 6. *Nam & ipſos Clericatus gradus*, inquit, *canonica ſum ſemper inſtitutione ſortitus; Lector decem annis fui, ſubdiaconatûs officium quinque annis, diaconatui verò quindecim annis mancipatus fui; Presbyterii autem jam honore viginti annis potior: quid enim mihi nunc reſtat, niſi ut Epiſcopatum, quem fidelis ſervitus promeretur accipiam?* A primoribus ſeculis varii & diſtincti fuere Eccleſiæ ordines; ſed pleriſque locis minorum non fit ſpecialis mentio; ſed majorum tantùm, ut Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum: Cæteri miniſtrorum appellatione vel alio verbo generali continentur. Optat. Milevit. lib. 1. *Quid commemorem laicos, qui tunc in Eccleſia nulla fuerunt dignitate ſuffulti? quid miniſtros plurimos, quid Diaconos in tertio, quid Presbyter in ſecundo Sacerdotio conſtitutos? ipſi apices & principes omnium Epiſcopi.* Hieronym. ad Luciferianos: *Similiter & Eccleſia multis gradibus conſiſtens, ad extremum Diaconis, Presbyteris Epiſcopiſque finitur.* Alibi inter Ordines Eccleſiæ Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & è minoribus, cæteris omiſſis, Lectores tantùm memorantur, ut in d. can. Oſius. cùm vetatur ne Epiſcopus ordinetur, niſi antè & Lectoris munere, & officio diaconi aut presbyteri fuerit perſunctus. Hieronym. in Ezechiel. lib. 8. cap. 27. *Quidam ridiculè gubernatores Epiſcopos hæreticorum, Conſiliatores Presbyteros, proceres Archidiaconos, remiges atque nautas Diaconos interpretantur: Lectores verò ad cunctum populum referunt.* Quod magis mireris, quinque Eccleſiæ ordines, & poſt Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, in quarto gradu fideles, in quinto catechumenos locat Hieronym. in Eſaiæ cap. 19. *Porrò qui in adventu Chriſti, & Romano imperio prophetiam differunt, quinque civitates vel legem domini quæ in Alexandria primùm interpretata eſt, vel quinque Eccleſiæ ordines, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Fideles, Catechumenos ſentiunt.*

Sed ne amabo Hieronymus ſibi contrarius videatur, quod vix cadit in talem virum; non enim Laicos & Catechumenos hîc recenſere credendus eſt, tamquam ſacri Ordinis participes, cùm Laici omnino diſtinguantur à Clericis, ut in Concil. Chalced. can. 2. can. ſi quis Epiſcopus. 1. quæſt. 1. Sed fideles numerat hîc poſt Presbyteros, & Diaconos tamquam membra Eccleſiæ, quæ conſtat ex Clericis & Laïcis; ita Optatus, lib. 2. Certa membra ſua habet Eccleſia, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, Miniſtros & turbam fidelium. Imò & fideles non omnino ſunt ex-

tra Clerum, cùm obsignati sint baptismo, qui baptizatis quemdam Sacerdotii caracterem imprimit. Hieronym. ad Luciferianos. *Deponant sacerdotium laici, id est baptisma.* Et hoc sensu Tertullian. de Monogam. *Certè sacerdotes sumus à Christo vocati.* Et infr. *Sed quum extollimur & inflamur adversùs Clerum, tunc unum omnes sumus, tunc omnes sacerdotes, quia sacerdotes nos Deo & Patri fecit.* Et idem in exhortat. ad castitatem cap. 1. *Nonne & laici sacerdotes sumus?* Fideles laici gaudent quodam sacerdotii signo, propter merita fidei quæ omnium communis, quæ non solùm ad Clericos, verùm etiam ad Laicos pertinet, ex Nicolai I. epist. 8. can. ubinam. 96. dist. Sidon. libr. 4. epist. 15. *Fidei totos causa sollicitat.* Vel propter tenacitatem fidei de qua plebs maximè commendatur, Luc. 6. *Zelus apprehendit populum ineruditum.* Ambros. in Psalm. 118. serm. 17. *Plerumque Clerus erravit, sacerdotes mutaverunt sententiam, divites cum seculi istius terreno Rege senserunt, populus fidem propriam reservavit.*

In vetustiore Ecclesia minùs certus & constans videtur Ordinum Ecclesiasticorum numerus, propter varios census qui de his habentur, fortè pro varia consuetudine Ecclesiarum. Ex consuetudine Ecclesiæ Romanæ septem ab Episcopo ordines Ecclesiastici constituendi sunt; Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Exorcistæ, Lectores, Ostiarii; qui numerus & ordo traditus est à Caio & Sylvestro Pontificibus Romanis. Can. illud. 77. dist. Can. à Subdiacono. 93. dist. Anastas. in Caio. *Hic constituit ut ordinationes omnes in Ecclesia sic ascenderent, si quis Episcopus esse mereretur, ut esset Ostiarius, Lector, Exorcista, sequens Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, & exinde Episcopus ordinaretur.* Hunc censum secuti Impp. in L. Presbyteros C. de Episc. & Cleric. Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Exorcistis, Lectoribus, Ostiariis, & Acolythis, remisere onus personalium munerum. Isidorus his addit Psalmistam, Can. Cleros. 21. dist. can. perlectis. 25. dist. ut & Synodus 4. can. 10. Can. Psalmista. 23. dist. Fossarios adjungit auctor libri de 7. ordinib. Ecclesiæ, quos locat in primo gradu. Caio & Sylvestro hoc dissimilis Leo IX. in can. seriatim. 32. dist. quod ante Ostiarios, Lectores, Exorcistas, Acolythos, ponit Clericos, his verbis: *Clericos tantùm, Ostiarios, Lectores, Exorcistas, Acolythos.* Et hi fortè sunt qui dicuntur minores vel juniores Ecclesiæ. Conc. Parisiens. can. 10. cap. 2. de foro competent. Matisconens. I. can. 8. Gregor. Tur. libr. 3. cap. 12. *Erat autem ibi tunc temporis quidam Litigius ex minoribus, qui magnas sancto Quintiano parabat insidias.* Idem lib. 5. cap. 26.

Post hæc Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus Ecclesiæ vel Basilicæ bannos jussit exigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent. & idem ejusd. libr. cap. 49. *Majores Clericos muneribus ditat, largitur vineas, prata distribuit; minores verò fustibus, plagisque multis etiam manu propriâ adfecit* Græcis Minores Clerici, λιτοὶ Παπᾶς dicuntur, ut in Novell. Alexii Comneni, λιτὸν παπᾶν, ἤτοι ἀναγνώστην, apud Leunclavium, & Balsam. in Photii Nomocan. tit. 1. cap. 34.

CAPUT II.

Ostiariorum gradus & officium. Copiatæ laborantes, seu Fossores, horum officium.

OSTIARII, ut ab infimo gradu provehamur ad superiores, constituunt primum gradum Ecclesiæ, iidemque sunt qui æditui, quos post Exorcistas & Lectores in imo gradu locat Hieronym. in epist. ad Titum cap. 2. *Et inferioris gradus Exorcistæ; Lectores, æditui.* Paulin. epist. 6. ad Severum: *Nam testor ipsum quia & ab æditui nomine, & officio optavi sacram incipere servitutem.* Cyprianum Antiochenum ex Mago & scelestissimo homine, Justinæ virginis quam insanè deperibat suasione Christianum effectum, primùm νεωκόρον, id est æditum ordinatum, inde pastorem, refert Gregor. Nazianz. orat. 18. Πρόβατον ἱερὸν τῆς ἱερᾶς γίνεται ποίμνης, ὡς δὲ ἐγὼ τινος ἤκουσα καὶ νεωκόρος, εἶτα ποιμὴν, καὶ ποιμένων ὁ κράτιστός τε καὶ δοκιμώτατος. *Ac sacri gregis ovis sacra efficitur, atque etiam quemadmodum à quodam accepi æditus; pastor deinde creatur, ac pastorum optimus, & probatissimus.* Νεωκόρος Græcis est æditus. Suidas, νεωκόρος ὁ τὸν ναὸν κοσμῶν, καὶ ἀντρεπίζων, ἀλλ' οὐχ ὁ σαρῶν: *Qui templum ornat & parat, non autem qui templum verrit.* Julius Firmicus Mathes. lib. 3. cap. 10. *Erunt etiam ipsi Prophetæ, neocori aut præpositi templis, ac religionibus.* Ostiarii officium fores Ecclesiæ observare, fideles admittere, infideles & excommunicatos repellere, res Ecclesiæ tueri & custodire. Can. Cleros, in fin. 21. dist. can. perlectis. 25. dist. Unde & cùm ordinatur, claves Ecclesiæ ei traduntur ab Episcopo, his solemnibus verbis; *Sic age quasi redditurus Deo rationem, pro his rebus quæ his clavibus recluduntur.* Can. Ostiarius. 23. dist. Similiter apud Gentiles fuere æditui, &

ἱεροφύλακας, qui præfuere custodiæ templorum. L. cùm pater. §. donationis. ff. de Legat. 2. L. annua, de annuis legat. L. 3. §. 1. de tabul. exhibend. Jul. Firmic. Math. libr. 8. cap. 21. *Aedituos faciet, templorumque custodes, Hierodulos, & qui sacris officiis deputentur.* Ostiariorum officium initiavit Christus, flagello ementes & vendentes è templo ejiciens, & mensas nummulariorum evertens, ut scribit Ivo Carnotens. serm. habito in Synodo, de sacris Ordinibus.

Ostiarios inter Ordines Ecclesiasticos post Copiatas seu Laborantes, quorum cura erat fideles mortuos efferre, numerat Epiphan. in expositione fidei Catholicæ, quæ est in calce Panarii. *Λοιπὸν δὲ καὶ κοπιαταί, οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων, καὶ θυρωροί, καὶ ἡ πᾶσα εὐταξία. Sequuntur Laborantes, qui mortuorum corpora sepeliunt, tum Ostiarij, ac reliqui disciplinæ causâ ordines instituti.* Ostiarios in secundo gradu post Fossarios, qui iidem sunt cum Copiatis, ponit auctor libri de septem Ordinib. Ecclesiasticis, qui editus est inter opera Hieronymi. Fossores inter ministeria ecclesiastica ponere videtur & Augustin. epist. 21. in Appendic. *Hinc etiam factum est, ut & Fossori diceretur, jam Timotheum cum ipsis fratribus fuisse profectum.* Et idem lib. 3. contra Crescon. cap. 29. *Januario, Marculio, Fructuoso, Miggene, Saturnio, Victore, Lansurico, & cæteris Fossoribus.* Eosdem inter Clericos censuit & ipse Hieronym. ad Innocent. *Clerici quibus id officij erat, cruentum linteo cadaver obvolvunt, & fossam humum lapidibus construentes, ex more tumulum parant.* Sed uti valdè dubium & inconstans est thema Minorum Ordinum in vetere Ecclesia, Ostiarios post Lectores & Psaltas, ante Copiatas & Exorcistas ponit Ignat. epist. ad Antiochenos: *ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωρούς, τοὺς κοπιῶντας, ἐξορκιστάς, ὁμολογητάς. Saluto Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ostiarios, Laborantes, Exorcistas, Confessores.* In Liturgiis Basilii & Chrysostomi, Ostiarii à reliquis distinguntur, & ante Cantores nominantur. Ostiariorum officium etiam Presbyteros obiisse, & mansionarios seu custodes Ecclesiæ dictos insinuat Gregor. I. lib. 1. dialog. cap. 5. lib. 3. cap. 24. 25. & lib. 3. epist. 30.

✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

CAPUT III.

Lectorum gradus & officium ; Canonici Psaltæ.

IN ſecundo gradu ſunt Lectores, qui Græcis ἀναγνῶσαι dicuntur can. illud. 77. diſt. Multis tamen locis invenies Lectoratum primum gradum implere, & ab eo ad Diaconatum nullo medio aſcenſum dari. Conc. Sardic. can. 13. *Si fortè dives laicus aut ſcholaſticus de foro aut de adminiſtratione Epiſcopus fuerit poſtulatus, non priùs ordinetur, niſi ante & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus.* Zozim. ad Heſychium epiſt. 1. cap. 3. *In ſingulis gradibus hæc tempora ſunt obſervanda, ſi ab infantia Eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, ut inter Lectores, & Exorciſtas quinquennio teneatur.* Et Siricius ad Himerium epiſt. 1. cap. 9. *Quicumque itaque ſe Eccleſiæ voverit obſequiis, à ſua infantia ante pubertatis annos baptizari & Lectorum debet miniſterio ſociari.* Et Gelaſ. ad Epiſcopos Lucaniæ epiſt. 1. cap. 3. *Monachus verò novitius, ſi morum honeſtate fulcitur, continuò Lector, vel Notarius, aut certè defenſor effectus, poſt tres menſes exiſtat Acolythus.* Quæ omnia referuntur in can. in ſingulis. can. quicumque. cap. Monachus. 77. diſt. His moribus Felix Nolanus Epiſcopus primùm Lector, inde Exorciſta ordinatus, de quo Paulin. Natali. 4. ipſius.

——primis Lector ſervivit in annis,
Inde gradum cepit, cui munus voce fideli
Adjuvare malos & ſacris pellere verbis.

Pariter Joan. Chryſoſtomus primùm Lector ordinatus à Renone Epiſcopo, & paulò poſt Diaconus à Meletio, de quo Pallad. in ejus vit. Socrat. lib. 6. cap. 3. Quid Joannes ex Cabillonenſi Bituricenſis Epiſcopus, primùm Lector, tum Diaconus creatus? Sidon. libr. 4. epiſt. 25. *Lector hic primùm, ſic miniſter altaris, idque ab infantia, poſt laborum, temporumque proceſſu Archidiaconus.* Inde, ut ſuprà diximus, Cato Presbyter Arvernus de Epiſcopatus ſpe ſibi blandiens, apud Greg. Tur. libr. 4. cap. 6. *Nam & ipſos*, inquit, *Clericatus gradus canonica ſum ſemper inſtitutione ſortitus; lector decem annis fui, Subdiaconatus officium quinque annis, Diaconatui verò quindecim annis mancipatus fui, Presbyterii autem jam*

jam honore viginti annis potior. Gallum & Julianum Lectores fuisse in Nicomediensi Ecclesiâ testatur Gregor. Nazianz. Orat. 3. Socrat. lib. 3. cap. 1. de Juliano: καὶ ἦ τῆ ἐν Νικομηδείᾳ Ἐκκλησίας ἀναγνώσης καθίσαται. Idem Theodoret. lib. 3. cap. 2. Ex quo satis colligitur ab eo gradu ad altiores initia & cunabula cœpisse. Idem insinuat Can. Apostolor. 69. cùm Ordines Ecclesiasticos percensens solius Lectoratûs è minoribus Ordinibus meminit. In Ecclesia Alexandrina Lectoris officium minimè fuisse inter Ordines Ecclesiasticos argumento est, quòd in illa Ecclesia Lectores assumebantur ex fidelibus vel Catheeumenis, qui nondum erant baptisati. Socrat. lib. 5. cap. 21. ἐν τῇ αὐτῇ ἦ Ἀλεξανδρείᾳ ἀναγνῶσαι, ὃ ὑποβολεῖς ἀδιάφορον εἴτε κατηχούμενοι εἰσίν, εἴτε πιστοί, τῶν πανταχοῦ Ἐκκλησιῶν πιστοὺς εἰς τὸ τάγμα τοῦτο προβαλλομένων. *Itemque Alexandriæ Lectores & Interpretes, sive Cathecumeni sunt, sive fideles, nullo discrimine fiunt, cùm aliæ omnes ubique Ecclesiæ fideles solùm ad hoc munus admittant*; idem Niceph. lib. 12. cap. 34.

Lectorum officium est sacras Scripturas legere ex suggestu, Can. Cleros, 21. dist. Can. perlectis. 25. dist. ita ut eis non liceat sacras Scripturas legere, ἐπ' ἄμβωνος, priusquàm tonsuram clericalem, ἱερατικὴν κουρὰν, acceperint ab Episcopo. Synod. 6. in Trullo. cap. 33. Synod. 7. canon. 14. can. quoniam. 69. dist. Lectoris officium signat Theodoretus loco modò laudato, ubi de Juliano: Καὶ τοῦ τῶν ἀναγνωστῶν ἠξιώθη χοροῦ, καὶ τὰς ἱερὰς βίβλους ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς συλλόγοις ὑπανεγίνωσκε τῷ λαῷ. *In Lectorum numerum ascriptus est, & sacros codices in Ecclesiasticis conventibus perlegit.* Et Balsamo in canone quarto d. Synod. Trullens. τὸ τάγμα ἦ τῶν ἀναγνωστῶν οὐ διὰ τὸ ψάλλειν αὐτοὺς ἐτυπώθη, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀναγινώσκειν ἐπ' ἄμβωνος τὰς θείας γραφὰς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου. *Lectorum autem ordo non ut ipsi cantarent constitutus est, sed ut in ambone divinas Scripturas legerent post finitum matutinum.* Lectores legebant in ambone, quod inde dicitur tribunal lectorum. Sozomen. lib. 9. cap. 2. παρὰ τὸν ἄμβωνα, βῆμα ἦ τοῦτο τῶν ἀναγνωστῶν. *Circà ambonem quod est tribunal Lectorum.* Lectoris munus, erit officium totius Ecclesiæ. Ideò unus legit, silente universâ plebe; Jo. Chrysost. in 1. ad Corinth. Homil. 36. καὶ γὰρ μίαν ἐν Ἐκκλησίᾳ δεῖ μόνην εἶναι ἀεὶ, καθάπερ ἑνὸς ὄντος σώματος· διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀναγινώσκειν μόνος φθέγγεται, καὶ αὐτὸς ὁ τὴν Ἐπισκοπὴν ἔχων, ἀνέχεται σιγῇ καθήμενος. *Etenim in Ecclesia unam opportet semper esse vocem, tamquam unum sit corpus: propterea & qui legit solus loquitur, & is qui habet Episcopatum sustinet silentio sedens.* Lectore legente divinas Scripturas, quòd plebs minùs attenta esset dolet idem in acta

Apoſtolor. Homil. 19. μετ' ἐκεῖνον, id eſt, poſtquam Diaconus altâ voce clamavit, Surſum corda. ἄρχεται ὁ ἀναγνώστης τῆς προφητείας Ησαΐου, καὶ οὐδ' οὕτω προσέχει τις. *Poſt illum incipit Lector Prophetiam Iſaiæ, & neque ſic attendit quis.* Ob id lector cùm ordinatur accipit ab Epiſcopo codicem divinarum Scripturarum, quem lecturus eſt, his verbis eum affante Epiſcopo: *Accipe, & eſto zelator verbi Dei, habiturus ſi fideliter, & utiliter impleveris officium, partem cum eis qui verbum Dei miniſtraverint.* Concil. Carthag. 4. can. 8. can. Lector. 24. diſt. Lectores erant ſub cura & poteſtate Primicerii. d. can. Perlectis; vel Archidiaconi ut in Eccleſia Cathaginenſi. Optat. lib. 1. *Et Majorinus qui Lector in Diaconio Cæciliani fuerat.*

Lectoribus adjunguntur Pſaltæ, can. Apoſtolor. 69. Synod. in Trull. can. 33. d. can. perlectis. & can. Cleros, 21. diſt. Hoc commune fuit inter eos quod Pſaltæ ex ambone canebant. Syn. Laod. can. 15. quo vetitum eſt nè quis alius canat in Eccleſia, præter canonicos Pſaltas, qui pro ſuggeſtu legunt ex membranis, ἀπὸ διφθέρας. Pſaltarum proprium & ſpecialem Ordinem fuiſſe ex eo colligitur, quòd eadem Synodus eos vocat, κανονικοὺς ψάλτας, quaſi Canoni ſeu laterculo Eccleſiæ adſcriptos: Et Pſaltarum ordinatio pertinet ad Epiſcopum ex Conc. Carth. 3. can. 21. can. Clericum 72. diſt. ubi denegata Epiſcopo ordinatione alieni Clerici, *Clericorum autem* inquit, *nomen etiam Lectores & Pſalmiſtæ & Oſtiarii retinent.* Et quod Concil. Carth. 4. can. 10 in can. Pſalmiſta, 24. diſt. ait, Pſaltas abſque licentia Epiſcopi ſolâ juſſione Presbyteri officium canendi poſſe ſuſcipere, non tollit Epiſcopo ordinationem Pſaltarum, ſed potiùs tribuit etiam Presbyteris jus ordinandi Cantores, ut in can. 14. Synod. 7. Abbati præter Epiſcopum tribuitur jus ordinandi Lectorem in proprio Monaſterio. d. can. quoniam. Pſaltas etiam inter Eccleſiaſticos Ordines recenſendos, quòd Angelicos choros repræſentent, inſinuat Cyrill. Hieroſolymit. Catecheſ. 13. οἴδασιν οἱ σπουδαῖοι τῆς Ἐκκλησίας ψαλμῳδοὶ, οἱ τὰς ἀγγελικὰς μιμούμενοι στρατείας, καὶ πάντοτε τὸν Θεὸν ἀνυμνοῦντες, οἱ καταξιούμενοι ψάλλειν ἐν τῷ Γολγοθᾷ. *Sciunt hoc ſtudioſi Eccleſiæ Pſalmiſtæ, qui Angelicos imitantes exercitus, ſemper Deum laudibus celebrant, qui digni habiti ſunt pſallere in hoc ſancto Golgotha.* Non ſemper tamen Pſaltæ fuere in ordine Clericorum, quia crebriùs aſſumebantur ex Eunuchis qui erant impotes Ordinis Eccleſiaſtici Balſamo. in can. 4. Synod. 6. in Trullo: ὅτι τὸ παλαιὸν οὐκ ἀπ' εὐνούχων μόνον τὸ τῶν ψαλτῶν τάγμα συνίστατο καθὼς γίνεται σήμερον ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μὴ τοιούτων. *Quod olim Cantorum ordo non ex eunuchis ſolùm, ut hodie fit, conſtituebatur, ſed & ex iis*

qui non erant ejusmodi. Et quod spectat consuetudinem Ecclesiæ Romanæ, Cantores non numerantur inter Ordines Ecclesiasticos in Can. illud. 77. dist. can. à Subdiacono 92. dist. & Psaltarum munus, non est proprius & specialis ordo, sed potiùs officium, quod est commune Clericorum, maximè inferiorum. can. in sancta. 92. dist. Gregor. Tur. libr. 1. cap. 29. *Clerici ordinati ritum psallendi suscipiunt.*

CAPUT IV.

Exorcistarum gradus & officium. Exorcistæ noti etiam paganis.

TERTIUS inter Ordines Ecclesiasticos gradus est Exorcistarum, quorum officium est Cathecumenis & Energumenis, qui à dæmone vexantur, manum imponere, & exorcismis, id est solemnibus adjurationibus dæmones fugare. Can. Cleros. 21. dist. can. perlectis 25. dist. Hieronym. in Matth. cap. 12. in illud Christi, *Si ego in Beelzebud ejicio dæmonia. Exorcistas qui ad invocationem Dei ejiciebant dæmones coarctat, interrogatione prudenti, ut confiteantur Spiritûs sancti esse opus.* Augustin. libr. contra Donatistas post collationem cap. 25. *Quando enim dæmon sic Exorcistam timeret, quomodo timuerunt ne illa legerentur.* Et idem de Civit. Dei libr. 10. cap. 22. *Vera pietate homines Dei aëream potestatem inimicam, contrariamque pietati exorcizando ejiciunt.*

Prioribus Ecclesiæ temporibus exorcizandi officium non fuit ordo Ecclesiasticus, sed donum fugandi dæmones, fuit gratia gratis data, quam Christus impertivit fidelibus. Auctor Constit. Apostolicarum libr. 8. cap. 26. Ἐξορκιστὴς ὀυ χειροτονεῖται, ἀγῶνας γὰρ ἑκουσίου τὸ ἔπαθλον, καὶ χάριτος Θεοῦ διὰ Χριστοῦ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος. *Exorcista non ordinatur; hoc enim munus certamen est liberæ voluntatis & gratiæ Dei, per Christum & adventum Spiritûs sancti.* Exorcizandi officium fidelibus commune fuisse signat Tertullian. de Coron. milit. *Et excubabit pro templis quibus renunciavit, & cenabit illic ubi Apostolo non placet, & quos interdiu exorcismis fugavit, noctibus defensabit.* Etiam gentiles habuere exorcistas dæmonum. Jul. Firmic. Mathes. libr. 3. cap. 5. *Erunt autem omnibus dæmonibus terribiles, quorum adventum pravi dæmonum spiritus*

fugiant, & qui sic laborantes homines non vi verborum, sed solà sui ostensione liberent. Et idem cap. 9. ejusd. libr. *Faciet Exorcistus, & qui laborantes dæmonum incursione homines, aptis remediis liberent; unde ex his artibus maxima illis substantia conferatur.*

Rebus Ecclesiæ meliùs constitutis, Exorcistarum munus inter Ordines Ecclesiasticos ascitum est. can. illud. 77. dist. can. à Subdiacono. 92. dist. Exorcistas inter Ordines Ecclesiasticos connumeravit Ignat. epist. ad Antiochen. & exorcisandi officio interdictum his, qui ab Episcopo ordinati non essent. Conc. Laodic. can. 26. can. non oportet, 69. dist. inde Exorcista Ordinationem accipit ab Episcopo, per manuum impositionem, & cùm ordinatur de manu Episcopi, traditur ei libellus, quo continentur Exorcismi dicente Episcopo : *Accipe & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum sive baptizatum, sive Catechumenum.* Concil. Carth. 4. can. 7. can. Exorcista. 23. dist. Conc. Aquisgran. 1. can. 4. Exorcisandi dæmones vim & potestatem propriam Christianorum esse intellexit Ulpianus Christiani nominis hostis acerrimus, cùm in L. 1. ff. de extraord. cogn. tradidit exorcizandi verbum esse impostorum. Exorcistas inter Ecclesiasticos Ordines refert Gratian. in L. 121. C. Th. de decur. ex qua Presbyteri, Diaconi & Exorcistæ assumpti ex Curialibus, liberantur curiæ nexibus : & Valentinian. in L. Presbyteros, C. de Episc. & Cleric. ex qua Presbyteri, Diaconi Exorcistæ & alii minores Clerici solvuntur muneribus personalibus.

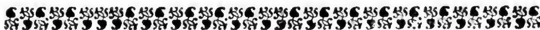

CAPUT V.

Acolythorum gradus & officium.

QUARTUS gradus est eorum qui à Græcis ἀκόλυθοι dicuntur, id est comites, seu asseclæ; quorum officium fuit comitari Episcopum, vel Presbyterum. Can. Cleros. 21. dist. can. perlectis 25. dist. Ut Episcopi enim Clericos vel Monachos electos in obsequio sui ministerii habeant, qui sint testes conversationis, variis constitutionibus Pontificiis sancitum; Can. cum Pastoralis, can. Episcopi. 2. quæst. 1. can. jubemus. de consecr. dist. 1. In Synodo Romæ habita in causa Symmachi Papæ, Epis-

ſcopi & Preſbyteri juſſi Clericos contubernales habere, quos Concellaneos vocant, perpetuos teſtes vitæ, ad amovendas maledicorum calumnias, quibus gravius vexatus fuerat Symmachus. Ennodius Diaconus in libello apologetico, quem ſcripſit pro Symmacho. *Nullum ergo Sacerdotum antiquis & modernis legibus obſequentem, nullumque Levitarum, ſine bene probatâ volumus in quocumque loci manere perſona, vel quem ſubſtantiæ exilitas non permiſerit habere conſortem, ipſe Concellaneus fiat alterius.* Clericos vigiliæ, & quietis teſtes habuit Etherius Lexovienſis Epiſcopus, diſpoſitis circa lectum ſuum multis lectulis Clericorum. Gregor. Turon. lib. 6. cap. 36. *In ſtratum ſuum quievit, habens circa lectum ſuum multos lectulos Clericorum.* Etiam Archipreſbyteros, ne in vico vel rure ſint ſine Lectore, vel alio Clerico vetuit Synod. Tur. 2. can. 20. *Quotieſcumque Archipresbyter, ſeu in vico manſerit, ſeu ad villam ſuam ambulaverit, unus lector canonicorum ſuorum, aut certus aliquis de numero Clericorum cum illo ambulet.* Etiam Diaconi habuere Acolythos in obſequio & comitatu. Gregor. I. lib. 7. epiſt. 7. ind. 1. *Comperimus autem quod Petrus Acolythus, quem dilectiſſimo filio noſtro Sabiniano Diacono reſponſa Eccleſiaſtica facienti obſervare, in urbe regiâ feceramus, fugiens ad veſtram Eccleſiam venerit.* Verùm remittente diſciplinâ Epiſcopis & Presbyteris non ferentibus contubernium, & teſtimonium Clericorum, ne Acolythi otioſi & inutiles eſſent, eorum opera tranſlata eſt ad curam luminarium: unde paſſim ceroferarii dicti ex Iſidoro d. Can. Cleros, & Conc. Aquiſgranenſ. 1. can. 5. unde Acolythus cùm ordinatur ab Epiſcopo, accipit ceroferarium cum cereo, & urceolum vacuum, quod præcipuæ ſint ejus partes geſtare luminaria, & miniſtrare vinum in Euchariſtiam ſacri ſanguinis Chriſti. Can. Acolythus 23. diſt.

CAPUT VI.

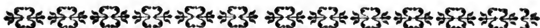
Subdiaconorum gradus, & Officium.

QUINTUS gradus eſt Subdiaconorum, qui Græcis ὑποδιάκονοι; hi ſunt adjuvæ Diaconorum; eorum antiquiſſimum eſt inſtitutum ac penè coævum origini Diaconorum. Hypodiaconorum meminit Can. Apoſtolor. 43. ὑποδιάκονος, ἢ ἀναγνώστης,

ἢ ψάλτης: Hypodiaconus, vel Lector, vel Cantor. Et Ignat. epist. ad Antiochen. ἀσπάζωμαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, &c. Saluto Subdianos, Lectores, Cantores. Multis seculis Subdiaconatus non fuit sacros inter Ordines; Presbyteratum & Diaconatum solos sacros Ordines Ecclesia primitiva agnovit, & Subdiaconatus primùm inter sacros Ordines ascitus Constitutione Gregorii I. vel Urbani I. can. nullum. 28. dist. can. ante triennium. 31. dist. can. quia juxta. 5. qu. 6. cap. à multis, de ætat. & qualit. præfic. cap. miramur. de servis non ordinand. Subdiaconatum primitùs non fuisse sacrum Ordinem, variis argumentis probatur: primum est quod cùm Subdiaconus ordinatur, manuum impositionem non accipit, sed patenam & calicem inanes, de manu Episcopi; urceolum verò cum aquamanili, & manutergio de manu Archidiaconi. Concil. Carth. 4. can. 5. Can. Subdiaconus 23. dist. Conc. Aquisgran. I. can. 6. quæ sunt propria instrumenta ministerii Subdiaconi; & Subdiaconus depositus ubi restituitur, de manu Episcopi recipit patenam & calicem. Can. Episcopus. 11. qu. 3. Secundum est, quod Chorepiscopis licebat ordinare Subdiaconos, Lectores, & Exorcistas, non Presbyteros & Diaconos. Concil. Antioch. can. 10. Leo. epist. 86. can. quamvis. 68. dist. Tertium additur quod Subdiaconis non licet sacrarium sive secretarium, quod Græci διακόνιον, ingredi, vel uti Orario, quod est proprium Presbyterorum & Diaconorum. Conc. Laodicen. can. 21. & 22. Concil. Agath. can. 66. can. ministrum. can. non oportet. 23. dist.

Subdiaconi officium est, ministrare Diaconis, eorum præceptis parere, oblationes à fidelibus suscipere, & Diaconis altari imponendas deferre. Can. Cleros. 21. dist. Ejusdem est calicem & patenam inanes ad altare deferre, & Diacono tradere, eique ministrare; urceolum quoque & manutergium tenere; Episcopo, Presbyteris, & Diaconis, pro lavandis ante altare manibus aquam præbere. Can. perlectis. 25. dist. Ivo Carnot. in serm. habito in Synod. de sacris Ordinib. aliàs Subdiaconis non licet attingere vasa dominica, d. can. non oportet. Hypodiaconorum etiam est tempore sacrorum fores Ecclesiæ observare, d. Can. ministrum. Cathecumenos & pœnitentes introducere, & educere, uti docet Balsamo, in d. can. 21. Conc. Laodicen. Subdiaconorum munus est ministrare Diaconis; unde dicuntur, ὑπηρέται, ministri, ut distinguantur à Diaconis, d. can. ministrum. Et ministerii causâ licuit Subdiaconis sanctuarium ingredi, Cedren. in Romano Lacapeno: Θεοφύλακτον ὁ Πατριάρχης ἀπέ-

κειρε κληρικὸν χειροτονήσας αὐτὸν ὑποδιάκονον προχειρισάμενος, καὶ Σύγκελλον πρότερον διελθόντα εἰς τὰ ἅγια μετὰ τοῦ τάγματος τῶν ὑποδιακόνων. *Theophilactum Patriarcha radit, ac Clericum facit, & Subdiaconum, ac Syncellum designat, cùm priùs in sanctuarium intrasset cum ordine Subdiaconorum.*

CAPUT VII.

Diaconorum gradus, & varia munia.

SEXTUS gradus est Diaconorum ascendendo ab inferioribus Ordinibus, qui descendendo ab Episcopis & Presbyteris sunt in tertio gradu. Optat. Milevit. lib. 1. *Quid commemorem laicos, qui tunc in Ecclesia nulla fuerunt dignitate suffulti? quid ministros plurimos, quid Diaconos in tertio, quid Presbyteros in secundo Sacerdotio constitutos?* Hoc censu Diaconi semper post Episcopos & Presbyteros enumerantur. Can. Apostolor. 68. 69. 70. εἴ τις Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος. Idem Optatus lib. 2. *Certa membra sua habet Ecclesia, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Ministros, & turbam fidelium:* & idem eodem lib. *Invenistis Diaconos, Presbyteros, Episcopos, fecistis laïcos.* Diaconi ab Apostolis instituti, ut Christianis in commune vescentibus, mensis ministrarent, quò ipsi hoc onere soluti, verbi Dei prædicationi expeditiùs se darent, Act. Apostolor. 6. Unde ab Hebræis Diaconi nuncupati Azanitæ, id est adjutores, Epiphan. hæres. 30. art. 11. καὶ Ἱερέων, καὶ Πρεσβυτέρων, καὶ Ἀζανιτῶν τῶν παρ᾽ αὐτοῖς Διακόνων ἑρμηνευομένων ἢ ὑπηρετῶν, *Et Sacerdotes, ac Presbyteros & Azanitas: quo nomine Diaconos, aut ministros appellant.*

Scopum institutionis Diaconorum explanat Cyprian. ad Rogatian. epist. 69. *Meminisse autem Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est Episcopos, & Præpositos Dominus elegit: Diaconos autem post ascensum Domini in cælos Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui & Ecclesiæ ministros.* Can. Dominus, 93. dist. & Ambros. in Lucam, lib. 7. cap. 9. *Nam & Apostoli nè occuparentur studio dispensandi, ministros pauperibus ordinarunt, & ipsis cùm à Domino mitterentur, neminem in via salutare præscriptum est, non quò benevolentiæ displiceret officium, sed quò persequendæ devotionis intentio plus placeret.*

Diaconi ab Apoſtolis ſeptem ordinati. Hic numerus diu permanſit in Eccleſia Romana; in aliis varius fuit pro voluntate Epiſcopi. Sozomen. lib. 7. cap. 19. Διάκονοι δὲ παρὰ Ῥωμαίοις εἰσὶ νῦν οὐ πλείους εἰσὶν ἑπτά, καθ' ὁμοιότητα τῶν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων χειροτονηθέντων, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις διάφορος ὁ τούτων ἀριθμός. *Diaconi apud Romanos hactenus non plures ſunt, quàm ſeptem ad ſimilitudinem eorum qui ab Apoſtolis ordinati fuerant; apud alios verò numerus horum varius eſt.* Licet ſeptenarius numerus Diaconorum etiam in magnis civitatibus, κατὰ τὸν κανόνα, id eſt juxta inſtitutum apoſtolicum reſtitutus ſit. Conc. Neocæſar. can. 15. can. Diaconi ſeptem, 93. diſt. Synod. 6. in Trull. can. 16. Aquiſgran. can. 7.

Diaconi ab apoſtolis inſtituti ut menſis miniſtrarent; verùm excreſcente multitudine fidelium, ſublatâ menſarum communione, non deſiit Diaconorum officium, ſed ad alia Eccleſiaſtica officia converſum. Diaconorum officium maximè verſatur in miniſterio ſacrorum. Diaconi miniſtri Epiſcoporum, & Presbyterorum. Conc. Nic. can. 18. can. Pervenit 93. diſt. Ignat. epiſt. ad Heronem Diaconum Antiochenum. μηδὲν ἄνευ τῶν Ἐπισκόπων πράττε, ἱερεῖς γάρ εἰσι σὺ δὲ Διάκονος τῶν ἱερέων; ἐκεῖνοι βαπτίζουσιν, ἱερουργοῦσι, χειροτονοῦσι χειροθετοῦσι, σὺ δὲ αὐτοῖς Διακονεῖς. *Nihil ſine Epiſcopis operare, ſacerdotes enim ſunt, tu autem Diaconus ſacerdotum: illi baptizant ſacrificant, manus imponunt; tu autem ipſis miniſtras.* Diaconorum officium eſt aſſiſtere, ac miniſtrare ſacerdoti ſacrificanti, can. perlectis 25. diſt. Dionyſ. de Hierarch. Eccleſiaſtic. cap. 3. οἱ δὲ τῆς λειτουργικῆς διακοσμήσεως ἔκκριτοι σὺν τοῖς ἱερεῦσιν, ἐπὶ τοῦ θείου θυσιαστηρίου προτιθέασιν τὸν ἱερὸν ἄρτον, καὶ τὸ τῆς εὐλογίας ποτήριον. *Electi porro ex ordine eo qui miniſtrat, cum ſacerdotibus in divino altari proponunt ſacrum panem, & benedictionis calicem.* Auctor Conſtitut. apoſtolicar. libr. 2. cap. 57. οἱ δὲ Διάκονοι μετὰ τὴν προσευχὴν οἱ μὲν τῇ προσφορᾷ τῆς εὐχαριστίας σχολαζέτωσαν ὑπηρετούμενοι τῷ τοῦ κυρίου σώματι μετὰ φόβου, &c. Propterea Laurentius Diaconus Sixtum properantem ad Martyrium ſic affatus apud Ambroſ. de offic. libr. 1. cap. 41. *Quò Sacerdos ſancte ſine Diacono properas? numquam ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueveras, cui commiſiſti dominici ſanguinis conſervationem, cui conſummandorum conſortium ſacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas.* In ipſo ſacrificio Diaconus Epiſcopo & Presbyteris aquam porrigit lavandis manibus, Cyrill. Hieroſolymit. Catecheſ. 5. ἑωράκατε τοίνυν τὸν Διάκονον τὸν νίψασθαι διδόντα τῷ ἱερεῖ, καὶ τοῖς κυκλοῦσι τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ Πρεσβυτέροις. *Vidiſtis igitur Diaconum aquam lavandis manibus porrigentem Sacerdoti, & illis qui circum altare Dei ſtant Presbyteris.*

Diaconi

Diaconi circumſtant Epiſcopum ſacrificantem, tenentes flabella ad arcendas muſcas, & ventulum faciendum Pontifici. Auctor Conſtitut. Apoſtolic. lib. 8. cap. 12. Δύο δὲ διάκονοι ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τοῦ θυσιαστηρίου κατεχέτωσαν ἐξ ὑμένων λεπτῶν ῥιπίδιον, ἢ πτερῶν ταῶνος ἢ ὀθόνης, καὶ ἠρέμα ἀποσοβείτωσαν τὰ μικρὰ τῶν ὑπταμένων ζώων, ὅπως ἂν μὴ ἐγχρίμπτωνται εἰς τὰ κύπελλα. *Duo verò Diaconi ex utraque parte altaris teneant flabella ex tenuibus membranis, aut ex pennis pavonis, aut ex linteo, ut parva animalia volitantia abigant, nè in calicem incidant.* Jo. Moſchus in Limonar. cap. 151. Καὶ τῶν Διακόνων κυκλωσάντων τὸ θυσιαστήριον ἤρξατο, ὁ Ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Et paulò poſt: πλὴν τὸν διάκονον τὸν κατέχοντα τὸ ῥιπίδιον ἀπόστησον ἐκ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου. *Diaconis altare circumdantibus, cœpit Epiſcopus ſanctam Miſſam. Diaconum illum prope me aſſiſtentem, qui flabellum tenet, ab altari remove.* Et idem, cap. 196. de pueris Apamienſibus qui per ludum ſacrum faciebant, è quibus duo velut Diaconi Presbytero aſſiſtebant, καὶ παρίστανται ὁ μὲν ὡς Πρεσβύτερος, οἱ δὲ ὡς διάκονοι ἔνθεν, καὶ ἔνθεν, καὶ ὁ μὲν τὴν προσκομιδὴν ἔλεγεν, οἱ δὲ τοῖς φακιολίοις ἐρρίπιζον. *Aſſiſtuntque unus quidem ut Presbyter, duo verò alij hinc & inde, ut Diaconi; & ille quidem ſanctæ oblationis verba dicebat: illi verò faſciolis pro flabellis auram faciebant.* Diaconi dum ſacra peraguntur, alii obſervant fores Sanctuarii, Ignat. epiſt. ad Antiochenos: ἀσπάζομαι τὰς φρουρὰς τῶν ἁγίων πυλώνων, τὰς ἐν Χριστῷ διακόνους. *Saluto cuſtodes ſanctarum portarum, exiſtentes in Chriſto Diaconos.* Alii fores Eccleſiæ, nimirùm eas quibus viri egrediuntur; Hypodiaconi enim adſtant ad fores quibus mulieres egrediuntur. Auctor Conſtitut. Apoſtolicar. lib. 8. cap. 11. οἱ δὲ διάκονοι ἱστάσθωσαν εἰς τὰς τῶν ἀνδρῶν θύρας, καὶ οἱ ὑποδιάκονοι εἰς τὰς τῶν γυναικῶν. *Diaconi autem ſtent ad januas, quibus viri ingrediuntur, & Hypodiaconi ad januas quibus mulieres.*

Diaconi etiam munus eſt Evangelium legere. Can. perlectis, 25. diſt. can. in ſancta. 92. diſt. Auctor. Conſtit. Apoſtolic. lib. 2. cap. 57. καὶ μετὰ ταῦτα διάκονος, ἢ Πρεσβύτερος ἀναγινωσκέτω τὰ εὐαγγέλια. *Poſtea diaconus aut Presbyter evangelia legat.* Hieronym. in Sabinianum Diaconum. *Exanguis, marcidus, pallidus, ut ſuſpicione omni careres, Evangelium Chriſti quaſi diaconus lectitabas.* Joan. Chryſoſt. de diverſ. utriuſque teſtam. loc. ſerm. de Circo. τοῦ διακόνου ἀνοίγειν μέλλοντος τὸ τοῦ εὐαγγελίου τετράθυρον, πάντες αὐτῷ ἀτενίζομεν ἡσυχίαν παρέχοντες. *Diacono jam quatuor Evangelij fores aperturo omnes in ipſum intuemur, ſilentium præbentes.* Greg. Turon. lib. 8. cap. 4. *Procedente Diacono cum ſancto Evangeliorum libro, nuncius Regi*

Q*

advenit, unaque vox fuit pronunciantis lectionem Evangelicam, ac nuncij dicentis, Filius natus est tibi, &c. Diaconi habitu Sigismundum Imper. Romæ in basilica sancti Petri Pontifice Missam celebrante, Evangelium legisse refert Alanus Quadrigarius scriptor vernaculus, in vita Caroli VII. ad ann. 1437. *Le lendemain vint l'Empereur à la Messe à saint Pierre de Rome, & le Pape chanta la Messe, & l'Empereur dit l'Evangile en habit de Diacre.* Quâ religione legeretur Evangelium si scire amas, non priùs Diaconus legebat Evangelium quàm lotis manibus. Joan. Chrysost. Homil. 7. ad Populum Antioch. Καὶ εἰ μὲν εὐαγγέλιον κατασχεῖν δέοι τὰς χεῖρας ἀπονιψάμενος, μετὰ πολλῆς τῆς αἰδοῦς, καὶ τῆς εὐλαβείας τρέμων, καὶ δεδοικὼς κατέχεις. *Et si Evangelium quidem capere oporteat, manibus lotis & cum multa reverentia, & cum religione tremens & timens sumis.* Pari religione usi juraturi super sacrosanctis Evangeliis. Ambros. in Psalm. 61. *Juravit nè pejeraret, lavit manus cum Evangelium tangeret, ne quid deesset exemplo.* Diaconi etiam est populo indicere preces, jubente Episcopo. Socrat. lib. 8. cap. 2. Καὶ προστάξας διακόνῳ κηρύξαι εὐχὴν, αὖθις ψαλμὸν λέγεσθαι παρεσκεύασε. *Dat mandatum diacono ut preces populo prædicaret, psalmum recitare jubet.* Augustin. epist. 119. *Quando autem non est tempus cùm in Ecclesia fratres congregantur sancta cantandi, nisi cùm legitur, aut disputatur, aut antistites clarâ voce deprecantur, aut communis oratio voce diaconi indicitur.* Diaconus indicit preces pro defunctis. Joan. Chrysostom. in Acta Apostolor. Homil. 21. Οὐκ ἁπλῶς ὁ διάκονος βοᾷ, ὑπὲρ τῶν ἐν Χριστῷ κεκοιμημένων καὶ τῶν τὰς μνείας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιτελουμένων, οὐκ ὁ διάκονος ἐστιν ὁ ταύτην ἀφιεὶς τὴν φωνὴν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, οὐ τὸ ἅγιον, τὸ δὲ χάρισμα λέγω. *Non simpliciter diaconus clamat pro his qui defuncti sunt in Christo, & pro his qui illorum memoriam faciunt; non diaconus est qui talem illam vocem emittit; sed Spiritus non sanctus, inquam, sed donum.*

Præter lectionem Evangelii, Diaconus ad Missam Psalmum decantat: Athanas. apolog. 1. de fuga. καθίσας ἐπὶ τοῦ θρόνου προέτρεπον τὸν μὲν Διάκονον ἀναγινώσκειν ψαλμόν. *Sedens in cathedra, jussi Diaconum Psalmum recitare.* Gregor. Tur. libr. 8. cap. 13. *Interea post medium prandii peractum jubet Rex, ut Diaconum nostrum, qui ante diem ad missas Psalmum responsorium dixerat, canere juberem.* In ipso sacrificio missæ, Diaconus preces Deo offert pro plebe. Joan. Chrysostom. Homil. 14. in epist. ad Roman. οὗ καὶ νῦν σύμβολον ἐστὶν ὁ Διάκονος, τὰς ὑπὲρ τοῦ δήμου ἀναφέρων εὐχάς. *Cujus & nunc signum Diaconus est, pro populo preces Deo offerens.* Et hoc est quod dicitur in d. can. perlectis ad Diaconum pertinere officium

precum. Ad Diaconum quoque pertinet recitatio nominum, d. can. perlectis, id est Diaconus in missæ solemni recitat nomina offerentium dona. Hieronym. in Ezechiel. libr. 6. cap. 18. *Publicéque Diaconus in Ecclesiis recitet offerentium nomina, tantùm offert ille, tantùm ille pollicitus est.* Orationis causâ, ne turbetur sacrificium, Diaconi silentium indicunt. Auctor Constit. Apostolicar. libr. 8. cap. 11. Καὶ ἄλλοι Διάκονοι περιπατείτωσαν, καὶ σκοπείτωσαν τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς γυναῖκας, ὅπως μὴ θόρυβός τις γένηται, καὶ μὴ τὶς νεύσῃ, ἢ ψιθυρίσῃ ἢ νυστάξῃ. *Alii Item Diaconi deambulent, & contemplentur viros & mulieres ne quis fiat strepitus, ne quis nutus faciat, aut mussitet, aut dormitet.* Synes. epist. 67. κατασιγαζόντων δὲ τῶν ἱεροκηρύκων, εἰς θρῆνον αὐτοῖς ἀπεπλάνησεν ἡ βοή. *Cùm autem sacri præcones audientiam facerent, desiit in fletum clamor.* Gregor. Turonens. libr. 7. cap. 8. *Vnde factum est ut quadam die Dominica, postquam Diaconus silentium populis, ut missæ auscultarentur indixit.* Sub oblationem Eucharistiæ Diaconus altâ voce clamat, Sursum corda haberi ad Deum. d. can. perlectis. Joan. Chrysostom. Homil. 29. ad Antiochenos. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο παρακέλευσμα τοῦ Διακόνου, ἅπασι καὶ λέγειν ὀρθοὶ στῶμεν καλῶς, οὐκ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῆ νενομοθέτηται. *Haud enim illa Diaconi exhortatio, sic omnes alloquentis, Erecti stemus honestè, frustra instituta est.* Et idem in acta Apostolor. homil. 19. κοινὸς Διάκονος ἕστηκεν ὁ Διάκονος μεγαβοῶν, καὶ λέγων πρόσχωμεν, καὶ τοῦτο πολλάκις. *Communis Diaconus stat, Diaconus altâ voce clamans & dicens, Attendamus; & sæpius illam vocem clamans.* Idem Diaconus in sacra Synaxi subinde clamat, Alii alios noscite. Joann. Chrysost. homil. 34. ad Antiochenos. Οὐχ ὁρᾶτε ἐπὶ τῶν μυστηρίων τί βοᾷ συνεχῶς ὁ Διάκονος, ἐπιγινώσκετε ἀλλήλους, πῶς ὑμῖν ἐγχειρίζει τὴν ἀκριβεῖ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ἐξέτασιν. *Non attenditis quid in sacra Synaxi, Diaconus subinde clamet, Alij alios noscite, quomodo in fratres studiosè inquirendi manum vobis porrigat.* Idem ante oblationem Eucharistiæ arcet Catechumenos, & pœnitentes, clamans ne quis è Catechumenis, vel pœnitentibus. Joann. Chrysostom. de divers. utriusq. testam. loc. serm. in parabolam de filio prodigo. de Diaconis: καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ περιτρεχόντων καὶ βοώντων, μή τις τῶν κατηχουμένων, μή τις τῶν μὴ ἐσθιόντων, μή τις τῶν κατασκόπων, &c. *Et qui in Ecclesia discurrunt clamantque, ne quis ex Catechumenis, ne quis eorum qui non edunt, ne quis ex exploratibus.* Idem auctor Constit. Apostolicar. libr. 8. cap. 12. Εὐθὺς ὁ Διάκονος λεγέτω μή τις τῶν κατηχουμένων, μή τις ἀκροωμένων, μή τις τῶν ἀπίστων, μή τις τῶν ἑτεροδόξων, οἱ τὴν προτέραν εὐχὴν εὐξάμενοι προέλθετε. *Statim edicat Diaconus: Ne quis ex Catechumenis, ne quis ex audientibus id est*

pænitentibus, ne quis ex infidelibus, nè quis ex hæreticis, qui primam precationem fecistis exite. Diaconus etiam excommunicatos ejicit limine Ecclesiæ, tum pro eisdem orat. Idem libr. 2. cap. 16. Ἰδὼν δὲ σὺ τὸν ἡμαρτηκότα πικρανθεὶς κέλευσον αὐτὸν ἔξω βληθῆναι, καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ πικραινέσθωσαν ὁ Διάκονος, καὶ ἐπιζητοῦντες κατεχέτωσαν αὐτὸν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰσελθόντες ὑπὲρ αὐτοῦ σε ἐρωτάτωσαν. *Cùm verò deliquisse videris, jube ejici foras acerbè ferens, de quo ejecto doleant item Diaconi qui eum observent & extra Ecclesiam contineant, iidemque in Ecclesiam postea ingressi pro eo rogent.*

Diaconorum munus est in solemnibus festis Arcam Domini, & reliquias Sanctorum ante Episcopum gestare, explosa pravâ consuetudine, quæ subrepserat ut Episcopi in festis Martyrum solenni pompa reliquiis collo appensis per Diaconos in sella deportarentur. Synod. Brachar. III. can. 3. *Agnovimus quosdam de Episcopis, quòd in solemnitatibus Martyrum ad Ecclesiam progressuri, reliquias collo suo imponant, ut majoris fastus apud homines gloriâ intumescant, quasi ipsi sint reliquiarum arca; Levitæ albis induti in sellulis eos deportent, quæ detestanda præsumptio abrogari per omnia debet, nè sub sanctitatis specie simulatâ, vanitas sola prævaleat, si modum suum uniuscujusque ordinis reverentia non agnoscat: Et ideo antiqua in hac parte & solennis consuetudo servabitur, ut in festis quibusque diebus Arcam Domini, cum reliquiis, non Episcopi, sed Levitæ in humeris gestent, quibus & in veteri lege onus idem impositum novimus esse præceptum.* Hinc Diaconi non ordinabantur sine titulo, id est cùm ordinabantur, instituebantur in certa Ecclesia, ut Presbytero adessent. Gregor. Nazian. epist. 205. Οὗτος οὖν ὁ βαρὺς καὶ σεμνὸς, ὑμῖν Γλυκέριος ἐχειροτονήθη μὲν παρ' ἡμῶν τῆς καθ' Οὐνάσα Ἐκκλησίας Διάκονος, ὡς καὶ τῷ Πρεσβυτέρῳ διακονήσων, καὶ τοῦ ἔργου Ἐκκλησίας ἐπιμελησόμενος. *Hic igitur gravis, ac venerandus noster Glycerius Cyrenensis quidem Ecclesiæ Diaconus, à nobis creatus est, ut & Presbytero ministraret, & opus Ecclesiæ curaret.*

CAPUT VIII.

Varia munia Diaconorum.

DIACONORUM officium est, non modò Evangelium legere, sed & prædicare. Conc. Ancyran. can. 2. can. perlectis. 25. dist. Ignat. epist. ad Philadelph. περὶ δὲ φίλωνος τοῦ διακόνου, ὃς καὶ νῦν ἐν λόγῳ Θεοῦ ὑπηρετεῖ. *De Philone autem Diacono qui & nunc in verbo Dei ministrat.* Samaritas ad fidem perduxit Philippus unus è septem Diaconis. Act. Apost. 6. Augustin. in Joann. cap. 6. *Ibi legimus multos credidisse in Samaria per prædicationem Philippi; intelligitur autem sive unus ex Apostolis, sive ex Diaconis, quia septem ibi Diaconos legimus ordinatos, inter quos est etiam nomen Philippi.* Et Stephanus apud Judæos verbum Dei prædicans, primus martyrii palmam adeptus est. Act. 5. Et Origenes adhuc Diaconus sacras litteras in Ecclesia docere cœpit annuentibus Episcopis. Euseb. libr. 6. cap. 13. Prædicationis verò partes ita divisæ fuere inter Episcopos, Presbyteros & Diaconos, ut ad Episcopos pertineret doctrina fidei, ad Presbyteros morum, ad Diaconos disciplinæ, ex epist. Clem. III. can. audire. 25. dist. & Diaconus orarium gestat in sinistro humero, propterea quòd orat, id est prædicat. Conc. Tolet. 4. can. 39. can. Unum. 25. dist. Præsente Meletio Episcopo Antiochiæ in Diaconatu elegantissimas conciones habuit Joann. Chrysostomus. Ipsum etiam Gregorium I. adhuc Diaconum prædicasse testatur Joannes Diaconus ejus vit. libr. 1. cap. 41. & Diaconos à prædicatione ad cantandi officium transferri vetuit ipse Gregor. libr. 4. epist. 88. *In sancta Romana Ecclesia dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in Diaconatus ordine constituti, modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium, & eleemosynarum studium vacare congruebat.* Can. in sancta 92. dist. In Gallia solis Presbyteris jus fuit prædicandi, & Diaconis, absente Presbytero, homilias Patrum recitandi. Concil. Vasionense. 2. can. 2. *Hoc etiam pro ædificatione omnium Ecclesiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non solùm in civitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis, verbum faciendi daremus Presbyteriis potestatem,*

ita ut si Presbyter aliquâ infirmitate prohibente , per se ipsum non potuerit prædicare , sanctorum Patrum homiliæ à Diaconibus recitentur, &c.

Diaconis quoque permissum est baptizare, non sine Episcopi, vel Presbyteri auctoritate, nisi absente Episcopo, vel Presbytero. Can. Diaconos. 93. dist. can. constat. de Consecrat. dist. 4. Concil. Aquisgran. can. 7. Tertull. de Baptism. cap. 17. *Dandi quidem habet jus summus sacerdos , qui est Episcopus, dehinc Presbyteri & Diaconi ; non tamen sine Episcopi auctoritate propter Ecclesiæ honorem, quo salvo salva pax est ; alioquin etiam Laïcis jus est.* Et ita intelligendus Hieronym. ad Luciferian. *Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem , ut ad eos qui longè in minoribus Urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem sancti Spiritus , manum impositurus excurrat.* Et Cyrill. Hierosolymit. Catechef. 17. κατὰ γὰρ τὸν καιρὸν τοῦ βαπτίσματος , ὅταν προσέλθῃς , ἐπὶ τῶν Ἐπισκόπων , ἢ Πρεσβυτέρων , ἢ Διακόνων. *Tempore enim baptismatis , cùm ad Episcopum accedis , aut Presbyterum, aut Diaconum.* Episcopi aut Presbyteri est baptisare , Diaconi verò masculos è sacro fonte suscipere , Diaconæ fœminas , ut consulatur pudori sexus. Auctor Constit. Apostolic. lib. 3. cap. 16. Καὶ τὸν μὲν ἄνδρα ὑποδεχέσθω ὁ Διάκονος , τὴν δὲ γυναῖκα ἡ Διάκονος , ὅπως σεμνοπρεπῶς ἡ μετάδοσις τῆς ἀδραύστου σφραγῖδος γένηται. *Ac virum quidem suscipiat Diaconus , mulierem verò diaconissa , ut honestè & à quibus decet fiat signum in fructum.*

Diaconorum muneris fuit etiam Euchariſtiam ministrare , & præbere Laicis absente Presbytero. Concil Nicæn. Can. 18. Conc. Carth. 4. can. 38. pervenit. can. præsente, can. 95. dist. Justin. Mart. apolog. 2. Εὐχαριστήσαντος δὲ τοῦ προεστῶτος καὶ ἐπευφημήσαντος παντὸς τοῦ λαοῦ , οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν Διάκονοι διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν , ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου , καὶ οἴνου , καὶ ὕδατος , καὶ τοῖς οὐ παροῦσι ἀποφέρουσι. *Præsidens verò postquam gratiarum actionem perfecit, & populus universus apprecatione læta eam comprobavit ; diaconi distribuant unicuique præsentium , ut participet eum in quo gratiæ actæ sunt, panem , vinum & aquam , & absentibus præferunt.* Cyprian. de lapsis : *Ubi verò solemnibus adimpletis , calicem diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit.* Et mox : *Persistit tamen Diaconus , & reluctanti licet , de sacramento calicis infudit.* Augustin. de diverſ. serm. 43. *Quàm gloriosa enim, & quàm virtutum quasi florum varietate distincta Laurentii sit corona, testis est Roma, ubi Diaconi gerebat officium, ubi sacrum Christi sanguinem ministravit, ibi pro Christi nomine suum sanguinem fudit.* Et

hocce officio functi ſunt Diaconi in Gallia. Gregor. Turonenſ. de Miracul. libr. 1. cap. 86. *Lecta igitur paſſione cum reliquis Lectionibus, quas canon ſacerdotalis invexit, tempus ad ſacrificium offerendum advenit, acceptaque turre Diaconus, in qua miniſterium Dominici corporis habebatur, ferre cœpit ad oſtium, &c.* Dixi abſente Presbytero, id enim non licuit Diaconis præſente Presbytero. Concil. Arelat. 2. can. 15. *In ſecretario diacono inter Presbyteros ſedere non liceat, vel Corpus Chriſti præſente Presbytero tradere non præſumat, &c.* Diaconus non habet ea quæ ad Sacerdotium pertinent, ſed quæ ad miniſterium tantùm; Diaconis fas non eſt miniſtrare, id eſt corpus Chriſti conficere. Concil. Agathenſ. can. 44. can. miniſtrare, & ibi gloſſ. 26. qu. 6. Auctor Conſtit. Apoſtolic. libr. 8. cap. ult. οὔτε γὰρ Διακόνῳ προσφέρειν θυσίαν θεμιτὸν, ἢ βαπτίζειν ἢ εὐλογίαν μικρὰν, ἢ μεγάλην ποιεῖσθαι. *Neque enim fas eſt Diacono ſacrificium offerre, aut baptizare, aut benedictionem ſive parvam, ſive magnam facere.* Diaconi vetantur hic baptizare; ſed hoc intelligendum, ſine Epiſcopi vel Presbyteri auctoritate, ut ſuprà dictum. Iiſdem vetitum majorem vel minorem benedictionem fundere ſuper plebem, quia jus benedictionis proprium eſt Epiſcopi vel Presbyteri.

CAPUT IX.

Varia munia Diaconorum. Veſtes eorum, Dalmatica, Orarium, Alba, Campagi, Calcei, Mappulæ.

PRÆTER miniſterium ſacrorum, ad Diaconos pertinet cura viduarum, orphanorum & pauperum. Act. Apoſtol. 6. Viduæ, ſc. quæ erant in matricula Eccleſiæ, parebant non modò Epiſcopis & Presbyteris, verùm etiam Diaconis. Auctor Conſtitut. Apoſtolic. libr. 3. cap. 7. Σεμνὰς οὖν δεῖ εἶναι τὰς χήρας, πειθομένας τοῖς Ἐπισκόποις, καὶ τοῖς Πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς Διακόνοις. *Viduas igitur oportet eſſe honeſtas, obedientes Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis.* Ad eoſdem ſpectat cura peregrinorum. Can. Diaconi 93. Diaconorum ita propria fuit cura pauperum, ut variæ conſtitutæ ſint Diaconiæ in urbe, & aliis locis, ubi Eccleſia Romana patrimonia poſſidebat, quæ præpoſitum habebant ſubdiaconum qui paſcebat pauperes. Gregor. lib. 8. epiſt. 20. *Fertur itaque quòd*

annonas, atque consuetudines Diaconiæ quæ Neapoli exhibetur eminentia vestra substraxerit. Anastas. in Stephano III. *Nam & foris muros hujus civitatis Romanæ, secus Basilicam Beati Petri Apostoli, duo fecit Xenodochia, quæ & sociavit Venerabilibus Diaconiis illic foris existentibus perenniter permanere, id est Diaconiæ sanctæ Dei Genitricis, & Beati Sylvestri.*

Diaconorum electio fuit penès Pontificem tantaque fuit eorumdem fides, ut omnino immunes essent à reddendis rationibus. Gregor. lib. 9. epist. 24. *Quia igitur te Joannem mensis pauperum, & exhibendæ diaconiæ eligimus præponendum, ne qua tibi ex hac administratione nascatur dubietas, hac te munitione prospeximus fulciendum, constituentes ut de hoc quod ad mensas pauperum vel diaconiæ exhibitione percepisti, sive subinde perceperis erogandum nulli unquam hominum quolibet modo seu ingenio, cogaris ponere rationem, vel aliquam debeas molestian sustinere.*

Diaconi etiam curabant Martyres, pro fide in custodia detentos. Cyprianus epist. 11. *Sicut in præteritum semper sub antecessoribus nostris factum est, ut diaconi ad carcerem commeantes, Martyrum desideria, consiliis suis & scripturarum præceptis gubernarent.* Iidem alimenta diurna ipsis subministrabant. Acta Perpetuæ, & Felicitatis Martyrum; quæ nuper dono accepi à R. P. Petro Possino, Presbytero Societatis Jesu, Viro eruditissimo, & amicissimo. *Ibi tunc Tertius & Pomponius benedicti Diaconi, qui nobis ministrabant.* Synod. Carthag. 4. can. 43. *De Christiano Catholico, qui pro Catholica fide tribulationem patitur, etiam & per Diaconum ei victus administretur.* Eo nomine absens damnatus Cæcilianus in Pseudo-Concilio Donatistarum, quòd adhuc Diaconus martyribus in custodia positis alimoniam ministrari vetuisse diceretur. Augus. in breviculo Collat. *Et recitatum est à Donatistis Concilium fermè septuaginta Episcoporum, contra Cæcilianum apud Carthaginem factum, ubi eum absentem damnaverant: quia cùm esset Diaconus victum afferri martyribus in custodia constitutis prohibuisse dicebatur.*

Diaconi semper sunt in obsequio Episcopi. Olim Diaconi solebant præire Episcopum cùm procederet in publicum. Pallad. in vita Chrysostom. cap. 2. *Porrò ista imperante piissimo Imperatore, noctis initio Episcoporum factione gerebantur, qui exercitus duces Diaconorum vice secum habere pravios non erubescebant:* Propterea sine Diacono Episcopum esse non posse ait Epiphan. Hæres. 77. ἄνευ δὲ Διακόνου Ἐπίσκοπον ἀδύνατον εἶναι. Olimque septem Diaconi solebant custodire Episcopum prædicantem, Can. Diaconi 93. dist. Diaconi sunt

ſunt oculi Epiſcopi oberrantes & circumluſtrantes omnes actus Eccleſiæ, & perſcrutantes proximos præcipitio, id eſt peccato, ut referant hæc ad Epiſcopum. Can. Diaconi. ead. diſt. Diaconi ſunt nuncii & præcones Epiſcopi. Hieronym. in cap. 13. Eſaiæ, in prologo. *Hoc autem anno miſiſti filium noſtrum Heraclium Diaconum, qui me manu conſerta in jus vocaret, & promiſſum per momenta exigeret.* Auguſtin. libr. contr. Donatiſt. poſt Collat. cap. 1. *Primianus hoc ſcriptum magiſtratui Carthaginis dedit, & à Diacono dicendum apud acta mandavit.* Et idem eodem libr. cap. 12. *Et recitaverunt etiam alia geſta, ubi Melchiadem legebatur miſiſſe Diaconos, cum litteris Maxentii Imperatoris, & præfecti Prætorii, ad præfectum urbis, ut reciperent loca, quæ fuerant à Chriſtianis tempore perſecutionis ablata.* Alexandriæ commota quæſtione inter Martyres, an Lapſi tempore perſecutionis ad pœnitentiam recipiendi eſſent, diviſis ſententiis Meletio & ſuis repugnantibus, contrà Petro Archiepiſcopo inclinante in mitiorem ſententiam, Petrus Archiepiſcopus in medio carcere, lodice, quod eſt pallij genus, expanſo, per Diaconum proclamari juſſit, ut ſecum ſentientes ad ſe venirent, qui verò cum Meletio ad Meletium. Epiphan. hæreſ. 68. In Conciliis Diaconi adſtitere Epiſcopis; in Concilio Nicæno, Alexandro Epiſcopo adfuit Athanaſius Diaconus Eccleſiæ Alexandrinæ, & ſingulari cum laude certavit cum Arianis. Socrat. libr. 2. cap. 5. Sozomen. libr. 2. cap. 16. & in Conciliis quandoque Epiſcopi ſubſcripſere per Diaconum, vel Lectorem, ut in Concilio Seleucienſi. Socrat. libr. 2. cap. 31. ὑπέγραφον δὲ ὑπὲρ ἀπολειφθέντων τινῶν παρόντες ἀναγνῶσται καὶ διάκονοι. *Subſcripſerunt autem pro his qui deſiderabantur, eorum Lectores & Diaconi, ibi tum præſentes.*

Diaconi, ut omnes eorum partes perſequamur, inferiores Presbyteris ſunt in tertio gradu; obſequium & reverentiam debent Presbyteris, can. à Subdiacono. 93. diſt. Ne Diaconi conſedeant in medio Presbyterorum vetuit Conc. Nicen. can. 18. can. pervenit. ead. diſt. Conc. Arelatenſ. 2. can. 15. *In Secretario Diacono inter Presbyteros ſedere non liceat.* Non oportet Diaconos præſente Presbytero ſedere injuſſu Presbyteri. Concil. Laodicen. can. 20. Synod. 6. in Trull. can. 7. can. Oportet. can. præcipimus. 93. diſt. Presbyter ſedet, ſtat Diaconus. Ioan. Chryſoſtom. in Matth. Homil. 29. διὰ σὲ κάθηται ὁ Πρεσβύτερος, διὰ σὲ ἕστηκεν ὁ διάκονος, πονῶν, καὶ ταλαιπωρούμενος. *Cauſâ tui Presbyter ſedet, cauſâ tui rectus ſtat diaconus laboribus & afflictione affectus.* Auctor quæſt. utriuſq. teſtament. *Quamquam Romana Eccleſia diaconi modico inverecun-*

diores videantur, ſedendi tamen dignitatem in Eccleſia non præſumunt.

Diaconorum veſtis Dalmatica, Can. communis. 23. diſt. can. de jejunio. 76. Dalmaticam Diaconorum tunicam ſine manicis agnoſcit Ammian. libr. 14. *Pectoralem tuniculam ſine manicis textam, Maras quidam nomine indutus eſt, ut appellant Chriſtiani diaconus.* Paſchaſii Diaconi dalmaticam ejus feretro impoſitam, inſigni miraculo, nimirum curatione energumeni, claram commemorat. Greg. I. dialog. lib. 3. cap. 40. *Hic itaque cùm temporibus Symmachi Apoſtolicæ ſedis præſulis eſſet defunctus, ejus dalmaticam feretro ſuperpoſitam, dæmoniacus tetigit, ſtatimque ſanatus eſt.* Dalmatica fuit propria veſtis Diaconorum Eccleſiæ Romanæ, ex privilegio Symmachi, in gratiam Cæſarii Arelatenſis Epiſcopi conceſſo. Eâ uſi ſunt Diaconi Arelatenſ. Cyprian. in vita Cæſarii apud Surium Auguſt. 27. *Atque ipſe etiam Pontifex Symmachus præclara ejus meritorum dignatione permotus, non ſolùm eum veriſſimè Metropolitani honore præditum voluit, ſed etiam ſpeciali quodam privilegio, pallii uſum ei permiſit, & Diaconos ejus perinde ut Romanæ Eccleſiæ Diaconos Dalmaticis uti voluit.*

Præter dalmaticam, Diaconorum ornamenta Orarium, id eſt ſtola quæ ſiniſtro humero geſtatur, & alba, id eſt linea talaris. Can. Unum orarium. 25. diſt. can. Diaconus. 93. diſt. Orarium eſt linea ſtola, ſignaculum humilitatis Chriſti, qui diſcipulorum pedes lavit, & terſit. Iſidor. Peluſiot. libr. 1. epiſt. 136. Ἡ ὀθόνη μεθ' ἧς λειτουργοῦσιν, ἐν τοῖς ἁγίοις οἱ Διάκονοι, τὴν τοῦ κυρίου ἀναμιμνήσκει ταπείνωσιν νίψαντος τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάξαντος. *Linteum illud cum quo Diaconi in ſanctis myſteriis munus ſuum obeunt, nobis in memoriam redigit humilitatem Domini, qui diſcipulorum pedes lavit & terſit.* Angelorum alis idem aſſimilat Jo. Chryſoſt. de diverſ. utriuſque teſtam. loc. ſerm. in parabol. de filio prodigo. Καὶ μεμνημένοι τῶν φρικτῶν μυστηρίων, τῶν λειτουργῶν τῆς θείας ἱερουργίας τῶν μιμουμένων τὰς τῶν ἀγγέλων πτέρυγας, ταῖς λεπταῖς ὀθόναις, ταῖς ἐπὶ τῶν ἀριστερῶν ὤμων κειμέναις. *Et recordamini tremendorum myſteriorum, ac miniſtrorum ſacri officii, imitantium Angelorum alas, tenuibus ſuis lineis velis, quæ ſiniſtris humeris inſident.* Diaconus Albâ utitur tempore oblationis, & Lectionis Evangelii. can. Diaconum. 93. diſt. Diaconus ubi depoſitus reſtituitur, recipit Orarium & Albam. can. Epiſcopus aut Presbyter. 11. qu. 3. Diaconorum Calcei campagi. Can. pervenit. 93. diſt. Cujac. 21. obſ. 28. Mappulis etiam utuntur Diaconi Ecleſiæ Romanæ, quarum uſum Clericis Ravennatibus prohibitus eſt à Gregorio I. Can. illud. 93. diſt. Si quid ſint mappulæ, linteola linea, ut indicat idem

Gregor. dialogor. libr. 2. cap. 19. *Sed is qui missus fuerat Monachus post admonitionem factam à sanctimonialibus fœminis rogatus Mappulas accepit, sibique eas abscondit in sinu.* Et paulò post: *Numquid ego illic præsens non eram, quando ab ancillis Dei mappulas accepisti, tibique eas in sinu misisti?*

CAPUT X.

Archidiaconi dignitas, & munia.

DIACONI suum habuere præsidem ejusdem ordinis, qui dictus est Archidiaconus; quod nomen primitùs memoriâ celebratum in Concil. Nicæno Arabic. can. 57. Idem prior Diaconorum dictus est cap. 1. de scrutin. in ord. faciend. Diaconus Cardinalis in Ecclesia Romana, Can. à Subdiacono. 93. dist. Archidiaconus præfuit Diaconis, Subdiaconis & aliis inferioribus Clericis. Can. perlectis. 25. dist. cap. ad hæc, de offic. Archidiac. Propterea ad Archidiaconum spectabat Clericorum ordinandorum institutio, examinatio & præsentatio. Conc. Nicæn. Arabic. can. 60. Conc. Carth. 4. can. 9. Can. Ostiarius, 23. dist. Hoc jure in Synodo Suessionensi judicatum ordinationem Harduini Presbyteri factam per Lupum Catalaunensem Episcopum, ratam esse, quòd facta esset vacante Rhemensi Ecclesia, ad præsentationem Archidiaconi Rhemensis. Flodoard. libr. 3. Rhemens. Hist. cap. 11. Nec fiebat ordinatio Diaconi & Presbyteri sine testimonio Archidiaconi, quod vocant scrutinium, cap. 1. de scrutin. in ordin. faciend. Hieronym. ad Evagr. Can. legimus, 93. dist. *Sed dicis quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbyter ordinatur.* Ob id si quis invitus ab Episcopo ordinaretur, Archidiaconus tanquam reatûs conscius, decem libras auri pœnæ nomine jubetur inferre ordinato, ex Nov. Major. de Episcopali judic. Hinc & Lucium Archidiaconum quod ordinationes in quæstu duceret, avaritiæ & sordium perstringit Isidorus Pelusiota, lib. 1. epist. 29. Imò Archidiaconus est quasi administer ordinationis Subdiaconorum, & inferiorum Clericorum; inde Subdiaconus & alii minores cùm ordinantur ab Episcopo, insignia & ornamenta sui Ordinis accipiunt ab Archidiacono. Can. Subdiaconus, can. Acolythus. Can. Ostiarius. 23. dist. & apud

Amalarium libr. 1. cap. 7. & 11. Et Diaconum non ordinari ab Episcopo nisi præsente Archidiacono, veluti confratre : Τῦ Ἀρχιδιακόνου ὡς συναδέλφου μόνον παρουσιάζοντος, ait Balsamon 1. respon- ior. interrogat. 40. Nec modo ad Archidiaconum pertinet Clericorum examinatio & præsentatio in ordinatione ; verùm etiam in collatione beneficiorum, d. cap. ad hæc. cap. ut nostrum de offic. Archidiac. Ad eumdem spectat investitura Ecclesiarum, cap. in tantam, de Simon. & institutio Parochorum, cap. super eo, de Offic. delegat. cap. cùm venissent. de institut. id est institutio civilis, quam traditio possessionis realis : plus est enim possessionem dare, quàm investituram concedere. Can. Visis. 16. qu. 2. Ad Archidiaconum quoque pertinet, solemnis installatio Abbatum & Abbatissarum, d. cap. ut nostrum ; & missio in possessionem minorum beneficiariorum, quo jure Humfredus, Presbyter Henhamiensis apud Joan. Sarisber. epist. 1. ad tuendam suam Ecclesiam liberam ab omni onere & censu, affirmabat se per Archidiaconum, ut mos, in possessionem liberam canonicè introductum. Ad Archidiaconum etiam spectavit cura sacri ærarii : propterea de fide & curâ in tuendis & dispensandis sacris opibus, commendatur Laurentius Sixti Pontificis Archidiaconus, de quo Prudentius, Hymno 11. Peristophan.

Cælestis arcanum domus
Fidis gubernans clavibus
Verasque dispensans opes.

Eadem de causâ in Archidiacono industria electa est. Hieronym. ad Evagrium : *Diaconi eligant de se quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent.* Et Sidon. libr. 4. epist. 25. *Archidiaconus in quo seu gradu, seu ministerio multùm retentus propter industriam.* Archidiaconi munus non fuit perpetuum, nè rei pecuniariæ procuratione inquinaretur ; verùm promotione ad Presbyteratum solvebatur. Hoc pacto Cornelium Pontificem, cùm videret Novatum Archidiaconum novis rebus studentem, ut ei viam ad Pontificatum præscinderet, eum in Presbyterum ordinasse scribit Eulogius Alexandrinus apud Photium in Biblioth. Hinc & querebatur Honoratus Archidiaconus Salonitanæ Ecclesiæ, se invitum ab Episcopo in Presbyterum ordinatum, & specie promotionis ad fortiorem ordinem, callidâ arte degradatum. Can. gesta, can. Honoratus 74. dist. Penès Archidiaconum erat dispensatio gazæ Ecclesiasticæ, & cura pauperum : ob

id Laurentius Sixti Archidiaconus cùm sensisset Imperatorem opibus Ecclesiasticis inhiare, protinùs omnem pecuniam sparsit in pauperes, ut ei prædam præriperet; de quo præter Prudentium, Arnob. in Psalm. 111. *Sic dicam in beato Laurentio, hæc omnia & prophetata & facta; dispersit enim omnia, & dedit pauperibus; non reposuit, non occultavit.* Inde memoratur Martyrius Diaconus, qui præerat rerum Ecclesiasticarum administrationi, de quo Cyrillus Alexandrin. epist. 8. ad Clerum Constantinopolitanum in causa Nestorii: Ἀπεστάλκασιν γὰρ τῷ Βουφᾷ μαρτυρίῳ τῷ διακόνῳ τῷ φροντίζοντι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων δύο χαρτία. *Miserunt ad Bupham Martyrium Diaconum, qui Ecclesiasticorum negotiorum administrationi præfectus est, duas Chartulas.*

****

CAPUT XI.

Presbyterorum gradus, & dignitas; eorumdem varia munia.

IN septimo gradu sunt Presbyteri, ad quem non pervenitur nisi per singulos gradus. Can. illud. can. in singulis. & seqq. 77. dist. can. Monachos. 16. qu. 1. Hieronym. ad Heliodor. de morte Nepotiani. *Quid multa? fit Clericus & per solitos gradus Presbyter ordinatur.* Idem ad Luciferianos. *Similiter & Ecclesia multis gradibus consistens, ad extremum Diaconis, Presbyteris, Episcopisque finitur.* Hinc Cato Presbyter de Episcopatu sibi blandiens, apud Gregor. Tur. lib. 4. cap. 6. *Nam & ipsos*, inquit, *Clericatus gradus canonicâ sum semper institutione sortitus. Lector decem annis fui, Subdiaconatûs officium quinque annis, Diaconatui verò quindecim annis mancipatus fui; Presbyterij autem jam honore viginti annis potior.* Propterea ob moram longiorem, quæ fiebat in singulis gradibus, in Presbyteris desiderabatur ætas triginta annorum. Can. 1. & seqq. 78. dist. Hieronym. ad Theophilum Episcopum Alexandrinum, de Pauliniano fratre suo Presbytero ordinato ab Epiphanio Cypri Episcopo, in Monasterio Palestinæ in finibus sito. *Porrò ætas ejus & beatitudini tuæ nota est, & cùm ad triginta annorum spatia jam pervenerit, puto eam in hoc non esse reprehendendam, quæ juxta mysterium assumpti hominis in Christo perfecta est.*

Presbyteratûs quæ sit dignitas, vel hoc solo argumento intelliges, quòd proximus sit gradus ad Episcopatum, id est ad cul-

men sacerdotii. Alexandriæ à Marco usque ad Heraclam, & Dionysium è Presbyteris electum Episcopum observat Hieronym. ad Evagr. *Nam & Alexandriæ à Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominabant.* Can. legimus. 93. dist. Hoc titulo Cato quem modo laudavi jam olim Presbyter Episcopatum sibi tanquam proximum gradum deberi credebat, apud Gregor. Turon. ubi se jam à viginti annis presbyteratu potiri jactitat. *Quid enim*, inquit, *mihi nunc restat, nisi ut Episcopatum, quem fidelis servitus promeretur accipiam?* Episcopus potest eligi ex Diacono: sed non ordinatur priùs, quàm sit Presbyter, qui est proximus gradus. Hieronym. ad Evagr. *In Episcopo & Presbyter continetur; qui provehitur de minori, ad majus provehitur.* Et Hilarius Diaconus quem falsò Ambrosium esse creditum est, in 1. ad Timoth. cap. 3. *Episcopi & Presbyteri una ordinatio est.*

Presbyteri cæteris ordinibus majores solis, Episcopis minores sunt; & ideò dicuntur Presbyteri antistites secundi ordinis. Sidon. lib. 4. Epist. 11. de Mamerto Claudiano fratre Mamerti Episcopi Viennensis.

Antistes fuit ordine in secundo
Fratrem fasce levans episcopali.

Et idem epist. 25. ejusd. lib. Joannem Presbyterum, qui posteà electus fuit Episcopus Cabillonensis vocat secundi ordinis Sacerdotem; & Vigilius epist. 6. ad Auxanium, qui è Presbytero factus erat Arelatensis Episcopus, scribit eum ex sequenti ordine sacerdotii ad pontificalis provectum apicem dignitatis. Et ante Presbyteros in secundo sacerdotio posuit Optat. lib. 1. *Quid Diaconos in tertio, quid Presbyteros in secundo sacerdotio constitutos?* Non nego Presbyteros multa habere communia cum Episcopis. Commune Presbyterorum & Episcoporum officium est Christi corpus conficere. Hieronym. ad Heliod. de laude vitæ solitariæ *Absit ut de his quicquam sinistrum loquar, qui apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt.* Idem Presbyterorum ac Episcoporum munus est Christi gregem pascere. Hieronym. lib. 2. in Hierem. cap. 6. *Sive qui pascitis greges Episcopi, & Presbyteri, & omnis ordo ecclesiasticus.* Et idem ad Heliodor. *Cleri pascunt oves, ego pascor.* Præsidere dicuntur Presbyteri pariter ac Episcopi. Tertull. apologetic. cap. 39. *Præsident probati quique seniores.* Et præsidentium appellatione promiscuè continentur Presbyteri & Episcopi. Idem

de Coron. Milit. cap. 3. *Nec de aliorum manu quàm præſidentium ſumimus oblationes.* Eadem ſignificatione, προεστῶτες dicuntur, tam Presbyteri quàm Epiſcopi : Juſtin. Martyr apolog. 2. εὐχαριστήσαντος δὲ τοῦ προεστῶτος. *Præſidens verò poſtquam gratiarum actionem perfecit.* Hinc propter communitatem ſacri miniſterii , & quaſi vinculum commilitii , Epiſcopi & Presbyteri dicuntur ſocii. Hieronym. 4. in Hierem. cap. 22. *Quidquid regiæ domui dictum eſt, intelligant Epiſcopi, ſociique eorum Presbyteri, atque Diaconi, & omnis ordo Eccleſiaſticus.* In Synodo Antiochena collecta adversùs Paulum Samoſatenum, Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi vocantur συλλειτουργοὶ, collegæ , comminiſtri , apud Euſeb. lib. 7. cap. 24. ex epiſtola Patrum Synodi ad Dionyſium Epiſcopum Romanum, & cæteros Epiſcopos Eccleſiæ. Πᾶσι συλλειτουργοῖς ἡμῶν Ἐπισκόποις, καὶ Πρεσβυτέροις , καὶ Διακόνοις. Iidem dicuntur συμποιμένες, compaſtores. Joan. Chryſoſtom. de diverſ. utriuſque teſtam. loc. ſerm. de Pſeudoprophetis : τί ἀντιλογισόμεθα τῷ ἀρχιποιμένι, οἱ ποιμένες, καὶ συμποιμένες. *Quid ſummo illi paſtori reſpondebimus, ô paſtores & compaſtores?* Plerumque Presbyteri Epiſcopis adjunguntur. Optat. lib. 2. *Certa membra ſua habet Eccleſia Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos.* Et idem eod. lib. *Inveniſtis Diaconos, Presbyteros, Epiſcopos, feciſtis laicos.* Hieronym. in cap. 5. Iſaïæ. *Inter ſenes autem & principes hoc fuiſſe reor in veteri populo, quod nunc eſt inter Presbyteros & Epiſcopos.* Eodem reſpectu Presbyteri etiam vocitantur fratres Epiſcoporum.

Presbyterorum cum Epiſcopis una etiam eſt opera in prædicatione verbi Dei. Euſeb. lib. 7. cap. 19. Συγκαλέσας τοὺς Πρεσβυτέρους , καὶ διδασκάλους τῶν ἐν ταῖς κώμαις ἀδελφῶν. *Convocavi Presbyteros qui fratribus prædicabant Verbum Dei in ſingulis Pagis.* Conc. Vaſenſ. 2. can. 2. *Hoc etiam pro ædificatione omnium Eccleſiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non ſolùm in civitatibus, ſed etiam in omnibus Parochiis, verbum faciendi daremus Presbyteris poteſtatem ; ita ut ſi Presbyter aliquâ infirmitate prohibente per ſe ipſum non potuerit prædicare, ſanctorum Patrum homiliæ à Diaconibus recitentur.* Presbyteros in confectione Corporis & Sanguinis Chriſti, & in prædicatione Verbi Dei eodem jure uti cum Epiſcopis agnoſcit Conc. Aquiſg. 2. cap. 8. de Presbyteris. *His enim ſicut Epiſcopis diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt ; præſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in confectione divini corporis & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt ; ſimiliter & in doctrina populorum & in officio prædicandi.* Propterea cùm Presbyter ordinatur, ejus capiti imponitur Evangelium , quod eſt ſummum prædicationis argumen-

tum. Joan. Chrysostom. de divers. utriusq. testam. loc. sermon. de uno legislatore : *διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἱερέων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τίθεται, ἵνα μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τὴν ἀληθινὴν τοῦ εὐαγγελίου τιάραν λαμβάνει. Idcirco etiam in Ecclesia cùm ordinantur sacerdotes, Evangelium Christi capiti imponitur, ut discat is qui ordinatur, veram se recipere Evangelii tiaram.*

Presbyteri etiam habent communem cum Episcopis ligandi & solvendi potestatem. Hieronym. I. ad Heliodorum. *Mihi ante Presbyterum sedere non licet; illi, si peccavero, licet tradere me satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit.* Et idem in Matth. cap. 16. in illa verba : *Et dabo tibi claves regni cælorum. Istum locum Episcopi & Presbyteri non intelligentes aliquid sibi de Pharisæorum assumunt supercilio, ut vel damnent innocentes, vel solvere se noxios arbitrentur, cùm apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita quæratur.* Et paulò post. *Quomodo ergo ibi leprosum sacerdos mundum, vel immundum facit, sic & hic alligat, vel solvit Episcopus & Presbyter, non eos qui insontes sunt, vel noxii; sed pro officio suo, cùm peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive solvendus.* Denique idem est officium Episcopi & Presbyteri, exceptis his quæ pertinent ad ordinationem. Hieronym. ad Evagr. *Quid enim facit exceptâ ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Idem Conc. Aquisgranens. d. cap. 8. ubi præmissa sunt quæ sunt communia inter Episcopos & Presbyteros, hæc clausula additur. *Sed solùm propter auctoritatem summi Sacerdotii, Clericorum ordinatio & consecratio reservata est.* Etiam Conciliis Ecclesiasticis, unà cum Episcopis interfuere Presbyteri. Cyprian. epist. 31. *Quamquam nobis in tam ingenti negotio placeret Ecclesiæ pacem sustinendam, deinde sic collatione consiliorum, cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Confessoribus, Laicis factâ, lapsorum tractare rationem.* Hoc discrimine quod Presbyteri in Concilio considere à tergo Episcoporum, stantibus Diaconis. Conc. Eliberit. in præfat. post censum Episcoporum qui adfuere Concilio. *Residentibus etiam viginti & sex Presbyteris, adstantibus Diaconibus & omni plebe, Episcopi dixerunt.* Sicut Episcopi, & Presbyteri non offerunt, id est solemne oblationis mysterium celebrant, sine Diacono. Cyprian. epist. 5. *Ita ut Presbyteri quoque qui illic apud Confessores offerunt, singuli cum singulis Diaconis per vices alternent.* Presbyteri etiam sedent coram Episcopo. Synod. Carth. 4. can. 34. *Episcopus in quolibet loco sedens stare Presbyterum non patiatur.* Can. Episcopus, 96. dist. Episcoporum fastum qui fratres, id est Presbyteros,

byteros, apud se sedere non patiebantur, valdè iniquo animo sese ferre testatur Augustin. de catechizand. rudib. cap. 13. *Quis enim ferat arrogantiam nostram, cùm viros fratres nostros, vel etiam quod majore solicitudine curandum est, ut sint fratres nostri, coram nobis sedere non facimus*, &c.

CAPUT XII.

Ordo Presbyterorum Senatus Ecclesiæ. Presbyteri debent obedientiam & reverentiam Episcopo. Ordinationes non fiebant absque Titulo. Tituli Ecclesiarum.

PRESBYTERI laborum & consiliorum Episcopi socii & participes; ut in ordinationibus quæ sunt reservatæ Episcopo, Episcopus non ordinat Clericos sine consilio Clericorum, id est Presbyterorum. Can. Episcopus. 24. dist. can. reliqui. 67. dist. can. quicumque 77. dist. Cyprian. epist. 33. ad Presbyteros & Diaconos. *In ordinationibus Clericis, fratres Carissimi, solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Et in judiciis Ecclesiasticis, Episcopus cujusquam causam non audit sine præsentia Clericorum; alioquin nulla & irrita est sententia. Concil. Carth. 4. can. 23. can. Episcopus. 15. qu. 7. Andronicum Berenicensem ob affixa sua edicta valvis Ecclesiæ, non sine cœtus Presbyterorum consilio, se diris excommunicationis proscripsisse testis est de se ipso Synesius Episcopus Ptolemaidis epist. 38. & hoc quia cœtus Presbyterorum est senatus Ecclesiæ. Hieronym. ad Rusticum. *Ecclesia habet senatum cœtum Presbyterorum.* Can. Ecclesia 16. qu. 1. Et tutius est judicium, quod plurium sententiis nititur, Can. extra, 67. dist. Cap. prudentiam, ex. de offic. & pot. Jud. deleg. Cyprian. ep. 32. *Quoniam nec firmum decretum potest esse, quod nec plurimorum videbitur habuisse consensum.* Nè solus judicaret sine consilio Cleri, hanc sibi legem ab initiis dixit Cyprianus; testis ipse de se, ep. 6. ad Presbyteros & Diaconos. *Ad id verò quod scripserunt mihi compresbyteri nostri, Donatus & Fortunatus, Novatus & Gordius, solus rescribere nihil potui, quando à primordio Episcopatûs mei statuerim nihil sine consilio vestro, & sine consensu plebis meæ privatâ sententiâ gerere,* Et idem epist. 28. *Desiderastis quoque ut de Philumeno, & Fortunato Hypodia-*

conis, & Favorino Acolytho, qui medio tempore recesserunt, & nunc venerunt, quid mihi videatur rescribam, cui rei non potui me solum judicem dare, cùm multi adhuc de Clero absentes sint, nec locum suum vel serò repellendum putaverunt. Idcircò inter judices domus Israël, id est Ecclesiæ, Episcopos, Presbyteros & Diaconos numerat Hieronym. in Michæam. cap. 3. *Judices domus Israël non sint alii nisi Episcopi, Presbyteri & Diaconi,* &c. Nihil gravius sine Presbyterio egere ipsi summi Pontifices. Cornelius ad Cyprian. epist. 46. *Omni igitur actu ad me perlato, placuit contrahi Presbyterium.* In Synodo Romana ab Episcopis, Presbyteris & Diaconis damnatus Novatus. Euseb. libr. 6. cap. 35.

Haud tamen hujusmodi communitas & consortium sacerdotii, quod est inter Episcopos, & Presbyteros, solvit majoritatem, & obedientiam quæ est inter eos. Etsi Presbyteri vocitentur socii & comministri Episcoporum, debent obedientiam & subjectionem Episcopo, propter gratiam ordinationis quam ab eo accepere. Can. à Subdiacono. 93. dist. Presbyteri, inquam, debent parere Episcopo, non ut vernæ & servuli Domino, sed ut liberi parenti. Hieronym. ad Nepotianum. *Sta subjectus Pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe.* Can. Sta subjectus 93. dist. Nec Presbyteri debent Episcopalia sibi vindicare in contumeliam & contemptum Episcopi. Cyprian. epist. 10. *Quod enim non periculum metuere debemus, de offensa Domini, quando aliqui de Presbyteris nec Evangelii, nec loci sui memores, sed neque futurum Domini judicium, neque nunc sibi præpositum Episcopum cogitantes, quod numquam omnino sub antecessoribus factum est, cum contumelia, & contemptu præpositi totum sibi vindicant.* Tot argumentis meritò damnatus error Aërii volentis Presbyteros per omnia æquales esse Episcopis; quem eo insaniæ adductum scimus animi dolore, & impatientiâ repulsæ ab Episcopatu, de quo Epiphan. hæres. 75. & Augustin. de Hæres. ad Quodvult Deum. *Aëriani ab Aërio quodam sunt nominati, qui cùm esset Presbyter doluisse fertur, quòd Episcopus non potuit ordinari.*

A primordiis Ecclesiæ Presbyteri non ordinabantur sine titulo, id est collatione certæ Ecclesiæ. Tituli dicebantur Ecclesiæ, quòd ordinati de his titularentur, id est Presbyteri illius loci dicerentur. Et hoc optimâ ratione institutum est, nè vagi & otiosi essent Presbyteri sine cura & actu: ob id nè Cleri ordinarentur ἀπολελυμένως, vel ἀπολύτως, id est absolutè, sine titulo vetuit Synod. Chalcedonens. can. 6. & Synodus Placentina habita sub Urbano II. can. neminem. can. sanctorum. 70. dist.

Valdè singulare narratur de Paulino, quòd ordinatus fuit sine titulo. Testis de se ipso Paulin. epist. 6. ad Severum. *Nam ea conditione in Barcinonensi Ecclesia consecrari adductus sum, ut ipsi Ecclesiæ non alligarer in sacerdotium tantum Domini, non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus.* Vetita fuit ordinatio Clericorum sine certo titulo, quia Clerici ordinandi sunt propter obsequium Ecclesiæ, & ordinatis nefas est detrectare curam animarum, Augustin. de fide & oper. cap. 17. *Propter illos enim hæc similitudo proposita est, qui nolunt suscipere in Ecclesia dispensatoris officium, desidiosam prætendentes excusationem nolle se rationem reddere de peccatis alienis.* Et dignitas sacerdotii consistit maximè in cura animarum. Joan. Chrysostom. in Joann. Homil. 85. Idcircò maximè colendos Presbyteros docet quod sustineant curam & periculum animarum. διὸ τῆς πολλῆς δεῖ θεραπείας αὐτοὺς ἀπολαύειν.

CAPUT XIII.

Jura & munia Archipresbyteri.

SICUT Diaconi habent suum ducem, & præpositum, nimirùm Archidiaconum, etiam Presbyteris suus est præfectus, qui Archipresbyter dicitur. Hic licèt Archidiacono sit major ordine, & in his quæ sunt ordinis prior nominetur, can. Salvator. 1. qu. 3. tamen minor est dignitate & officio, & subest jurisdictioni Archidiaconi, can. perlectis. 25. dist. cap. 1. cap. ad hæc. de offic. Archidiac. Adeóque Archipresbiteri electio pertinet ad Archidiaconum, unà cum Clero & plebe. Can. si in plebibus. 63. dist. salvâ confirmatione Episcopo. Arnulfus Lexoviens. epist 27. ad Alexandrum III. pro P. Pictaviensi Archidiacono. *Idcircò si causæ ipsius qualitas inquiratur, id juris se in quodam Archipresbyteratu suo contendit habere, quod tam ipsi quàm omnibus aliis Archidiaconis, in omnibus Archipresbyteratibus suis vetus Ecclesiæ illius consuetudo confirmat. Porro supervacuâ videtur quæstione vexari, cùm sola sit de sola Archipresbyteri electione contentio, cùm ab Archidiacono facta, ad episcopale de consuetudine referatur arbitrium, eamque potest auctoritate sua, nisi fuerit idonea reprobare. Cæterum, si eo invito in Archidiaconatu ejus Archipresbyter fuerit institutus, plurimùm utilitatibus ejus, & honori constabit esse subtractum, cùm ei in*

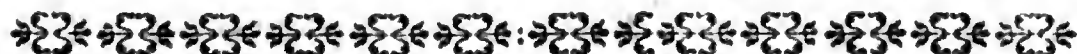
Archidiaconatu ſuo alius quodammodo Archidiaconus agnoſcatur. Vel ſaltem quod communius eſt, Archipresbyter non poteſt inſtitui, vel deſtitui, ſine mandato Epiſcopi & Archidiaconi, cùm commune utriuſque officium exerceat. d. cap. ad hæc. Archipresbyter gerit vices Epiſcopi, eo abſente, in his quæ pertinent ad ſacerdotale officium, exceptis prohibitis, id eſt his quæ ſunt Epiſcopalis ordinis. d. can. perlectis, & cap. de offic. Archidiacon. Archipresbyter præeſt Presbyteris; unde Πρωτοπρεσβύτερος dicitur. Socrat. libr. 4. cap. 9. & Synod. 7. act. 4. & 7. Recentioribus Græcis, Πρωτοπαπᾶς, ut Codino. Archipresbyter, inquam, eſt Primarius & Rector Presbyterorum; unde jam olim dictus eſt Decanus, quod nomen à militia manavit. Can. in capite, 50. diſt. can. nullus Epiſcopus. & ſeq. 60. diſt. can. nullus omnino. 16. quæſt. 7. cap. cùm Apoſtolus. de Cenſib. cap. 2. nè Prælat. vices ſuas.

Archipresbyteri alii ſunt urbici ſeu civitatenſes; alii ruſtici & forenſes, quos rurales Decanos vocant. Archipresbyter, ſeu Decanus urbicus eſt, qui in urbe poſitus eſt; is eſt caput Capituli, cap. cùm inter univerſas. de elect. & habet primariam vocem in Capitulo. cap. auditis. de elect. Ejus officium eſt curam agere ſuper omnes Presbyteros, in ordine ſeu canone poſitos, & aſſiduè ſtare in Eccleſia. d. can. perlectis, & cap. 1. de offic. Archipresbyteri: ait aſſiduè, id eſt ſingulis horis canonicis, horis competentibus. cap. 2. eod. tit. Archipresbyteri, inquam, eſt agere curam Presbyterorum, maximè Canonicorum. Walafrid. Strabo de rebus Eccleſiaſtic. cap. ult. *Sunt etiam Archipresbyteri in Epiſcopiis Canonicorum curam gerentes.* Unde Decanus habet curam animarum, & ad hoc in eo requiritur ætas 25. annorum, & ut intra annum Presbyter ordinetur. Can. 1. & ſeq. 60. diſt. Cap. cùm in cunctis. de elect. cap. 1. de ætat. & ordin. præfic. Abſente Epiſcopo Archipresbyter vice ejus Miſſarum ſolemnia celebrat, & collectam dicit, vel alius ejus juſſu, d. can. perlectis. cap. 1. de offic. Archipresb. Ejuſdem Archipresbyteri officium eſt obſervare vitam & miniſterium Sacerdotum Cardinalium, cap. 1. de offic. Archipresbyt. id eſt Parocorum civitatis, qui Presbyteri Cardinales dicuntur, ad differentiam Presbyterorum pagenſium & vicanorum.

Archipresbyteri quoque eſt fontes benedicere, id eſt fontis baptiſmalis, infirmos oleo linire, pœnitentes infirmos reconciliare conſulto Epiſcopo. cap 2. de offic. Archipresb. De occultis poteſt reconciliare pœnitentes juſſione Epiſcopi. Can. Presbyteri, 26.

qu. 6. Publicos enim pœnitentes reconciliare solius est Episcopi. Concil. Carthag. 2. can. 3. Carthag. 3. can. 23. Agath. can. 44. can. 1. can. ministrare. can. Presbyter. 26. qu. 6. De Petro Protopresbytero Ecclesiæ Alexandrinæ memoratur, quòd pulsus sit à Theophilo Patriarcha, quòd mulierem Manichæam errore nondum solutam ad sacra admisisset inscio Episcopo. Socrat. lib. 6. can. 9. Nicephor. Callist. libr. 13. cap. 11. In publica tamen pœnitentia non cessabant omnino partes Archipresbyteri; ad eum enim pertinebat publicos pœnitentes præsentare Episcopo, pro foribus Ecclesiæ. Conc. Agath. can. 97. can. in capite. Archipresbyteri & officium est, absente Episcopo, ejus vice sacrum officium inchoare, benedictiones presbyterales, id est minores, super plebem in Ecclesia fundere. cap. 7. de offic. archipresbyt. Archipresbyteri etiam est Synodum condicere, seu denunciare. Vitæ D. Bernard. lib. 2. cap. 6. *Archipresbyter quoque qui Petri invasoris Pictavensis Ecclesiæ Synodum denunciabat, coram ipsis quos ad conventum perfidiæ invitabat, à diabolo correptus est.*

Archipresbyteri habent propriam diœcesim quæ dicitur Decania. Capitulare 5. Caroli Calvi, tit. 3. ex Concilio Tolosano. *Statuant Episcopi loca convenientia per Decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri.* Et idem intra fines Decaniæ habet jus visitandi Ecclesias tractûs sui, & procurationem exigendi. Cap. cùm Apostolus. de Censib. Archipresbyter habet proprium Clerum & suas plebes: & ubi rus proficiscitur, non procedit sine aliquo è suis Clericis, ne desit ei testis conversationis. Concil. Turonens. 3. can. 20. *Quotiescumque Archiepresbyter seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulaverit, unus Lector Canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero Clericorum cum illo ambulet.*

CAPUT XIV.

De Privilegiis Clericorum. Clerici habent Privilegium fori, & peculium quasi castrense, de quo testari & disponere possunt. Militia Clericalis.

POSTQUAM de meritis sacræ plebis, id est Prebyterii & inferiorum Ordinum satis accuratè & diligenter edisseruimus, superest quasi continens tractatus de Clericorum Privilegiis, quæ

ſunt præmia eximii laboris, & donativa ſacræ militiæ. Privilegium Clericorum omnium maximum, & quod meritò tuetur Eccleſia, eſt Privilegium fori, quod habent Clerici, nè conveniantur apud alium judicem, quàm proprium Epiſcopum. L. Cum Clericis. L. Omnes qui. C. de Epiſc. & Cleric. Nov. 83. & 123. Auth. Clericus. Auth. Statuimus. C. eodem, can. ſi quis. 11. qu. 1. cap. ſi diligenti. cap. ſignificaſti. de foro competent. Privilegium fori Clericis datum eſt, in honorem Eccleſiæ, nè Clerici ſacris addicti, per fora ſecularia vagentur in contumeliam ſacri ordinis. Can. placuit. 11. qu. 1. d. cap. ſi diligenti. Nec invidioſum Clericos habere ſuum judicem; etiam milites & negotiatores habent ſuum judicem, favore militiæ & commercii, L. unic. C. de Juriſdict. L. unic. C. in quib. cauſ. milit. In omnibus fere Clerici gaudent Privilegio militum; habent peculium quaſi caſtrenſe, de quo, licèt in parentum poteſtate ſint, teſtari, vel aliter diſponere poſſunt. L. Sacroſanctæ. auth. Presbyteros. C. de Epiſcop. & Cleric. & in hujuſmodi teſtamentis non habet locum querela inofficioſ. L. cum lege. C. eod. quod ſublatum eſt Novel. 123. cap. 19. d. auth. Presbyteros, quâ Clericis de peculio quaſi caſtrenſi teſtari licet, ſalvâ parentibus legitimâ, de quo Panormit. in cap. quia nos, de Teſtam. Benedict. in Cap. Rainut. in verbo Matrem inſuper Claram. num. 17. 18. & ſeqq.

Inſtitutum ordinis Clericalis, eſt militia ſpiritualis, quia ſacris initiati Deo militant, can. ſi officia. 59. diſt. can. reprehenſibile. 23. qu. 8. Clem. 1. de celebrat. Miſſar. Auguſtin. epiſt. 89. *Habet Eccleſia quodammodo ſuos milites, & quodammodo provinciales; unde dicit Apoſtolus: Quis militat ſuis ſtipendiis?* Et idem epiſt. 36. *Nè vacuum fraternæ humanitatis officium videretur, de buccellato Chriſtianæ expeditionis in cujus procinctu quotidiè ad frugalitatis annonam militamus, panes quinque, tibi pariter & filio noſtro Licentio miſimus:* Et rurſus idem de Verb. Domin. Serm. 19. *Hæc autem divina ſententia, quæ ad milites loquitur, poteſt etiam ad Clericos retorqueri, quia etiamſi non militare videantur ſæculo, tamen Deo & Domino militamus; videmur, inquam, non militare, remiſſis ac fluentibus tunicis, ſed habemus militiæ cingulum, quo caſtimoniæ interiora conſtringimus.* Et paulò poſt; *Milites igitur Chriſti ſumus, & ſtipendium ab ipſo donumque percipimus.* Jure Pontificio Clerici etiam in minoribus ordinibus poſiti, utuntur Privilegio fori dummodo tonſuram & veſtem Clericalem deferant. Cap. unic. de Cleric. conjugat. in 6. Hodie Clerici carent Privilegio, priuſquam ſacris ordinibus ſint initiati, vel beneficiati, vel actu miniſtrantes in

quapiam Ecclesiâ. Concil. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 6. quod transfusum est in Constit. Blesens. art. 57. Molinens. art. 48. Clerici nè quidem volentes possunt renuntiare Privilegio fori, d. cap. si diligenti, d. cap. significasti. quod probat Balsamo, in can. 9. Synod. Chalced. Ratio non una est. Prima, quia Privilegium hujusmodi est juris publici, cui consensu privatorum derogari non potest. L. Nemo, de legat. 1. altera est quia Privilegium nequaquam introductum est in gratiam personarum, sed ordinis. Can. inclita. can. placuit. 11. d. cap. si diligenti. d. cap. significasti. cap. grave. de excess. Prælat. Et Ordinis vinculo ita cohæret privilegium personæ, ut ab eo prorsùs avelli non possit. Propterea notantur fœneratores Anglici, quos Camsivos vocitabant, quòd debitores sibi obligarent, etiam Clericos ipsos, exactâ renunciatione privilegii ordinis & fori, de quo Matth. Paris. ad annum 1235. ubi retulit formulam stipulationis. *Volumus super omnibus ante dictis ubique & in omni foro conveniri, renunciando pro omnibus ante dictis, pro nobis & successoribus nostris, omni juris auxilio canonici & civilis, privilegio Clericatus & fori & Epistola D. Adriani, id est beneficio divisionis, omni consuetudine & statuto, &c.* Clerici sævis & enormibus sese immiscentes, arma portantes, contempto habitu clericali, amittunt privilegium fori, cap. 1. de Apostat. cap. Cùm non ab homine, cap. perpendimus, de sentent. excommunicat. Idem de negotiantibus. Clem. diœcesanis, de vit. & honest. Cleric. D D. L. unic. C. In quibus causs. milit. bella ger.

CAPUT XV.

De cæteris Privilegiis Clericorum. Privilegium Can. si quis suadente, Privileg. cap. Odoardus. Clericis remittitur juramentum calumniæ. Clerici sunt immunes à jure pignorationis.

INSIGNE Privilegium Clericorum est etiam Privilegium Canonis, Si quis suadente, 17. qu. 4. ex quo violentas manus injicientes in Clericos vel Monachos, incurrunt excommunicationem canonis, quæ habet vim latæ sententiæ, cap.

cùm illorum, de ſentent. excommunication. à qua abſolvi non poſſunt ab alio quàm à ſummo Pontifice, niſi imminente mortis periculo. Hunc Canonem edidit Innocent. II. in Synodo Lateranenſi habita anno 1139. ut conſuleretur ſecuritati Clericorum, qui paſſim à laïcis impunè cædebantur, vel necabantur, contemptu ſacri Ordinis. Hujus Canonis ſanctionem paulò poſt inſtauravit Synodus Londinenſis, celebrata anno 1142. ex Matthæo Pariſ. in Stephano, in Synodo Londinenſi: *Sancitum eſt ibi & generaliter conſtitutum, nè aliquis qui Eccleſiam, vel cæmeterium violaverit, vel in Clericos aut viros religioſos manus injecerit violentas, ab alio quàm ab ipſo Papa poſſit abſolvi.* Illorum abſolutio qui ob violentam manuum injectionem in Clericos, labem excommunicationis contrahunt, reſervata eſt Sedi Apoſtolicæ, exceptis certis caſibus, cap. non dubium. cap. cùm pro illorum, de ſentent. excommunicat. ut ſi Monachi utriuſque ſexûs ſe in clauſtro percuſſerint, abſolvi poſſint à ſuo Abbate, d. cap. cùm pro illorum, cap. Monachi, eodem tit. cap. quoniam, de vit. & honeſt. Cleric. Mulieres & aliæ perſonæ, quæ ſui juris non ſunt, vel debiles, & infirmi, ab Epiſcopo Diœceſano abſolvi poſſunt, cap. mulieres, eodem tit. Item, qui levem injuriam Clericis intulere, cap. pervenit. eod. tit. Item impuberes, vel qui per ludum Clericum percuſſere, cap. 1. eod. tit. Nequaquam verò in excommunicationem Canonis incidit mulier, quæ pudicitiæ tuendæ causâ Clericum ſeſe tentantem, vel pudori vim facientem percuſſit, quia in eo caſu non videtur eſſe violenta manuum injectio, quia magis repellendæ quàm faciendæ injuriæ causâ infertur. Hanc ob cauſam Puellam Bruxellenſem, quæ ejulans venit ad Cantipratenſe monaſterium, cùm ei à quibuſdam Clericis ſuaſum eſſet ſe Romam pergere omnino oportere abſolutionis petendæ gratiâ, quòd Clericum ejus pudicitiam per vim tentantem percuſſiſſet, ex quo ſanguis è naribus fluxiſſet, ridet Thomas Cantipratenſ. lib. 2. Apum cap. 30.

Eſt & aliud ſingulare Privilegium Clericorum, quòd Clerici ob æs alienum, ſi fortè ſolvendo non ſint, non poſſunt excommunicari; ſed ſatis eſt eos cavere, datis fidejuſſoribus de ſolvendo, ſi quando ad pinguiorem fortunam pervenerint, cap. Odoard. ex de ſol. Clerici ferè ſemper comparantur militibus, qui & æris alieni causâ non tenentur, niſi in quantum facere poſſunt, detracto ne egeant, L. Milites. ff. de re judicat. Quod ſi Clerici qui debitores exiſtunt ſint ſolvendo, ad ſolvendum compelli ſuſpenſione à ſacris nihil vetat. Abbatem S. Ebrulfi ut æs alienum à deceſſore

deceſſore ſuo in rem Eccleſiæ contractum lueret, ſuſpendit à divinis Arnulf. Lexov. Epiſcopus, epiſtol. 12. ad eundem. *Studij itaque veſtri ſit infrà proximum Pentecoſten facere, ſicut in noſtra fuit præſentia conſtitutum; alioquin ex ea die fraternitatem veſtram ab officio altaris noveritis eâ quâ præeminemus auctoritate ſuſpenſam: fratrum verò veſtrorum conſcientiæ relinquo, quomodo munus offerant ad altare, ſi non fuerit creditoribus ſatisfactum, quibus ipſi ſe etſi non propriis, vicariis tamen manibus aſtrinxerunt.*

Speciale quoque privilegium Clericorum eſt quòd Clericis remittitur jusjurandum de calumnia, quod initio litis præſtari moris fuit; quia Clerici jurare prohibentur. L. Cùm Clericis, §. 1. Cod. de Epiſc. & Cleric. cap. 1. de jurament. calumn. de quo Molin. in Præf. in Edictum regium contra parvas datas, num. 26. Verùm hodie id juris factum eſt commune omnibus, ex quo hujuſmodi ſacramenti præſtatio in deſuetudinem abiit. Bulgar. in L. Rem non novam, cap. de Judic. Hoſtienſ. in cap. Cùm dilectus, de conſuetudine. Non impari prærogativâ Clerici jurant propoſitis, non tactis ſacroſanctis Evangeliis, cap. ult. de juramento calumn. Concil. Tribur. can. 21. can. ſi quis Presbyter. 2. quæſt. 5. Nov. Juſt. 123. cap. 7. Auth. ſed Judex, Cod. de Epiſcopis & Clericis. Rebuff. in Conſtitutiones Regias, de inquiſit. art. 12. gloſſ. 1. Hoc ritu ſolemni Henricum III. Regem Anglorum in expeditionem transmarinam juramento ſeſe obſtrinxiſſe manu ad pectus poſitâ, quaſi Sacerdotem refert Matth. Pariſ. ad annum 1252. « *Et jurans hoc appoſuit manum ſuam dexteram ad pectus ſuum more ſacerdotis, & poſteà ſupra Evangelia appoſuit, & oſculatus eſt ea more laici.* « Laici nimirùm jurant tactis ſacroſanctis Evangeliis, & hoc eſt quod corporale juramentum dicitur. L. 1. Cod. ſi adverſ. vendit. leg. 3. Cod. ſi minor ſe majorem dix. cap. cùm in Eccleſiis, de major. & obed. Græci σωματικὸν ὅρκον, Balſam. in Nomocan. Phot. cap. 27. Clericorum etiam præcipuum privilegium quòd liberi ſunt & immunes à jure Pignorationis, quod Repræſalias vocant, cap. unic. de injur. in 6. Marcus. part. 2. quæſt. 359.

CAPUT XVI.

Clerici excusantur ab extraordinariis & sordidis muneribus; iidem excusantur à tutelis & à militia; nec possunt torqueri.

CLERICI etiam immunes sunt à sordidis & extraordinariis muneribus, L. 1. & 2. Cod. de Episc. & Cleric. L. Placet. Cod. de sacrosanctis Eccles. Nov. Justin. 131. cap. 5. Sordida munera quæ sint docet, L. maximarum, Cod. de excusat. muner. lib. 10. L. 15. & 18. Cod. Th. de extraordin. mun. Iidem immunes sunt à susceptione hospitum, id est à metatis. Leg. 1. Cod. de Episcopis & Clericis; à collatione auri lustralis, L. 2. Cod. de Episc. & Cleric. L. 1. 11. 16. Cod. Th. de lustral. collat. Clerici verò non revelantur à vectigalibus & tributis, quæ prædiis imponuntur, L. 3. C. de Episc. & Cler. Leg. Sacrosancta. C. de sacros. Eccles. quia sunt onera prædiorum, non personarum. Iidem tenentur ad instructionem viarum & pontium, quia hujusmodi onus non censetur inter sordida munera. L. ad instructionem. Cod. de sacrosanctis Eccles. Ingulph. in Chronic. Chroyland. ex diplomate Ethebaldi Regis Merciorum: *Hujus rei gratiâ hanc donationem meam me vivente concedo, ut omnia Monasteria & Ecclesiæ regni mei à publicis vectigalibus, operibus & oneribus absolvantur, nisi in instructionibus arcium vel pontium, à quo numquam ulli possunt laxari.* Necnon Clerici tenentur ad constructionem & refectionem murorum civitatis: nemo enim excusatur ab hoc onere, L. ult. Cod. de quibus muneribus nemini liceat se excusare, propter communem utilitatem. Eadem ratione Clerici non excusantur ab excubiis pro custodia civitatis, vel castri, tempore belli, cap. 2. de immunitatibus eccles. Nostri *VVactas* vocant, *Guet & garde.* Ludovic. in præcepto quod fecit Hispanis, qui ad se confugerant: » Et in marchia nostra juxtà rationabilem ejusdem Comitis » ordinationem atque admonitionem, explorationes & excubias, » quod usitato vocabulo *VVactas* dicunt, facere non negligant. Clerici etiam tenentur ad collectas & indictiones, quæ imponuntur propter famem & pestem. Barbos. Jur. Ecclesiast. lib. 1. cap. 39. §. 5. num. 45.

Clerici quoque, licèt volentes tutelam suscipere possint, inviti tutores dari non possunt. L. generaliter. & Auth. Presbyteros Cod. de Episc. & Cleric. Can. pervenit, 86. dist. Imò ex Concilio Africano, Clerici ne quidem volentes tutores dari possunt. Cyprian. epist. 66. *Jam pridem in Concilio Episcoporum est statutum, ne quis de Clericis & Dei ministris, tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quando singuli divino Sacerdotio honorati, & in Clerico ministerio constituti, non nisi altari & sacrificijs deservire, & precibus atque orationibus vacare debeant.* Can. Cyprianus, 21. qu. 3. Presbyteri etiam non possunt torqueri testimonii dicendi causâ, & hoc est quod dicitur in L. Presbyteri, Cod. de Episc. & Cleric. *Presbyteri citrà injuriam quæstionis testimonium dicant*; id est, ita ut veritas ab eis non quæratur per tormenta, sicut solet à servis, sed religione jurisjurandi. Denique Clerici excusantur à militia, quia Clericorum officium est Deo militare, id est sacris dare operam, non sævis se immiscere. Can. Clerici. Can. Reprehensibile, 23. q. 8. A Clericis quòd ad delectum non respondissent, bannum, id est pœnam detrectatæ militiæ exactitavit Chilpericus. Gregor. Turon. lib. 5. cap. 26. *Post hæc Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus Ecclesiæ vel Basilicæ Bannos jussit exigi, pro eo quòd in exercitum non ambulassent.* Et hæc vice Corollarii erunt sacræ jurisdictionis defensioni, quatenùs varii ipsius gradus ex his intelliguntur, & sacræ militiæ acies in ejus obsequium & tutelam disponuntur. Unum in calce hujusce operis testor me sincerè & ex animi sententia hæc scripsisse absque livore & adulatione; non vernulæ, sed docentis ingenio; non fraudis, sed veritatis studio. Verum ne mihi credam, quâ religione hæc scripsi, eâdem hæc judicio Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ universæ submitto.

FINIS.

INDEX
RERUM PRÆCIPUARUM, quæ in hoc Volumine continentur.

MONITUM.

*Diligentiæ gratiâ, diversorumque Typographorum commodo, arithmeticæ Notæ eadem in hoc Libro repetitæ sunt ; ut hic Index sit confusionis expers, illis Asteriscum * apposuimus.*

A

BBATUM benedictio, cujus Ordinis sit, *pag.* 56. Quid si Episcopus ea de re tertiò requisitus *Abbatem* benedicere recuset, 46. 57. Benedictionis *Abbatum* solemnia, 58. Utrùm *Abbates* ad Synodum cogendi sint, 88.

Abusus. Variæ hujus vocis notiones, 296. Appellationum ab *abusu* ætas & origo, 297. Quibusnam in casibus locus sit appellationi tanquam ab *abusu*, 299. Casus proprii appellationis tanquam ab *abusu* expenduntur, 300. 301. & *seq.* Appellationibus tanquam ab *abusu* modus imponendus, 303. Appellationum tanquam ab *abusu* nimis frequens usus, 304. Appellationes tanquam ab *abusu*, lethale virus Ecclesiasticæ disciplinæ, 305.

Acolythorum gradus & officium, 116.* Quare Ceroferarii dicti, 117* Ordinationis eorum solemnia, *Ibid.*

Adulterium utrum sit crimen Ecclesiasticum, 164. Variæ *adulterii* pœnæ, 165. & *seq.* Mattari *adulteros* quid sit, 165. Utrum *adulterium* crimen sit capitale, 166. 167.

Ægidius Rhemensis Episcopus conspirationis coïtæ reus, in Metensi Concilio depositus, 174.

Ætatis defectus quoad Ordines & Beneficia à quo suppleri potest, 94. 95.* *Ætatis* venia ad Magistratus gerendos, à quo conceditur, *Ibid.*

Alienatio rerum Ecclesiæ utrum fieri possit absque consensu Episcopi, 100. vel Capituli, 102. An in ea desideretur consensus Principis, *Ib.* *Alienationis* causæ legitimæ, 101.

Angli. Jurisdictionis Ecclesiasticæ status sub *Anglorum* Regibus, 136. & *seq.* *Anglorum* privilegia, 286.

Apostata à Religione qui in *Apostasia* ordinatus est, à quo dispensatur ut in susceptis Ordinibus valeat ministrare, 95.*

Appellationum ab abusu ordo, 281. Ab Episcopo vel Officiali ad quem *appellandum* sit, 282. An *appellatio* recipi possit, omisso medio, *ibid.* Modus *appellandi* in judiciis Eccle-

siasticis, 282. Ratio *appellationis* in judiciis ecclesiasticis à civilibus planè diversa, 283. An liceat *appellare* ad summum Pontificem omisso medio, 285. 102.* De *appellationibus* transmarinis, 285. 286. Anglorum privilegium in *appellationibus*, 286. An ab eadem sententia tertiò *appellare* liceat, 287. De jure à Judice ecclesiastico non *appellatur* ad Judicem secularem, 292. An hujusmodi *appellatio* ex Capitulis Clarendonensibus comprobari possit, *Ibid.* An ex Canone *Filiis* Concil. Tolet. IX. 293. *Appellationes* ab Episcopis ad Judicem secularem damnatæ, 288. Utrum in exemplum trahendum est quod Paulus *appellaverit* ad Cæsarem, 292. *Appellationis* Pauli ad Cæsarem ratio redditur, *ibidem.* *Appellationes* à Judice ecclesiastico ad secularem seriùs auditæ in Gallia, 294. An protestatio Procerum Galliæ vim habeat *appellationis* tanquam ab abusu, 294. *Appellationes* tanquam ab *abusu*. Vide ABUSUS. *Appellationes* à Metropolitano, à Primate. Vid. *Metropolitanus. Primas.*

Archidiaconi nomen, dignitas & officium, 131. 132.* *Archidiaconus* Vicarius Episcopi, 325. Utrum Jurisdictionem habeat in laïcos sicut & in Clericos, *ibid. & seq.* Utrum *Archidiaconus* Jurisdictionem habeat propriam & ordinariam, 327. Jurisdictionis *Archidiaconi* vices, 326. 327. An *Archidiaconus* sit Antistes secundi ordinis, 328.

Archipresbyter quis sit, & quare sic dictus, 329. 139.* Utrum sit ordine, dignitate & officio minor vel major Archidiacono, 329. Quotuplex *Archipresbyter*, ibid. & 140.* *Archipresbyteri* jura, vices & officium, 330. & 140.*

Armorum portus quibus interdicitur, 184. Portûs *armorum* cognitio ad quem pertineat, *ibid.* Varia publicam pacem *armis* perturbantium pœna, 185.

B

BANNUS Episcopalis quid sit, 214 12. * A quibus & quare exigendus, *ibid.*

S. Benedicti Ordo Monachorum ab ipso institutus, 87.* *S. Benedicti* Regula à Gregorio I. approbata, *ibid.* Eadem Regula in Synodo Romana confirmata, 87.* Et à Bonifacio comprobata, 88. *

Benedictionis solennis jus fundendi super plebem, utrum sit ordinis Episcopalis, 60. 61. *Benedictio* major & minor, 61. *Benedictionis* vis & gratia, *ibid.* *Benedictio* Abbatum. vid. *Abbates.* Campanarum *benedictio*, vide *Campanæ.*

Beneficii nomen unde ortum, 70. *Beneficiorum* collatio ad quem de jure pertineat, *ibid. & seq.* De collatione facta ab Episcopo post jus devolutum ad Superiorem, 72. Si *Beneficium* sit juris Patroni, ad quem spectet ejusdem institutio, & quomodo, 70. *& seq.* Collatio *Beneficiorum*, an à Vicario Episcopi ad Episcopum devolvatur, 73. Concursus summi Pontificis in collatione *Beneficiorum*, 73. 74. Cujus sit jurisdictionis *Beneficiorum* unio, 78. Unionis solemnia, 79. 80. Utrum in unione *Beneficiorum* requiratur consensus plebis, 79. 80. An causa possessorii *Beneficiorum* de jure spectet ad Judicem ecclesiasticum, 123. An eadem in Gallia ex lege Regni, vel consuetudine, vel privilegio Apostolico spectet ad Judicem Laïcum, 124. 125. Unde & à quibus Judices seculares jus habuere cognoscendi de possessorio *Beneficiorum*, 125. Res-

criptum Martini V. Pontificis super cognitione possessorii in *Beneficiis* Ecclesiasticis, *ibid.* An Judex Ecclesiasticus in petitorio *Beneficii* possit ferre contrariam sententiam ei quæ lata est à Judice Laïco in possessorio, 126. 127. An Judex secularis de adipiscenda possessione in *Beneficiis* Ecclesiasticis cognoscat, 128. Si Episcopus renuat conferre *Beneficia* ad suam collationem spectantia, vel interponere litteras quas vocant *Visa*, super provisionibus Pontificiis, Judex secularis potestne cognoscere de causis repulsæ vel refutûs, 129. 130. De solutione pensionis *Beneficiaria* quis debeat cognoscere, 133. An Episcopis olim licitum fuerit imponere pensiones *Beneficiarias*, 133. & 134. In pluralitate dignitatum vel *Beneficiorum* curam animarum habentium, an & quis dispensare possit, 96.* Pensionem *Beneficiis* ecclesiasticis quis imponere valeat, 96. 97. * *Beneficia* commendata, 97.* *Beneficia* unius Monasterii vel Ordinis, an ex dispensatione summi Pontificis conferri possint Monachis alterius Ordinis, vel etiam secularibus, 97.*

Bigami ut promoveantur ad Ordines, quis dispensare potest, 95.*

Blasphemia in Deum, Deiparam, & Sanctos utrum sit ecclesiastici fori, an mixti, 172.

Breviarii Romani usus & recitatio utrum admitti possit absque consensu Metropolitani, 96.

Bugeres qui sint, 151. *Bugeres* quare hæretici dicti, *ibid.*

C

CALENDIO Antiochenus Episcopus à Zenone ob perduellionis crimen exilio damnatus, 181.

Campanarum benedictio, 56.

Cancelli. Laïci ne stent inter *Cancellos*, 207 Soli Imperatori licebat ex consuetudine Græcorum intra *Cancellos* manere, *ibidem.* Ambrosius Theodosium Imperator. intrà *Cancellos* stantem exire jubet, 207.

Canis pœna, quæ sit, quibusve imponenda, 185.

Canonica pœnæ. Vide *Pœna.*

Canonicatuum creatio, quâ auctoritate fiat & quomodo, 79.* *Canonicorum* correctio. Vid. *Capitulum.*

Canonizatio Sanctorum, initia ejus, 85.* *Canonizatio* Sanctorum olim communis Episcopis, *ibidem.* Facta propria summo Pontifici, 71. & 86.* Forma & ritus *Canonizationis* Sanctorum, 85.*

Capituli Jurisdictio, 319. Utrum *Capitulum* habeat Jurisdictionem correctivam in Canonicos & alios Clericos, 320. Quo in loco Jurisdictio correctiva Capituli exerceatur, *ibid.* Utrum *Capitulum* correctionis causâ possit multare Canonicos vel alios Clericos privatione vocis in *Capitulo*, vel distributionum quotidianarum ad tempus, 321. *Capitulum* Senatus Ecclesiæ, ibid. *Capitulum* unum facit corpus cum Episcopo, 321. Quænam fieri nequeunt ab Episcopo sine consensu *Capituli*, 322. Vacante Sede Episcopali, *Capituli functiones*, 323. Vicarius à *Capitulo* creandus, *ibid.* Utrum Monasteria monialium *Capitulum* visitare possit. 324. An Sede vacante succedat *Capitulum* in Collatione Beneficiorum, *ibidem.* Utrum liceat *Capitulo* intra annum à die vacationis, ordinare aut litteras dimissorias ad Ordines concedere, 324. An possit Officialem destituere, *ibid.* Visitare & Synodum celebrare, 325. *Capituli* consensus in alienatione rerum Ecclesiasticarum utrum desideretur, 101.

Cathedraticum quid sit, & quomodo

exigendum, 90. 91.

Causæ Majores quæ sint, 54.* *Majores Causæ* Sedi Apostolicæ reservatæ, *ibid.* Quare, 54.* Inter *Majores Causas* recensentur, Congregatio Conciliorum Generalium, 55.* Definitio quæstionum fidei, & Damnatio hæresum, 56.* In dubiis fidei relatio ad summum Pontificem, 59.* Depositio Episcoporum, 60. 61.* *& seq.* Depositio & restitutio Episcoporum, 65.* *& seq.* Postulatio Prælatorum, 68. 69.* Translatio Episcoporum, 71.* *& seq.* Erectio, unio, divisio, translatio, & suppressio Sedium Episcopalium, 74.* *& seq.* Datio Coadjutorum, 79.* *& seq.* Exemptio Monasteriorum, 82.* *& seq.* Canonizatio Sanctorum, 85.* *& seq.* Approbatio Ordinum Religiosorum, 86.* *& seq.* Concessio Indulgentiarum, quas Plenarias vocant, 89.* *& seq.* Clericorum vel Episcoporum etiam invitorum ordinatio, 93.* Clericorum cujuscumque Diœcesis promotio, 94.*

Chirographus, An actiones *Chrographariæ* sint personales, 136. Utrum Judex Ecclesiasticus cognoscat de agnitione *Chirographi*, ibid. & seq.

Chrismatis confectio, 55.

Cinctus Judex quis sit, & cur sic dictus, 261.

Clericorum obedientia & reverentia erga Episcopum, 72. Ad quem pertineat institutio & destitutio *Clericorum*, 69. *& seq.* Jus corrigendi & reformandi *Clericos*, cui competat, 102. 103. *Clerici* habent privilegium fori, 112. Privilegium illud in quo consistat, *ibid.* Utrum huic renuntiare liceat, 112. 113. *Clericorum* privilegia contra Fevretium adstruuntur, *ibid. & seq.* Quibusnam in casibus *Clerici* amittunt privilegium fori, 115. 116. *Clerici* sunt fori Episcopalis in actionibus personalibus, civilibus vel criminalibus, 118. *vid.* inferiùs. *Clerici* publicis rationibus obnoxii à sacris Ordinibus arcentur, 118. Quare, 118. 119. An *Clericis* negotiari liceat victûs causâ, salvo privilegio fori, 120. Quæstio feudi laïci inter *Clericos* ad quem pertineat, 122. 123. Judex Ecclesiasticus cognoscit de rebus personalibus in *Clericos*, 131. non de realibus, *ibid.* An pro reliquiis censûs, pensionis, vel reditûs pecunia constituti, *Clericus* personali actione conveniendus sit apud Judicem Ecclesiasticum, an apud secularem, 131. Jurisdictio Episcopalis in *Clericos* de Criminalibus, 143. Utrum in criminalibus sicut & in civilibus *Clerici* conveniendi sint apud Judicem Ecclesiasticum, 143. 144. Jurisdictioni ecclesiasticæ in criminalibus quis modus à Justiniano impositus, 145. De concubinatu *Clericorum*, 168. 169. An homicidii cognitio quoad *Clericos* ad eclesiasticum Judicem pertineat, 170. An etiam Beneficium, 171. Causa injuriarum in Clericos, utrum sit fori ecclesiastici, 175. Quid si *Clericus* libellum famosum sparserit, *ibid.* Portûs armorum in *Clericis* cognitio utrum ad Judicem regium spectet, 184. Latrocinii & incendii quæstio in *Clericis* à quo habenda, 186. 187. Incestus simplex & Sodomia, utrum sint fori ecclesiastici in *Clericis*, 191. An raptus quoad *Clericos* sit crimen civile, 193. Crimen falsæ monetæ & crimen falsi, cujus sint fori in *Clericis*, 194. 195. Magistratuum officio fungentium offensa quæ per *Clericos* infertur, casus est privilegiarius, 199. Idem de infractione regiarum Constitutionum dicendum, 200. *Clerici* ne quidem volentes à Judice seculari audiendi, 261. Pœnæ canonicæ in *Clericos*, 3.* cur mitiores, 1.*

& seq. Reorum neci *Clerici* ne adsint, 11.* Custodia perpetua vel ad tempus pœna canonica *Clericorum*, 44.* An Judex ecclesiasticus possit exilio damnare *Clericos*, vel ad triremes, 46.* An & à quo *Clerici* etiam inviti ordinari queunt, 93.* *Clericorum* privilegia, 141. 142.* Qui injiciunt manus violentas in *Clericos*, incurrunt excommunicationem, 144.* Utrum *Clerici* propter æs alienum excommunicari queant, ibid. *Clericis* remittitur juramentum de calumnia, quod initio litis præstandum erat, 145.* *Clerici* immunes à jure pignorationis, ibid. *Clerici* excusantur à sordidis & extraordinariis muneribus, 146.* Iidem excusantur à tutelis & militia, 147.* *Clerici* torqueri non possunt testimonii dicendi causâ, *Ibid.*

Coadjutores, quare & quando dati, 79.* A quibus primùm creati, *ibid. & seq.* An *Coadjutorum* datio velut una ex majoribus causis à Summo Pontifice pendeat, 80.* *& seq.* Quando *Coadjutorum* datio specialiter erepta Metropolitanis, 81.*

Collatio Beneficiorum. vid. *Beneficia.*

Collegiatarum Ecclesiarum fundatio, 78.

Commendæ Beneficiorum, 97.*

Commendarum origo, 81. Cujus juris sit *commendatio* Ecclesiarum, *ibid. & seq.* Damnatur *commendarum* usus, 83.

Concubinatus in Clericis utrum sit fori ecclesiastici, 168. An etiam *concubinæ* Clericorum ad ecclesiasticum tribunal trahi possint, 169.

Confirmatio Baptizatorum utrum sit Ordinis Episcopalis, 49.

Conciliorum generalium congregatio ad quem pertineat, 53.* Romani Pontificis potestas in celebrandis *Conciliis* agnita à Patribus Nicænis, Antiochenis, Ariminensibus, &c. 55.* Testimonio ipsorum Imperatorum, *ibid.*

Conservatores Apostolici, qui sint & quare instituti, 273.

Conspiratio Clericorum in Episcopos cujusnam sit fori, 201. Hujus criminis pœna, *ibid. & seq. Conspirationis* hujusmodi crimen olim frequens in Gallia, 201.

Constantinus. Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub *Constantino*, 17 Ecclesiastica Jurisdictio *Constantini* beneficio aucta & propagata, 18. *Constantini* Constitutio à falsi suspicione adversùs Loyseum & Fevretum vindicata, 19. & 20. Varius Ecclesiasticæ Jurisdictionis status sub *Constantino*, 21.

Constitutionum regiarum infractio in Clericis utrum sit casus privilegiarius, vel regius, 200.

Consuetudinis autoritas, 132. *Consuetudo* prava utrum vim legis habeat, *ibid.* An Judices seculares tuti sint *consuetudine* de occupatione Jurisdictionis Ecclesiasticæ, 132.

Copiatæ qui sint, & eorum officium, 111.*

Correctionis jus multiplex, 102. An Episcopo competat in Clericos, 102. 103. An etiam in Laïcos, 105.

Criminales causæ Clericorum apud quos agendæ, 143. *& seq.* Vid. *Clerici.* Ecclesiasticorum & civilium *criminum* distinctio, 146. Varia *criminalium* causarum in Clericos Jurisprudentia, *ibid. & seq.* Unde & quando cœpta ratio & distinctio *criminis* privilegiati & *criminis* communis, 147. *Crimen* mixtum quid sit, 157. Utrum sit admittendum, *ibid.*

De Cruce Signatorum bonis an cognoscat Judex ecclesiasticus, 216. 217.

Custodia perpetua vel ad tempus, pœna canonica Clericorum, 44.* Hujus pœnæ causa, *ibid. & seq.* Hæreticorum etiam pœna canonica fuit perpetua *custodia.*

D

DECIMÆ. Utrum jus *Decimarum* sit spirituale, 213. Quis legitimus *Decimarum* Judex, *ibid.* Utrum Laïci per censuras ecclesiasticas compelli possint ad solutionem *Decimarum*, 214.

Depositio quid sit, & quare sic dicta, 18.* *Depositio* primis Ecclesiæ sæculis perpetua, & sine spe restitutionis, ibid. *Depositio* ad tempus, 19.* *Depositorum* habitus ac pœna, ibid. & seq. *Depositi* traditi seculari judici puniendi, 21.* *Depositio* multiplex, 22.* Quid *depositio* nuda, quid *depositio* solemnis, ib. & seq. *Depositionis* solemnia, 23.* & 26.* *Depositioni* modus adhibitus, 25.* Ad quem spectat *depositio*, 25.* 60.* *Depositio* à destitutione in quibus differat, 26.*

Devolutio an admittatur in his quæ sunt Ordinis, 46. Beneficiorum *devolutio*, 72. 73.

Diaconi à quibus instituti, 119.* *Diaconorum* institutionis scopus, ibid. & seq. *Diaconorum* gradus & officium, 120.* 121.* *Diaconorum* ordinationes cum titulo, 124.* *Diaconorum* varia munia, 120.* 125.* & seq. *Diaconorum* vestes, 130.*

Diœcesis à quo, quomodo, & quando lustranda, 84. Utrum Episcopo visitanti debeatur procuratio, seu corporis refectio, 86. Tota *Diœcesis* est parœcia Episcopi, 106.

Dimissoria litteræ quando, quare & à quo concedendæ, 45. 47.

Dispensationes quando, & quibus de causis faciendæ, 100.* 101.* Casus in quibus Papa *dispensare* potest, 93.* *& seq.*

Divortium. Utrum fieri possit sine consensu Ecclesiæ, 210. Ad quem spectat causa *divortii*, ibid.

Dos & *dotalitium*. Moribus Francorum *dos* dicta ad fores Ecclesiæ, 212. Quis cognoscat de *dote*, Judex ecclesiasticus an secularis, *ibid.*

Duellum, seu Monomachia, 181. Vid. *Perduellio.*

E

ECCLESIAM tueri debent Principes, 10. Ratione dignitatis & officii, *ibid.* Exemplo majorum Principum, 11. *& seq.* Regum exemplo Magistratus seculares colere debent *Ecclesiam*, 13. Quibus armis *Ecclesia* Jurisdictionem suam tueatur, 14. Ab Apostolicis temporibus *Ecclesia* suos habuit Judices, 16. Cujus juris sit *Ecclesiastica* Jurisdictio, juris divini an humani. Vide *Ecclesiastica* Jurisdictio. *Ecclesia* nescit judicium sanguinis, 6.* Modicam tamen habet coërcitionem, 9.* *Ecclesiarum* pollutarum reconciliatio ad quem pertineat, 67. Reconciliationis ritus, 68. *Ecclesiæ* Parochiales. [Vide *Parochia.*] *Ecclesiarum* bona, à quibus, quomodo, & qua de causa alienari possint, 100. 101. An cognitio de instauratione & refectione *Ecclesiarum* pertineat ad Episcopum, 137. 138. *Ecclesiarum* consecratio, ad quem spectet, 51. *& seq.* Consecrationis *Ecclesiarum* solemnia, 52. 53. *& seq.*

Ecclesiastica jurisdictio, à quo repetenda, 2. Variis temporibus aucta, vel imminuta, 3. An sit juris divini, 5. Unde trahat originem, 5. 6. Satis fit objectionibus, 6. 7. *Ecclesiastica* jurisdictio convenientiæ rationibus asserta, 7. Utrum *Ecclesiastica* jurisdictio distincta sit à civili, 8. 143. Una alteri non officit, 9. Una alteram tueri debet, *ibid. & seq.* Una est jurisdictio *ecclesiastica* & civilis, quoad Principem, 12.

Eam Princeps tueri debet ut propriam, *ibid.* 271. Quare, 12. *Ecclesiastica* Jurisdictio Principibus minimè suspecta est, 14. 15. Status jurisdictionis *ecclesiasticæ* ab Apostolis usque ad Constantinum, 16. sub Constantino, 17. Varius jurisdictionis *ecclesiasticæ* status sub Constantio, 21. sub Valente & Gratiano, 22. Theodosio seniore, 23. sub Valentiniano, *ibid. & seq.* sub Arcadio & Honorio, 24. sub Marciano, 24. 25. Jurisdictio *ecclesiastica* restituta à Justiniano, 26. Eadem sub Regibus Gothorum incolumis, 27. Status Jurisdictionis *ecclesiasticæ* inconcussus sub Regibus Francorum primæ stirpis, 27. *& seq.* Status Jurisdictionis *ecclesiasticæ* sub Carolo Magno, & aliis Regibus secundæ stirpis, 30. Reges in propriis causis adversus perduelles Jurisdictionis *ecclesiasticæ* opem implorant, 31. Status Jurisdictionis *ecclesiasticæ* sub Ludovico Crasso, Ludovico Juniore, Philippo Augusto, & D. Ludovico, 32. *& seq.* Sub Carolo VI. Philipo Valesio, & Carolo VIII. 35. *& seq.* Varius status Jurisdictionis *ecclesiasticæ* sub Regibus Anglorum, 36. 37. *& seq.* Creatio dignitatum *Ecclesiasticarum* de novo, ad quem pertineat, 75. An Judices seculares consuetudine fulti occupare possint Jurisdictionem *ecclesiasticam*, 132. Judicis *ecclesiastici* cognitio est etiam in Laïcos, 205. 206. *& seq.* Varia sub diversis Imperatoribus Jurisdictionis *ecclesiasticæ* facies, *ibid.* Quibus casibus de jure cognoscat Judex *ecclesiasticus* in Laïcos, 220. 221. *& seq.* Judiciorum *ecclesiasticorum* ordo & processus, 239. Judicii *ecclesiastici* ratio in quibus discrepet à forensi, 240. *& seq.* In causis *ecclesiasticis* omnia juris solemnia remittuntur, 241. 242. Causæ *ecclesiasticæ* judicandæ secundùm Canones, non secundùm leges vel consuetudines locorum, 243. 244. Monomachia in causis *ecclesiasticis* utrum sit admittenda, 245. Causæ *ecclesiasticæ*, quæ jure ordinario terminari non poterant sorte diremptæ, 246. An Laïci possint esse Judices *ecclesiastici*, 257. An iisdem liceat adsidere Judicibus *ecclesiasticis*, 258. Judex *ecclesiasticus* non exequitur sententiam per se, 258. Quare, *ibid. & seq.* Cur implorat officium Judicis secularis, 259. 260. An Judex secularis hac de re requisitus teneatur auxilium præstare Judici *ecclesiastico*, 260. Judex secularis potestne injungere Judici *ecclesiastico*, ut excommunicatum absolvat ad cautelam, 267. 268. Pœnæ statutæ in perfringentes jurisdictionem *ecclesiasticam*, 269. Officium Christiani Principis est, tueri jurisdictionem *ecclesiasticam*, 271. Respondetur querelis secularium de usurpationitionibus Judicum *ecclesiasticorum*, 275. 276. *& seq.* Judices *ecclesiastici* vetantur sportulas accipere, & quare, 280. Iidem suadentur lites componere, *ibid.* Judiciorum *ecclesiasticorum* cunctatio & morositas excusatur, 305. Pœnæ à Judice *ecclesiastico* decretæ, 9.* An Judex *ecclesiasticus* possit reos subjicere quæstioni, 10.* *Ecclesiastica* jurisdictioni in criminalibus modus impositus à Justiniano, 145.

Eleemosyna. Hujus vocis vis & significatio, 231. Ad quem pertineat cognitio de feudo *eleemosynæ*, 230.

Episcopi utrum habeant Jurisdictionem, 1. Cujus fori sint *Episcopi*, 2. *Episcoporum* Jurisdictio adversùs Cujacium vindicata, 1. 2. *& seq.* A Constantino agnita, 2. *Episcoporum* jurisdictio variis temporibus, Imperatorum & Principum Consti-

tutionibus auctorata vel angustata, 3. Utrum *Episcopus* jurisdictionem habere possit sine territorio, & cur, 4. Quare rerum judicatarum executio ab *Episcopis* rejicitur, & secularibus judicibus demandatur, 6. 7. *Episcopalis* Jurisdictionis est collatio Ordinum, 42. 43. Si *Episcopus* renuat conferre Ordines, vel litteras dimissorias dare ad Ordines assumendos, utrum liceat adire quemcumque *Episcopum* etiam peregrinum, 47. Ordinis *Episcopalis* est Confirmatio baptizatorum, 49. An consecratio Ecclesiarum, & Altarium ad *Episcopum* spectet, 51. Utrum inter *Episcopalia* munia confectio Chrismatis, & benedictio campanarum sacrorumque vasorum numerentur, 55. 56. Utrum *Episcopalis* Ordinis sit velatio virginum, 59. Hodie Presbyteris licet recipere professionem Monialium, sed non sine autoritate *Episcopi*, 60. An Ordinis *Episcopalis* sit solemnis super plebem benedictio, 60. 61. *Episcopi* est pœnitentiæ publicæ impositio, 62. Ecclesiæ pollutæ reconciliatio, 67. & seq. *Episcopalis* Ordinis fuit canonizatio Sanctorum, 69. *& seq.* Quo tempore & quare Sedi Apostolicæ reservata. 71. Penes *Episcopum* adhuc est translatio Reliquiarum, *ibid.* Jurisdictionis est *Episcopalis* obedientia, subjectio, & reverentia Clericorum, 72. 73. *& seq.* Mos occurrendi *Episcopis* cum thure & facibus, 64. Relatio nominis *Episcoporum* in dypthicis Ecclesiarum, 65. Celebratio Anniversarii ordinationis *Episcoporum*, ibid. *Episcopus* solus in Ecclesia jus habet throni, 66. Thronus symbolum est *Episcopalis* jurisdictionis & potestatis, & quare, 67. An liceat *Episcopo* per se mutare Sedem in Ecclesia, 68. Ad *Episcopum* pertinet institutio & distinctio Clericorum, 69. Utrum de jure collatio Beneficiorum sit *Episcopalis* jurisdictionis, 71. Lustratio Diœcesis præcipuum officium *Episcopi*, 84. 85. Utrum visitanti *Episcopo* debeatur procuratio, 86. *Episcopus* jus habet convocandi Synodum, 87. An Synodaticum *Episcopo* competat, 90. 91. *Episcopi* proprium munus est docere, 91. Electio Prædicatorum an ad *Episcopum* pertineat, 92. 93. Ad jurisdictionem *Episcopi* spectat institutio & emendatio sacrorum Rituum, 94. An *Episcopo* liceat Breviarium Romanum admittere non expectato consensu Metropolitani & Principis, 96. 97. Utrum res Ecclesiæ possint alienari sine consensu & autoritate *Episcopi*, 100. *& seq.* De *Episcoporum* jurisdictione correctiva, 102. In quibus versetur, 103. Correctionis modus, 103. & 104. *Episcoporum* jurisdictio ordinaria quid sit, 106. In quo sita sit, *ibid. & seq.* Utrum *Episcopus* ordinariam jurisdictionem habeat in sua Diœcesi, 106. 107. *Episcopi* jurisdictio alia civilis est, alia criminalis, 106. 109. *Episcopis* olim licuit imponere pensiones Beneficiarias, & quare, 133. 134. An *Episcopum* spectet cognitio de sartis tectis Ecclesiarum, 137. & seq. *Episcopi* est lites & controversias dirimere quæ in processionibus suboriuntur Clericos inter & Regulares, 139. Ejusdem est locum & ordinem ponere Laïcis, etiam Dominis loci in Ecclesiis, 140. *Episcopi* partes sunt gradum & ordines cuique Clerico, Diacono, Presbytero, &c. constituere in Ecclesia, 141. *& seq.* Jurisdictio *Episcopalis* in Clericos in criminalibus, 143. Ab ipsis Arianis defensa, 144. Huic modus impositus à Justiniano, 145. De causis Fidei & de Hereticis *Episco-*

porum est cognoscere, 149. quare, *ibid.* Idem argumentum multiplici auctoritate firmatum, 149. *& seq.* Ad *Episcopum* pertinet censura & approbatio Librorum, de Fide & Religione, 152. 153. Juris *Episcopalis* est cognitio de Magis & Sortilegis, 154. *& seq.* Apud *Episcopum* judicandum crimen de simonia, 157. Conspirationis crimen in *Episcopos* cujusnam sit fori, 201. Quàm frequens crimen illud in Gallia olim fuerit, 202. An *Episcopus* compelli possit postulantibus monitoria concedere, 225. An *Episcopo* liceat mutare modum sacri servitii debiti ex pacto vel contractu inter Plebanum & Parochianos, 226. Utrum *Episcopus* cognoscat de jurejurando & perjurio, 228. An *Episcopus* cognoscat de jure Patronatûs inter Laïcos, 229. Quo sensu & quare *Episcopus* est executor Testamentorum & Legatorum piorum, 230. An cognitio de Feudo eleemosynæ pertineat ad *Episcopum*, 231. An cognoscat *Episcopus* de re funeraria, 232. *Episcopis* fuit pene censoria jurisdictio in Magistratus, 235. *Episcopi* derelicto Judice civili, passim electi arbitri litium inter Laïcos, 236. 237. Quando *Episcopi* per se jus dixerint, 247. Utrum *Episcopus* teneatur creare Vicarium in spiritualibus & temporalibus, 248. *& seq.* An præter Vicarium instituere debeat Officialem, 253. & seq. *Episcopus* causas ad forum ecclesiasticum spectantes, audire potest in omni Diœcesi, 255. An *Episcopus* judicare possit in quacumque parte Diœcesis, 255. Ratio dubitandi, *ibid. & seq.* An possit jus dicere in Ecclesia, 256. An Senatus sit competens Judex in criminalibus causis *Episcoporum*, 262. *& seq.* Rationes *Episcopalem* urisdictionem impugnantes afferuntur & refelluntur, 263. 264. & seq. *Episcoporum* jurisdictio delegata ex Canone, vel ex mandato summi Pontificis, 271. 272. Quid sit & in quo consistat, *ibid.* Jurisdictio temporalis *Episcoporum*, 273. *Episcoporum* Vicedominus, 274. Invidiosa potestas *Episcoporum*, 277. Metropolitanus Judex ordinarius *Episcoporum* Suffraganeorum, 307. An idem jus habeat in subditos eorum, 308. Ad quem pertinet confirmatio & consecratio electorum *Episcoporum*, 314. *& seq.* Ordinationis & consecrationis *Episcorum* solemnia, 315. Sententiæ in *Episcopos* quomodo latæ, 5.* In quibus differant *Episcopi* à Magistratibus ratione judiciorum, 6.* Utrum *Episcopi* habeant mulctæ dictionem, 12.* *Episcoporum* depositio, 60.* Restitutio, 65.* *Episcoporum* postulatio, 68.* & seq. *Episcoporum* translatio, 71.* *& seq.* Erectio, unio, divisio, translatio, & suppressio Sedium *Episcopalium*, 74.* *& seq.*

Excommunicatio quid sit, 29.* *Excommunicatio* maxima pœna inter Canonicas, *ibid. & seq.* Hujus pœnæ usus antiquissimus & saluberrimus, 29.* initia, ibid.* *Excommunicandi* jus ad quem pertinet, 30.* quibus de causis infligatur *excommunicatio*, 31.* *Excommunicatio* quotuplex, 32.* *Excommunicatorum* pœnæ, 33* *Excommunicatus* à proprio Episcopo non est restituendus ab alieno, 34.* Varia *excommunicationum* genera, 35. 36.* An judice seculari sic jubente *excommunicatus* à judice ecclesiastico absolvatur ad cautelam, 267. *& seq.* utrum Officiales regii *excommunicari* possint pro exercitio jurisdictionis temporalis, 270.* *Excommunicati* ignorantes qui ad Ordines sacros promoti sunt, 96.*

Exempti, quare sic dicti, 272. *Exemptorum* ordinarius judex, 273. *Exemptio* monasteriorum, quid sit, 82.* Cujus sit Ecclesias *eximere*, ibid. Variarum *exemptionum* exempla, 82. 83.* *Exemptionis* effectus, 83.* *Exemptorum* judices, 84.* Utrum Episcopus Ecclesiam in sua diœcesi *eximere* possit, *ibid.*

Exorcista an inter ecclesiasticos Ordines recensendi, 115. *& seq.* * *Exorcistarum* gradus & officium, ibid. *Exorcistæ* noti etiam Paganis, 115.*

F

FALSI crimen in litteris apostolicis cujus sit fori, ecclesiastici an secularis, 178. *Falsi* crimen in contractu regio signo munito apud quem judicandum, 195. 196.

Fevretius. Jurisdictio ecclesiastica adversus *Fevretium* vindicatur. 1. Constitutio Constantini contra eundem ut genuinus ipsius fœtus adstruitur, 19. 20. Notatur *Fevretius* 66. 90. 91. 94. 112. 113. 126. & seq. 136. 146. 156. 157. 159. 161. 177. 226. 227. *& alibi passim.*

Fides. De causis *fidei* cognitio ad quos pertineat, 149. Cujus est causas *fidei* definire 56.* In dubiis *fidei* ad quem confugiendum, 59.*

Foresta jus an regium, 204. utrum cuilibet licitum fuerit *forestam* instituere sine consensu Regis, *ibid.*

Fori privilegium quid sit, 112. utrum huic renunciare liceat, 114. quibusnam in casibus amitti possit, 115. *& seq.*

Fossores an sint inter Ecclesiasticos ordines collocandi, 111.* Eorum officium, *ibid.*

Francorum Reges jurisdictionis Ecclesiasticæ vindices, 27. *& seq.* 30. *& seq.*

Funeraria res. vid. *Sepultura.*

G

GALLIA. Crimen perduellionis in Episcopis & Clericis utrum in *Gallia* fuerit Ecclesiastici fori, 181

Gallicana Ecclesiæ commendatio, 237. Consensus exterorum Principum in judicium Ecclesiæ *Gallicanæ*, 237. 238

H

HERETICI. Cognitio de *Hereticis* quos spectet, 149. 151. utrum crimen *Hæreseos* mere sit ecclesiasticum, *ibid.* judices Regii in concursu cum Episcopis, an & quomodo cognoscant de crimine *hæreseos*, 154. *Hereticorum* pœna canonica fuit perpetua custodia, 45.* quare, *ibid.* *Hæreticorum* pœna etiam fuit reclusio intra muros, 45.* Cujus est *hæreticos* damnare, 57

Homicidii cognitio quoad Clericos ad quem pertineat? 170

Homicidium qualificatum quid sit, 179. utrum *Homicidium* qualificatum sit privilegiarium, *ibid.* de *homicidio* per monomachiam quid sentiendum, 180

I

ILLEGITIMI, quomodo & à quo ad Ordines possint promoveri, 94.*

Impuberes, utrum matrimonium possint contrahere, 211. Quis cognoscat de nuptiis inter *impuberes*, ibid. Utrum nuptiæ inter *impuberes* quæ ab initio non valent, ex post-facto convalescant superveniente consensu post pubertatem, 212

Incastellatio Ecclesiarum vetita, 207. 208.

Incendium. utrum censeatur inter casus privilegiarios, 187. *Incendium* in Clericis à quo plectendum, ibid.

Incestus spiritalis, quid sit, 188. Cur

dicatur *inceſtus*, ibid. An ſit delictum commune an privilegiarium, 188. & ſeq. *Inceſtus* ſimplex in quo differat ab *inceſtu* ſpiritali, 191. *Inceſtus* ſimplex jure gentium prohibitur, *ibid.* utrum *inceſtus* ſimplex ſit fori eccleſiaſtici in Clericis, 191.

Indulgentia plenariæ & non plenariæ. 89.* *Indulgentias* plenarias quis poteſt concedere, 89.* *& ſeq.* quis non plenarias, 90.* Varii caſus propter quos *Indulgentia* concedi ſolent, 91.*

Injuriarum cauſa in Clericos utrum ſit fori eccleſiaſtici, 175. Si Clerico irrogata ſit *injuria* à laïco, an de re cognitio erit judicis eccleſiaſtici in laïcos, *ibid.*

Inſinuatio ſententiarum eccleſiaſticarum apud acta provincialia, 284.

Interceſſiones Eccleſiæ pro reis ne in eos ſæviretur ad necem, 8.*

Interdictum, quid ſit, 37.* Forma & cauſæ *interdicti*, ibid. & ſeq. In generali *interdicto* obſervanda, 41.* *interdicto* modus impoſitus, 41.* 42.*

Interſtitia Ordinum, 109.

Irregularitas. Cum *irregulari* ob vitium corporis quis diſpenſare poteſt, 96.*

Juſtitiæ Eccleſiarum, quid ſint, & ad quem ſpectent, 75

Judex Eccleſiaſticus. Vid. *Eccleſiaſticus.*

Judicia Eccleſiaſtica. Vid. *Eccleſiaſtica.*

Juriſdictio Eccleſiaſtica. Vid. *Eccleſiaſtica.* Quotuplex *Juriſdictio*, 40. *Juriſdictio* correctiva Epiſcoporum, 103. 104. Epiſcoporum *Juriſdictio* ordinaria, in quo verſatur & præcipua ipſius argumenta, 106. *& ſequent.* Vid. *Epiſcopus.*

Juſjurandi religio, 228. *Juſjurandum* omnibus contractibus olim apponebatur, *ibid. & ſeq.* An Epiſcopus cognoſcat de *Juramento*, ut declaret ſi licitum ſit & obligatorium, 228.

L

LAÏCI feudi quæſtio inter Clericos ad quem pertineat, 122. Quibus caſibus de jure cognoſcat judex Eccleſiaſticus in *Laïcos*, 220. 221. *& ſeq.* An ſummus Pontifex derogare poſſit juri patronatus ſeu *Laïci*, 98.* *Laïci* an inter ordines Eccleſiæ, 109.*

Lex & conſuetudo in quo differant, 132.

Latrocinium utrum crimen ſit privilegiarium, 186. *Latrocinii* quæſtio etiam in clericis an ſit judicis regii, *ibid. & ſeq.*

Lectorum gradus. 112.* Munus & officium, 113.* Ordinationis ejus ſolemnia, 114.* Miniſter, *ibid.*

Legales homines, quinam dicantur, 230.

Legatorum piorum quis executor, 230

Libellus famoſus. Si clericus *libellum* famoſum ſparſerit quomodo & à quo puniendus, 175

Libri. Examen & cenſura *librorum* ad quos ſpectet, 152

M

MAGIA. Cognitio de magis ad quem pertineat, 154. utrum *Magia* crimen ſit Eccleſiaſticum, 155

Magiſtratuum officio fungentium offenſa quæ per Clericos infertur, utrum ſit caſus regius an privilegiarius, 199. Epiſcopis fuit pene cenſoria Juriſdictio in *Magiſtratus*, 234. Cur *Magiſtratibus* denegaretur communio Eccleſiaſtica priuſquam litteras communicatorias accepiſſent ab Epiſcopo, 233. *Magiſtratus* excommunicari non poſſunt, pro actu exercitii Juriſdictionis temporalis, 270

Majeſtatis crimen, Vid. *Perduellio.*

Martini V. Pontificis reſcriptum ſuper

cognitione possessorii in beneficiis ecclesiasticis, 125

Martyrum judicium ejusque auctoritas, 111.

Matricularii qui sunt, & eorum officium, 217. *& seq.* quare sic dicti, 216. An judex ecclesiasticus cognoscat de rationibus *Matriculariorum*, 217. 218. *Matricularii* unde assumpti, 219. *Matriculariorum* rationes licet Episcopo Diœcesim lustrando inspicere, non expungere & exigere, 220.

Matrimoniales causæ. Utrum abbates, Decani, Archidiaconi possint cognoscere de causis *matrimonialibus*, 209. Ad quem pertineant causæ *matrimoniales*, ibid & seq. De *matrimonio* impuberum, 211. Utrum nuptiæ inter impuberes nullæ sint, *ibid.* An judex ecclesiasticus cognoscat de *matrimonio* impuberum, 211. 212.

Matrimonium. Gradus in quibus circa *matrimonium* summus Pontifex dispensare potest, 98

Metropolitanus, quare sic dictus, 307. *Metropolitanus* judex in causis civilibus & criminalibus suffraganeorum Episcoporum, *ibid.* Utrum *Metropolitanus* sit judex ordinarius subditorum suffraganeorum, 307. *& seq.* Quibus in casibus *Metropolitanus* jurisdictionem habeat in subditos suffraganeorum, 308. 309. jura & munia *Metropolitanorum*, 311. utrum ad *Metropolitanum* pertineat confirmatio electorum Episcoporum, 314. An ad eundem spectet eorumdem consecratio, 315. *Metropolitanus* jus habet præferendæ crucis per universam provinciam, 316. Idem habet jus pallii, *ibid.* A *Metropolitano* ad quem provocatur, an ad Primatem vel Sedem apostolicam, 319

Militiæ sacræ votum à quo solvendum est, 99.*

Milletotius de causis criminalibus Clericorum, 148. Magna ejus de ratione delicti communis & privilegiati distinctione interpretatio rejicitur, *ibid.*

Miserabiles personæ quæ dicendæ sint, 215. Quo sensu *miserabilium* personarũ causæ pertineant ad Ecclesiã, 216.

Missi Dominici qui sint & quare instituti, 274

Mixtum crimen quid sit, 157. 177. quare sic dictum, 177.

Monachorum initia, patres, fundatores, &c. 86.* *Monachorum* regula prima à sede apostolicâ approbatâ, 87.* *Monachis* non licet prædicare in Ecclesiis parœcialibus sine licentiâ Episcopi, 106. An præpositus regularis correctionis causa possit *Monachum* mittere Romam ad Generalem Ordinis, 46.* Utrum *Monachus* solvi possit à vinculo Religionis & voto castitatis, 98. 99.*

Monasterium. An detrusio in *monasterium* pœnitentiæ causa, sit pœna canonica, 42.* & seq. *Monasteriorum* fundatio cujus juris sit, 78.* *Monasteriorum* exemptio, 82.* vid. *Exemptio.*

Moneta cudendæ jus an sit de Regalibus, 194. Crimen falsæ *monetæ* in clericis cujus sit fori, 194. 195. Criminis adulterinæ *monetæ* pœna, *ibid.*

Monitoria quis potest concedere, 224. quas ob causas, *ibid.* An omnes & singuli novatores, excommunicati, &c. possint *monitoria* impetrare, 224. Utrum Episcopus vel ejus Officialis compelli possit postulantibus *monitoria* concedere, 225. An à concessione *monitorii* appellari possit tanquam ab abusu, 226

Monomachia, inter personas privatas, 181. vid. *Perduellio.* *Monomachia* in causis ecclesiasticis, 245

Mortuaria. Ad quos pertinet de *mortuariis*, re funeraria & sepulturis cognitio, 232. vid. *Sepultura.*

N

Nuptiæ. Presbyteri *nuptias* vetitas filiorumfamilias sine consensu parentum celebrantes, an apud judicem regium conveniendi sint, 200.

O

Officialis potestas & munia, 254. Utrum præter Vicarium Generalem Episcopus teneatur instituere *Officialem*, 253. Vicarii & *Officialis* functiones in quibus differant, aut conveniant, 254. Commendatur *Officialium* scientia, 277. 278.

Officium sacrum. An Episcopo liceat immutare modum sacri *Officii* quo ex contractu tenebatur erga Parochianos, 226. 227.

Ordines. Collatio *Ordinum* ad quem pertineat, 42. An de meritis *Ordinationis* & de sacramento *Ordinis* possint laïci judices cognoscere per appellationem tanquam ab abusu, 43. *& seq.* Si Episcopus quem ex subditis renuat ordinare, ad quem devolvitur *Ordinatio*, 46. 47. Utrum invitus quis *ordinari* possit, 93. * à quo, *ibid.* Ad *Ordines* sacros promovere extra tempora quis possit, 94 * Illegitimorum *Ordinatio*, ibid. Cujus sit ætatis defectum supplere, quoad *Ordines*, 95.* Quis cum bigamis dispenset, ut promoveantur ad *Ordines*, ibid. Dispensatio cum apostata qui in apostasia ordinatus est, ut in susceptis *Ordinibus* valeat ministrare, 95.* Cum *ordinatis* à schismatico, *ibid.* Qui furtivè *Ordinem* suscepit, à quo debeat dispensari, 96.* Cum *Ordinato* excommunicato etiam ignorante solus Papa dispensat, *ibid.* De promoto ad *Ordines*, vel ad Beneficium per simoniam, 96. * *Ordinum* ecclesiasticorum distinctionis ratio, 105. 106. * *& seq.* Interstitia *Ordinum*. 107. * Eorum numerus, 109. * An laïci inter *Ordines* Ecclesiæ, *ibid.*

Ostiariorum gradus, 100. * Officium, *ibid.* Ordinationis ejus solemnia, 100. *

P

De *Parochialibus* Ecclesiis, & justitiis earumdem, 75. & seq. *Parochiarum* erectio ad quem pertineat, 75. Monachis non licet prædicare in Ecclesiis *Parœcialibus* sine licentia Episcopi, 106.

Patronatûs jus, utrum sit temporale, vel spirituale, 229. Quis de jure *Patronatûs* cognoscat, *ibid.*

Pecuniariæ causæ quæ sint & quare sic dictæ, 110. 111. An judex ecclesiasticus possit jure vel consuetudine multam *pecuniariam* indicere, 12.* Utrum multa cedat fisco, *ibid.* Utrum Episcopus vel judex possit eam convertere in usus suos, vel Ecclesiæ suæ, 13.* *Pecuniariæ* multæ indictio veterum Pontificum exemplo confirmata, *ibid.*

Pensiones super beneficia ecclesiastica, 96. 97.* An pro reliquiis census vel *pensionis* Clericus conveniendus sit apud judicem Ecclesiasticum, an apud secularem, 131. Utrum judex Ecclesiasticus possit cognoscere de solutione *pensionis* Beneficiariæ, 133. Episcopis olim licitum fuit imponere *pensiones* Beneficiarias, 133. 134.

Perduellionis seu Majestatis crimen cujus sit tribunalis, an civilis vel Ecclesiastici, 181. Ratio dubitandi, *ibid. & seq.* In Hispania Gothorum Reges judicio de Episcopis & Clericis abstinuere etiam in crimine *perduellionis*, 182. *Perduellionis* crimen in Episcopis à quibus hodie judicetur, 183.

Perjurium quid sit, 173. cujus sit fori, Ecclesiastici an secularis, *ibid. & seq.*

seq. An Episcopus cognoscat de *perjurio*, 228

Philippus Valesius Jurisdictionis Ecclesiasticæ vindex, 275

Pœna Canonicæ in Clericos mitiores, 1.* Cur. 3.* *Pœnarum* Canonicarum modus, 3.* & *seq.* Majores *pœnæ* Canonicæ quæ sint, 14.* & *seq.*

Pœnitentia. Ad quem pertineat *pœnitentiæ* publicæ impositio, 62. *Pœnitentiæ* publicæ modus, *ibid.* & *seq.* *Pœnitentia* publica non iterabatur & quare, 63. Usus *Pœnitentiæ* publicæ in Orientali & Occidentali Ecclesia, 64. in Ecclesia Romana tenacius retentus, *ibid.* obsoletus tandem, 64. 65. Usus *Pœnitentiæ* publicæ à Tridentinis Patribus approbatus, 66. Suadetur institutio *Pœnitentiæ* publicæ, 66. 67. *Pœnitentiæ* injunctio genus pœnæ Canonicæ, 48.* *Pœnitentia* quotuplex, *ibid.* *Pœnitentiæ* gradus, 48. 49.* & *seq.* *Pœnitentium* reconciliatio, 51.* *Pœnitentibus* communio data, *ibid.* & *seq.* *Pœnitentium* causæ ab Ecclesia susceptæ, 216

Portio congrua quid sit, 135. An *portionis* congruæ cognitio spectet ad Episcopum, *ibid.*

Possessoria. An judex Ecclesiasticus cognoscat de actionibus in rem & *Possessoriis*, 121. judex secularis non potest jure communi cognoscere de *Possessorio* Beneficii Ecclesiastici, 123. Quare, *ibidem.* In Gallia tamen ex usu forensi cognoscit de *Possessorio* Beneficii, 124. An judex Ecclesiasticus in petitorio possit ferre contrariam sententiam ei quæ lata est à judice laïco in *Possessorio*, 126. judex secularis cognoscit de *Possessione* retinenda vel recuperanda, 128. De interdicto adipiscendæ *possessionis* judex non solet cognoscere, *ibid.* quare, 128

Postulatio Prælatorum, quid sit, 68.* An sit de gratia vel de jure, *ibid.* *Postulatio* in quo distet à petitione, 69.* Notatio hujus vocis, *Postulatio*, ibid. In quibus differat *Postulatio* ab electione, 69. 70.* An confirmatio *Postulationis* ita pendeat à summo Pontifice, ut etiam Episcopus invitus possit postulari ab illo, 71.*

Prædicatorum electio ad quos pertineat, 92. & *seq.* 106

Præpositi Capitulorum, 339. *Præpositi* Jurisdictio, *ibid.*

Presbyterorum Gradus, ætas & dignitas, 133.* *Presbyterorum* varia munia, 135.* & *seq.* Ordo *Presbyterorum* senatus Ecclesiæ, 137.* *Presbyteri* reverentiam & obedientiam debent Episcopo, 138.* *Presbyterorum* tituli, *ibid.* & *seq.*

Primatum jura, & vices præcipuæ, 316. 317. A Metropolitano appellatur ad *Primatem*, 319. An omisso *Primate*, à Metropolitano appellari possit ad sedem Apostolicam, *ibid.* *Primatus* non continet necessarium gradum Jurisdictionis, sed voluntarium, 319

Principis munus est tueri Ecclesiam, 10. 13. & *seq.* Quare, *ibid.* & *seq.* ut Jurisdictio Ecclesiastica minime suspecta *Principibus.* 14. *Principes* in propriis causis Jurisdictionis Ecclesiasticæ opem implorant, 30. 31

Privilegia Clericorum, 112. & *sequent.* Vid. *Clerici.*

Psaltæ, an inter Ecclesiasticos Ordines sint recensendi, 114.* *Psaltarum* officium, *ibid.*

Pupilli Utrum judex Ecclesiasticus & qua de causa cognoscat de causis *Pupillorum*, 215

Q

QUÆSTIO. An judex Ecclesiasticus graviorum flagitiorum reos possit *Quæstioni* subdere, 10.* & 11.*

R

RAPTUS quoad Clericos an sit crimen civile, 193.

Regradatio quid sit, 26. * à quo cepit exordium, 28. * Quotuplex *Regradationis* genus, 27. * 28. * *Regradationis* pœnâ qui plectendi, 27.* Adversùs quos *Regradationis* pœna decernenda, *ibid.* & *seq.*

Religionis votum. Utrum ab eo quis absolvi possit, & ad seculum redire, 99.

Religiosi Ordines à quibus olim approbati, 86. * A quo nunc approbandi, 87. & *seq.* 89. * Novorum ordinum institutio, absque approbatione sedis Apostolicæ, vetita, 88. *

Reliquiarum translatio à quo & quomodo facienda, 71.

Reorum neci Clerici ne intersint, 11. *

Residentia. Quis de non residendo in perpetuum in curatis Beneficiis dispensat, 97. 98.*

Rituum sacrorum institutio & emendatio ad quem pertineat, 94. 95.

Romanus Pontifex. Causæ reservatæ *Romano* Pontifici, 54. & *seq.* vid. *Causæ* majores. Sedis *Romanæ* autoritas, *ibid* & *seq.* Casus varii in quibus *Romanus* Pontifex solus dispensat, 93. * & *seq.* 98. * & *seq.* Pontifex *Romanus* solus potest sententiam suam revocare, 102. * Quare, *ibid.*

Rota pœna, quæ sit & quibus imponenda, 185.

S

SACRILEGIUM. Utrum sit crimen mere Ecclesiasticum, 159. an mixti fori, *ibid.* Ad quem spectat cognitio *Sacrilegii*, 159. 160.

Sacrorum interturbatio, cujus fori sit, Ecclesiastici an secularis, 161.

Salvagardia. Cujus est *Salvas-gardias* apponere, 196. Infractio *Salva-gardiæ* regiæ an ad judicem regium pertineat, *ibid.*

Sanctorum canonizatio, initia ejus, solemnia, & minister, 85. * & *seq.* vid. *Canonizatio.* *Sanctorum* Canonizatio ad quem pertineat, 69. & *seq.* De translatione reliquiarum *Sanctorum*, 71.

Sanciolum atrium, quid sit, 11. *

Schismatici qui ad Ordines promoti sunt, 95. *

Secretum seu *Secretarium*, quid sit, 283

Sella pœna quæ sit, 185. Quibus id pœnæ genus irrogatum, *ibid.*

Sententiarum ecclesiasticarum insinuatio apud acta Provincialia, 284.

Sepultura. *Sepulcra* sunt loca religiosa, & quare, 232. 233. *Sepulcrorum* reficiendorum cura ad quem spectat, *ibid.* *Sepultum* cadaver erui & transferri non potest sine decreto Pontificum, seu jussu Principis, 232. *Sepultura* quid spirituale, *ibid.* Quis de re *sepulcrali* cognoscat, 233.

Simonia, quid sit, origo ejus, à quo primùm damnata, 157. Utrum cognitio de *simonia* sit Judicis ecclesiastici, *ibid.* & *seq.* Quis dispensat super *simonia* & confidentia, quæ committitur in Beneficialibus, 96.* Utrum absolutio Pontificia de crimine *simoniæ* prosit in foro exteriori, 96.* An *simonia* semel contracta purgari possit absque amissione Beneficii, *ibid.*

Sodomia in Clericis utrum sit ecclesiastici fori, 191. Spenserus ob *Sodomiam* capite damnatus, 192.

Sors, utrum quandoque in causis ecclesiasticis dirimendis admittenda sit, 246.

Sortilegus. Ad quem spectat cognitio de *sortilegis*, 154. An *sortilegium* ubi maleficium accedit, sit casus regius, 156.

Stuprum virginis consecratæ, an sit

adulterio gravius, 189. Hujus pœna, 190.
Subdiaconorum institutum, 117.* Gradus & officium, 118.*
Suspensio, quid sit, 14.* Hujus censuræ usus, ibid. *Suspensionis* usus salutaris, 14.* *Suspensionis* effectus, 15.* *Suspensus* non potest eligere neque eligi in Beneficiis electivis, *ibid.* Idem non potest conferre Beneficia, 15.* Aliæ *suspensorum* pœnæ, 16.* *Suspendendi* modus, 15.* Utrum *suspensio* per appellationem suspendatur, 17*. An *suspensio* lata ad tempus solvatur absque ulla absolutione, elapso tempore, *ibid.* Ad quos spectet *suspensio*, 17.*
Synodi convocatio, utrum sit Episcopalis Jurisdictionis, 87. An Abbates cogendi sint venire ad *Synodum*, 88. 89. *Synodaticum* quid sit, 90. Modus *Synodatici*, 90. 91.

T

TESTAMENTORUM & legatorum piorum quis executor, 230.
Thori separatio, quas ob causas fieri possit, 211. Quis cognoscat de separatione *thori*, ibid.
Translatio Episcoporum ab una Sede ad aliam, utrum fieri possit absque autoritate Sedis Apostolicæ, 71.* Apud Orientales varia *Translationum* exempla sola autoritate Metropolitani vel Primatis, *ibid. & seq.*

V

VASORUM sacrorum benedictio, 55.
Venatio jure naturali singulis permissa, 202. Strictè olim & sub gravibus pœnis omnibus prohibita in toto regno Angliæ, *ibid. & seq.* Utrum jus *venandi*, jus sit regium, 203.
Veneficium in Clericis utrum sit fori ecclesiastici, 171.
Vestalium stuprum, & ipsius gravitas, 189. Hujus criminis pœna, *ibid. & seq.* De stupro *Vestalium* penes quos judicium fuit, 190.
Vicarius generalis Episcopi. Utrum Episcopus teneatur creare *Vicarium* generalem in spiritualibus & temporalibus, 248. Si Episcopus moram faciat in eligendo *Vicario*, ad quem optio *Vicarii* devolvatur, *ibid.* Potestas & munia *Vicarii* generalis, 249. 250. Utrum *Vicarius* Episcopi nuda voluntate & nutu revocari possit, 251. Qualis debeat esse *Vicarius* generalis, Clericus an Laïcus, 252. An Episcopus esse possit *Vicarius* alterius Episcopi, 252. *Vicarii* Episcopi officium an cesset præsente Episcopo, 253. An expiret morte Episcopi, ibid. *Vicarii* generalis & Officialis munia in quibus differant, 249. 254.
Vicedominus Episcoporum, quare sic dictus, 244. *Vicedomini* officium, *ibid.*
Viduarum causæ apud quem agendæ, 215. Quo casu Judex Ecclesiasticus cognoscit de causis *viduarum*, ibid.
Virginum velatio utrum sit Episcopalis Ordinis, 59. 60. Pro consecratione *Virginum* certi dies solemnes erant constituti, *ibid.* Abbatissis *Virgines* consecrare non licet, 60. Hodie Presbyteris licet recipere professionem Monialium, seu *Virginum*, sed non sine autoritate Episcopi, ibid. *Virginis* stuprum. Vide *Stuprum.*
Vis publicæ cognitio, an sit judicis regii, 184.
Visa, An Judex sæcularis cognoscat de causis repulsæ, seu refutus Litterarum quas vocant *Visa*, super provisionibus Pontificiis, 129. Si Episcopus renuat conferre Benefi-

cia, in tali casu quid agendum, *ibid.* Usus antiquus, 129. Hodierna praxis, *ibid.*

Visitatio Diœcesis Episcopalis est Jurisdictionis, 84. *Visitatio* præcipuum munus Episcopi, 85. *Visitanti* Episcopo quid debeatur, 86. Utrum à *Visitatione* Episcopi liceat appellare, 87.

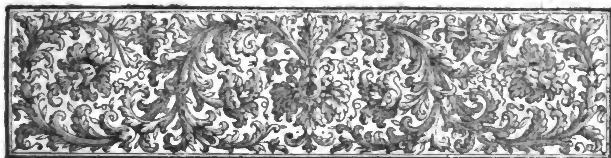
Ursicinus Cadurcensis Episcopus, ob crimen perduellionis damnatus, 181.

Usurarum crimen est Ecclesiasticum, & fori ecclesiastici, 162. Quare, *ibid.* An *usurarum* crimen possit dici mixtum ecclesiasticum & seculare, 163.

EXPLICIT INDEX.

EMENDANDA.

P*Ag.* 2. *lineâ* 13. Fautorum, *lege* Fautorem. *Ibid. lin.* 32. Ecclesiastica, *lege* Ecclesiasticæ. *Pag.* 3. *lin.* 9 præter, *lege* Prætor. *Ibid lin.* 10. Famen, *lege* tamen. *Pag.* 4. *lin.* 29. Fit. *lege* tit *Ibid. l.* 32. id. *lege* in. *Pag.* 5. *lin.* 10. habet, *lege* habent. *Pag.* 6 *lin.* 33. iniquies, *lege* inquies. *Pag* 7. *l.* 30. fori, *lege* fori, *Ibid. lin.* 12. incomparhliter *leg.* incomparabiliter. *Pag.* 13 *lin.* 8. Magistratum, *lege* Magistratuum. *Pag.* 28. *lin.* 6. judicet, *lege* judices. *Pag.* 34 *lin.* 4. assatus, *lege* affatus. *Pag.* 42. *initio cap.* Ordinem, *lege* Ordinum. *Pag* 45 *lin* 7. incarum, *lege* incassum. *Pag.* 49. *lin.* 18. in fonte cùm, *lege* in fronte cum. *Pag.* 72. labius, *lege* latius. *Lin. seq. lege* Cantabrigiensem. *Pag.* 18. *lin* 2. *titul. cap.* 2 obnoxiis publici, *lege* obnoxii publicis. *Pag.* 131. *ad tit. idem cap. lege* in Clericos... conventos. *Pag.* 197. *sub finem*, præstar, *lege* præstare. *Pag.* 204. *lin. penult.* contecta, *leg.* contexta.

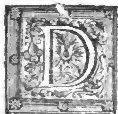
ECCLESIASTICÆ JURISDICTIONIS VINDICIÆ ADVERSUS CAROLI FEVRETI ET ALIORUM TRACTATUS DE ABUSU.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Episcopi habent propriam Jurisdictionem quæ vindicatur contra Cujacium. Cur Episcopos Jurisdictione non carere expedit.

DE Jurisdictione Ecclesiastica scripturo, priùs mihi operæ pretium est scire, an Episcopi habeant Jurisdictionem. frustrà enim laboro pro Jurisdictione Ecclesiastica tuenda, si vacuum & inane nomen defendam, ut de Græcis dicitur stultè eos apud Trojam decennio pugnasse, pro simulachro Helenæ quæ tum in Ægypto latebat. Episcopos habere Jurisdictionem negat Cujac. Libr. 1. Resp. Papiniani in L. 40. §. 1. de pact. & in paratit. Cod. de Episc. audient. nixus Novel. Valentiniani de Episcopali judicio, quæ ait Episcopos & Presbyteros forum legibus non habere. Alio argumento utitur vir ma-

Plato de republ. lib 4. Dio Chrysost. orat. 11.

Jo Bodin. de Rep. libr. 3. cap. 5.

ximus, quòd Episcopi non habent executionem rei judicatæ per se, sed eorum sententias exequuntur Magistratus civiles ex Constitutione Constantini, quæ est apud Sozomen. lib. 1. cap. 8. Tertium ejusdem argumentum est, quòd Episcopi non habent Jurisdictionem, sed audientiam; id est nudam notionem: ex quo titulus inscribitur, de Episcopali audientia, non Jurisdictione. Potest & illud addi quod Jurisdictio propriè cohæret territorio; L. ult. ff. de Jurisdict. L. ult C. ubi & apud quem in integr. restitut. At Episcopi non habent territorium, sed diœcesim. Can. possessio. 16. qu. 5. Can. sicut diœcesim. Can. licet in fin. ead. caus. qu. 3. Ergo non habent Jurisdictionem quæ non est sine territorio. Sed his omnibus non incongruè responderi potest.

Primùm, quòd dicitur Episcopos forum legibus non habere, Auctorem habet Valentinianum 3. Fautorum Arrianorum, qui Episcopale judicium prorsus tollere voluit, spretis legibus Constantini & aliorum Antecessorum: de quo acriter correptus ab Ambrosio Mediolanensi Episcopo, epist. 32. ad eund. *Nec quisquam contumacem judicare me debet, cùm hoc asseram quod augustæ memoriæ pater tuus, non solùm sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit: In causa fidei, vel Ecclesiastici alicujus ordinis, eum judicare debere, qui nec munere impar sit, nec jure dissimilis; hæc enim verba rescripti sunt, hoc est, sacerdotes de sacerdotibus voluit judicare. Quin etiam si aliàs quoque argueretur Episcopus, & morum esset examinanda causa, etiam hæc voluit ad Episcopale judicium pertinere, &c.* Et certè hujusmodi sanctio ita displicuit, ut contraria edita sit à successore Majoriano; nec injuria eam indignam Christiano principe asseruit Baronius ad Ann. Christ. 452. Num. 52. Impunè contemni potest Constitutio hæc Valentiniani, quæ omnino adversatur Constitutionibus priorum & posteriorum Imperatorum, ex quibus Clerici habent suum Judicem civili & criminali Jurisdictione præditum, ita ut in criminalibus & civilibus causis non possint trahi ad Judicem secularem; L. placet auth. interdicimus. & Auth. statuimus. C. de Episc. & cleric. At si concedamus Episcopos forum legibus non habere, nullum inde dispendium fiet jurisdictioni Ecclesiastica: Ecclesia enim non habet quidem forum, nec intendit habere prout leges accipiunt, id est, cognitionem & judicium causarum civilium; propriè enim forum accipitur de foro seu auditorio causarum civilium; ut in L. 6. §. est autem. ff. de excusat. Verùm non inde sequitur Episcopos non habere propriam Jurisdictionem in Clericos. Et licet Episcopi non habeant executionem sententiarum per se, quod est proprium Jurisdictionis; L. ult. C. Ubi & apud quem integr. restitut. & extremum Jurisdictionis; L. 1. ff. si quis jus dicent. non obtemperav. Non ideo tamen carent Jurisdictione; executio enim rerum judicatarum ab-

Episcopis rejecta est ad Judices seculares optimâ ratione, quia indecorum esset eos penès se habere executionem sententiarum, quæ plerumque fit manu militari; L. qui restituere. ff. de rei vindicat. Et Episcopi ipsi videntur exequi sententias, officio Judicis secularis, quia is tenetur adhibere manum etiam militarem exequendis sententiis Episcopalibus, ex Constitutione Constantini quæ memoratur à Sozomeno. Et quamvis in Cod. Justinianeo titulus de Episcopali judicio, inscriptus sit de Episcopali audientiâ, non de Episcopali Jurisdictione; & audientia dicatur esse simplex notio sine potestate & imperio; L. Ait prætor. ff. de re judicat. L. Notionem, de U. S. Famen non injuria Ecclesia suam vindicavit Jurisdictionem, edito proprio titulo de foro competenti: quid enim forum competens quàm Jurisdictio, vel locus ubi eadem exercetur? Forum Patriæ id est municipii, ubi quis conveniri debet. L. 110. C. Th. de Decurionib. Unde hæc duo conjunguntur in Cod. Justinianeo, de Jurisdictione & foro competenti.

Sed ut singulis respondeamus: etsi Episcopus non habeat territorium. habet diœcesim quæ est vice territorii, in quâ universâ habet ordinariam Jurisdictionem; Cap. cùm Episcopus, de offic. Ordinar. in 6. Nec alienum est Episcopum habere propriam Jurisdictionem in Clericos, quo jure magister militum habet Jurisdictionem in milites; L. Magisteriæ. C. de Jurisdict. Miles habet suum judicem, nè avocetur à signis; Juvenal. Satyra 16.

Miles ne vallum litiget extra,
Et procul à signis, justissima Centurionum
Cognitio est igitur de milite.

Quantò convenientius est Clericum qui Deo militat, proprium habere judicem, ne amoveatur à sacris, & hac occasione se immisceat secularibus. Etiam corpora seu collegia negotiatorum & artificum habent proprios defensores & judices; L. ult C. eod. quod primum constitutum ab Alexandro Severo; Lamprid. in ejus vit. *Corpora omnium constituit vinariorum, lupinariorum, caligariorum, & omnino omnium artium, hisque ex sese defensores dedit, & jussit quid ad quos judices pertineret.* Et Rector Universitatis habet jurisdictionem in studiosos; uth. habitâ C. nè filius pro patre. Apud Ethnicos Pontifici maximo fuit sua jurisdictio in sacrificulos; Senec Controv. lib. 1. cap. 2. *Castigationem ex Pontificis maximi arbitrio meruerat Sacerdos, si te è lupanari redemisset.* An iniquior erit conditio veræ Religionis Antistitum? Ecclesia igitur non debet esse iniquioris conditionis, ut proprio Judice careat. Et si spectemus disciplinæ tuendæ rationem, omnino necesse est Episcopos habere propriam Jurisdictionem in Clericos, quò in officio contineantur: nullum enim corpus privatum

A ij

aut publicum poteſt regi ſine imperio & juriſdictione; Chryſoſtom. homil. 3. in 2. ad Timoth. Καὶ γὰρ ἐι οἰκίᾳ, ἐ ἐν ἀγορᾷ, πανταχοῦ δικαστήρια ἔςιν ἰδεῖν, καὶ ἐν οἰκίᾳ ἐν μὲν γὰρ ὁ δεσπότης δούλοις δικάζει καθ' ἑκάςην ἡμέραν, ἐ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοὺς ἀπαιτεῖ εὐθύνας, καὶ τὰ μὲν κολάζει, τὰ δὲ ἀφίησιν, ἐν ἀγροῖς, πάλιν ὁ γεωργὸς, ἐ ἡ γυνὴ δικάζεται καθ' ἑκάςην ἡμέραν ἐν πλοίοις ὁ κυβερνήτης δικάζει ἐν ςρατοπέδοις ὁ ςρατηγὸς τοὺς ςρατιώτας, ἐ πολλὰ ἄν τις εὕροι δικαςήρια ἐν τέχναις, ὁ διδάσκαλος τῷ μαθητῇ. *Nempe enim & in privatâ domo, & in foro, & omnibus omnino in locis leges, ac judicia videas. In domo pater familias ſervos quotidiè judicat, pœnasque peccantibus infert, peccataque partim punit, partim remittit. In villa rursùs villicus & uxor diebus ſingulis judicia exercent, In navi gubernator de vectoribus judicat; in caſtris Dux milites diſcutit; plurimaque in hunc modum judicia invenies. In artibus magiſter jura diſcipulis dictat.* Et cur Magiſter militum habeat Juriſdictionem in milites, hac maximè ratione obtinuit, quòd reus militaris non poteſt exhiberi, vel coërceri ab alio Judice; dictâ L. magiſteriæ. Nec nuda cenſenda eſt audientia ea quæ pertinet ad Epiſcopos: ideoque pleriſque in locis, hæc dicitur audientia competens, id eſt, audientia conjuncta cum juriſdictione, ut diſtinguatur à nudâ audientiâ; Auguſt. in Brevicul. Collat. cum Donatiſtis: *Ibi enim Conſtantinus dixit, ab Æliano Proconſule audientiam præſtitam competentem.* Vel judicium competens. Idem contra Julian. lib. 3. cap. 1. *Veſtra verò apud competens judicium communium Epiſcoporum modò cauſa finita eſt.*

Denique nihil vetat Epiſcopum habere Juriſdictionem ſine territorio, quia propriè Juriſdictio non cohæret territorio; ſed territorio terminatur; Bartol. in L. 1. ff. de Juriſd. omn. judic. Magiſque adhæret perſonæ quàm territorio, ex quo Juriſdictio ſumitur pro officio jus dicentis; L. inter tutores. ff. de adminiſtr. tutor. L. ſi res, de Leg. 1. Et Juriſdict. non eſt in res, ſed in perſonas, limitata & circumſcripta perſonis quæ certis finibus continentur L. 3. §. de offic. præſid. Belluga in ſpecul. Princip. Fit. de Juriſdict. & utroqu. imp. num. 44. & ſeqq. Boër. qu. 227. vel reſpicit potiùs perſonas quàm loca; Gloſſ. & DD. in L. 1. §. de Juriſdict. Parum refert quòd territorium dicitur id Judice temporali, Diœceſis in Epiſcopo: quia effectu idem ſunt, & leges rebus, non verbis imponuntur; L. 2. in fin. C. Comm. de legat. Nec unicus hic lapſus Cujacii: haud levior eſt quem olim obſervavi in ejus Commentar. ad cap. 1. extr. de vit. & honeſt. Clericor. Ubi vir maximus, ut probet moris fuiſſe ut Præſides cognoſcerent de cauſis Clericorum, abutitur eleganti loco Ulpiani interpretis Demoſthenis in Midian. ἐπειδὴ γὰρ ἄρχων πάσας τὰς ὀρφανικὰς, ἐ κληρικὰς ἐδίκαζεν. Et κληρικὰς ſequiùs interpretatur lites Clericorum. Rectiùs enim Wolfius lites pupillorum & pupillarum, quas Græci ἐπικλήρους appellabant, cùm ad eas perveniſſet hæredi-

tas; Ariſtophan. in Reſpis. *Καὶ ἀποθνήσκων ὁ πατὴρ τοῦ δῶκα τα λίπων παῖς ἐπίκληρον. Cur moriens Pater commiſerit puellam æredem.*

CAPUT II.

An Juriſdictio Eccleſiaſtica ſit juris divini.

POSTQUAM à nobis ſatis oſtenſum eſt Epiſcopos propriam habere Juriſdictionem rerum ordo depoſcit, ut videamus quonam jure conſtituta ſit Juriſdictio Eccleſiaſtica; jure divino, an humano, id eſt, à Deo, an beneficio principum. Et certè ſi ſpectemus perſonas penès quas eſt Juriſdictio Eccleſiaſtica, & in quas defungitur, tota à Deo eſt, nec quicquam habet humanum, Epiſcopi à Deo inſtituti in perſonis Apoſtolorum, quorum ſucceſſores ſunt; & una eis concredita eſt poteſtas & juriſdictio, ſine qua munus epiſcopale explicari non valet. Apoſtolis & per eos Epiſcopis Chriſti oraculo demandata eſt Sacramentorum adminiſtratio, & Evangelii prædicatio; Matth. cap. ult. Nec ea ſolum, ſed & Juriſdictionem eis demandatam intelligere licet ex eo, quòd Paulus Apoſtolus Corinthium inceſtuoſum excommunicatione multavit, quæ felix mucro Juriſdictionis Epiſcopalis; Can viſis. 16. quæſt. 2. Et clerici in quibus maximè exercetur Juriſdictio Eccleſiaſtica, per Ordinationem quam accipiunt ab Epiſcopis, fiunt de ſorte Domini; Can. cleros. 21. diſt. & Dei judicio reſervantur; Can. continuo 11. quæſt. 1. id eſt, judicio Eccleſiæ quod habetur pro ipſo judicio Dei: & ita velim accipias quod ſcriptum eſt in Can. plures baptiſmales. 16. quæſt. 1. *Si de finibus quæſtio ſit inter duas matrices Eccleſias, nec convenerit inter plebes; litem Dei judicio diſcernendam.* Et Clerici per Ordinationem quæ gratia cœleſtis eſt & collatio Spiritûs Sancti, fiunt ſubditi Epiſcopi, qui eſt nudus miniſter Ordinis, eique promittunt reverentiam, obedientiam, ſubjectionem; Can. quamquam 23. diſt. Petrus Cellenſ. 267. Epiſt. 16. *Præ cæteris hoc unum ad præſens poſtulat, ut de manu veſtra primitias Clericatûs, id eſt coronam accipiat: hoc etenim ſigno accepto magis ſe obligatum erga obſequium veſtrum, non immerito deinceps arbitrabitur, & vos tamquam plantæ veſtræ bonum jure providebitis.* Et idem Epiſt. 18. ejuſdem libr. *Habeat itaque vos Dominum, & ſigno Clericatûs à vobis ſuſcepto, Patronum & auctorem hujus ordinis habeat.* Ergo Juriſdict. Epiſcopalis quæ conſtituitur in Clericos ratione Ordinis qui eſt à Deo, non poteſt alium auctorem habere quàm Deum.

Juriſdictionem Eccleſiaſticam etiam à jure divino repeti nequaquam eſt alienum. quia hæc originem ducit à Lege, id eſt veteri Teſtamento,

& in lege Evangelica ab ipſius cunabulis obtinuit; Gregor. Nyſſen. orat. de caſtigat. *Μὴ ἐπισκοπῆς αὐθαδείας εἶναι τὸν ἀφορισμὸν νομίσῃς, πατρῷος ὁ νόμος, παλαιὸς τῆς ἐκκλησίας κανὼν ἀπὸ τοῦ νόμου ἀρξάμενος, καὶ κρατυνθεὶς ἐν τῇ χάριτι. Nè Epiſcopalis audaciæ eſſe excommunicationem arbitreris, paterna lex eſt, antiqua Eccleſiæ regula, quæ à lege traxit originem, & in gratiâ obtinuit.* Epiſcopos ſui fori non eſſe, ac Dei judicio reſervandos agnovit Conſtantinus in Synodo Nicenâ, cum accuſaturus Epiſcoporum libellos ſibi oblatos rejecit, eoſque Dei judicio reddendos profeſſus; d. Can. continuo. Hoc jure cenſura divina dicitur excommunicatio, quòd ſit ultima coërcitio Juriſdictionis Eccleſiaſticæ quæ à jure divino pendet; Tertull. Apologetic. cap 39. *Coïmus in cœtum & Congregationem, & ad Deum quaſi manu factâ precationibus ambimus orantes.* Et mox *Ibidem etiam exhortationes, caſtigationes & cenſura divina: nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conſpectu; ſummumque futuri judicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à communicatione omnis ſacri commercii relegetur.*

Quòd ſi altiùs quàm par ſit, à lege divinâ repeti videatur Juriſdictio Eccleſiaſtica; ſaltem ex Conſtitutionibus Apoſtolicis quæ legi Evangelicæ penè adæquantur, & uno eodemque ſpiritu ducuntur, repetandam eſſe non eſt negandum. In hanc rem occurrit ſingularis locus Pauli 1. ad Corinth. 6. quâ vetuit ne Chriſtiani, ſi quid litis inter eos emergeret, gentilium Judicum fora adirent, ſed rem Sacerdotum judicio terminarent. Verba Pauli referre non piget: *Audet aliquis veſtrûm habens negotium adversùs alterum, judicari apud iniquos, & non apud ſanctos? An neſcitis quoniam ſancti de hoc mundo judicabunt? Secularia igitur judicia ſi habueritis; contemptibiles qui ſunt in Eccleſiâ, illos conſtituite ad judicandum.* Inde paſſim repetitam invenies Apoſtoli ſententiam, ne à Chriſtianis adirentur fora gentilium, vel ſecularium Judicum Auctor Conſtit. Apoſtolic. lib 2. cap. 45. *Καὶ μὴ ἐρχέσθω ἐπὶ κριτήριον ἐθνικόν, ἀλλὰ μὴν δὲ ἀνέχεσθε κοσμικοὺς ἄρχοντας, κατὰ τῶν ἡμετέρων δικάζειν. Et ne adeat ad judicium, Gentilium immò ne patiamini, ut ſeculares Magiſtratus de cauſis veſtris judicent.* Et idem cap. ſeq. ejuſd. lib. *μὴ οὖν γινωσκέτωσαν τὰ ἔθνη τὰς πρὸς ἀλλήλους ὑμῶν διαφοράς. Ne igitur diſceptationes veſtras gentiles cognoſcant.* At iniquies ab Apoſtolo non legem perpetuam datam; ſed tempori conſultum, ne Chriſtiani nondum adultâ fide, Gentilium contagio coinquinarentur: ſed pace partâ Eccleſiæ, & Chriſtianis Imperatoribus rerum potitis, jus dicendi munus ab Epiſcopis tranſlatum ad Magiſtratus civiles. Verùm Chriſtiani præcepto Apoſtoli ſemel imbuti ægrè ad miſere Judices ſeculares; non uno loco id inſinuat Auguſtin. in Pſalm. 118. Serm. 24. *Conſtituit enim talibus cauſis Eccleſiaſticos Apoſtolus cognitores, in foro prohibens jurgare*

Christianos. Et idem Homil. 50. *Hoc ipsum habere inter se judicia & lites de secularibus rebus, delictum esse dicit: quod tamen ferendum esse dicit admonet, si vel Ecclesiastico judicio lites hujusmodi finiantur*. Ubi Episcopi tædio rei juridicinam in Laïcos abjecère, tenaciùs eam retinuêre quoad Clericos; & Jurisdictio Ecclesiastica quæ ab initio communis erat in Clericos & Laïcos, explosâ superstitione, remissa quoad Laïcos, incolumis remansit quoad Clericos. Hæc quidem varias per tempora vices passa est, & variis Constitutionibus Imperatorum & aliorum Principum auctorata, vel angustata, prout varia fuêre studia Principum: at Constitutiones Principum non tribuerunt Jurisdictionem Ecclesiæ, sed eam quæ ipsi competebat, declararunt; ut docet Joannes vetus Glossator in can. si Imperator. 96. dist. vel potiùs eamdem legum præsidio munierunt, ut ait Isidor. in can. principes 23. qu. 7.

His argumentis Pontifices non dubitarunt dicere Jurisdictionem Ecclesiasticam esse juris divini. Contra leges divinas pulsari dicuntur clerici, quibus forum suum aufertur; Gelas. Papa in can. Sylvester 11. qu. 1. Joannes. 8. in d. can. si Imperator: *Non à legibus publicis, non à potestatibus seculi, sed à Pontificibus & Sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ religionis clericos & sacerdotes voluit ordinari & discuti*: quem secuti sunt recentiores, Chassan. in consuet. Burgund. *tit des justices & droits d'icelles*. rubr. 1. §. 5. in verb. Sit ne gratè. num. 48. Rebuff. in Concord. tit. de protect. Concord. Grassal. Reg. franc. Lib. 2. cap. 17. Covarruv. pratic, quæst. cap. 31. Et quod scriptum est in cap. Quoniam, de immunit. Eccles in 6. esse causas quæ de jure, aut antiqua consuetudine ad forum Ecclesiasticum pertinent; non refertur ad jus primævum quo constituta est Jurisdictio Ecclesiastica, sed respicit rationem ævi quo Ecclesia conabatur Jurisdictionem suam detinere, vel etiam de consuetudine præscripta. Nec audiendum quod sensit Joannes Gall. qu. 276. Jurisdictionem Ecclesiasticam non esse à clavibus, id est à jure divino: hoc enim scripsit vir forensis, magis errori fori & opinioni plebis indulgens, quam veritati quæ summum locum obtinere debet apud fideles, maximè in his quæ spectant ad Ecclesiam, ejusque dignitatem; Augustin. Epist. 9. ad Hieronim: *Incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quàm Helena Græcorum; pro ista enim fortiùs nostri Martyres adversùs hanc Sodomam, quàm pro illa illi Heroës adversùs Trojam dimicaverunt*.

CAPUT III.

Jurisdictio Ecclesiastica distincta à Civili. Una alteram tueri debet.

JURISDICTIO Ecclesiastica penitùs distincta est à Civili quoad res & personas; hæc versatur in temporalibus, illa in spiritualibus; hæc pertinet ad Laïcos, illa ad Clericos: Gelas. Epist. ad Anastas. Imperator. *Duo sunt quibus principaliter hic mundus regitur; authoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas.* can. duo sunt. 96. dist. Sacerdotium & imperium iisdem certè initiis conjuncta sunt, (cùm utraque potestas sit à Deo,) sed officiis distincta: illud ut divinis ministret, istud ut humanis præsit; ex Nov. Justin. 6. init. Aliud est forum Cæsaris, aliud Christi; aliæ sunt leges Cæsaris, aliæ Christi; Hieronym. ad Occeanum: *Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi; aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit.* Hinc Hosius Cordulensis Episcopus Constantio Imp. ne rebus Ecclesiæ sese immisceret, suadebat apud Athanas. epist. ad Solitar. vit. agentes. Σοὶ βασιλείαν ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστευσε. *Tibi imperium Deus commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit.* Ita distinctæ vices, ut in rebus sacris Pontificem, in temporalibus Magistratum adiri velit Synes. Epist. 57. Προστάτου σοι δεῖ; βάδιζε παρὰ τὸν ἐπιτροπεύοντα τῶν νόμων τῆς πολιτείας: τοῦ Θεοῦ σοι δεῖ; ἴθι παρὰ τὸν ἱερέα τῆς πόλεως. *Patrono tibi opus est, vadè ad eum qui præfectus est, legibus: qua in re tibi Deo opus est, ad Sacerdotem civitatis.* Ob id res sacras in forum traduci, ne spiritus, id est, sacerdotium confundatur cum gladio. id est imperio, indignanter tulit Gregor. Nizianzen. epist. 227. ad Nectarium in Episcopatu Constantinopolitano successorem: ἐκεῖνο δὲ μὴ ἀνεκτὸν φανήτω τῇ σῇ εὐλαβείᾳ τὸ δημοσίοις δικαστηρίοις συμπλέκεσθαι, κἂν γὰρ ὦσι Χριστιανοί, οἱ τῶν τοιούτων κριταί, τί κοινὸν ξίφει, καὶ πνεύματι. *Illud autem minimè ferendum tuæ reverentiæ videatur, quòd nostra publicis prætoriis traducantur: nam tametsi sint Christiani ejusmodi negotiorum judices, quid commune gladio & Spiritui?* Denique Jurisdictio & potestas principum est in corpora & res solum, Sacerdotalis est in animas, & ad cœlum usque tollitur; Chrysostom. de Sacerdotio lib. 3. cap. 5. ἔχουσι μὲν γὰρ καὶ οἱ κρατοῦντες, ἐπὶ τῆς γῆς τὴν τοῦ δεσμεῖν ἐξουσίαν, ἀλλὰ σωμάτων μόνον. οὗτος δὲ ὁ δεσμὸς αὐτῆς ἅπτεται τῆς ψυχῆς καὶ διαβαίνει τοὺς οὐρανούς. *Habent quidem & terrestres principes vinculi potestatem, verùm corporum solum. Id autem quod dico*

Sacerdotum

Sacerdotum vinculum, ipsam etiam animam contingit, atque ad cælos usque pervadit. Regiæ potestatis est leges tueri, & transgressores multare; episcopalis officii est Canones defendere, & transgressores pariter coërcere. Ivo Carnotens. epist. 9. *Sicut enim est regiæ potestatis, civilia jura servare & eorum transgressores debitâ pœnâ multare, sic Episcopalis officii est ecclesiasticas institutiones subditis servandas imponere, & transgressores earum paternâ severitate ad debitum ordinem revocare.* Jurisdictio autem Ecclesiastica ita distincta est à civili, ut una non officiat vel detrahat alteri, ambæ ut fœderatæ se invicem complectuntur, & mutuâ ope sese adjuvant. Leges non dedignantur sacros Canones imitari. L. sacris Canonibus. C. de Episc. & Cleric. Nov. 83. Cap. Clerici de Judic. Una potestas debet aliam adjuvare. Nov. 123. cap. 1. Can. cum ad virum. 96. dist. & magistratus secularis debet pro viribus tueri Jurisdictionem Ecclesiasticam, ac retro Judex Ecclesiasticus secularem. d. Can. cum ad virum. Can. principes, Can. administratores. 23. qu. 5. P. Blesens. Epist. 73. *Duo sunt gladii qui mutuum à se mendicant auxilium, atque ad invicem sibi vires impartiuntur alternas, sacerdotium Regibus & Sacerdotibus regnum, ideòque si ab altero suppletur alteriùs insufficientia, non videtur duplex contritio, aut punitio combinata.* Can. duo sunt. 96. dist. Non aliter respublica diu incolumis esse potest, quàm concordiâ regni & sacerdotii. Ivo Carnotens. epist. 106. *Res omnes non aliter benè administrantur, nisi cum regnum & sacerdotium in unum convenerint studium.* Idem judicium Jo. Frossardi vernaculi scriptoris. vol. 3. Cap. 24. *Neant plus que le noïau d'un œuf peut être sans la glaire, ne la glaire sans le noïau, non plus ne peut le Clergé & les Seigneurs l'un sans l'autre, car les Seigneurs sont gouvernez par le Clergé, n'ils ne sçauroient vivre, & seroient comme bêtes, si le Clergé n'étoit, & le Clergé conseille & exhorte les Seigneurs à faire ce qu'ils font.* Quàm studiosè fovenda esset concordia inter regnum & sacerdotium satis demonstratum est in lege Judaïcâ, quod solæ tribus Levi & Juda quæ erant altera sacerdotalis, altera regia, inter se nuptias coibant. Epiphan. hæres. 15. Hac ratione ne Laïci invaderent Jurisdictionem Ecclesiasticam, nec Clerici secularem, sapienter vetuit Conc. Lateranense habitum sub Innocentio V. Cap. 42. *Sicut volumus ut jura Clericorum non usurpent Laici, ita velle debemus nè Clerici jura sibi vendicent Laicorum, quocirca universis Clericis interdicimus, ne quis prætextu ecclesiasticæ libertatis, suam de cætero Jurisdictionem extendat in præjudicium justitiæ secularis, sed contentus existat constitutionibus scriptis, & consuetudinibus hactenus approbatis, ut quæ sunt Cæsaris reddantur Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo rectâ distributione reddantur.* Eodem studio

Jurisdictionem Ecclesiasticam & secularem curarunt Divi Principes Carolus M. & Ludovicus Pius pater & filius, & ne quis ad palatium veniret pro causa sua, priusquam quæ Ecclesiastica essent suo Episcopo, & quæ secularia Comiti innotuisset, id est nota fecisset speciali lege cavere. Capitular. lib. 5. cap. 24. Utraque Jurisdictio sine livore suos fines tueri debet, sed his velim se contineat; ne transferas terminos, quos posuere patres. num. 22. proverb. 12. Ambros. epist. 44. ad Constantium. *Præcipe illis inviolata confinii servare jura, paternos custodire terminos, quos lex tuetur.* Totus ordo confunditur, si sua cuique Jurisdictio non servetur. Can. ecce 99. dist. Can. pervenit. 11. qu. 1. Cap. ex tenore de foro compet. Ideò cum Jurisdictio Ecclesiastica & secularis sint distinctæ, ab una non appellatur ad aliam. Can. quoniam. 10. dist. Et Judex Ecclesiasticus non paret Judici seculari, itaque quod Leo IV. Pontifex paratus fuit, si quid perperam actum esset emendare judicio Principis. Can. nos si incompetenter. 2. qu. 7. non de jure, sed de curialitate accipiendum videtur.

CAPUT IV.

Munus principis est tueri Ecclesiam.

PRincipum maximè officii & dignitatis est Ecclesiam tueri & fovere quasi sponsam Christi, memoriâ accepti summi in rebus humanis beneficii, & tanquam nobilissimam partem Reipublicæ; Ecclesia enim est in Republica. Opt. Milevit. lib. 3. advers. Donatist. *Non respublica est in Ecclesia, sed Ecclesia in Republica est, id est in Romano imperio.* Vixque interire potest Respublica, incolumi Ecclesiâ, & salvâ rectâ fide, cujus vinculo subditi in officio, & obsequio continentur, precibus publicis Ecclesia perpetuum militat pro principe, ad sacerdotalium tubarum sonum dejecti muri Hiericho. Adversus Hæreticos ubique certat Ecclesia, eosdem habet hostes ecclesia, & imperium, qui eodem furore secularem Monarchiam ac spiritualem evertere moliuntur. Augustin. libr. 1. contra Epist. Parmeniani de Donatistis. *Ibi verò in utroque inobedientes atque impii, nec Deo reddunt Christianum amorem, neque regibus humanum timorem.* Eosdem socios rebellionis Gildonis Comitis Africæ adversus Honorium Imp. notat idem scriptor libr. 1. contr. liter. Petiliani. *Quis commemorare sufficiat bello Firmiano, quæ à vobis rogatus Maurus pertulerit, ipsa Mauritania Cæsariensis interrogetur, & tempora Gildoniani, quia unus collega vester familiarissimus amicus ejus fuit, & ipsa Catholica Ecclesia solidata principibus Catholicis imperantibus, terra mari-*

que armatis turbis, ab Optato, atrociter, et hostiliter oppugnata est. Unde & Optatum passim Gildonianum, vel Gildonis satellitem vocitat idem scriptor. lib. 2. contra Parmenianum. cap. 2. & lib. 3. cap. 1. lib. 3. cap. 1. libr. 4. cap. 15. Principes teneri Ecclesiam tueri discimus vel proprio testimonio & confessione majorum principum, hujus rei locupletem testem habemus Valentinianum, qui Ambrosio ex Laico electo Mediolanensi Episcopo constristanti de electione de se facta. *Noli timere, inquit, quia Deus qui te elegit, semper te adjuvabit, & ego adjutor & defensor tuus, ut meum ordinem decet, semper existam.* Quæ verba ex historia tripertita referuntur in can. Valentinianus. 63. dist. Propria nostrorum regum hæc laus, qui Ecclesiam eodem semper studio, ac regni fines propugnarunt. Hac laude in primis commendatur Guntranus, quod Ecclesiam vindicavit à tyrannide quam passa erat sub Chilperico. Gregor. Tur. hist. lib. 7. cap. 7. *Multa & ipse Ecclesiis conferens, testamenta quoque defunctorum, qui Ecclesias Hæredes instituerant, & à Chilperico compressa fuerant restauravit.* Non minor laus Pipini à quo susceptum bellum Aquitanicum adversus Vastarium Ducem ad vindicandas ab ejus manu justitias. dist. 27. & jura Ecclesiarum. Annales Fuldenses. ad ann. 760. *Tunc Pipinus Rex cernens Vassarium Ducem Aquitaniorum minimè consentire justitias Ecclesiarum, partibus quæ erant in Francia concilium fecit cum Francis ut iter ageret, supradictas justitias quærendo in Aquitania.* Hac laude certant Carolus M. & Ludovicus Pius pater & filius. Quorum alter dictus est Advocatus, id est defensor S. Petri. Ademarus in ejus vit. *Itaque post Pipinum pium regnavit Dominus Carolus filius ejus quem postea Romani elegerunt sibi Advocatum S. Petri contra Reges Longobardorum.* Memorandus Ludovicus Crassus qui Stephanum Claremontensem Episcopum sede sua pulsum ab Eustachio Arvernensi Comite lecta militum manu, per se restituit. Sugerius in ejus vit. & Aymoin. continuator lib. 5. cap. 50. iisdem verbis. *Eâ etiam tempestatis temperiè Arvernorum Pontifex Claremontensis, vir honestæ vitæ, & defensor Ecclesiæ illustris, & pulsatus & pulsus Arvernorum superbia ad Dominum Regem confugiens, querelam Ecclesiæ lacrimabilem deponit, Comitem Arvernensem civitatem occupasse, Ecclesiam Beatæ Mariæ Episcopalem Decani sui fraude multa tyrannide minuisse, renitentis etiam pedibus provolutus, ancillatam Ecclesiam exancillari, tyrannum effrænatum comprimi, Regiæ majestatis gladio suppliciter efflagitat, Rex autem ut consueverat Ecclesiis promptissimè opitulari causam Dei gratanter assumens sumptuosèque, dum verbis & majestatis suæ sigillo tyrannum corrigere non valet, facto maturans militares colligit vires, movetque in Arverniam recalcitrantem copiosum Francorum exercitum &c.* Ecclesiæ precibus & maximè Ecclesias-

tica Jurisdictione ita manus abstinuit Philippus Augustus, ut prorsus non audierit susurrones qui eum in clericos, tamquam regiæ Jurisdictionis invasores commovere nitebantur. Testem habemus D. Ludovicum eius nepotem ex filio, cujus morientis novissima verba extant, apud Jo. Jonvillam vernaculum ejus vitæ scriptorem. *On raconte du Roy Philippe mon ayeul, que une fois l'un de ses Conseillers luy dit, que les gens d'Eglise luy faisoient perdre, & amenuser les droits & libertés, mesmement les Justices, & que c'estoit grand merveille, comment il le souffre ainsi, Et le Roy mon ayeul luy respondit, qu'il le croyoit bien, mais que Dieu luy avoit fait tant de biens, & de gratuites, & que il aimoit mieux lesser aller son bien, que d'avoir debat, ne contens aux gens de sainte Eglise.* Eodem proposito & cum Aurelianensis & Altissiodorensis Episcopi ad delectum militarem non respondissent, à Philippo pignoribus captis coerciti, sed omissis decimis & aliis spiritualibus, in temporalia tantum regia manus injecta, propter reverentiam Ecclesiæ. Rigord. in ejus vit. *Ipsis autem emendare nolentibus, Rex eorum legalia confiscavit, scilicet ea tantum temporalia, quæ ab eo feodaliter tenebant, decimas & alia spiritualia eis in pace dimittens, ipse enim Rex Christianissimus semper timebat offendere Ecclesiam Dei, & ejus ministros.* Avitæ virtutis tenax D. Ludovicus propensiore affectu Ecclesiæ jura illibata servavit. Quid pulchrius quam testamentum Principis, non aliud esse quam legem filio datam de observatione & cultu Ecclesiarum & Antistitum, cujus ecce verba ex Ionvilla descripta.: *Aime & honore toutes gens d'Eglise, & de religion, & garde bien qu'on ne leur tollisse leurs revenus, dons & aumônes, que les anciens & devanciers leurs ont laissez & donnez.* Idemque ante pragmatico edicto anni 1228. omnia jura & privilegia Ecclesiis & monasteriis aliisque locis piis concessa à se & decessoribus tuta habuit in hæc verba, *Libertates, franchisias, immunitates, prærogativas, jura, privilegia quæ per inclitæ recordationis Francorum Reges prædecessores nostros, & successivè per nos Ecclesiis & monasteris atque locis piis nec non personis Ecclesiasticis Regni nostri concessa sunt, renovamus, approbamus & confirmamus.* Quod repetitum constitut. Philippi pulchri anni 1330. Joannis, Caroli 5. & 7. Una est Jurisdictio Ecclesiastica & secularis quo ad principem, utramque princeps debet tueri ut propriam, non alteram ut alienam spectare, legum & Canonum custodiam æque sibi concreditam à Deo non negavit Justinianus. Nov. 137. init. Denique jurisdictio Ecclesiastica à principibus enixius colenda, & suspicienda, non propter ipsius commodum, non ad augendum typhum Episcoporum, sed Disciplinæ tuendæ gratia. Isidor. in can. principes. 23. qu. 5. principes seculi, non numquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent,

ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Jurisdictionis enim Ecclesiasticæ finis, est disciplinæ emendatio. Augustin. de verb. Apostol. serm. 24. *Sanè si judex es, si judicandi potestatem accepisti, Ecclesiastica regula si apud te accusatur, si innumeris documentis, testibusque convincitur, coërce, corripe, excommunica, degrada. Sic vigilet tolerantia, ut non dormiat disciplina.*

CAPUT V.

Principum & magistratum est tueri Jurisdictionem Ecclesiasticam, illa minimè suspecta Regibus.

PRincipum officii est Ecclesiam colere & amplecti, commendanda maximè hac in parte Regum & principum pietas, qui Sacerdotum dexteras osculari, & eis cervices submittere studuerunt. Ambros. de dignit. Sacerdot. *Honor igitur fratris, & sublimitas Episcopalis, nullus poterit comparationibus adæquari, si Regum fulgori compares, & principum diademati, longè erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, quippe cum videas Regum colla & principum summitti genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dextris, orationibus eorum credent se committi.* Æternâ laude dignissimi Romani Imperatores, qui ubi Romam pedem inferrent, statim ad limina Apostolorum properabant. Augustin. in Psalm. 65. *Sed melius est, ut Romam cum venerit Imperator, deposito diademate ploret ad memoriam piscatoris, quam ut piscator ploret ad memoriam Imperatoris.* & idem in psalm. 140. *Ecce quod est nobile & præcipuum in mundo imperator venit Romam, quo festinat ad templum Imperatoris, an ad memoriam piscatoris.* Regum exemplo magistratus seculares debent colere Ecclesiam, nec detrahere jurisdictioni Ecclesiasticæ. idem Homil.10. *Quid quando pax est, quando provinciarum judices honorant Ecclesiam, quando inimicos Reges Ecclesia non patitur, quando omnes leges pro ipsa sunt.* Et Regum præcipua cura esse debet, ut pax & concordia foveatur inter Episcopos & Comites qui erant Juridici cujusque civitatis, nè se invicem conturbent in explendis suis vicibus. Conc. Cabillonens. 2. can. 20. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, multo magis inter Episcopos & comites esse debet, qui post imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt, ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin po-*

tius adminiculo ſint. Et Con. Moguntin. can. 8. *Et Epiſcopi poteſtatem habeant res Eccleſiaſticas providere, regere gubernare, atque diſpenſare ſecundum Canonum authoritatem volumus, & ut Laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis ad regendas Eccleſias Dei, viduas & orphanos defenſandos, & ut obedientes ſint eis ad eorum Chriſtianitatem ſervandam, & Epiſcopi conſentientes ſint Comitibus & iudicibus ad juſtitias faciendas.* Quòd deſcriptum eſt ex Capitular. Lib. 5. Cap. 114. eadem eſt ſententia. Cap. 138. ejuſd. lib. *Ut Epiſcopi cum Comitibus ſtent, & Comites cum Epiſcopis, ut Uterque pleniter ſuum miniſterium peragere poſſit,* Imo in tantum delatum eſt à ſecularibus Juriſdictioni Eccleſiaſticæ, ut ſi placitum Epiſcopi & Comitis fortè eodem die indiceretur, prius haberetur placitum Epiſcopi. Conc. Triburienſ. Can. 9. *Cum autem Epiſcopus placitum canonice conſtitutum decreverit, populumque ſibi creditum illo invitaverit, atque comes eadem die, ſciens placitum ab Epiſcopo condictum vel neſciens placitum cum populo ſuum condixerit, & per bannum illuc venire præceperit, placitum Comitis omnes poſtponant, & Comes ipſe idemque populus poſt Epiſcopum feſtinè pergant &c.* Juriſdictionem Eccleſiaſticam eo propenſius principes amplecti & tueri debent, quod illa minimè ipſis ſuſpecta eſſe poteſt de Emulatione imperii, cum ſit nuda & inermis, Eccleſia Juriſdictionem ſuam tuetur non ferro aut manu militari, ſed religione, precibus & lachrymis: non aliis armis Valentiniano urgenti de tradendis baſilicis Arrianis, reſtitit Ambroſius Mediolanenſis Epiſcopus. Teſtem ipſum habemus in orat. contra Auxentium. *Quid ergo turbamini, volens numquam jus deſeram, coactus repugnare non novi, potero dolere, potero flere, potero gemere, adverſus milites Gothos quoque lachrimæ meæ arma ſunt. Talia enim ſunt munimenta ſacerdotis, aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere.* An princeps ligabit manus ſacerdotum, quæ perpetuo pro ipſius ſalute in cælum tolluntur, an beneficus in milites qui ejus latus cuſtodiunt, iniquior erit in clericos qui ejus ſalutem à Deo precibus impetrant. Invidioſa eſt Juriſdictio Eccleſiaſtica, ſuſpicionibus, & querelis Laïcorum expoſita. Chriſoſtom. de Sacerdot. libr. 5. cap. 82. ἀνάγκη τὸν προεστῶτα μεμπτὰς ὑπομένειν ἀλόγους. *Neceſſe eſt antiſtites abſurdas querelas ſuſtinere.* Sed boni principis eſt, iſta contemnere, nefas eſt Juriſdictionem Eccleſiaſticam invidia & maledictis onerari, quaſi per eam clerici, qui principis ſubditi exiſtunt, alienentur, & appellationis vinculo fiant, quaſi homines & clientati ſummi Pontificis, quia appellatio non mutat ſtatum ſubditorum, in cauſa appellationis Pontifex non fungitur vice Domini, ſed judicis appellationis. Neque dominantes in clero, ſed forma facti gregis. 1. petr. 3. & pontifex ipſe non præſumit cognoſcere

de causis appellationis per se, sed judices dantur in partibus, & Jurisdictio delegata fungitur vice ordinariæ. in Gallia enim rescripta apostolica mandantur executioni juxta leges & modum Jurisdictionis ordinariæ ex concordatis initis inter summum Pontificem, & Regem Christianissimum. Quale de Ecclesia fuit judicium Pipini, Caroli M. Ludovici Pii, & aliorum regum testantur capitularia, quibus decreta patrum passim comprobantur, testantur tot Ecclesiæ beneficiis fastus & bannis id est Jurisdictionibus temporalibus horum gratiá adornatæ, ne paterent injuriis secularium. Auctor vitæ S. Modoaldi Trevirensis Episcopi apud Surium 12. Maii. *Postremo quantum religionis potentiæ & honoris Gallicis contulerint Ecclesiis, testantur libri sanctorum decreta patrum continentes, quos ipsi in sinodis sua corroboraverunt auctoritate, testantur & Ecclesiæ quas cum diversi generis ornamentis, tam etiam prædiis & regalibus suis, castris scilicet & comitatibus, teloniis, monetis & bannis, cum jure civitatum concessis magnifice extulerunt, nè sancta Dei Ecclesia hujus seculi potentibus subjaceret, aut tirannide eorum pavesceret, imo superborum colla Dei virtute superior calcaret.* Tot feuda à Regibus collata in Ecclesias quod tutior esset fidei Episcoporum & clericorum quam Laïcorum, & præsens esset eorum auxilium ad coërcendos rebelles, metu excommunicationis. Vuillelm. Malmesbur. lib. 5. de gest. Reg. Anglor. *Imperator Henricus* V. *omnes Episcopos & Abbates Regni sui, quod citra montes est, fautores habebat, quia Carolus M. pro contemnenda gentium illarum ferocia, omnes penè terras Ecclesiis contulerat, consiliosissimè perpendens nolle sacri Ordinis homines, tam facilè quam laicos fidelitatem Domini rejicere, præterea si laici rebellarent, illos posset excommunicationis authoritate, & potentiæ severitate compescere.* Nequaquam Divis principibus æmula imperii visa est Ecclesia, sed sanctissima conciliatrix, & arbitra inter Deum & homines, inde sub eorum custodia tuta & incolumis permansit Jurisdictio Ecclesiastica, & legibus ita communita, ut capitularia istorum principum, magis videantur Canones & decreta patrum quam leges civiles. Et reges ipsi magis sacerdotes quam principes seculares. Denique quæ invidia Ecclesiam habere propriam Jurisdictionem, Ecclesia ea maximè utitur adversus hæreticos Dei & principis hostes, Ecclesia res judicatas non aliter exequitur quam implorato officio judicis secularis. Et si ipsa injuriam patiatur, exemplo Pauli legum auxilium invocat, & magistratus secularis opem non detrectat. Augustin. lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 58. *Si in adjutorium vestrum etiam terreni imperii leges assumendas putatis, non reprehendimus. Fecit hoc Paulus cum adversus injuriosos, civem Romanum se esse testatus est.* Can. Si in adjutorium. 10. dist.

CAPUT VI.

Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ ab Apostolis usque ad Constantinum.

HIs prælibatis rerum ordo postulat, quisnam fuerit Jurisdictionis Ecclesiasticæ status per tempora, ut investigemus. Et quidem ab Apostolicis temporibus Ecclesia habuit suos Judices, Clerici non alium tulere Judicem quam Episcopum ex instituto Apostoli 1. Cor. 6. Ne Episcopi & Clerici rei fiant apud Judices seculares vetuere Caius 1. Epist. unic. Cap. 1. Alexand. 1. Cap. 1. nixi præcepto Apostoli Can. 1. Can. relatum. 11. qu. 1. ex eodem præcepto etiam Laïci, judices seculares ut pote gentiles exosi, non alium judicem adiere, quam Episcopum civitatis, etiam in civilibus causis. De Gregor. Neocæsariensi Episcopo, qui claruit temporibus Decii litium inter fideles cognitioni implicitum fuisse & in judicio vindicationis de lacu inter duos fratres ex more secularium judiciorum litis judicandæ causa in rem præsentem venisse testatur Gregor. Nyssen. in orat. de ejus vit. γίνεται ἐν τῆς δίκης κύριος ὁ διδάσκαλος, κὶ κτ̃ τὸν τόπον τοῖς ἰδίοις ἀυτῦ νόμοις ἐχρήσατο πρὸς τὴν δίαιταν. Litis fit dominus magister, *qui cum ad locum de quo controversia erat venisset, suis ipsius legibus utebatur ad judicium.* Extat ejusdem epistola quam Græci vocant canonicam can. 5. in quo habetur, quod cogniturus de causis eorum, qui à Gothis propriis spoliati aliena damni sarciendi causa rapiebant Euphrosynum fratrem miscuit, ut ex legibus Ecclesiasticis judicaret, quorumnam accusationes essent recipiendæ, quorumve rejiciendæ. Ne Christiani adirent tribunalia gentilium judicum, neve ferrent magistratus seculares, de eorum causis judicare omnino vetuit, & auctor constit. Apostolicæ lib. 2. cap. 45. & 46. & ut Episcopi judicarent Secunda feria, ut si non pareretur eorum sententiæ possent litem componere, usque ad sabbatum, & disceptantes pacificare usque ad diem Dominicum, & cum Episcopus judicaret, ut assisterent judicio Presbiteri & Diaconi subjunxit idem Cap. 47. ejusdem libri. Segregandi & excommunicandi potestatem quæ est mucro episcopalis Jurisdictionis, habuisse Episcopos jam ab Apostolicis temporibus testantur patres melioris ævi. Tertull. Apologet. Cap. 39. *Coimus in cœtum & congregationem.* Et paulò post *ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura divina nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu, summumque futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit ut à communicatione*

communicatione orationis & conventus, & omnis sancti commercii relegetur. Et Dionys. Areopag. de Ecclesiastic. Hierarch. Cap. 7. *οὕτω οἱ τὰς ἀφοριστικὰς ἔχουσιν οἱ ἱεράρχαι δυνάμεις, ὡς ἐκφαντορικοὶ τῶν θείων. Sic etiam segregandi vim habent Pontifices, ut interpretes divinæ justitiæ.* Ab his temporibus ita valuit excommunicatio, ut excommunicatus à proprio Episcopo non reciperetur ab aliis. Ita Marcion Ponticus sub Antônino à parente Episcopo excommunicatus ob stuprum illatum virgini, non impetratâ à patre pœnitentiâ Romam profectus, & à Summo Pontifice expetita pœnitentia, repulsus est hoc responso *οὐ δυνάμεθα ἄνευ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ τιμίου πατρός σου τοῦτο ποιῆσαι. Nobis non licet injussu reverendi Patris tui istud facere.* Epiphan. hæres. 42. & quod clarissimum etiam Jurisdictionis Ecclesiasticæ argumentum est, idem Marcion post simulatam semel & iterum pœnitentiam Ecclesia proscriptus, cum rebus suis quas Ecclesiæ intulerat. Tertul. de præscript. advers. hæretic. Cap. 30. *Marcion quidem cum ducentis sesterciis, quæ Ecclesiæ intulerat, novissimè in perpetuum discidium relegatus.*

CAPUT VII.

Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Constantino. Constitutio Constantini ex L. 1. C. Th. de Episcop. judic. à falsi insimulatione vindicata adversum Loyseum & Feuretum.

DESÆVIENTE persecutione, & pace à Constantino parta Ecclesiæ Jurisdictio Ecclesiastica unâ cum Ecclesiâ ipsa altius surrexit & à piissimis Imperatoribus magnâ cum religione & studio suscepta. In Synodo Romana 2. sub Sylvestro I. districtè vetitum ne quis Clericum quemlibet in publico examinaret, nisi in Ecclesiâ Can. testimonium 11. qu. 1. id est ne Clericus accusaretur apud Judices publicos, id est seculares, sed tantum apud Ecclesiasticos. Quæ prima extitit causa inter Episcopos, eaque celeberrima fuit Donatistarum, contra Cæcilianum Carthaginensem Episcopum, de quâ interpellatus Constantinus per Anulinum Proconsulem Africæ, cui à Donatistis oblati erant libelli ut ad ad Imperatorem dirigerentur, noluit ipse de Diis sic vocabat, per Laïcos judicare, sed dignitati ordinis concedens, quod par erat, ut in Synodo Episcoporum hujusmodi causæ disceptarentur, eos remisit ad Melchiadem Pontificem, ut hac de causa Concilium Patrum congregaretur. ex Augustin. epist. 162. & 266. & lib. 3. advers. Crescon. nè

clericus accusaretur in curia seu apud judicem civilem prohibitum in epilog. Syn. Romanæ Can. Si quis clericum. Can. nullus clericus. 11. qu. 1. Anastas. in Sylvestro. *Hic constituit ut nullus clericus propter causam quamlibet in curiam introiret, nec ante judicem civilem causam diceret, nisi in Ecclesia.* Et in Synodo Nicena 1. constitutum ne clerici alios habeant judices quam quos reus elegerit, vel hæc sancta Sedes id est Romana, vel ejus primatis autoritate Sedis Apostolicæ can. judices. ead. caus. & qu. Nec non in eadem Synodo libellos Episcoporum variis de criminibus se invicem petentium acceptos cremavit, illos à nemine judicandos dictitans, qui Dei solius judicio reservati essent. Ruffin. libr. 10. cap. 3. quod non uno loco repetitum. in can. continua., & can. sacerdotibus 11. qu. 1.

Baron. ad 324. num. 37.

Iisdem diebus Jurisdictio Ecclesiastica Constantini beneficio ultra modum penè adaucta & propagata, promulgatâ constitutione quæ non extat, sed refertur in L. 1. C. Th. de Episcopal. judic. cujus plura fuere capita. Primum fuit ut sententia Episcopi sive inter majores, sive inter minores dicta valeret & à præfecto prætorio aliisve judicibus executioni demandaretur. Singulare fuit in minore ut sententia Episcopi rata esset, etiam sine curatore prolata, quia sententia judicis cum minore dicta non valet, nisi adsit tutor vel curator tanquam idoneus defensor. L. pen. C. si advers. rem judic. L. 1. C. qui legit person. stand. in judic. Secundum caput legis fuit, ut quicumque initio litis vel in quacumque parte litis, ante sententiam judicium sacri antistitis elegerit, illico etiam altera parte renitente, cum actis litis ad Episcopum dirigatur, quod valdè singulare fuit. Judex enim coram quo semel lis contestata est, non potest declinari. Exceptio fori opponenda est ante litem contestatam. L. ult. C. de except. L. peremptorias. C. sentent. rescind. non poss. Tum is non debet dari judex, quem altera pars elegerit, id enim iniqui exempli esse rescriptum est ab Adriano, nisi hoc specialiter impetretur à principe, ut consulatur verecundiæ periti judicis. L. observandum. §. de judic. Fortè si ejus dignitatis sit ut sine injuriâ quasi suspectus rejici non possit ut Episcopus hic, vel præfectus prætorio in quem non cadet suspicio propter dignitatem. l. unic. §. his cunabulis. §. de offic. præf. prætor. Tertium caput ejusdem sanctionis fuit, ne sententia Episcopi retractari valeret, proinde ac sententia præfecti prætorio quod confirmatur. L. 8. L. 9. C. de Episc. audient. Hanc constitutionem falsi insimulat vir clarissimus Carol. Feuretius. libr. 4. cap. 1. num. 3. non aliis argumentis quam hisce quæ desumpsit ex Carolo Loyseo tract. *des Seigneuries.* cap. 15. num. 48. & fortè ex Jac. Gothofredo nec laudato tamen autore. Quasi proprium crimen sibi asciscat. Primum est, quod

constitutio legatur sine die & Consule. Secundum, quod eadem non extet in Codice Justinianeo. Tertium est, quod Innocent. III. Pontifex juris peritissimus hanc tribuat Theodosio in cap. novit. de Judic. Sed hæc argumenta ita levia sunt ut perfacile sit ea refellere, & piissimam constitutionem vindicare à calumniâ falsi. Quot enim in utroque codice Theodosiano & Justinianeo leguntur constitutiones sine die & Consule, fortè negligentiâ & incuriâ librarii, & si quæ inveniantur in Codice sine die & Consule. De his tamen dubitandum non est ex constitut. Justiniani. de nov· codic. fac. §. 2. & de Justinian. Codic. confirm. §. 3. Idemque ante constitutum observatur. Augustin. in Brevicul. collat. *Cognitor etiam interlocutus est evidentissimis legibus definitum imperialia constituta, etiam si Consules non legantur, in dubium non revocari.* Quot etiam constitutiones Constantini extant in codice Theodosiano quas Justinianus livore vel aliâ de causâ in suo codice missas fecit, quot relatæ constitutiones in priore codice Justinianeo, quæ in posteriore omissæ sunt. Nec me movet quod Innocent. III. in cap. novit. hujusce constitutionis autorem laudavit Theodosium, non enim ignarus eam esse Constantini, adduxit ex Theodosio, sed hâc de causâ quod inserta esset Codici Theodosiano, secutus Gratianum qui eandem constitutionem repetiit ex Theodosio in can. quicumque 11. qu. 1. Nimirum stultior & supinior ætas leges Theodosianas vulgo appellitabat eas omnes quæ in codice Theodosiano positæ erant, etsi alios à Theodosio haberent autores. Sidon. libr. 2. epist. 1. *Leges Theodosianas calcans Theodoricianasque proponens.* Gregorius Turonens. libr. 4. cap. 45. de quodam nomine Ardarcho· *Nam de operibus Virgilii, legis Theodosianæ libris, arteque calculi ad plenum eruditus est.* Ne prorsus dubitetur de fide, & autoritate hujusce constitutionis; Constantinum ejus conditorem celebrat Eusebius. de vit. Constantini. libr. 4. cap. 27. *καὶ τοὺς τῶν ἐπισκόπων δὲ ὅρους, τοὺς ἐν συνόδοις ἀποφανθέντας ἐπισφραγίζετο, ὡς μὴ ἐξεῖναι τοῖς τῶν ἐθνῶν ἄρχουσι τὰ δόξαντα παραλύειν, παντὸς γὰρ εἶναι δικαστοῦ τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ δοκιμωτέρους. Jam quæ ab Episcopis in publicis conventibus editæ erant regulæ, suâ consignabat & confirmabat autoritate, ne reliquarum gentium principibus liceret, quæ ab eis decreta essent abrogare, cujusvis enim judicis sententiæ sacerdotum Dei judicium anteponendum esse.* Apertius Sozomen. libr. 1. cap. 9. *τεκμήριον δὲ κἀκεῖνο μέγιστον τῆς τοῦ βασιλέως περὶ τὴν θρησκείαν αἰδοῦς. τοὺς μὲν γὰρ πανταχῆ κληρικοὺς ἅπασι νόμου ἀτελεῖς ἀνῆκε. τῶν δὲ ἐπισκόπων ἐπικαλεῖσθαι τὴν κρίσιν ἐπέτρεψε τοῖς δικαζομένοις ἢν βούλωνται τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας παραιτεῖσθαι. κυρίαν δὲ εἶναι τὴν αὐτῶν ψῆφον, καὶ κρείττω τῆς τῶν ἄλλων δικαστῶν. ὡσανεὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐξενεχθεῖσαν. εἰς ἔργον δὲ τὰ κρινόμενα ἄγειν τοὺς ἄρχοντας καὶ*

τὺς δικαζομένους αὐτοῖς στρατιώτας. *Illud porrò est planè maximum reverentiæ Imperatoris , erga religionem argumentum , quod clericos ubique per legem immunes præstitit , quodque illis qui erant in judicium vocati dedit potestatem si vellent magistratus civiles rejicere , ad Episcoporum judicium provocandi , atque eorum sententiam ratam eße , & aliorum judicum sententiis plus habere authoritatis , tanquam ab ipso Imperatore prolatam statuit , quin etiam jussit ut magistratus res judicatas exequerentur , militesque eorum voluntati inservirent.* Et Nicephorus. lib. 7. cap. 46. τεκμηριῶσαι δὲ κἀκεῖνο τῆς τῦ βασιλέως περὶ τὴν πίστιν αἰδῦς ἱκανὸν ὅτι κληρικὺς νόμου θέσει πάντας ἀτελεῖς εἴασε, τὴν δὲ περὶ αὐτοῖς δίκην τοῖς ἐπισκόποις ἐπέτρεψεν. εἴγε βύλοιντο παραιτεῖσθαι τὺς τὰ πολιτικὰ κρίνοντας. τὴν γε μὴν ἐκεῖθεν ψῆφον τὸ κῦρος τῶν ἄλλων πάντων φέρειν ἐνομοθέτει. τὰ γε μὴν ἐκείνυς κρινόμενα εἰς ἔργον ἄγειν καὶ καθιστᾶν, τὺς τὰ κοινὰ διοικῦντας ἄρχοντας, σὺν τοῖς ὑπὸ χεῖρα στρατιώταις αὐτοῖς. *Quâ verò Imperator erga fidem observantiâ fuerit , abundè illud quoque testatur , quod clericos omnes lege lata liberos esse permisit , judiciumque in eos Episcopis , si quidem civilium judicum cognitionem declinare vellent , mandavit , & quod Episcopi judicassent id vim sententiæ omnem habere decrevit , & quæ ab Episcopis judicata eßent , ut ea à Magistratibus Respublicas administrantibus , militarique quæ sub eis eßet manu executioni mandarentur , constituit.* Et ita cautius Carolus M. libr. 6. capitulor. cap. 281. hanc constitutionem inter capitula retulit , non quasi Theodosii libro , id est codice quem edidit Theodosius junior , quem secutus est Gratianus. can. volumus. 4. qu. 1. & veram agnovit Cujac. in l. 14. de dot. prælegat. Constitutionem etiam esse Constantini probat inscriptio quæ est ad Ablavium Ducem , qui præfecturam prætorii gessit sub Constantino, ut patet ex Ammiano libr. 17. & inscriptione. l. 6. C. Th. de Episc. & Cleric. Nec mirum rescriptum de sententiis Episcoporum ad eum emissum à Constantino, fuisse enim Christianus probatur ex epistola Constantini ad eundem scripta , de tractoriis concedendis Episcopis Africanis vocatis ad Concilium Arelatense quæ extat inter acta Fœlicis & Cæciliani , quæ edita sunt in calce collationis Carthaginensis. Nec temporum ratio patitur hujusmodi rescriptum ad Ablavium missum tribui Theodosio , Ablavium enim sub exordio imperii Constantii necatum autor est Zosimus libr. 2.

Eodem ingenio expungendæ jurisdictionis Ecclesiasticæ Feuretius jus eligendi Episcopos judices hac constitutione dari voluit , non ut judices sed ut arbitros. Sed hac sanctione judices dari potius quam arbitros , facilè evincitur duobus argumentis petitis ex ipsâ lege : prius est quod quicumque elegerit judicium episcopale , adversarium etiam invitum

trahit ad judicium Episcopi quod proprium argumentum est judicii ordinarii, non arbitrarii, judicium enim redditur in invitum, L. inter stipulantem §. 1. ff. de vo. compromissum inter volentes tantum. Et quod judicium episcopale eligitur petente altera parte, permittitur propter autoritatem Episcoporum, ut faciliùs & sine sumptu lites dirimantur. *Multa enim*, inquit Imperator in d. L. 1. *quæ in judicio captiosæ præscriptionis vincula non patiuntur, investigat & promit sacrosanctæ religionis autoritas.* Posterius est quod sententia Episcopi non potest haberi pro sententiâ arbitri, à quâ appellari potest, cum ex hâc constitutione tanta sit autoritas sententiæ episcopalis, ut non valeat retractari & eodem jure censeatur, quo sententia præfecti prætorio qui vice sacra judicat, nec arbitrorum vice fungi Episcopos dicendum est ad quorum judicium provocaretur à magistratibus civilibus, ita ut cognoscerent de sententiis judicum, ex quo eo res prolapsa est, ut clerici & monachi reos judicio addictos per vim & usurpationem eriperent, quasi non jure damnatos, quod vetitum est ab Arcadio & Honorio L. addictos. C. de Episc. audient. L. addictos. C. Th. de pœn. L. 57. C. Th. de appell. Nec hoc jus novum videri debet, ut Episcopi cognoscerent de sententiis judicum, lites ab his judicio finitas, à Pontificibus repeti & retractari tulit & Marinus Imperator. Capitolin. in ipsius vit. *Pontificibus tantum detulit, & Quindecimviris, atque auguribus ut quasdam causas sacrorum à se finitas, iterari & aliter distingui pateretur.*

CAPUT VIII.

Varius status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Constantio & aliis Imp. Jurisdictio præfecti urbi in clericos.

VARIAS vices experta est Jurisdictio Ecclesiastica, aliis clara temporibus, aliis obscura, ac penè defecta, pro ingenio & religione principum, & sorte reipublicæ, quæ plerumque statum ecclesiasticum demutat. Constantinianâ lege clerici fuere liberi & immunes à jurisdictione civilium magistratuum ex Sozomeni & Nicephori locis proximè adductis. Constantino superstite legis observantiam studio autoris tutam & incolumen fuisse, non est quod dubitetur; sed eo extincto, successore Constantio tam Arrianorum laqueis irretito, lex ferè emortua concidit, & magistratus seculares spretâ lege, quæ vindice careret, amissam potestatem facilè repetiere, prout propensiores sunt omnes ma-

gistratus, ad ampliandos & promovendos jurisdictionis suæ terminos. Hinc gravior querela patrum, ne magistratus seculares cognoscerent de causis Clericorum. Constantio libellum obtulit Hilarius Pictaviensis Episcopus, acerrimus defensor dignitatis Ecclesiæ, ne judices seculares sese immiscerent causis clericorum. *Provideat*, inquit, *& decernat clementia tua, ut omnes se ubique judices, quibus provinciarum administrationes creditæ sunt, ad quos sola cura & solicitudo publicorum negotiorum pertinere debet, à religiosâ se observantia abstineat, neque posthac præsumant, atque usurpent, & putent se causas cognoscere clericorum, & innocentes homines variis afflictationibus, minis, violentiâ, terroribus frangere, atque vexare. Intelligit singularis & admirabilis sapientia tua, non decere, non oportere cogi & compelli invitos & repugnantes, ut se his subjiciant & addicant vi oppressi, qui non cessat adulterinæ doctrinæ corrupta semina spargere.* Quo permotus Constantius legem dedit, ne Episcopi accusarentur, in judiciis, id est apud judices publicos seu civiles, sed si qua querela deferretur adversus eos apud alios Episcopos exploraretur. L. 12. C. Th. de Episc. & Cleric.

Hac tempestate magistratus & præsides solebant cognoscere de causis civilibus & criminalibus clericorum. Inde secuta sanctio Valentis & Gratiani quæ extat in L. 23. C. Th. de Episc. & Cleric. Ut qui mos erat in causis civilibus clericorum obtineret, in levioribus verò delictis clericorum, puta his quæ pertinebant ad disciplinam seu religionis observantiam, cognitio spectaret ad Episcopum diœcesanum, in gravioribus criminibus ad judices ordinarios id est præsides in provinciis, vel præfectum urbis in urbe, vel extraordinarios id est specialiter datos à principe. Hoc jure cum variæ cædes in urbe patratæ essent tempore Valentis occasione tumultus suborti in electione Damasi, ob concursum Ursini Diaconi, reos cædis tam clericos quam laïcos pœnas dedisse cognitione Maximi tum præfecti urbis refert Socrates libr. 4. cap. 24. *καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς λαϊκούς τε καὶ κληρικοὺς ὑπὸ τοῦ τότε ἐπάρχου Μαξιμίνου τιμωρηθῆναι. Quam ob causam complures tam laïci quam clerici à Maximino qui tum præfectus urbi fuit acerbis afficiebantur suppliciis.* Chronopium Antistitem judicio Olibrii præfecti urbi damnatum signat. l. 18. c. Th. quorum appell. non recip. Et hac in re licet violata fuerit emunitas clericorum, tamen aliquatenus habitam rationem eorum dignitatis non est negandum, quod à suo judice abalienati, acceperint unum è majoribus magistratibus, nempè præfectum urbis qui omnia crimina id est cognitionem criminum sibi vindicabat in urbe L. 1. §. ff. de offic. præfect. urb. Tacit. 14. Annal. *Pari ignominiâ Valerius Ponticus afficitur, quod reos nè apud præfectum urbis arguerentur ad Prætorem detulisset.* Inde Justinum Philo-

sophum martyrium passum Romæ Rustico Præfecto urbi. ἐπὶ ἐπάρχου ἡγεμόνος, non sine re notat Epiphan. hæres. 46. & Agnetem Virginem judice Symphronio Præfecto urbis. Ambros. sermon. 90. *Audiens hæc Præfectus Symphronius lætus efficitur, & missa apparitione cum ingenti strepitu, suis eam tribunalibus præcipit sisti.* Ne Jurisdictio Episcopalis frustratoriâ appellatione infringeretur, Valentinianus edixit, nè à sententiâ Episcopi provocaretur ante sententiam deffinitam, adversus provocantem indicta multa quinquaginta librarum argenti L. 2. C. de Episc. audient. d. C. 18. L. Th. quor. appellat.

Jurisdictionem Episcopalem tam laborantem restituit Theodosius senior, & continuâ, id est perpetuâ lege sancivit, nè Episcopi ad judicia ordinariorum, sive extraordinariorum judicum pertraherentur, cum haberent illi suos judices, nec quicquam his commune esset cum legibus, quantum ad causas ecclesiasticas, quas decet autoritate episcopali decidi, ita ut præfectus cognosceret de civilibus negotiis clericorum Episcopus haberet Pontificium sacræ disceptationis L. ult. c. Th. de Episc. judic. cujus prior pars interpolata est in Can. continua. 11. qu. 1. ait Pontificium sacræ disceptationis id est summam cognitionem de negotiis ecclesiasticis clericorum, quâ analogia & fruendi Pontificium, pro jure utendi, fruendi in L. 1. C. Th. de bon. matern. & Pontificium judicandi. Arnobius in psalm. 68. *In portis ergo hi arripiunt Pontificium judicandi & corripiendi.* Pontificium dominandi idem in psalm. 118. *Sic per infidelitatem non sponsa, sed uxor est potestas incredulitatis quæ dabat Pontificium dominandi sacerdotibus templorum.* Recentia jura tamen spreta à Maximo Tyranno, in causa Priscilliani & Sociorum, qui semel hæresis damnati in Synodo Burdegalensi, postea accusantibus primum Thacio & Ursacio Episcopis, tum levandæ invidiæ causa, submisso accusatore filii patrono, Treviris capite damnati ab Evodio Præfecto prætorio Galliarum, cui causa demandata erat à Maximo, nequicquam reclamante Martino Turonensi Episcopo apud Maximum, novum esse & inauditum nefas, ut causas Ecclesiæ judex sæculi judicaret, ut refert Severus hist. sacræ libr. 2. Quod causam dedit aliæ constitutioni Theodosii ut clerici episcopali audientiæ reserventur sublato edicto Tyranni id est Maximi in causâ Priscilliani, quo indiscreté ad seculares judices deduci cautum erat L. ult. C. Th. de Episc. & cleric.

Adde Gell. libr. 1. cap. 13.

Sub idem tempus cum Valentinianus junior jussisset Basilicas tradi Arrianis suggestione Justinæ matris, Auxentius Pseudo Episcopus Mediolanensis, sectâ Arrianus ad disputationem provocasset Ambrosium his legibus ut certaretur coram Imperatore, & Imperator reclamantem Ambrosium juberet adesse, disputationis causâ, ille non esse principis

de causis fidei judicare respondit scripta ad Imperatorem. epist. quæ est 32. *Nec quisquam contumacem judicare me debet, cum hoc asseram quod augustæ memoriæ pater tuus Valentinianus, non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit, in causa fidei vel Ecclesiastici alicujus ordinis, eum judicare debere qui nec manere impar sit, nec jure dissimilis, hæc enim verba rescripti sunt, hoc est sacerdotes de sacerdotibus voluit judicare quia etiam si alias quoque argueretur Episcopus, & morum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad Episcopale judicium pertinere.* Quæ est sanctio generalis, cujus meminit. L. 18. C. Th. quor. appell. non recip. Æquiores in Ecclesiam Arcadius & Honorius Theodosii liberi paternæ pietatis æmuli constitutionem Constantini secuti edixere, ut judicium episcopale ratum esset omnibus, qui Episcopos judices elegissent, & eadem vis & robur esset sententiæ Episcopi, quæ sententiæ præfecti prætorio, ita ut ab eâ non liceret provocare L. Episcopale. C. de Episc. audient. Pari devotione iidem alio rescripto vetuere, nè Episcopi canonicè depositi ad Imperatorem provocarent, vel seculare judicium expeterent. L. quicumque. C. Th. de Episc. & Cleric. L. quicumque. C. eod. Nihilominus alia constitutione Arcadii & Honorii jurisdictioni Ecclesiasticæ modus impositus est, ejusque metæ positæ in causis ecclesiasticis, ita ut Episcopi judicarent, in causis clericorum quæ ad religionem & officium pertinerent, in aliis verò causis id est in civilibus causis judices ordinarii. L. 1. C. Th. de religione anno 452. Jurisdictionem Episcopalem ferè sustulit Valentinianus 3. Novell. de Episcopali judicio quæ est in calce Codicis Theodosiani, quâ vetuit nè Episcopi inter clericos vel laïcos habeant potestatem judicandi, nisi tanquam arbitri præeunte vinculo compromissi, quoniam, inquit, Episcopi & Presbiteri forum legibus non habent, & invidiam à se removeret perperam usus autoritate constitutionis Arcadii & Honorii, ne de aliis causis judicent Episcopi quam de causis religionis. Hac enim constitutione jurisdictio Ecclesiastica non restringitur ad causas religionis quæ pertinent ad fidem, sed ad causas ecclesiasticas quæ pertinent ad disciplinam & officium clericorum, & civiles causæ clericorum tantum reservantur judicibus ordinariis. Quam dura & indigna Christiano principe visa fuerit hujusmodi constitutio intelligi potest quod à successore Majoriano contrariâ lege damnata fuerit, & contra eandem editus sit Canon. 1. Conc. Andegavensis habiti anno sequenti. *Primum ut contra Episcopale judicium, clericis non liceat resilire, neque inconsultis sacerdotibus secularium judicia expetere.*

Sub idem tempus à Marciano promulgata est constitutio pro clericis Constantinopolitanis, ut clerici conveniantur apud Archiepiscopum volente actore, vel si actor nolit subire judicium Archiepiscopi apud præfectum

fectum prætorio. l. cum clericis. C. de Episc. & cleric. l. decernimus. C. de Episcopal. audient. Cum constitutione Leonis actum est ut Episcopi & clerici convenirentur, in causis civilibus apud judices ordinarios, id est præsides in provinciis, in urbe apud præfectum prætorio. l. omnes qui. C. de Episc. & cleric. de quâ Theodorus lector. libr. 1. Λέων ἐνομοθέτησε τοὺς κληρικοὺς παρὰ τῷ ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων μόνον ἀποκρίνεσθαι. *Leo statuit ut apud præfectum prætorii solum responderent clerici.* Nicephor. Callist. libr. 15. cap. 22. ὅτι καὶ, Λέων πρῶτος ἐνομοθέτησε, τοὺς ἐν κλήροις καταλεγμένους, παρὰ μόνῳ τῷ τῶν πραιτωρίων ἐπάρχῳ κρίνεσθαι. *Quo tempore Leo Primus etiam constituit, ut qui in cleri ordinem lecti essent à solo præfecto prætorio judicarentur.* In criminalibus verò & alia constitutione Leonis cautum est, ut Episcopi & clerici apud Præsidem Provinciæ in qua delictum commissum est respondeant, ita ut in posterum Præses non teneatur ad eos accedere ut eos audiat, quod à dignitate Prætoris nimis alienum est, sed rei audienti deducantur ad Præsidem. L. jubemus. §. ult. C. de Episc. & cleric. Cum illustribus reis mitiùs actum, illustres rei non stantes audiebantur, sed sedentes in eâ secretarii parte quæ inferior erat subselliis judicum, altercantibus verò superior. L. 3. C. Ubi senator, vel clarissim. Quod servatum in Arvando Præfecto prætorio Galliarum, reo majestatis facto. Sidon. libr. 1. epist. 7. *Offertur Præfectoriis ante propositionis exordium jus sedendi, Arvandus jam tunc infœlici impudentiâ, concito gressu mediis propè judicum finibus ingeritur.* Episcopi & clerici quoties rei postularentur, à Præside non audiebantur publicè & pro tribunali, sed domi & secretò propter dignitatem ordinis. Verum id immutatum hâc constitutione, quia reatus tollit dignitatem L. 2. de dignitat. Joannes Chrysostom. homil. 13. ad Antiochenos. εἶδον πρώην ἐν τῷ δικαστηρίῳ δεδεμένους καὶ ἀπαγομένους διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς τοὺς περιφανεῖς ἐκείνους ἄνδρας, ἔνθα γὰρ ἂν ἡ καθοσίωσις, ἀξίωμα οὐδὲν ὠφελεῖ. *Vidi nuper in judicio vinctos, & per medium forum abductos, illos illustres viros, ubi enim capitis devotio, dignitas nihil prodest.* Alias Episcopi non coguntur venire in judicium testimonii dicendi causa, sed præter ad eos quospiam è ministris suis domum mittere debet, qui eos audiat. Nov. 123. cap. 7. & clerici non tenentur publicè seu pro tribunali testificari. Synod. Carthag. can. 63. apud Balsam. περὶ τοὺς κληρικοὺς χάριν διαγνώσεως τῆς οἰκείας αὐτῶν κρίσεως μὴ ἀναγκάζεσθαι δημοσίως μαρτυρεῖν. *Ut clerici pro proprio ipsorum judicio non tenentur publicè testificari*, in personis egregiis idem servatum, ut domum mitteretur ad jurandum L. ad personas §. de jurejurand. A senatu Prætor missus ad Vigulaniam clarissimam fœminam, qui eam domi testem audiret, quod suâ ætate novum & insolens visum,

cum & Vestales in foro & in curiâ testes audiri moris esset, refert Tacit. 2. Annal. *Caterum Vigulania potentia, adeò nimia civitati erat, ut testis in causâ quadam qua apud Senatum tractabatur venire dedignaretur, missus est Prætor qui domi interrogaret, cum virgines Vestales in foro & judicio audiri, quotiens testimonium dicerent vetus mos sineret.* Antea tamen sacerdotes in causâ Verris secretó in curiâ audiri religionis fuit. M. Tull. Verr. 6. *Sacerdotes vocantur, ex his quaritur secretò in curià quid esset factum, quemadmodum arbitrarentur signum esse ablatum.*

CAPUT IX.

Jurisdictio Ecclesiastica ferè collapsa restituta à Justiniano. Eadem incolumis sub Regibus Gothorum.

JURISDICTIO Ecclesiastica quæ à constitutione Valentiniani III. lethaliter vulnerata, ac ferè extincta erat, à Justiniano suscitata velut sacra olea à Barbaris incursa revixuit, sibique & dignitati restituta est saltem ex parte non sine distinctione civilium, & criminalium causarum & rursus civilium seu communium & Ecclesiasticorum criminum. ex Novell. 83. instante Menna P. C. statutum, ut in pecuniariis seu civilibus causis, clerici conveniantur apud Episcopum qui de plano seu summariè litem expediat sine scripto, sine damno id est sine sumptu & sportulis, si verò propter ambages & difficultatem litis, Episcopus litem decidere nequeat, tunc liceat transire ad judicem civilem, in criminalibus verò causis si civile seu commune fuerit delictum, ut adulterium, homicidium, furtum, clerici conveniantur apud Præsidem in provinciis, in urbe apud Præfectum urbis. Qui litem finiat intra duos menses, ita ut damnatus clericus non priùs det pœnas, quam ab Episcopo degradatus fuerit, si crimen ecclesiasticum, ut sacrilegium, simonia, conspiratio adversus Episcopum, de eò disceptetur apud Episcopum sine ullo consortio, & participio Judicis civilis, unde sumpta est auth. clericus quoque. C. de Episc. & cleric. ex Nov. 123. cap. 8. Specialiter cautum ne Episcopi qualibet in causâ pecuniariâ vel criminali ad judicem civilem, vel militarem inviti trahantur sine rescripto Principis, unde delibata est auth. nullus Episcopus. C. de Episc. & cleric. nec non ex Novell. 79. constitutum; nè monachi conveniantur nisi coram Episcopo, nimirum eodem jure censendi fuere monachi, ac clerici, ex quo monachi in clerum allecti constitutione Syricij Can. monachos. 16. qu. 1.

Jurisdictionem Episcopalem in clericos intactam reliquerunt etiam Reges Gothorum dum Italiæ incubarunt, licet Secta Arriani reverentia Sedis Romanæ, ut credibile est. Temerarios accusatores Augustini Episcopi ad Eustorgium Mediolanensem Episcopum & Metropolitanum remisit Theodoricus Rex apud Cassiodor. 1. Var. epist. 9. *Volumus enim impugnatores ejus legitimâ pœnâ percellere, sed quoniam & ipsi clericatus nomine fungebantur, ad sanctitatis vestræ judicium cuncta transmisimus ordinanda, cujus est & æquitatem moribus talibus imponere, quem novimus traditionem Ecclesiasticam custodire.* Etiam in causâ Symmachi Pontificis, qui adulterii insimulatus erat cum haberetur Synodus Romæ, consultus idem Theodoricus à patribus quid vellet agi in hujusmodi causâ, in Synodi, inquit, esse arbitrio in tanto negotio sequenda præscribere, nec quicquam ad se præter reverentiam de ecclesiasticis negotiis, ut ferunt acta Synodi. Eadem religione clericos Romanæ Ecclesiæ reos postulatos suo judici id est Pontifici tradidit Athalaricus apud Cassiodor. 3. Var 24. *Itaque flebili aditione causamini hoc fuisse longæ consuetudinis institutum, ut si quis sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servientem aliquâ crederet actione pulsandum, ad supradictæ civitatis antistitem negotium suum dicturus occurreret, nè clerus vester forensibus litibus profanatus, negotiis potius secularibus occupetur.* Et paulò post. *Atque ideò considerantes Apostolicæ Sedis honorem, & consulentes desideriis supplicantium præsenti autoritate moderato ordine definimus, ut si quispiam ad Romanum Clerum aliquem pertinentem, in quâlibet causâ probabili crediderit actione pulsandum, ad beatissimi Papæ judicium priùs conveniat audiendus, ut aut ipse inter utrosque more suæ sanctitatis cognoscat, aut causam deleget æquitatis studio terminandam.*

CAPUT X.

Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ inconcussus sub Regibus Francorum primæ stirpis.

JURISDICTIONEM Episcopalem multò fœliciùs vindicarunt Episcopi Galliarum, annuentibus Christianissimis Regibus quorum plerique magis sacerdotes visi quam Reges in criminalibus causis etiam gravioribus, puta perduellionis, homicidii & aliis, non alios judices passi sunt Episcopi quam Coepiscopos, etiam de Regum consensu. Anno Christi 580. in Conc. Parisiensi Prætextatus Rothomagensis E-

piscopus accusante Chilperico Rege, quod cum Meroüeo ipsius filio conspirasset in ejus caput & regnum, eumdemque nuptiis copulasset cum Brunichilde amita, relicta Sigeberte patrui sui, ut fusiùs narrant Gregor. Tur. lib. 5. cap. 19. & Aymoin. libr. 3. cap. 21. & 26. Et licet crimen perduellionis de quo agebatur esset fori Regii & civilis, se Episcopos judicet non detrectare coram patribus obtestatum Chilpericum refert Aymoin. *Quamvis venerandi Pontifices regia potestas reum majestatis legibus condemnare possit, ego tamen hunc qui falsum sibi Pastoris nomen usurpat, conjurationis contra me factæ authorem, sacris non contradicens Canonibus vestræ audientiæ repræsento.* Imò & à Rege in medium productum Codicem Canonum, secundum quos judicari non abnueret, subdit idem Turonensis: ipse verò ad metatum discessit, transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens Canones quasi apostolicos, continentes hæc: *Episcopus in homicidio, adulterio & perjurio deprehensus, à sacerdotio divellatur.*

Anno 582. Salonius & Sagittarius Episcopi, hic Vapincensis, ille Ebredunensis, in Concilio Lugdunensi coacto, permittente Guntrano Rege, Episcopatu dejecti ob varia crimina perduellionis, homicidii, adulterii. Gregor. Tur. lib. 5. cap. 21. *Quod cum Rex Guntchramnus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem jussit, conjunctique Episcopi cum Patriarchâ Nicetio beato, discussis causis invenerunt eos, his sceleribus quibus accusabantur valdè convictos, præceperuntque ut qui talia commiserant Episcopatus honore privarentur.* Idem Aymoin. libr. 3. cap. 18.

Anno Christi 588. in Synodo Matisconensi II. coacta jubente Guntrano Rege. Visiernus Cadurcensis Episcopus vir simplex cujus memoria sanctitatis laude celebratur, episcopali munere in triennium suspensus, quod Gundebaldum qui Clotarii filium sese gloriabatur ejus dolis deceptus intra civitatis septa excepisset. Gregor. Tur. libr. 8. cap. 20. *Interim dies placiti advenit, & Episcopi ex jussu Regis Guntchramni, apud Maticensem urbem collecti sunt, Visiernus Cadurcensis Episcopus excommunicatur, pro eo quod Gundobaldum excepisse publicè est confessus, accepto hujusmodi placito, ut penitentiam tribus annis agens, neque capillum neque barbam tonderet, vino & carnibus abstineret, missas celebrare, Clericos ordinare, Ecclesiasque & chrisma benedicere, Eulogias dare penitùs non auderet, utilitas tamen Ecclesiæ per ejus ordinationem, sicut solita erat omninò, exerceretur.*

Eodem anno in Synodo Biennacensi sese purgavit Gregorius Turonensis Episcopus, cum reus factus esset, quod famæ Fredegundis Reginæ uxoris Chilperici oblocutus esset, de consuetudine cum Bertranno

Burdegalensi Episcopo. Gregor. Tur. libr. 5. cap. 47. & dd. seqq. Anno 590. Ægidius Rhemensis Episcopus in Synodo Metensi Chilperici II. jussu congregata Episcopatu depositus quod in necem Regis consilia iniisset. Gregor. Tur. libr. 10. cap. 19. Flodoard. lib. 2. Rhem. hist. cap. 2.

Per eadem tempora & Concilia Galliæ quæ Regum jussu & voluntate coacta constat, eorumque consessu sæpiùs auctorata, & quorum Canones in leges & capitula Regum transfusi Jurisdictioni Episcopali tuendæ segniùs invigilarunt. Nè in causis civilibus vel criminalibus, Clerici conveniantur apud Judicem secularem, sed tantùm apud Episcopum Diœcesanum variis Synodis una lex facta. Synod. Agathens. can. 32. *Clericum nullus præsumat apud secularem Judicem, Episcopo non permittente pulsare, & si pulsatus fuerit non respondeat, vel proponat, nec audeat criminale negotium, in seculari judicio proponere.* Unde sumptus est can. Clericum nullus. 11. qu. 1. Synod. Aurelianens. III. cap. 32. *Clericus cujuslibet gradus, sine Pontificis sui permissu, nullum ad seculare judicium præsumat attrahere, neque laico inconsulto sacerdote, clericum in seculare judicium liceat exhibere.* Can. clericus cujuslibet 11. qu. 1. Synod. Aurelianens. IV. can. 20. *Quæcumque causatio, quoties inter clericum & secularem vertitur, absque Presbytero, aut Archidiacono, vel si quis esse præpositus Ecclesiæ dignoscitur, judex publicus audire negotium non præsumat, sanè si causam habentibus placuerit vel ad judicium, fortè ex voluntate communi, permittente Præposito Ecclesiæ, clerico licentia tribuatur.* Synod. Antissiodorens. can. 43. *Quicumque judex aut secularis Presbytero aut Diacono, aut cuilibet de Clero, aut de junioribus, absque voluntate Episcopi, aut Archidiaconi, vel Archipresbiteri, injuriam inferre præsumpserit, anno ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.* Et Synod. Matisconens. 1. can. 8. *Ut nullus clericus ad judicem secularem quemcumque alium fratrem de clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocumque loco præsumat, sed omne negotium clericorum aut in Episcopi sui, aut in Presbiteri, aut Archidiaconi præsentiâ finiatur, quod si quicumque clericus hoc implere distulerit si junior fuerit, uno minus de quadraginta ictus accipiat, si certè honoratior triginta dierum inclusione multetur.* Unde desumptus est can. nullus clericus. 11. qu. 1.

CAPUT XI.

Status sacræ Jurisdictionis sub Carolo magno & aliis Regibus secundæ stirpis. A Regibus imploratur mucro Episcopalis adversus perduelles.

JURISDICTIONEM Episcopalem penè collapsam diutinâ vacatione Ecclesiarum, vel socordiâ & secularitate Episcoporum, inclinatione Merovingiæ gentis, mutatione Reipublicæ, instauravit Carolus M. & legem Constantini, & alias quæ magis conducebant jurisdictioni Episcopali suas fecit, & in capitula digessit uti Capitular. libr. 6. cap. 111. Cum edixit ut quæcumque ad religionem pertinerent, locis suis & à suæ diœceseos Synodis audiantur. Quod sumptum est ex L. unic. C. Th. de Religion. & cap. 109. ejusdem libri idem constituit, ut clerici non secularibus judicibus, sed episcopali audientiæ reserventur, fas enim non est, ut divini muneris ministri, temporalium potestatum subdantur arbitrio, quod decerptum est ex L. ult. C. Th. de Episc. & Cleric. & cap. 281. ejusdem libr. voluit Imperator, ut per omnes ditionis suæ Provincias quæ lege vel consuetudine uterentur, servaretur rescriptum desumptum ex Theodosii libro quod est Constantini in L. 1. C. Th. de Episcopal. judic. cujus sententia hujus modi est ut cuicumque actori, vel reo initio litis, vel in quacumque parte litis ante sententiam, liceret petere episcopale judicium, & nè sententia Episcopi posset retractari. Idemque variis aliis capitulis statuit, nè inconsulto Episcopo clerici conveniantur apud Judicem secularem. 5. Capitular. 237. & libr. 6. cap. 154. 156. & 330. & libr. 7. cap. 149. 208. 251. 369. Et ut intelligamus quonam studio Imperator coluerit Jurisdictionem Ecclesiasticam & Judices seculares ab ea abstinere voluerit. Idem statuit ut Episcopi, & Comites qui erant Judices Pagenses concordiam inter se foverent, nè alter alterius Jurisdictionis fines invaderet, ut Capitulari 138. libr. 5. *Ut Episcopi cum Comitibus stent, & Comites cum Episcopis, ut uterque pleniter suum ministerium peragere possit.* Et idem addit 3. cap. 64. *Ut Comites & Judices, reliquusque populus obedientes sint Episcopo, ut invicem consentiant ad faciendas justicias*, quarum legum exemplum dedere Episcopi Galliarum, invitatis Judicibus ad concordiam tuendam. Synod. Cabilonens. 2. can. 20. *Si inter omnes fideles pax & concordia habenda est, multo magis inter Episcopos & Comites esse debet, qui post*

imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt, ita enim inter se concordare debent ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin potiùs adminiculo sint. Et Synod. Moguntina I. can. 8. *Episcopi consentientes sint Comitibus & Judicibus ad justitias faciendas.* Tanta erat Principum reverentia erga Ecclesiam, ut gauderent Jurisdictionem Ecclesiasticam cum civili conciliare & Comites cum Episcopis concordes & unanimes esse vellent, & hac in re commune erat votum legum & Canonum, nec erubescebant Reges legibus suis Canones insequi, & Canonum executores potiùs videri, quam legum auctores.

Hoc seculo Reges etiam in propriis causis Ecclesiasticæ Jurisdictionis opem implorarunt, ut hostes & perduelles cohiberent. Anno 835. in Concilio habito apud Theodonis villam, Ebo Rhemensis Episcopus Episcopatu depositus quod fuisset socius conspirationis initæ in Ludovicum Pium à Lothario & aliis è liberis. Flodoard. Rhemens. hist. lib. 2. cap. 19. & lib. 3. cap. 21. Aymoin. libr. 5. cap. 16. Anno 859. in Synodo Tullensi à Carolo Caluo porrectus libellus proclamationis seu quærelæ adversus Vvenilonem Senonensem Archiepiscopum, quòd Ludovici Regis Germaniæ fratris partes adversus se secutus esset, & cum ejus sociis excommunicatis publicè communicasset, in hæc verba. *Vvenilo cum quo potuit solatio ad prædictum fratrem meum Ludovicum in meam contrarietatem venit, cum quo erant excommunicati istius regni & seditiosi; de quorum excommunicatione Coepiscoporum suorum litteras accepit, & Missas publicas fratri meo, cum quo ipsi seditiosi erant in palatio meo Attiniaco, & Parochia & Provincia alterius Archiepiscopi fidelis nostri; sine suâ licentiâ ac Coepiscoporum consensu Vvenilo excommunicatus, vel excommunicatorum participibus celebravit.* A Regibus non modo ferro, sed etiam anathemate actum adversus perduelles & hostes, implorato ad hoc Episcoporum officio. Synod. Toletana 4. can. ult. *Quicumque ergo ex vobis, vel totius Hispaniæ populis quâlibet conjuratione vel studio sacramentum fidei suæ, quod pro patriæ gentisque Gothorum statu, vel conservatione regiæ salutis pollicitus est temeraverit, aut Regem nece attrectaverit, aut potestate regni exuerit, aut præsumptione tyrannicâ regni fastigium usurpaverit; anathema sit.* Quod repetit Synodus Toletana V. can. 2. Hac lege Juditham filiam quæ primum nupta Edilulfo Regi Anglorum, illo extincto post reditum in Galliam enupserat Balduino Comiti inscio patre Carolus Francorum judicio damnatos, anathemate distringi ab Episcopis impetravit. Flodoard. lib. 3. Rhemens. histor. cap. 12. *Unde Rex Carolus Episcopos ac cæteros regni primores consulens, post mundanæ legis judicium canonicam in jam dictum Balduinum*

& Judith secundum edicta Beati Gregorii, ab Episcopis depromi sententiam fecit. De quo est Capitulare Caroli Calvi tit. 30. cap. 5. & passim Reges nostri leges, capitularia, emunitates & privilegia anathematis plena sanxerunt, adhibitâ scilicet in eam rem Episcoporum subscriptione & auxilio, ut liquet ex formulis Marculph. libr. 1. cap. 1. & lib. 2. cap. 1. 2. 6. quas singularibus notis illustravit clarissimus vir Hieronym. Bignonius, etiam petitionibus regiis appetita excommunicationis pœna & quo magis cautum esset adhibiti Notarii Apostolici. Chronic. Vernaculum de reb. hist. Ludovic. XI. ad ann. 1465. *Et pour plus ample promesse, ils obligeoient ès mains de deux Notaires Apostoliques, & voulant & accordans estre incontinent excommuniez se par eux ou l'un d'eux estoit fait le contraire.* Pari & fiduciâ Theeperga à Lothario injuriâ repudiata, inducta Valdradâ Pellice, de objectis se purgatura, Ecclesiasticum judicium expetiit, rejecto monomachiæ judicio quod poscebatur à Lothario, quod placuit Nicolao I. epist. ad Carolum Caluum quæ extat apud Reginonem libr. 2. chronic. *Deinde quod Ecclesiæ refugium quærens, Ecclesiasticum judicium semper expetens submitti non debet seculari judicio.*

Denique in his quæ pertinent ad Jurisdictionem Ecclesiasticam hâc ætate concordi religione viguit observantia Canonum & legum. Hincmar. Rhemens. Archiepisc. epist. 4. ad Episcopos Franç. cap. 6. editionis Moguntinæ. *Qualiter autem ordinati ministros sibi suppositos regere debeant sacri Canones & Decreta Sedis Romanæ Pontificum; sed & sextus decimus liber legum quibus una cum sacris Canonibus moderatur Ecclesia patenter ostendunt.* Quo intelligendus est liber 16. Cod. Theodosiani, quo continetur thesaurus legum quæ spectant ad Jurisdictionem Ecclesiasticam tuendam.

CAPUT XII.

Status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Ludovico Crasso, Ludovico Juniore, Philippo A. & D. Ludovico.

RERUM summa ad Capetios translata Ecclesia Gallicana non desiit salvam & incolumen tueri suam Jurisdictionem, quin ea usi sunt ipsimet Reges ad coërcendos perduelles & regni hostes. Regnante Ludovico Crasso, Thomas de Marna in Synodo generali Galliarum apud Belvacum congregato anathemate damnatus & cingulo militari licet

licet absens discinctus in schemate, quod Rege variis expeditionibus occupato Pagum Laudunensem, Remensem, Ambianensem armis prædisque vastasset, idemque conjunctis Principis & Cleri in communem hostem consiliis munitissimis castris quotquot tenebat à Rege exhæredatus Suger. in vita Ludovici Crassi. *Cujus intolerabili fatigata molestiâ cùm sederet Belvaci] generali conventu Gallicana Ecclesia, ut in hostes veri sponsi Jesu Christi, hic etiam judicii primordia, & damnativam promulgare incipiat sententiam venerabilis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatus Cono Prænestinus Episcopus, innumerarum pulsatus molestiâ querelarum, Ecclesiarum pauperum & orphanorum, divexationum tyrannidem mucrone Beati Petri, anathemate scilicet generali detruncatus, cingulum militare ei licet absenti decingit, ab omni honore tamquam sceleratum infamatum, Christiani nominis inimicum omnium judicio deponit. Tanti itaque Concilii Rex exoratus deploratione citissimè in eum movet exercitum &c.*

Thomam Archiepiscopum Cantuariensem Angliæ finibus exulantem, & persecutionem patientem ab Henrico II. Rege Anglorum pro jurisdictione & libertate Ecclesiastica tuenda comiter excepit Ludovicus Junior, & in Pontiniacensi primùm cœnobio, tum in monasterio S. Columbæ apud Senones suo sumptu sustentavit. Qua de re conquerente per nuntios Rege Anglorum. *Ille*, inquit, *nuntiis Regi vestro nuntiantes, quia si Rex Angliæ avitas quas vocat consuetudines, licet minùs ut dicitur legi divinæ congruas, tamen ut ad Regiam dignitatem spectantes non sustinet abrogari, multò minus mihi licet jus illius libertatis subvertere, quòd cum corona Regni mihi jure competit hæreditario. Consuevit siquidem Francia ab antiquis temporibus omnes miseros & afflictos, & maximè pro justitiâ exulantes recipere & fovere donec pacem haberent, & tueri.* Et idem audiens Regem Anglorum consilia agitare de Cantuariensi deponendo à sede sua. *Certè*, inquit, *sicut Rex Anglorum, ita & ego Rex sum, tamen minimum de clericis mei regni deponere ego non valerem*, ut ferunt acta vitæ ipsius Thomæ libr. 2. cap. 5. & 26. Et Anglus ipse agnoscens se in causâ Thomæ non posse effugere judicium Ecclesiæ, ex fuco an ex animo palam edixit sese paratum consentire judicium Ecclesiæ Gallicanæ. Matth. Paris ad ann. 1168. *Rex autem Anglorum coram Rege Francorum ut asserebat Archiepiscopo satisfacere paratus erat, vel si contendere vellet judicium in Palatio Parisiensi subire, Gallicana Ecclesia ponente partes suas, seu scholaribus diversarum Provinciarum æquâ lance negotium examinantibus.* Non dispari ingenio Philippus Augustus ab uno è Conciliorum participibus submonitus, Regiam jurisdictionem passim à clericis usurpari, respondit, se ita esse suaderi,

ſed tot acceptorum à Deo beneficiorum memorem, rem facilè condonare Eccleſiæ, ſeque malle jurium ſuorum jacturam facere, quàm cum Eccleſiâ litem ciere. Teſtis Joinvilla ſcriptor Vernaculus vitæ D. Ludovici ex fide ipſius inter noviſſima verba quibus affatus eſt Philippum filium & regni ſucceſſorem. Et Ludovicus ipſe avitæ virtutis tenax, ab Epiſcopis Galliarum rogatus orante Guidone Altiſſiodorenſi Epiſcopo, ut ſi quis in excommunicatione inſordeſceret, ultra annum & diem, baillivos & præpoſitos juberet excommunicatos compellere captis pignoribus, ad petendum abſolutionis beneficium, precibus Antiſtitum lubens adnuit adhibito modo ſi liqueret juſtam eſſe cauſam excommunicationis, de quo idem Joinvilla: *Et le ſaint homme reſpondit que tres-volontiers le commanderoit faire de ceux qu'on trouveroit eſtre forconniers à l'Egliſe, & à ſon preſme.* Qua de re conſtitutionem anni 1228. dedit D. Ludovicus. Quæ comprobata eſt reſcripto Philippi III. ipſius filii. Quod habetur apud Choppin. de ſacr. polit. libr. 5. cap. 8. num. 15.

Per id tempus quidèm optimates Galliæ, Dux Burgundiæ, Comes Britanniæ, Comes Engoliſmenſis, Comes S. Pauli & alii libellos publicè edidere, etiam extra fines Regni obteſtationis de uſurpationibus Judicum eccleſiaſticorum in ſeculares, vario idiomate gallico & latino, ut omnibus innoteſcerent; cujus verba è libello latinè ſcripto apponere non piget ex Mattheo Paris & Mattheo Vveſtmonaſterienſi deſumpta ad ann. 1247: *Nos omnes Regni majores, attento animo percipientes, quòd regnum non per jus ſcriptum, nec per Clericorum arrogantiam, ſed per ſudores bellicos fuerit adquiſitum, præſenti decreto omnium juramento ſtatuimus & ſanximus, ut nullus clericus, vel laïcus alium de cætero trahat in cauſam coram ordinario judice vel delegato, niſi ſuper hæreſi, matrimonio vel uſuris, amiſſione omnium bonorum ſuorum, & unius membri mutilatione tranſgreſſoribus imminente, certis à nobis ſuper hoc executoribus deputatis, ut ſic Juriſdictio noſtra reſuſcitata reſpiret.* Sed adversùs Eccleſiam audire querelas privatorum cujuſcumque dignitatis eſſent, nimis iniquum & exemplo periculoſum fuit, cum fierent inſcio Principe, nec ad alium quam ad Principem deferri par eſſet. Et autores hujus libelli ſuſpectos fuiſſe συνωμοσίας cum Friderico II. Imp. ſchiſmatis reo & Eccleſiæ perſecutore non diffitetur Matth. Paris. *Multos tamen perterruit hujuſmodi tenor Eccleſiæ, credebaturque hæc à conſenſu Friderici emanaſſe, maximè cùm hujuſmodi clauſula finalis concordet epiſtolæ Friderici, quam multis miſit Principibus, in cujus fine ſic dicit, &c.* Idem Vveſtmonaſterienſis iiſdem penè verbis.

CAPUT XIII.

Status Iurisdictionis Ecclesiasticæ sub Carolo VI. *Philippo Valesio, & Carolo* VIII.

QUANTI Jurisdictionem Ecclesiasticam coluerint secuti Reges, inde æstimare licet, quòd ejus opem & auxilium sæpius implorarunt, pro tutela & defensione regni, & rescripta Apostolica impetrarunt, quibus excommunicati declararentur, qui delectum militum egissent sine autoritate Principis. Hoc jure anno Christi 1417. sub Carolo VI. diris excommunicationis proscriptus, quod Dux Burgundiæ icto cum Anglis fœdere Galliam armis pessumdaret. Jam & nefariâ Ludovici Ducis Aurelianensis nece contaminatus anno 1329. sub Philippo Valesio ejus nominis VI. Durius tentata est Jurisdictio Ecclesiastica à Petro de Cugnerio Procuratore Regio in Senatu Parisiensi edito libello, quo varia continebantur capita de usurpationibus Regiæ Jurisdictionis factis per Clericos. Ob id solemnis collatio indicta apud Principem, cujus causâ Lutetiam convenére Episcopi Galliarum. In hoc consessu Regias partes tuebatur Cugnerius, ecclesiasticas Bertrandus Eduensis Episcopus: Jurisdictio Ecclesiastica defensa lege, & consuetudine, & si quid emendandum esset statutis synodalibus vel provincialibus, aliisve idoneis remediis emendari placebat. Quis fuerit exitus concertationis non tacendum, nimirum propriæ vocis oraculo edixit Rex Christianissimus, se jura Ecclesiastica magis augere, quàm imminuere velle, & ob hoc tantum Concilium indictum ut Officialium utriusque ordinis excessus emendarentur, ut refert Vv. Nangius in Chronic. Unde gratiæ illi actæ, & Catholici nomen additum. Teste Paulo Æmilio in ejus vit., si gestis collationis credimus conscio soluta est satis ambiguo responso Principis per Cugnerium, sibi placere ut ea quæ emendanda essent emendarentur, nî id fieret intra diem præfixum, se congruam medelam rei adhibiturum. Ut ut sit nihil sævius in Jurisdictionem Ecclesiasticam actum est, ipsâ religione suâ sese propugnavit, non sine pudore & confusione Petri Cugnerii quæ ejus nomen onerat in hodiernum diem. Anno 1486. tempore Caroli VIII. captis Petrocoriensi & Montalbanensi Episcopis, & in custodiam missis, quòd interceptæ forent litteræ ab his scriptæ ad Aurelianensem Ducem & alios, qui secesserant in Britones Regis jussu evocati Officiales Archiepiscopi

Turonensis qui eos audirent. Guill. Salignius scriptor Gallicus vitæ Caroli VIII. *Et à cette cause à un matin le Roy les fit constituer prisonniers, & à chascun bailla garde & les fit mettre en lieu seur, & à interroguer les Evesques, les Officiers de l'Archevesque de Tours furent appellez, & les faisoit le Roy bien traiter pour l'honneur de l'Eglise.* Nimirum in tantum delatum ordinis dignitati, ut etsi Antistites capti essent per Regios ministros, non sustinuerit tamen Rex Christianissimus hos audiri per eosdem, sed ad hoc adhibuerit Officiales Archiepiscopi Turonensis. Etsi in hoc ipso peccaret Episcopos submittendo cognitioni Officialis Turonensis, qui Jurisdictione prorsus carebat in Episcopos.

CAPUT XIV.

Varius status Jurisdictionis Ecclesiasticæ sub Regibus Anglorum.

HAUD minori in pretio & observatione fuit Jurisdictio Ecclesiastica apud Anglos, jam ad obsequium Ecclesiæ Romanæ natos, & spontaneos vectigales. Multis seculis in Anglia ita actum cum Clericis, ut occurrentibus in via, plebes gena passim submitterent, eorumque benedictione, quasi summo beneficio gauderent. Beda hist. Anglican. libr. 3. cap. 26. *Tota enim tunc fuit sollicitudo Doctoribus illis Deo serviendi, non seculo; tota cura cordis excolendi, non ventris: unde & in magnâ erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita ut ubicumque Clericus aliquis, aut Monachus adveniret, gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus exciperetur, etiamsi in itinere pergens inveniretur, accurrebant, & flexâ cervice vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant*: Idem libr. 4. cap. 27. *Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum ut, veniente in villam clerico vel Presbytero, cuncti ad ejus imperium verbum auditari confluerent, libenter ea quæ dicerentur audirent, libentiùs ea quæ audire, & intelligere poterant, operando sequerentur.* Gaudebat Anglicana Ecclesia securâ libertate clericatus & fori Ecclesiastici, donec Henricus II. vehementiùs commotus querelis, & subreptionibus secularium magistratuum Regiam Jurisdictionem in dies enervari, ac penè evacuari à Clericis, ex his impunè esse graviora crimina, colludio Episcoporum qui magis solliciti essent de tuendâ libertate clericorum, quàm de eorum correctione & emendatione, Comitia regni habuit apud Clarendonam, in quibus statutum inter cætera, ut Clerici conventi apud

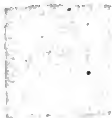
Regios Judices se sisterent, judicium expectari de his quæ ad eorum forum spectarent; in causis autem Ecclesiasticis redderentur suo Judici, ita ut Regio Judici liceret quempiam imponere, qui judicis ecclesiastici gesta observaret, & confessi vel convicti traderentur curiæ seculari. Matth. Paris ad ann. 1163. *Clerici accusati de quâcumque re summoniti à judiciario Regis, veniant in curiam ipsis responsuri ibidem de hoc, unde videbitur Curia Regis quod ibi sit respondendum, & in curia ecclesiastica unde videbitur, quod ibi sit respondendum, ita quod Regis Justiciarius mittet in curiam sanctæ Ecclesiæ, ad videndum quomodo res ibi tractabitur, & si clericus convictus vel confessus fuerit, non debet eum de cætero Ecclesia tueri.* Inde ortum grave certamen inter Regem Angliæ, & Thomam Cantuariensem Archiepiscopum, quod ejus exilio, & tandem sanguine funestatum. Roger. Hovedenus ad ann. 1163. *Eodem anno gravis discordia orta est, inter Regem & Thomam Cantuariensem Archiepiscopum de ecclesiasticis dignitatibus, quas idem Rex Anglorum turbare & minuere conabatur, & Archiepiscopus ille leges & dignitates ecclesiasticas modis omnibus illibatas conservare nitebatur. Rex enim volebat Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & alios Ecclesiæ Rectores si comprehensi fuissent, in latrocinio, vel murdrâ, vel feloniâ, vel iniquâ combustione, vel in his similibus ducere ad secularia examina & punire, sicut & laïcum. Contra quòd Archiepiscopus dicebat, quod si clericus in sacris ordinibus constitutus, vel quilibet alius Rector Ecclesiæ calumniatus fuerit, de aliqua re per viros ecclesiasticos, & in curia ecclesiastica debet judicari, & si convictus fuerit ordines suos amittere, & sic alienatus fuerit ab officio & beneficio ecclesiastico, si postea satisfecerit, secundum voluntatem Regis & Ballivorum suorum judicetur.* Fusius rem Guill. Neubrigens. libr. 2. cap. 16. Radulf. de licito in imag. Histor. ad ann. 1164. Capitula seu statuta Clarendonensia tamquam avitas consuetudines tuebatur Rex Anglorum, quæ à Cantuariensi post secessum in Galliam damnata sunt. Joann. Sarisber. epist. 159. *Præterea scriptum illud in quo continentur pravitates malignantium adversùs Ecclesiam, quas avitas consuetudines dicunt, publicè condemnavit, omnes innodans anathematis vinculo, quicumque de cætero autoritate illius scripti uterentur, & nominatim de consilio Ecclesiæ Romanæ. Hæc capitula imprimis damnata sunt quòd non liceat Episcopo excommunicare aliquem, qui de Rege teneat sine licentiâ ipsius: quòd non valeat Episcopus coërcere aliquem parochianorum suorum pro perjurio, vel fide læsa, quòd ad secularia judicia trahantur clerici: quod laïci sive Rex sive alius causas de Ecclesiis & decimis tractent: quod non appellaretur pro causâ aliquâ ad Sedem Apostolicam, nisi Regis & Officialium suorum veniâ impetratâ: quòd non liceat Archiepiscopo, vel Episco-*

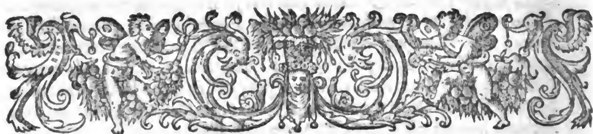

po, & aliis personis venire ad vocationem Domini Papæ absque licentiâ Regis &c. Secutâ nece Thomæ martyris Rex satisfactionis & pœnitentiæ causâ, statuta seu capitula Clarendonensia in eversionem libertatis & Jurisdictionis Ecclesiasticæ posita, desiderantibus Theodino & Alberto Legatis Sedis Apostolicæ remisit. Acta vitæ & process. S. Thomæ libr. 4. *Tunc injunctum est ei à Legatis, quod prava statuta de Clarendono, & omnes malas consuetudines, quæ in diebus suis in Ecclesia Dei adductæ sunt, penitùs dimitteret: si quæ autem fuerint malæ ante tempora sua, illas juxta mandatum Domini Papæ & consilio religiosorum virorum temperaret.* Rursùs & idem Rex, mortis Thomæ martyris expiandæ causâ Petro Leonis Legato Sedis Apostolicæ quatuor concessit capitula. Primum, nè clerici conveniantur apud Judicem secularem pro quopiam crimine nisi pro forestâ, & laïco feudo; secundum nè Episcopatus, vel Abbatiæ vacantes ultra annum deponantur in manu regia; tertium ut interfectores clericorum à Judice seculari damnati, dent pœnas præsente Episcopo; quartum, nè clerici cogantur ad duellum scilicet purgationis causâ. Matth. Paris ad ann. 1176. *Veniente in eodem tempore in Angliam Petro Leone Legato Sedis Apostolicæ, Quatuor ei Rex concessit capitula, quæ sequuntur in Regno Angliæ observanda; primò, quod de cætero clericus non trahatur ante Judicem secularem personaliter pro aliquo crimine, vel transgressione, nisi pro forestâ, & laico feudo, unde Regi vel alio Domino seculari laïcum debetur servitium; secundò ut Archiepiscopatus, Episcopatus, vel Abbatiæ non teneantur in manu Regis ultra annum nisi pro causâ evidenti, vel necessitate urgente; tertiò, concessit ut interfectores clericorum convicti, vel confessi coram Justiciario Regni præsente Episcopo puniantur; quartò, quod clerici duellum facere non cogantur.* Justam martyrii Thomæ lauream pro defensâ libertate & Jurisdictione Ecclesiastica probavit mors illustrata miraculis, pœnitentia Henrici, & religio Ludovici Junioris, qui exulantem sustentavit, & martyrem coluit, & primus ad ejus tumulum voti causâ profectus est. Acta ejus vitæ libr. 4. cap. 4. *Primus inter cæteros & præ cæteris piissimus ille & Christianissimus divinæ recordationis Rex Francorum Ludovicus post Martyris de mundo excessum, mundo citò post propter signa virtutum, & prodigia quæ fiebant, trophæum Martyris prædicante: Rex*, inquam, *ille pius exinde motus, quia inauditum est Reges videlicet Francorum transisse maria, nisi fortè ad exteras seu fidei inimicas nationes debellandas, ipse tamen tam potens Rex solo pietatis amore tractus & commotus, exivit regnum, ventis se commisit & undis, ut eum quem exceperat & exhibuerat exulem, adoraret vulneratum in sepulchro dormientem adhuc, & adorans ea quæ talem & tantum Regem decebant, obtulit mu-*

nera, vinum videlicet & aurum, aureum scilicet calicem & vini centum modios perpetuo ad natalitium diem martyris singulis annis celebrandum in lætitia, &c. Tempore Richardi I. respiravit & Ecclesia Normannica, impetrato à Rege rescripto, nè clerici apud secularem Judicem convenirentur nisi pro graviori delicto, puta homicidio, furto, incendio. Matth. Vvestmonaster. ad ann. 1190. *Circa illos dies annuente Rege Richardo liberata est Ecclesia Normannica à longo servitutis jugo quo premebatur, quod scilicet nullâ occasione à secularibus capientur clerici potestatibus, sicut consueverant, nisi pro homicidio, furto, incendio, vel hujus modi enormi flagitio.* Anno 1344. ab Edvvardo III. non gratuitum prodiit edictum, ne Episcopi cujusquam criminis accusarentur apud Justiciarios Regni, donec aliter provideretur. Thomas Vvalsingan. in ejus vit. *Clericus Anglicanus Regi concessit decimas triennales, & Rex concessit eisdem per chartas suas, quod nullus Archiepiscopus, sive Episcopus sit accusatus coram Justiciariis suis causâ cujuscumque criminis, quo usque aliud remedium ordinetur.*

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA TUENDA ADVERSUS INSULTUS

Auctoris tractatûs de Abusu, & aliorum.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Utraque Jurisdictio Civilis & Ecclesiastica, alia est voluntaria, alia contentiosa. Quæ sint Jurisdictionis voluntariæ & contentiosæ.

EMENSIS Jurisdictionis Ecclesiasticæ cunabulis, & variis casibus, nunc explorandum occurrit quænam sint partes Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Jurisdictio Civilis, alia est voluntaria, alia contentiosa. Jurisdictio voluntaria est, quæ etiam de plano, extra tribunal, extra Provinciam, extra territorium, quocumque loco, etiam in transitu Prætoris exercetur, ut manumissio, adoptio, emancipatio L. 2. ff. de Offic. Proconsul. L. apud Proconsulem. de manumiss. vindict. L. emancipati de adopt. L. ult. C. de emancipat. L. servi. instit. de Libertin. Hinc servi poterant manumitti apud Proconsulem in itinere. Plin. libr. 7. Epist. 16. *Hic nunc Proconsule Provinciam Bæticam per Ticinum est petiturus*,

petiturus, spero imò confido, facilè me impetraturum, ut ex itinere deflectat ad se, si voles vindicta liberare, quos proximè inter amicos manumisisti. Jurisdictio contentiosa non exercetur, nisi pro tribunali causa cognita, intra territorium d. L. 2. in Jurisdictione contentiosa jus dicenti extra territorium, impugnè non est L. ult. ff. de Jurisdict. L. duumvirum. C. de decur. Præses vel Proconsul extra Provinciam privati loco habetur L. 3. ff. de Offic. præsid. præses non potest de causa cognoscere in transitu, in itinere. Collat. Carthaginens. 2. Cap. 29. *Vides ergo vir nobilis justa nos deposcere, nec per transitum causam debere ventilari.* Ea quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis præses vel Proconsul apud se defungi potest, ut Magistratus apud quem legis actio est, apud se adoptare, vel manumittere potest L. Magistratum. ff. de adopt. in Jurisdictione contentiosa qui præest Jurisdictioni, neque sibi, neque suis jus dicere debet L. qui Jurisdictioni. ff. de Jurisd. Hoc distat etiam Jurisdictio voluntaria à contentiosa, quòd ea quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis, requirunt majores Judices, ut emancipatio L. 1. & ult. C. de emancipat. & manumissio quæ fit etiam apud Episcopum in Ecclesia. Constitutione Constantini quæ extat in L. 1. de his qui in Eccles. manumitt. de qua Sozomen. libr. 1. cap. 9. τρεῖς ἔθετο νόμους ψηφισάμενος πάντας τοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐλευθερωμένους ὑπὸ μάρτυσι τοῖς ἱερεῦσι πολιτείας ῥωμαϊκῆς τυγχάνειν. *Tres tulit leges, quibus decrevit, ut omnes in Ecclesiis manumissi testibus Sacerdotibus, civitatem Romanam sortirentur.* Augustin. Sermon de vit. Communi Clericor. *Tamen de laboribus suis antequàm esset Clericus, emerat aliquos servulos, hodie illos in conspectu vestro manumissurus est, Episcopalibus gestis.* Jurisdictio contentiosa redditur etiam in invitum L. inter stipulantem §. 1. ff. de VO. Jurisdictio voluntaria inter volentes tantumd. L. 2. Jurisdictio Ecclesiastica in hoc convenit cum Civili, quòd alia est voluntaria, alia contentiosa. Voluntariæ Jurisdictionis sunt collatio Ordinum, collatio Beneficiorum, & alia de quibus primùm dicturi sumus, quia scilicet tribunal non requirunt, & solâ auctoritate & potestate Episcopi pendent: & hoc est quod vult Can. Episcopus. 15. qu. 7. *Episcopus Sacerdotibus & Ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest.* Hoc distat tamen Collatio Ordinum, à Collatione Beneficiorum, quòd Episcopus non potest conferre Ordines extra Diœcesin, sine licentia Episcopi Diœcesani Conc. Antioch. Can. 13. Can. nullum. 9. qu. 2. Cap. si Episcopus. de præbend. in 6. Unde cùm Epiphanius Constantiæ Cypri Episcopus, in suburbio Constantinopolis Clericum ordinasset sine permissu Joannis Chrysostomi qui Sedi Constantinopolitanæ præerat, Joannes ei significavit id gestam esse contra Canones auctore Socrate libr. 9. cap. 13. Collatio autem Beneficiorum potest fieri extra Diœcesim cap. quâ

F

fronte de appellat. cap. post electionem de Concess. præbend. quia est actus minùs solemnis.

CAPUT II.

Episcopalis Jurisdictionis est collatio Ordinum. An de meritis Ordinationis per appellationem tamquam ab abusu valeat cognoscere Judex secularis. Refutatur error Fevretii.

JURE communi collatio Ordinem pertinet ad solos Episcopos. Can. perlectis. vers. ad Episcopum 25. dist. Can. Presbyteri. 68. dist. cap. 1. de Ordinat. ab Episcop. qui renunc. Episcop. Concil. Trident. sess. 23. de Sacrament. Ordin. cap. 7. Hieronym. in Sophon. *Sacerdotes quoque qui dant Baptismum, & ad Eucharistiam Domini imprecantur adventum, faciunt oleum Chrismatis, manus imponunt, Catechumenos erudiunt, Levitas & alios constituunt Sacerdotes, Dominum deprecentur, & studiosè agant nè de Sacerdotibus qui violant Sancta Domini, esse mereantur.* Hinc Ecclesias Aquitaniæ destitutas Clericis, quòd furore Eorici Gothorum Regis orbatæ essent Episcopis, luget Sidonius libr. 7. Epist. 6. *Burdegala Petrogorii, Ruteni, Lemovices, Gabalitani, Elusani, Vasates, Convenæ, Auscenses, multoque jam major numerus civitatum, summis Sacerdotibus ipsorum morte truncatis, nec ullis deinceps Episcopis in defunctorum officia suffectis, per quos utique minorum Ordinum ministeria subrogabantur, latum spiritualis ruinæ limitem traxit.* Episcoporum propria est Ordinatio Clericorum quia soli Episcopi habent manuum impositionem, tamquam successores Apostolorum quibus solis data est potestas imponendi manus, & consequenter habent penès se ordinationem, quæ fit per impositionem manuum: unde Ordinationem, manuum impositionem vocat Paulus 2. ad Timoth. 4. dum ait: *Nemini cito manus imposueris.* Hinc Chorepiscopis Presbyteros vel Diaconos Ordinare non licet, quia non habent apicem Pontificatûs. Can. quamvis. 68. dist. id est, impositionem manuum seu potestatem conferendi Spiritûs Sancti. Solus Episcopus majores seu Sacros Ordines confert, minores Ordines ab Abbatibus conferri possunt subditis suis, id est propriis Monachis, dummodo sint Presbyteri, & benedicti. Can. 1. 69. dist. cap. 1. de Ordinat. ab Episcop. cap. cùm contingat. de ætat. & qualit. & ordin. præfic. cap. Abbates. de Pri-

vileg. in 6. Conc. Trident. sess. 23. de reform. cap. 10. quia in eos Ecclesiasticam & quasi Episcopalem Jurisdictionem obtinent, d. cap. Abbates, Gregor. Tur. de vit. Patr. cap. 6. *Tunc Abbas ista nunciis referentibus puerum Clericum fecit.* Ordinatio clericorum pertinet ad proprium Episcopum, Episcopus non potest ordinare Clericos alienæ Diocesis, sine consensu, seu Litteris dimissoriis proprii Episcopi, & si alieni Clerici Ordinentur à non suo Episcopo, Ordinatio irrita est ex Conc. Nicen. Can. 16. Sardic. Can. 18. Can. 1. & 3. 71. dist. Can. nullus. 9. qu. 2. id est quò ad effectum & executionem Ordinis, Ordinatus in à non suo Episcopo recipit quidem Characterem, sed non habet executionem Ordinis, imo ipso jure suspensus est ab executione Ordinis Can. Lugdunensis. 9. qu. 2. Conc. Trident. sess. 23. de reform. cap. 8. & per consequens ei non potest conferri beneficium, nec reservari pensio. DD. in cap. quod translationem. de Elect. Rebuff. de pacific. possess. num. 191. Idem de nominat. qu. 14. num. 42. Flamin. Paris. de resignat. Benef. lib. 4. qu. 2. num. 58. Idemque non gaudet Privilegio Clericali cap. 1. & 2. de tempor. Ordin. in 6. Marcus. qu. 175. tom. 1. Nec non Episcopus Ordinans alienum Clericum sine litteris dimissoriis proprii Episcopi, per annum suspenditur à collatione ordinum cap. eos qui eod. tit. Conc. Tridentin. d. cap. 8. sess. 23. de reform. Episcopus etiam non potest Clericos Ordinare in aliena Diœcesi, nisi rogatus seu invitatus à proprio Episcopo. Conc. Antiochen. cap. 13. Can. nullum. 9. qu. 2. Feuret. lib. 3. cap. 13. num. 18. minus idoneam ducens in hac re providentiam sanctorum Canonum, existimat hujusmodi ordinationem esse abusivam, & ab eâ appellare licere tamquam ab abusu. Verum ego non sine stupore scriptum viri ætate & eruditione gravioris lectito. Quo jure enim fieri poterit ut judices Laïci velint cognoscere de meritis ordinationis & de Sacramento Ordinis, quod est apex & culmen Sacramentorum, cœleste Charisma, spiritualis unctio, quâ cenfertur Spiritus Sanctus, præcipuum Sacerdotii, quod Apostolis reservatum est, & Episcopis eorum successoribus. Appellatio tamquam ab abusu, est subsidiarium & ultimum remedium quod alio deficiente datur. At in hoc casu non deest remedium Canonum, Sanctione Sacrorum Canonum nonnè prohibitæ sunt hujusmodi ordinationes, nonnè vacuæ & irritæ pronunciantur & uterque id est ordinatus & ordinans condignè punitur, cum ordinatus ipso jure suspendatur ab executione ordinum, & ordinans ad tempus à collatione ordinum. Quorsum ergo ad compescendas hujusmodi ordinationes adeas tribunal prætoris, ubi Canones præsto sunt, & si meliorum temporum disciplinam spectemus, quoties hujusmodi ordinationes à non suo Episcopo, vel in aliena Diœcesi fieri contigit, semper adhibitum invenies. Auxilium Canonum, & cognitoris Ecclesiastici, non Judicis Forensis. Epiphanius Constantiensis Cypri Episcopus

cum missas celebrasset & Diaconum Ordinasset in æde sancti Joannis ad septimum lapidem à Constantinopoli, inscio Joanne Chrysostomo, qui tum præerat sedi Constantinopolitanæ, minime commotus est Chrysostomus, imo Epiphanium domum invitavit, sed cum Epiphanius adversum se turbas cieret, satis duxit illi significare per missum, eum agere contra Canones. παρὰ κανόνας πράττεις, ὦ Ἐπιφάνιε, πρῶτον μὲν χειροτονεῖν ἐν ταῖς ὑπ' ἐμὲ ἐκκλησίαις ποιησάμενος, εἶθ' ὅτι μὴ προστάξεις παρ' ἐμοῦ. ἐν αὐταῖς ἐλειτούργησας, οἰκείᾳ αὐθεντίᾳ χρησάμενος. *Multa contra Canones agis, Epiphani, primum quod ministros Ecclesiæ Ordinas in Ecclesiis quæ sunt in mea Diœcesi, deinde quod antequam erat tibi à me potestas permissa, tua ipsius authoritate sacra mysteria celebrasti.* Ut refert Socrates libr. 6. cap. 13. quo monitu ita perculsum addit, ut illico enavigaret in Cyprum, quo non pervenit morte præventus, &. Hugo Lugdunensis Archiepiscopus cum deprehendisset Clericos suæ Diœcesis, ab alieno Episcopo Ordinatos, non alium consuluit quod faceret quam Urbanum secundum summum Pontificem, à quo rescriptum est quod eos in propriis Ordinibus recipere liceret, salva in omnibus Canonum disciplina. d. Can. Lugdunensis, quo insinuatur hoc rescriptum de gratia, & ex dispensatione, non de jure. Et ante ubi Faustianus jussu Gundobaldi Pheudoregis Aquitaniæ temere Ordinatus Aquensis Episcopus ab Oreste Vasatensi, & Palladio Santonensi in Concilio Matisconensi 2. jubente Guntrano Rege Congregato, Ordinatio irrita dicta est, Ordinatus Episcopatu amotus alio suffecto, & Ordinantes damnati ut per vices eum alerent, & annuam centum numorum pensionem ei præstitarent, Gregor. Tur. libr. 8. cap. 20. *Faustianus autem qui ex jussu Gundonaldi Aquensis urbis Episcopus Ordinatus fuerat ex conditione removetur, ut Orestes sive Palladius, qui eum benedixerant vicibus pascerent, centenosque ei aureos annis singulis ministrarent.* Denique de Ordinationibus Episcoporum & Clericorum nusquam actum apud Tribunalia Civilium judicum, & hæc omnia derelicta Conciliis Episcoporum vel summo Pontifici. Et certè cum in jure judicioque nihil frustrà fieri debeat, cur admittatur in his causis appellatio tamquam ab abusu, quæ omni effectu carebit. Ordinatio etiam à non suo Episcopo facta, suum sortitur effectum & indebilem imprimit caracterem. Augustin. de bono conjugali cap. 24. *Si fiat Ordinatio Cleri ad Plebem congregandam, etiam si plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis Ordinatis Sacramentum Ordinationis, etsi aliqua culpa quisquam ab officio removeatur, Sacramento Domini semel imposito non carebit, quamvis ad judicium permanente.* Ubi Clericus Ordinatus est à non suo Episcopo esto dicatur commissus abusus. An semel defixus caracter tolletur, an Senatus decretum, quo placebit Ordinationem solemniter dici abusivam, aliquid adjiciet sanctionibus Sacrorum Canonum qui-

tus ordinatus à non suo Episcopo, vel in alienâ Diœcesi fit irregularis, & suspenditur ab executione ordinum, incapax beneficii Ecclesiastici, expers cujuscumque privilegii clericalis, ac penè in numerum laïcorum redactus. Videant & intelligant Judices seculares, quam gravem injuriam faciant Deo & Ecclesiæ, cùm de ordinationibus, id est de mero Spiritûs sancti opere judicare præsumunt, nihil aliud acturi, quàm ut secularitati indulgeant, & Spiritui sancto incarum resistant.

CAPUT III.

Ut liberæ sint ordinationes Clericorum. An in his quæ sunt ordinis admittatur devolutio, vel recursus.

SOLUS proprius Episcopus potest subditos sibi Clericos ordinare. can. nullum. can. Lugdunensis. 9. qu. 2. cap. cùm nullus. de tempore ordinat. in 6. Inde de ordinatione Origenis patriâ Alexandrini in Presbyterum à Theoctisto Cæsariensi, & Alexandro Hierosolymitano Episcopo graviter conquestus est Demetrius Alexandrinus Episcopus. Euseb. libr. 6. cap. 7. à Joanne Chrysostomo Constantinopolitano Episcopo reprehensus est Epiphanius Constantiæ Cypri Episcopus, quòd in suburbano templo Diaconum ordinasset se inscio. Socrat. libr. 6. cap. 13. Quòd si Episcopus propter valetudinem, vel absentiam, vel occupationes, non possit subditos ordinare, non absque prævio examine potest eos dimittere ordinandos ad alium. d. cap. cùm nullus. Concil. Tridentin. sess. 23. de reformat. cap. 3. Quòd si Episcopus nolit subditos ordinare, ii non possunt ordinari ab alieno Episcopo sine speciali licentiâ summi Pontificis, vel sine litteris dimissoriis proprii Episcopi, causam rationabilem continentibus, propter quàm ipsum nolit vel nequeat ordinare. cap. 1. de tempor. ordin. in 6. Clerici possunt ordinari à non suo Episcopo de licentiâ Summi Pontificis, quia Summus Pontifex potest Clericos de quacumque Diœcesi ordinare. can. nunc verò. can. per principalem. 9. qu. 2. can. per principalem. 1. qu. 1. Quòd sit ordinarius ordinariorum, & hoc jure potest eos dimittere ordinandos à quocumque Episcopo. Facultates à Sede Apostolicâ concessæ de promovendo à quocumque, non prosunt nisi expressâ in litteris causâ ob quàm à propriis Episcopis ordinari non possint, & qui hujusmodi facultatem à Sede Apostolicâ impetravit, non potest ordinari ab alieno Episcopo, nisi in suâ Diœcesi residente, & diligentiori prævio examine. Conc.

Trident. seß. 7. de reformat. cap. 11. Et si Episcopus renuat quem è subditis ordinare, ordinatio non devoluitur ad proximum Superiorem, quia ea quæ sunt ordinis ita cohærent personæ Episcopi, ut in his devolutio non fiat ad Superiorem. Unde si Episcopus tertio requisitus renuat benedicere Abbatem Cisterciensis Ordinis, quòd est ordinis Episcopalis, benedictio non devoluitur ad Superiorem, sed interim licet Abbati Monachos benedicere, & alia quæ pertinent ad Abbatis officium exercere, donec Episcopus duritiem recogitet, & Abbatem benedicere non recuset. cap. statuimus. de supplend. neglig. Prælat. in his quæ sunt Jurisdictionis puta in collatione beneficiorum ob moram & negligentiam ordinarii devolutio fit ad Superiorem. cap. licet. Cod. tit. cap. nulla. cap. cum nostris. cap. litteras. de conceß. præbend. quia in his quæ sunt Jurisdictionis ob duritiem ordinarii, potest recurri ad Superiorem per appellationem, vel per querelam. cap. duo simul de offic. ordinar. & si Judex terti ò requisitus, jus dicere recusaverit, suam Jurisdictionem amittit. auth. statuimus. C. de Episc. & Cleric. sed in his quæ sunt ordinis non datur devolutio, appellatio & recursus, quia collatio ordinis est de gratiâ in quâ ordinarius habet plenitudinem potestatis tamquam Vicarius Christi, & dispensator gratiæ quæ est merum beneficium Spiritus sancti, nec potest adstringi vinculis legum, vel formulis judiciorum, ubi Spiritus Dei, ibi libertas. Delictum militum relinquitur judicio Tribunorum militum, quantó magis delictum Clericorum convenit relinqui Episcopo, cujus est satagere, an hi sint idonei ad sacram militiam, & regimen animarum, quòd est ars artium. cap. cùm sit ars de ætat. & qualit. & ordin. præfic. Nec tollenda libertas ordinationum Episcopis, qui spiritùs gratiâ prædicti sunt, & in his maximè spiritûs numine ducuntur, & moventur, unum ex amicis sui studiosum in Clerum non admisit Ambrosius Mediolanensis Episcopus, quòd gestum indecentem præferret. Alterum Clero restitutum vetuit sese præire cùm procederet in publicum, durior videbatur Ambrosius quòd de externis judicium intimorum animi assereret, sed non fefellit eum sententiâ, & rerum eventus judicavit, non hominis, sed numinis spirantis fuisse judicium, uterque enim ab Ecclesiâ defecit. Testem habemus ipsum Ambrosium offic. libr. 1. cap. 18. *Meministis filii quemdam amicum, cùm sedulis videretur se commendare officiis, hoc solo tamen in Clerum à me non receptum quòd gestus ejus plurimum dedeceret. Alterum quoque cùm in clero reperissem, jussisse me ne umquam præiret mihi, quia velut quodam insolentis incessus verbere oculos feriret meos, idque dixi cùm redderetur post offensam muneri; hoc solum excepi nec fefellit sententia, uterque enim ab Ecclesiâ recessit, ut qualis incessu prodebatur, talis perfidia animi demon-*

straretur , namque alter Arrianæ infestationis tempore fidem deseruit , alter pecuniæ studio nè judicium subiret , sacerdotem se nostrum negavit. Non morosa, sed tuta est ordinatio Clericorum, quæ ab Episcopis fit, præviâ diutinâ probatione ; Apostolicus verè sacerdos est qui Clericos ordinandos mora suspendit, ut eorum vocationem altiùs experiatur, vel præcepto Apostoli scribentis ad Timotheum manus citò nemini imposueris, nec malè cogitandum de Episcopis qui difficiles & morosi videntur in ordinationibus, nè injuria sit Spiritui sancto, cujus singulari ducatu ambientes clericatum, non religionis, sed commodi temporalis studio, tædio probationis, non diù in obsequio permanent : Cùm hæc scribo lugens audio nuper tacito SC. deliberatum ab uno è nobilioribus Galliæ ordinibus, ut si ordinarius per trinam requisitionem recusaret conferre ordines, vel litteras dimissorias dare ad ordines assumendos ab alio Episcopo, liceret adire quemcumque Episcopum etiam peregrinum. Unde hæc potestas Judici laïco ut possit compellere Episcopos ut Clericum ordinent, vel dimissorias litteras concedant, ejusdem potestatis est dimissorias litteras concedere ac ordinare. d. cap. nullus. Etsi Judici seculari, post trinam requisitionem Episcopi, licet dimittere Clericum, ut à quocumque ordinetur, Senatus erit, manum imponere, vel litteras dimissorias concedere. Electionem Mediolanensis Episcopi quæ plebi cùm Clero communis erat, ab Episcopis sibi delatam à se rejecit Valentinianus. Major est, inquit, res, quàm quæ nobis conveniat, vos qui divinâ gratiâ præditi estis, multò meliùs Episcopum eligetis. *Μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς τὸ ἐγχείρημα, ὑμεῖς γὰρ τῆς θείας ἠξιωμένοι χάριτος, καὶ τὴν αἴγλην ἐκείνην εἰσδεξάμενοι, ἄμεινον ψηφιεῖσθε.* Ut tradit Theodoret. libr. 4. cap. 6. Ordinationem Clericorum quæ nihil civile habet, nihil nisi sacrum, & spirituale, ita nè ad suum Tribunal revocabit Senatus, ut ordines à quocumque peti concedat, deluso trinâ requisitione proprio Episcopo, quæ causa Senatusconsulti, infracta inquiunt durities Episcoporum, durior certè & iniquior est conditio Episcoporum, quorum fama tot patet calumniis & suspicionibus laïcorum. Hac de re conquærentem audi Chrysostom. de Sacerdot. libr. 5. cap. 82. *ἀνάγκη τὸν προεστῶτα μέμψεις ὑπομένειν ἀλόγους. Necesse est Antistites absurdas querelas sustinere.* Vix audiendi in Episcopos laïci, quia oppido eis plerumque infesti existunt. can. laïcos. can. laïci. 2. qu. 7. asperior videbatur Basilius Libanio epist. 154. inter eas quæ sunt Basilii. *Πᾶς μὲν ἐπίσκοπος πρᾶγμα δυσχρήστον. Episcopus difficilis est ad donandum.* Sed Pagani Sophistæ vituperio nihil de laude Basilii deteri, nec ejus laude quid accedere potuit. In ordinationibus duritiem Episcoporum arguis, id est justum disciplinæ Ecclesiasticæ modum, quin

multò convenientius est, quod vituperetur remissio vel indulgentia quorumdam qui sine delectu ordines conferunt, & quasi spargunt in plebem. Zozimus epist. 1. *Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hâc turbâ aliquid sibi dignitatis acquiri, hinc passim numerosa popularitas etiam his locis, ubi solitudo est talium reperitur, dùm Parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt divinos ordines largiuntur, quòd oportet districti semper esse judicii.* Can. si officia 59. dist. Hieronym. in Esaiæ cap. 58. *Plerique nostrorum χειροτονίαν, id est ordinationem Clericorum, quæ non solùm ad imprecationem vocis, sed ad impositionem impletur manus, nè scilicet ut in quibusdam risimus, vocis imprecatio clandestina Clericos ordinet nescientes, sic intelligunt ut assumant testimonium Pauli scribentis ad Timotheum, manus citò nemini imposueris neque communicaveris peccatis alienis, non est enim peccatum leve mittere margaritas ante porcos, & dare sanctum canibus, & ordinationem Clericatus nequaquàm sanctis, & in lege Dei doctissimis, sed asseclis suis tribuere, & vilium officiorum ministris, quòdque his dedecorosius est muliercularum precibus. Væ illis qui malè dispensant ordines, apud supremum mortalium Judicem de his rationem reddituri.* Sed cùm sacerdotes à Deo constituti sint, & potestatem conferendi ordines à Spiritu sancto acceperint, laïci quorum nullæ sunt partes in spiritualibus, minimè debent se immiscere ordinationum negotio. Non licet Clericos statuendi in Ecclesiâ habere aliquam potestatem, quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi. can. benè. 96. dist. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de constitut. Propter duritiem Episcoporum addunt & iidem, laboramus penuria Clericorum, Ecclesiæ singulæ vix unum habent Presbyterum, messis multa, operarii pauci, sed meliùs est sacerdotes, pauciores bonos quàm plures malos vel inutiles habere ministros. can. tales. 23. dist. d. cap. cùm sit ars. & in promotionibus Clericorum maximè cavere debet Episcopus, nè per occasionem supplendæ penuriæ clericalis, vitia potiùs id est pravos Clericos divino cultui ingerat, quâm familiæ Domini compendium procuret. can. Monachos. 77. dist. Duriùs & diutiùs probantur Monachi quàm Clerici, ut caret religio viris, immò totus orbis plenus est Monachis, probentur Clerici antequam promoveantur, nec timeatur probationibus tædio defuturum numerum Clericorum; plures melior disciplina provocat ad amplectendos ordines, quàm moretur; immò fastidio vilescit gradus, quo faciliùs acquiritur. Meritò igitur Episcopis permittenda est libera potestas ordinationis Clericorum, quæ est tota Spiritûs sancti, & ut adversariorum testimonio utamur Petrus ipse Cugnerius quo nemo secularior, & offensior Ecclesiæ liberam potestatem ordinationis Clericorum non attigit,

git, de hoc unò conquestus est, quòd Episcopi ordines conferrent indignis, ut ampliarent numerum subditorum, damno Jurisdictionis secularis. Episcopus Clericos ordinat suo periculo, de his rationem redditurus Deo: nunc igitur æquum est Episcopo liberum esse judicium de his quos ordinaturus est; peccat Episcopus si ordinandos non probet, quia in ordinandis non sufficit si criminis labe careant, sed desideratur, ut vitæ & morum meritis polleant. Ambros. in 1. ad Timoth. cap. 5. *Probat enim si non probat, & sic ordinat, melior enim cæteris debet probari, qui ordinandus est, non enim sufficit, si sine crimine sit, quia merita ejus debent præire bonorum operum, ut dignus habeatur ad ordinationem.* Relinquamus igitur Episcopo plenum arbitrium ordinationum, è quibus pendet ejus salus, nè infœlix alieni delicti pœnam sustineat, in tremendo Dei judicio.

CAPUT IV.

Ordinis Episcopalis est consignatio seu confirmatio baptizatorum. Notatur error Vicecomitis.

AD Episcopum solùm pertinet & confirmatio seu consignatio baptizatorum in fonte cùm chrismate. can. Presbyteris. de consecr. dist. 4. can. de his can. manus. can. novissimè. V. seqq. de consecr. dist. 5. Conc. Trid. sess. 7. de sacr. Confirm. can. 3. Est enim ordinis Episcopalis, quia per eam confertur plenitudo gratiæ Spiritûs sancti. d. can. Presbyteris & aliis. Unde eadem dicitur confirmatio sancti Spiritus per Chrisma. can. pervenit 30. qu. 1. Adeò verò propria Episcoporum est confirmatio, ut Chorepiscopis non liceat baptizatos consignare, quia non habent apicem Pontificatus. can. quamvis 68. dist. Hæc fuit constans & perpetua consuetudo Ecclesiæ Romanæ, ut soli Episcopi baptizatos signarent, & hoc est est quòd dicitur à Gregorio I. lib. 3. epist. 26. ad Januarium Episcopum Calaritanum Sardiniæ se vetuisse Presbyteris Calaritanis nè baptizatos in fonte signarent, secutum veterem consuetudinem Ecclesiæ Romanæ. can. pervenit. 95. dist. Et inde Novatum damnavit Cornelius Pontifex, quòd Presbyter ordinatus esset, omisso signaculo dominico, quo post baptismum obsignandus erat ab Episcopo priusquàm Presbyter ordinaretur. Euseb. libr. 6. cap. 35. ἐμὴν οὐδὲ τῶν λοιπῶν ἐπόχε ὧν χρὴ μεταλαμβάνειν, καὶ τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα, οὐδὲ τοῦ τε σφραγισθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου. *Neque cætera for-*

titus est, quia secundùm Ecclesiæ Canonem accipere potuerat, neque Domini sigillo ab Episcopo obsignatus fuit. Alia fuit consuetudo aliarum Ecclesiarum, ut liceret etiam Presbyteris baptizatos obsignare, ut Calaritanæ quam rejecit Gregorius I. secutus consuetudinem Ecclesiæ Romanæ lib. 3. epist. 9. ad Januarium: can. Presbyteris de consecr. dist. 4. Idem posteà restituit motus querelis Calaritanorum, annuitque ex dispensatione Apostolicâ, ut absente vel deficiente Episcopo etiam Presbyteris liceret baptizatos consignare. d. can. pervenit. Eadem fuit consuetudo Ecclesiæ Alexandrinæ, totiusque Ægypti, de quâ testatur Hilarius Diaconus apud Ambros. in epist. ad Ephes. cap. 4. *Apud Ægyptum*, inquit, *Presbyteri consignant, si Episcopus non est.* Auctor quæst. utriusque testam. cap 100. *Nam in Alexandriâ & per totam Ægyptum, si desit Episcopus consignat Presbyter.* Moribus Hispaniæ eodem jure usos Presbyteros etiam præsente Episcopo, saltem eo mandante auctor est Martinus Bracharens. in can. omni tempore, de consecr. dist. 4. Apud Græcos idem fuit mos ut Presbyteri baptizatos chrismate linirent, de quo Latinos insimulasse quòd hujusmodi usum non ferrent, testis est Nicolaus 1. epist, 70. *Et insimulare tentant quoniam eosdem Presbyteros chrismate linire baptizatorum frontes inhibemus.* Cùm vitio schismatis mos iste perdurasset apud Græcos, sopito schismate, & Ecclesiâ Constantinopolitanâ restitutâ Ecclesiæ Romanæ. Innocent. III. qui tunc Apostolicam Sedem fœliciter tenebat, sanctionem promulgavit, nè Presbyteris liceret baptizatos consignare, nihil obstante consuetudine, quia ea quæ sunt ordinis Episcopalis consuetudine, vel præscriptione acquiri non possunt. cap. quantò de consuetud. His demptis, unà cum Ecclesiâ Romanâ fuit consuetudo Ecclesiarum, ut solus Episcopus ministraret Confirmationem. Hieronym. ad Luciferianos. *Non quidem abnuo hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longè in minoribus urbibus, per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem sancti Spiritûs manum impositurus excurrat.* Et idem in Sophon. *Sacerdotes quoque qui dant baptismum & ad Eucharistiam Domini imprecantur adventum, faciunt oleum chrismatis, manus imponunt, catechumenos erudiunt Levitas & alios constituunt sacerdotes.* Idem in Marc. cap. 1. *Quod consummatur per sponsum initiatur per Paranymphum, unde Catechumeni, hoc est instructi, incipiunt per Sacerdotem, & chrismantur per Episcopum.* Ejusdem consuetudinis fidem facit Jacob. à Vitriac. hist. Occident. cap. 37. *Licet autem in eminentiori parte homini ab eminentioribus personis prædictum conferatur sacramentum, aliquando tamen propter defectum vel paucitatem Episcoporum, minoribus sacerdotibus dispensativè est concessum. His autem temporibus cessante dispensatione, si contra institutionem Ecclesiæ à simpli-*

tibus sacerdotibus attentaretur irritum haberetur, &c. Inde nè baptizati jam excrescente plebe fidelium, Confirmationis signo diutiùs carerent, secutus est mos ut Episcopi quorum erat id munus, Confirmationis causâ Diœcesim obirent, & hoc est quod insinuat Hieronym. ad Luciferanos, cùm ait hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut Episcopus propter impositionem manuum excurrat, sed quia hac occasione nimis gravabantur Presbyteri, vetuit Gregorius I. nè Episcopi graves sint Presbyteris, nimirum exactione annonarum, quoties ad consignandos infantes procedunt can. relatum. 10. qu. 3. Ex quo satis liquet quàm supinè lapsus sit Vicecomes de Baptismo libr. 5. cap. 32. cùm credidit hunc ritum ut Episcopi Diœcesim lustrarent Confirmationis administrandæ causâ, cœpisse post tempora Caroli Magni, cùm jam notus esset à temporibus Hieronymi & Gregorii.

CAPUT V.

Ordinis Episcopalis est consecratio Ecclesiarum & Altarium. Novus intellectus cap. 1. de religios. domib. Solemnia consecrationis Ecclesiarum. Ordinis Episcopalis etiam est confectio Chrismatis, benedictio Campanarum.

ECCLESIA vel monasterium ædificari non potest sine consensu Episcopi, nec priusquàm Episcopus locum dedicaverit solemni oratione, & fixione Crucis, quàm Greci σταυροπήγιον. Nov. Justin. 67. & 131. cap. 7. Synod. Chalced. can. 4. can. quidam. 18. qu. 2. Constantinopolit. 1. & 2. can. 1. Balsam. in can. 86. Synod. Carthag. & in can. 17. Synod. Nicen. 2. Beda hist. Anglic. lib. 3. cap. 23. *Cedd. Episcopus Orientalium Saxonum construxit Monasterium quod Lestingen vocatur ope Edilnadi filii Osualdi Regis, cujus solum priusquàm ædificium moliretur, precibus & jejuniis per totam Quadragesimam dedicavit, dicebat enim hanc esse consuetudinem eorum à quibus normam disciplinæ regularis didicerat, ut accepta nuper loca ad faciendum monasterium vel Ecclesiam, priùs orationibus ac jejuniis Domino consecrent.* In Ecclesiis ædificandis requiritur consensus Episcopi, nè Ecclesia ædificetur sine dote, quia Ecclesia non est ædificanda sine idonea dote. can. nemo. can. placuit. de consecr. dist. 1. can. placuit 1. qu. 2. can. sic quidam. can. noverint 10. qu. 1. cap. cùm sicut de consecr. Eccles. vel Altar. Nov. 67. & Nov. 123. cap. 18. Imò Ecclesia non est ædificanda, priusquàm fundator

Episcopo offerat dotem Basilicæ, & obsequium per traditionem chartulæ. d. can. placuit. 1. qu. 2. Conc. Vvormac. can. 4. Postquàm verò Ecclesia constructa est, consecranda est à proprio Episcopo. d. can. nemo. d. can. placuit. 1. qu. 1. can. perlectis. 25. dist. Conc. Arausic. 1. can. 14. & Arelat. 2. can. 36. iisdem verbis. *Dedicatio illius est in cujus territorio Ecclesia adsurgit.* Quòd Nicolao perperam tribuit Gratianus in can. si quis Episcoporum 16. qu. 5. iisdem enim verbis desumptum esse patet ex Conc. Arausic. & Arelat. 2. Gregorius Turonensis Episcopus de vit. patr. cap. 8. de se ipso. *Factum est autem ut post dies plurimos, ad benedicendum Ecclesiam in Parochiâ Paternacensi urbis Turonicæ invitaremur.* Hoc jure Capellam à Conrado Imperatore fundatam in proprio fundo, haud procul Colonia à Coloniensi Episcopo consecratam refert Otho Frisingens. de gest. Frideric. I. lib. 1. cap. 62. Ecclesia, inquam, consecranda est à proprio Episcopo, non ab alieno, nisi de licentiâ proprii Episcopi d. can. placuit. vel de consensu Capituli, sede vacante, & ita Rutenensi Ecclesiâ vacante infœlicitate Gothici dominatus, Sidonius Arvernorum Episcopus baptisterium id est baptismalem Ecclesiam consecravit in Ruthenis, ab Elaphio fundatore invitatus. Auctor est ipse libr. 4. epist. 15. ad Elaphium. *Nam baptisterium quod olim fabricabimini, scribitis jam posse consecrari, ad quæ festa vos voti, nos ministerii, officii multos fidei totos causa sollicitat.* Ideòque si Episcopus ipse Ecclesiam ædificet in alienâ Diœcesi non potest eam dedicare, dedicatio illius est in cujus territorio Ecclesia adsurgit d. can. si quis Episcoporum. Hoc jure cùm Remigius Lincolniensis Episcopus Ecclesiam suo sumptu ædificatam dedicare disponeret, Thomas Eboracensis Episcopus intercessit, appellatione interposita ad Sedem Apostolicam, sed lis morte Lincolniensis exempta. Matth. Vvestmonaster. ad ann. 1091. Consecratio Ecclesiarum & Altarium est ordinis Episcopalis, quam ob causam Chorepiscopis & Presbyteris utraque vetatur, can. perlectis. 25. dist. & exempti quoque, quoad consecrationem Ecclesiarum, confectionem Chrismatis, ordinationem Clericorum, & alia quæ sunt ordinis Episcopalis non liberantur à Jurisdictione Episcopi Diœcesani cap. veniens de præscript. Dedicatio est propria Diocesani Episcopi, ob id quòd dicitur in cap. 1. de religios. domib. ex Gregorio, cùm quæritur de dedicanda Basilica spectandum esse quisnam Episcopus baptizaverit incolas loci, & ad cujus consignationem sub annua devotione concurrerint, non habet locum in Ecclesiis Diœcesis, quæ non habet certos & distinctos limites, ut stultè Glossa comminiscitur, singulæ enim Diœceses habent suos limites, & quæstio erat de Ecclesia sita in Diœcesi de quâ non dubitabatur quin proprios haberet limites, nec in eo spectatur jus

proprietatis, id est cujus Diœcesis sit Ecclesia quæ est dedicanda, & hoc est quod subiungitur. *Non enim terminis hæc aut Locis convenit deffiniri*, sed spectatur nuda possessio, nè diutius dedicatio differatur, id est ad dedicationem vocandus est, Episcopus qui est in possessione administrandi huic plebi, Baptismum & Confirmationem Ecclesiarum consecrationem ad sedem Apostolicam revocavit Gelasius I. Can. de locorum. Can. præcepta. Can. Basilicas. de Consecr. dist. I. rationem instituti aperuit Luitprandus Ticinensis in ejus vit. *Item arguit eos, qui novas Basilicas, sub defunctorum nomine, absque præcepto sedis Apostolicæ præsumebant sacrare, quòd ideò facit, quia multi eo in tempore, etiam in nomine infidelium defunctorum constructiones ædificabant, & sacris processionibus audacter instituebant.* Hoc jure usus est sæpius Gregorius I. Testem ipsum habemus libr. 2. cap. 9. libr. 5. cap. 122. libr. 4. cap. 18. Novum & insolens visum in Gallia Legatum peti à sede Apostolica, Basilicæ dedicandæ causâ. Cùm Fulco Comes Andegavensis Lucacense Monasterium exædificasset, renuente Hugone Turonensi Archiepiscopo eam consecrare, quod illius votum non esset acceptandum, qui res & mancipia Matricis Ecclesiæ subripuisset. Joannem Ro. Pontificem adiit, & ab eo Legatum Ecclesiæ consecrandæ causâ impetravit, is fuit Petrus Cardinalis per quem Ecclesia est consecrata, ægrè ferentibus Episcopis Galliæ causam Legationis damnavit eventus. Proximè sercuito casu Ecclesiæ, quæ turbinis impetu solo afflicta est, rem narrat Glaber libr. 2. cap. 4. Olim solemnior fuit dedicatio Ecclesiarum, etiam indicto conventu Episcoporum per tempora Constantini, memorantur varia encænia, seu dedicationes Ecclesiarum, & hac de causâ celebriores consessus Episcoporum Euseb. lib. 10. cap. 3. ἐγκαινίων ἑορταὶ κατὰ πόλεις καὶ τῶν ἄρτι νεοπαγῶν προσευκτηρίων ἀφιερώσεις. *Dedicationum solemnitates per urbes, templorum nuper exædificatorum consecrationes, frequentes Episcoporum in unum Conventus.*

Athanasium criminantibus Arrianis quod Synaxin celebrasset in Ecclesia non consecrata, is sese excusavit, quod id factum esset die Paschæ vigente plebe, ob angustias aliarum ædium, neque enæniorum solemnitas celebrata esset, neque Episcopus quisquam vocatus, neque Synaxis celebrata ex denunciatione Auctor ipse Apolog. ad Constantium. οὐ ἐγκαινίων ἡμέραν ἐπετελέσαμεν, οὐδὲ ἐπίσκοπός τις, οὐδὲ ἄλλος κληρικὸς, τις τοῦτο κέκληται, ἀλλ' οὐδὲ ἐκ παραγγελίας γέγονεν ἡ σύναξις. *Non enkæniorum diem celebravimus, neque Episcopus quispiam aut ullus Clericus eo nomine evocatus est, neque ulla ex denuntiatione synaxis celebrata est.* Sub iisdem Temporibus congregata Pheudosynodus Antiochena adversus Athanasium occasione arrepta dedicationis Ecclesiæ quæ à Constantino exædi-

ficata erat περιῆλθε τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας. Auctor est Socrat. lib. 2. cap. 5. Ecclesia consecratur ab Episcopo non sine sanctuariis seu reliquiis id est illatione reliquiarum sanctorum Can. de fabrica. de consecr. dist. 1. Gregor. lib. 2. epist. 9. & libr. 5. cap. 122. de oratorio, vel Baptisterio consecrando. *Sanctuaria vero suscepta, sui cum reverentia collocabis.* Hinc plebe Mediolanensi dedicationem Basilicæ urgente, quousque invenisset reliquias Martyrum rem moratus est Ambrosius, testis ipse epist. 85. *Nam cum Basilicam dedicassem, multi tamquam uno ore interpellare cœperant dicentes, sic in Romana Basilica dedices, respondi faciam si Martyrum reliquias invenero.* Ejusdem ritus solemnis locuples testis Paulin. Epist. ad Sever. *Testis est autem Dominus, quod si vel sc upulum sacri cineris habuissemus, supra quam nobis ad Basilicam quæ proximè in nomine Domini consummabitur dedicandam necessarium erat, misissemus unanimitati tuæ.* Gregor. Tur. de vit. patr. cap. 15. *Erecto altari, loculoque in eo ad recipiendas Sanctorum reliquias præparato, ad benedicendum invitat Episcopum.* Idem de Miracul. libr. 1. cap. 33. *Ac plerumque & ipse Pontifex de eo sudario decerpens pignora ubi Ecclesias consecrabat, fideliter collocavit.* Et Anastas. in Adriano 1. *Hic idem sanctissimus præsul in domo culta quam Capratorum vocant Beato Petro Apostolorum Principi à solo fundavit atque ædificavit Ecclesiam, & in nomine ejusdem Deo factori suo dedicavit, recondens in ea reliquias ex vestimentis salvatoris Domini Nostri Jesu Christi &c.* Dedicationi Ecclesiæ accessere solemnes epulæ; Cedren. in Leone Philosoph. ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ λίβυος, εἰς τὴν καινουργηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ μονὴν ἔγγιον τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐφ' ᾧ τὰ ἐγκαίνια ἐπιτελέσαι, καὶ ἀριστῆσαι. *Junio mense Constantinus Afer in Monasterium suum, quod propè fanum Apostolorum condiderat, Imperatorem invitavit, ut dedicationi ejus, & prandio interesset.* In dedicatione Radingensis Basilicæ, solemnem procurationem per triduum ab Henrico II. Rege Anglorum Monachis præstitam narrat Robert. Montensis in supplem. Sigiberti ad ann. 1165. *Circa Octavas Paschæ Rex Henricus, fecit dedicari Ecclesiam Beatæ Mariæ de Radingis, & per tres dies Regaliter procuravit Conventum Monachorum & Hospites, data etiam dote non minima eidem Ecclesiæ,* in dedicatione Sacrarum ædium solemnem ritum epularum jam olim in Anglia tulit Gregor. 1. lib. 9. epist. 71. de commutandis fanis idolorum in Ecclesias. *Aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construantur, reliquiæ, ponantur & mox ut die dedicationis, vel natalicio sanctorum Martyrum quorum illic reliquiæ ponantur Religiosis conviviis solemnitatem celebrent.* Cujus meminit Beda libr. 1. Hi t. cap. 16. in consecratione Ecclesiæ captivi manumissi. Continuat. Bedæ

libr. 1. cap. 16. *Kenulphus Rex Merciorum apud Uvincelcumbam ubi Ecclesiam quæ adhuc superest Deo ædificaverat, ipsa dedicationis die Regem captivum* fuit Edbrithus Rex Cantii. I. *Manumittens libertate donavit.* Nec omittendum ante consecrationem non dici Ecclesiam sed Basilicam d. Can. Basilicas Gregor. Tur. libr. 5. cap. 11. *Cum Sacerdos de Ecclesia, ad Basilicam Psallendo procederet.* Et idem ejusd. libr. cap. 26. *Post hæc Chilpericus Rex de Pauperibus, & junioribus Ecclesiæ vel Basilicæ bannos jussit exigi.* Solemnitates dedicationis perpetuum argumentum est, quòd anniversarius dies dedicationis Ecclesiarum solemni religione celebratur. Can. solemnitates de Consecr. dist. 1. Augustin. de Tempor. Sermon. 255. *Sicut optimè novit sanctitas vestra, fratres, consecrationem altaris hodiè celebramus, & justè ac merito gaudentes celebramus festivitatem, in qua benedictus vel unctus est Lapis, in quo nobis divina Sacrificia consecrantur.* Et in consecratione Ecclesiæ Episcopus potest sibi reservare partem oblationum, quæ die dedicationis, vel natalis Martyrum quorum reliquiæ ibi coluntur, à fidelibus offeruntur, vel si hac de re nihil convenerit, auctoritate Sedis Apostolicæ diffiniendum est, quid Episcopo pro consecratione, eulogiæ seu benedictionis nomine offeratur. Can. Eleutherius. 18 qu. 2. præter ordinationem Clericorum, consecrationem Basilicarum & altarium, ad Episcopum pertinet etiam confectio sacri Chrismatis d. Can. perlectis. Can. Presbyteris si quis de alio. Can. omni tempore de Consecr. dist. 4. Can. 1. Can. Presbyter. 26. qu. 6. Hieronym. in Sophon. *Sacerdotes quoque qui dant Baptismum, & ad Eucharistiam Domini imprecantur adventum, faciunt oleum Chrismatis, manus imponunt, Cathecumenos erudiunt, Levitas & alios constituunt Sacerdotes.* Frodoard. in Chronic. ad ann. 967. de Adalberone Laudunensi Episcopo. *Remis denique postea Kal. Aprilis Episcopus est Ordinatus, in Sancto Palmarum die, exin Laudunum rediens Sacrum Chrisma sacravit, Ecclesiastico more, die vero Paschæ primum in propria resedit sede.* Infelicitatem vacantis Ecclesiæ Moguntinæ, his maximè quòd non esset Episcopus qui Clericos ordinaret, Chrisma conficeret, & alia quæ sunt Ordinis Episcopalis defungeretur Luget Conradus in Chronic. Moguntin. *Non erat qui Clericos in ipsa Diœcesi Ordinaret, Chrisma conficeret, Pœnitentes admitteret, moniales velaret, Capellas & Ecclesias consecraret.* Ac etiam exempti in petitione Chrismatis, consecratione Ecclesiarum vel altarium, & aliis quæ sunt Ordinis subjiciuntur Episcopo d. cap. veniens.

In censu Episcoporum est etiam benedictio Sacrorum Vasorum ut Patenæ, Calicis & aliorum, & Sacrarum vestium cap. unic. §. Ungitur. de Sacra Unct. Pallas altaris vocat Can. altaris. Can. nemo. de

consecr. dist. 1. Ad Episcopum spectat etiam Benedictio Campanarum Paul. Langius in Chronic. Citizens. Anno Dom. 1247. *Theodoricus Episcopus noste campanam maximam Erphordiæ tunc fusam consecravit & benedixit ibidem.* Signa Monasterii S. Albani in Anglia benedixit & Godefridus Episcopus S. Asaph. His Abbas Albani in Roberto Albe. *Benedixit quoque signa Ecclesiæ S. Albani tam minora quam majora.* Antiquiorem usum benedictionis signorum seu campanarum tradit Helgald. in vit. Roberti Regis. *Capella hujus piissimi, prudentissimi, potentissimique Regis Roberti talis fuit signa quinque unum ex his satis mirabile, in quo undecim millenaria metalli, & sexcentæ libræ fuerunt, cui imprimi jussit signum Baptismi de oleo & Chrismate facti, sicut ordo deposcit Ecclesiasticus, & ut vocaretur Robertus, attribueret Spiritus Sanctus.*

CAPUT VI.

Episcopalis Ordinis est benedictio Abbatum.

INTER ea quæ sunt Ordinis Episcopalis ad Episcopum pertinet & benedictio Abbatum cap. statuimus de suppl. neglig. prælat. cap. cùm contingat. de ætat. & qualit. præfic. cap. cùm inter R. de Elect. Can. quoniam 69. dist. & Abbatissarum cap. meminimus. de Accusat. Clem. Attendentes. de stat. Monach. Ordo Roman. ex Canone Theodori. *In Ordinatione Abbatis Episcopus debet Missam cantare, & cùm benedicere inclinato capite, cùm duobus vel tribus de fratribus suis, & dat ei baculum & pedules &c.* Et pro benedictione Abbatis Episcopo palefridum vel aliud quicquam exigere non licet cap. sicut tuis. de Simon. Conc. Lateranens. habitum sub Innocent III. cap. 63. & ipse Innocent. libr. 1. epist. 198. & 326. olim Abbates omnes ante benedictionem tenebantur Episcopo edere solemnèm proffessionem subjectionis obedientiæ & reverentiæ, salvo ordine suo, quæ est formula professionis fieri solitæ ab Abbatibus Cistercienfis Ordinis cap. nè Dei Ecclesiam. de Simon. Hujusmodi proffessionem ægié, & non sinè contradictionè præstabant Abbates, subjectionis impatientes. De ea recipienda ab Abbate, si in eam quam ab initio detrectabat consenserit, Cœpiscopum horatur Fulbertus. epist. 41. *Igitur si Abbas Sancti Benedicti de vestro contemptu culpam suam recognoverit & illam deinceps subjectionem promiserit quæ vobis Canonicè debetur, hortor*

hector & suadeo ut recipiatis &c. Bernardo Abbati majoris Monasterii culpæ datum à suis Monachis quòd benedictionem accepturus, Turonensi Archiepiscopo subjectionem promisisset, de quo eum tuetur Ivo Carnot. epist. 73. *De cætero quòd calumniantur non rectè vos fecisse, quòd ante benedictionem promisistis obedientiam sedi Metropolitanæ, vana, vel nulla calumnia est, quomodò enim connexa sibi ad invicem poterunt esse membra Corporis Christi, nisi dispensatores Canonicarum, vel Monasticarum Congregationum, eam obedientiam exhibeant prælatis suis, quam sibi exhiberi volunt à subditis suis.* Non tenentur Abbates exempti hujusmodi professionem edere Episcopo, quia jus professionis est contrarium libertati cap. Cùm olim propter. de Privileg. A Goffrido Abbate Vindocinensi etsi exempto professionem extorsit Ivo Carnotensis Episcopus, post multas concertationes, de quibus ipse Ivo epist. 195. non jure elicitam professionem irritam pronunciavit Urbanus 2. & post eum Paschalis 2. de quo Goffrid. ipse libr. 2. ep. 7. 4. & 27. Benedictionem sine professione ab Archiepiscopo Cantuariensi accepit Abbas S. Augustini Cantuariensis tanquam exemptus, sed in Ecclesia suâ benedici voluit, in argumentum exemptionis Matth. Paris ad ann. 1163. *Eodem anno Clarembaldus sancti Augustini electus, benedictionem à Thoma Cantuariensi Archiepiscopo accipere quærebat, sed in sua Ecclesia & sine professione, ut suspicio subjectionis, inposterum prorsus adempta esset.* Anno 1177. eadem lis recruduit inter Richardum Archiepiscopum Cantuariensem & electum Abbatem Monasterii S. Augustini, Abbate electo contendente se benedicendum à Cantuariensi in propria Ecclesia, non in Metropolitana, hac de causa ab Abbate appellatum ad sedem Apostolicam, & ab Alexandro 3. impetratum rescriptum ut ipse & successores in propria Ecclesia benedictionem acciperent à Metropolitano, sine professione obedientiæ, rescripto significato Cantuariensi quâdam die, captato tempore absentiæ Abbatis, accessit ad Monasterium S. Augustini, contestatus se eo venisse electi Abbati benedicendi causâ, cumque is non appareret appellavit as sedem Apostolicam, Electus Romam Profectus, ab Alexandro III. munus benedictionis accepit. Rem fusius narrat Hoveden in Henrico II. Aliquando si Episcopus renuat benedicere Abbatem, maximè exemptum summus Pontifex ei benedictionis munus impendit, ut in Abbate Sancti Augustini Cantuariensis actum est ab Alexandro III. De jure si Episcopus tertio requisitus, benedicere Abbatem sine causâ renuerit, potest ipse Abbas proprios Monachos benedicere & alia quæ pertinent ad fficium exercere, donec ipse Episcopus duritiem recogitet & Abbatem benedicere non recuset cap. statuimus de Supplend. neglig. prælat. quòd pertinet ad Cistecienses,

& commune factum Præmonstratensibus Innocent. III. d. epist. 326. libr. I. *Si quis etiam ex vobis Canonicè electus in Abbatem, Diœcesano Episcopo semel & iterum, per Abbates vestri Ordinis præsentatus, benedictionem ab eo non potuerit obtinere, ne Ecclesia ad quam vocatus est destituta Concilio periclitetur, officio & loco Abbatis plenariè secundum Ordinem fungatur in ea, tam in exterioribus providendis, quàm in interioribus corrigendis, donec aut interventu generalis Capituli vestri aut præcepto Romani Pontificis seu Metropolitani, benedictionem suam obtineat.* Episcopo recusante benedicere Abbatem, benedictio non devolvitur ad Metropolitanum quia in his quæ sunt Ordinis Episcopalis quorum in censu est benedictio Abbatum non fit devolutio ad Superiorem, sed propter duritiem Episcopi, in pœnam nimiæ austeritatis, Abbati conceditur auctoritate Apostolica, ea omnia facere, quæ Abbates benedicti facere solent, quia trina requisitio habet vim & effectum benedictionis, & propter moram Antistitis Abbas quasi tacitam benedictionem nanciscitur auctoritate Apostolica, ut in casu non absimili, si Episcopus præter debitam obedientiam contra libertatem Ordinis, ab Abbate quid exigat, liberum est Abbati auctoritate Apostolica quòd petitur denegare cap. Sanè de Excess. prælat. Neque adversatur quòd confirmatio electionis Abbatis, vocante sede Episcopali devolvitur ad Metropolitanum d. cap. sicut tuis, vel ad Capitulum cap. Cùm olim. de majoris. Et obedient. quia hoc verum est in confirmatione electionis, quæ est Jurisdictionis, non in benedictione electi quæ est ordinis Episcopalis. Neque etiam obstat quòd constitutum est ab Innocentio III. in Præmonstratensibus cessante Episcopo in benedictione Abbati impertienda post alteram præsentationem, Abbatem pleno jure fungi officio donec ab Episcopo benedictionem obtineat, præcepto summi Pontificis, vel Metropolitani, quia præceptum Metropolitani non inducit devolutionem, imò excludit, jussus seu præceptum judicis non est sententia, sed nuda comminatio L. quòd jussu. ff. de re judicat. L. si opus de oper. & Metropolitano quidem datur potestas præcipiendi Episcopo ut Abbatem benedicat, sed Episcopo non imponitur necessitas parendi, vel eo cessante, non devolvitur potestas ad Metropolitanum. Benedictio Abbatis fit per manuum impositionem ab Episcopo Synod. Nicen. 2. Can. 14 Can. quoniam. 69. dist. & cap. Cùm contingat. sed hujusmodi benedictio non est ordinatio, sed nuda super Abbatem oratio, Ivo Carnot. epist. 73. *Quid ergo est disceptandum de benedictione Abbatis, à quocumque Episcopo eam fuerit consecutus, in qua nec fit manus impositio, nec consecratio, sed simplex oratio*, id est non fit manus impositio quæ conferat ordinem, sed nudam benedictionem, & idem Ivo

epist. 88. *Cùm Abbatis benedictio nulla sit Sacramenti repetitio.* Unde beneficia promoti in Abbatem vacant post adoptam possessionem ante benedictionem, secus atque in Episcopo, in quo priora beneficia non vacant ante consecrationem, vel lapsum temporis consecrationi præfixi cap. cùm in cunctis. §. cùm verò. de Elect. can. si qui Episcopi. 92. dist. Oldrad. Consil. 14.

CAPUT VII.

Episcopalis ordinis est velatio Virginum.

EPISCOPI est etiam consecratio seu velatio Virginum can. perlectis. vers. ad Episcopum. 23. dist. Hieronym. ad Demetriad. *Scio quod ad imprecationem Pontificis flammeum virginale sanctum operuit caput.* Ad Ambrosium Mediolanensem Epispopum famâ sanctitatis confluxére virgines velandæ etiam de transmarinis partibus. Auctorem ipsum habemus de Virginib. libr. 1. *Denique de Placentino sacrandæ virgines veniunt, de Bononiensi veniunt, de Mauritaniâ veniunt ut hic velentur.* Arborii Præfecti prætorio Galliarum natam virginem consecravit Martinus Turonensis Episcopus offerente patre. Paulin. de vit. S. Martin. libr. 2.

Consecrat Antistes, pater offert, virgo sacratur.

Genovefam virginem numo æreo Cruce insigni collo appenso in sponsam Christi subarravit Germanus Altissiodorensis Episcopus, ut legitur in utriusque vit. apud Surium 3. Januar. & 31. Julii. & apud Stephan. Tornacens. epist. 178. Etiam Donatistæ suas habebant virgines; quæ velabantur ab ipsorum Pseudoepiscopis. Optat. Milevit. libr. 2. *Supra memoratus Fœlix, inter crimina sua & facinora nephanda ab eo comprehensa, puellam cui mitram ipse imposuerat, à qua paulò ante pater vocabatur, nefariè incestare minimè dubitavit.* Consecratio seu benedictio virginum est ordinis Episcopalis, quia imitatur Ordinationem Clericorum & per eum puella fit sponsa Christi, unde olim virgines in consecratione ungebantur in vertice. Synod. Romana II. sub Sylvestro can. 10. *Uncta vertice introducatur ad nuptias Christi, velamen capitis ferens non cordis.* Et pro consecratione Virginum certi dies solemnes constituti erant, ut pro ordinatione Clericorum. can. devotis. can. Virgines. 20. qu. 1. Hinc Chorepiscopis vetita est virginum consecratio, quia non habent apicem Pontificatùs. can. quamvis. 68. dist. Conc. Hispal. II. can. 7.

Idem juris est in Presbyteris can. si jubet. can. Presbyter. 26. qu. 6. nè Episcopi viduas velare attentent, vetuit Gelasius in can. devotis 20. qu. 1. can. viduas autem. 27. qu. 1. Concil. Paris. sub Ludovic. & Lothar. libr. 1. cap. 40. Inde emendandus est can. 27. Concil. Arausic. I. ubi perperam legitur viduitatis servandæ professionem coram Episcopo factam non esse violandam pro coram Presbytero. can. viduitatis 27. qu. 1. Presbyteris non licet velare virgines, sed viduas tantum. can. vidua 20. qu. 1. Viduæ recipiebant velum à Presbyteris non inconsulto Episcopo. Conc. Paris. d. can. 40. vel ipsæmet velum sibi assumebant ab altari can. viduas. quæ. 27. qu. 1. Hoc pacto intelligendum quòd refert Regino 2. chronic. Vvillam viduam Berengarii Regis Italiæ statim post mortem viri sibi velum sanctimoniale assumpsisse. Abbatissis etiam viduas vel virgines benedicere non licet, & graviter damnantur Abbatissæ, quæ hoc præsumpserint. cap. nova quædam. de pœnitent. & can. 43. d. Conc. Paris. Etiam Abbatibus non sine privilegio Sedis Apostolicæ licuit benedicere Virgines. Hoc jure usus est Abbas S. Albani in Joanne Abbat. *Iste Abbas Joannes anno prælationis ejus septimo decimo, die Sanctæ Trinitatis juxta privilegiorum Beati Albani tenorem apud Sopvvelle benedixit novem sanctimoniales Kalendis Junii. Item idem in eadem solemnitate, ut ad consuetudinem & memoriam excellentiam privilegii S. Albani revocaret.* Igitur Episcopi proprium est consecrare seu benedicere Virgines, sed solemnis consecratio Virginum desiit esse in usu: Hodièque Presbyteris licet recipere professionem Monialium, non sine autoritate Episcopi. Adeòque olim etsi Presbyteris non liceret consecrare Virgines, si tamen consecratio Virginis è Presbytero facta esset per præsumptionem, ab Episcopo non esse iterandam existimavit Ivò Carnotens. epist. 41. *Unde nec consecratio Virginum quæ ex autoritate Apostolicâ Episcoporum privilegio reservatur, si aliquando à Presbyteris usurpetur, propter Sacramentum Christi & Ecclesiæ, quòd ibi continetur, nullatenùs ab Episcopis iteratur.*

CAPUT VIII.

Ordinis Episcopalis est solemnis benedictio. Benedictio major & minor. Benedictionis vis & gratia.

INTER ea quæ sunt ordinis Episcopalis, magis quàm Jurisdictionis, censetur & jus solemnis benedictionis, quòd Episcopus accipit in con-

ſecratione, virtute chriſmatis. Epiſcopi proprium jus ſolemnem benedictionem fundere ſuper plebem. can. denique 21. diſt. Ambroſ. in pſalm. 40. *Sicut enim cùm Sacerdos benedicit, populus reſpondet, Amen, confirmans benedictionem ſibi, quam plebi Sacerdos à Domino deprecatur.* Et Chryſoſtom. in homil. 38. ad Antiochen. οἱ γὰρ λαϊκοὶ παρὰ τῶν ἱερέων εὐλογοῦνται. *Etenim laïci à Sacerdotibus benedictionem accipiunt.* Epiſcopi, inquam, propria eſt ſolemnis benedictio, quæ poſt ſacra peracta concipitur hâc formulâ; Sit nomen Domini benedictum. Et hæc eſt benedictio quam Epiſcopus è cathedrâ ſolemniter mittit in plebem. Iſidor. Peluſiot. libr. 1. epiſt. 122. εἰρήνην ὁ ἱερεὺς, ἀπὸ ὕψους τῆς καθέδρας τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιφθέγγεται. *Pacem Sacerdos è faſtigio cathedræ Eccleſiæ pronuntiat.* Abbatibus verò non licet mittere benedictionem ſuper plebem poſt ſacra, niſi in Eccleſiis pleno jure ad eos ſpectantibus, idque non aliter quàm ex ſpeciali privilegio Sedis Apoſtolicæ cap. Abbates. de privileg. in 6. Preſbyteris ſeu Parochis ſolemnem hujuſmodi benedictionem, ſuper plebem mittere omnino non licet, & de hâc velim accipias can. 44. Conc. Agathenſ. *Benedictionem quoque ſuper plebem in Eccleſiâ fundere aut pœnitentem in Eccleſia benedicere, Preſbytero penitùs non licebit.* can. miniſtrare. 26. qu. 6. Minorem id eſt minùs ſolemnem benedictionem Preſbyteris emittere ſui juris eſt can. ecce ego. 95. diſt. abſente ſcilicet Epiſcopo can. cùm ad celebrandas. de conſecr. diſt. 1. Et hæc eſt benedictio, quæ dicitur Preſbyteralis cap. 3. de offic. Archipreſb. Diaconis non licet majorem aut minorem benedictionem ſuper plebem mittere, ἢ εὐλογίαν μικρὰν, ἢ μεγάλην, ut tradit Auctor Conſtitut. Apoſtolicar. libr. 8. cap. ult. Laïcis quantò minùs eidem libr. 3. cap. 10. Benedictionis Epiſcopalis quàm mirabiles ſint virtutes, ſilentio præterire fas non eſt, nimirum hæ ſunt curationes morborum inſanabilium, varias curationes feciſſe Martinum Turonenſem Epiſcopum, olei à ſe benedicti chriſmate. Locuples teſtis Sulpitius Severus ejus diſcipulus dialog. 3. de ejus vit. *Dein puſillum olei cum exorciſmi præfatione benedicit, atque in os puellæ ſanctificatum liquorem; cùm & linguam illius digitis teneret infudit, nec fefellit ſanctum virtutis eventus.* Depulſio plagarum cœleſtium. Flodoard. in chronic. ad ann. 944. *In iiſdem partibus per quoſdam pagos ignei globi ferri videbantur in ære, quique nonnullas iſtic circumvolantes incenderent domos & villas, à quibuſdam verò locis crucibus oppoſitis cùm benedictione Epiſcopali, & aquâ benedictâ repellebantur.*

CAPUT IX.

Episcopi est pœnitentia id est pœnitentiæ publicæ impositio, & reconciliatio pœnitentium. Hænitentiæ publicæ modus. Ejus usus serius obsolevit. Ejusdem usus restitutus à Patribus Conc. Tridentiui. Suadetur institutio pœnitentiæ publicæ.

PROPRII juris Episcoporum est pœnitentia id est pœnitentiæ publicæ impositio, & reconciliatio publicè pœnitentium. Conc. Carth. 2. can. 3. Carth. 3. can. 32. can. si jubet. can. Presbyter. 26. qu. 6. cap. conquerente. de offic. ordinar. cap. accedentibus de excess. Prælat. Hinc Chorepiscopis non licet publicè pœnitentes reconciliare can. quamvis. 68. dist. Hispalens. 2. can. 7. Abbatibus quoque non licet imponere publicam pœnitentiam, quia prohibentur manum mittere ad ea quæ sunt ordinis Episcopalis. d. cap. accedentibus. Et Presbyteris etiam non licet reconciliare publicè pœnitentes d. can. si jubet. d. can. Presbyter. Conc. Agathens. can. 44. can. ministrare. ead. caus. & qu. Synod. Carthag. can. 46. apud Balsamon pœnitentia publica ea erat, quæ imponebatur per Episcopum pro publico crimine, puta pro homicidio, adulterio, raptu mulieris. d. can Presbyter. can. raptor. can. statutum. 27. qu. 2. can. quicumque. can. admonere. can. tutorem. 33. qu. 2. Pœnitentes publicè pœnitentiæ causâ stabant in foribus Ecclesiæ, cilicio amicti, nudis pedibus, supplices Deum orantes, seseque commendantes precibus fidelium can. in capite 50. dist. d. can. admonere. Cassian. Collat. 18. cap. 15. *Sed cùm duabus fermè hebdomadibus ità se omni conditione carnis, ac Spiritus subjecisset, ut die Sabbati, vel Dominico, non ad percipiendam Communionem sacram, sed ad prosternendum se in limen Ecclesiæ, atque ad veniam suppliciter postulandam, matutinus accurreret.* Promittentes publicè vestem mutabant, capillum radebant. Augustin. de tempore sermon. 58. *Quasi nos quandò pœnitentiam suademus, hoc dicamus, ut unusquisque magis sibi capillos studeat auferre, & non peccata dimittere, & vestimenta potiùs evellat quàm mores.* Gregor. Turoneos. libr. 6. cap. 28. *Marcus quoque Referendarius, post congregatos de iniquis descriptionibus thesauros subito lateris dolore detentus, caput totondit, atque pœnitentiam accipiens spiritum exhalavit.* Capitulare Carol. M. lib. 5. cap. 52. *Et ut quandò unicuique quisquam Sacerdos sibi scelera sua confitenti, juxta prædictum Canonum modum,*

pœnitentiam tribuit, nisi comam dimiserit, aut habitum mutaverit, manus ei secundùm canonicam autoritatem imponat. Iidem vino & carne abstinebant, pane & aquâ vitam tolerantes d. can. admonere. d. can. tutorem. Nec modo carne & vino, sed etiam conjugio abstinuisse pœnitentes signat Ambros. de pœnitent. libr. 2. *An quisquam illam pœnitentiam putat, ubi acquirendæ ambitio dignitatis, ubi vini effusio, ubi ipsius copulæ conjugalis usus.* Publicè pœnitentes etiam cingulum militiæ deponebant d. can. quicumque. d. can. latorem. can. de his. 26. qu. 7. cingulo militiæ deposito publicam pœnitentiam subiisse Ludovicum P. referunt Theganus & alii scriptores ejus vitæ. Nec non pœnitentium erat mortuos efferre & sepelire Conc. Carth. 4. can. 74. can. Sacerdos. 26. qu. 7. Reconciliatio publicè pœnitentium fiebat in Cœna Domini ab Episcopo per manuum impositionem Conc. Agathensis. can. 9. d. can. in capite. Ditmarus libr. 4. de funere Othonis III. *Et justis ei factis ab Heriberto Archiepiscopo Coloniensi, quarta die in cœna Domini ad Sanctum Petrum, ubi pœnitentibus more Ecclesiastico introductis, & indulgentiâ resolutis, animæ præsentis corporis ab Archipræsule remissio datur.* Et in decursu pœnitentiæ frequens fiebat manuum impositio d. can. in capite. Nimirum virgis tunso capite, & hoc est quòd significabat Purpurius Donatista apud Optatum Milevitan. libr. 1. cùm vellet Cæcilianum quasi malè ordinatum Carthaginensem Episcopum, redigi in ordinem pœnitentium. *Et quassetur illi caput de pœnitentiâ.* Pœnitentiæ publicæ locus fuit in laïcis duntaxat, eam non subiére Presbyteri & Diaconi, ut sacri ordinis pudori consuleretur Conc. Carthag. 5. can. 11. & Leo ad Rustic. Narbonens. epist. 90. can. confirmandum. & dd. seqq. 50. dist. Concil. Hybernens. can. Presbyter 82. dist. Pœnitentia publica unica erat post baptismum, id est non iterabatur. Si fortè qui semel susceperat pœnitentiam publicam, iterum lapsus esset in casum obnoxium pœnitentiæ publicæ. Conc. Eliberit. can. 7. Toletan. 3. can. 11. Ambros. de pœnitent. libr. 2. *Nam si verè agerent pœnitentiam, iterandam postea non putarent, quia sicut unum baptisma, ita una pœnitentia quæ tamen publicè agitur, nam quotidiani nos debet pœnitere peccati, sed hæc delictorum leviorum, illa graviorum.* Et Augustin. epist. 54. *In tantum autem hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam post actam pœnitentiam, post altaris reconciliationem vel similia, vel graviora committant, & tamen Deus facit etiam super tales oriri solem suum, nec minùs tribuit quàm ante tribuebat, largissima munera vitæ ac salutis, & quamvis eis in Ecclesiâ locus humillimæ pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen super eos suæ patientiæ non obliviscitur..* Et hoc est quòd ait Syricius in epist ad Himerium can. de his verò. 33. qu. 2. Pœnitentem qui acta pœnitentia, ite-

rum lapsus est, non habere suffugium pœnitendi, quia publica pœnitentia non iteratur, salvâ Communionis gratiâ in extremis.

Melioribus Ecclesiæ seculis viguit in Ecclesia pœnitentiæ publicæ usus, tamquam præsentissimum remedium salutis & fortissimum vinculum disciplinę Ecclesiasticæ. Hàc de causâ in Ecclesiâ Constantinopolitanâ institutus Pœnitentiarius Presbyter qui præesset pœnitentibus, subsidio futurus Episcopo, cujus erant primariæ partes in his quæ pertinent ad pœnitentiam, maximè ad solemnem & publicam. Socrat. libr. 5. cap. 19. οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐκκλησιῶν κανόνι τὸν πρεσβύτερον, τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας προσέθεσαν ὅπως ἂν οἱ μετὰ τὸ βάπτισμα πταίσαντες, ἐπὶ τοῦ προβληθέντος τούτου πρεσβυτέρου ἐξομολογῶνται τὰ ἁμαρτήματα. *Episcopi Ecclesiarum Canoni id est matriculæ adiecere Presbyterum, qui præesset ut post Baptismum coram Presbytero ad eam rem designato peccata sua confiterentur.* Ejusdem instituti fuit, quòd in singulis Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis, fuit impositus Pœnitentiarius cap. inter cætera de offic. ordinar. Quòd usu receptum in plerisque Ecclesiis maximè in Galliâ, unde memoratur Pœnitentiarius Lemovicensis in cap. proposuit de Cleric. excommunicat. ministrant. Sed pœnitentiæ publicæ usum cùm officio Presbyteri Pœnitentiarii sustulit Nectarius in Ecclesiâ Constantinopolitanâ, commotus scandalo inde suboto, ob stuprum à Diacono illatum mulieri pœnitenti de quo Socrates fusiùs loco modo laudato & Sozomen. lib. 7. cap. 16. Nicephor. Callixt. libr. 12. cap. 28. In aliis Ecclesiis etiam Orientis non desiit pœnitentiæ publicæ usus, Joannem quemdam reum nefariæ necis Æmilii ad pœnitentiam publicam ineundum hortatus est. Synes. epist. 44. ἕλξῃ σιγῶν, καὶ ἐκκείσῃ τῇ δίκῃ, καὶ σὺ κἀγὼ, καὶ πᾶς ὃν οὐ προκαθαίρει μετάνοια δημοσιευθεῖσα. *Tacens ac mutus protraheris, judicioque proponeris, tuque & ego & quemcumque publica pœnitentia, non priùs expiaverit.* In Ecclesiâ Romanâ tenaciùs retentus est usus pœnitentiæ. Innocent. I. ad Decentium. *De pœnitentibus qui sive ex gravioribus commissis sive ex levioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interacuiat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis dimittendum Ecclesiæ Romanæ consuetudo demonstrat.* Per hæc tempora consuetudinem Romanæ Ecclesiæ secuta Fabiola clarissima fœmina, publicam pœnitentiam non horruit ob secundas nuptias contractas superstite priore viro, à quo non sine causâ diverterat. Auctor est Hieronym. ad Occeanum. *Quis hoc crediderit ut post mortem secundi viri in semet reversâ errorem publicè fateretur, & totâ urbe spectante Romanâ, ante diem Paschæ, in Basilicâ quondam Lateranensi, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret in ordine pœnitentium, Episcopo, Presbiteris, & omni populo collachrymantibus sparsum crinem, ora lurida, & squalidas manus sordida colla submitteret.*

In

In Mediolanensi Ecclesiâ singulari exemplo indicente Ambrosio ejus Ecclesiæ Episcopo, pœnitentiam publicam subiit Theodosius pro nefariâ cæde Thessalonicensium. Theodoret. libr. 5. cap. 17. Hoc exemplo erubescentes pœnitentiam publicam acerbiùs corripit Augustin. Homil. 49. *Fortassis immò quod non dubitatur, propterea Deus voluit ut Theodosius Imperator ageret pœnitentiam publicam, in conspectu populi, maximè quia peccatum ejus celari non potuit, & erubescit Senator quod non erubuit Imperator, erubescit nec Senator, sed tantùm Curialis, quod non erubuit Imperator, erubescit plebeius, sive negotiator, quòd non erubuit Imperator.* Eadem tempestate solemnem pœnitentiæ publicæ usum pari religione coluére Africanæ Ecclesiæ, pro adulterio pœnitentiam publicam indixit Augustin. d. homil. 49. *Agite pœnitentiam qualis agitur in Ecclesiâ, ut oret pro vobis Ecclesia.* Unde desumptus est can. agite. 32. qu. 3. Idem moris obtinuit in Galliâ solemnem pœnitentiæ publicæ ritum, quæ fiebat in Cœna Domini diligentiùs expressit Conc. Agath. can. 9. d. can. in capite. In publicis criminibus pœnitentiam publicam probavit Carolus M. secutus Canones Africanos, & Constitutionem Leonis de quo extat non unum Capitulare libr. 5. cap. 52. 53. Eodemque tempore pœnitentiam publicam plerisque locis ferè desuetam restitui, implorato etiam auxilio Principis placuit Patribus Concil. Cabillonens. II. can. 25. *Pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum constitutionem, in plerisque locis ab usu recessit, & neque excommnicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo servatur, ut à Domino Imperatore impetretur adjutorium, qualiter si quis publicè peccat publica mulctetur pœnitentia, & secundum ordinem Canonum, pro merito suo excommunicetur & reconcilietur.* Et recenti harum legum memoriâ Ludovicum P. ad pœnitentiam publicam adactum credibile est. Quòd in Germania pœnitentiæ publicæ quæ fieret in Cœna Domini solemne institutum in Ecclesia Coloniensi jam perdurasse sub exitu Othonis III. modò observatum est ex Ditmaro. In Anglia præter memorabilia quæ nimis nota sunt, exempla solemnis pœnitentiæ Henrici II. & Joannis Regum, non tacenda videtur hoc loco pœnitentia publica civium Oxoniensium Nicolao Legato Sedis Apostolicæ judice, ob duorum Clericorum suspendium: acta sub annum 1213. de qua Mattheus Paris. *Venerunt autem ad eum Oxoniæ Burgenses: quorum instinctu, & præsumptione, duo Clerici suspensi fuerunt absolutionem postulantes, quibus indicta pœnitentia inter cætera præcepit ut ad singulas civitatis Ecclesias depositis indumentis, pedibusque nudis, flagella portantes in manibus euntes, à Presbyteris Parochianis absolutionis beneficium cum psalmo quinquagesimo impetrarent.* Proximioribus etiam temporibus vetus disciplinæ memor Gregorius IX. blasphemos pœnitentia publica per Episcopos multari vo-

luit adhibito etiam poteſtatis ſecularis auxilio, ſi neceſſe eſſet ex cap. ſtatuimus de Maledic. Denique per tempora penes Epiſcopos relictum eſt publicæ pœnitentiæ arbitrium in atrocioribus & publicis criminibus. Ac noviſſimè Conc. Trident. ſeſſ. 24. de reformat. cap. 8. publicè peccantibus publicam pœnitentiam ab Epiſcopis pro modo delicti infligendam ſtatuit. Secularibus durius videtur conſilium & ſtudium ſanctiſſimorum Antiſtitum, inſtaurandæ pœnitentiæ publicæ in gravioribus delictis, ipſis diſplicet ſeveritas veteris diſciplinæ, quaſi non conveniens ſæculo, & moribus iſtis, facilè contemnitur ſanctio Concilii Tridentini, quaſi non admiſſi in Gallia, denique rejicitur pœnitentia publica, quaſi ſcandalum potius quàm fructum paritura, & totis viribus explodenda, nè inde aſſurgat poteſtas Epiſcoporum in laïcos: ſed quâ fronte improbatur reſtitutio veteris diſciplinæ, eadem fides, eadem religio, non iiſdem moribus? qui ſperandum eſt eam ſalvam & incolumen futuram nònnè juſtum eſt votum omnium fidelium, Eccleſiam ſibi & ſuæ dignitati reſtitui, per totum orbem effuſà eſt Eccleſia autoritate diſciplinæ & pœnitentiæ, nonnè iiſdem modis tuenda eſt quibus fœliciter crevit. Non admittetur Concilium Tridentinum, fortaſſis hoc ferendum ſit, ſi quid hac in re novi induxerit, at verò id nihil aliud ſtatuit, quàm quòd pridem conſentiens omnium Conciliorum & Patrum autoritas, nec illud contemnere fas erit, quin convellantur Canones Africani, quos religiosè ſemper coluit Eccleſia Gallicana, multis ſeculis ante Tridentinum Concilium. Pœnitentiam publicam reſtitui placuit Patribus Concilii Cabillonenſis II. Et ob eam rem imploratum auxilium Principis, is erat Carolus M. vota & ſententiam lubens audiit religioſiſſimus Imperator, & ſuâ lege comprobavit pœnitentiæ publicæ uſum nixus Concilio Carthaginenſi & conſtitutione Leonis. Horreſcis pœnitentiam publicam tamquam incivilem, contumeliæ plenam, eam non horruit Theodoſius, & poſteris exemplo ſuo amplectendam propoſuit. Nullum eſſe credis fructum pœnitentiæ publicæ, at ſanior Theodoſius, per pœnitentiam immane ſcelus ſe intellexiſſe ſenſit, ſeque ad ſanam mentem rediiſſe conteſtatus eſt. Hujuſmodi pœnitentiæ fructus eſt quòd erubeſcentia ipſa partem habet remiſſionis Auguſtino de verâ & falsâ pœnitent. cap. 10. pudore publicè pœnitendi, contrahitur pudor peccandi, & quos metus ſupplicii non terret; pudor ſtandi inter pœnitentes ſæpiùs continet & qui exemplo ſceleris quaſi contagio lapſi ſunt, emendationis exemplo ad bonam frugem revocantur, non invidioſa in pœnitentiæ tribunali poteſtas Epiſcopi, quæ prodeſt ad ſalutem hominum, in quâ Epiſcopus manum imponit pœnitenti, non ſine lachrymis, & judex nullo diſcrimine cùm reo humi proſtratus pro ejus ſalute Deum ſupplex exorat alieni pu-

doris, & luctus particeps. Conc. Agathenſ. d. cap. 9. d. can. in capite. *Et cum omni Clero ſeptem Pœnitentiales Pſalmos in terra proſtratus, Epiſcopus cum lachrymis pro eorum abſolutione decantet.* Denique ſi ſapis publicè intereſt Epiſcoporum poteſtatem foveri diſciplinæ tuendæ causâ, quo fideles in officio contineantur, tollantur ſchiſmata & hæreſes quibus Reſpublica pariter atque Eccleſia ſcinditur, & labefactatur. Hieronym. ad Luciferianos. *Eccleſiæ ſalus in ſummi Sacerdotis dignitate pendet, cui ſi non exors quædam & ab omnibus eminens detur poteſtas, tot in Eccleſiis efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes.* Nec ſalva eſſe poteſt diſciplina, ſi Epiſcopi antiquum vigorem remittant. Cyprian. epiſt. 55.

CAPUT X.

Ordinis Epiſcopalis reconciliatio Eccleſiarum pollutarum. Ritus reconciliationis.

AD Epiſcopum pertinet & reconciliatio Eccleſiarum pollutarum ſicut conſecratio, quia utraque eſt ordinis Epiſcopalis, & requirit miniſterium ordinis, ita ut per ſimplicem Presbyterum expediri non poſſit, non obſtante quacumque conſuetudine religionis cap. aqua. de conſecr. Eccleſ. vel altar. quia ea quæ ſunt ordinis Epiſcopalis, per inferiores carentes ordine præſcribi non poſſunt cap. quantò. de conſuetudin. & hoc juris uſu perpetuum fuit; Chartagine nondum recepta à Vandalis, Baſilicam Divi Cypriani per Sacerdotes Arrianos id eſt Epiſcopos, quorum proprium eſt nomen Sacerdotis expurgatam ſolemniter, ſeu reconciliatam fuiſſe Auctor eſt Procopius de bello Vandalic. libr. 1. *οἱ μὲν τῶν ἀρειανῶν ἱερεῖς τότε ἱερὸν ἐκάθηραν ἅπαν, καὶ τῶν ἐνταῦθα ἀναθημάτων τὰ κάλλιστα ἐκρέμων. Sacerdotes Arriani templum omne purgarunt, & donaria quæ eſſent pulcherrima ſuſpenderunt.*

Et in Galliâ cùm Baſilica B. Dionyſii Martyris eſſet polluta tempore Chilperici, ex conflictu in ea ſuborto ob purgationem mulieris adulterii inſimulatæ, pro qua in Eccleſiam conventum erat, eam reconciliavit Ragnemodus Pariſienſis Epiſcopus. Rem narrat Gregor. Tur. libr. 5. cap. 32. de reconciliatione Eccleſiæ expreſſiùs Aymoin libr 5. cap. 29. *Interea Eccleſiâ ſine officiis manente, dùm hæc ad Regem delata fuiſſent, interminatus eſt nulli eorum prorſus fore benevolum, donec Ragnemodi Parrhiſiaci Antiſtitis, in cujus Diœceſi hæc acta fuerant, reconciliatione veniam merentur, quos Epiſcopus facinus confitentes, pœnitentia indicta communioni reſtituit, Eccleſiamque reconciliavit.* Et in Aquitaniâ ſub annum 1010.

cùm Basilica S. Martialis Lemovicensis esset polluta, quinquaginta circiter viris aut fœminis præ turbâ oppressis in introitu Ecclesiæ, eam per Arnaldum Petragoricensem Episcopum, absente Girardo proprio Episcopo, solemni ritu lustratam refert Ademarus quem olim rerum Aquitanicarum studio totum exscripsi ex Codice Thuano. *Quadragesimâ verò mediâ ad nocturnas vigilias multitudine populi in eâdem Basilicâ ad tumulum B. Martialis intrante, viri cum mulieribus plus quinquaginta invicem conculcati intra Ecclesiam expiraverunt, & die crastinâ sepulti sunt, tùm Episcopus Girardus abierat Romam, idcircò per Arnaldum missum est Episcopum, qui post tertium diem, cum aquâ Episcopali Ecclesiam reconciliavit.* Ecclesiam licet exemptam reconciliavit Episcopus alienus vice proprii Episcopi, ideòque rectè subnotatur ejus absentia ab Ademaro, quia Ecclesiæ exemptæ in his quæ sunt ordinis Episcopalis puta in petitione chrismatis, consecratione Ecclesiarum, collatione Ordinum & aliis similibus subjiciuntur Episcopo Diœcesano. cap. venieris de præscript. Ecclesia semel polluta non potest reconciliari per simplicem Presbyterum, etiam de mandato Episcopi, quia Episcopus quidem potest mandare inferioribus ea quæ sunt jurisdictionis, sed ea quæ sunt ordinis Episcopalis, nequaquam potest demandare inferioribus cap. aqua de consecr. Eccles. vel altar. Ratio differentiæ est quòd ea quæ sunt Jurisdictionis, non ita hærent personæ Episcopi, at ea quæ sunt ordinis quæ Episcopus assequitur in consecrarione, ita propria sunt Episcopi, ut ab eo cedi non possint alii quàm Episcopo, & cedantur Coepiscopo non ut alii, sed ut alteri ipsimet propter vinculum & necessitudinem Sacerdotii, quæ Episcopos omnes velut unum habet, Ecclesias omnes velut unam colligit. Ambros. epist. 25. *Posset etiam illis videri suspecta necessitudinis sacerdotalis gratia.* Aliter jure veteri Pontificio si quidem dedicatio fiebat à Principe, sed ea alii mandari poterat. Hujus juris singulare argumentum est quòd in L. sacra. §. 1. ff. de rer. divis. locus sacer dicitur, cùm Princeps, cùm dedicavit, vel dedicandi dedit potestatem. Si Ecclesia consecrata polluta fuerit reconcilianda est per Episcopum aquâ benedictâ cum vino & cinere cap. proposuisti de consecr. Eccles. vel altar. quàm aquam Episcopalem vocat Ademarus. Quòd si Ecclesia non consecrata polluatur non negatur posse reconciliari per simplicem Presbyterum aquâ exorcisatâ, id est aqua benedicta cum sale Gloss. in cap. ult. cul. vit. solemnem exorcismum seu reconciliationem Ecclesiarum sine causâ affectasse Donatistis notat Optatus libr. 2. *Exorcisastis & Lanistis sine causâ parietes, ut hoc nequitiæ genere subrueritis simplissimorum hominum mentes.*

CAPUT XI.

Episcopalis Ordinis fuit Canonizatio sanctorum. Quo tempore translata ad S. Pontificem. Adhuc penes Episcopum est translatio reliquiarum.

AB initiis surgentis Ecclesiæ Canonizatio Sanctorum fuit penes Episcopos, in sua quemque Diœcesi, tamquam apex & fastigium eorum, quæ sunt Ordinis Episcopalis & ea fuit minùs solemnis, nec aliam solemnitatem desideravit, quàm quòd Episcopus, cognita vitæ sanctitate & miraculis defuncti, votis & concursu populi ad ejus tumulum, ipsius nomen in Diptycha, seu sacras Tabulas referret, quò ejus memoriâ quot annis solemni die coleretur. Cyprian. epist. 37. *Denique & dies eorum quibus excedunt annotate, ut communicationes eorum, inter memorias Martyrum celebrare possimus.* Tumulis Martyrum imponebat Episcopus altare, & sacram ædem, vix è vita migravit Nilamnon inclusus, quàm Theophilus Alexandrinus Episcopus super illius sepulchrum templum construxit. Sozomen. libr. 8. cap. 19. Zebina vita functo in eremo, ejus tumulo ædes sacra inædificata apud Cittam vicinum oppidum Theodoret. de vit. patr. cap. 24. ὁ δὲ θεσπέσιος Ζεβινᾶς ἀφοπλάδιμιους, εἰς τὴν πλήξυσαν αὐτοῦ κώμην Κίττα δὲ αὕτη καλεῖται τῶν νομιζομένων ἀπήλαυσε, καὶ σηκὸν δὲ τῇ θήκῃ μέγιστον ᾠκοδόμησαν. *Divino autem Zebina ante illum vita functo, vicinam apud Cittam justa facta sunt templumque loculo ejus maximum inædificarunt.* Ob id locum sepulturæ B. Antonii cælatum ex ipsius præcepto, nè sublato corpore Martyrium inædificaretur refert. Hieronym. in vit. Hilarion. caussam occultandi juxta præceptum Antonii fuisse referentis nè Pergamius sublato ad villam suam sancti corpore Martyrium fabricaretur. Sanctitatis laude Clariores Monachos Ægyptios à Sarracenis Latrunculis interemptos ab Episcopis regionis in Sanctorum numerum relatos memorat Cassianus Collat. 6. cap. 1. *In hac summæ vitæ ac sanctitatis Monachi commorantes, repentè sunt à discurrentibus Sarracenorum Latrunculis interempti, quorum corpora licet sciremus, tam à Pontificibus regionis illius, quàm ab universa plebe Arabum tanta veneratione præcepta, & inter reliquias Martyrum condita, ut innumeri populi à duobus oppidis concurrentes, gravissimum sibi certamen indixerint, & usque ad*

gladiorum conflictum, pro sancta rapina sit eorum progressa contentio &c Et quòd Martyri construebatur oratorium Martyrium dicebatur. Conc. Calced. & an. 8. l. 7. C. Th. de sepulchr. violat. Pallad. Hist. Lausiac. cap. 105. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ μαρτύριον ἑαυτοῦ ὃ ᾠκοδομήκει αὐτὸς ἐν ᾧ κατέκειτο λείψανα τοῦ θείου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. *Ingressus est in suam Martyrium quòd ipse ædificarat, in quo locavit reliquias S. Joannis Baptistæ.* Et Martyrarii Clerici qui præerant oratoriis dicatis in honorem Martyrum Conc. Aurelianens. 2. Can. 13. *Abbates Martyrii reclusi, vel Presbyteri Apostolica dare non præsumat.* Gregor. Tur. de Miracul. libr. 2. cap. 46. *Eo tempore cùm post obitum Martyrarii, Urbanus Diaconus hujus Basilicæ ordinatur Ædituus.* Et Id. libr. 4. Hist. cap. 11. *Unde factum est ut conjuncti Clerici cùm Leubaste Martyrario & Abbate cùm magno apparatu Arvernum properarent.* Cùm quis Martyrio occubuerat, Episcopus cujus in Diœcesi Martyr passus erat, ea de re referebat ad Primatem, à quò convocatis Episcopis, re plenius cognitâ, an is Martyres inter cooptandus esset, decernebatur, Tempore Diocletiani, Mensurius Carthaginensis Episcopus, consultus à secundo Tigisitano Episcopo illos qui ex edicto sacros codices tradere recusassent, & eam ob causâm Martyrii agonem subiissent, in Martyrum album referendos censuit, facinorosos verò vel fisci debitores, qui reatus eluendi causâ, vel ære alieno se liberandi, sese ultro deferebant, eis denegandum esse nomen & honorem Martyrum judicavit Augustin. in Brevicul. Collat. *Quidam etiam in eadem Epistola facinorosi arguebantur, fisci debitores qui occasione persecutionis, vel carere debent onerosa multis debitis vita, vel purgare se putarent, & quasi abluere facinora sua vel certè acquirere pecuniam, & in custodia deliciis perfrui de obsequio Christianorum.* Erant Hæretici maximè Donatistæ qui æmulatione fidelium, Martyrii gloriam affectabant, ideòque nè hujusmodi Martyres dicerentur, vetuit Conc. Cartaginens. 1. Can. 2. *Martyrum dignitatem nemò prophanus infamet neque ad passiva corpora, quæ sepulturæ tantùm propter misericordiam Ecclesiasticam commendari mandatum est redigant, ut aut insaniâ præcipitatos, aut aliquos tali pacto, aut aliâ ratione peccati disjunctos, non ratione vel tempore competenti quo Martyria celebrantur Martyrii nomine appellet.* Hac de causâ etiam nè fideles deciperentur falsa religione pseudo Martyrum, sancitum fuit nè priùs colerentur reliquiæ Martyrum, quàm vindicati essent, id est probati & affecti judicio Episcoporum, à Cæciliano tùm Archidiacono, posteà Episcopo Carthaginensi reprehensa est Lucilla, potens sed factiosa fœmina, quòd ante sacram communionem os nescio cujus Martyris nondum vindicati libaret, id est osculo delibaret. Optat. Milevit. libr. 1. *Hoc apud*

Carthaginem post ordinationem Cæciliani factum esse, nemo est qui nesciat, per Lucillam scilicet nescio quàm fœminam factiosam, quæ ante concussam persecutionis turbinibus pacem, dùm adhuc in tranquillo esset Ecclesia, cùm correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset, quæ ante spiritalem cibum & potum os nescio cujus Martyris, si tamen Martyris, libere dicebatur, & cum præponeret Calici salutari os nescio cujus hominis mortui, etsi Martyris, sed necdum vindicati, correpta cùm confusione irata discessit. Sed cùm sæpius obrepente zelo contingeret fideles decipi, falsorum Martyrum cultu, ut tempore Alexandri III. in quodam qui in temulentia necatus ferebatur, Alexander III. constitutionem edidit, ne liceret quem pro sancto venerari absque autoritate Romanæ Ecclesiæ cap. audivimus de reliquiis & vener. sanct. ab eo tempore Canonizatio sanctorum fuit solemnior, nec aliter facta est quàm prævia diligenti inquisitione per testes de vita & miraculis Canonizandi, quæ fit auctoritate sedis Apostolicæ cap. venerabili de testib. Adhuc Episcopo integra est translatio & probatio reliquiarum sanctarum pridem receptorum, inventas Gervasii & Protasii Martyrum reliquias transtulit & in Basilica Ambrosiana collocavit Ambrosius, in loco quem destinaverat propriæ sepulturæ, Testis ipse epist. 85. ad Marcellinam Sororem. *Nam cùm Basilicam dedicassem multi tamquàm uno ore interpellare cœperant dicentes, sic in Romana Basilica dedices, respondi faciam si Martyrum reliquias invenero quid multa Dominus gratiam dedit, formidantibus etiam Clericis jussi eruderare terram, eo loci qui est ante Cancellos Sanctorum Felicis atque Naboris, inveni signa convenientia, adhibitis etiam quibus per nos manus imponenda fore, sic sancti Martyres eminere cœperunt ut adhuc nobis silentibus arriperetur urna, & sterneretur prona ad locum sancti Sepulchri, invenimus miræ magnitudinis viros duos ut prisca ætas ferebat, ossa omnia integra, sanguinis plurimum, ingens concursus populi per totum illud Biduum quid multa condivimus integra, ad ordinem transtulimus vespere jam incumbente ad Basilicam Faustæ, ibi vigiliæ tota nocte, manus impositio, sequenti die transtulimus ea in Basilicam quam appellant Ambrosianam, & in fine hunc ego locum prædestinaveram mihi, dignum est enim ut ibi requiescat sacerdos, ubi offerre consuevit, sed cedo sacris victimis dexteram portionem, locus iste Martyribus debebatur.* Corpora Sanctorum transferri sine consilio Principis & Episcopi licentia vetuit Conc. Moguntin. 1. Can. 51. *Corpora Sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat sine Consilio Principis, vel Episcoporum Sanctæque Synodi licentia.*

CAPUT XII.

Episcopalis Jurisdictionis est canonica obedientia, subjectio, & reverentia Clericorum. Solemnis precursus Episcopis, relatio nominis Episcoporum in Dipthyca Ecclesiæ, dies anniversarius Ordinationis Episcoporum.

EMENSIS his quæ sunt Ordinis Episcopalis, sequuntur ea quæ sunt Jurisdictionis strictius sumptæ, id est quæ speciali nomine appellata est lex Diœcesana, quòd competat Episcopo ratione potestatis quàm habet in variis causis per universam Diœcesim, alias enim lex Diœcesana labius sumitur, pro universa Jurisdictione Episcopi, uti cùm Comutam Cantabrisiensem Episcopo Lincolniensi ademptum, & Episcopo Eliensi lege Diœcesana subditum fuisse refert Matth. Paris. ad ann. 1109. *Nam defuncto Richardo qui ultimus fuit Abbas in insula & Comitatu de Cantabrigge, Episcopo Lincolniensi subtracto, huic novo Pontifici lege Diœcesanà subiicetur Comitatus.* In censu horum quæ sunt legis Diœcesanæ primùm locanda est canonica obedientia, subjectio, & reverentia, omnes Clerici & Monachi qui sunt intrà Diœcesim sunt in potestate Episcopi, & si ei recusent parere, si quidem Clerici deponuntur, si Monachi excommunicatione cum Laïcis plestantur Conc. Calendonens. Can. 8. Can. quidam Monachorum. 18. qu. 2. Eâ se ætate Monachi erant extra clerum. Ideòque pœnis canonicis id est depositione non puniebantur ut Clerici, sed excommunicatione ut Laïci. Inde Clerici & Monachi lege Diœcesana subditi sunt Episcopo, eique præstant debitam obedientiam & reverentiam cap. Quòd super his. de major. & obedient, & quicumque ordinantur, tenentur Episcopo edere professionem fidei, & promissionem subjectionis obedientiæ & reverentiæ, proprio Chirographo consignatam Conc. Toletan. XI. Can. 10. Can. quamquam. 23. dist. Et ordinati vinculo ordinationis fiunt subditi ordinantis. Petrus Cellens. lib. 8. epist. 16. *Præ cæteris hoc unum ad præsens postulat, ut de manu vestra primitias Clericatus, id est coronam accipiat, hoc etenim signo accepto, magis se obligatum erga obsequium vestrum non immerito deinceps arbitrabitur, & vos tamquam plantæ vestræ bonum jure providebitis,* & idem epist. 18. ejusd. libr. *Habeat itaque vos Dominum, &*

& signo Clericatus à vobis suscepto, patronum & auctorem hujus ordinis habeat. Hoc jure etiam semel ordinatis à suo Episcopo, & constituto in quapiam Ecclesiâ, non licet ab ea discedere, & aliam ad Diœcesim migrare, quin prius à suo ordinatore, vinculo obedientiæ quo ligati sunt absolvantur. Ob id Aymericus Claromontensis Episcopus cum Clerico Cœnomanensi Vvillelmo de Longeio nomine, Archidiaconatum in propria Ecclesia contulisset; quò ritè res fieret eum à suam potestate absolvit. Hildebertus Cœnomanensis Episcopus Auctor est ipse epist. 55. *Gratias igitur beatitudini vestræ de collato agens beneficio, eundem Vvillelmum vobis & vestræ commodo Ecclesiæ, ab ea quam consecratori suo debet obedientiam liberum omnino & absolutum.* Clerici inquam debent parere Episcopo ut Domino. Ignatius epist. ad Trallianos. τῷ ἐπισκόπῳ ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ. *Episcopo subjecti estote ut Domino*, vel quæ mitior est sententia, ut Patri, non ut Domino Hieronym. ad Nepotianum. *Sta subjectus Pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe*, & Paulo post *sed Episcopi sacerdotes se esse noverint, non Dominos, honorent Clericos quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis, quasi Episcopis honor deferatur, scitum est illud oratoris Domitii, cur ego te, inquit habeam ut principem, cum tu me non habeas ut Senatorem.* Unde libatus est Can. sta subjectus. 95. dist. Clerici debent Episcopo Canonicam obedientiam, id est qualem Canones desiderant, Episcopus enim non debet gravare Clericos talliis vel exactionibus, vel inhonestè eos tractare, memor præcepti Apostoli, neque Dominantes in clero, sed forma id est typus facti gregis cap. 1. de Excess. prælat. id est non debet eis imponere operas serviles Can. placuit. 10. qu. 3. Can. nullus Episcopus. 1. qu. 1. Conc. Meldens. Can. 37. Ambros. II. officior. 27. *Episcopus ut membris suis utatur Clericis, & maximè ministris, qui sunt verè filii, quem cuique viderit aptum muneri ei deputet.* Notatur Henricus Archiepiscopus Moguntinus quòd Clericos militum ludibrium faceret, & in solemni epulo, cùm Clerici ante milites consedissent, jusserit ut bini quique milites singulos Clericos sibi pro pulvinari subjicerent, cujus facti memoriâ ejus sepulchro inscripti hi versus referuntur ab Alberto Argentinensi in Chronic.

Nudipes Antistes non curat Clerus ubi stes.
Dùm non in cœlis stes ubicumque velis.

Item Episcopus non potest exigere juramentum fidelitatis à Clericis, nisi ab his quibus rerum Ecclesiasticarum administratio credita est. Can. ult. 22. qu. 5. cap. nullus de jurejurand. Eo nomine Archidiaconum, penès quem erat dispensatio ærarii Episcopalis Episcopo jurejurando cavisse de rebus rectè administrandis colligere est ex eo quòd

Fulbert. epist. 34. Lysiardi Archidiaconi Senonensis in Archiepiscopum suum contumaciam perstringens: *Quid dicemus*, inquit, *de juramento fidelitatis quòd ita contaminat, ut Episcopo suo non corde, nec verbo, nec opere fidelis existat.*

Præter subjectionem & obedientiam Clerici debent reverentiam Episcopo. In argumentum reverentiæ Episcopalis, in altari in quo Episcopus Missam celebravit, Presbytero non licet eodem die Missam celebrare. Conc. Antissiodor. can. 10. can. ult. de Consecr. dist. 2. Et Vicariis Presbyteris non licet offerre, id est Missæ solemnia celebrare in Dominico seu in Cathedrali Ecclesiâ, præsente Episcopo. Conc. Neocæsar. can. 13. ult. 95. dist. Nec fas est Presbyteris ante Episcopum ingredi, & sedere in sacrario, sed simul cum Episcopo. Concil. Laodic. can. 56. can. non oportet ead. dist. Episcopo procedente in Ecclesiam, moris fuit Clericos & Virgines quæ castitatem professæ erant, ei occurrere. Epiphanio Constantiæ Cypri Episcopo Constantinopolim adventanti solemni cum processione Cleri occurrit Joannes Chrysostomus qui tum Ecclesiæ C. P. præerat. Sozomen. libr. 8. cap. 14. ὁ δὲ ἰωάννης εἰσιόντα αὐτὸν τῇ ὑπαντήσει τοῦ παντὸς κλήρου ἐτίμησεν. *Joannes ingredientem totius Cleri processione veneratus est.* Occursum Virginum observavit Augustin. epist 203. *Transit honor hujus sæculi, in futuro Christi judicio, nec absidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ, nec sanctimonialium occursantium, atque cantantium greges adhibebuntur ad defensionem, quæ hîc honorant, ibi onerant.* Episcopis etiam à Clericis & Monachis cum thuris suffitu, & facibus, occurri solitum. Cùm in Proconessum exilio deportaretur Nicephorus C. P. monasterii magni agri Præfectus eum navigio prætervehi, revelante numine sentiens, eum suffitu & cereis prosecutus est θυμιάμασι, καὶ κηροῖς προύπεμπεν αὐτόν. Auctor est Cedren. in Leone Armenio. Episcopis etiam tamquam Præsidibus verbi Dei, à Clericis & Monachis cum Codicibus Evangeliorum occurri antiqui moris fuit. Ekkeard. Junior de casib. Monaster. S. Galli cap. 1. *Parat illicò Basilicam, & aram parat tapetis, & pallio dorsili caminatam Evangelio Episcopum, aliquos qui aderant Presbyteros recipere jubet.* Et sub finem ejusd. capit. *Post non multum quoque temporis accidit Petrum etiam Veronensem Episcopum, à Palatio redeuntem, simili loci gratiâ inopinatum venire, fratres autem suscipientes illum, quod melius quidem habebant Evangelium ei offerebant.* Et idem cap. 9. *Ad recipiendum enim Episcopum cum Evangelio, etiam si frater conscriptus non fuerit, æquum esse ut pariter occurrant omnes concordant, & mox suscipitur Episcopus Victor Evangelium obtulit ipsi, quod ubi ille osculatur, Victor revertitur.* Nec recens institutum in solemni processu Episcoporum, super eorum caput pallium de-

Athanasio redeunti Alexandrini occurrunt variis agminibus per sexus ætates & artes divisis Nazian. orat. 21.

portari. Id honoris delatum Joanni Vincentio Ordinis Prædicatorum à Bononiensibus, non sine calumniâ apud Gregorium IX. quasi sese pro Apostolico gereret. Thomas Cantipratens. libr 2. cap. 1. *Ut autem Civitas Bononiensis approximantem audivit, occurrit ei Nobilium & Magnatorum, civium & populorum innumerabilis multitudo, qui nescientes aliquid majoris honoris impendere pannum sericum in quatuor hastis, supra sanctum virum in magno laudis jubilo deportabant. Hæc vidit Diabolus & invidit, instigatque quemdam nefarium, qui hæc Gregorio Papæ velocissimè nunciaret, addens quòd se frater Joannes pro Apostolico gereret, qui equo albo incederet, & super se pannum sericum faceret deportari.* Reverentiæ Episcopalis insigne argumentum est & illud, quòd nomen Episcoporum tam superstitum quàm defunctorum refertur in Dyptichis Ecclesiæ, & eorum memoria celebratur in precibus publicis, inter jura Episcopalia refertur ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος τούτου. Balsamon. in can. I. Synod. Constantinopolit. 1. & 2. Et in pœnis canonicis si Episcopus extraneos vel hæreticos hæredes instituerit, nomen ejus de Episcoporum memoriâ tollitur, id est inter Episcopos non recitatur. Synod. Carthag. can. 84. apud. Balsamon. African. can. 48. Joannis Chrysostomi nomen tabulis Ecclesiæ reponi jussit Atticus C. P. Socrat. libr. 7. cap. 25. *μνείαν ἰωάννου ἐν ταῖς εὐχαῖς ἐκέλευσε ποιεῖσθαι, ὡς δὲ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τῶν κεκοιμημένων εἴωθει γίνεσθαι. Præcepit ut Joannis mentio fieret in precibus, sicut de aliis Episcopis solet.* Etiam extranei Episcopi ex consuetudine nominati inter Missarum solemnia ut Archiepiscopus Ravennæ in Ecclesiâ Mediolanensi, de quo consultus Gregorius à Constantio Episcopo Mediolanensi ei respondit consuetudinem inquirendam libr. 3. indict. 12. epist. 37. *Quòd autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & Coepiscopum nostrum Joannem Ravennatis Ecclesiæ inter Missarum solemnia nominetis requirenda vobis consuetudo antiqua est.* Nec illud omittendum testimonium Ecclesiæ certantis in obsequium & honorem Episcoporum, quòd dies natalis id est anniversarius ordinationis Episcoporum, solemniter celebratur can. solemnitates de consecr. dist. 1. De natali Aurelii Carthaginensis Episcopi. Augustin. de verb. Domin. Sermon. 32. *Dies anniversarius ordinationis Domini senis Aurelii crastinus illucescit, rogat & admonet per humilitatem meam charitatem vestram, ut ad Basilicam Fausti devotione venire dignemini.* De natali suæ ipsius ordinationis idem homil. 24. *Veruntamen cùm dies anniversarius nostræ ordinationis exoritur, tunc maximè honor hujus officii tanquam primo imponatur, attenditur.* Ità & natalis ordinationis Romanorum Pontificum concelebratur, solemni cum invitatione Episcoporum. Paulin. epist. 16. ad Delphinium, de natali Anastasii I. Pontificis. *Posteà quoque*

interposito tempore, etiam ad natalem suum, quod Consacerdotibus suis tantum deferre solet, invitare dignatus est.

CAPUT XIII.

Thronus Symbolum Jurisdictionis Episcopalis. An liceat Episcopo per se mutare sedem in Ecclesiâ. Feuretius reprehensus.

EPISCOPUS solus in Ecclesiâ habet jus throni: Concil. Carth. IV. can. 34. *Episcopus in Ecclesiâ & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat.* can. Episcopus 95. dist. Sedem Episcopi Græci θρόνον vocant propter dignitatem. De cathedra Jacobi Euseb. libr. 7. cap. 14. τὸν γὰρ Ἰακώβου θρόνον τοῦ ἀποστόλου, τοῦ πρώτου τῆς Ἱεροσολύμων ἐκκλησίας, τὴν ἐπισκοπὴν πρὸς αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος, καὶ τῶν ἀποστόλων ὑποδεξαμένου εἰς δεῦρο πεφυλαγμένον, οἱ τῇ δὲ κατὰ διαδοχὴν περιέποντες ἀδελφοὶ σαφῶς τοῖς πᾶσιν ἐπιδείκνυνται. *Jacobi enim Apostoli cathedram, qui primus ad Hierosolymitanæ Ecclesiæ Episcopatum electus à Servatore & ejus Apostolis, ad istud tempus servatam Episcopi qui illic ordine successerunt, omnibus ostendunt.* Et Epiphan. hæres. 78. num. 7. καὶ πρῶτος οὗτος εἴληφε τὴν καθέδραν τῆς ἐπισκοπῆς ᾧ πεπίστευκε Κύριος τὸν θρόνον αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς γῆς πρώτῳ. *Et primus ille Episcopalem cathedram cœpit, cui primo suum in terris thronum Dominus tradidit.* Nec invidiosum nomen throni in Episcopo, quod conveniat & Regum solio; Græcis enim thronus nihil aliud est quàm sella cum subsellio, quâ usi sunt eriam privati: Atheneus. libr. 5. cap. 6. θρόνος αὐτὸ μόνον ἐλευθέριος ἐστι καθέδρα σὺν ὑποποδίῳ. *Thronus est sella cum subsellio, in quâ sedent liberi tantùm.* Sedes Episcopi debet esse sublimior propter dignitatem. Augustin. epist. 234. *Oportet ergo ut in congregatione Christianorum Præpositi plebis eminentiùs sedeant, ut in ipsa sede distinguantur, & eorum officium satis appareat; non tamen ut inflentur de sede, sed ut cogitent sarcinam undè reddituri sint rationem.* Et Ambros. de dignit. Sacerdot. cap. 3. *Nè habeatur in Ecclesiâ cathedra sublimior, & conscientia Sacerdotis reperiatur humilior.* Et idem eod. libr. cap. 6. *Nam quid aliud interpretatur Episcopus, nisi superinspector, maximè cum solio in Ecclesiâ editiore resideat, & ita cunctos respiciat, ut & cunctorum oculi in ipsum respiciant.*

Dignitatis causâ ut thronus Episcopi collocetur in medio sacrario seu Presbyterio, sanxit auctor Constitut. Apostolicar. libr. 2. cap. 57. κείσθω δὲ μέσος ὁ τοῦ ἐπισκόπου θρόνος παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθω τὸ πρεσβυ-

πέδιον, καὶ οἱ διάκονοι παρεστάτωσαν. *Sit solium Episcopi in medio positum, & ex utroque ejus latere sedeant Presbyteri, & adstent Diaconi.* In medio locatur thronus Episcopi propter dignitatem & autoritatem, quia est Symbolum Episcopalis Jurisdictionis & potestatis: Unde installatio Episcoporum fit solemniter per cathedræ impositionem. Gregor. Tur. libr. 8. cap. 5. *Cùm viderem eum à te tonsuro capite quasi Episcopum ordinari, deinde super cathedram puram, solâ fuligine tectam impositum ferri, prælucentibus coram Lychnis & cereis.* Et Ademar. in Chronic. de installatione Giraldi Lemovicensis Episcopi: *Primò ad S. Martialem venerunt simul & recepti sunt à Monachis; inde Monachi duxerunt cum antiphonis ad Ecclesiam Cairohensem, ibi in cathedrâ sedit, & humeris populi vectus, Canonicis antiphonas concinentibus textum Evangelii à Grimoardo legendum sumpsit, & ita legens, & assiduè dextrâ benedicens, ad ostium Basilicæ S. Stephani sedens cum gloriâ deductus est: Grimoardus tradidit ei portas Ecclesiæ, Arnaldus cordas signorum, & ambo in sede Sancti Martialis inthronizaverunt eum, & altâ voce, Te Deum laudamus Arnaldus Episcopus intonuit, Episcopum sedentem osculati sunt omnes.* Ideòque Episcopus non potest cathedram collocare in Monasteriis, & aliis locis exemptis. can. luminoso. 18. qu. 2. sed in propriâ Ecclesiâ omnia agit è cathedra; ut reconciliatio pœnitentium, quæ fiebat ab Episcopo per manuum impositionem, solebat fieri ante absidem, seu tribunal Episcopi. Conc. Carthag. III. can. 32. can. Presbyter. 26. qu. 6. In docendi officio maximè elucebat dignitas cathedræ Episcopalis; solebant Episcopi orare ad populum é suggestu pro gradibus altaris: Augustin. de civit. Dei libr. 22. cap. 8. *Quòd cùm ex Dominico Paschæ die tertiò fieret in gradibus exedræ, in quâ de superiore loquebar loco.* Et idem de verb. Domini serm. 62. *Quamquàm & nos qui vobis videmur de superiore loqui loco, cum timore sub pedibus vestris sumus quoniam novimus quàm periculosa ratio de istâ, quasi sublimi sede reddatur.* Hinc pacis causâ, abdicatâ sede Constantinopolitanâ Gregorius Nazianzen. in oratione habitâ in Synodo 150. Episcoporum quæ est 32. valedixit cathedræ sublimi & cancellis suggestûs; è quo solebat orare: χαῖρε καὶ ὦ καθέδρα τὸ ἐπίφθονον ὕψος, τοῦτο καὶ ἐπικίνδυνον & paulò post, καὶ ἡ βιαζομένη κιγκλὶς αὕτη τοῖς περὶ τὸν λόγον ὠθιζομένοις. *Vale cathedra, invidiosum hoc & periculosum fastigium, atque hujus suggestûs cancelli, vim passi ab auditoribus impellentibus.* Cathedra Episcoporum erat gradibus elevata, & velo adornata, & hoc est quòd ait Augustin. epist. 203. perstringens pompam Episcoporum, *nec absidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ.* Et hæc omnia instituta sunt propter dignitatem & autoritatem Episcoporum, & propter mysticam rationem ut Episcopus noscat se versari in loco sublimi, sed periculoso, ut è speculâ

ſubditis invigilet, & ſine reprehenſione vivat tamquàm poſitus coram omnium oculis.

Feuretius libr. 3. cap. 3. num. 12. quo ſolet ingenio dignitati, & poteſtati Epiſcoporum inſultare, & ad invidiam in ipſos nomen Principis ciére, cenſuit Epiſcopum non poſſe mutare ſedem, vel altius tollere, ſine conſenſu Metropolitani, Principis & Capituli. Ego non ingratiis fatear Epiſcopo non licere ſublimiùs tollere cathedram, quàm par ſit, nec eam transferre in locum incongruum & incommodum Epiſcopali miniſterio. Notatur inter cætera Paulus Samoſatenus Antiochenus Epiſcopus quòd ſublimiorem thronum ſibi poſuiſſet. Euſeb. libr. 7. cap. 24. *Βῆμα καὶ θρόνον ὑψηλὸν ἑαυτῷ κατασκευασάμενος, οὐχ ὡς χριστοῦ μαθητὴς σήκρητον δὲ ὥσπερ οἱ τοῦ κόσμου ἄρχοντες ἔχον τε καὶ ὀνομάζων. Tribunal & thronum ſublimem ſibi comparans non ut Chriſti diſcipulus, ſecretum ſive ſecretarium, ut ſeculares magiſtratus vocans.* Admiranda magis quàm imitanda humilitas S. Martini Turonenſis Epiſcopi qui in ſecretario Eccleſiæ numquam viſus eſt ſedere in cathedrâ, ſed tantùm humiliore ſellulâ, cujus comparatione faſtum cujuſdam Epiſcopi qui ſublimiori ſede velut regio ſolio conſedebat, meritò reprehendit Sever. Sulpit. de virtutib. B. Martin. dialog. 3. *Illud non prætteribo, quòd in ſecretario ſedens numquam cathedrâ uſus eſt, nam in Eccleſiâ nemo umquam illum ſedere conſpexit, ſicut quemdam nuper teſtor Dominum, non ſine meo pudore vidi, ſublimi ſolio quaſi regio tribunali, celsâ ſede reſidentem. Sedebat autem Martinus in ſellulâ ruſticanâ ut eſt in uſibus ſervulorum, quas nos ruſtici Galli Tripetias, vos Scolaſtici, ut certè tu qui de Græciâ veniſti tripodes nuncupatis.* Sed nimis durum eſt legem ignotam Patribus, & Canonum regulis dari Epiſcopis, nè poſſint mutare Sedem in Eccleſiâ, ſi ita rationabiliter viſum fuerit, non expectato conſenſu Principis, vel Metropolitani, vel Capituli. Baſilica Epiſcopalis, ut cæteræ, eſt in poteſtate Epiſcopis. Conc. Aurelianenſ. I. can. 19. omnes Baſilicæ. 16. qu. 7. Epiſcopi eſt ornare & inſtaurare Eccleſiam, ſi quid igitur Epiſcopus novi ædificet in Eccleſiâ, quo locus deformior vel deterior fiat, poteſt conveniri interdicto, nè quid in loco ſacro fiat. L. 1. ff. nè quid in loc. ſacr. vel poteſt ei novum opus nunciari, & ſi nuntiationi non deferat, poteſt provocari ad Metropolitanum vel proximum Superiorem. cap. dilecti. de appellat. cap. cùm ex injuncto. de novi oper. nunciat. Satis idonea ſunt hæc remedia juris, ut deformitati vel incommodo Eccleſiæ conſulatur, fruſtrà ei occurritur ſine neceſſitate, accerſito præmaturè & extra ordinem auxilio Metropolitani, vel Principis. Non poteſt adiri Metropolitanus ante gravamen, nec cognoſcit de cauſis Epiſcoporum niſi per appellationem. cap. duo ſimul. de offic. Ordinar. can. conque-

ftus. 9. qu. 3. nimiſque invidioſum eſt in re leviori, cui juris communis providentia patet, peti auxilium Principis. Fruſtrà poſtulatur à Principe quòd de jure communi obtineri poteſt. L. Imperatores. ff. de reb. auctor. judic. poſſid.

CAPUT XIV.

Epiſcopalis Juriſdictionis eſt inſtitutio & deſtitutio Clericorum. De jure collatio Beneficiorum ſpectat ad Epiſcopum, ex conſuetudine vel privilegio ad inferiores. Collatio facta ab Epiſcopo poſt jus devolutum ad Superiorem eſt nulla & irrita. An detur locus appellationi tamquam ab abuſu: reprehenditur Feuretius. An collatio Beneficiorum devolvatur à Vicario ad Epiſcopum: notatur error Feuretii. Concurſus Summi Pontificis in collatione Beneficiorum.

AD Epiſcopum pertinet inſtitutio & deſtitutio Clericorum cap. conquerente. de offic. Ordinar. cap. cùm ex injuncto. in fin. de hæretic. Cujus eſt Ordinatio, ejuſdem eſt inſtitutio; Ordinationem ſtatim ſequebatur inſtitutio; Ordinatio non fiebat ἀπολελυμένως, abſolutè ſine titulo; quemquam ſine titulo ordinari vetitum eſt Conc. Chalced. can. 6. & conſtitutione Urbani II. can. neminem. can. Sanctorum 70. diſt. Cùm quis ordinabatur Preſbyter vel Diaconus, vel Clericus, ordinabatur ſub titulo certæ Eccleſiæ; quod ſuâ ætate in deſuetudinem abiiſſe teſtatur Zonaras in d. can. 6. οὕτως τὸ παλαιὸν πᾶς χειροτονούμενος τῆς δὲ τῆς ἐκκλησίας ἱερεὺς, ἢ διάκονος ἢ κληρικὸς ἁπλῶς ὠνομάζετο, εἰ καὶ νῦν τοῦτο πάντη καταπεφρόνηται. *Sic olim quicumque ordinabatur Sacerdos vel Diaconus, vel Clericus, hujus Eccleſiæ nuncupabatur, quamvis hoc totum poſtea ſit neglectum.* Antiqui juris obſervantiâ Hilduinus Abbas Cœnobii Sancti Dionyſii, priuſquàm conſecraretur in Epiſcopum Colonienſem, Preſbyter ordinatus eſt ad titulum Eccleſiæ Colonienſis: Regino 2. Chronic. *Porrò Coloniæ Agrippinæ Rex Hilduinum Abbatem præponere tentavit, in Pontificali cathedrâ, fecitque à Francone Epiſcopo Tungrenſis Diœceſis, in Aquiſpalatio Preſbyterum ordinari, ad titulum Sancti Petri prædictæ Metropolis.* Inde diviſis Parochiis in ſingulis Eccleſiis, ſinguli Preſbyteri inſtituebantur. Conc. Sardic. can. 6. Conc. Rhemenſe can. 9. can. ſicut in unaquaque. 21. qu. 2. Dionyſ. epiſt. 2.

can Ecclesias. 13. qu. 1. De Alexandrinis Ecclesiis. Epiphan. hæres. 68. art. 4. καθ᾽ ἑκάστην γὰρ εἷς πρεσβύτερος ἐστιν ἀποτεταγμένος. *Nam unicuique Ecclesiæ unus attribuebatur Presbyter.* Aliquandò de gratiâ Ordinatorum fiebat, ut Presbyteri ordinarentur sine certo titulo, postulante ordinando, sic à Lampio Barcinonensi Episcopo, sine titulo se ordinatum memorat. Paulin. epist. 6. ad Severum. *Nam ea conditione in Barcinonensi Ecclesiâ consecrari adductus sum, & ipsi Ecclesiæ non alligarer, in Sacerdotium tantùm Domini, non etiam in locum Ecclesiæ dedicatus.* Sed hoc vix fiebat, ut quisquam ordinaretur sine titulo; pro Clericis non habebantur qui ordinati essent sine titulo, & notæ causâ Acephali, id est sine capite dicebantur, hujusmodi Clericos velut monstra horrescebat Ecclesia. Concil. Moguntin. I. can. 22. *De Clericis vagis, seu de Acephalis, id est, de his qui sunt sine capite, neque in servitio Domini nostri, neque sub Episcopo, neque sub Abbate, sed sine canonicâ vel regulari vitâ degentes, hos neque inter laïcos secularium officiorum studia, neque inter Clericos religio tenet divina, &c.* Quòd paucioribus repetitur ex Conc. Parisiens. can. nulla 93. dist. Hâc analogiâ quemdam Clericum Acephalum id est sine titulo à se non discessurum Lundensi Arch. spondet Stephan. Tornacens. epist. 153. *Absit ut Acephalus exeat à vobis, & tamquam ventis expositus sine titulo Clericus, &c.* Ex quo institutio separata est ab ordinatione, & collatio Ecclesiarum fuit in merâ & liberâ potestate Episcoporum; unde natum est Beneficii nomen. Collatio Ecclesiarum seu Beneficiorum mansit etiam penès Episcopos. can. decretum. can. regenda. can. quæcumque. 10. qu. 1. can. omnes Basilicæ. can. nullus. 16. qu. 7. can. quidam. 18. qu. 2. cap. ex frequentibus de institut. Et collatio Beneficiorum pertinet ad electum post confirmationem, ante consecrationem. cap. nosti. cap. qualiter. cap. transmissam, de elect. cap. cùm jam dudum. de præbend. quia electus per confirmationem assequitur ea quæ sunt Jurisdictionis, quorum in censu est collatio beneficiorum. Gloss. in d. cap. transmissam, & in cap. aqua de consecr. Eccles. vel altar. Etsi beneficium sit liberum, collatio mera pertinet ad Episcopum, quæ dicitur propriè collatio; si verò beneficium sit juris Patroni, institutio dicitur pertinere ad Episcopum, ad præsentationem Patroni, & in hoc distinguitur institutio à collatione. cap. si quando. de offic. delegat. cap. cùm in illis. §. cùm autem. de præbend. in VI. In Ecclesiis seu Capellis unitis Monasteriis, quoad temporalia, id est quoad decimas, oblationes, vel alias obventiones, præsentatio Presbyteri pertinet ad Monachos, institutio ad Episcopum. can. sanè quia. 16. qu. 2. can. Capellani. 13. qu. 2. cap. 1. de Cappell. Monachor. cap. cùm & plantare. §. in Ecclesiis. de privileg.

vileg. cap. sicut nobis. de suppl. neglig. Prælat. In Ecclesiis verò quæ pleno jure, id est quoad temporalia & spiritualia, quoad decimas & alios reditus, & quoad curam animarum pertinent ad Monachos, institutio pertinet ad Monachos: cujus enim est possessio, id est res possessa, ejus est institutio. can. visis. 16. qu. 2. cap. cùm inter. de re judicat. & hoc jure usi etiam Templarii. d. cap. cùm & plantare. §. in Ecclesiis. Joann. Salisber. Policratic. libr. 7. cap. 22. *Mirabile est in oculis nostris: Milites namque sui favore Ecclesiarum dispositionem vendicant, occupant personatus, & quodammodo sanguinem Christi fidelibus ministrare præsumunt; quorum ferè professio est humanum sanguinem fundere.*

De jure collatio beneficiorum pertinet ad solum Episcopum, salvo jure patronatûs: sed ex consuetudine, vel privilegio eadem potest pertinere ad alios inferiores Episcopo; ut ad Capitulum, cap. cùm Ecclesia Uvlterana. de Elect. vel ad unum è Canonicis ratione suæ hebdomadæ; cap. mandatum. de præbend. in 6. vel ad Archidiaconum, quod obtinet in Archipresbyteratu; can. si in plebibus. 63. dist. de quo Arnulf. Lexov. epist. 37. vel ad Abbates vel Abbatissas, cap. cùm olim de præscrip. cap. dilecta. de major. & obedient. cap. dilecta. de excess. Prælat. vel ad Cardinales in suis titulis, quia in his habent jura Episcopalia; cap. his quæ. de major. & obedient. cap. dilectus. de Capell. Monachor. Malè sibi suadet Jo. Andreas in cap. quamquàm. de Elect. in 6. collationem beneficiorum non propriè esse Jurisdictionis Episcopalis, quòd multi etiam non Episcopi beneficia conferant: quòd enim beneficia conferuntur ab inferioribus Episcopo, non est de jure, sed ex privilegio, vel consuetudine prescriptâ; & licet de jure collatio beneficiorum spectet ad solum Episcopum, tamen Abbas vel inferior, eam longo tempore præscribere potest adversùs Episcopum, quia est solùm Jurisdictionis Episcopalis; d. cap. cùm olim. Ea quæ sunt ordinis Episcopalis, ab inferioribus nullo tempore præscribi possunt, cap. quantò de consuetud. sed ea quæ sunt Jurisdictionis præscribi nihil vetat, d. cap. cùm olim. Episcopus potest conferre beneficia etiam extra Diœcesim, quia collatio beneficiorum est Jurisdictionis voluntariæ; cap. post electionem. de concess. præbend. Gloss. in cap. novit. de offic. Legat. Ea quæ sunt voluntariæ Jurisdictionis, quocumque loco expediri possunt; ut adoptio, emancipatio, manumissio, L. 2. ff. de offic. Proconf. L. emancipari de Adopt. Dubitatum est an idem juris esset in Vicario Episcopi: Baldus in d. L. 2. & Barbutias in d. cap. novit. censuerunt Vicarium Episcopi non posse conferre beneficia extra Diœcesim, quia Jurisdictio delegata non potest exerceri extra territorium delegantis; Bartol. in L. cunctos populos C. de summ. Trinit. quorum sententiam juvat cap. statutum de

præbend· in 6. in verb. per suos Vicarios generales, in eorum Diœcesibus existentes. Tamen verius est etiam Vicarium Episcopi posse conferre beneficia extra Diœcesim, quia unum est tribunal Episcopi & Vicarii cap. referente de præbend. cap. non putamus de consuetud. in 6. cap. Romanâ de appellat. eod. libr. Vicarius in collatione beneficiorum eodem jure utitur quo Ordinarius, quia una & eadem Ecclesia seu res non debet diverso jure censeri, cap. cùm in tuâ de decim. cap. quia circa de privileg. & hæc est sententia Boer. quæst. 30. Covarruv. 3. variar, cap. 20. Rebuff. in prax. part. 1. in form. Vicariat. n. 227. Flamin. de resignat. benefic. libr. 7. qu. 24. n. 32. Gloss. in Pragm. tit. de collat. §. & quia unf. Vicario. Eadem ratione collatio beneficii quocumque tempore fieri potest, etiam die feriato vel de nocte, quia est voluntariæ Jurisdictionis L. 2. actus. C. de Feriis. Frideric. Senens. consil. 11. Rebuff. de nominat. qu. 14. num. 27. & 31. Gomes. in regul. de infirm. qu. 38. Flamin. de Resignat. benefic. libr. 12. qu. 8. num. 38. Navarr. Concil. 8. num. 1. Barbosa in cap. consuluit de offic. delegat.

Collatori ordinario dantur sex menses ad conferendum: cessante Ordinario intra tempus collatio devolvitur ad superiorem gradatim, & collatio facta ab Ordinario post jus devolutum ipso jure nulla & irrita. cap. licet. cap. litteras. cap. ult. de supplend. neglig. Prælat. cap. nulla. cap. cum nostris, de concess. præbend. cap. cùm accessissent. de Constitut. Fevretius tamen qui rimulas ubique sectatur, ut appellationi tamquam ab abusu aditum inveniat, ab hujusmodi collatione tamquam ab abusu appellari posse voluit libr. 2. cap. 6. n. 11. Quod nimis absurdum est, non unâ ratione: Primò, non licet appellare tamquam ab abusu, vel quomodocumque, nisi à sententiis Judicum; appellatio non admittitur nisi à Judice, & ab actu judiciali. L. scire oportet. ff. de excuss. tutor. Appellatio iniquitatis sententiæ querelam continet. L. Præfecti. ff. de minorib. At collatio beneficii est quidem actus Jurisdictionis, non contentiosæ, sed voluntariæ; est actus extra judicialis qui non recipit appellationem: nimirum est mera donatio. d. cap. ult. de suppl· neglig. Prælat. cap. postulastis. de concess. præb. Secundò, à collatione facta jure devoluto ad Superiorem appellare haud necesse est, quia collatio beneficii facta post devolutionem, ipso jure est nulla & irrita, tamquàm facta à non habente potestatem cap. ex frequentibus de institut. Lapsu temporis collatio devolvitur ipso jure ad Superiorem, devolutio fit ipso jure, & transfert potestatem conferendi vel eligendi ad Superiorem cap. nè pro defectu de Elect. cap. quamquam. eod. tit. in 6. Rebuff. in prax. part. 1. tit. de devolut. n. 27. Molin. in regul. de infirm. resignantib. num. 52.

Fruſtrà igitur deſideretur appellationis auxilium, maximè appellationis tamquam ab abuſu, quod eſt ſubſidiarium; nec datur niſi deficiente toto jure, cùm ratio nullitatis ſufficiat: Fruſtrà Pontifices tot vigiliis remedia juris excogitarunt, pro ritè ordinandis & componendis collationibus beneficiorum, ſi ea tamquam vacua & inania, indigent auxilio Prætoris: fruſtrà denique poſtulatur à Principe quod de jure communi obtineri poteſt. L. Imperatores. ff. de reb. auctor. judic. poſſidend.

Epiſcopus poteſt conferre beneficia per ſe, vel per Vicarium; quia collatio beneficiorum eſt Juriſdictionis, & quæ ſunt Juriſdictionis mandari poſſunt inferioribus Clericis cap. aqua. de conſecrat. Eccleſ. vel altar. Sed Vicarius Epiſcopi non confert beneficia, ſine ſpeciali mandato cap. final. de offic. Vicar. in 6. cap. dudum de præbend. eod. Quòd ſi Vicarius conferat beneficium incapaci vel indigno, quæſitum eſt an collatio devolvatur ſeu redeat ad Epiſcopum. Fevret. libr. 3. cap. 3. num. 18. exiſtimavit collationem devolvi ad Ordinarium, motus hac ratione, quòd Vicarius conferendo indigno vel incapaci, non poteſt privare Ordinarium jure propriæ collationis. Sed parum meretur de Epiſcopis, qui hoc loco aliena & indebita jura eis tribuit, non idoneum habitura auctorem, & paſſim propria eis eripit, variis technis & artibus: à Vicario enim ad Ordinarium devolutionem admitti, omninò à jure abhorret; quia unum eſt auditorium Ordinarii & Vicarii, à Vicario ad Epiſcopum non admittitur appellatio; ergo nec devolutio, nè ab eodem ad eundem admittatur devolutio, vel appellatio. d. cap. referente, d. cap. non putamus. d. cap. Romana. & ita placuit Garciæ de beneficiis. part. 5. cap. 8. Nec valet ratio quæ movet Fevretium quòd dolo Vicarii Ordinarius non poteſt privari jure collationis, quia Ordinarius ſibi imputare debet quòd non idoneum Vicarium, vel Procuratorem elegit, C. denique Suit. L. cum mandatu in fin. ff. de minoribus. L. fin. C. de acquir. poſſeſſ. Vicarius quidem poteſt revocari ad nutum, Clem. & ſi principalis de reſcrip. ſed ejus geſta ante notitiam revocationis rata erunt, propter fidem publicam. L. ſi fortè. ff. de offic. Præſid. Etſi Vicarius Epiſcopi antequàm revocaretur, beneficium contulerit indigno, vel incapaci, jus conferendi beneficii quaſi vacantis non devolvitur ad Ordinarium, ſed ad Summum Pontificem, qui ſolus confert beneficia vacantia per incapacitatem jure devoluto; Epiſcopus verò confert beneficia vacantia per mortem vel renunciationem.

Collatio beneficiorum pertinet ad Epiſcopum tàm de jure communi, quàm de conſuetudine generali. cap. cùm veniſſent de inſtitut. Sed poteſtas conferendi quæ datur Epiſcopis, non impedit præventionem Summi Pontificis, qui concurrit cum omnibus Ordinariis in collatione be-

neficiorum, & in concursu per præventionem confert quæcumque beneficia vacantia cap. si à sede. de præbend. in 6. quia est Ordinarius ordinariorum, can. cuncta per mundum. 9. qu. 3. cap. antiqua de privileg; Tamen jure novissimo, & secundùm decreta Senatûs Paris. concurrentibus in datâ provisione Apostolicâ & provisione Ordinarii, præfertur jus ordinarii collatoris. Constitutione D. Ludovici anni 1268. Ordinariis restituta est collatio libera beneficiorum, sublatis reservationibus Apostolicis beneficiorum nondùm vacantium quas gratias expectativas vocant. Hanc secuta est constitutio Caroli VI. anni 1418. edita occasione schismatis quo tum laborabat Ecclesia scissa in partes Benedicti & Joannis 24. Jo. Juvenal de Ursinis in ejus vit. ad ann. 1398. *Et fut conclud que l'Eglise de France seroit reduite à ses anciennes libertez, & franchises; c'est à sçavoir, que les Ordinaires donneroient les Benefices estans en leurs collations, & que toutes graces expectatives & reservations cesseroient, & que aux benefices on procederoit par voie d'élection, & en appartiendroit la collation aux Ordinaires, &c.* Sed constitutio regia brevi sublata propter abusus Ordinariorum, quòd pleraque beneficia conferrent proximis & vernaculis, contemptis viris benè meritis, non sine querelâ Universitatis Parisiensis. Idem Ursin. ad ann. 1399. *Pourceque par les Ordonnances Royaux, qui avoient esté mises sur l'Eglise de France avoit esté remise en ses libertez & franchises, & ordonné que les Ordinaires donneroient les Benefices; ils en disposerent à leurs valets & serviteurs, & de ce ceux de l'Université s'en plaignirent, & non sans cause.* Et idem ad ann. 1414. *Et ce qui meut le Roy & son Conseil à non user desdites Ordonnances, ce fut pource qu'on disoit communement que les Ordinaires usoient tres-mal de la collation des Benefices, & les donnoient à leurs parens & serviteurs, sans en faire provision aux Gens notables, Clers graduez ou Nobles.*

CAPUT XV.

Episcopalis Jurisdictionis est erectio Parochiarum Justitiæ Ecclesiarum. Creatio dignitatum Ecclesiasticarum de novo est summi Pontificis.

AD Episcopum pertinet novorum titulorum, seu Ecclesiarum Parochialium erectio. Nova Ecclesia seu Capella non potest substrui intra fines alterius, nè antiquiores Ecclesiæ propter novas suam justitiam amittant, id est decimas, oblationes & alia jura canonica can. quicumque. can. de decimis. 16. qu. 1. Justitiæ Ecclesiæ sunt decimæ, & oblationes quæ jure communi debentur Ecclesiæ Parochiali, vel quarta funeraria ut in cap. certificari. de sepulturis. Hac significatione justitias Ecclesiarum Aquitaniæ, à Vuaffario Duce armis vindicasse dicitur Pipinus. Annales Pithœani. ad ann. 760. *Tunc Pipinus Rex cernens Vuaffarium Ducem Aquitaniorum minimè consentire justitias Ecclesiarum, partibus quæ erant in Francia, consilium fecit cum Francis, ut iter ageret supradictas justicias quærendo in Aquitania.* Ita Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus Adeboldo petenti, ut sibi liceret oratorium ædificare, in finibus matricis Ecclesiæ, quæ sita erat in Rhemensi Diœcesi, in loco cui nomen Turris, petita concessit, salvo jure antiquæ loci ipsius Ecclesiæ, & Presbyteri ejusdem. Flodoard. lib. 3. Rhemens. Hist. cap. 20. Ecclesia nova potest exædificari in finibus alterius, causâ cognitâ justa de causa, putà excrescente multitudine plebis can. præcipimus. 16. qu. 1. Innocent III lib. 2. epist. 6 vel ob distantiam locorum, vel difficultatem Parochianorum accedendi ad Ecclesiam, propter transitum obvii fluminis, maximè per hyemem. cap. ad audientiam. de Eccles. ædificand. Capitul. Carol. Calu. tit. 5. cap. 7. *Ut Episcopi Parochias Presbyterorum, propter inhonestum & periculosum lucrum non dividant: Sed si necessitas populi exegerit, ut plures fiant Ecclesiæ, aut statuantur altaria, cum ratione & auctoritate hoc faciant. Scilicet ut si longitudo, aut periculum aquæ vel sylvæ, aut alicujus certæ rationis, vel necessitatis causa poposcerit, ut populus & sexus infirmior, mulierum videlicet vel infantum; aut etiam debilium imbecillitas, ad Ecclesiam principalem non possit occurrere, & non est sic longè villæ, ut Presbyter illic sine periculo ad tempus & congruè non possit venire, statuatur altare; & si ita populo complacet, & commodum fuerit, nè sine*

ratione scandalizetur, Parochia maneat indivisa. Sin autem præfatæ causæ postulaverint, & populus non conductus, neque cupiditate vel invidiâ excitatus, sed rationabiliter addamaverit, ut Ecclesia illis fieri & Presbyter debeat ordinari, hoc Episcopi Episcopaliter teste Deo, in conscientiæ puritate, cum ratione & auctoritate, sine intentione turpis lucri, maturè consilio Canonico tractent, & utilitati ac saluti subjectæ plebis quæque agenda sunt peragant, & secundùm quod subtaxerint cuilibet Presbytero de Parochia, de dispensa quoque debita ab illo minus accipiant, & alteri, qui quod dividitur à Parochia suscipit, sub hac eadem mensura imponant.

Sola tamen excrescentia populi non est idonea causa erigendi novam Ecclesiam; quod huic casui consulatur alio remedio, nimirum adjunctis Clericis, qui sufficiant ad implendum munus: sed gravior causa desideratur, nempè distantia locorum, & difficultas Parrochianorum accedendi ad percipienda Sacramenta Ecclesiastica, & divina Officia audienda. Conc. Trident. sess. 21. de reform. cap. 4. Farinac. decis. 288. vol. 2. Parochio non sunt prœpagandæ quæstûs causâ, puta ut procurationes & alia jura Episcopalia augeantur, vel ambitionis causâ, ut numerus subditorum accrescat: quam ob causam de propagatione Parochiarum Episcopos suæ ætatis increpat Zozimus epist. 1. ad Isichium. *Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis ubi solitudo est talium reperitur, dum Parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, divinos Ordines largiuntur*, can. si officia 59. dist. Justis de causis nova Ecclesia potest ædificari in finibus alterius, desertâ ejusdem parte si sit pinguior, & habeat unde alia Ecclesia dotari possit, salvo honore matricis; d. cap. ad audientiam. Sic Hierosolymitanam sedem in Patriarchalem erectam, salvo honore Metropolitani, is erat Cæsariensis, patet ex Conc. Nicen. can. 7. can. quoniam. 65. dist. In constructione novæ Ecclesiæ reservatur competens honor matrici, puta annuus census in argumentum subjectionis; cap præterea. 2. de Transact. Hoc pacto Theodoricum Monasteriensem Episc. Ecclesiam sancti Pauli fundasse, & fratribus in ea institutis dedisse novem Ecclesias, quæ annuum censum solverent matrici, & Capitulo refert Albert. Krantz. Metropol. libr. 8. cap. 5. Matrici Ecclesiæ reservatur & pars oblationum quæ à fidelibus offeruntur die dedicationis Ecclesiæ, vel alio die solemni; can. Eleutherius, 18. qu. 2. Ivo Carnotens. epist. 172. *Noverit ergo præsens ætas omniumque secutura posteritas, quod Mauricius Blesensis Cœnobii Launomari Abbas, intra terminos cujusdam Parochiæ suæ quæ dicitur, Ulcha Capellam quandam nostrâ*

auctoritate munitus cœpit ædificare, ad quam quidam Parochiani, qui remoti erant à matrice Ecclesia, suis temporibus debitas oblationes reddituri possent convenire. Et in fine epist. *Unde eum à causa cecidisse intelligentes, Capellam quam Blesensibus ædificare concessimus de cætero confirmamus, & omnes oblationes Capellarum adjacentium Parochiæ quæ dicitur Ulcha, illibatas tenere sancimus.* Matrici servatur & in diebus solemnibus litæ vel processûs solemnis officium, quod est idoneum argumentum subjectionis cap auditis. de præscript. cap. Cùm inter. de re judicat. Anselm. Leodiens. de Gest. Leodiens. Pontif. cap. ult. *Cùm nedum in Episcopali Cathedra, sed etiam in rusticanâ qualibet Parochia, illud jus sibi mater Ecclesia defendat, ut in majoribus solemnitatibus filiarum suarum frequentiâ visitetur: quod si neglectum fuerit, judicio suorum Synodalium in sua Synodo vindicetur.* Matrici Ecclesiæ vel Rectori ejusdem servatur & jus præsentandi unà cum fundatore, in præmium dotationis quòd delibata sit de ejus sinu, & dotata de ejus censu; d. cap. ad audientiam. Ecclesia filialis dicitur, quæ de novo oritur, quasi ex utero matricis Ecclesiæ. Ex justa verò causa nova Ecclesia potest excitari in finibus alterius per Episcopum, etiam invito Rectore matricis Ecclesiæ, servatis solemnibus d. cap. ad audientiam, & Conc. Trident. loco laudato. Ecclesia simplex vel Capella potest erigi ab Episcopo in curatam sed solius summi Pontificis est Ecclesiam erigere in Collegiatam De eis Rebuff. in prax. par. 1. Tit. de erectio. in curat. & Parochial. & seq. de erect. in Collegiat.

Creatio vero dignitatum Ecclesiasticarum de novo in Ecclesia pertinet ad summum Pontificem. can. 1. 22. dist. cap. cùm olim. de Consuetud. Idem dicendum de suppressione & extinctione dignitatum cap. cùm accessissent. cap. ex parte de Constitut. Innocent III. lib. 2. epist. 36. Marcus. qu. 383. tom. 1. Suppressio verò & extinctio præbendarum potest fieri ab Episcopo, non sine magnâ necessitate, putà ob tenuitatem, ubi præbendæ ita tenues sunt, ut non sufficiant sustentationi Canonicorum. Conc. Trident. sess. 24. de Reform. cap. 15. quod sancitum est constitutione Aurelianensi Art. 23.

CAPUT XVI.

Episcopalis Jurisdictionis est unio beneficiorum. Unionis solemnia. Cur in unione non requiratur consensus plebis. Laudatur fides plebis.

EPISCOPUS ex justis causis potest unire beneficia suæ Diœcesis non exempta cap. sicut unire. de Excess. Prælat. cap. exposuisti. de præbend. cap. consultationibus. cap. Pastoralis. de donat. Clem. si una. de reb. Eccles. non alienand. Cle. ne in agro. §. ad hæc de stat. Monach. quia unio beneficiorum, perinde at collatio est Jurisdictionis Episcopalis. Etiam reservata seu devoluta sedi Apostolicæ unire potest Episcopus, tamquam Apostolicæ sedis delegatus, nec devolutio impedit unionem, quæ sine præjudicio obtinentium, id est cujus effectus suspenditur ad mortem usque provisi Pontificii. Conc. Trident. sess. 21. de reform. cap. 5. Rebuff. in prax. part. 1. de unionib. num. 31. Episcopus potest unire deneficia, etiam Monasteriis vel aliis locis piis, etiam exemptis d. cap. consultationibus. d. cap. Pastoralis. d. Clem. si una. Ordinarius potest admittere resignationem ad effectum unionis, licet alià, non admittat resignationem in favorem, quia unio non fit in gratiam personarum, sed propter necessitatem, & utilitatem Ecclesiæ Molin. in Reg. de publicand. num. 137. 138. Sede vacante Capitulum an potest unire beneficia spectantia ad collationem Episcopi, videretur posse, quia ea quæ sunt Jurisdictionis Episcopalis transeunt in Capitulum sede vacante. cap. cum olim. de Majorit. & obedient. cap unic. eod. tit. in 6. tamen verius est non licere Capitulo unire, quia vacante sede nihil est innovandum; cap. unico, ne sede vacant. Rebuff. d. tit. de unionib. num. 36. Et unio est alienatio quædam quæ tollit Episcopo potestatem conferendi & jura Episcopalia, minuitque numerum subditorum nec valere potest sine consensu Episcopi.

Vicarius Generalis Episcopi non potest unire beneficia sine speciali mandato, etiam si ei data sit facultas conferendi cum clausula generali, & ad omnia alia etiam requirentia speciale mandatum, quæ non extenditur ad majora expressis cap. qui ad agendum, de procur. in 6. Rebuff. d tit. de unionib. num. 37. & in form. Vicariat. num. 102. Inferior Episcopo, puta Abbas vel prior non potest unire beneficia, etiam si habeat potestatem

potestatem conferendi, nisi hoc specialiter ei competat ex privilegio Apostolico, vel præscriptione immemoriali. d. cap. sicut unire, & d. Clem. Nè in agro §. ad hæc. Rebuff. d. tit. de unionib. num. 32. & in forma Vicariat. num. 102.

Unio beneficiorum per Episcopum facienda est, causâ cognitâ, vocatis quorum interest, putà Capitulo Cathedralis Ecclesiæ; quia unio est alienatio quædam, quæ consensum Capituli desiderat. d. Clem. si una. Conc. Tridentin sess. 7. de reformat. cap. 6. Boer. qu. 345. idque etiamsi unio fiat ab Episcopo tanquam Apostolicæ sedis delegato; quia etiam hoc casu unio fieri debet secundùm formam juris. Conc. Trident. sess. 21. de reform. cap. 5. In unione faciendâ requiritur etiam consensus Patroni, sive Laïci, sive Ecclesiastici d. cap. Pastoralis. Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 5. quia status Ecclesiæ non potest immutari sine consensu Patroni. cap. suggestum. de jure Patronat. cap. pervenit. de Censib. cap. dilecta de Excess. prælat. Can. Monasterium 16. qu. 7. Panormitan. in cap. Cùm accessissent de Constitut. Jo. Sarisber. epist. 126. *Non assentiente nedum reluctante fundatore, status Ecclesiæ mutari non potest, aut subjici servituti.* In unione faciendâ requiritur etiam consensus inferioris Collatoris d. Clem. nè in agro. §. ad hæc. Beneficia etiam Regii Patronatûs vel collationis non possunt uniri sine consensu Regis. Chopin. 2. Monastic. tit. 2. num. 21. Non requiritur tamen consensus Rectoris Ecclesiæ cùm & fraus non fiat, & unionis effectus in pendenti sit quoad vixerit d. Clem. si una. d. cap. consultationibus. Conc. Trident. sess. 21. de reformat. cap. 5. 10. Gallus. qu. 134. Rebuff. in prax. part. 1. in Regul. de unionib. gloss. 11. num. 8.

Nec requiritur vocatio vel consensus plebis in unione facienda, quia Laïci nihil juris habent in rebus Ecclesiasticis, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi. Can. benè quidem. 96. dist. & in his Episcopi judicium plebs sequi debet. Ignat. epist. ad Philadelph. τῷ ἐπισκόπῳ προσέχετε, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ, καὶ διακόνοις. *Episcopo attendite & Presbyterio & Diaconis.* Et idem epist. ad Trallian. ἀναγκαῖον οὖν ἐστιν, ὥσπερ ποιεῖτε ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράσσειν ὑμᾶς, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ. *Necesse igitur est, quemadmodum facitis sine Episcopo nihil operari vos, sed subjici & Presbyterio.* Ariciam urbem solo æquavit Henricus V. quòd oppidani Ecclesiam S. Donati extra muros, nè sedes Episcopalis ibi haberetur distraxissent. Otto Frisingens. 7. chronic. cap. 14. Plebs tamen auditur, si habeat justam causam contradicendi; non contemnenda vox plebis, quæ plerumque zelo domûs Dei tenetur: ea est plebecula quæ sinceram & antiquam fidem tuetur. Ambros. in Psalm. 118. *Plerumque Cle-*

M

rus erravit, Sacerdos mutavit sententiam, divites cum sæculi istius terreno Rege senserunt; populus fidem propriam reservavit. Plebis Romanæ fidem. Similibus verbis commendat Hieronym. in procemio libr. 2. in epist. ad Galat. *Usque hodie eadem vel virtutum vestigia permanent, vel errorum; Romanæ plebis laudatur fides. Ubi alibi tanto studio & frequentiâ, ad Ecclesias & ad Martyrum sepulchra concurritur? Ubi sic ad similitudinem cœlestis tonitrui Amen reboat, & vacua idolorum templa quatiuntur?* Unio beneficiorum non debet fieri nisi ex causâ necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, putà propter tenuitatem, si duæ Ecclesiæ sint tenuiores, ita ut singulæ non sufficiant sustentationi proprii Presbyteri. cap. proposuisti. de præbend. d. Clem. nè in agro. §. ad hæc. Synod. Aquisgranensis. Can. 49. *Statuimus ut singulæ Basilicæ plebes & res quibus consistere possint habentes, singulos habeant Presbyteros; si vero plebes habuerint, & res quibus consistere possint ruerint, in arbitrio Episcoporum pendet, utrum ita consistere debeant aut possint, necnè, &c.* Vel ob viciniam Ecclesiarum, & decrementum populi. Can. & temporis. 16. qu. 1. Can. temporis. 7. qu. 1. puta si Ecclesiæ minùs quàm decem mancipia, id est, decem familias seu colonos habuerint Can. unio. 10. qu. 3. Vel ubi Ecclesia destructa est, vel desolata hostili vel Barbaricâ clade. Can. postquam. 16. qu. 1. Balsamo in Can. Synod. Constantinopolit. 1. Vel ob pœnam publici delicti, quando Ecclesia ob nefariam cædem Episcoporum amittit dignitatem, & prærogativam sedis Episcopalis, & Parochiæ vice adjungitur proximæ Diœcesi. can. ita, nos Scyllacenorum. 25. qu. 2. Unionibus modum imposuit Concil. Tridentinum; Ex eo beneficia unius Diœcesis non possunt uniri beneficiis, Monasteriis vel aliis locis piis alterius Diœcesis, nè Ecclesiarum status confundatur, & una eademque Ecclesia duarum quodammodò Diœcesum fiat. sess. 14. de reformat. cap. 9. Beneficia curata non uniuntur Monasteriis, dignitatibus, præbendis, aliisve beneficiis simplicibus. ejusd. Concil. sess. 24. de reform. cap. 13. nè magis dignum uniatur minùs digno, contra Regulam juris: Magis dignum trahit ad se minùs dignum cap. per tuas de Arbitr. cap. quod in dubiis de consecrat. Eccles. vel alt. Beneficia libera non possunt uniri quibuscumque beneficiis etiam simplicibus juris Patronatûs, nè status beneficiorum confundatur sess. 25. ejusd. Conc. de reformat. cap. 9. & beneficia unius ordinis non possunt uniri beneficiis alterius ordinis. d. sess. 24. de reform. cap. 13. Uniones beneficiorum vetitæ Conc. Constantiensi cap. 43. sed lex valet in futurum, non in præteritum; nec enim audiuntur appellationes tamquam ab abusu ab unionibus factis ante Concil. Constantiense, ita judicatum audio in senatu Tolosano 16. Januar. ann. 1620. in causa appellationis tamquam

ab abusu interpositæ ab unione Parochialis Ecclesiæ Castrinovi de Vallibus apud Cadurcos, facta Monasterio Virginum de Pojeto, imò non provocatur tamquam ab abusu ab unionibus factis à 40. annis, antè Conc. Trident. ejusd. sess. 7. de reform. cap. 6. sess. 25. ord. cap. 9.

CAPUT XVII.

Episcopalis Jurisdictionis an sit commendatio Ecclesiarum. Origo Commendarum. Earum usus damnatur.

ORDINARIUS potest Ecclesias Parochiales ob evidentem necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ commendare, non ultrà sex menses. Can. qui plures. 21. qu. 1. cap. nemo deinceps. de Elect. in 6. Commendatio Ecclesiarum fit ab Episcopo ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ dumtaxat, d. cap. nemo. putà ut detur tempus ad eligendum idoneum Rectorem, & interim Ecclesia Pastore destituta damnum non patiatur. Quapropter commendatarius non facit fructus suos, quia est nudus minister & depositarius. Commendare nihil aliud est, quam deponere. L. Lucius. ff. deposit. L. commendare. de US. Hinc Episcopo licet tantùm beneficia commendare ad tempus sex mensium, quia hoc tempus satis idoneum visum est, ad deliberandum de eligendo idoneo Rectore, cùm Ordinario non longius detur tempus ad conferendum cap. nulla. de concess. præbend.

Commendatio Ecclesiarum originem cœpit ex necessitate Ecclesiæ; labente enim imperio Romano, Siciliâ & majori parte Italiæ à Sarracenis armis occupatâ, Ecclesiæ ut quæque destituebantur pastore, commendabantur vicinioribus Episcopis ut eas curarent; & qui constituebantur in hujusmodi Ecclesiis vacantibus, dicebantur incardinari, id est, imponebantur his Ecclesiis tamquam Cardinales Sacerdotes. can. relatio. can. illud quoque. 21. qu. 1. can. Pastoralis. 7. qu. 1. can. fraternitatem. 71. dist. Vel Episcopi sede suâ pulsi constituebantur in aliis Ecclesiis vacantibus Cardinales Sacerdotes, ut eas administrarent, donec eis pateret securus reditus ad suam Ecclesiam d. can. Pastoralis. Vel vacantibus Ecclesiis destinabatur Visitator, ut electionem faciendam promoveret, nè diutius Ecclesia vacaret can. obitum. can. Catinensis. 61. dist. can. constitutum. 7. qu. 1 can. ita nos. 25. qu. 2. cap. dilectas. de rescript. Commendarum usus antiquior est, quàm vulgò creditur; jam enim ab ætate Gregorii I. usu frequentatum id scimus ex variis epistolis ejusdem Pon-

tificis, è quibus desumpti sunt can. relatio & alii modò laudati. Sed ut pleraque optimè instituta, sequior usus depravat; cùm specie commendationis beneficiorum, licentia plura beneficia retinendi irreperet, Commendis modus impositus est constitutione Leonis IV. quâ edictum est, ut qui plures Ecclesias obtineret, unam in titulum, aliam sub commendatione obtineret. d. can. qui plures. Ante hæc tempora in Galliâ clarioribus Abbatibus etiam aliæ Abbatiæ tradi solitæ procurationis, seu administrationis nomine beneficio Principis. Hilduino Abbati S. Dionysii à Ludovico Pio commendatæ sunt Abbatiæ S. Medardi Suessionensis, & S. Germani Parisiensis. Aymoin libr. 4. cap. 114. *Ipse autem venerabilis Abbas præfatus Hilduinus inter plurima quæ ei augustali benignitate commissa fuerant monasteria, habebat procurationem Cœnobii nobilis in prospectu urbis Suessorum, quod Clotharius quondam Rex Francorum, filiusque ejus Sigebertus, in honorem beatissimi Medardi Confessoris Christi, magnis construxerant sumptibus, in quo & ejus sacratissima tumulaverant membra. Simili modo prædictus Abbas post decessum* Treninonis *regebat locum Sancti Vincentii Levitæ & Martyris, in suburbano urbis Parrhisiacæ ubi pretiosus Christi Confessor Germanus requiescit, &c.*

Anno 1175. Godefrido Episcopo Asaphensi in Vvallia sedem suam relinquere compulso ob inopiam & infestationem Vvallensium, Abbatiam Abbendoviensem fortè vacantem in custodiam tradidit Henricus II. Rex Anglorum, Roger. Hoveden. in ejus vit. ad ann. 1175. *Ipse enim Godefridus Episcopatum suum deseruit, paupertate & Vvallensium infestatione compulsus, veniensque in Angliam à Christianissimo Rege Henrico benignè & honorificè susceptus est, cui & tradidit Abbatiam Abendoviæ vacantem in custodiâ, donec ad propriam sedem liberum haberet regressum.* In pejus ruente corruptelâ seculi, in Commendam cecidêre etiam ipsi Episcopatus in Germaniâ, uno in titulum, altero in Commendam retento. Primus pessimi exempli auctor in his partibus Giselerus Mersburgensis Episcopus, beneficio Othonis III. translatus in Magdeburgensem Metropolim, unà retento in Commendam Episcopatu; quod novum & insolens eâ ætate fuisse scribit Albert. Krantz. Metropolis. libr. 3. cap. 37. *Id verò ætas nostra jam desiit pro frequentia mirari, quòd passim cernimus alteram alteri Ecclesiæ, in unâ personâ accedere, ut habeat alteram in titulum, alteram in Commendam, sed non potuere tum pro rei novitate placari homines.* Temporibus Gregorii VII. jam invaluerat usus Commendarum. Abbati S. Arnulphi Metensis, Abbatiam S. Remigii Rhemensis, in Commendam tradidit Gregorius VII. ob merita viri. Auctor est ipse libr. 1. epist. 52. ad Manassem Rhemensem Archiepiscopum: *Abbas S. Arnulfi Metensis nobis admodùm placet, etsi posset ferre*

onus, ut utrasque Abbatias regeret, Metensem scilicet & Rhemensem, laudassem pro eo, quia vir religiosus & sapiens est. Indè sequentibus seculis res penè in jus transiit, & ex dispensatione Pontificia factum ab Innocent. III. ut qui plures Parochiales Ecclesias obtineret, unam intitulatam, alteram commendatam haberet. cap. dudum. 2. in fin. de Elect. Eadem ætate Abbatias Episcopis traditas in Commendam à Legatis Sedis Apostolicæ, probavit ipse Innocentius, quasi re actâ ex speciali ipsius mandatô. Auctorem ipsum habemus registr. 13. epist. 40. *Cùm dilectus filius B. titulo S. Susannæ Presbyter Cardinalis tunc Apostolicæ Sedis Legatus Sebastiensi Episcopo, salvo mandato nostro, custodiam Monasteriorum montis sancti, quæ ad Sedem Apostolicam immediatè pertinere dicuntur, duxerit committendam, & ipse illa multipliciter aggravarit, easque committat enormitates, quæ non sunt dignæ relatu; fraternitati vestræ per Apostolica scripta præcipientes mandamus, quatenùs ipsum à custodiâ Monasteriorum ipsorum penitùs amoventes, ipsa monasteria alicui personæ discretæ autoritate vestra usque ad adventum Legati nostri committatis.* Rerum potitus Clemens V. Commendas seculares regularium beneficiorum ad vitam vel ad tempus damnavit, extravag. 2. de præbend. Sed res effectu caruit, non sine lugenda clade Ecclesiæ: de quo Chopin. 1. Monastic. tit. 1. cap. 14.

Inferior Episcopo non potest commendare beneficia, licèt habeat potestatem conferendi; quippe inferior non habet potestatem conferendi, nisi ex privilegio, vel consuetudine, quia est contra jus commune, nec potest extendi ad Commendas. Gloss. & dd. in d. cap. nemo. Imò etiam Episcopis ademptum jus commendandi Ecclesias Parochiales ad tempus, ex quo Conc. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 18. cognitâ vacatione Ecclesiarum Parochialium jubentur eis præponere idoneum Vicarium, cum congruâ pensitatione super fructibus assignandâ, donec de Rectore ei provideatur. Solus verò Summus Pontifex potest beneficia commendare in perpetuum can. unum Abbatem. 21. qu. 1. De jure Commenda non est Canonicus titulus, quia est nudum depositum, & custodia Ecclesiæ vacantis ad tempus. d. cap. nemo; nec inducit incompatibilitatem. d. cap. dudum. Sed ex quo Commenda desiit in perpetuum, pro vero & canonico titulo habetur: unde hodiè inducit incompatibilitatem. Conc. Trident. Sess. 7. de reformat. cap. 4. Et beneficium commendatum potest permutari cum intitulato. cap. final. de reb. permutat. vel resignari etiam in favorem. Flamin. Paris. de resignat. benefic. libr. 2. qu. 17. num. 9. Et Commenda beneficii habentis curam animarum requirit ætatem 25. annorum, & promotionem ad ordinem Presbyteratûs intra annum à tempore collationis, juxta cap. licet. canon. de Elect. in 6. Et Commendatarius habens dignitatem potest mandare

executioni rescripta Apostolica, sicut titularis, juxta cap. statutum. de rescript. in 6. Garcias de benefic. part. 4. cap. 4. num. 48. Chassan. in Consuet. Burgund. in Rubr. *des success. des Bastards.* §. 3. num. 88. Gonzal. in regul. 8. Cancellar. Gloss. 5. §. 8. num. 10. Interim verò Commenda beneficiorum regularium non mutat statum regularem, quia est nudum depositum & temporaria permutatio quæ statum Ecclesiæ non innovat. sicut temporaria permutatio jus Provinciæ non innovat. L. nemo de R. & divisio Provinciarum non mutat statum Ecclesiarum ex Constitut. Innocentii I. ad Alexandrum. & ex Conc. Chalced. can. 12. can. lege. 10. dist. can. pervenit. 101. dist.

CAPUT XVIII.

Episcopalis Jurisdictionis est lustratio Diœcesis. Visitatio præcipuum officium Episcopi. Visitanti Episcopo debetur procuratio. Visitatio non admittit cognitionem nisi summariam.

EPISCOPUS tenetur quotannis visitare Ecclesias suæ Diœcesis non exemptas. can. decrevimus. can. Episcopum. can. placuit 10. qu. 1. cap. conquerente. de offic. Ordinar. Visitatio enim est Jurisdictionis Episcopalis cap. cum venerabilis. de censib. ubi Pontifex ponit hanc regulam: Episcopus ratione Episcopalis Jurisdictionis, tenetur causâ correctionis Ecclesias visitare. Hoc jus manasse ab antiquâ consuetudine fertur in d. can. decrevimus; nempè à consuetudine quæ initium sumpsit à Christo & Apostolis. Christus qui est typus Antistitum, circuibat Civitates & Castella Judeæ & Samariæ. Luc. 10. Quem in locum Gregor. Nazianzen. orat. 31. Christus, inquit, locum subinde commutat ἵνα τόπους ἁγιάσῃ πλείονας *ut plura loca sanctificet.* Magistri exemplo Petrus circuibat civitates & vicos, ut confirmaret fideles; Act. Apost. 9. & 32. Inde Episcopi divinis & Apostolicis regulis imbuti, toti fuêre in visitationis officio. De Basilio Cæsariensi Episcopo Socrat. libr. 4. cap. 21. περιιὼν γὰρ καὶ αὐτὸς τὰς πόλεις τὰς ῥαθυμοῦντας περὶ τὴν πίστιν ἐρρώννυ. *Urbes quippe perlustrans languentes in fide confirmavit.* De Martino Turonensi Episcopo Sulpit. Sever. epist. 1. ad Eusebium Presbyterum. *Cùm ad Diœcesim quandam pro solemni consuetudine, sicut Episcopis visitare Ecclesias suas moris est, mediâ ferè hieme Martinus venisset, mansionem ei in secretario Ecclesiæ, Clerici paraverunt.* De eodem quanta passus à militibus in visitatione ei occurrentibus narrat idem Sulpitius dialog. 2.

de ejus virtutibus : *Consequenti itidem tempore iter facientes cum eodem Diœceses visitante agebamus, &c.* de quo & Paulin. ejusdem vitæ auctor libr. 4.

Lustrabat caulas commissi Pastor ovilis
Queis pia rurestrem claudebat Ecclesia plebem,
Ne furum fortasse doli, rabiesve luporum
Incautas pecudes raperent Pastore remoto, &c.

De Basso Episcopo Theodoret. de vit. Patr. cap. 26. *καὶ πείθει τὸν θαυμάσιον βάσσον, ὃς τηνικαῦτα. Πολλὰς περιιὼν κώμας τοῖς κατὰ κώμην ἱερωμένοις ἐπιστατεῖ. Suadet itaque admirando Basso, qui tunc temporis multos vicos circumibat, Vicaris præsidens Sacerdotibus.* De se ipso Augustin. epist. 17. in appendice : *Sed quoniam visitandarum Ecclesiarum, ad meam pertinentium curam, necessitate profectus sum, nec per me ipse debitum continuè reddere potui.* De se ipso etiam Sidonius Arvernensis Episcopus libr. 4. epist. 13. *Nuper rogatu Germanici spectabilis viri Cantillensem Ecclesiam inspexi.* De Pappolo Lingonensi Episcopo Gregor. Turonens. libr. 5. cap. 5. *Anno octavo Episcopatus sui, dum Diœceses, ac Villas & Ecclesias circuiret, quâdam nocte dormienti apparuit illi Beatus Tetricus vultu minaci.* De Trojano Santonensi Episcopo idem Turonensis de glor. confess. cap. 59. *Hic fertur dum esset in corpore, si novum ut adsolet, Amphibolum induisset, cum quo processurus Diœcesim circumiret :* De Malachiâ Hibernensi Episcopo. S. Bernard. in ejus vit. *Errat autem penè incessanter circumiens Parochias omnes, Evangelio & serviens & de Evangelio vivens, sicut constituit ei Dominus.*

Visitatio est præcipuum munus Episcopatûs ; ejus enim scopus est, ut quæ pertinent ad curam animarum, & administrationem Sacramentorum, ad cultum & ornatum & refectionem Ecclesiarum, correctionem Clericorum, & hac de causâ inquisitionem de vitâ & moribus eorum, instructionem plebis & consignationem seu Confirmationem fidelium observentur. d. can. Episcopum. d. can. placuit. can. relatum. can. illud. 10. qu. 3. Conc. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 8. sess. 21. ejusd. cap. 8. sess. 24. ejusd. cap. 3. Unde Episcopi nomen Græcè nihil aliud sonat quàm inspector, visitator Suidas *ἐπίσκοποι ἐπιστάται κατάσκοποι.* M. Tull. 7. ad Attic. 18. *Vult enim me Pompeius esse, quem tota hæc Campania & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem delectus & summa negotii referatur.* Episcopus potest visitare Ecclesias exemptas, tamquam Apostolicæ Sedis delegatus. Concil. Trident. sess. 21. de reformat. cap. 8. Quia Episcopus visitat Ecclesias, maximè correctionis causâ, in visitatione non potest cognoscere judicialiter de vitâ & moribus Clericorum, sed summariè intra modum correctionis, non potest punire de-

licta Clericorum pœnâ ordinariâ, sed mitiori quæ correctionis modum non excedat; ut censuit sacra congregatio ad Concil. Trident. sess. 6. de reformat. cap. 4. & sess. 24. ejusd. cap. 10. Barbosa de offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 73. num. 30. 43. Episcopo visitationis nomine debetur procuratio à singulis Ecclesiis d. cap. conquerente. cap. cùm Apostolus cap. cùm olim. §. Venerabilis. de Censib. Synod. Suessionens. *Quando jure Canonico Episcopus circumit Parochiam ad confirmandum populum, Abbates vel Presbyteri parati sint ad suscipiendum Episcopum in adjutorium necessitatis.* Visitationi procuratio est annexa Matth. Vvestmonaster. ad ann. 1227. *Eustachius London. Episcopus petit ab Abbate Guillelmo, & Conventu Vvestmonasterii processionem, procurationem, visitationem, & omnimodam Jurisdictionem, propter quæ ad Papam fuit appellatum.* Procuratio est curatio corporis seu refectio quæ præbetur Episcopo, visitationis causâ accedenti ad Ecclesiam. Vox nota scriptoribus melioris ævi, quibus procurare nihil aliud est, quàm corpus curare seu reficere cibo. L. Accius apud Marcrob. libr. 1. cap. 7.

Exercent epulis læti, famulosque procurant
Quisque suos.

Et Virgil. 9. Æneid.

Quod superest, læti benè gestis corpora rebus
Procurate viri.

Eadem analogiâ Auctor Sermon. ad fratres in Erem. Serm. 36. dixit *commatres procurare.* Inde procuratio etiam pro annona quæ debetur privatis ab Episcopo, vel Abbate. Robert. Montens. in Supplem. Sigebert. ad ann. 1180. *Septies viginti procurationes quas Burgenses ex consuetudine habere solebant ex donis Abbatum, penitùs delevit.* Et procurator est qui habet curam præbendi annonas, in vit. D. Bernard. libr. 2. cap. 3. de Energumeno. *Et stridebat dentibus & mordebat Procuratorem suum; quem paulò ante bajulum, de bajuli sui brachiis ruit.* Episcopus debet visitare Ecclesias Diœcesis semel quolibet anno, vel etiam potest iterum visitare ex justâ causâ, & duplam procurationem exigere d. cap. cùm venerabilis. Episcopus universam Diœcesim debet visitare singulis annis; vel si major sit, intra biennium: Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. Procuratio ratione visitationis non debetur Episcopo, nisi personaliter fungenti officio visitationis cap. procurationes. de Censib. Conc. 3. Valentin. Galliæ can. 22. *Ut de servitio Presbyterorum erga Episcopos suos, consuetudo valdè reprehensibilis amputetur; ut scilicet quoties Episcopus statuto tempore visitationem & prædicationem per eosdem Sacerdotes & populos non exercet, nequaquam ab eis pro solito servitio pecunias exigat.* Procuratio visitationis nomine præstanda est in edulibus seu victualibus,

bus, non nummo; cap. Romana. §. procurationes, de Censib. in 6. nisi à volentibus, cap. fœlicis; eod. tit. vel ubi alia est consuetudo regionis, nimirum ut pecunia solvatur: Conc. Trident. d. sess. 24. de reformat. cap. 3. A visitatione Episcopi, ut ea omnia delibemus quæ spectant ad visitationem quoad Jurisdictionem, non licet appellare quod fiat correctionis causâ, id est, non datur appellatio suspensiva, sed devolutiva quæ devolvit tantùm causam ad Superiorem, non suspendit executionem eorum quæ decreta sunt: Conc. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 10. Imò à visitatione Episcopi, etsi visitationis officium impleat tamquam delegatus Sedis Apostolicæ, appellatio devolvitur ad Metropolitanum; quia Episcopus etsi agat tamquam delegatus Sedis Apostolicæ, jure ordinario utitur, nec potest declinare Jurisdictionem Metropolitani, uti censuit sacra Congregatio ad d. cap. 10. sess. 24. de quo Barbosa de offic. & potest. Episcopi part. 3. allegat. 73. num. 32. & 35.

CAPUT XIX.

Legis Diœcesanæ est Synodus, id est, convocatio Synodi. Synodaticum & Cathedraticum. Modus Synodatici. Notatur Fevretius.

AD eam partem Jurisdictionis Episcopalis quæ venit appellatione legis Diœcesanæ, pertinet & Synodus seu convocatio Synodi; cap. conquerente, de offic. ordinar. cap. quod super his, de major. & obed. Episcopus habet jus convocandi Synodum quotannis, adhibitis Abbatibus & Presbyteris; d. cap. quod super his. can. Episcopus. can. annis singulis. can. decernimus 18. dist. Hæc fuit consuetudo Carnotensis Ecclesiæ, ut annuatim congregaretur Synodus Diœcesana, quam usu & memoriâ concelebravit Ivo Carnotensis Episcopus, epist. 61. *Præter hoc secundùm consuetudinem Ecclesiæ nostræ Synodum 7. Kal. Novembr. celebrare debemus, in quâ de negotiis Ecclesiasticis, & pace totius Patriæ multa nobis tractanda sunt, quæ sine præsentiâ nostrâ vel non tractarentur, vel tractata non terminarentur.*

Nec semel, sed iterum in anno vocari Synodum Episcopalem antiqui juris fuit, nempè unam pro Presbyteris, alteram pro Abbatibus; Concil. Antissiodor. can. 7. *Ut medio Maio omnes Presbyteri ad Synodum in civitatem veniant, & Kalendis Novembris omnes Abbates ad Concilium conveniant.* Gandavensium singulare privilegium fuit, nè Episcopus

N

Synodum celebraret, nisi quoque triennio, idque per se, non per Vicarium; Jacob. Meyer. libr. 7. ann. Belgicor. ad ann. 1191. Etiam Abbates coguntur venire ad Synodum Episcopalem, d. cap. quod super his: Hæc fuit consuetudo Galliæ; Synod. Aurelian. I. can. 19. *Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant, qui semel in anno, in loco ubi Episcopus elegerit, acceptâ vocatione conveniant*; can. Abbates. 18. qu. 2. Etiam ad alios Conventus solemnes, puta ad Translationem Reliquiarum, Abbates ab Episcopo vocari familiare fuit: ad Translationem Reliquiarum B. Benigni Martyris Divionensis convenêre Abbates, vocante Gregorio Lingonensi Episcopo: Gregor. Tur. de Miracul. libr. 1. cap. 51. *Sed sanctum Sepulchrum, nescio quâ causâ faciente, foris evenit: quod ille intùs transferre cupiens convocavit ad hoc opus & obsequium Abbates, atque alios religiosos viros, &c.* Ad Translationem Reliquiarum Desiderati Presbyteri, etiam vocatos Abbates ab Agricola Cabillonensi Episcopo, testis idem Turonens. de glor. Confessor. cap. 86. *Post hæc ædificato xenodochio leprosorum Sacerdos suburbano, in ejus Basilicam conlectis Abbatibus & omni Clero, beatum Corpus transtulit, & in Basilicâ superiùs memoratâ summo studio sepelivit.* Et quod can. Episcopus. 18. dist. ex Conc. Turonensi ait Abbates non esse cogendos venire ad Synodum, nisi rationabilis causa adfuerit; cautiùs intelligendum est, non esse sc. gravandos Abbates iterum in anno venire ad Synodum, si fortè extra ordinem convocetur, nisi rationabilis causa adsit, puta translationis Reliquiarum, vel consecrationis Ecclesiæ, vel alia similis. Quam enim Glossographi confingunt de Abbatibus qui habebant Parochiales Ecclesias annexas suis Monasteriis, non convenit istis temporibus; vix enim Monachi tum habebant decimas, vel Ecclesias Parochiales, quæ eis seriùs concessæ sunt ex donatione Episcoporum; sed tum Abbates erant in potestate Episcoporum, & semel in anno tenebantur venire ad Synodum pro humilitate religionis, id est, in argumentum subjectionis & obedientiæ, ex d. can. Abbates. qui depromptus est ex Conc. Aurelianensi I. Sanè Abbates etiam exemptos ad Synodum adesse juris fuit; ex quo habuêre Ecclesias Parochiales & decimas, quia harum nomine tenentur respondere Episcopo de spiritualibus, id est, de curâ animarum, can. sanè quia. 16. qu. 2. Londinensi Episcopo mandavit Joannes Archiepiscopus Cantuariensis, ut Abbates exemptos qui vocati defuissent Concilio Provinciali, ratione non exemptarum Ecclesiarum quas in usu proprio obtinebant, coërceret captis pignoribus, id est, Ecclesiis sequestrò depositis; Matth. Vvestmon. ad ann. 1281. Annuatim conveniebant Presbyteri ad Litanias seu Rogationes, & ad Synodum, etsi sine causâ deessent, multabantur arbitrio Episcopi; Conc. Aurelianens.

I. can. 28. *Ut Clerici qui ad Rogationes, id est, Litanias ante Ascensionem Domini venire contempserint, arbitrio Episcopi coërceantur.* Et utroque in Conventu vocati reddebant rationem Episcopo de cura animarum & administratione Sacramentorum: Conc. Tolet. IV. can. 25. *Cùm verò ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent*; can. quando. 38. dist. Soluto Concilio Provinciali, in quaque Diœcesi Episcopus debet celebrare Synodum Diœcesanam, & in eâ Abbatibus, Presbyteris, & plebi nota facere quæ decreta sunt in Concilio Provinciali; Conc. Tolet. XVI. can. 6. can. decernimus 18. dist. In eadem Synodo Episcopus post congruam allocutionem, id est, orationem habitam ad Synodum, septem aut plures honestiores viros è plebe eligere debet, quos Sacramento adigat, ut denuncient ea quæ emendatione & correctione egeant; can. Episcopus in Synodo. 35. qu. 1. Etiam in Concilio Provinciali ex Concilio Lateranensi habito sub Innocentio III. eliguntur viri probi qui observent ea quæ perpetrari eveniet contra decreta Synodi, & ea referant ad Metropolitanum in proximo Concilio, & quæ statuta fuerint in eodem, publicentur in Episcopalibus Synodis annuatim per singulas Diœceses celebrandis; cap. sicut olim de accusat. Inquisitores hujusmodi testes Synodales vocat cap. præterea, de testib. cogend. quòd non haberent Jurisdictionem, sed solam inquisitionem, & nudum testimonium, d. cap. sicut olim. In Synodo Episcopali agitabantur causæ majores, quæ dicuntur Synodales, d. can. Episcopus in Synodo; puta causæ matrimoniales, seu de nuptiis vetitis inter consanguineos & affines. Hoc jure Presbytero Ecclesiæ S. Othmari apud Helvetios Synodica, id est, Episcopalia jura tributa, præter causas dissolvendi matrimonii: Ekkeard. Junior de casib. monast. S. Galli cap. 14. *Undè ùt antiquitus loci nostri mos statutus erat, publicus populo nostro etiam Presbyter positus est, ut in Ecclesiâ S. Othmari, omnibus qui inter Goldahan & Sintrianum fluvios degunt, Synodica quæque præter disjunctiones conjugum pro Episcopo faceret.* Ibidem ventilabatur cognitio de juribus Ecclesiarum, puta de jure processionis, vel cujuslibet obsequii Ecclesiæ filialis erga matricem; Anselm. Leodiens. de gest. Leodiens. Pontific. cap. ult. *Cùm nedum in Episcopali cathedrâ, sed etiam in rusticanâ qualibet Parochiâ, illud jus sibi mater Ecclesia defendat, ut in majoribus solemnitatibus filiarum suarum frequentiâ visitetur, & honoretur: quòd si neglectum fuerit, judicio suorum Synodalium in suâ Synodo vindicetur.* De usurpatione rerum Ecclesiarum sollicitiùs etiam quærebatur in Synodis Episcopalibus: Ivo Carnotens. epist. 172. *Ad quod responderunt Blesenses monachi se ab illis Parochianis omnia Parochialia accepisse, & illam partem oblationum quam sibi Vindocinenses monachi usurpaverant, violen-*

N ij

tiâ Lancelini Balgenciacensis occupasse; nec tamen eas ipsis viginti annis in quibus confidebant, absque Synodali reclamatione tenuisse. Etiam de pace patriæ, id est, pagi vel Diœcesis in Synodis Episcopalibus tractari moris fuisse jam observare licuit ex Ivone epist. 61. de Synodo celebranda, *in quâ*, inquit, *de negotiis Ecclesiasticis, & de pace totius patriæ multa nobis tractanda sunt*: quod velim intelligas tantùm de infractione treugæ vel pacis, quæ erat cognitionis Ecclesiasticæ; cap. unic. de treug. & pac. can. illi. 24. qu. 3. de quo opportuniùs alio loco. In Synodo etiam Episcopus potest Statuta condere, vim legis habitura intra Diœcesim, can. 1. in fin. de consecr. dist. 5. cap. 2. de majorit. & obedient. cap. ut animarum, de constitut. in 6.

A Clericis verò convenientibus ad Synodum obsequii & reverentiæ in argumentum Episcopo præstatur modicus census, qui vario nomine appellatur: Vel Synodaticum, d. cap. conquerente. d. cap. quod super his. cap. olim. de censib. Vel Synodus, Fulbert. epist. 57. ad Lexoviens. Episc. *Presbyteri Canonicorum nostrorum ex Ecclesiis quas habent in Episcopatu vestro venerunt ad nos, dicentes, quòd vos interdixistis eis ministerium suum, ideò quòd de ipsis Ecclesiis non ferunt vobis Synodum.* Synodus Caletensis habita anno 1080. apud Ordericum Vitalem libr. 5. *Et qui Synodum & Circadam statutis terminis non reddiderit similiter*: Vel cathedraticum, quòd pensitetur pro honore cathedræ Episcopalis, can. placuit. can. inter cætera. can. ult. 10. qu. 3. Arnold. Lubecens. libr. 3. cap. 21. *Episcopus verò ex his quæ de cathedratico, vel Ecclesiarum consecrationibus consequi poterat, sustentabatur*: Vel Paschalis præstatio, quòd solvatur in Synodo quæ convocatur post Pascha, cap. 15. de Simon. in 1. collect. His contenti Episcopi non possunt exigere eulogias seu benedictiones, id est annonas & munuscula à Clericis venientibus ad Synodum, nè minùs libenter occurrant ad Synodum, ex constit. Leonis IV. can. de Eulogiis. 18. dist. Conc. Meldens. can. 45. *Decet Presbyteros cum voluntariis eulogiis tempore congruo visitare & venerari suos Episcopos.* Licet verò Abbates teneantur adesse ad Synodum, solvuntur onere synodatici seu cathedratici, quia vocantur ad Synodum dumtaxat obsequii & reverentiæ ergò; sed quoad alia soluti sunt à lege Diœcesanâ, d. can. inter cætera. can. cùm pro utilitate. 16. qu. 1.

Fevret. libr. 3. cap. 3. num. 23. astruit moribus Galliæ cathedraticum seu synodaticum non licere exigi à Clericis, nisi Episcopus sit tenuior censu, vel nitatur præscriptione longioris temporis; etsi exigatur appellari tamquam ab abusu. Sententiæ suæ auctores laudat Chopin. libr. 2. de sacr. polit. tit. 7. num. 2. & Boer. quæst. 134. Sed utrumque minùs sincerè, & non ex fide: Chopinus enim non negat cathedraticum esse

jus Canonicum, si modò intra modum exigatur, qui est duorum solidorum. d. can. placuit d. can. inter cætera & d. can. ult. 10. qu. 3. Sed refert à Nivernensi Episcopo ad Senatum appellatum tamquam ab abusu, ob exactionem æris 25. assium Cathedratici nomine: Non quærebatur de jure Cathedratici sed de modo; appellationi enim locus esse poterat à modo Cathedratici, licet de jure ejusdem nulla esset quæstio: imò quod callidiùs dissimulat Fevretius, rem nequaquam judicatam sed missam in Concilium, & in pendenti relictam subjungit Chopinus, nè jura Episcopalia hactenùs inconcussa levi de causa corruerent. Nec Boërius loco laudato prorsus tractat de Cathedratico, sed de charitativo subsidio, quod non imponitur nisi ex causa necessitatis, & de extraordinariis quæ moribus nostris non exiguntur à vassallis Ecclesiæ; quod nihil commune habet cum Cathedratico, seu Synodatico quod est jus ordinarium, quod debetur Episcopo pro honore Cathedræ, seu pro sumptu Synodi. Nec Synodaticum præscriptione amitti potest, cùm sit annexum Synodo adversùs quam præscribi non potest, & idem sit argumentum subjectionis & reverentiæ Episcopalis, adversùs quam à Clericis nullo tempore præscribi potest. cap. cum non liceat de præscript. Nec alio jure censendum sit Synodaticum, quàm procuratio quæ est visitationi annexa, adversùs quam nullo tempore præscribitur cap. accedentes eod. tit.

CAPUT XX.

Episcopi proprium munus est docere. Electio prædicatorum an ad alios spectet quàm ad Episcopum. Notatur Fevretius.

APOSTOLIS à Christo tradita est potestas docendi: *Euntes docete omnes gentes.* Matth. ult. Has vices Apostolicas agnovit Angelus ad Cornelium missus, cùm ejus preces & eleemosynas Deo acceptas ipsi significavit, docendi verò munus sibi non assumpsit, sed ei Petrum indicavit ad quem iret ab eo instituendus in fide, Act. 10. quæ est meditatio S. Chrysostomi de divers. Utriusq. testam. loc. Sermon. de Christo

Pastore & ove. Idem Tertullian. in Scorpiac. cap. 12. *Quis nunc medullas Scripturarum magis nosset, quam ipsa Christi Schola, quos & sibi discipulos Dominus adoptavit, omnia utique edocendos, & nobis magistros ordinavit, omnia utique docturos.* Inde Episcopis tamquam Apostolorum successoribus proprium munus est docendi verbum Dei: Synod. 6. in Trull. can. 19. Cæsaraugustan. can. 7. Hæc duo sunt Pontificis opera, ut aut à Deo discat legendo & meditando, aut populum doceat can. ult. 38. dist. qui est Origenis in Levitic. falsò adscriptus Hieronymo à Gratiano. Quapropter Episcopus à rei familiaris cura abstinere jubetur, ut melioribus studiis, id est lectioni, orationi, & Verbi Dei prædicationi, omnem det operam: Conc. Carthag. 4. can. 20. can. Episcopus 88. dist. Eo nomine etiam edicto Galieni quo remissa est persecutio, Episcopus verbi Dei præses agnoscitur τοῖς τῦ λόγυ προεςῶσι, apud Euseb. libr. 7. cap. 11. Idem auctori Constit. Apostolicar. lib. 2. cap. 22. λόγυ διάκονος, γνώσεως φύλαξ, μεσίτης Θεῦ, κ̀ ἡμῶν. Minister verbi, scientiæ custos, mediator Dei & hominum. Idemque depositarius verbi Dei: Cyrill. Hierosolymit. Catechef. 15. Λόγον διδασκαλικὸν ἐπιςεύθης, οἰκονόμησον καλῶς. *Verbum doctrinæ creditum habes, dispensa rectè.* Omnia studia in prædicationem verbi Dei sese vertisse fatetur Augustin. epist. 15. ad Hieronym. *Et si quid in hac re habeo facultatis utcumque impendo populo Dei; vacare autem studiis diligentiùs, quàm quæ populi audiunt instruendi, propter Ecclesiasticas occupationes omninò non possum.*

Prædicandi munus ita proprium est Episcopi, ut nemini sive Clerico sive Monacho, liceat prædicare sine licentia Episcopi, can. adjicimus 16. qu. 1. cap. inter cætera. de offic. ordinar. Clem. dudum. §. in Ecclesiis de sepultur. Conc. Trident. sess. 5. de reformat. cap. 2. sess. 24. ejusd. cap. 4. juxta illud Apostoli: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Imò in Ecclesiâ Alexandrinâ solus Episcopus jus habuit prædicandi, ex quo Arrius Presbyter Alexandrinus dicendi potestate abusus, in perniciem Ecclesiæ, inde nefariæ hæresis virus sparsit per totum ferè orbem: Socrat. libr. 5. cap. 21. Sozomen. libr. 7 cap. 19. Presbyteris in aliis Ecclesiis præsente Episcopo sermonis copiâ molestè interdictum tulit Hieronym. epist. ad Nepotianum: *Pessimæ consuetudinis est, in quibusdam Ecclesiis tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui quasi aut invideant, aut non dignentur audire*, can. sta subjectus. 96. dist. Mitiùs cum Presbyteris actum est in plerisque Ecclesiis; eis patet docendi commercium, non sine Episcopi licentia, & prædicans sine consensu Episcopi, excommunicationis vinculo tenetur, cap. excommunicamus. §. quia vero. de Hæretic. Nec audiendum quod crudiùs profert Fevret. libr. 3. cap. 4. num. 21. Episcopo non licere sine abusu repellere prædicatorem electum à Pa-

rocho, vel matriculariis seu ipsa plebe; Episcopus enim habet liberam potestatem eligendi Prædicatores, tamquam coadjutores & cooperatores in Prædicationis officio, d. cap. inter cætera: quod Constitut. regiâ Melodunensi art. 6. sancitum est. Unus casus excipitur, si Parochus vel alii nitantur titulo, vel consuetudine præscriptâ quæ habet vim tituli. Et reverà Reipublicæ Christianæ maximè interest, prædicatorum electionem liberam esse penès Episcopum, ut tollantur Hæreses & Schismata, quæ per pravos & corruptos Prædicatores passim sparguntur; Episcopi est probare fidem, scientiam, & animum Prædicatorum, quàm multi enim ad Prædicationis opus se accingunt, quæstûs vel inanis gloriæ studio, magis quàm verbi Dei: Augustin. in illud Psalmi 11. *Eloquia Domini eloquia casta. Casta dicit sine corruptione simulationis; multi enim prædicant veritatem non castè, quia vendunt illam pretio commoditatum hujus sæculi.* Solus Episcopus etiam potest concedere facultatem Confessiones audiendi, & absoluendi d. cap. inter cætera; Idem de jure baptizandi: Tertull. de Baptismo. cap. 17. *Dandi quidem habet jus summus Sacerdos, qui est Episcopus, dehinc Presbyteri & Diaconi; non tamen sine Episcopi auctoritate propter Ecclesiæ honorem, quo salvo salva pax est, alioquin etiam Laïcis jus est.* Hieronym. ad Luciferianos: *Inde venit ut sine Chrismate & Episcopi jussione neque Presbyter neque Diaconus jus habeant Baptizandi; quod frequenter, si tamen necessitas cogit, scimus etiam licere Laïcis.* Quia licet Presbyter habeat potestatem Ordinis, non habet executionem ordinis sine consensu Episcopi, id est licet in ordinatione acceperit potestatem audiendi Confessiones & absolvendi, non potest eam in executionem deducere, sine speciali auctoritate Episcopi.

CAPUT XXI.

Episcopi est institutio & emendatio Sacrorum Rituum. An Episcopo liceat admittere Breviarium Romanum, non expectato consensu Metropolitani & Principis. Reprehenditur Fevretius.

AD Jurisdictionem Episcopi spectat institutio, & emendatio Rituum Sacrorum, can. pronuntiandum de consecr. dist. 3. In his spectandum est unum judicium Episcopi. Varietate rituum circa jejunium Sabbathi matre turbatâ, de his unum Ambrosium consuluit Augustinus, ejusque judicium mater lubens amplexa est: testis ipse Augustin. epist. 118. *Mater mea Mediolanum me consecuta, invenit Ecclesiam Sabbatho non jejunantem, cœperat perturbari, & fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimæ memoriæ virum Ambrosium: at ille ait mihi, Cùm Romam venio, jejuno Sabbatho; cum hìc sum non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc cùm matri renunciassem, libenter amplexa est.* Hoc jure Ignatius Antiochenus Episcopus, Psalmodiam primus instituit in sua Ecclesia; unde in alias omnes transiit Ecclesias, Socrat. libr. 6. cap. 8. ἰγνάπος ἀντιοχείας τῆς Συρίας, τρίτος ἀπὸ τοῦ ἀποσόλου πέτρου ἐπίσκοπος, ὀπτάσιαν εἶδεν ἀγγέλων, διὰ τῶν ἀντιφώνων ὕμνων, τὴν ἁγίαν τριάδα ὑμνούντων. καὶ τὸν τρόπον τοῦ ὁράματος, τῇ ἐν ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίᾳ παρέδωκεν. ὅθεν καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις αὕτη ἡ παράδοσις ἐδόθη. *Ignatius Antiochiæ quæ est in Syria tertius à Petro Apostolo Episcopus, visionem vidit Angelorum sanctam Trinitatem hymnis alternâ vice decantatis collaudantium, & formam canendi in ea visione expressam Ecclesiæ Antiochenæ tradidit unde illa traditio in omnibus Ecclesiis recepta est.* Et hoc est quod intelligit Euseb. libr. 10. cap. 3. καὶ θεοπρεπεῖς ἐκκλησιῶν θεσμοὶ ὠδαὶ μὲν ψαλμῳδίας καὶ ταῖς λοιπαῖς τῶν θεόθεν ἡμῖν παραδοθεισῶν φωνῶν ἀκροάσεσιν. *Decori Ecclesiæ ritus interdum Psalmorum cantu, & cæteris Hymnorum divinitùs nobis traditorum recitationibus.* Eodem marte Hilarius Pictaviensis Episcopus primus Hymnos in Ecclesia canendos composuit; eum imitatus est Ambrosius ex Sigebert. ad ann. 391. *Ambrosius post Hilarium Pictaviensem Hymnos in Ecclesia canendos primus composuit.* Solennem

lennem etiam ritum canendi Antiphonas seu responsoria in Ecclesia primus è Latinis Ambrosius petiit à Græcis apud quos hic ritus jam à cunabulis Ecclesiæ receptus erat auctore Ignatio Antiocheno: Sigebert. ad ann. 387. *Ambrosius Episcopus ritum canendi Antiphonas in Ecclesia primus apud Latinos transtulit à Græcis, apud quos hic ritus jam inoleverat ex instituto Ignatii Antiocheni Episcopi, &c.* Solennem quoque ritum concinendi Hymnos & Psalmos ex ritu Orientalium Ecclesiarum lubens assumpsit idem Ambrosius: Testis Augustin. Confess. libr. 9. cap. 6. & 7. *Quantùm flevi in Hymnis & canticis tuis suavè sonantis Ecclesiæ vocibus commotus acriter. Non longè cœperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis, & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Tunc Hymni & Psalmi ut canerentur secundùm morem Orientalium partium, nè populus mœroris tædio contabesceret institutum est, & ex illo in hodiernum retentum, multis jàm ac penè omnibus gregibus tuis & per cætera orbis imitantibus.* In Gallia fœlici exemplo litas seu Rogationes ante Ascensionem instituit Mamercus Viennensis Episcopus: Sidon. libr. 5. epist. 14. ad Aprum: *In Vrbem tamen, ni fallimur, Rogationum contemplatione revocabere, quarum vobis solemnitatem priùs Mamercus pater & Pontifex, reverentissimo exemplo, utilissimo experimento invenit, instituit, invexit.* Et idem libr. 7. epist. 1. ad ipsum Mamercum. *Solo tamen invectarum te auctore Rogationum palpamur auxilio.* Has vix inventas à Mamerco, avidè suscepere cæteri Galliarum Episcopi; de Arvernis Sidon. in eadem Epistola ad Mamercum: *Quibus inchoandis instituendisque populus Arvernus etsi non effectu pari, affectu certè non impari cœpit initiari, &c.* De universis Ecclesiis Galliarum Gregor. Turonens. libr. 2. cap 34. *Cumque hæc agerentur, adpropinquante Ascensione majestatis Dominicæ indixit populis jejunium, instituit orandi modum, edendi seriem, erogandi hilarem dispensationem. Cessantibus quoque exinde terroribus per cunctas Provincias dispersa facti fama, cunctos sacerdotes imitari commonuit; quod sacerdos fecit ex fide: que usque nunc in Christi nomine, per omnes Ecclesias in compunctione cordis, & contritione spiritûs celebrantur.* Concil. Aurelianens. 1. can. 29. *Rogationes, id est Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari, &c.* Exinde eundem solennem ritum Rogationum arripuere universi ferè orbis Ecclesiæ: Avitus Viennensis Homil. de Rogationib. *Currit quidem tramite vitali, non per Gallias tantummodò, sed penè per orbem totum, Rogationalis observantiæ flumen irriguum, & infectam vitiis terram, uberi fluxu annuæ satisfactionis expurgat.* Exemplo Mamerci alias Rogationes in quadragesima instituit & Gallus Arvernensis Episcopus, de quo Gregor. Tur. libr. 4. cap. 5. *Rogationes illas instituit, ut mediâ quadragesimâ psallendo*

O

ad Basilicam sancti Juliani Martyris itinere pedestri venirent. Hæc omnia suis in Ecclesiis constituêre tot sanctissimi Episcopi sine querela & invidia Primatum, vel sedis Apostolicæ, cum laude, & pia æmulatione cæterarum omnium Ecclesiarum.

Haud pridem tamen in foro agitatum est an Episcopo liceret, non dicam novos ritus instituere, sed Rituale primum seu Breviarium Romanum admittere non expectato consensu Metropolitani, & Principis; & in causa Andegavensis Episcopi solemni Parisiensis Senatûs decreto pronuntiatum in absentem & indefensum abusûs teneri Episcopum, qui propriâ auctoritate Breviarium Romanum admisisset. Quod valdè placet Fevretio libr. 3. cap. 3. num. 12. qui hac in re desiderari auctoritatem Metropolitani tentatur hoc argumento; quòd in ritu psallendi divina officia, suffraganeæ Ecclesiæ debent sequi consuetudinem Metropolitanæ; can. de his. can. placuit. 11. dist. can. altaria de consecr. dist. 1. can. institutio. ead. dist. 2. ex quo colligit in sacris ritibus quicquam institui vel novari non licere, absque consensu Metropolitani. Sed nihil vetant hi Canones, quominùs Episcopus suo jure possit & debeat admittere ritus & consuetudines Ecclesiæ Romanæ, haud quæsito consensu Metropolitani; quod enim dicitur sequendam esse consuetudinem Ecclesiæ Metropolitanæ, ita intelligendum est, ubi Ecclesiæ suffraganeæ non habent propriam consuetudinem, nec tollit Episcopo libertatem sequendi consuetudines Ecclesiæ Romanæ; Ecclesia quippe Romana est mater omnium Ecclesiarum, à cujus regulis nullatenùs licet deviare, can. non decet. can. præcepta. 11. dist. Nec consuetudines Ecclesiæ Metropolitanæ sequendæ, si fortè repugnent moribus Ecclesiæ Romanæ: Et ita Innocent. III in cap. tuas dudum. de sponsa duorum rescripsit Mutinensi Episcopo Ecclesiam Mutinensem humiliter tenere & servare debere, quod Beati Petri sedem & suam Metropolim sequi viderit & docere, in contrahendis matrimoniis, nè turpior sit pars quæ suo non congruit universo. Aliarum Ecclesiarum consuetudines non dedignatus est Ambrosius, sed maximè Romanæ Ecclesiæ consuetudines coluit: Testis ipse de Sacrament. libr. 3 cap. 1. *In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam; sed tamen & nos homines sensum habemus, ideo quod alibi rectius servatur, & nos rectè custodimus.* Consuetudines Romanæ Ecclesiæ instituit Malachias Episcopus in universa Hybernia: auctor est Bernardus in ejus vita: *Sed & Apostolicas sanctiones, ac decreta sanctorum patrum præcipuèque consuetudines sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in cunctis Ecclesiis statuebat.* A Leone IX. depositum Hunibertum Diaconum Luitpoldi Archiepiscopi Moguntini, quòd Archiepiscopo coram se Missas celebrante Lectionem non Romano more

post monitionem contumaciter decantasset, nec restitutum à Pontifice, nè turbaretur solemne sacrificium missæ refert Abbas Uspergens. in chronic. ad ann. 1053. Sed quid, an fas erit Episcopis, divinis in officiis Romanæ Ecclesiæ ritum admittere inconsulto Principe? Absit ut Ecclesia impugnet potestatem principis, quam perpetuis votis, & precibus defendit: Absit ut Episcopi ullatenus detrahant Regiæ majestati, pro qua tuendâ sanguinem & animam despondere parati sunt. At salvâ majestate Principis liceat Ecclesiæ dicere, Episcopis in his quæ sunt sui muneris & officii non esse facilè objiciendum nomen Principis ad invidiam, nè magistratibus detur occasio, sacra Pontificum munia conturbandi. Vetus est non injusta hac de re querela Ecclesiæ: S. Ambros. de Basilicis in Auxentium: *Semper nè de Cæsare servulis Dei invidia commovetur, & hoc ad calumniam sibi arcessit impietas, ut imperiale nomen obtendat.* Episcopis haud invidiosum Romanos ritus suscipere inconsulto principe, jam tutis præjudicio Pipini & Caroli M. aliorumve nostrorum principum. Cantum ab Ecclesia Romana, in usum Monachorum petiit Pipinus, quo discrepantiam cantûs Gallicani tolleret: Auctor est Carolus M. Capitular. libr. 1. cap. 80. *Monachi ut cantum Romanum pleniter, & ordinabiliter per nocturnale, vel gradale officium peragant secundùm quod beatæ memoriæ genitor noster Pipinus Rex decertavit ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob unanimitatem Apostolicæ sedis, & sanctæ Dei Ecclesiæ pacificam concordiam.* Paternæ pietatis æmulus ipse Carolus Cantum Romanum etiam petiit in usum Ecclesiarum Galliæ, & ab Adriano I. Pontifice Cantores accepit, qui nostros Cantum docerent, & singulis Ecclesiis magistros scholæ imposuit: Ademar. in ejus vita: *Mox petiit Domnus Rex Carolus ab Adriano Papa Cantores, qui Franciam corrigerent de Cantu; At ille dedit ei Theodorum, & Benedictum Romanæ Ecclesiæ doctissimos Cantores, quià Sancto Gregorio eruditi fuerant, tribuitque Antiphonarios Sancti Gregorii quos ipse notaverat notâ Romanâ. Domnus verò Rex Carolus revertens in Franciam, misit unum Cantorem in Metis civitate, alium in Suessionis, præcipiens de omnibus civitatibus Franciæ, magistros scholæ Antiphonarios eis ad corrigendum tradere, & ab eis discere cantare &c.* Item Sigebert. ad ann. 774. *Carolus Rex offensus dissonantiâ Ecclesiastici Cantus inter Romanos & Gallos, & judicans justius esse de puro fonte, quàm de turbato rivo bibere, duos Clericos Romam misit, ut authenticum Cantum à Romanis discerent & Gallos docerent; & primò per hos Metensis Ecclesia, & per illam omnis Gallia ad auctoritatem Romani cantus revocata est.* In quo peccat igitur Episcopus qui dictorum principum exemplo regitur, qui Pipini & Caroli M.

præcepta exequitur, & cum his congrua sanctissimi Concilii decreta, quæ novum jus non continent, sed antiquum ritum Gallicanum instaurant? Episcopus est executor Canonum, quidnam est quod imputetur Episcopo, cùm fungitur officio suo? In rebus sacris nihil innovandum esse fateor inconsulto Principe, novitas quæque suspecta est: sed nihil novi affert, qui dumtaxat sequitur Ritus Romanæ Ecclesiæ, quæ est parens & magistra omnium Ecclesiarum; nihil novum comminiscitur, sed antiqua & meliora restituit, Ecclesiæ rugas & maculas tollit, qui se & suam Ecclesiam Romanæ conciliat, sublatâ difformitate Rituum. Invidiam facti amolitur, quòd à Regibus nostris semel admissum est Breviarium Romanum, idque primùm in Galliâ editum authoritate Christianissimi Principis Henrici III. Nec rei gestæ autoritas evacuatur, quòd arte Jesuitarum id factum esse calumniati sunt adversarii Andegavensis Episcopi: penè sacrilegium est disputare de judicio Principis, L. disputare C. de crimin. sacrileg. & fraudis suspicio abest secutis variis editionibus, quæ pariter autoritate Regiâ non carent, & in manibus omnium palàm & publicè versantur.

CAPUT XXII.

In quibus dispensandi potestatem habeat Episcopus; Dispensandi ratio.

AD Jurisdictionem Episcopalem pertinet & dispensatio, seu dispensandi potestas; nimirum Episcopus potest contra Canones dispensare in casibus expressis à jure, cap. dilectus de tempor. ordinar. puta in irregularitate contracta ex adulterio, vel alio simili delicto. cap. etsi Clerici. §. de adulteriis & ibi Glossa de judic. Idem potest dispensare cum Hæreticis vel Apostatis à fide, ut promoveri queant ad Ordines, vel in Ordinibus ministrare, si metu vel periculo fracti à fide defecerint, & postea sponte reluctati sint; can. Presbyteros. 50. dist. Idem potest dispensare in irregularitate contracta ex alieno delicto, putà cum his qui per simoniam promoti sunt ad Ordines vel ad beneficia, vitio parentum, can. ult. 1. qu. 5. Gloss. in d. cap. etsi Clerici. Episcopus potest dispensare in irregularitate ex delictis occultis; Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 6. Episcopus potest dispensare in irregularitate ex defectu natalium, quoad minores Ordines, & beneficia simplicia, cap. 1. de fil. Presbyter. in 6. Episcopus potest dispensare in irregularitate, ex

defectu ætatis, quoad dignitates & personatus non habentes curam animarum, & beneficia simplicia; cap. unic. de æt. & qualit. præfic. in 6. Idem potest dispensare in irregularitate ex defectu corporis, si levius sit vitium, cap. cum tua. cap. significavit, de corpor. vitiat. Episcopus conferens Ordines, potest dispensare de interstitiis; Concil. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 11. Sed an requiratur specialis dispensatio, dubitatum est, quia Ordinarius non intelligitur dispensare, nisi id fiat expressis verbis, cap. 2. de schismatic. Gloss. & Hostiens. in cap. litteras, de concess. præbend. Rebuff. in prax. part. 2. tit. de dispensat. num. 15. 16. 17. Aliter tamen judicatum in Senatu Tolosano in prima Camera inquestarum relatore D. Turleo 9. Julii ann. 1642. in causâ Mag. Petri Calmetz adversùs M. Malbertum, Episcopum ita de interstitiis dispensare posse, ut res non egeat speciali dispensatione, quòd conferendo dispensare videatur; Episcopus enim est arbiter & interpres beneficii sui, cap. Ordinarii de offic. ordinar. in 6. Episcopus potest dispensare ex legitimâ causâ, cum promotis per saltum, si non ministraverint; Concil. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 14. Episcopus potest dispensare in contrahendo matrimonio inter raptorem & raptam, post peractam pœnitentiam, can. si autem. 36. qu. 2. Idem potest dispensare in solemnibus bannis seu denunciationibus conjugii; Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. Nec abs jure videtur Concilium Episcopis reliquisse potestatem dispensandi in nuptialibus bannis; quia hujusmodi banna ex consuetudine Gallicanâ, id est, ex instituto Episcopali transierunt in jus, cap. cùm in tuâ, de sponsalib. cap. cùm inhibitio, de clandestin. desponsat. Nec alienum Episcopis licere dispensare in his quæ sunt juris Episcopalis, inspecto initio: sed in Galliâ Episcopus non potest dispensare his duobus postremis casibus, obstantibus Constitutionibus regiis, & quoad banna nuptialia non potest dispensare nisi de duobus posterioribus edito priori, idque ex legitimâ causâ. Aliis Episcopus potest dispensare in casibus non prohibitis, d. cap. dilectus: & in cunctis casibus in quibus Pontifex sibi dispensandi potestatem non reservavit, cap. nuper à vobis, de sentent. excommunic. & ibi Glossa. Et hæc fuit sententia Tancredi & Laurentii Gloss. in d. cap. etsi Clerici. Verùm Episcopus non potest dispensare contra jus sine causâ necessitatis, can. fraternitatis. 34. dist. Goffrid. Vindocinens. opuscul. 5. ad Callixt. 2. *Dispensationes aliquandò in Ecclesiâ faciendæ sunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, sed piâ & misericordi intentione. Tunc enim à Pastore Ecclesiæ dispensatio piè, & misericorditer fieri creditur, cùm aliquid minùs perfectè ad tempus fit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate suâ, sed aliorum necessitate, nè in ipsis videlicet fides Christiana periclitetur.* Et dispensatio facienda est propter merita personarum

& causarum; Arnulf. Lexov. epist. 26. *Planè sunt quædam quibus ut fiant consensum adhibere non licet, quæ tamen si facta sunt, dissimulare necesse est, quia non possunt habere remedium, vel si quid recompensationis habent, discretâ mansuetudine dispensare.* Et paulò post: *Tunc enim in potestate judicis est mollire sententiam, & mitiùs judicare quàm leges, cùm rerum vel personarum merita postulant, aut instantia necessitatis extorquet.* Ubi autem dispensatio fit sine causâ, non dispensatio, sed dissipatio dici debet: Bernard. de consider. ad Eugen. libr. 3. *Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est; ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est; utilitas dico communis, non propria: nam cùm nihil horum est, non planè fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est:* quod reppetit Hostiens. in cap. nisi cum pridem, de renunciat. Etiam justa est causa dispensandi propter iniquitatem temporum, quæ districtiorem disciplinam ferre non potest, d. can. fraternitatis; & hac de causâ dispensare solent Pontifices; Joannes 8. epist. 34. *Moderatio quippè Sedis Apostolicæ, & universalis Ecclesiæ dispositio, in hoc periculoso tempore, penè cuncta dispensatoriè moderanda compellit.* Ecclesia agit per dispensationem καὶ οἰκονομίαν pro tempore, ut in Synesio actum esse observat Nicephor. Callist. libr. 14. cap. 55.

CAPUT XXIII.

Alienatio rerum Ecclesiæ non sine consensu Episcopi. An in ea desideretur consensus Principis. Alienationis causæ.

SICUT alienatio bonorum Minoris subjacet Jurisdictioni Prætoriæ, nec fit sine decreto Prætoris, L. 1. ff. de reb. eor. qui sub tutel. vel cur. sunt. L. 2. §. si tutores. ff. de offic. ejus cui mandata est Jurisdict. ita & alienatio rerum Ecclesiæ pendet ex Jurisdictione Episcopali, nec enim res Ecclesiæ possunt alienari, sine consensu & autoritate Episcopi. Auth. hoc jus porrectum. C. de SS. Ecclesf. cap. dudum de reb. Ecclesf. non alienand. in 6. & hoc acceptissimum fuit juri Gallicano. Conc. Agathens. can. 56. *In venditionibus quas Abbates facere præsumunt, hæc forma servetur, ut quidquid sine Episcopi licentiâ venditum fuerit, ad potestatem Episcopi revocetur.* Et Concil. Aurelianens. III. can. 23. *Abbatibus, Presbyteris, cæterisque ministris de rebus Ecclesiasticis vel sacro ministerio alienare vel obligare, absque permissu & subscriptione Episcopi sui nihil liceat.* Quos Canones intexuit Gratianus in can. Abbatibus 12. qu. 2. & in can. in venditionibus. 17. qu. 4. In alienatione rerum Ecclesiasticarum, præter

consensum Episcopi, requiritur etiam consensus capituli; cap. 1. cap. ea noscitur. cap. tua nuper, de his quæ fiunt à Prælat. sine consens. capitul. capitul. d. auth. hoc jus porrectum. & d. cap. dudum, nec non consensus Patroni, si Ecclesia de cujus rebus alienandis agitur, sit juris patronatû; can. constitutum. 16. qu. 1. can. filiis, ead. caus. qu. 7. Eoque nomine haud dubiè in alienatione rerum Ecclesiasticarum requirebatur consensus Principis tamquam patroni & defensoris Ecclesiarum. Capitulare Caroli Calui in Synodo Suessionensi II. editum cap. 12. *Nè commutationes rerum vel mancipiorum quilibet Prælatus earumdem rerum Ecclesiasticarum sine licentiâ & consensu nostro facere præsumat.* Quod lubens admisit ipsa Synodus can. ult. *Postremò quod à quibusdam conservabatur, prætextum est generaliter ab omnibus custodiendum, nè ullæ res Ecclesiasticæ absque Regis conniventiâ commutentur.* Hoc jus ex consuetudine natum, ut plerque alia, non ignobile rei argumentum quòd Domnolum Cenomanensem Episcopum monasterio à se condito in suburbio civitatis suæ, res Ecclesiæ suæ dotis causâ testamento, id est, instrumento donasse non sine consensu Chilperici Regis, memoratur in ejus vita apud Surium 16. Maii. tom. 3. *Extruxit autem monasterium in suburbio civitatis suæ, in ejus verò consecratione de rebus Ecclesiæ suæ, multa testamento ei legavit atque confirmavit; permittente & favente Chilperico Francorum Rege, ejusque Principibus, multis etiam id ei suggerentibus Episcopis, imprimis Sancto Germano, Clero quoque, populoque ut id faceret adhortante.* Res etiam Ecclesiæ non possunt alienari nisi causâ cognitâ, ex causâ necessitatis & utilitatis. L. 14. jubemus. C. de Sacrosſ. Eccl. Valet autem rerum Ecclesiasticarum alienatio quatuor in casibus à jure permissis. Primus est, causa necessitatis Ecclesiæ, ut si debitum urgeat ab ipsa Ecclesia contractum; authent. sancimus. C. de Sacrosſ. Eccles. C. hoc jus. 10. quæst. 11. Secundus est causa pietatis, Gloss. in c. 1. 12. quæst. 2. veluti pro alimonia pauperum, nè fame & frigore pereant: d. L. sancimus. cap. Aurum habet Ecclesia. 12. quæst. 2. vel pro redemptione captivorum, §. sacra institut. de rerum divis. Tertius est causa incommoditatis, ut quando res est Ecclesiæ incommoda, cap. terrulas, 12. quæst. 2. Quartus est causa utilitatis, ut si res esset inutilis, tunc Prælatus eam alienare potest, ut res melior habeatur; C. sine exceptione 11. quæst. 2. C. non liceat. 12. quæst. 2. d. cap. terrulas. Clement. 1. de rebus Eccles. non alien.

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA TUENDA ADVERSUS INSULTUS

Auctoris tractatûs de Abusu, & aliorum.

LIBER TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Jurisdictio correctiva Episcoporum. In quibus versetur. Modus hujusmodi Jurisdictionis.

Piscopalis Jurisdictio alia est voluntaria, quæ redditur inter volentes quocumque loco & tempore, citra tribunal, de quâ fusius actum est proximo libro: alia est contentiosa, quæ disceptatur pro tribunali causâ cognitâ: tertium genus est Jurisdictio correctiva, quæ explicatur disciplinæ seu correctionis causâ, de plano extra tribunal, sine solemnibus judiciorum, de quâ sermonem prælibare placet, ut ab eo faciliùs ad ea quæ sunt Jurisdictionis contentiosæ progrediamur. Quædam sunt personæ quibus datur jus correctionis seu emendationis in subditos, in levioribus delictis, quæ atrocitatem facti non continent, puta dominis in servos; L. unic. C. de emendat. servor. parentibus in liberos, senioribus propinquis in juniores; L. aut facta §. ff. de pœn. L. unic. C. de emendat. propinquor. & Magistris in discipulos, ita ut modum

dum non excedant; L. sed etsi quemcumque §. ult. cum L. seq. ff. ad L. Aquil. L. item quæritur §. item Julianus ff. locat. & hæc à parente vel magistro non pœnæ, sed disciplinæ causâ infertur; Arnob. in psalm. 146. *Sicut qui litteras docent, timorem discentibus, & terrorem inducunt, non utique necessarium magistris, sed valde discipulis profuturum.* Augustin. de verb. Domini. sermon. 15. *Nec damus aliter filiis disciplinam nisi aliquantum irascendo, & indignando, nec tamen daremus disciplinam nisi amando.* Isidor. Pelusiot. libr. 2. epist. 239. καὶ πατὴρ υἱῷ, καὶ διδάσκαλος φοιτητῇ ὀργίζεσθαι ῥᾳθυμοῦντι, καὶ οὐκ ἄν τις φαίη ὀργὴν εἶναι ταύτην, ἀλλὰ φιλοσοφίαν καὶ κηδεμονίαν. *Et pater filio, & magister discipulo ignaviâ desidi irascitur, nec quisquam iracundiam hanc esse dixerit, verùm Philosophiam, ac curam & sollicitudinem.* Et hoc genere correptionis plerumque utitur Dominus erga homines. Hieronym. in cap. 1. Esaiæ: *Idcircò Dominum percutere delinquentes, ut percussos corrigat, & non tam pœna sit quàm emendatio.* Et in hanc sententiam Jo. Chrysostom. in Act. Apostol. Homil. 15. ἐκείνη ἡ θλίψις κόλασις, αὕτη παιδεία ἡ διόρθωσις: *Illa tribulatio, pœna; hæc disciplina & correptio.* παιδείαν Græci, quam nostri disciplinam vocant, ut in psalm. 49. σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν. *Tu verò odisti disciplinam.* Et ibi Chrysostom. παιδείαν ἐνταῦθα φησὶ τὴν τοῦ νόμου διδασκαλίαν, τὴν ψυχὴν ῥυθμίζουσαν, τὴν κακίαν ἀπελαύνουσαν. *Disciplinam hìc dicit legis doctrinam, quæ animam componit, vitium expellit.* Etiam minoribus Magistratibus, putà Magistratibus municipalibus non denegatur modica castigatio; L. Magistratibus. ff. de Jurisdict. L. item apud Labeonem, §. unde querel. ff. de injur. quia Jurisdictio nulla est sine modicâ coërcitione; L. ult. de offic. ejus cui mand. est Jurisdict. Etiam Centurionibus licuit milites castigare vite feriendo, quæ fuit insigne Centurionis; L. milites. §. incurrens. ff. de re militar. Plin. libr. 14. cap. 1. *Quid quòd insertæ castris, summam rerum, imperiumque contineat, Centurionum in manu vitis, & opimo præmio tardos Ordines ad lentas perducit Aquilas, atque etiam in devictis pœnam ipsam honorat.* Et Tacit. 1. Annal. *Centurio Lucillius interficitur, cui militaribus facetiis vocabulum cedo alterum indiderant, quia fractâ vite in tergo militis alteram clarâ voce, ac rursùs aliam poscebat.*

Episcopus qui Domini & patris & magistri vices fungitur, habet quoque jus corrigendi & reformandi Clericos universæ Diœcesis; cap. 1. cap. quantò. cap. licet in corrigendis. cap. irrefragabil. de offic. Ordinar. Synod. Vernens. can. 3. *Ut unusquisque Episcoporum habeat potestatem in suâ Parochiâ tàm de Clero, quàm de regularibus, vel secularibus ad corrigendum & emendandum secundùm ordinem canonicum spiritalem, ut sic vivant qualiter Deo placere possint.* Et correctionis causâ maximè Episcopus debet lus-

tate Diœcesim; cap. cùm venerabilis, de censib. Imò correctio & emendatio Clericorum ita est propria, & perpetua Episcopi, ut si Summus Pontifex mandet Ordinario, ut Clericos Diœcesis corrigat, non tribuat ei Jurisdictionem, sed propriam, quæ erat torpens & sopita per ignaviam, excitet, & Ordinarius correctionis officio fungatur, tamquam Ordinarius, non tamquam delegatus, salvo jure appellationis ad Metropolitanum, si appellationis casus emergat; d. cap. licet in corrigendis: id est, si in correctione modum excedat; à correctione enim & disciplina non appellatur, nisi modum excedat; cap. 3. cap. reprehensibilis. cap. de priore. de appellat. cap. Universitatis, de sentent. excommunic. quia correctioni modus imponendus est, cùm non pœnæ, sed emendationis & disciplinæ causâ adhibeatur. Unde si magister discipulum gravius percusserit, non tenetur quidem injuriarum, quia non habuit animum injuriæ faciendæ, sed docendi & monendi; sed tenetur actione legis Aquiliæ, quia damnum injuria dedit, vel actione ex locato, quia nimia præceptoris sævitia culpæ adnumeratur, eique levis dumtaxat castigatio permissa est; d. L. sed si quemcumque. §. ult. cum L. seq. & d. L. item quæritur. §. item Julianus. Episcopus habet jus corrigendi subditos non obstante consuetudine, vel appellatione, nisi modum excedat; d. cap. irrefragabili: non obstante consuetudine, quia subjectio & obedientia non præscribitur à Clericis; cap. cùm non liceat. cap. cùm ex officio, de præscript. Correctio etiam Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ de jure pertinet ad Capitulum; sed cessante Capitulo devolvitur ad Episcopum; d. cap. irrefragabili. Correctio Monachorum pertinet ad Abbatem; cap. ad nostram. cap. reprehensibili, de appellat. Augustin. de correpť. & gratiâ ad Valentinum & cum illo Monachos, cap. 15. *Corripiantur itaque à Præpositis suis subditi fratres correptionibus de charitate venientibus pro culparum diversitate diversis, vel minoribus, vel amplioribus; quia & ipsa quæ damnatio nominatur, quam facit Episcopale judicium, quâ pœnâ in Ecclesia nulla major est, potest si Deus voluerit, in correptionem saluberrimam cedere, atque proficere*: Inde desumptus est can. corripiantur. 24. qu. 3. Cessante Abbate post monitionem, putà si fratres vagos & circumforaneos non revocet, correctio devolvitur ad Episcopum; d. cap. quantò, can. Abbates. 18. qu. 13 Correctioni & disciplinæ locus est, in minoribus delictis, quæ correctionis modum non excedunt, ut in Clericis turbantibus divinum officium; cap. cum voluntate. in fin. de sentent. excommunicat. Sed si delictum sit gravius, propter atrocitatem facti res rejicienda est ad forum Ecclesiasticum, ut in minoribus delictis correctio quidem datur propinquis; sed si atrocitas facti correctionis modum exsuperet, enormis

Episcopus habet modicam coërcitionem correctionis causâ, quia ea utitur exemplo magistri in discipulos, & parentis in liberos. Augustin. epist. 159.

delicti rei tradendi sunt suo Judici; d. L. unic. C. de emendat. propinquor. Judicio tamen propinquorum in necem usque sævitum refert Valer. Maxim. libr. 6. *Publicia autem quæ Posthumium Albinum Consulem, item Licinia quæ Claudium Agellum viros suos veneno necaverant, propinquorum decreto strangulatæ sunt.*

Correctio, ut jam dixi, debet esse levis & moderata; & hoc casu si pater vel magister vel Prælatus correctionis causâ Clericum leviùs percusserit, non incurrit sententiam, can. si quis suadente. d. cap. cum voluntate. Marcus decis. 880. part. 2. Haud quaquam culpanda tamen disciplina Episcoporum, si fortè austeriùs se habeant cum quibusdam Clericis, quò eos in officio contineant, vel lapsos ad meliorem frugem revocent: vigor publicæ disciplinæ ampliorem pœnam postulat; L. locatio §. quod illicitè ff. de publican. Absit ut duritiem voces Episcopalis correctionis medelam; experimento enim quotidiè discimus hujusmodi rationem multis ad salutem prodesse: Bernard. in Cantica Serm. 30. *Quàm multos quotidiè experimur, piis impugnationibus Prælatorum ad meliora proficere, provehi ad altiora.* Nec modò in Clericos sed etiam in Laïcos correctionem habet Episcopus: Augustin. de verb. Domini Serm. 16. *Novit enim nescio quem homicidam Episcopus, & alius illum nemo novit. Ego volo illum publicè corripere, at tu quæris inscribere. Prorsus nec prodo, nec negligo; corripio in secreto, pono ante oculos Dei judicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pœnitentiam.* Et paulò post: *Sunt homines adulteri in domibus suis, in secreto peccant, aliquando nobis produntur ab uxoribus suis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum salutem quærentibus; nos non prodimus palàm, sed in secreto arguimus.* Et idem de tempore Sermon. 164. *Ecce clamo vobis, ego me absolvo: erogatorem me posuit Deus, non exactorem. Et tamen ubi possumus, ubi datur locus, ubi conceditur, ubi scimus, corripimus, objurgamus, anathematisamus, excommunicamus; & tamen non corrigimus.* Et Alcuinus c. 6. de virtut. & vitiis. *Sacerdotis est in pace populum admonere, quod debeat agere; populi est in humilitate audire quæ monet Sacerdos.*

CAPUT II.

Episcopus habet Ordinariam Jurisdictionem in sua Diœcesi.

AD Episcopum pertinet Jurisdictio causarum omnium ad Ecclesiasticum forum, de jure spectantium; cap. conquerente, de offic. judic. ordinar. cap. ex tenore de foro competent. Id est, cognitio causarum civilium, & criminalium inter Clericos, vel etiam spiritualium inter Laïcos quæ sunt juris Ecclesiastici: Episcopus enim habet Jurisdictionem ordinariam in tota sua Diœcesi; cap. cùm Episcopus, de offic. ordin in 6. Jurisdictionis ordinariæ, quam habet Episcopus in universa Diœcesi, pulcherrima argumenta sunt. Primum quòd omnes res Ecclesiæ debent gubernari & dispensari cum judicio & potestate Episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse creditæ; Synod. Antioch. can. 24. can. quæcumque. 10. qu. 1. Administratio enim rerum universarum vix potest explicari sine Jurisdictione: Unde defensorem patrimonii S. Petri in Sicilia & aliis Provinciis habebant propriam Jurisdictionem; can. valde necessarium est. 94. dist. can. pervenit. 11. qu. 1. Secundum est quod tota Diœcesis est Parœcia Episcopi; Synod. Antiochen. can 9. can. Lugdunensis 9. qu. 2. unde quilibet Diœcesanus dicitur esse Parœcianus Episcopi; cap. licet. de feriis. cap. 1. de raptorib. cap. ad aures. de pœn. Unde Monachis non licet prædicare in Ecclesiis Parœcialibus, sine licentia Episcopi; Clem. dudum §. in Ecclesiis, de sepultur. Tertium accedit quòd de jure Episcopus potest collocare Cathedram, quæ est insigne Jurisdictionis Episcopalis, in quacumque parte Diœcesis; d. cap. cùm Episcopus; quod licet non servetur in Gallia, ut non negat gloss. ibidem, inscitiâ ævi explosum dicitur odio Bonifacii tamquam juris novi conditoris; nam & multis seculis ante ex constitutione Gregorii I. Episcopo fas fuit Cathedram locare quocumque loco Diœcesis, præterquàm in locis exemptis; can. luminoso. 18. qu. 2. Quartum est quòd Episcopus habet propriam Jurisdictionem à lege vel Canone, jure Magistratûs seu Sacerdotii, ex quo eam potest demandare; L. more majorum & seq. ff. de Jurisdict. & post constituere Officialem juris dicendi causâ, non modò in civitate quam vocant prin-

cipalem; sed etiam extra civitatem, qui dicitur Officialis foraneus; cap. Romana, de offic. ordinar. in 6. Clem. etsi principalis, de rescript. Nec derogat ordinariæ Jurisdictioni Episcopi, quòd Metropolitanus concurrit cum Episcopo in quibusdam casibus, ut in jure visitandi Ecclesias suffraganeorum, & procurationem exigendi; cap. cùm ex officii, de præscript. cap. sopitæ. cap. cùm nuper, de Censib. cap. Romana. §. notoria eod. tit. in 6. Clem. II. de Privileg. Metropolitanus enim nihil juris habet in Diœcesi suffraganeorum, nisi in casibus expressis à jure, id est, quatenùs sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo contulit; can. nullus primas. 9. qu. 2. can. nullus primas. can. conquestus ead. caus. qu. 3. nec de causis suffraganeorum cognoscit nisi per appellationem devolutis; cap. duo simul. cap. Pastoralis. de offic. ordinar. Et quòd ab Episcopo appellatur ad Metropolitanum satis probat Jurisdictionem ordinariam inesse Episcopo: Sententia enim à proprio judice lata, non convellitur nisi remedio appellationis; L. vit. C. si à non competent. judic. L. 1. §. item cum. ff. quæ sentent. sine appellat. rescindant. cap. cùm inter vos de re judicat. Nec corruit etiam Jurisdictio ordinaria Episcopi, ex eo quòd inferiores prælati habent Jurisdictionem propriam, ut Archidiaconi; cap. ad hæc. cap. dilecto. de offic. Archidiacon. Abbates, cap. dilectus. de offic. ordinar. cap. auditis. cap. cùm olim, de præscript. cap. accedentibus, de excess. prælat. & subditor. Decani, cap. significavit. de convers. conjugat. cap. dilecto. de sentent. excommunicat. in 6. quia inferiores ab Episcopo non habent Jurisdictionem, nisi ex privilegio, vel consuetudine; & nihilominus Episcopus est judex ordinarius Diœcesis suæ, & Jurisdictio non censetur præscripta privativè, sed tantum cumulativè, & in concursu contra Episcopum ab inferiore, & Jurisdictio remanet habitu apud Episcopum, ita ut cessante inferiore propter negligentiam ejus devolvatur, vel potius quasi postliminio redeat ad Episcopum; Felin. in cap. Pastoralis de offic. ordinar.

Episcopum etiam habere ordinariam Jurisdictionem argumento est quòd habet modicam coërcitionem, nimirum virgis potest subditos coërcere: Augustin. epist. 159. in can. Circumcelliones 23. qu. 5. *Non urentibus flammis, sed virgarum verberibus; qui modus coërcitionis à Magistris artium liberalium, & ab ipsis parentibus, & sæpe etiam in judiciis solet ab Episcopis adhiberi.* Quia modica coërcitio est signum propriæ, & ordinariæ Jurisdictionis; L. Magistratibus. ff. de Jurisdict. can. contra Idolorum. 26. qu. 5. cap. universitatis. de sentent. excommunicat. Nec mihi negotium facit, quod objicitur passim ex Novella Valentiani de Episcopali judicio, Episcopos forum legibus non habere:

Lubens enim concedo, eos non habere forum quoad res forenses, sed quoad Ecclesiasticas; in his sunt verè Judices ordinarii, & Ordinariorum appellatione continentur, ut in titulo de offic. judicis ordinarii; nec habent nudam audientiam id est simplicem notionem, sed forum competens quod in se continet Jurisdictionem: Augustin. libr. 3. contra Julian. cap. 1. *Vestra verò apud competens judicium communium Episcoporum modò causa finita est.* Episcopi inquam non habent nudam audientiam, sed audientiam competentem, quæ pleniorem causæ cognitionem desiderat, iisdem solemnibus judiciorum explicatur, quibus publicum judicium, & nihil distat à verâ & propriâ Jurisdictione, ut in vita D. Gosvini Aquicinctensis Abbatis, libr. 2. cap. 12. de lite inter Canonicos Turonenses & Aquicinctensis Monachos: *Super quibus cùm fuisset utrinque sæpius decertatum, tandem ad Rhemensem audientiam res perlata, ubi Monachis legum ignaris, & Abbati reverendo legum periti Turonenses occurrerunt.* Denique Episcopis tanquam ordinariis competit cognitio omnium causarum ad forum Ecclesiasticum spectantium in prima instantia, & hoc juris instauratum, Concil. Trident. sess. 24. de reformat. Et hoc est quod ait Theodoricus Rex etsi Arrianus apud Cassiodor lib. 3. epist. 37. ad Petrum Episcopum: *Causarum vestrarum qualitas vobis debet judicibus terminari, à quo est expectanda magis quàm imponenda justitia.* Et Ivo Carnotens. epist. 119. *Habent enim, sicut nostis statuta Majorum, ut illæ causæ à judicibus Ecclesiasticis minimè audiantur, quæ legibus non continentur.* Ac denique nè dubitetur sacros judices habere ordinariam Jurisdictionem satis intelligimus ex hoc ipso quòd ii tenentur solemnibus & formulis judiciorum, nec enim dispari jure censeri potest Jurisdictio Ecclesiastica, quæ uno & eodem jure regitur cum civili, quoad ordinem & solemnia litis; cap. quia circa de privileg. cap. cum in tuâ de decim.

CAPUT III.

Episcopi Jurisdictio alia est Civilis, alia Criminalis Pecuniariæ causæ quæ sint. Martyrum judicium ejusque auctoritas.

JURISDICTIO Ecclesiastica alia est Civilis, alia Criminalis, perinde ac Jurisdictio publica seu secularis; Episcopus enim cognoscit de Civilibus & Criminalibus causis Clericorum, & Clerici omnino conveniendi sunt apud Episcopum in Civili & Criminali negotio, ex Concilio Milevitano, aut quod verius est, ex Conc. Tolet. III. can. 13. & Conc. Carthaginensi 3. can. 9. can. inolita. can. placuit. 11. qu. 1. Synod. Carthag. can. 15. apud Balsamon. & cap. si diligenti. de foro compet. Idem ante à Sylvestro I. constitutum, nè Clericus quacumque de causa conveniatur in publico, id est publico tribunali, seu apud Judicem cinctum, id est civilem & forensem; can. testimonium. can. nullus Clericus. 11. qu. 1. Anastas. in ejus vita: *Hic constituit ut nullus Clericus propter causam quamlibet in curiam introïret, nec ante Judicem cinctum causam diceret nisi in Ecclesia.* Cui accessit Constitutio Julii; idem Anastas. in ipsius vita: *Hic constitutum fecit, ut nullus Clericus causam quamlibet in publico ageret, nisi in Ecclesia.* Ex Synodo Chalcedonens. can. 9. *Si Clericus litem habeat adversùs Clericum, eum convenire debet apud Episcopum, non apud Judicem secularem: quod si lis emergat inter Episcopum & Clericum ab utraque parte eligendi sunt arbitri à quibus lis finiatur*; can. si Clericus. 11. qu. 3. cap. de foro competent. unde desumptus est can. 17. Concil. Aurelianens. 5. & cap. 241. libr. 7. Capitular. Ubi Novellâ Valentiniani Episcopalis Jurisdictio penè sublata est, eam fortiter ac piè vindicarunt patres Gallicani variis per tempora decretis non sinè nutu & suffragio Principum; Synod. Andegavens. can. 2. *Primum ut contra Episcopale judicium, Clericis non liceat resilire, neque inconsultis sacerdotibus secularium judicia expetere.* Nè Clerici conveniantur apud Judicem secularem in Civili & Criminali negotio, ac nè respondeant etiam volentes statuit Synodus Agathens. can. 32. *Clericum nullus præsumat apud secularem, Episcopo non permittente pulsare; sed si pulsatus fuerit, non respondeat, vel proponat, nec audeat criminale negotium in seculari judicio proponere*; can. Clericum nullus. 11. qu. 1. quod repetiit Synod. Epaunens. can. 11. *Clerici sine ordinatione Episcopi,*

sui, adire vel interpellare publicum judicium non præsumant., sed etsi pulsati fuerint, sequi ad seculare judicium non præsumant. Et Synod. Aurelianens. IV. can. 20. *Quæcumque causatio quoties inter Clericum & secularem vertitur, absque Presbytero, aut Archidiacono, vel si quis esse Præpositus Ecclesiæ dignoscitur, Judex publicus audire negotium non præsumat; sanè si causam habentibus placuerit ire ad judicium, fortè ex voluntate communi, permittente Præposito Ecclesiæ Clerico licentia tribuatur.* Nè unus è Clericis alium conveniret ad Judicem secularem; alioquin actor si esset è minoribus Clericis, dempto uno quadraginta ictibus vapularet, si è majoribus, per triginta dies pœnæ causâ custodiâ teneretur præcepit Synod. Matisconens. I. can. 8. *Ut nullus Clericus ad Judicem secularem quemcumque alium fratrem de Clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocumque modo præsumat; sed omne negotium Clericorum aut in Episcopi sui, aut in Presbyterorum, aut Archidiaconi præsentia finiatur. Quòd si quicumque Clericus hoc implere distulerit, si junior fuerit, uno minùs de quadraginta ictus accipiat, sin certè honoratior, triginta dierum inclusione multetur.* Quod repetiit Conc. Antissiodor. can. 43. & Aquisgranens. can. 8. & Gratianus in can. nullus Clericus. 11. qu. 1. Olim Clerici in civilibus & criminalibus causis conveniebantur apud Episcopum volente actore; sed si is nollet experiri cum Clerico coram suo judice, res transferebatur ad Præfectum Prætorio; ex L. cum Clericis. C. de Episc. & Cleric. & L. decernimus. C. de Episcopal. audient. Posteà ex Novell. Justin. 83. & 123. res aliter ordinata est, ut in pecuniariis causis Clerici convenirentur apud Episcopum, & nolente aut cessante Episcopo lis rejiceretur ad Judicem civilem: in criminibus civilibus, putà homicidio, adulterio, furto & similibus, Clerici convenirentur apud competentes Judices, id est, apud Præfectum urbi in urbe, & apud Præsides in Provinciis; in Ecclesiasticis verò, putà in sacrilegio, simoniâ, vel crimine conspirationis in Episcopum, ut Clerici convenirentur apud suum Judicem, id est Episcopum. Unde haustus est can. si quis cum Clerico. 11. qu. 1. Pecuniarias vocat causas quas can. 6. Synod. Constantinopolitanæ I. ἰδιωτικάς, id est privatas, ibi Balsamo ἰδιωτικὰς δὲ ὀνομάζει ὁ κανὼν τὰς χρηματικὰς ὑποθέσεις πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἐγκληματικῶν, αἵ τινες δημόσιαι λέγονται, ὡς κινούμεναι παρὰ παντὸς τοῦ δήμου, ὅπερ ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ἀγωγῶν, οὐχ ἔστι· μόνος γὰρ ὁ ἔχων τὸ διάφορον ταύτας κινεῖ. *Privatas autem nominavit Canon pecuniarias causas, ad differentiam criminalium quæ quidem publicæ dicuntur, ut quæ ab omnibus qui sunt è populo moventur, quod non est in pecuniariis, is enim demum eas movet, cujus interest.* Sic pecuniarias causas à majoribus in quibus de salute & capite, distinxit Augustin. de doctrinâ Christianâ lib.

lib. 4. cap. 18. *In illis enim ea parva dicuntur, ubi de rebus pecuniariis judicandum est; ea magna, ubi de salute, ac de capite hominum.* Et Ambros. epist. 29. *Si de causis pecuniariis Comites tuos consulis; quantò magis in causâ religionis Sacerdotes Domini aequum est consulas.* Cur privatæ seu civiles causæ pecuniariæ dicerentur, ex jure promptum est, ex quo pecuniæ appellatione continetur, non modo pecunia numerata, verùm omnis pecunia, hoc est, omnia corpora; L. pecuniæ ff. de US. Ut ad propositum redeamus, si veterem usum Ecclesiæ spectemus, hoc jure usi sunt Clerici à melioribus Ecclesiæ seculis, ut etiam in delictis non convenirentur apud alium Judicem quàm Episcopum: Athanas. Apolog. 2. de fuga. ὅτι δὲ ἐξωτικοῦ δικαστοῦ ἐξέτασις περὶ αἵματος χριστοῦ, καὶ σώματος χριστοῦ γίνεται, εἰ γὰρ καὶ ὅλως ἐγεγόνει τι πλημμέλημα ἔδει, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ κληρικῶν νομίμως ἐξετάζεσθαι. *Sub externo judice quæstio de sanguine & corpore Christi habetur; nam si omninò quod delictum perpetratum fuisset, oportebat de eo in Ecclesiâ inquiri sub legitimis Clericis.* Eâ ætate Clerici omninò in rebus suis nesciebant judices seculares, tamquam segregati meritis sacerdotii & religione Ordinis; Augustin. epist. 160. ad Apringium Judicem: *De vobis quidem dixisse Apostolum legimus, quod non sine causâ gladium geratis, & ministri Dei sitis vindices in eos qui malè agunt; sed alia causa est Provinciæ, alia est Ecclesiæ.* Summa judicii Ecclesiastici fuit penès Episcopos; tantæ tamen autoritatis fuère Martyres & Confessores, id est, qui jam pro fide tuendâ passi erant non ad necem usque, ut potestatem judicandi cum Episcopis penè communem haberent, suo sanguine quasi consecrati, & sacerdotii caractere insigniti. Martyrii palmâ cecidit Origenes, quòd sacrificare maluit, quàm Æthiopis libidinem pati, & idem Ecclesiâ pulsus Martyrum & Confessorum judicio: ὑπὸ τῶν κρινόντων ὁμολογητῶν, τὲ καὶ μαρτύρων, ut tradit Epiphan. hæres. 68. Eò usque pervenit autoritas Martyrum, ut Ecclesia vix ausa sit damnare sententias Martyrum in his quæ erant de fide & religione; Hieronym. in Hierem. libr. 4. cap. 19. *Quæ licet non sequamur, tamen damnare non possumus, quia multi Ecclesiasticorum virorum & Martyres ista dixerunt.*

Q

CAPUT IV.

Clerici habent privilegium fori, cui renunciare non licet contra Fevretium. Peregrina judicia.

CLERICI non modò inviti non trahuntur ad civilem Judicem, sed nè volentes quidem possunt renunciare privilegio fori, seque subjicere Jurisdictioni judicis secularis; cap. si diligenti. cap. significasti, de foro competent. cap. gravem, de excess. Prælat. Jure veteri Clerici volentes non prohibentur adire secularia tribunalia, de consensu proprii Episcopi; can. Clericum nullus. 1. & 2. qu. 1. cap. 1. & 2. de foro competent. quia videbatur minimè fieri injuria volentibus Clericis, maximè consentiente Episcopo, cujus inprimis interest Jurisdictionem suam non indefensam relinquere; L. 1. ff. si quis jus dicent. non obtemperav. L. nullum. C. de testib. cap. dilecto, de sentent. excommunic. in 6. & præscriptioni fori cuilibet licet pacto renunciare; L. si fide jussor. ff. qui satis cogant. L. pen. C. de pact. Sed hoc jus correctum est ab Innocentio III. qui primus rescripsit in d. cap. si diligenti, nè liceat Clericis etiam volentibus & juratis abdicare à se privilegium fori, optimâ ratione, nimirum quia privilegium hujusmodi non personis, sed Ordini concessum est, & privilegium est juris publici, cui privatorum pactis derogari non potest. Non potest contemni beneficium legis, in quo non merita personarum, sed officii & ordinis spectantur: Ambros. de iis qui myster. initiant. cap. 5. *Non merita personarum consideres, sed officia Sacerdotum.* Et Clericus qui privilegium fori emittit, non videtur retrò id facere, sed metu & dolo captus, non tam pacisci, quàm decipi: Arnob. in Psalm. 16. *Subplantatur qui privilegium amittit, sicut à Jacob Esau subplantatus est, &c.* Nemo præsumitur sponte renunciare beneficio, multis fortè sumptibus & laboribus quæsito, cap. super hoc, de renunciat. Non potest Clericus prorogare Jurisdictionem incompetentis seu non idonei judicis: & facto suo se subripere proprio judici. Jurisdictiones suis finibus distinctæ confundi non debent, nè Ecclesiasticus ordo intervertatur: totus Ecclesiasticus ordo confunditur, si sua cuique Episcopo Jurisdictio non servetur; can. pervenit. 11. qu. 1. can. ecce. 99. dist. cap. ex tenore, de foro competent. Disciplinæ Ecclesiasticæ maximè interest Clericos suum & unum habere Judicem, si per leges regni liceret, quò faciliùs in obsequio & officio contineantur, nè dum in plures Judices distrahantur, neutrum ferè agnoscant, & conflictus Judicum inter

se effugii & impunitatis occasionem eis præbeat: denique in Clericis, si quid sapio, cavendum est quod de Italis fertur duobus eos gaudere dominis, ut unum alterius concursu amoveant: Luitprand. hist. libr. 1. cap. 10. *Semper Italienses geminis uti dominis volunt, quatenùs alterum alterius terrore coërceant.* De Mediolanensibus Radevicus de gest. Frideric. libr. 2. cap. 33. *Unde factum est ut civitas hæc inimica Regibus ab antiquo fuisse dicatur, hac usa temeritate ut semper rebellionem Principibus suis moliens, schismate Regni gaudeat, & geminorum potiùs dominorum, quàm cujus super se justè regnantis affectaret principatum.*

Nec modò Clerici non possunt expressè renunciare privilegio fori, sed nec tacitè, putà non possunt conveniri apud Judicem secularem, non obstante consuetudine contrariâ, quæ est vice pacti taciti; cap. Clerici, de judic. Etiam exempti per se non possunt renunciare exemptioni, quia beneficium exemptionis non tantùm est in gratiam exempti, sed etiam in gratiam concedentis; cap. cùm venerabilis, de consuetud. cap. dilecti, de renunciat. cap. cum tempore, de arbitr. cap. si Abbatem, de Elect. in 6. Gloss. in cap. tuarum, de privileg. Non dispari quoque ratione percutientes Clericum, etiam volentem ex submissione quæ fit de consuetudine regionis, *injuriæ luendæ causâ*, non effugiunt excommunicationem latæ sententiæ; quia hujusmodi pœna infligitur non tam in gratiam Clericorum, quam Ordinis clericalis; cap. contingit, de sentent. excommunicat. Ex his satis exploditur quod voluit Fevret. libr. 4. cap. 4. num. 2. Clerico licere in re civili renunciare privilegio fori ex submissione in contractu appositâ. Tum quia Clericus omnino non potest renunciare privilegio fori, tum quia ex moribus Galliæ non potest prorogare Jurisdictionem extranei judicis, hoc est non sui, quia Jurisdictiones sunt limitatæ, & patrimoniales; nec hac in re iniquioris conditionis esse debet Jurisdictio Ecclesiastica, ac secularis, cùm eodem jure patrimonii censenda sit, nè Jurisdictionum termini confundantur; & hæc est sententia forensium Clericos indistinctè non posse renunciare exceptioni fori, ex d. cap. si diligenti & d. cap. significasti: Benedict. in cap. Raynut. verb. & uxorem decis. 2. num. 30. & seqq. Aufrer. in quæst. 128. Capell. Tolos. idem de potest. secular. regul. 2. fallent. 30. Guid. Pap. qu. 139. Boer. qu. 114. Marc. decis. 1157. tom. Camill. Borrel. in addit. ad Bellugam rubr. de proposit. Princip. §. videndum. Inde damnatur corruptela & acerbitas fœneratorum Italicorum, quos composito nomine vocabant Caursinos, quasi canis, & ursi feritate formidandos, quòd à Clericis mutuas pecunias accipientibus solerent nomina seu cautiones mutui exigere quibus se & Ecclesias obligarent, & renunciarent privilegio fori, quam stipu-

landi formulam memoriæ tradidit Matth. Paris. in Henrico III. ad ann. 1235. *Pro quibus omnibus antedictis firmiter & plenariè adimplendis, & inviolabiliter observandis obligamus nos & Ecclesiam nostram, & successores nostros, & omnia bona nostra, & Ecclesiæ nostræ, mobilia & immobilia, Ecclesiastica & mundana, habita & habenda, ubicumque fuerint inventa, Mercatoribus antedictis, & eorum hæredibus, usque ad plenam satisfactionem omnium prædictorum, quæ bona ab eis precario nomine recognoscimus possidere; & volumus super omnibus antedictis, ubique & in omni foro conveniri, renunciando pro omnibus antedictis pro nobis & successoribus nostris omni juris auxilio canonici & civilis, privilegio clericatùs & fori, epistolæ D. Adriani, omni consuetudini & statuto, &c.*

Regulariter exceptio fori non potest opponi nisi ante litem contestatam; L. 4. C. de Jurisdict. L. ult. C. de except. L. peremptorias. C. sentent. rescind. non poss. Clericus tamen etiam post litem contestatam coram judice seculari potest opponere exceptionem fori; L. 1. C. Th. de Episcopal. judic. Capitular. libr. 6. cap. 281. refusis sc. sumptibus litis, cap. exceptionem, de excep. Maynard. libr. 1. cap. 24. quia ut diximus, Clericus lite contestatâ non potuit extraneum Judicem suum facere. Quòd si Clericus conveniatur apud Judicem, an teneatur comparere apud Judicem secularem exceptionis fori proponendæ causâ, an apud judicem Ecclesiasticum; & quidem si negetur esse Clericus, vel aliàs judex negetur competens, de jure cognitio hujus quæstionis pertinet ad judicem Ecclesiasticum, non ad secularem, quia de re Ecclesiasticâ & spirituali agitur; cap. si judex, de sentent. excommunicat. in 6. & ita apud Italos & Hispanos servari docent Thomas Grammatic. decis. Neapolit. 29. & Covarruv. practic. quæst. cap. 33. Tamen in Galliâ Clericus conventus apud Judicem secularem tenetur comparere, & coram eo exceptionem fori opponere, quâ non admissâ appellat ad Superiorem; Guid. Pap. quæst. 138. Gall. qu. 38. Durum certè ac lugendum Ecclesiam in Galliâ durioris sortis esse ac in Hispania & Italia; sed ferendæ leges & consuetudines regni: *Ego*, inquit Jo. Faber in §. ult. Just. de Satisdat. *Cùm sim de Regno, leges Regni non impugno*; nec à jure civili abhorret istud quo utimur, si enim judex negetur esse competens, conventus debet comparere, quia Prætoris est æstimare, an sua sit Jurisdictio; L. si quis ex aliena, ff. de judiciis. L. ex quàcumque causâ, ff. si quis in jus vocat.

Nec modò Clericus non potest consentire in Judicem secularem; quin imò non potest consentire in Judicem non suum, licet Ecclesiasticum, sine consensu sui Episcopi; quia peregrina judicia, id est Judicis non sui tametsi Ecclesiastici, legibus Ecclesiæ submoventur; can. peregrina. can. leges. can. non liceat. 3. qu. 6. can. nec extra. ead. caus. qu. 9. can.

scitote. & qu. 3. can. privilegia. 25. qu. 2. capitul. libr. 7. cap. 230. 348. cap. significasti, de foro compet. & hanc sententiam comprobat Balsamo in can. 9. Synod. Antiochen. Ivo Carnot. epist. 35. *Peregrina judicia nullius esse momenti, decretorum pariter & Canonum generali sanctione decernit autoritas.* Et idem epist. 85. *Cùm autem in Provincia vestra peregrinum sit judicium nostrum, peregrinum tamen non putamus esse consilium nostrum.* Et Goffrid. Vindocinens. lib. 2. epist. 24. *Canonibus, sicut ipsi melius nostis, potestas obviare videtur, ut Ecclesiastica causa seculari & peregrino judicio terminetur, & quod vos & vestros facere decet, aliis etiam personis Ecclesiasticis concedatur.* Hoc jure Theodoritus Cyrensis Episcopus ab hæreticis quibusdam non rectæ fidei insimulatus, & eo nomine à Dioscoro Episcopo Alexandrino causâ inauditâ malè litteris acceptus, questus est apud Flavianum Episcopum C. P. epist. 86. Dioscorum Alexandrinum, præter jus in Episcopum Orientis subditum Antiocheno Jurisdictionem sibi asciviſſe, contra Nicenum Canonem qui unicuique sedi suam Jurisdictionem servari voluit.

CAPUT V.

Clerici quibusnam casibus amittunt privilegium fori.

CLERICI propter meritum & dignitatem Ordinis gaudent privilegio fori; cap. si diligenti, de foro competenti: tamen id certis casibus ut indigni amittunt; putà Clerici qui post susceptos Ordines duxêre uxorem, multantur privilegio fori; cap. ex parte de Cleric. conjugat. cap. un. eod. tit. in 6. cap. ex parte, de privilegiis. Conc. Trident. sess. 23. de reform. cap. 6. Quod institutum est propter abusum illius seculi, quo permulti ambiebant Clericatum, non alio consilio, quàm ut Judicem secularem declinarent: Stephan. Tornacens. epist. 12. *Nonnulli ut potestatum secularium Jurisdictionem devitent, tonsurâ tantùm, vel minoribus Ordinibus, dolo inter Clericos sese simulant aggregari.* Nondum tamen securis ad radicem posita est: hac enim ætate Clericis qui unicam & virginem uxorem duxissent, & tonsuram vestemque clericalem retinerent, non est ademptum privilegium fori; d. cap. unic. Hoc jure tempore Caroli VI. Joannes de Maris Advocatus fisci in Senatu Parisiensi, tumultûs publici insimulatus hac exceptione usus memoratur, tamquam Clericus unius uxoris vir, ejusdemque virginis: Joannes de Ursinis in vit. Caroli VI. ann. 1382. *Si feut mis au Chastelet, & ny fallut gueres de procez, ne sans a peine l'examiner, ne dire les*

causes, feut dit qu'il auroit le col coupé, & combien quil requist estre oüy en ses justifications & deffenses, & aussi qu'il estoit Clerc marié avec une seule vierge & pucelle, quand il épousa, ce nonobstant fut mené aux Halles. Eodem tempore Montacutius penès quem rerum summa erat, ab æmulis perturbatæ Reip. reus factus, eadem exceptione usus est, sed non fœliciùs: Idem scriptor vitæ Caroli VI. ad ann. 1409. *Mais au regard dudit Montaigu, le dix-septiesme jour dudit mois d'Octobre, feut condamné par Messire Pierre des Essars, à estre decapité aux Halles de Paris, combien qu'il feut Clerc marié* cum unica virgine, *& avoit esté prins en habit non difforme à Clerc, &c.* Iisdem moribus Vuillelmus de Busseyo ob facinora prehensus à judice seculari, cùm exceptione fori Ecclesiastici usurus niteretur amictum capitis solvere, ut tonsuram Clericalem ostenderet, impeditus memoratur: Matth. Paris. in Henrico III. ad ann. 1259. *Et cùm non posset objectis respondere, quia multis erat irretitus sceleribus, voluit ligamenta suæ coifæ solvere, ut palam monstraret tonsuram se habere clericalem, non est permissus, &c.* Sed hodie Clericus conjugatus omnino amittit privilegium fori & Canonis, quia pro laïco habetur; Guid. Pap. qu. 138. & ibi Ferrer. Imbert. libr. 3. instit. forens. cap. 8. §. 2. in fin. Mayn. libr. 1. cap. 23. Belluga in specul. rub. de proposit. §. videamus. Clericus conjugatus etiam olim contractis nuptiis statim amittebat beneficium Ecclesiasticum; extravagant. unic. Joann. 22. de vot. & voti redempt. Gloss. in d. cap. un. de Cleric. conjug. in 6. Ivo Carnotens. epist 218. *Veruntamen consilium quod mihi ipsi darem, si aliquem de commissis mihi fratribus uxoriâ compede adstrictum deprehenderem, tutum esse intelligo, videlicet ut Sacramentum conjugii maneat, Clericus verò qui postpositâ clericali continentiâ, de superiori ordine ad inferiorem descendit, stipendia militiæ Clericalis amittat.* Clericus unius uxoris ejusdemque virginis vir, tonsurâ & habitu clericali utens retinebat quidem privilegium fori, & Canonis; si quis suadente d. cap. unic. cætera amittebat, puta beneficium Ecclesiasticum, & alias exemptiones clericales; d. cap. ex parte, de Clericis conjugat. d. cap. ex parte, de privilegiis. Clerici quoque joculatores, Goliardi seu Buffones, id est mimi Scenici, Histriones amittunt privilegium fori & Canonis, cap. unic. de vit. & honest. Cleric. in 6. & Histrionicam facientes arcentur à sacris Ordinibus; can 1. 51. dist. De joculatoribus Conc Lateranens. habitum sub Innocentio III. cap. pen. de vit. & honest. Cleric. *Mimis joculatoribus & Histrionibus Clerici non intendant* Alexander III. in cap. etsi questiones, de Simon. *Non fuit magnum à Cardinali equum unum transmitti, quem etiam joculatori petenti vir tantus, & tam abundans fortè donaret.* Et de Goliardis Matt. Paris. in Henrico III. ad ann. 1239. *Re-*

cedentium autem quidam famuli, vel mancipia, vel illi quos solemus Goliardenses appellare, versus ridiculos componebant, dicentes, &c. Gallis *Jangleurs* sive *Jongleurs*. Clerici etiam sine tonsurâ & habitu clericali in delicto deprehensi non habent privilegium fori; can. ut Presbyteri. 17. qu. 4. d. cap. ex parte, de privilegiis, cap. si judex laicus, de sentent. excommunicat. in 6. L. item apud Labeonem. §. si quis virgines. ff. de injur. quia mutato habitu pro laicis habentur; Capell. Tolos. qu. 144. 147. Covarruv. practicar. qu. cap. 32. Belluga in specul. de proposit. §. videndum. num. 21. Imbert. libr. 4. cap. 6. Guid. Pap. q. 138. Mynsing. Centur. 2. observ. 67. Damhouder. in prax. cap. 15. num. 25. Sacerdotio abdicatus est Eustathius Sebastiensis Episcopus, quòd non congruâ Sacerdoti veste uteretur; Socrat. libr. 3. cap. 33. Sozomen. libr. 3. cap. 13. Ita Hostilium Macinum Ædilem curulem cum Manuciæ meretrici diem dixisset apud Tribunos plebis, quòd de ejus tecto noctu lapide ictus esset, derisum quòd eum venire cum coronario, id est corona in capite non decuisset, Gell. libr. 4. cap. 14. Et si Clericus post delictum ambierit Ordinem clericalem, vel emiserit professionem regularem, non utitur privilegio fori, quia privilegium superveniens non mutat forum; L. cum quædam, ff. de Jurisd. L. si quis posteaquàm, de judic. L. 4. §. non omnes. L. ult. de re militar. L. 2. c. qui militar. poss. libr. 12. cap. proposuisti, de for. compet. cap. 2. nè Cleric. vel Monach. Covarruv. practicar. quæst. cap. 32. Aufrer. de potest. secularium super Eccles. regul 1. fallent. 11. ut & Clericus si post contractum æs alienum in ordinem clericalem irrepserit, non gaudet privilegio fori, quia in fraudem creditorum, fori mutandi causâ Ordines suscepisse intelligitur; L. ult. §. ex bonis, ff. de bon. damnat. d. cap. 2. nè Cleric. vel Monach. Clerici incorrigibiles etiam amittunt privilegium fori; cap. contingit, de sent. excommunicat. & per secularem potestatem coërcendi sunt; can. nec licuit. 17. dist. cap. 1. de offic. ordinar. cap. cùm non ab homine, de judiciis: quia pro laïcis habentur, & ad Apostasiæ crimen accedunt; Joannes Salisber. epist. 72. *Quotiens personæ Ecclesiasticæ, omni jure contempto, Ecclesiasticas impugnant sanctiones, eò quidem graviùs puniendæ sunt, quò ad sacrilegii crimen, & scelus Apostasiæ quodammodò videntur accedere.* Si Clericus falsum testimonium dixerit coram judice seculari, ab illo in ipsum animadverti potest, non obstante præscriptione qualibet, vel privilegio fori; L. nullum. & ibi Gloss. C. de testib. L. Divus. ff. ad L. Cornel. de fals. Ratio est quia quilibet judex potest Jurisdictionem suam deffendere pœnali judicio; L. unic. ff. si quis jus dicent. non obtemperaverit. Matth. de Afflict. decis. 219. 230. Frideric. Senens. Consil. 93. Rebuff. in quib. casib. Cleric. coram judic. secular. convenire possit. num. 88. 89.

CAPUT VI.

Clerici sunt fori Episcopalis in actionibus personalibus Civilibus, vel Criminalibus. Cur obnoxiis publici ratiociniis arceantur à sacris ordinibus, malignè interpretatur Fevretius. An Clericis negotiari liceat victûs causâ salvo privilegio fori.

IN actionibus in personam Civilibus vel Criminalibus Clerici non conveniuntur, nisi apud suum judicem, id est Episcopum; can. inolita. can. placuit. 11. qu. 1. cap. si diligenti. cap. significasti, de foro competent. Nov. Just. 83. & 123. cap. 20. Et hoc jus constitutione Philippi Pulchri anni 1303. sancitum est, & rursus constitutione Francisci I. anni 1539. art. 4. exceptis actionibus quæ descendunt ex administratione muneris publici seu Civilis, putà tutelæ vel curæ vel rationis fiscalis, vel cujuslibet officii civilis, vel ex negotiatione. Malignè in hunc locum Fevretius libr. 4. cap. 8. interpretatur ideo ab Episcopis non admitti ad Ordines obnoxios ratiociniis publicis vel privatis, nè Jurisdictio Episcopalis evacuetur, & numerus subditorum decrescat. Verum enim quidem est obnoxios ratiociniis arceri ab Ordinibus, ante rationes redditas, & præstita reliqua; sed non Jurisdictionis Episcopalis tuendæ causâ, Ecclesia enim non quærit quæ sua sunt: Sed sanctiore & puriori consilio, nempè ne Ecclesia dedecoretur infamiâ talium virorum, & videatur quasi latibulum obnoxiorum hominum: Synod. Carthaginensis 1. can. 8. Ex sententia Grati Episcopi Carthaginensis: *Si post deposita universa & reddita ratiocinia, actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent & cum laude, Clerici, si postulati fuerint, honore munerari; si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum, ab aliquo sine consideratione, fuerint ordinati, Ecclesia infamatur.* can. magnus. 54. dist. cap. unic. obligat. ad ratiocin. non ordinand. Nec est quod invidiâ oneretur providentia sacræ legis: idem enim ante placuit Constantino, ne officiales obnoxii ratiociniis ordinentur nè injuria fiat Clero, si ad priorem conditionem retrahantur; L. officialis. C. de Episc. & Cleric. Eadem fuit ratio Nov. Just. 123. cap. 15. Laudabilior etiam fuit scopus Constitutionis Mauricii Augusti nè obligati rationibus publicis ordinentur, nè indigni admittantur ad Clerum, quam commendat Gregor. 1. lib.

7.

7. epist. 11. in can. legem. 53. dist. *Legem quam piissimus Imperator dedit, nè fortasse hi qui militiæ, vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant, vel in Monasteriis convertantur, vestræ studui fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quòd hi qui seculi actionibus implicati sunt, in Clero Ecclesiæ præproperè suscipiendi non sunt; quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant vivunt, nequaquam student seculum fugere, sed mutare.* Et idem Gregor. libr. 2. epist. 62. *Longino viro Clarissimo Stratore veniente Dominorum legem suscepi, in quâ Dominorum pietas sanxit, ut quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceat. Quod valde laudavi evidentissimè sciens, quia qui secularem habitum deserens, ad Ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult seculum, non relinquere.* Sacræ legis non immemor Thomas ex Cancellario Angliæ designatus Cantuariensis Archiepiscopus, non priùs consensit nominationi regiæ de se factæ, quàm à Principe omnibus curiæ nexibus absolutus esset: Unde posteà cùm Regis offensionem ob tuendas libertates Ecclesiasticas contraxisset, Conventus de reddendis rationibus administrationis initæ dum fungeretur officio Cancellarii, non esse repetendas ab eo rationes excepit quibus semel solemniter solutus esset ante ordinationem, de quo Rogerus Hovedenus & Matth. Paris. in Henrico II. Obligatos rationibus publicis, ab Ordinibus arcet Ecclesia, né injuria ipsi fiat, si obnoxii repetantur, vel nè indigni passim sine delectu ordinentur: sed semel ordinatos, si fortè rationibus fiscalibus vel muneribus publicis implicentur, nequaquàm eos foro suo vindicat, imò eos prorsus à se ut indignos & exhæredes repellit: Petrus Blesens. tractat. de institutione Episcopi: *Quidam tamen per usurpatas sæculi administrationes se vinculo curiali obnoxiant; & quasi renunciaverint suæ privilegio dignitatis, calculum durioris eventus expectant; nam pro causa hujusmodi hodiè in Sicilia mancipati sunt Episcopi quidam carceralibus vinculis, nec aliquod expectant ab Ecclesia Romana solatium, quibus improperatur à summo Pontifice, ut bibant de calice, quem sibi temerè miscuerunt.* Clericus, ut ad propositum redeamus, ubi convenitur ut hæres Laïci, non utitur privilegio fori, quia conditio obligationis deterior fieri non potest ex persona hæredis; L. 2. §. ex his. ff. de VO. maximè ubi lis contestata est cum defuncto quia ubi semel acceptum est judicium, ibi & finem accipere debet, L. ubi acceptum. ff. de judic. Idem Juris est si Clericus fundum vendiderit Laïco, & fundus evincatur, & ab emptore denunciatus sit ut eum evictionis nomine defendat. quæ actio de evictione est personalis, quia oritur ex contractu, non potest uti privilegio sui fori,

R

ſed emptoris forum ſequi debet; L. venditor. ff. de judic. L. 1. C. ubi in rem actio.

Item Clericus conventus coram Judice ſeculari actione mixtâ quæ eſt tam in rem quàm in perſonam, putà actionibus familiæ erciſcundæ vel communi dividundo, non poteſt uti præſcriptione ſui fori, quia licet hujuſmodi actiones ſint quadamtenùs perſonales propter præſtationes perſonales quas continent, tamen magis accedunt ad actiones in rem, quod in his agatur de diviſione rerum communium; L. cùm putarem, L. inter cohæredeſ. §. 1. ff. famil. erciſcund. L. 1. ff. commun. dividund. Et hæc omnia perſequitur Benedict. in cap. Raynut. in verb. & uxorem. deciſ. 2. num. Clerici denique conventi coram Judice ſeculari actione mandati quæ eſt perſonalis ex procuratione rerum Laïci, vel actione pro ſocio quæ eſt etiam perſonalis ex negotiatione, non poſſunt ſe tueri oppoſitâ exceptione fori; quia indignum eſt eis ab Eccleſia ſubveniri per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari; cap. ſacerdotibus tit. ne Clerici vel Monachi: fruſtra auxilium legis invocat, qui committit in legem; L. auxilium. ff. de Minorib. cap. quia fruſtra de uſur. & ita Fevret. libr. 4. cap. 4. in fin. Sed quod de negotiatione dictum eſt, adhibitâ diſtinctione accipi velim, nimirum ſi Clericus negotietur lucri & quæſtûs causâ non uti privilegio fori; quòd ſi tenuem negotiationem exerceat, victûs & alimoniæ causâ, finge pauperiorem Clericum, tunc non amittere privilegium fori; quia Clerici non prohibentur aliquantiſper negotiari, ſublevandæ egeſtatis cauſa; L. 2. C. de Epiſc. & Cleric. L. 11. C. Th. de Luſtral. collat, vel etiam victum & veſtitum ſibi quærere quopiam artificiolo, ſalvâ dignitate Ordinis; Conc. Carthaginenſ. 4. can. 49. *Clericus victum & veſtimentum ſibi artificiolo vel agriculturâ abſque officii ſui dumtaxat detrimento paret*; can. Clericus 91. diſt.

CAPUT VII.

An Judex Ecclesiasticus cognoscat de actionibus in rem, & possessoriis. Quæstio feudi Laïci inter Clericos ad quem pertineat.

JURE Pontificio Judex Ecclesiasticus potest cognoscere de actionibus in rem, & de actionibus possessoriis inter Clericos. etiam uno eodemque judicio; cap. Cùm Ecclesia Sutrina. cap. cùm dilectus, de causa possess. & proprietat. causam tamen possessionis incidentem causæ quæ erat fori Ecclesiastici, puta causæ status, seu quæstioni natalium, Pontifices ipsi non ingratiis abdicarunt, & Principibus secularibus, eorumque officialibus reliquere. Alexander III. cùm Londinensi Episcopo & aliis duobus demandasset cognitionem causæ statûs mulieris nomine Agathæ, simul & possessionis hæreditatis seu bonorum; hac de re graviùs commoto Henrico II. Anglorum Rege, Londinensi Episcopo & condelegatis mandavit, ut reservatâ cognitione causæ statûs, quæstionem possessionis bonorum, quasi propriam Regi & suis dimitterent; cap. causam quæ qui filii sint legitim. *Nos attendentes quòd ad Regem pertinet non ad Ecclesiam de talibus possessionibus judicare ne videamur juri Regis Anglorum detrahere qui ipsarum judicium ad se asserit pertinere; fraternitati vestræ mandamus quatenùs Regi possessionum judicium relinquentes de causa principali, videlicet utrum mater prædicti R. de legitimo sit matrimonio nata, pleniùs cognoscatis, &c.* Eodem jure Judex Ecclesiasticus cognoscit de spolio seu redintegranda quæ est causa possessionis; can. redintegranda. 3. qu. 1. cap. ex parte, de foro competent. Inde Ivoni Carnotensi Episcopo succensente Philippo I. quòd de spoliatione cognovisset inter Beccenses & Molismenses Monachos, Ivo comiter Jurisdictionem Ecclesiasticam propugnavit epist. 9. ad ipsum Philippum: *Quòd enim inter Beccenses & Molismenses Monachos quantulamcumque pacem pro tempore feci, nullam Beccensibus in hoc molestiam intuli, sed Abbas Beccensis cognoscens, & erubescens inordinatam spoliationem factam Molismensibus à quibusdam neophytis Monachis suis, multùm me rogavit ut vel pacem inter eos componerem, vel justè inter eos decernerem. Sed ego propter reverentiam vestram judicium interim distuli, & gratis oblatâ portione victualium suorum, ab ipso Abbate, quæ Mo-*

lismenses reppetebant, litigia quæ inter eos erant pro ipsius Abbatis caritate mitigavi. Qua de re non decuit humilitati meæ succensere sublimitatem vestram, quia si ipsos spoliatores etiam ab inordinata invasione desistere coëgissem, majestatem tamen regiam nullatenus offendissem, &c. Moribus tamen Gallicanis. cognitio de actionibus realibus vel hypothecariis pertinet ad Judicem secularem etiam adversus Clericos; Jo. Faber. in §. item Serviana inst. de Actionib. *Prælati Regni Franciæ, quibus interdictum est uti cognoscant actione reali, non possunt cognoscere hypothecaria.* Et idem in §. si vero reus de satisdat. *Quicquid sit de jure, scio quòd Cardinales & Episcopi respondent in Regno Franciæ in foro seculari in realibus, & in talibus casibus defensiones recipiunt: quare cùm ego sim de regno, leges regni non impugno.* Item Jo. Gallus multis locis; quæst. 45. 52. 291. 385. Guillelmus de Cuneo Doctor Tolosanus in L. de his. C. de Episcop. & Cleric. Boër. qu. 69. num. 7. Molin. Consil. 12. num. 8. Lucius L. 2. tit. 2. art. 17. Chopin. de sacra Polit. libr. 2. tit. 1. num. 6. Mynsinger. centur. observ. 22. Nec abs jure actiones possessoriæ tribuuntur foro seculari; quia possessio quæ est facti magis quàm juris, est merè civilis & corporalis, nihil habet spirituale, de ea lege agendum est, id est jure Civili non Pontificio, & consequenter apud Judicem civilem, non apud Judicem Ecclesiasticum; Augustin. de altercat. Ecclesiæ & Synagogæ: *Lege agatur, quia de possessione contentio est.* Eadem ratione actiones hypothecariæ fori secularis sunt, quia actio hypothecaria est actio in rem, quæ pertinet ad evocandam possessionem pignoris; L. pignoris. ff. de pignorib. L. pignoris. C. eod. L. si cùm venditor. ff. de evict. licet concurrat cum personali actione, & una actio nihil habet commune cum alia, ex quo remissa actione hypothecaria, debitor non liberatur; quia tenetur personali; L. 1. C. de pignorib. Moribus nostris etiam actio de spolio pertinet ad judicem secularem, quia est actio possessoria, Marc. qu. 1059. & seq: part. 1.

Quæstio quoque de feudo Laïco inter Clericos non pertinet ad judicem Ecclesiasticum sed ad Dominum feudi; cap. cæterùm, de judic. cap. ex transmissa cap. verum, de foro compet. cap. Romana. §. debet. de appellat. in 6. Hinc Vuillelmus Camerarius Conventus apud Episcopum Lincolniensem nomine Ecclesiæ de Luiton, is Episcopum judicem detrectavit, quod Ecclesiam feudi jure possideret Matth. Paris. in hist. Abbatum S. Albani in Roberto Abbate. *Ad diem eis positum Vuillelmus non venit, sed misit nuntio qui dicerent ipsum nolle sistere se judicio coram Episcopo de Ecclesia quam non in eleemosyna, sed pro militari servitio hæreditariè possidebat.* Unus casus singularis est, in quo quæstio feudi Laïci transferebatur ad forum Ecclesiasticum, si forte esset mili-

tum in expeditione sacrâ agentium, qui censebantur fori Ecclesiastici quamdiu militarent, quòd positi essent sub tuitione Ecclesiasticâ: Ivo Carnot. epist. 173. epist. Eugenii III. apud Otton. Frisingens. de gest. Frideric. libr. 1. epist. cap. 35. & Innocent. III. libr. 1. 371. *Die statutâ ventum est ad causam, obtulit se ad judicium Rotrocus. Secundùm ordinem gestarum rerum dixerunt petitores qui pro Hugone loquebantur, se nolle ad hanc causam ingredi, nisi priùs eis satisfaceret de eo, quòd non erat intermissa ædificatio munitionis, & recredita redemptio Ivonis. Responsum est ex parte Rotroci, neutrum debere fieri, quia munitio illa ei adjudicata erat in curia Comitissæ de cujus feudo erat, cum judicio Ecclesiæ ad prædictam curiam hæc causa translata esset, & prædictus Hugo pro peregrinatione Ivonis minimè erat reddendus, cùm prædictus Ivo Rotrocum Dominum suum diffiduciasset, & prædam ejus prior cæpisset, homines suos eâ die quâ captus est in vinculis haberet, & ad forisfaciendum eidem armatâ manu militum eo die procederet.*

CAPUT VIII.

An causa possessorii Beneficiorum de jure spectet ad Judicem Ecclesiasticum. An eadem in Gallia ex lege Regni, vel consuetudine, vel privilegio Apostolico spectet ad Judicem laicum. An Judex Ecclesiasticus in petitorio possit ferre contrariam sententiam, ei quæ dicta est à Judice laïco in possessorio: Reprehenditur Fevretius.

JURE communi Judex secularis non potest cognoscere de possessorio Beneficii Ecclesiastici: sed utrumque id est tam possessorium, quàm petitorium spectat ad Judicem Ecclesiasticum eodem jure, triplici potissimum ratione. Prima est, quia possessio nititur seu justificatur ut loquuntur, ex titulo qui est merè spiritualis, sine quo Beneficium obtineri non potest; cap. 1. de regul. jur. in 6. Unde collatio Beneficii dicitur canonica institutio; cap. in litteris, de restitut. spoliat. & Beneficia Ecclesiastica dicuntur Canonicæ vel Ordines; can. ex multis. 1. qu. 3. quòd conferrentur in ipsa Ordinatione & ratione ordinationis, ac Ordinatio quæ tota est spiritualis non fieret sine titulo; can. neminem. can. sanctorum. 70. dist. Licet verò Beneficium Ecclesiasticum habeat nonnihil temporale, putà fructus & obventiones; tamen uno & indivi-

duo tituli spiritualis jure censendum est, quia fructus & obventiones sunt accessiones quæ assumunt naturam tituli; L. eos qui. C. de usur. Et quòd temporale & prophanum est in Beneficio, extinguitur & consumitur confusione cum jure spirituali; quia majùs dignum trahit ad se minùs dignum; cap. per tuas, de arbitr. cap. quod in dubiis, de consecr. Eccles. vel Altar. Unde causæ beneficiales censentur inter spirituales quæ non requirunt solemnem ordinem judiciorum, id est, solemnia judiciorum forensium; Clem. dispendiosam. de judiciis. Secunda est, quia possessorium beneficii habet admixtam cognitionem juris spiritualis, nec potest disceptari nisi causâ cognitâ ex titulo; cap. tuam, de ordine cognit. cap. causam quæ. qui filii sint legitim. Gloss. in Clem. unic. de caus. possession. & proprietat. Adeoque ex Constitutionibus Regiis illi vel illi addicitur prorsus ex fide vel potiùs colore titulorum. Quo pacto igitur fiet, ut Judex secularis cognoscat de possessorio Beneficii, quod tentari non potest, quin falcem mittat in messem alienam, id est, in notionem tituli, qui est merè spiritualis, & fori sui expers. Tertia est, quòd utroque jure causa possessionis & proprietatis, apud eundem Judicem tractanda est, nè continentia litis dividatur; L. nulli. C. de judic. L. ordinarii. C. de rei vindicat. cap. 1. de caus. poss. & propriet. & nè diversæ sententiæ ferantur, si res eadem disceptetur diversis in tribunalibus; Nov. 96. cap. 2. cap. 1. de sequestrat. possess. & fruct. cap. dispendia, de rescript. in 6. Cùm ergo causa proprietatis seu juris Beneficii spectet ad Judicem Ecclesiasticum, causam possessionis quæ est tantùm præparatoria, ad eum non spectare non potest.

In Galliâ tamen ex usu forensi Judex secularis cognoscit de possessorio beneficii, salvo petitorio judici Ecclesiastico quod satis ferendum visum est, quia possessorium rei spiritualis continet quid temporale; cap. ult. de judic. cap. litteras, de restit. spoliat. can. petimus. 11. qu. 1. Gloss. in cap. litteras, de jurament. calumn. & causa possessionis de re spirituali, non est merè spiritualis: Joan. Andreas in cap. frequens, de restitut. spoliat. in 6. Nec singulare fuit hoc jus in Galliâ; nam & Florentinam potestatem (sic vocant Magistratum majorem) de possessione juris eligendi Rectorem inter Abbatem & Conventum S. Mariæ, & commune Castri de Signa ex consuetudine cognovisse patet; ex d. cap. ult. de judic. Quo verò jure Judex secularis in Galliâ cognoscat de possessione beneficii an lege Regni, an ex consuetudine, an ex privilegio Apostolico, nimis invidiosum fortè erit disputare hoc loco. Magistratus seculares hoc jure uti, jure regio seu lege regni voluit Fevret. libr. 4. cap. 8. num. 15. At salvâ reverentiâ Majestatis regni, quæ non colitur mendacio sed veritate, hoc jus usu celeberrimum fuit in Galliâ, ante-

quàm ulla lex de eo promulgata esset: nec enim seniores de eo novimus leges quàm Constitutiones Caroli VII. & Francisci I. quæ Judicibus secularibus tribuant cognitionem possessorii beneficiorum. Priores Reges his abstinuisse, testimonio est quòd Ludovicus Junior ubi audivit Henricum II. Anglorum Regem cogitare de amovendo à sede suâ Thoma Archiepiscopo Cantuariensi, nefas horruit, palàmque obtestatus est se non sustinere vel minimum è Clericis regni sui destituere, ut narratur in vita S. Thomæ libr. 2. cap. 6. *Certè*, inquit, *sicut Rex Anglorum, ita & ego Rex sum; & tamen minimum de Clericis mei regni deponere ego non valerem.* Ineptius Guido Pap. quest. 1. & 552. & post eum Rebuff. in Constitut. regias tractat. de sentent. executor. Gloss. 1. num. 2. & Gregor. Syntagmat. libr. 47. cap. 21. num. 25. & alii sibi suasêre hoc jus competere Magistratibus secularibus ex privilegio Apostolico, id est, ex rescripto Martini V. Pontificis. Rescriptum enim Pontificium non tribuit ullum jus Regi & Judicibus suis super cognitione possessorii in beneficiis Ecclesiasticis, sed juri regio quod competebat ex antiqua consuetudine non derogat, ut liquidò profitetur Pontifex his verbis rescripti: *Cùm autem pro parte charissimi in Christo filii nostri Caroli Regis Francorum illustris, nuper nobis fuit expositum, quòd à nonnullis vertitur in dubium, an per hujusmodi nostram concessionem derogare voluerimus juri & Jurisdictioni Regiæ, præsertim in casu possessorii retinendæ possessionis, super suis Ecclesiis & Beneficiis Ecclesiasticis suorum Regni Franciæ, & Delphinatûs Viennensis, per quam Jurisdictionem præfatus Rex sibi asserit licere in omni casu etiam juridicè tueri possessores. Nos ad omne ambiguitatis tollendum dubium super his opportunè providere volentes, ejusdem Regis in hac parte supplicationibus inclinati, autoritate Apostolicâ tenore præsentium declaramus, nostræ intentionis non fuisse, neque esse per dictam aut per aliam quamcumque Constitutionem eidem Regi & Regiæ Jurisdictioni, per quam, ut asseritur, tam Rex quam sui Progenitores super omni possessorio à tanto tempore citra quod de ejus contrario memoria hominum non existit, consueverunt cognoscere, in aliquo derogari voluisse aut velle quoquomodò, &c.* Et licet rescriptum à Pontifice emissum sit precibus Caroli VII. Regis, nequaquàm id impetratum novelli juris acquirendi, vel veteris tuendi gratià; sed ut tolleretur scrupulus, an Pontificis animi fuisset priori quadam Constitutione quæ lata erat libertatis Jurisdictionis Ecclesiasticæ in gratiam, derogare juri seu consuetudini Galliæ ex qua Judices Regii solebant cognoscere de possessorio in beneficiis Ecclesiasticis, & ita fortè sensit Duarenus de minister. Ecclesiastic. libr. 7. cap. 11. Vero propius est quod placuit Benedicto in cap. Raynut. in verb. & uxorem decis. 2. num. 39. Boërio. quæst. 69. Feraldo de privileg. Reg.

Franc. privileg. 11. & Ferrerio in d. quest. 1. Guid. Pap. hoc jus ortum ex consuetudine, quam probarunt Pontifices Martinus V. & Leo X. & hoc satis probatum est ex verbis rescripti Martini quibus commendatur antiqua consuetudo Regni: nec fides rescripti hac in re tentari potest, cùm editum sit instante Carolo VII. à quo quærebatur an priori Constitutione Pontifex intendisset derogare consuetudini Regni, in cognitione possessorii beneficiorum. Nec ullo pacto autoritati Regiæ officit hæc sententia: nihil interest Principis, an ex lege an ex consuetudine jus istud manarit; in Gallia enim consuetudo præscripta maximè in his quæ sunt juris publici, vicem legis obtinet, & Jurisdictionem tribuit etiam personis incapacibus, putà clarissimis fœminis; Innocent. III. Parisiensis alumnus, rerumque Gallicarum peritissimus in cap. dilecti, de arbitr. *Juxta consuetudinem adprobatam quæ pro lege servatur in partibus Gallicanis, fœminæ præcellentes in subditos suos ordinariam Jurisdictionem habere noscuntur.* Et ita valuêre priscæ consuetudines in Gallia, ut Legis Salicæ appellatione cohonestarentur: & quòd feudum Lege Salicâ amitti dixit Suger. in vit. Ludovici Crassi; *aut jure pro injuriâ castrum lege Salicâ amittere*, non aliter accipi potest quàm de consuetudine Regni; feuda enim prorsus ignota fuêre Legi Salicæ, & ejus ætati, nec alio jure feuda nituntur quàm consuetudine & regalia sunt jura lege vel consuetudine introducta; cap. super quibusdam. de US. Igitur ex consuetudine cognitio possessorii Beneficii Ecclesiastici pertinet ad Judicem secularem, non ad Ecclesiasticum. Ubi verò Judex secularis super possessorio pronunciavit, adeundus est Judex Ecclesiasticus petitorii, id est, causæ proprietatis seu juris beneficii explicandæ causâ; quod tamen ante fieri non potest, quàm judicium de possessorio completum sit, & sententia executioni demandata ex Constitutione Regiâ anni 1539.

Judex Ecclesiasticus verò in petitorio liberam habet potestatem judicandi, non tenetur sequi sententiam à Judice seculari latam super possessorio; non enim hac in re judicat ex formula Prætoris, sed proprio jure: Ambrof. epist. 64. *Ergo judicandi accepisti formulam, quales illi qui volunt præscribere Sacerdotibus quod sequi debeamus.* Et hoc loco libertati Ecclesiasticæ prorsus repugnat quod refert Fevretius, si in petitorio à Judice Ecclesiastico contraria sententia lata sit, appellare licere tamquam ab abusu; quia sententia Judicis secularis super possessorio non tollit Judici Ecclesiastico potestatem judicandi in petitorio, nè lusorium sit & inane judicium petitorii, & frustrà ex ipsa Constitutione Regiâ Judici Ecclesiastico reservetur petitorium, si non liceret causâ cognitâ judicare ex animi sententia, prout meliùs & æquiùs visum fuerit. De jure etiam sententia lata super possessorio, non occupat libertatem Judicis in petitorio,

torio, quia causa possessionis nihil commune habet cum proprietate; L. naturaliter. §. nihil commune. ff. de adquir. possess. Sententia dicta super possessorio, non habet vim & autoritatem rei judicatæ; causa possessionis dicitur momentum seu possessio momentanea, & celeris reformatio, id est, possessio brevi duratura propter periculum reformationis; L. unic. C. si de moment. possess. fuer. appellat. L. si coloni. C. de Agricol. & censit. L. 4. C. Th. unde vi. Unde sententia super possessorio statim quidem executioni mandanda est, etiam si appellatum sit, ita tamen ut integra omnis proprietatis causa servetur; d. L. unic. & sententia super possessorio, non obstat agere volenti de proprietate, cap. cùm olim. de caus. possess. & propriet. cap. querelam. de Elect. Non immeritò certè, quia judicium possessorium est summarium quod fertur causâ summatim cognita, nec debet præjudicare petitorio, in quo ferenda est sententia causâ pleniùs cognitâ, nec debet pendere conscientia judicis ex alieno arbitrio. Constitutione Regiâ petitorium relinqui Judici Ecclesiastico, non negatur nec negari potest; sed eam non usu & desuetudine sublatam contenditur. Non destruitur lex, sed luditur; victus in possessorio non solet agere in petitorio apud Judicem Ecclesiasticum, an ergo non potest agere, si injuriâ victus sit? Reservatio petitorii est auxilium juris quod patet omnibus & beneficium legis contra quam præscribi, vel cui privatorum consensu tacito, vel expresso derogari non potest. Constitutio Regia quâ petitorium in Beneficiis integrum relinquitur Judici Ecclesiastico, est titulus vigilans qui perenni custodiâ & sollicitudine tuetur Jurisdictionem Episcopalem, & impedit præscriptionem. Judex secularis cognoscit tantùm de possessorio: emenso possessorio licet Judex Ecclesiasticus destituatur in petitorio, non amittit suam Jurisdictionem, quia nihil obstat Jurisdictioni Ecclesiasticæ, si partes acquiescant sententiæ latæ à judice seculari in possessorio, quòd justa & legitima videatur, vel si abstineant à prosecutione petitorii apud Judicem Ecclesiasticum tædio litis, vel difficultate sumptuum & necessitate rei familiaris, petitorii cognitio à Judice Ecclesiastico præscriptione vel infrequentiâ conventionis amitti non potest, quamdiu Judex secularis, possessorii judicio se continet; quia Dominus nullo tempore amittit possessionem rei suæ, interim dùm alius non possidet; L. licet L. ult. C. de acquir. possess. Neque res judicata super possessorio ullo tempore transit in vim judicati super petitorio, quia cùm cognitio petitorii in beneficiis sit merè spiritualis, laïci eam nullo tempore præscribere vel suam facere possunt; cap. ad nostram, de consuetudine, cap. contingit, de arbitr. cap. decernimus, de judic. Denique possessorium non tollit petitorium, nè lites trahantur, & ut parcatur sumptibus par-

tium, quia multò magis publicè interest, ut sua unicuique Jurisdictio servetur. Totus ordo confunditur si sua cuique Jurisdictio non servetur; can. pervenit. 11. qu. 1. Et certè re in judicium deductâ in ea valdè laboravit Senatus Parisiensis & quò se expediret, rem misit in consilium.

CAPUT IX.

An Judex secularis cognoscat de adipiscenda possessione in Beneficiis Ecclesiasticis. An idem cognoscat de causis refutûs Litterarum quas vocant Visa, *super provisionibus Pontificiis.*

MORIBUS nostris non incivile est Judicem secularem cognoscere de possessione retinenda, vel recuperanda in Beneficiis Ecclesiasticis, salvo utique petitorio Judici Pontificio. De interdicto autem adipiscendæ possessionis non consuevit Judex secularis cognoscere, quia plus habet petitorii quàm possessorii, plus spiritualitatis quàm temporalitatis; Guido Pap. quæst. 1. Duarenus de sacr. minister. lib. 7. cap. 11. Nimirum non potest quis adipisci possessionem Beneficii Ecclesiastici, sine canonico titulo; cap. ex frequentibus, de institut. cap. 1. de regul. jur. in 6. & intrusus dicitur, quisquis nactus est possessionem Beneficii sine titulo; cap. cùm jam dudum, de præbend. Hujusmodi improbos possessores Ecclesiarum pædagogos & incubos notæ causâ vocitat Ivo Carnotens. epist. 66. *Turonensis enim Archiepiscopus prædictæ Ecclesiæ pædagogus & incubus, in Natale Domini Regi contra interdictum vestrum coronam imponens, hac arte à Regi obtinuit, &c.* Et idem epist. 98. *Hoc enim modo & vos & Ecclesiam vestram à multiplici pædagogorum invasione liberabitis.* Pædagogi & incubi dicuntur intrusi incubare dicitur qui dolo vel vi possidet rem alienam, Servius in illud 1. Æneid. *Ponto nox incubat atra. Incubare*, inquit, *dicitur per vim rem alienam tenere.* Hoc jure si agatur de adipiscenda possessione beneficii Episcopus potest vetare, nè quis ingrediatur possessionem beneficii absque titulo, & idem potest compellere incubatores seu detentores beneficiorum exhibere titulos; cap. ordinarii, de offic. ordin. in 6. extravag. ut quos eod. tit. Conc. Trident. sess 7. de reformat. cap. 5. Episcopus quidem non potest cognoscere de meritis & viribus tituli, an canonica sit institutio, an collatio sit ab habente potestatem, nè indirectè se ingerat

cognitioni possessorii quæ est fori secularis ; sed nihil vetat Ordinarium compellere subditos ut doceant de titulo, nè toleretur vitium intrusionis, & impunè sit intrusis, quos ut fures & latrones detestatur Leo IV. in epist. ad Veronem Ducem Britanniæ : *Non furem nec latronem qualem Gillandum esse sensimus in Nannetica sede, qui viventis quòd non licuit locum non timuit usurpare, pro cujuscunque muneris donis ultra debes defensare* ; can. non furem. 7. qu. 1.

Quòd si Episcopus renuat conferre beneficia ad suam collationem spectantia, vel interponere litteras quas vocant *Visa* super provisionibus Pontificiis, Judex secularis non potest cognoscere de causis repulsæ seu refutûs, nec eum compellere ad conferendum, vel concedendum *Visa* captis pignoribus ; sed adeundus est superior Ecclesiasticus ex Constitutione anni 1571. art. 11. Blesens. art. 64. Paris. art. 22. Nec in rebus judicandis habetur ratio hujusmodi collationum vel litterarum quas vocant *Visa*, si ab Ordinario per Judicem secularem elicitæ sint vi compulsorii seu capionis pignorum ex Constit. Melodunensi art. 16. Hodiè quidem seculares Judices abstinent ab hujusmodi compulsoriis, nè contemni videantur Constitutiones Regiæ ; sed Ordinario recusante & post eum proximiori, post alteram conventionem solent permittere provisis ingredi possessionem beneficii adhibito executore laïco, nè committatur noxa intrusionis. Hoc pacto facilè per obliquum illuditur Constitutionibus Regiis & lethale vulnus infligitur libertati Ecclesiæ ; tum quia Ordinarius qui in hac re fungitur officio judicis dati à Sede Apostolicâ cum formulâ solemni in forma dignum, non habet liberam potestatem judicandi, an provisus sit capax beneficii nec nè ; cognitio enim capacitatis quæ est merè spiritualis, à Judice seculari aufertur Judici suo ; tum quia provisus mittitur in possessionem beneficii per laïcam manum contra Canones ; institutio enim corporalis, id est, missio in possessionem tàm in Beneficiis minoribus quàm in Dignitatibus, & installatio Abbatum de jure pertinet ad Archiepiscopum ; cap. ad hæc cap. ut nostrum. de offic. Archidiacon. cap. cùm venissent, de institut. cap. in tantum de Simon. Jo. Sarisber. epist. 1. *Et per Archidiaconum Episcopi ut mos est in possessionem liberam canonicè introductum.* Hodiè provisus de beneficio mittendus est in possessionem per Presbyterum vel Clericum, quia missio in possessionem beneficii Ecclesiastici quæ fit in vim tituli canonici, est magis juris quàm facti, magis spiritualis quàm temporalis ; Rebuff. in prax. part. 1. tit. de mission. in possess. num. 11. & tribus. seqq. Et certè Judex secularis injuriæ sibi conscius, diffidentiùs hoc jure utitur, missio enim hujusmodi in possessionem quæ datur ex edicto Judicis secularis, non tribuit possessionem realem, sed civilem &

festucariam, quæ prodest dumtaxat ad impediendam vacationem beneficii, nec adquirit potestatem ministrandi, vel percipiendi fructus, neque agendi in jure judicioque de possessione beneficii, donec litteræ executoriæ quas vocant *Visa* fuerint obtentæ. Unico colore hoc jus novum & insolens defenditur, quòd remedii loco excogitatum sit propter duritiem Episcoporum. Culpanda certè durities Episcoporum si qui disciplinæ studio, vel proprio ingenio acerbiores existant quàm sit; sed non temerè & facilè malè cogitandum de Episcopis: Augustanum Episcopum proditionis patriæ insimulatum statim restituit Theodoricus: *Nihil enim*, inquit apud Cassidiorum variar. epist. 9. *in tali honore temerariâ cogitatione præsumendum est, ubi si proposito creditur, etiam tacitus ab excessibus excusatur: manifesta proinde crimina in talibus vix capiunt fidem.* Quàm tutius est malè cogitare de Clericis ab Episcopo repulsam passis, quibus displicet diligentia Episcopi in provisorum examine. Placet Episcopus cujus negligentia electa est, ut impunè sit: Conc. African. can. 88. can. placuit 16. qu. 3. O quàm infœlix sors Episcoporum; quorum fama maledictis & calumniis laïcorum, passim exposita est. Bonus Episcopus qui Clericorum malis moribus parcit; malus qui eos in officio & obsequio continet. His de causis quotidiè Episcopus ab altari ad tribunalia publica vocatur famæ purgandæ causâ: Has vices Episcoporum meritò dolet Augustin. in Psalm. 128. *Faciat aliquid mali, non objurget Episcopus, bonus est Episcopus; objurget Episcopus, malus est Episcopus.* Et cumque sit etsi Clericus in examine & scrutinio injuriam patiatur ab Episcopo, non sine injuriâ remedium extraordinarium petit è curiâ, cùm legitimum & ordinarium ei pateat de jure, nimirùm recursus ad Superiorem, id est, Metropolitanum, quem non negat etiam Regia Constitutio. Curanda sunt vulnera Ecclesiæ, si quæ sint, non ferro & igne, sed salutari pharmaco, Ecclesia sua remedia novit, aliena nè ingeras potiùs venena, quàm medicamenta.

CAPUT X.

An Judex Ecclesiasticus cognoscat Clericos de reliquis census pensionis, vel reditûs constituti personali actione conventus. An Judices seculares tuti sint consuetudine de occupatione Jurisdictionis Ecclesiasticæ.

JUDICEM Ecclesiasticum cognoscere de actionibus personalibus, non de realibus in Clericos, juris antiqui & perpetui est. Inde nascitur quæstio an pro reliquis censûs, pensionis, vel reditûs pecuniâ constituti, Clericus conveniendus sit apud Judicem Ecclesiasticum, an apud secularem. E forensibus quamplures opinantur, eo nomine agendum apud Judicem secularem, quia medium est reale, id est, causa petendi est realis, census est onus reale, onus prædii non personæ; in vectigalibus & tributis magis conveniuntur ipsa prædia, quàm personæ; L. Imperatores. ff. de publican. L cum possessor. de censib. L. 2. & ult. C. sine cens. vel relig. fund. comparatur. non poss. Et licet census petatur actione personali, hac quodammodò pro reali habetur, quòd oriatur ex contractu censuali spectante ad rem prædiariam; causa & origo obligationis spectanda est potiùs quàm titulus actionis, L. qui id quod. ff. de donat. L facta. ad Trebell. L. clam possidere. de adquir. possess. L. Tutor. de fidejuss. L. 3. c. ad Macedon. Licet tamen census debeatur nomine prædii, & præstetur à personis propter res, duplex pro eo competit actio, nempè actio in rem, quæ convenit rem non personam, pro qua adiri oportet Judicem secularem, & actio personalis qua convenitur persona non res, quia datur ex contractu, nimirùm omnes actiones ex contractu sunt personales; L. actionem. ff. de obligat. & act. & in hujusmodi actione ut in aliis actionibus personalibus Clerici conveniendi sunt apud Judicem Ecclesiasticum: cùm enim reliqua census petantur actione personali nihil vetat adiri Judicem Ecclesiasticum qui est proprius & competens Judex Clericorum in omnibus actionibus personalibus, etiam ex constitutionibus Regiis: & hanc partem acriter defendit Jo. Gallus quæst. 52. *Et credo*, inquit *istam partem pro qua placitavi, ut Evangelium veram, quicquid dicatur & fiat.* In eandem sententiam in reditibus pecuniâ constitutis pedibus ivit Molin. de usur. qu. 11. num. 154. Contrarium usum publicorum tribunalium probant Aufrer. de potest. seculari regul. 2. fall. 4. Benedict. in cap. Raynut. in verb. & uxorem. decis. 2. num.

34. Rebuff. tract. in quib. casib. num. 79. Fevret. libr. 4. cap. 8. num. 22. licet minùs propitius libertati Ecclesiæ fateri compellitur, si pro reliquis censûs personali actione agatur cum Clerico rem de jure esse fori Ecclesiastici, sed alio jure utimur, inquit; id est vim & injuriam quæ à laïco judice fit Ecclesiæ, contrario usu & consuetudine defendit, quod pessimum profecto est genus defensionis. Non valet parva consuetudo contra libertates Ecclesiæ, quæ non dicenda est consuetudo, sed corruptela; cap. ult. de consuetud. Milites & negociatores habent suos judices, nec eis de privilegio fori movetur invidia: Clerici suum nacti sunt judicem, meritis Ordinis & sacræ militiæ, & totus orbis commovetur, ut tollatur eis privilegium, id est, præmium laborum. Quid facient infœlices Clerici? Si præscriptionem fori tueantur auctoritate Canonum, legibus adversùm eos pugnatur; si legum auxilium invocetur à Clericis, statim eis objicitur consuetudo quæ destruat Leges & Canones. Incerto jure vagamur, laudàmus leges si prosint, secus provocamus ad capitula; causas nostras non juri, sed jura causis servire, & velut plumbeam regulam accommodari volumus, & hæc inveterata Reipublicæ labes quam deploravit Hincmarus in epist. ad Episcopos Franciæ cap. 15. *Quandò enim sperant aliquid lucrari, ad legem se convertunt, quando verò per legem non æstimant acquiri, ad capitula confugiunt, sicque interdùm fit, ut nec capitula pleniter conserventur sed pro nihilo habeantur, nec lex.*

Caveant Judices super his & cogitent quia non vilis est auctoritas consuetudinis, sed non ita valet ut rationem vincat aut legem; L. 2. C. quæ sit longa consuetud. Adversùs veritatem quæ est parens justitiæ nullo tempore præscribitur; Tertul. de veland. Virginib. cap. 1. *Hoc exigere veritatem, cui nemo præscribere potest, non spatium temporum non patrocinia personarum, non privilegium regionum.* Et prava consuetudo non lex, sed vetustas erroris est; Cyprian. magistrum secutus epist. 74. ad Pompeium: *Consuetudo quæ apud quosdam obrepserat impedire non debet, quominùs veritas prævaleat & vincat; nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est.* Can. consuetudo. 8. dist. Denique consuetudo à jure aliena, non consuetudo dicenda est, sed corruptela, cap. ult de consuetud. nec umquam parit præscriptionem, cap. ult. de præscrip.

CAPUT XI.

An Judex Ecclesiasticus possit cognoscere de solutione pensionis beneficiariæ. Episcopis olim licuit imponere pensiones beneficiis certis de causis. Congruæ portionis cognitio an spectet ad Episcopum.

JUDEX Ecclesiasticus etiam potest cognoscere de solutione pensionis impositæ Beneficio Ecclesiastico, pluribus rationibus. Primò, quia pensio Beneficiaria, inspectâ causâ & origine reservationis pensionum, est onus personale, quod non imponitur Beneficio, sed personæ propter Beneficium, nec transit in successorem, nè Beneficium scindi videatur; cap. nisi essent, de præbend. cap. ut nostrum. ut Ecclesiastic. benefic. sine diminut. conferant. can. si quis præbendas. 1. qu. 3. Secundò quia pensio petitur actione personali, ex pacto partium homologato à summo Pontifice, ex quo nascitur actio personalis; cap. audivimus, de collusione detegend. cap. extirpandæ. §. qui vero. de prebend. Tertiò quia jure communi Episcopus potest imponere pensionem Beneficio ex justa causa, putà pro Clericis benè meritis de Ecclesiâ; can. possessiones. 16. qu. 1. Guid. Pap. qu. 179. Gigas. de pensionib. qu. 6. Rebuff. de pacifi. possessor. num. 120. Garcias de benefic. part. 1. cap. 5. num. 173. Ac licet hodiè potestas imponendæ pensionis Beneficiis usu devoluta sit ad Pontificem, nihil vetat Episcopum cognoscere de solvenda pensione, quia origo potestatis Episcopalis spectanda est. Quartò in Galliâ debitor pensionis non potest compelli ad solvendam pensionem, per alium quàm per Ordinarium, id est Episcopum; Pragmat. in §. item quod ratione, de Annat. & si condemnatio emitteretur per executorem in litteris appellandi jus esset tamquam ab abusu; Benedict. in cap. Raynut. in urb. si absque liberis. in 2. de fideic. substit. num. 39. Rebuff. de pacific. possess. num. 146.

Juris antiqui etiam fuit Beneficiis Ecclesiasticis pensiones imponi ab Episcopis. In Concilio Matisconensi deposito Faustiano Aquensi Episcopo, Palladius Santonensis & Orestes Vasatensis Episcopi ipsius Ordinatores damnati sunt annuam pensionem centum nummorum alternis ei præstare; Gregor. Turonens. lib. 8. cap. 20. *Faustianus autem qui*

ex jussu Gundovaldi Aquensis urbis Episcopus Orainatus fuerat, eà conditione removetur, ut Oresies sivè Palladius qui eum benedixerant, vicibus pascerent, centenosque ei aureos annis singulis ministrarent. Quintianum Ruthenensem Episcopum à Gothis sede suâ pulsum comiter suscepit Euphrasius Arvernensis Episcopus, eique domum & prædia sustentationis causâ præbuit : idem Turonens. libr. 2. cap. 36. *Unde factum est ut Quintianus Ruthenorum Episcopus per hoc odium ab urbe deponeretur. Et mox : De nocte consurgens cum fidelissimis ministris suis, ab urbe Ruthena egrediens ad Arvernos venit, ibique à sancto Eufrasio Episcopo, qui quondam Aprunculo Divionensi successerat, benignè susceptus est, largitisque ei tam domibus quàm agris & vineis secum retinuit.* Clericos alienos sede suâ pulsos, vi barbaricâ, Episcopus potest suscipere in Ecclesiis suæ Diœcesis, eisque pensiones assignare; Conc. Chalced. can. 20. Aliquandò & pauperibus Laïcis, vel Antistibus qui thronos suos amisissent, locupletioribus in Monasteriis præbendas assignari Patriarchæ CP. juris fuit ex Nov. Alexii Comneni quam intexuit Balsamo in can. 19. Synod. 7. & idem libr. 7. Respons. de Privileg. Patriarchar. Eodem jure & Simplicius Pontifex Gregorio, quem invitum Mutinensem Episcopum ordinavit Joannes Ravennas Episcopus, fundum in agro Bononiensi reditûs triginta solidorum è censu Ravennatis Ecclesiæ, subsidium tenuitatis Episcopatûs in diem vitæ impertivit : testem habemus ipsum Simplicium epist. 2. *Nam scandalum cujus author cognosceris, ita moderatio nostra compescuit ut frater & Coepiscopus meus Gregorius, quem non provectum constat esse, sed pulsum, nullam causam sicut petit tecum habiturus, Mutinensem gubernet Ecclesiam, & contubernium spiritale quod sortiri non oportebat invitum, non recuset amplecti : Necessitatibus etiam, quas faciente te compellitur sustinere, hac definitione consulemus, ut refuso prædio quod ante annum sibi datum esse commemorat, atque ad Ecclesiam Ravennatem reverso, possessio in Bononiensi triginta solidorum reddituum liberorum sine dubitatione tradatur in diem scilicet vitæ ejus, salvo proprietatis jure Ravennatis Ecclesiæ, ad quam post prædicti obitum revertetur.* Ex usu forensi tamen Senatus Tolosanus & Parisiensis per modum provisionis cognoscant de solvendis pensionibus beneficiariis; Maynard. libr. 1. cap. 43. Chopin. de sacra polit. libr. 3. cap. 2. num. 17. Injuriæ color quæritur favor alimentorum, quòd non patiantur dilationem, L. ult. C. de ordin. cognit. sed tristi Beneficio consulitur alimentis Clericorum, quod damno Jurisdictionis & libertatis Ecclesiasticæ redimitur.

Eodem jure cognitio portionis congruæ quæ debetur Vicariis perpetuis super reditibus Parœcialium Ecclesiarum spectat ad forum Episcopi; cap. avaritiæ. cap. de Monachis. cap. extirpandæ. §. qui verò, de præbend. cap. ult. §. ubi autem, de decim. in 6. Clem. 1. de Jur. Patronat. Innoc. III. registr. 13. ep. ult. idque non unâ ratione. Prima est quia Episcopi est providere ut congrua portio tribuatur Clericis, è qua Episcopalia jura persolvere, hospitalitatem colere, & congruam habere possint; d. cap. de Monachis. & cap. 2. de suppl. neglig. prælat. & congrua portio Clericorum non potest minui sine consensu Episcopi; d. cap. avaritiæ. cap. prohibemus. de Censib. Hac de causa Monachos quòd in Ecclesiis ad eos pertinentibus ad nihilum ferè redigerent portiones Vicarii perpetui, acriùs corripit Arnulfus Lexoviens. epist. 69. ad Alexand. III. *Est quiddam quod tam meam quàm alias vehementer angit Ecclesias, quorum Iam scilicet rapax & intemperans audacia Monachorum, qui quo liberiùs effluant, secularis potentiæ præsidia redimentes primò Episcopis omnem obedientiam subtrahunt, & Parochiales Ecclesias cum altariis & decimationibus, cæterisque beneficiis de manu Laïcâ recipere pactis quibuslibet sacrilegâ temeritate præsumant. In his ergo ab eis nec Canonicus ordo, nec Episcopalis assensus exigitur, sed devocatis ad proprietatem omnibus, Mercenarios in tantâ paupertate ibi constituunt sacerdotes, ut ad exhibitionem suam, & ad onera Ecclesiæ portanda non habeant quod opilioni sufficeret aut cursori: generale est hoc. Sed in Episcopatu meo vehementiùs hæc est grassata malignitas, nec jam nobis cujuslibet rationis obtentu, sed fallaciis ac muneribus nobis præsidioque violentiæ secularis obsistunt, ad quod secundùm ordinem institutionis Ecclesiasticæ reformandum, cùm ego adversùs Abbatem quendam & Monachos Monasterii cujusdam in Episcopatu, scilicet sancti Ebrulfi, à sublimitate vestra primos, secundos & tertios Judices impetraverim, Abbate semper multis artibus obsistente, nihil est adhuc effectui mancipatum, cùm Sacerdotes nostri executione causæ apud Judices assignatos multis attenuati sumptibus, multis laboribus sint affecti.* Secunda ratio est quia congrua portio petitur actione in personam, potiùs quàm in rem alimentorum causâ. Moribus tamen Judex secularis per modum provisionis cognitionem sibi assumit de congruâ portione, quæsito colore favoris alimentorum: Maynard. libr. 1. cap 38. & 43. Loëtius. in Litt. C. n 48. Benedict. in cap. Raynut. verb. si absque liberis, de fideicommissaria substitutione, num. 33.

CAPUT XII.

An Judex Ecclesiasticus cognoscat de agnitione Chirographi. Actiones Chirographariæ sunt personales. Refellitur Fevretius.

QUO jure Judex Ecclesiasticus cognoscit de personalibus actionibus, eodem cognoscere potest de agnitione Chirographi; cap. 1. §. ult. de foro compet. in 6. quia actio ex Chirographo est merè personalis, privata scriptura fidem non facit, & ex ea nulla datur actio priusquàm agnita sit; L. qui agnitis. ff. de except. L. si procuratorem, de procurator. L. scripturas. & auth. si quis ult. C. qui potior. in pignor. L. instrumenta. L. rationes. L. exemplo. C. de probat. Et olim cùm quis conventus agnoscebat Chirographum, solebat propriâ manu subscribere Chirographo ex præcepto seu interlocutione Judicis; d. L. qui agnitis; quod factum est merè personale. Nec valet ratio quâ in contrarium movetur Fevret. libr. 4. cap. 5. num. 2. ut credat Judicem Ecclesiasticum non esse idoneum ad recognitionem Chirographi, hæc nimirum quòd recognitio Chirographi non tendit ad alium finem, quàm ad acquirendam vim hypothecæ: quia recognitio Chirographi per se non parit hypothecam vel executionem, sed tantùm actionem personalem quâ compellitur debitor ad solvendum æs alienum. Ex Chirographo datur condictio quæ est actio in personam; L. ult. C. si cert. petat. Nov. Just. 18. cap. 8. & Nov. 136. cap. 5. & hoc argumento probat Aufrer. de potest. secular. super Ecclesiast. regul. 2. fallent. 18. Clericum conveniendum esse apud Judicem Ecclesiasticum ob agnitionem Chirographi; & hoc jure in formula Vicariatûs Officiali demandari solebat recognitio Chirographorum, ex Rebuff. in prax. part. 1. in formul. Vicariatûs. num. 165. Et hypotheca quæ inest agnitioni Chirographi, ex Constit. regia anni 1539. art. 92. est hypotheca quæ venit à lege ex constitutione Principis, non ex Syngrapha, vel Chirographo, nec mutat naturam actionis Chirographariæ quæ est personalis, quia in actionibus spectanda est natura & origo actionis, non potestas judicii; L. qui id quod. ff. de donat. L. 3. C. ad Macedon. Ex prædicta tamen constitutione Regiâ, si Clericus conveniatur apud Ju-

dicem sæcularem ad recognoscendum Chirographum, non potest opponere præscriptionem fori; omnes enim Judices censentur idonei seu competentes, quoad recognitionem Chirographi, & hujusmodi usum probant Boer. qu. 114. Rebuff. in Constitutiones Regias tractat. de Chirographor. & schedular. recognit. in præfat. num. 68. Imbert. instit. forens. libr. 1. cap. 4. Hoc pacto licet Judex Ecclesiasticus non negetur competens in actionibus personalibus quoad Clericos, etiam ex Constitutione Regiâ; illa tamen variis exceptionibus & technis evacuatur, quibus Jurisdictio Ecclesiastica, quæ erat legibus veneranda, vacuum & inane simulachrum efficitur, & quæ introducta ut consulatur quieti Clericorum, facta est materia perpetuæ inquietudinis, & tentationis quam patiuntur à Laïcis.

CAPUT XIII.

An cognitio de sartis tectis Ecclesiarum spectet ad Episcopum.

JURE communi Episcopi est cognoscere de instauratione, & refectione Ecclesiarum; can. decrevimus. can. Episcoporum. 10. qu. 1. can. unio. ead. caus. qu 3. Hinc Clericis non licet deponere Ecclesias refectionis causâ sine consensu Episcopi: Synodus Londinensis habita anno 1237. præside Othone Cardinali, & Legato sedis Apostolicæ in Anglia apud Matth. Paris. *Ad hoc nè præsumant Abbates, Ecclesiarum Rectores, antiquas Ecclesias consecratas, sub prætextu pulchrioris vel amplioris fabricæ faciendæ diruere, absque licentia Diœcesani Episcopi & consensu, præsenti statuto districtiùs inhibemus.* Refectioni Ecclesiarum ascribitur tertia, vel quarta pars reditûs, pro consuetudine Ecclesiarum; d. can. decrevimus. d. can. unio. can. concessio & seqq. 12. qu. 2. Constitutione Caroli VI. anni 1385. ut occurreretur prædis Innocentii VII. Avenione sedentis & suorum qui Beneficia Ecclesiastica variis exactionibus exhauriebant, tertia fructuum addicta est refectioni Ecclesiarum, instante apud Regem Universitate Parisiensi; de qua Jo. Juvenalis de Ursi.

nis in vita Caroli VI ad prædictum ann. 1385. *Et y eut Ordonnances faites, par lesquelles fut défendu, que nul or, ne argent, ne se transportast hors du Royaume, & oultre qu'on saisist tous les Benefices, & que les fruits feussent mis en la main du Roy, & que le tiers en feut mis és reparations des Maisons & Edifices, l'autre tiers à payer les Charges, & l'autre au vivre des personnes Ecclesiastiques.* Non aliâ occasione quàm hujusce Constitutionis, ab eo tempore Judices Regii cognitionem de reparandis Ecclesiis, simul & de congrua portione Vicarii perpetui sibi ascivêre; Benedict. in cap. Raynut. verb. si absque liberis de fideicommiss. substit. num. 33. *Ex quo tempore Officiarii Regii de prædictis reparationibus ac provisione circa divinum servitium contra Clericos & Prælatos, ac hujus prætextu de perpetuis Vicariis Parochialium Ecclesiarum augenda portione cognitionem receperunt.* Quo jure id introductum sit non video; Regia enim Constitutio dumtaxat edita est, nè Beneficia Ecclesiastica Galliæ essent prædæ & direptioni Romanæ Curiæ: cessante igitur hac clade Magistratibus nefas fuit hac Constitutione abuti ut tolleretur Jurisdictio Ecclesiastica. His tamen initiis semel arreptam cognitionem de instaurandis Ecclesiis, Judices Regii mordicùs retinuerunt; Jo. Gallus quæst. 187. 225. & 293. Aufrer. de potest. secul. super Ecclesiastic. regul. 2. fallent. 26. Maynard. libr. 1. cap. 6. Chopin. de sacr. polit. libr. 2. tit. 1. num. 6. Imbert. libr. 1. cap. 12. Inde secutæ Constitutiones Regiæ Aurelianens. art. 21. Blesens. art. 16. Melodunens. art. 5. quibus Judicibus Regiis datur jus compellendi Episcopos & Clericos captis pignoribus, ad refectionem ædium sacrarum. Olim etiam Proconsulum & aliorum Magistratuum fuit curare refectionem ædium sacrarum; L. si in aliam §. ædes Sacras. ff. de offic. Proconsl. M. Tullius Verrin. 1. *Cum L. Octavius, C. Aurelius Coss. ædes sacras locavissent neque potuissent omnia sarta tecta exigere, neque iis Prætores quibus erat negotium datum C. Sacerdos & M. Cæsius, factum est SC. quibus de sartis tectis cognitum & judicatum non esset uti C. Verres P. Coetius Pretores cognoscerent & judicarent.* Sed in Christianâ Republicâ, quâ religione par est Judices seculares rebus sacris abstinere, eâdem non inconveniens fuerit cognitionem de instaurandis Ecclesiis, quæ sacris cohæret, eos Judici Ecclesiastico liberam & integram dimittere. Non sine jure Episcopis relinquenda est cognitio de refectione Ecclesiarum, cujus potestas in Episcopis Miraculis illustrata memoratur: Nimirum miraculo fuit, quòd Odo Cantuariensis Episcopus Ecclesiam quæ tecto carebat, dum tectum restituitur ab imbrium injuriâ precibus arcuit, ruente circumquaque è cœlo vi imbrium, quasi cœlo obsecundante pietati An-

tistitis; Vvillelm. Malmesbur. de Gest. Pontific. Anglor. libr. 1. *Odo Cantuariensis Archiepiscopus nescio quà incuriâ Ecclesiam Archiepiscopatûs tecto vacantem orationibus operuit, ut toto quo tectura parabatur tempore, nec pluviæ stillicidium loci madefecerit ambitum, & hoc eò celebrius habetur, quòd plurima vis imbrium, frequens tempestas turbinum totum illis diebus concussit mundum.* Eò magis liberam cognitionem refectionis Ecclesiarum Episcopis relinqui placet, quòd præcipuum officium Antistitis in visitatione est cognoscere de fabricâ Ecclesiarum, ædes sacras inspicere an sartæ tectæ sint, an refectione egeant; d. can. decrevimus. d. can. Episcopum. d. can. unio. Et si Judex secularis istis se immisceat, ejus concursu dehonestatur Episcopale officium, & maximum intercipitur visitationis emolumentum.

CAPUT XIV.

Episcopi est ordines cuique constituere in Ecclesiâ.

EPISCOPI est lites & controversias quæ in Litis seu Processionibus suboriuntur inter Clericos & Regulares, summatim & de plano amotâ appellatione cognoscere; Conc. Tridentin. sess. 25. de Regular. cap. 13. & hoc jure utimur; Chopin. de sacr. polit. libr. 2. tit. 6. num. 18. Idem 1. monastic. tit. 3. num. 23. Roderic. quæst. regul. tom. 3. quæst. 37. art. 3. Barbosa de offic. & potest. Episc. part. 3. alleg. 78. Hujus juris ratio est quòd Episcopi officium est Litas seu Processiones indicere, & solemnem earum Ritum instituere; Novell. Justin. 123. cap. 32. & consequenter ejusdem est controversias & quæstiones in his incidentes inter Clericos & Regulares dirimere, nè Sacra turbentur: Judex idoneus & competens in principali, potest cognoscere de incidenti quæstione; L. 3. C. de judic. L. 1. C. de ordin. Judic. Hoc jure, ingruente peste in urbe Gregorius I. ad placandam iram divini Numinis, solemnem Litaniam per regiones urbis, ætates, sexus, ordines & conditiones distinctam celebravit, læto & prospero successu; de qua Gregorius ipse in oratione habitâ ad plebem apud Gregor. Turonens. libr. 10. histor. cap. 1. *Proinde, fratres carissimi, contrito corde & correctis operibus*

ab ipso feriæ quartæ primo diluculo septiformem Litaniam juxta distributionem inferius designatam, devotâ ad lachrimas mente veniamus. Clerus igitur egrediatur ab Ecclesiâ sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani, cum Presbyteris regionis sextæ. Omnes verò Abbates cum Monachis suis, ab Ecclesiâ sanctorum Martyrum Gervasii & Prothasii cum Presbyteris regionis quartæ. Omnes Abbatissæ cum congregationibus suis egrediantur ab Ecclesiâ sanctorum Martyrum Marcellini & Petri, cum Presbyteris regionis primæ. Omnes infantes ab Ecclesiâ sanctorum Martyrum Joannis & Pauli, cum Presbyteris regionis secundæ. Omnes verò laïci ab Ecclesiâ Protomartyris Stephani, cum Presbyteris regionis septimæ. Omnes mulieres viduæ ab Ecclesiâ sanctæ Eufemiæ, cum Presbyteris regionis quintæ. Omnes autem mulieres conjugatæ egrediantur ab Ecclesiâ sancti Martyris Clementis, cum Presbyteris regionis tertiæ. Nec modò Episcopi partes sunt, ordinem imponere in Processionibus inter Clericos & Regulares, sed etiam ejusdem est locum & ordinem ponere laïcis, etiam dominis loci in Ecclesiis. Conc. Vvormaciens. can. 58. & Capitulare libr. 1. capit. 148. iisdem verbis: *Ut Episcopi provideant, quem honorem Presbyteri pro Ecclesiis suis senioribus tribuant.* Et Conc. Trosleïan. can. 6. *Presbyteris nostris humilitatis exempla, & monita dare debemus, videlicet ut eis in quorum ditione suæ consistunt Ecclesiæ, congruum honorem & obsequium impendant debitum, id est, spiritale atque Ecclesiasticum, & hoc sine ullo typho, vel contentione, aut rebellione.* Imò & melioribus seculis Episcopus ita erat arbiter honorum & ordinum in Ecclesiâ etiam inter laïcos, ut Episcopus priusquàm dedicaret Ecclesiam quæ constructa erat & dotata à laïco, patronum moneret nihil eum juris habiturum in Ecclesiâ præter processionis aditum qui Christianis omnibus in commune, id est, promiscuè deberetur; can. piæ mentis. can. Frigentius. 16. qu. 7. Ecclesia ita Deo tribuebat omnia in adytis suis, ut nulla in ea esset ratio dignitatis, & Magistratus non erubescerent in turbâ videri: Ambros. epist. 82. *Quantò magis in Ecclesiâ, ubi dives & pauper, servus & liber, Græcus & Scytha, honoratus & plebeïus, omnes in Christo unum sumus. Nemo præsumat quia dives est, plus sibi deferendum: ille est dives in Ecclesiâ, qui pauperi, non sibi dives est.* Jo. Chrysostom. de divers. utriusqu. testam. loc. sermon. in S. Parasceve. *καὶ νῦν τί συνήλθομεν πάντες ἀκοῦσαί τι περὶ σταυροῦ, καὶ πληροῦμεν ἐκκλησίαν, καὶ ἀλλήλους ὠθοῦμεν, ἱδροῦντες πονοῦντες, ἐπὶ μὲν δικαστῶν πολλάκις ἀξιούμενοι προεδρείας ἐπὶ δὲ Ἰησοῦ ἡδέως ἑστῶτες. Nunc etiam quid convenimus ad audiendum aliquid de Cruce, & Ecclesiam implemus, nosque invicem trudimus sudantes, laborantes, & quidem coram Judicibus sæpè in primâ sede collocati, coram Jesu vero libenter etiam stantes.*

Episcopi inprimis est gradum & ordinem disponere inter Clericos, nè Ecclesia quæ debet esse ordinata sicut castrorum acies, & quæ militiam cœli, & pulcherrimam ejus aciem repræsentat, fœdâ confusione dignitatis gratiam amittat. Hoc jure variis decretis Episcoporum statutum, nè Diaconi sedeant ante Presbyteros; Synod. Nicen. can. 18. Laodicen. can. 20. Toletan. IV. can. 38. can. pervenit. can. non oportet. can. nonnulli. 93. dist. Arelatens. II. can. 15. *In secretario, Diacono inter Presbyteros sedere non liceat.* Imò statutum nè Diaconus ante Presbyterum sedeat, quamvis in dignitate, hoc est in officio Ecclesiastico positus sit, nisi vices gerat Patriarchæ, aut Metropolitani; Synodus Trullens. can. 7. can. præcipimus. 93. dist. Episcopus unicuique suum ordinem servare debet, ita ut posteriorem priori non præponat, nisi ob delictum & contumaciam; Synod. Agathens. can. 23. can. Episcoporum. 74. dist. Et Episcopi ut bono exemplo sint inferioribus, ordinem inter se servare debent, non ex dignitate vel facultatibus Ecclesiarum, sed ex die Ordinationis; can. Episcopos. 17. dist. can. placuit. 18. dist. Synod. Brachar. I. can. 24. Toletan. IV. can. 3. Et hic ordo summâ religione servatus in subscriptionibus Patrum in Conciliis & aliis conventibus Ecclesiasticis. Inde arreptâ occasione Eusebius Vercellensis Episcopus, cùm Dionysius Mediolanensis Episcopus ab Arrianis deceptus, Ariminensi Synodo subscripsisset, quo cùm subscriptionis vinculo liberare vellet, finxit se Arrianum, seque eorum opinioni subscribere paratum, sed filium Dionysium in subscriptione sibi præponi se ferre non posse: quo delusi Arriani, cùm Dionysii chirographum delevissent, priorem subscribendi locum Eusebio deferentes, Eusebius eos derisit, ut narrat Ambros. Sermon. 69. Ex speciali tamen privilegio, Episcopo Augustodunensi primum locum post Lugdunensem Metropolitam concessum à Gregorio I. testem habemus ipsum Gregor. libr. 7. epist. 112. Dignitas etiam Ecclesiarum & Civitatum æstimatur ex antiquitate, cujus fides habetur ex notitiâ Provinciarum: Dignitatem Catalaunensis Ecclesiæ, ex censu civitatum Belgicæ vindicavit Fulbert. epist. 62. *Sed nè Civitati vel Ecclesiæ Catalaunorum suum derogetis honorem, meminisse vos decet, quòd in antiquâ descriptione Provinciæ Belgicæ, secundum ipsa Civitas à Rhemensi locum habeat.* Primatum quoque Lugdunensis Ecclesiæ super Senonensem ex censu & catalogo Civitatum defendit Ivo Carnotens. epist. 50. *De veteri querelâ quam habet adversùs Senonensem Ecclesiam Lugdunensis Ecclesia, laudo & consulo ut si qua habens privilegia Apostolicâ manu roborata, vel scripta authentica quæ Primatum Lugdunensis Ecclesiæ, quem aliquando ex catalogis Civitatum conjicimus extitisse, ab Ecclesiâ vestrâ removeant, & li-*

bertatem quam desideramus eidem Ecclesiæ defendatis, & Confratribus nostris ostendatis. Ita & Principis proprium est civilium dignitatum gradum & ordinem constituere; L. 1. C. de Consulib. L. 1. & 2. C. ut dignitat. ord. servet. L. unicuique. C. de proxim. sacr. scrin. L. fin. de Tyronib. L. nemo. C. de Advocat. divers. Judic. quia Princeps est culmen dignitatum à quo derivantur omnes dignitates & Jurisdictiones, tamquam flumina à mari; Bald. in cap. 1. §. ad hæc, de pace jurament. firmand. Marc. decis. 806. tom. 1.

DE

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA TUENDA ADVERSUS INSULTUS

Auctoris tractatûs de Abusu, & aliorum.

LIBER QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Jurisdictio Episcopalis in Clericos in criminalibus. Hæc etiam ab Arrianis defensa. Jurisdictioni Ecclesiasticæ in criminalibus modus impositus à Justiniano.

URISDICTIO Ecclesiastica alia est civilis, alia criminalis; id est, alia pertinet ad causas civiles Clericorum, de qua hactenùs actum est; alia ad causas criminales, de qua operæ pretium est diligentiùs tractare, quoniam absque ea disciplinam Ecclesiasticam Episcopi tueri non possunt. Non modò in civilibus, sed etiam in criminalibus causis Clerici conveniendi sunt apud Judicem Ecclesiasticum; Synod. Agathens. can. 32. *Clericum nullus præsumat apud secularem Judicem Episcopo non permittente pulsare; sed si pulsatus fuerit, respondeat, non proponat, nec audeat criminale negotium in seculari judicio proponere.* Can. Clericum 11. qu. 1. & Synod. Matisconens. I. can. 8. *Nullus Clericus alium Clericum*

ad Judicem secularem accusare, aut ad causam dicendam trahere quocumque modo præsumat, sed omne negotium Clericorum aut in Episcopi sui, aut in Presbyterorum vel Archidiaconi præsentia finiatur, &c. can. nullus Clericus, ead. caus. & quæst. Et hoc fuit primævum institutum Ecclesiæ, & cum ipsa adultum; Synod. Carthag. III. can. 9. *Placuit ut quisquis Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum seu Clericorum, cùm in Ecclesiâ ei crimen fuerit intentatum, vel civilis causa fuerit commota, si derelicto Ecclesiastico judicio publicis judiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso prolata fuerit sententia, locum suum amittat.* can. placuit. ead. caus. & qu. Hinc Athanasius Episcopus Alexandrinus apud Constantinum insimulatus de fracto sacro Calice, exceptione fori sese defendit; testis ipse Apolog. 2. de fuga. ὅτι δὲ ἐξωτικοῦ δικαστοῦ ἐξέτασις περὶ αἵματος Χριστοῦ, καὶ σώματος Χριστοῦ γίνεται, εἰ γὰρ καὶ ὅλως ἐγεγόνει τι πλημμέλημα ἔδει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ κληρικῶν νομίμως ἐξετάζεσθαι. *Sub externo Judice quæstio de sanguine & corpore Christi habetur; nam si omninò quòd delictum perpetratum fuisset, oportebat de eo in Ecclesiâ inquiri sub legitimis Clericis.* Hoc argumento Magistratus habere jus gladii in Provincia, non in Ecclesia; in laïcos, non in Clericos eleganter scribit Augustin. epist. 160. ad Apringium Judicem: *De vobis quidem dixisse Apostolum legimus quòd non sine causâ gladium geratis, & ministri Dei sitis vindices in eos qui malè agunt: sed alia causa est Provinciæ, alia est Ecclesiæ.*

Ecclesia etiam hostibus veneranda, Arrianos suæ Jurisdictionis in civilibus & criminalibus causis assertores experta est. Calumniatores Augustani Episcopi, quoniam erant Clerici, ad Mediolanensem Episcopum judicandos remisit Theodoricus Gothorum Rex licet Arrianus apud Cassiodor. libr. 1. epist. 89. *Volumus enim impugnatores ejus legitimâ pœnâ percellere, sed quoniam & ipsi clericatûs nomine fungebantur, ad sanctitatis vestræ judicium cuncta transmittimus ordinanda.* Clericos Romanos tam in civili quàm criminali actione, non apud alium quàm apud Romanum Pontificem, vel Judicem ab eo datum conveniri voluit Athalaricus, apud eundem Cassiodor. libr. 8. epist. 24. *Si quispiam ad Romanum Clerum aliquem pertinentem, in qualibet causâ probabili crediderit actione pulsandum, ad Beatissimi Papæ judicium priùs conveniat audiendus, ut aut ipse inter utrosque more suæ sanctitatis agnoscat, aut causam deleget æquitatis studio terminandam.* Scio quàm lubrica sit, delicatula & periculosa Jurisdictionis Ecclesiasticæ defensio maximè in criminalibus: si enim Clericus criminis reus factus in Judicem secularem consentiat, in Canones delinquit; si Judices forenses respuat, in eum commovetur offensio Principis; Ivo Carnotens. epist. 137. *Si enim concanonicum criminaliter impetitum alibi quàm in Ecclesiâ examinari conceditis,*

canonicam legem offenditis : si audientiam Regalis curiæ respuitis , Regem offenditis. Et idem epist 263. *Cessare quidem à divinis justè vel injustè , quid ad Regem? Excessus enim Clericorum si contigerit, non est vindicandus potestate seculari , sed canonico judicio puniendus est & censurâ Episcopali.* In hoc lubrico Patres Gallicani ita Jurisdictionem propriam quo par erat studio defensitarunt , ut tamen schisma vitandum duxerint.

Ex Novell. Justin 83. & 123. Jurisdictioni Ecclesiasticæ in causis criminalibus modus impositus est distinctione adhibitâ , ut si crimen sit Ecclesiasticum, Clerici conveniantur apud Judicem suum; in civili crimine apud Judicem civilem. Huic derogatum est Constitutione Friderici II. ex qua indistinctè in causis civilibus & criminalibus Clerici soluti à Jurisdictione Judicis secularis ; Auth. statuimus. C. de Episc. & Cleric. Et Constitutionibus Pontificum Clericos de quocumque crimine apud Judicem Ecclesiasticum conveniri placuit ; can. si quis Episcopus. 2. qu. 7. cap. etsi Clerici. cap. Clerici. cap. cùm non ab homine , de judic. Sed moribus nostris Clerici districtionem utriusque Judicis experiuntur pro diversitate criminum , & quasi semi-laïci , non ex personâ, sed ex ratione delicti suum sortiuntur Judicem : unde fœda ac propè horrenda oritur confusio Jurisdictionum, & Clerici nocentes, dum inter utrumque Judicem de his vindiciis agitur , impunè elabuntur , non sine scandalo & damno Ecclesiasticæ disciplinæ , quæ concertatione diversorum Judicum corruit.

CAPUT II.

Distinctio criminum Ecclesiasticorum & Civilium. Unde capta ratio nominis delicti Communis & Privilegiati: Rejicitur maligna interpretatio Milletotii & Fevretii ejus sequacis.

EX Constitutionibus Pontificiis Episcopi propriam habent Jurisdictionem in Clericos, in criminalibus æquè ac civilibus causis. Individuam esse Jurisdictionem in Clericos placuit; nè si dividas, perdas, & quæ integra & indivisa satis valet ad tuendam disciplinam, discissa conflictu Judicum evacuetur. Civilibus causis in Clericos facilè abstinuêre Principes & Judices publici; sed Jurisdictionem Ecclesiasticam in criminalibus ægriùs admisêre quòd hæc quodammodò habeat jus gladii licet incruenti: inde quasi judicio facto Jurisdictionis erciscundæ, in civilibus delictis civilem Judicem passi sunt Episcopi & Clerici; in Ecclesiasticis certè suum habuere Judicem. Variis criminibus, aliis civilibus, aliis Ecclesiasticis impetitus Athanasius Episcopus Alexandrinus, putà de vectigali lineæ vestis Ægyptiis imposito in usum Alexandrinæ Ecclesiæ, de consiliis initis cum Philumeno quodam perduelle & auro ei misso, de nece Arsenii, de comminuto sacro Calice, de stupro illato Virgini; de criminibus læsæ Majestatis & aliis civilibus cognitionem suscepit Constantius, dato in hanc rem Judice Dalmatio nepote ex sorore; de cæteris ut potè Ecclesiasticis cognitio rejecta ad Synodum ea de causâ Tyri indictam, in quâ stetit Athanasius, de quo Socrat. lib. 1. cap. 20. 21. 23. Sozomen. lib. 2. cap. 11. Theodorit. libr. 1. cap. 26. Epiphan. hæres. 68. Per hæc tempora etiam Stephanus Antiochenus Episcopus reus postulatus de insidiis positis Legatis à Constante missis ad Constantium fratrem, (hi erant Euphrates & Vincentius Episcopi,) & de submissâ noctu meretriculâ in eorum hospitium, cùm is præscriptione fori sese tueretur & instaret jus sibi dici in Concilio Episcoporum, Constantius hac de re cognitionem extra ordinem habuit; Theodoret. libr. 2. cap. 9. Nicephor. libr. 9. cap. 23. Inde secuta est Constitutio Valentis, ut in levioribus delictis Clericorum ad religionis observantiam pertinentibus, ac in civilibus causis cognitio spectaret ad Episcopum; in gravioribus verò delictis cognitio rejiceretur ad Judices civiles, ordinarios vel extraordinarios; L. qui mos. C. Th. de Episc. & Cleric. Tum Constitutione Theodosii & Va-

lentiniani sublatis gestis Joannis Tyranni qui Clericos indiscriminatim ad secularem Judicem revocandos duxerat, placuit ut Clerici in omnibus causis civilibus & criminalibus, Episcopali audientiæ reservarentur: fas enim non est ut divini muneris Ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio; L. ult. C. Th. de Episc. & Cleric. Posteà à Justiniano restituta est vel potiùs expressiùs constituta hujusmodi distinctio delicti civilis seu communis, ab Ecclesiastico inter Clericos; Nov. 83. ex quâ si commune seu civile crimen Clerico intendatur, veluti adulterium aut homicidium, Judici civili tribuitur; si Ecclesiasticum, veluti sacrilegium, simonia, disceptatio est Episcopi. Et hoc pacto Græcis habetur ratio criminis Ecclesiastici, & si crimen Ecclesiasticum intendatur Episcopo, accusatores non admittentur sive discussione; Synod. Constantinopolit. I. can. 6. & à Balsamone in can. 1. Synod. Constantinopolit. I. & II. refertur inter jura Episcopalia, τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων ἐπιτήρησις: *Delictorum animæ examinatio.* In Galliâ mitiùs actum cum Episcopis & Clericis; seriùs audita est distinctio delicti civilis ab Ecclesiastico. Sub Regibus prioris stirpis tanti fuit dignitas Episcopalis, ut etiam in crimine læsæ-Majestatis, Episcopi nescirent civilem Judicem, nec alibi damnarentur quàm in concilio Episcoporum, ut probatur judiciis Prætextati Rothomagensis Episcopi, Ursicini Cadurcensis, Salonii & Sagittarii Episcoporum. Ecclesiæ studiosissimus Carolus Magnus ita ut magis Pontifex quàm Rex seu Imperator videretur, Capitul. libr. 5. cap. 225. sine ulla distinctione statuit, nè Clerici accusentur apud civilem Judicem, sed apud Episcopum, in violatores legis statutâ pœnâ decem librarum auri, si essent in Magistratu positi, & in executores multationis officii, & detrusionis in decanicum Ecclesiæ. Eodem jure usi sunt Episcopi & Clerici in Angliâ: Hinc ubi Thomas Cantuariensis Episcopus audivit sententiam contrà se latam in Consistorio Regis, (is erat Henricus II.) novitate judicii valdè perculsus est; Gesta ejus libr. 1. cap. 30. *Cùm verò audisset se judicatum sic: Quale, inquit, sit judicium hoc, me etiàm tacente secula post futura non tacebunt. Nova quippè judiciorum forma hæc est, fortè secundùm novos Canones proximè apud Clarendonam promulgatos; siquidem à seculo non est auditum, quemquam Cantuariensem Archiepiscopum in curia Regum Anglorum pro qualicunque causâ judicatum, tum propter dignitatem Ecclesiæ, tum propter autoritatem personæ, tum quia ipse Regis & omnium qui in regno sunt, spiritualis pater sit, & ob id semper ei deferendum ab omnibus.*

In Galliâ sub Carolo VI. primùm audita est distinctio criminis privilegiati, & criminis communis seu Ecclesiastici. Eâ tempestate Nicolaus Dorgemonte Diaconus & Canonicus Parisiensis, tumultûs conciti in

Principem insimulatus, suo Judici redditus, id est, Capitulo, à quo Beneficiis & perpetuâ custodiâ multatus: cæterum quoad casum privilegiatum non evasit Judicem Regium, qui multam ei dixit centum mille librarum: Juvenal. de Ursinis in vita Caroli VI. ad ann. 1416. *Et au regard dudit Dorgemont pource qu'il estoit Chanoine de Paris & Diacre, il fut rendu au Chapitre de Paris, lesquels feirent son procez, & par sentence feut privé de tous ses Benefices, & estre mené en un tombereau par la Ville de Paris, & aucuns carrefours, mitré & condamné en chartre perpetuelle au pain & à l'eaue.* Et paulò post: *Et eut le Roy tout; car pour le cas privilegié, les Gens du Roy le condemnerent en cent mille francs.* Idem Monstrelet. vol. 1. cap. 155. Infensè sic & sycophanticè Milletotius, & eum secutus Fevretius libr. 8. cap. 1. num. 8. scriptitant Clericos Jurisdictionem Regiam confundere & subvertere studentes transtulisse nomina rerum, & crimini Ecclesiastico communis nomen aptasse quod olim erat proprium delicti civilis. Mutatio enim seu translatio nominis communis, non fuit vitium Cleri, sed ætatis quæ omnia variat, nè dum verborum significationem. Veteribus crimen civile communis appellatione donatum est æmulatione Græcorum quibus τὸ κοινὸν, sonat communè & prophanum. Acta Apostolor. cap. 10. ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον *Quia numquam manducavi omne commune aut immundum.* Paul. ad Rom. cap. 14. ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι ἐκείνῳ κοινόν. *Quia nihil commune per se, nisi ei qui existimat quid commune esse illi commune est.* Posterior verò ætas alia ratione crimen Ecclesiasticum commune nuncupavit, quòd communiter seu communi jure ejus cognitio spectaret ad Episcopum: & quòd atrociora crimina de quibus Judex civilis solet cognoscere in Clericos, vocantur privilegiata seu casus privilegiati, non est idioma Clericorum; sed potiùs laïcorum, quibus hujusmodi crimina dicta sunt privilegiaria quòd de his Judex civilis cognoscat ex privilegio, vel consuetudine, quæ vim habet privilegii, quia est prærogativa, & beneficium temporis. Aliàs delictum Clericorum aliud est commune, aliud proprium: Clericorum delictum commune est, quod est commune Clericorum & laïcorum, ut homicidium, adulterium, stuprum, furtum; proprium est quod est proprium Clericorum, ut hæresis, simonia seu ambitus munii Ecclesiastici. Ita militum delictum aliud est commune, aliud militare: commune est quod est commune tam paganorum quàm militum, ut homicidium, &c. Militare est, quòd est proprium militum, ut si miles militiam deseruerit, si transfugiat ad hostes, si stationem relinquat; L. 2. & 3. ff. de re militar. L. 1. de veteran. L. ex militari, de testam. milit.

CAPUT III.

Cognitio de causis Fidei & Hæreticis pertinet ad Episcopum. Bugeres Heretici cur appellati. Ad Episcopum pertinet censura, & approbatio Librorum.

EPISCOPORUM est cognoscere de Hæreticis, tam in Laïcos quam in Clericos, etiam in exemptos partes sunt Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati; cap. Abolendam in fin. de Hæretic. Conc. Tridentin. sess. 5. de reformat. cap 2. §. si verò. Et Judicibus secularibus interdictum est, quoquomodò cognoscere de crimine Hæresis, cùm merè sit Ecclesiasticum; cap. ut inquisitionis, de Hæretic. in 6. Oldrad. Consil. 86. Rebuff. in quib. casib. num. 46 quia omnia quæ spectant ad Fidem & Religionem sunt propria Jurisdictionis Episcopalis; Ambros. epist. 29. ad Theodos. Imperator. *Si de causis pecuniariis Comites tuos Consulis, quantò magis in causa Religionis, sacerdotes Domini æquum est Consulas. Consideret Clementia tua quantos insidiatores habeat Ecclesia, quantos exploratores; levem rimam si offenderint, figent aculeam.* Et idem epist. 32. ad Valentinian. *Si tractandum est, tractare in Ecclesia didici quod Majores fecerunt mei. Si conferendum de Fide, Sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino augustæ memoriæ Principe, qui nullas leges ante præmisit, sed liberum didit judicium Sacerdotibus.* Et in causa Donatistarum Augustin. lib. 4. contra Crescon. cap. 3. *Nonne meliùs, obsecro te, causa veritatis & unitatis, pacificis verbis & capacioribus locis inter Episcopos ageretur, quàm in foro ab Episcopis per advocatos litigaretur.* Boëticus ab Episcopis flagellis damnatus est ab Hæresim; August. in Psalm. 122. *Nam quis dubitet nuperrimè, sicut audivimus à fratribus, qui interfuerunt Coepiscopis nostris, damnatum illum Boeticam inimicum contra Dominum latratem dignè flagellatum fuisse.* Hoc jure Proscellianus & alii erroris socii, Hæresis damnati in Synodo Cæsar Augustanâ, cui interfuere Aquitani Episcopi: de his rursum actum in Synodo Burdegalensi; verùm Priscellianus nè audiretur, appellavit Maximum Tyrannum tùm Treviris sedentem. Accusator aderat Ithacius Episcopus, quo instante Priscellianus & alii à Maximo damnati capite pœnas luérunt,

frustraque intercessit Martinus Turonensis Episcopus, nè de causa merè Ecclesiastica Judex secularis cognitionem sibi ascisceret; Sever. libr. 2. Hist. sacr. *Namque tùm Martinus apud Treviros constitutus, non desinebat increpare Ithacium, ut ab accusatione desisteret; Maximum orare ut sanguine infelicium abstineret; satis superque sufficere, ut Episcopali sententiâ hæretici judicati, Ecclesiis pellerentur; novum esse & inauditum nefas ut causam Ecclesiæ Judex seculi judicaret. Denique quoad usque Martinus Treviris fuit, dilata cognitio est, &c.* De quo & Hieronymus ad Cresiphontem advers. Pelag. Quid *loquar de Priscilliano qui & seculi gladio & totius orbis auctoritate damnatus est.* Eumdem tamen Martinum impetrasse à Maximo, nè Tribuni cum jure gladii mitterentur in Hispaniam ad inquirendum de Hæreticis refert idem Auctor. de virtutib. B. Martin. dialog. 3. *Et jam pridiè Imperator ex eorum sententia decreverat, Tribunos summâ potestate armatos ad Hispanias mittere, qui Hæreticos inquirerent, deprehensis vitam & bona adimerent. Illi præcipua cura nè Tribuni cum jure gladiorum ad Hispanias mitterentur.* Et ante Arrius damnatus est in Synodo Nicenâ Macedonius in Synodo Constantinopolitana, Nestorius in Ephesina, Dioscorus in Chalcedonensi Innocent. II. in epist. ad Episcopos Galliarum. quæ extat apud Otthonem Frisingens. de gest. Frideric. I. libr. 1. cap. 48. *Sed quia hostis humani generis semper circuit quærens quem devoret, ad expugnandam sinceritatem fidei, fraudulentam Hæreticorum fallaciam subinduxit; contra quas veri Ecclesiarum Rectores viriliter insurgentes, eorum prava dogmata, cum ipsorum auctoribus condemnarunt. In magna namque Nicæna Synodo Arrius Hæreticus est damnatus. Constantinopolitana Synodus Macedonium Hæreticum debitâ sententiâ condemnavit. In Ephesina Synodo Nestorius condignam sui erroris condemnationem recepit. Chalcedonensis quoque Synodus Nestorianam Hæresim & Euthychianam cum Dioscoro & ejus complicibus justissimâ sententiâ confutavit.* Petrum Abailardum in Synodo Suessionensis Hæresis damnatum, Gilbertum Porcetanum Pictaviensem Episcopum conventum in Synodo Rhemensi errorem ejurasse refert. idem Frisingens. eod. libr. c. 46. 50. & seqq. Et Goffrid. vitæ D Bernardi libr. 3. cap. 5. In eadem Synodo damnatus Eudo Pseudopropheta & Hæreticus, & in turre, id est custodia Archiepiscopi retrusus ex Chronic. Norman. ad ann 1147. Eodem jure Betisacius quæstor Joannis Ducis Bituricensis Præfecti Occitaniæ; cùm peculatûs reus factus esset apud Ballivum Biterrensem, fori mutandi causâ simulavit se Hæreticum; quo audito Ballivus tradidit eum Officiali ejusdem loci quem his verbis affatus est teste Jo. Frossardo vol. 4. cap. 7. *Vecy-cy Belisach, lequel nous vous rendons pour Bougre & pour Heretique*

Heretique, & errant contre la foy; & s'il ne fut Clerc, nous eussions fait de luy ce que ses œuvres demandent.

Eâ tempestate Bugeres dicebantur Hæretici ignominiæ causâ, quòd Sodomiticæ labis infamiâ laborarent; Matth. Paris & Matth. Vvestmonaster. ad ann. 1236. iisdem verbis: *Circa dies autem illos, invaluit Hæretica pravitas eorum, qui vulgariter dicuntur Patarini & Bugeres in partibus Transalpinis, de quorum erroribus malo tacere quàm loqui.* Eodem nomine notabantur & fœneratores odio quæstûs; idem Matth. Paris ad ann. 1255. *Usurarii quos Franci Bugeres vulgariter appellant.* De Hugone Albriotio Præposito Parisiensi Hæresis reo judicavit Episcopus Parisiensis; Juvenal. de Ursinis ad ann. 1381. *En plusieurs & diverses Heresies estoit encouru, & ne craingnoit puissance aucune, pource qu'il estoit fort en la grace du Roy & des Seigneurs. Toutefois feut fort poursuivi par l'Université & Gens d'Eglise, tellement qu'on le preint, & emprisonna t'on, & à la fin feut content de se rendre prisonnier és prisons de Monsieur l'Evesque de Paris, & feut examiné sur plusieurs points, lesquels il confessa, & feut trouvé par Gens Clercs à ce cognoissans, qu'il estoit digne d'estre bruslé. Mais à la Requeste des Princes, cette peine luy feut relaschée, & seulement au Parvis Nostre-Dame, feut publiquement presché par l'Evesque de Paris, vestu en habit Pontifical, & feut declaré en effet estre de la Loy des Juifs, & contempteur des Sacremens Ecclesiastiques, & avoir encouru les Sentences d'Excommuniement, qu'il avoit par long-temps contemnées & mesprisées, & le condamna-t'on à estre perpetuellement en la fosse au pain & à l'eau.* Inde solemnis obtestatio Optimatum Galliæ, nè Clerici vel Laïci convenirentur apud Judicem Ecclesiasticum, nisi super Hæresi, matrimonio, vel usuris: de qua Matth. Paris. ad ann. 1247. *Nos omnes regni Majores, attento animo percipientes, quòd regnum non per jus scriptum, nec per Clericorum arrogantiam, sed per sudores bellicos fuerit adquisitum, præsenti decreto omnium juramento statuimus & sancimus, ut nullus Clericus, vel Laïcus, alium de cætero trahat in causam coram ordinario Judice vel delegato, nisi super Hæresi, matrimonio vel usuris.*

Nec modo de Hæresi, sed etiam de errore in fide, vel doctrina quæ pariat scandalum, Episcopum cognoscere oportet. Sententiâ Parisiensis Episcopi damnatus unus è Fratribus Ordinis Dominicanorum, qui affirmabat B. Virginem originalis labis minimè expertem fuisse; Juvenal. de Ursinis ad ann. 1387. *En une Predication dit & tint publiquement, que la glorieuse Vierge Marie, Mere de Nostre Sauveur & Redempteur Jesus-Christ, feut engendrée en peché originel. L'Evesque de Paris le sceut, & sur ce assembla plusieurs notables Clercs, tant Seculiers*

que Reguliers & Mendians, & feut la matiere ouverte & disputée & debatuë en son Hostel, & feut conclud que ladite conclusion dudit Maistre en Theologie seroit & debvoit estre damnée; & pour ce feut faite une Procession generale à Nostre-Dame de Paris, & par l'Evesque de Paris vestu en estat Pontifical feut ladite proposition damnée bien & solemnellement, &c. Ab Episcopo Parisiensi damnata etiam sententia Joannis Petiti Theologi, de justa nece Ducis Aurelianensis; Idem de Ursin. ad ann. 1413. *En ce temps l'Evesque de Paris assembla plusieurs notables Clercs, tant Theologiens que Legistes & Canonistes, & fit visiter la proposition que fit Maistre Jean Petit pour justifier la mort du feu Duc d'Orleans, en laquelle ledit Petit voulut monstrer que le Duc de Bourgogne avoit justement fait de le faire tuer & mourir, & que en ce faisant il n'avoit de rien mespris. Et la chose veüe & visitée & diligemment examinée, feut le vingt-quatriesme jour de Febvrier ladite proposition condamnée, & dit & prononcé par ledit Evesque qu'elle n'estoit pas recevable, ne apparente.* Idcircò solis Episcopis licet controversias de Fide discutere tamquàm arbitris fidei. Hinc memoratur Archelai Episcopi cum Manichæo disputatio electis arbitris; Epiphan. hæres. 69. art. 10. Et Agelius Novatianorum Episcopus, cùm in disceptandis controversiis de Religione non multùm valeret, Lectorem suæ Ecclesiæ Sisinnium nomine ad hoc munus designavit, cujus consilio usus Nectarius Episcopus Constantinopolitanus Theodosio quærenti quanam ratione schismata & hæreses tolli possent, respondit vitandas disputationes de Fide, quæ non modò non componant discordiam, sed hæreticos multò magis ad contentionem accendant; de quo Socrat. libr. 5. cap. 10. Ideòque Clericis vel laïcis non licet de Fide disputare publicè vel privatim; L. nemo. C. de Summ. Trinitat. L. 2. C. Th. de his qui de religion. contend. cap. quicumque. §. inhibemus, de Hæretic. in 6. nimirum inscio Episcopo. De Fide & Symbolo se adhuc Presbyterum disputasse in Concilio totius Africæ Hippone celebrato jubentibus Episcopis, de se testatur Augustin. L. 2. Retractat. cap. 17. *Per idem tempus coram Episcopis hoc mihi jubentibus, qui plenarium totius Africæ Concilium Hippone-regio agebant, de Fide & Symbolo Presbyter disputavi.* Soli enim Episcopi possunt decernere de causis Fidei, & in dubiis debent referre ad Summum Pontificem; can. quoties. 24. qu. 1.

Eadem ratione ad Episcopos pertinet examen & censura Librorum conscriptorum de Fide & Religione. Eapropter Episcopi Hierosolymis congregati, cùm intellexissent Marcelli Ancyrani Episcopi, & Asterii Sophistæ libris Arrii dogma juvari, Asterii quidem quòd esset laïcus nullam rationem duxerunt, sed à Marcello Episcopo libri ab eo conscripti rationem exegerunt: Et quidem ille errorem fassus, librum se

igni crematurum promisit, tum fidem detrectans Episcopatu abdicatus est; Socrat. libr. 1. cap. 24. Etiam libros magicos cremari jussum ab Episcopis; Augustin. in Psalm. 61. de Mathematico publicè pœnitente: *Perierat ergo iste, nunc quæsitus inventus adductus est. Portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, ut illis in ignem missis ipse in refrigerium transeat.* Demùm nè libri de rebus sacris edantur sine examine & approbatione Episcoporum vetuit Synodus Tridentina sess. 4. de Canonic. Scriptur. & ante Lateranensis habita sub Leone X. Ex his intelliget Fevretius quàm alienum sit à regulis Patrum & canonicâ disciplinâ, quòd voluit libr. 8. cap. 2. num. 2. editionem librorum Hæreticorum esse casum Regium seu privilegiatum: postquàm enim confessus est hæresim crimen esse Ecclesiasticum, publicatio librorum hæreticorum quibus probatur hæresis, non potuit alio jure censeri; una & eadem res non potest diverso jure censeri; cap. cùm in tua, de decim. Nec mutat naturam rei, quòd ex Constitutionibus libri Hæreticorum edi vetantur, & cremari jubentur; L. quicumque. §. nulli. C. de hæretic. nam & Constitutionibus variæ pœnæ sancitæ sunt in Hæreticos, quibus tamen Episcopis non adimitur cognitio de hæresi, & omnes hujusmodi leges potiùs latæ sunt ad tuendam & corroborandam, quàm ad enervandam Jurisdictionem Ecclesiasticam. Judicium de Hæreticis proprium est Episcoporum: damnati verò de hæresi sive Clerici sive laïci Judici seculari traduntur puniendi; d. cap. ad abolendam. cap. excommunicamus. §. damnati, de Hæretic. Jul. Clarus 5. de sentent. §. hæresis. num. 5. 6. 7. & §. fin. ejusd. libr. qu. 96. Aufrer. de potest. secular. regul. 4. fall. 27. Rigord. in vita Philippi Aug. ad ann. 1209. de Hæreticis sectæ Amalrici: *Et ita hujus sectæ plures Sacerdotes, Clerici & Laïci, ac mulieres diutiùs latentes, prout Domino placuit, tandem detecti & capti, & Parisios adducti, & in Concilio ibidem congregato convicti & condemnati, & ab Ordinibus in quibus erant degradati, traditi fuerunt curiæ Philippi Regis, qui tamquam Rex Christianissimus & Catholicus vocatis apparitoribus fecit omnes cremari, &c.* Nec non Episcopi non dedignantur auxilium potestatum secularium in coërcitionem & exterminium Hæreticorum; d. cap. ad abolendam. d. cap. excommunicamus. §. moneantur. Theodosii operam ad purgandum orbem labe hæreticorum invocavit Nestorius Episcopus Constantinopolitanus solemni hac oratione quam celebrat Socrat. libr. 7. cap. 29. *δός μοι ὦ βασιλεῦ καθαρὰν τὴν γῆν τῶν αἱρετικῶν, κἀγώ σοι τὸν οὐρανὸν ἀντιδώσω. συγκάθελέ μοι τοὺς αἱρετικοὺς κἀγώ σοι συγκαθελῶ τοὺς πέρσας. Mihi, ô Imperator, terram Hæreticis tu purgatam tribue, & ego tibi cœlum retribuam: tu mihi in profligandis Hæreticis subveni, & ego in profligandis Persis subveniam.* Donatum Proconsulem Africæ ad Do-

natistas coërcendos ita sollicitavit Augustinus epist. 127. ut pro eis intercederet nè in necem sæviretur : *Nollem quidem in his afflictionibus esse Africanam Ecclesiam constitutam, ut terrenæ illius potestatis indigeret auxilio : sed quia, sicut Apostolus dicit, non est potestas nisi à Deo, procul dubio cùm per vos sincerissimos Catholicæ Matris filios eidem subvenitur, auxilium vestrum in nomine Domini est, qui fecit cœlum & terram. Quis enim non sentiat in tantis malis non parvam nobis consolationem divinitùs missam, cùm tu vir talis & Christi nominis amantissimus, proconsularibus es sublimatus insignibus, ut ab sceleratis & sacrilegis ausibus inimicos Ecclesiæ bonæ tuæ voluntati potestas sociata cohiberet, &c.* Constitutionibus Francisci I. 1542. & Henrici II. 1549. Judices quidem Regii in concursu cum Episcopis cognoscunt de crimine hæresis quoad inquisitionem & prehensionem corporalem, sed captos Judici Ecclesiastico de his sententiam dicturo tradere tenentur; & si crimini hæresis accedat scandalum, vis publica, & turba popularis, ubi de crimine hæresis judicatum fuerit per Judicem Ecclesiasticum, tunc cognitio casûs privilegiati reservatur Judici Regio : imò hæresis reos Episcopis per se seu apparitores suos prehendere licet sine permissu vel ope Judicis Regii. Ex Constitutionibus etiam ultimum supplicium sumptum de Hæreticis; L. 1. C. de Summ. Trinit. L. 5. §. 8. C. de Hæretic.

CAPUT IV.

Cognitio de Magis & Sortilegis spectat ad Episcopum. An Sortilegium ubi accedit maleficium, sit casus Regius. Crimen mixtum quodnam sit : Reprehenditur interpretatio Fevretii.

QUO jure Episcopus cognoscit de hæresi & Hæreticis, eodem cognoscit de Magis, Sortilegis & sortilegiis; quia ars magica hæresim sapit, vel potiùs est idololatria quæ est Ecclesiasticum crimen, quia in Religionem divinam committitur; L. 4. C. de Hæretic. Nec fallit ratio; Episcopi enim officium est contra sortilegos, aruspices, & idolorum cultores pastorali custodiâ invigilare, & eos pro qualitate personarum coërcere : nimirum si servi sint, verberibus; si liberi, custodiâ; Gregorius libr. 7. epist. 66. ad Januarium Episcopum : *Contra Idolorum cultores, vel aruspices, aque sortilegos fraternitatem vestram vehementiùs pastorali*

hortamur invigilare custodiâ; quos tamen si emendare se à talibus, atque corrigere nolle repereris, ferventi comprehendere zelo te volumus: & si quidem servi sunt, verberibus cruciatibusque, quibus ad emendationem pervenire valeant, castigare; si verò sint liberi, inclusione dignâ districtâque sunt in pœnitentiam redigendi; can. contra Idolorum. 26. qu. 5. Quo ex Canone rectè Glossa colligit Magiam & Sortilegium esse crimen Ecclesiasticum; & hoc jure usi sunt Episcopi Galliarum. De muliere Pythonissa quæ futura præcinebat, unde multum quæstum quærebat Domino, notionem habuisse Viridunensem Episcopum refert Gregor. Tur. libr. 7. cap. 44. *Fuit tunc temporis mulier, quæ spiritum Pythonis habens, multum præstabat dominis divinando quæstum; eoque in gratiâ profecit, ut ab his libera facta, suis voluntatibus laxaretur. Si quis enim aut furtum, aut aliquid mali perferret, statim hæc quò fur abiit, cui tradidit, vel quid ex ex hoc fecerit, edicebat: sed cùm Agerico Virdunensi Episcopo hæc nuntiata fuissent, misit ad comprehendendum eam: quâ adprehensâ & ad se adductâ, juxta id quod in Actibus legimus Apostolicis, cognovit in eâ immundum spiritum esse Pythonis, &c.* Sub ea tempora à Ragnemodo Parisiensi Episcopo per Archidiaconum captus quidam impostor & in vincula missus; idem Gregor. Turonens. libr. 9. cap. 6. *Sacerdos verò intelligens eùm seductorem, jussit eum recludi in Cellulam, captusque ab Archidiacono, & catenis vinctus jussus est custodiri.* Anno 847. Mulier quædam pseudoprophetissa apud Moguntiam synodali sententiâ flagellis publicè cæsa memoratur in Annalibus Pithoei: *Per idem tempus Mulier quædam de Alamanniæ partibus nomine Thiota pseudoprophetissa Moguntiacum venit, quæ Salomonis Episcopi Parochiam suis vaticiniis non minimè turbaverat. Hæc in præsentiam Episcoporum apud Sanctum Albanum deducta, & diligenter de suis assertionibus requisita, Presbyterum quemdam sibi ea suggessisse & se talia quæstus causâ narrasse professa est: quapropter synodali judicio publicis cæsa flagellis ministerium prædicationis, quod inrationabiliter arripuit, & sibi contra morem Ecclesiasticum vindicare præsumpsit, cum dedecore amisit, suisque vaticiniis tandem confusa finem imposuit.* Multis post seculis Decreto Senatûs Parisiensis anni 1282. cognitionem in sagas seu sortilegas Mulieres, quæ jam præventæ erant à juridico Regio, sibi vindicavit Sylvanectensis Episcopus part. 7. arrest. curiæ. art. 72. Sed posteà aliud judicatum Decreto ejusdem Senatûs anni 1387. pro Præposito Parisiensi; de quo Jo. Gallus quæst. 241. ex L. 3. C. de Malefic. & Mathematic. & Chopin. de sacr. polit. libr. 2. tit. 2. num. 10. 11. De Sagis ubi maleficium accedit, disceptationem esse Judicis secularis nolim negare: Fredegundis uxor Chilperici ubi accepit Theodoricum filium ex Chilperico susceptum magicis artibus à Mulieribus sortilegis sublatum Mum-

moli gratiâ, quo graviori morbo curaretur nece alterius, alias igni cremari, alias rotâ disrumpi jussit; Gregor. Tur. libr. 6. cap. 35. Aymoin. libr. 3. cap. 51. Judæis & mulieribus quas vocant Sagas solemni coronationis Regiæ Edicto Richardi I. Regis Anglorum interdictum, propter incantationes in Regum inauguratione ab his fieri solitas; Matth. Paris in Richard. I. ad ann. 1188. *Huic coronationi multi Judæorum interfuerunt contra Regis prohibitionem: die itaque præcedenti, communi interdictum est edicto, nè Judæi aut mulieres interessent, propter magicas artes quæ solent in Regum coronationibus exerceri, de quibus Judæi & aliquæ mulieres sunt infames.* Sed ubi sortilegio conjungitur maleficium, de maleficio magis quàm de sortilegio cognoscit Judex secularis, & per hoc crimen sortilegii non desinit esse Ecclesiasticum. Alia est causa sortilegii, alia maleficii, & à gravissimis Senatoribus sæpiùs ego audivi Senatum non cognoscere de sortilegio, sed de maleficio. Non aliter de Circumcellionibus & Donatistis cognovit Judex publicus: sed quæstio erat de homicidiis quæ ab his commissa erant, non de religione; nec eos suum ad tribunal, quasi ageretur de hæresi, revocavit, imò pro his intercessit Augustinus apud Marcellinum Comitem epist. 159. *Circumcelliones illos & Clericos partis Donati, quos de Hipponensi Civitate ad judicium pro factis eorum, publicæ disciplinæ cura deduxerat, à tua nobilitate comperi auditos, & plurimos eorum de homicidio quod in Restitutum Catholicum Presbyterum commiserunt, & de cæde Innocentii alterius Catholici Presbyteri, atque de oculo ejus effosso, & de digito præciso fuisse confessos. Unde mihi sollicitudo maxima incussa est, nè fortè sublimitas tua censeat eos tantâ legum severitate plectendos, ut qualia fecerunt, talia patiantur. Quamvis enim ab illorum interitu dissimulare possemus, qui non accusantibus nostris, sed illorum Notoriâ ad quos tuendæ publicæ pacis vigilantia pertinebat, præsentati videantur examini; nolumus tamen passiones servorum Dei, quasi vice talionis, paribus suppliciis vindicari, &c.* Non rectè igitur Fevretius libr. 8. cap. 2. num. 3. sibi suasit Magiam & Sortilegium esse casum Regium seu privilegiatum ubi adest maleficium: hæc enim duo sunt valdè diversa, & singula suo foro reddenda; sortilegi si quem necent suis artibus, non spectantur ut sortilegi, sed ut homicidæ, nec maleficium trahit ad se causam sortilegii quæ nihil habet commune. Non valet etiam argumentum quo utitur Fevretius eodem loco, si capitale sit crimen propter maleficium, nullas de eo esse partes Judicis Ecclesiastici; quia nihil vetat Judicem Ecclesiasticum cognoscere de sortilegio, reservatâ Judici civili cognitione maleficii; nec vetatur Judex Ecclesiasticus cognoscere de criminibus Ecclesiasticis, quòd impares habeat pœnas; re enim cognitâ, reos à se dimittit, eosque tradit curiæ seculari propter atrocitatem de-

licti. Nihilò convenientius est quod addit Fevretius, si absit maleficium, sortilegium esse crimen mixtum, id est, ut ipse interpretatur, hujusmodi, ut de eo Judex Ecclesiasticus cognoscat adversùs Clericos, Judex civilis adversùs laïcos: Sortilegii enim cognitio omninò spectat ad Diœcesanum in Clericos, ad secularem per præventionem in laïcos ex Constitutione Caroli VIII. anni 1490. styl. Parlam. part. 3. tit. 41. de blasphem. & maleficiis. Et malè idem deffinit crimen mixtum, de quo Judex civilis in laïcos, Judex Ecclesiasticus in Clericos notionem habet: cùm enim Jurisdictio Ecclesiastica & civilis sint omninò distinctæ, can. duo sunt. 96. dist. mixtum crimen dici non potest, de quo quisque Judex competens est in subditos; sed illud mixtum intelligendum est, de quo uterque Judex est competens in Clericos & laïcos, ita ut locus sit præventioni, & cognitio sit occupantis; cap. cùm sit generale, de foro compet. Et ita intelligi velim quod ait Panormitan. in d. cap. cùm sit generale, sortilegium esse utriusque fori, & ad Judicem secularem spectare ejus cognitionem; nimirum ita ut ad eum spectet per præventionem.

CAPUT V.

Judicis Ecclesiastici est cognitio de Simoniâ.

JUDEX Ecclesiasticus etiam cognoscit de crimine Simoniæ tamquam merè Ecclesiastico, quia Simonia est hæresis; cap. quoties, de simonia. can. quicumque. can. cùm liqueat. can. fertur. 1. qu. 1. can. altare. 1. qu. 3. can. pater. 1. qu. 7. Joannes 8. epist. 94. *Et cùm prima contra sanctam Dei Ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta, cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum, quem quis cum pretio ordinat, provehendo egit ut Hæreticus fiat?* Tum quia prohibitio Simoniæ originem cœpit ab Ecclesia, eaque primùm damnata à Petro Principe Apostolorum in persona Simonis magi; d. can. cùm liqueat. d. can. fertur. Et simoniæ pœna est canonica, nempè in Clericis καθαίρεσις seu depositio, in laïcis ἀφορισμὸς seu excommunicatio; Concil. Chalced. can. 2. can. si quis Episcopus. 1. qu. 1. can. Salvator. 1. qu. 3. Synod. 6. in Trull. can. 23. Synod. 7. can. 19. cap. consulere, de simoniâ. Aliæ & canonicæ sunt Simoniæ pœnæ, in Clericis beneficii privatio; cap. cùm dilecti; de accusat. non modò ejus in quo simonia commissa est, sed & aliorum; Nov. Justin. 6. cap. 1. & detrusio in monasterium pœnitentiæ causâ; can. reperiun-

tur. 1. qu. 1. cap. ex tua, de simoniâ. Simoniam esse crimen Ecclesiasticum idoneum argumentum est, quòd ejus pœnæ sint canonicæ, putà depositio, excommunicatio, & aliæ similes; crimen enim canonicum dignoscitur à civili ex genere pœnæ; L. quod ad statum. ff. de pœn. Nec mutat naturam criminis, quòd simonia alias pœnas sortiatur, putà infamiam; can. si quis præbendas. 1. qu. 3. L. si quemquam. C. de Episc. & Cleric. & restitutionem dati & accepti in duplum; d. Nov. 6. cap. 1. & Nov. 123. cap. 2. quia crimen denominatur à principali pœna, ea est depositio vel excommunicatio, quæ est canonica, ut optimè docet Baldus in Auth. Clericus quoque. C. de Episc. & Cleric. Hoc jure de Simoniæ crimine velut Ecclesiastico cognovêre Episcopi Galliarum: de se testis Ivo Carnot. epist. 133. *Quòd autem vobis suggestum simoniacam hæresim me permittente in Ecclesiâ Carnotensi publicè dominari, omninò veritate caret; quia hoc malum ab initio clericatûs mei semper exhorrui, & postquàm ad Episcopatum veni, quantùm Deo donante prævalui, in superficie resecavi.* Et paulò post: *Si qua tamen talia in auribus nostris judiciario ordine publicantur, si certis documentis approbantur, conservato quidem legum tramite, inulta præterire non patimur.* Et hæc est communis sententia Doctorum Simoniam esse crimen Ecclesiasticum, ejusque cognitionem spectare ad Judicem Ecclesiasticum, non ad secularem; Gloss. & Baldus in d. auth. Clericus quoque. Panormit. in cap. cùm sit generale, de foro compet. Marcus part. 2. qu. 816. Judex tamen secularis in possessorio beneficii incidenter & per modum exceptionis de Simoniâ cognoscere potest, quia Judex qui de principali cognoscit, potest cognoscere de incidenti quæstione; L. quoties. C. de judic. L. 1. C. de ordin. judic. Marcus qu. 496. tom. 1. Aufrer. de potest. secular. regul. 4. fall. 17. Pejus est quod ex Constit. Blesens. art. 21. cognitio Simoniæ scinditur in partes, & Judici Ecclesiastico tribuitur adversùm Clericos, Judici seculari adversùs laïcos, sceleris participes.

CAPUT VI.

CAPUT VI.

Ad Judicem Ecclesiasticum spectat cognitio Sacrilegii. Notatur Fevretus.

SECUNDUM jus Pontificium, Sacrilegium est crimen merè Ecclesiasticum, ejusque cognitio tam in Clericos quàm in laïcos pertinet ad Judicem Ecclesiasticum; cap. cùm sit generale. cap. conquestus, de foro compet. & ibi Gloss. can. de viro. 12. qu. 2. can. quisquis. 17. qu. 4. Ratio non una est. Prima, quia sacrilegium committitur vel in rebus sacris; d. can. quisquis; vel in personis sacris propter injectionem manuum in Clericos vel Monachos; can. si quis suadente. 17. qu. 4. & ratione delicti, etiam laïci fiunt fori Ecclesiastici; Oldrad. consil. 86. Secunda est, quia pœna sacrilegii est canonica, nimirùm excommunicatio; d. cap. conquestus. d. can. de viro; Concil. Turonens. 2. can. 24. *Necatori pauperum qui res pervadit Ecclesiæ, Psalmus 108. dicatur, ut veniat super eum illa maledictio quæ super Judam venit, qui dum loculos faceret, subtrahebat pauperum alimenta, ut non solùm excommunicatus, sed etiam anathematizatus moriatur.* Alia est pœna quasi canonica; nimirùm mulcta pecuniaria, quæ infertur sacro ærario; d. can. quisquis. Aliis placet crimen sacrilegii esse mixti fori, ac de eo cognoscere utrumque Judicem tam secularem quàm Ecclesiasticum, ita ut locus sit præventioni, quod perpetui juris est in criminibus mixtis quæ diversos Judices nanciscuntur, nè alioqui de eodem crimine duplex judicium fiat, aut pugnantes sententiæ sequantur, & variè judicetur; L. 1. & 2. ff. de quibus reb. ad eund. judic. L. cognitio. §. si plures, de liberal. caus. L. singulis, de excep. rei judicat. cap. dispendia, de rescript. in 6. Et hæc est sententia Gloss. & Panormit. in d. cap. cùm sit generale. Jul. Clar. in prax. criminal. §. fin. qu. 37. Marci decis. 817. part. 2. Rebuff. in quib. casib. num. 50. Ant. Fabri in Cod. tit. de crim. sacrileg. deffinit. 1. Et hoc in sacrilegio introductum favore Ecclesiæ, ut Ecclesia laïcos convenire possit coram quo Judice maluerit, Ecclesiastico vel seculari, nè sacrilegium impunitum maneat, quòd seculares Judices in exhibendâ justitiâ personis Ecclesiasticis sæpiùs in judicio sunt remissiores; d. cap. cùm sit generale, Belluga in specul. de proposit. princip. §. videamus. Non desunt qui malint sacrilegium esse crimen privilegiarium; hos fortè movet atrocitas delicti cui Ecclesia pœnâ minor sit, & Constitu-

tio Arcadii & Honorii, ex qua ſacrilegium veluti crimen publicum capitali pœnâ à civili Judice afficitur; L. ſi quis in hoc genus. C. de Epiſc. & Cleric. & in hanc ſententiam inclinare videntur Jul. Clar. d. qu. 37. & Rebuff. in proœm. Conſtitut. Gloſſ. 5. num. 117. qui eandem uſu tuetur, & hos lubens ſequitur Eevret. libr. 8. cap. 2. num. 9. Sed verius eſt ſacrilegium eſſe crimen Eccleſiaſticum tum ratione delicti quod committitur in res vel perſonas ſacras, tum ratione pœnæ, quòd ſacrilegii pœna eſt canonica; & ſi judicium Dei ſpectemus in ſacrilegio, eò magis Eccleſiaſticum id cenſeri convenit, quod Deum ferè perpetuum ultorem habet, ut contigiſſe in ſacrilegis effractoribus Baſilicæ S. Juliani Brivatenſis refert Gregor. Tur. libr. 3. cap. 11. *De quibus nonnulli ad Baſilicam Sancti Juliani perveniunt, confringuntque oſtia, ſeras removent, reſque pauperum quæ ibidem fuerant adgregatæ diripiunt, & multa in hoc loco perpetrant mala: veruntamen auctores ſcelerum à ſpiritu immundo correpti, infeſtis dentibus propriis ſe morſibus lacerant, clamantes atque dicentes: Cur nos, Martyr Sancte, ſic crucias.* Vindictam Numinis experti Galli Delphos aggreſſi fulminibus de cœlo, & ſaxis de Parnaſſo ruentibus undique petiti, non ferente Deo etiam pravæ religionis contemptum; Pauſan. in Attic. ὡς δὲ ἐς χεῖρας συνῄεσαν, ἐν ταυθῃ κεραυνοί τε ἐφέροντο ἐς τοὺς Γαλάτας, καὶ ἀπορραγεῖσαι πέτραι τοῦ Παρνασσοῦ, δείματά τε ἄνδρες ἐφίσταντο ὁπλῖται τοῖς βαρβάροις. *Ut verò ad manus ventum eſt, & crebra de cœlo fulmina, & ſponte avulſa de Parnaſſo ſaxa Gallos perculêre, & tres viri armati terribili ſpecie contra Barbaros ſtetere.* Nec ſacrilegii ſtatum demutat Conſtitutio Principalis, quia non demit pœnas canonicas ſacrilegii, ſed pœnam corporalem cumulat cum cenſuris Eccleſiaſticis, & per eam non eliditur Juriſdictio Eccleſiaſtica, ſed potiùs adjuvatur, nè crimen Eccleſiaſticum impunitum remaneat.

CAPUT VII.

Sacrorum interturbatio est fori Ecclesiastici. Reprehenditur Fevretius.

JURE Pontificio Ordinarius observare debet, nè divina turbentur officia, eaque turbantes coërcere per censuras Ecclesiasticas; cap. decet. §. Ordinarii, de offic. ordinar. in 6. quia perturbatio divini cultûs est crimen quod damnatur ab Ecclesiâ; Jo. Chrysostom. in Psalm. 43. αἰσχυνθήτωσαν οἱ θορυβοῦντες ἐν ἐκκλησίᾳ. *Erubescant qui tumultuantur in Ecclesiâ.* Et pœna hujusce delicti est canonica, nimirùm Sacra perturbantes excommunicantur ab Ordinario; cap. dilectis, de appellat. Pragmatic. tit. de his qui temp. divin. offic. vagant. per Eccles. §. prohibeatur. Hinc ratione delicti in Ecclesiâ commissi, laïci fiunt fori Ecclesiastici; Gloss. in auth. item nulla communitas. C. de Episc. & Cleric. Et sub Regibus primæ stirpis, subortâ rixâ in Basilica Dionysii Martyris inter cognatos viri, & mulieris quæ in eo erat ut purganda esset de suspicione adulterii sacramento patris, res perlata est ad judicium Episcopi; Gregor. Tur. libr. 5. cap. 33. Aymoïn. libr. 3. cap. 29. His Juris cunabulis, cùm laïcus conventus apud Officialem Aurelianensem ut responderet de perturbatâ solemni Litâ, & injuriâ illatâ Clericis procedentibus Litæ causâ, appellasset tamquam ab abusu à nudâ citatione, judicatum est abusui locum non esse auctore Ægidio Magistro Præside Parisiensi tractat. de appellat. tamquam ab abusu. cap. 6. Nec invidiosum est Judicem Ecclesiasticum esse idoneum Judicem in laïcos tumultûs exciti in Ecclesiâ; nam & testis deponens apud Judicem non suum, si falsum testimonium dixerit, potest ab eo coërceri submotâ præscriptione fori; L. nullum. C. de testib. & contumaces præpedientes Jurisdictionem Judicis delegati possunt ab eo multari; can. præterea, de offic. delegat. E contrà perturbationem divini cultûs esse crimen mixtum contendit Fevret. libr. 8. cap. 8. num. 2. nixus autoritate L. si quis in hoc genus. & auth. sed novo jure. C. de Episc. & Cleric. ex quibus perturbantes sacra ministeria, pœnâ capitis vel exilio plectuntur: nititur idem autoritate rei judicatæ, adducto Chopin. libr. 3. de sacra polit. tit. 4. num. 24. & Papponio libr. 1. tit. 5. art. 58. Sed cùm potestas Episcopi tota sit intra Ecclesiam, disciplinæ tuendæ gratiâ, necesse est cognitionem tumultûs conciti in Ecclesiâ omninò pertinere ad Episcopum; frustrà enim Episcopus

præest Ecclesiæ, frustrà magister disciplinæ dictitatur, si æmulum & rivalem Jurisdictionis habeat Judicem laïcum in his quæ ad disciplinam Christianam pertinent in adytis Ecclesiæ; L. 2. ff. de Jurisd. L. 1. ff. de suspect. tut. Nec Constitutiones quæ latæ sunt de pœnis eorum qui interturbarent divina officia, promulgatæ sunt ad scindendam in partes hac in re Jurisdictionem Ecclesiasticam, sed magis ad eam explicandam & tuendam, intentatis gravioribus pœnis quæ excederent modum Jurisdictionis Ecclesiasticæ: & licet semel judicatum auctor sit Chopinus crimen perturbationis divini cultûs esse mixti fori, idem tamen non dissimulat re iterum in judicium deductâ, eandem in consilium missam. Ex quo satis intelligimus non multùm valere autoritatem rei judicatæ quæ variis fluctuat sententiis, & potiorem esse debere sententiam juris, quæ autoritate & ratione nititur.

CAPUT VIII.

Crimen usurarum est fori Ecclesiastici contra Fevretium.

CRIMEN Usurarum est Ecclesiasticum, & fori Ecclesiastici ex communi sententia Auctorum juris Canonici, duplici ratione. Prior est, quia usurarum interdictio originem cœpit à jure divino; cap. super eo. cap. cum tu, de usur. id est, à lege Moysis, Deuteronom. cap. 23. Augustin. in Psalm. 128. *Noli fœnerare: tu accusas Scripturam dicentem, Qui pecuniam suam non dedit ad usuram; non ego illud scripsi, non de ore meo primùm exiit. Deum audi: & ille, Clerici non fœnerent.* Altera est, quia pœna usurarum est canonica, & fœneratores coërcentur censuris Ecclesiasticis, & hujusmodi causa, velut canonica expeditur simpliciter & de plano, sine strepitu, & figurâ judicii; Clem. dispendiosam, de judic. & ibi Gloss. & cùm agitur de reppetendis usuris, censuris Ecclesiasticis compelluntur fœneratores rationes edere; Clem. 1. §. cæterum, de usur. Haud dicam crimen usurarum esse Ecclesiasticum, quòd mortale peccatum contineat, de quo cognoscit Judex Ecclesiasticus per viam disciplinæ Evangelicæ; cap. novit, de judic. Si enim in quolibet casu in quo verteretur peccatum mortale, adeundus esset Judex Ecclesiasticus, penè ex asse evacuaretur Jurisdictio secularis. Et hæc est communis sententia Glossatorum crimen usurarum propriè pertinere ad Judicem Ecclesiasticum; Gloss. in cap. 1. de offic. ordinar. Gloss. & dd. in cap. cùm sit generale, de for. competenti: imò & causam usurarum

esse quasi spiritalem, cùm sit spirituali annexa; Gloss. in cap. ex litteris de jurejur. Covarruv. libr. 3. var. resolut. cap. 3. Aliis placet media sententia crimen usurarum esse fori Ecclesiastici, si agatur an contractus sit usurarius, quia illud est spirituale; secularis, si non quæratur an usura contracta sit, sed de reppetendis usuris indebitis solutis, quòd illud sit facti & merè temporale; Bartol. in L. Titia. ff. solut. Matrimo. Bald. in L. quoties. C. de judic. Frideric. Senens. consil. 96. Marcus. qu. 496. & 535. part. 1. Forensibus magis placet crimen usurarum esse mixti fori, id est, utrumque Judicem promiscuè de eo cognoscere, quòd usura utroque jure Canonico & Civili vetita sit, & usuræ interdictio pertineat ad utilitatem Reipublicæ, & commodum negotiationis & societatis civilis. Annuere eis videntur Pontifices eò quòd Judæos compescendos esse per Principes & Potestates seculares ad remittendas Christianis usuras scriptum est in cap. post miserabilem, de usur. & in hanc sententiam inclinat Panorm. in d. cap. cùm sit generale. Belluga in specul. de propos. Princip. §. de usurariis. Covarruv. d. loc. Jul. Clarus libr. 5. sent. §. usura. num. 8. & §. fin. quæst. 37. & post eos Chopin. de sacra polit. libr. 2. cap. 2. num. 16. 17. & idem de doman. libr. 2. tit. 7. num. 20. quos avidè secutus est Fevret. libr. 8. cap. 2. num. 6. Sed non ideò crimen usurarum sit mixtum seu commune, quòd usura utroque jure vetita sit: nam crimen usurarum est Ecclesiasticum jure præventionis, quòd priùs vetitum sit à jure divino, nempè Lege Moysis quæ est primæva & typus omnium legum; in omnibus enim actionibus ut sciatur quæ cujusque sit natura, vis & potestas, spectanda est causa & origo obligationis; L. qui id quòd. ff. de donat. L. tutor, de fidejuss. L. clam possidere, de adquir. possess. L. 3. C. ad Macedon. Nec officit Jurisdictioni Ecclesiasticæ quod ex d. cap. post miserabilem, Principes & Potestates seculares adhibentur, ut Judæi compellantur usuras Christianis remittere: hoc enim introductum est in subsidium Ecclesiæ, quæ satis non valebat ad compescendos Judæos; imò specialiter hoc institutum ad promovendum delectum sacræ expeditionis adversùs Sarracenos, ut qui ære alieno tenebantur Judæis vel aliis creditoribus sub gravioribus usuris, provocarentur ad suscipiendam sacræ militiæ tesseram remissione usurarum quasi stipendii vice, ut liquet ex integra Decretali quæ legitur apud Innocent. III. libr. 2. epist. 331. Et idem ante constitutum Bullâ Eugenii II. sacræ itidem expeditionis causâ, quam intexuit Otho Frisingens. de gest. Frideric. libr. 1. cap. 43. de qua Bernard. epist. 322. ad Spirenses, de Judæis: *Attamen exigendum ab eis juxta tenorem Apostolici mandati, ut omnes qui Crucis signum susceperint, ab usurarum exactione liberos omninò dimittant.*

CAPUT IX.

Adulterium est crimen Ecclesiasticum: Reprehenditur Fevret. Variæ adulterii pœnæ. Mactari adulteros idem est quod virgis cædi: inde vernaculum, Matter.

Adulterium etiam numeratur inter crimina Ecclesiastica; Episcopus enim habet potestatem inquirendi & judicandi de adulterio secundùm Canones, & cùm opus fuerit, publicum adhibendi auxilium; cap. 1. de offic. ordinar. Conc. Aurelianens. 4. can. 29. *Si quæ mulieres fuerint in adulterio, cum Clericis deprehensæ, Clericis districtione adhibità mulieres ipsæ prout sacerdoti visum fuerit, districtioni subjaceant, & à civitatibus ut Sacerdos præceperit, repellantur*, collat. Cartaginensis cap. 102. *Iste Vitalis Diaconus fuit, Catholicus in civitate Citisensi, rebaptizatus factus est Presbyter, projectus est causa adulterii.* Etiam in Clericis Ecclesiarum quæ sunt annexæ Monasterio, cognitio de adulterio pertinet ad Episcopum, non ad Abbatem; Goffridus Abbas Vendocinens. libr. 4. epist. 47. *Herbertus Presbyter de Saviniaco* (quæ Ecclesia parebat Monasterio Vindocinensi) *quandam maritatam tenebat, cujus maritum nocte graviter vulneravit; nec ista à nobis, sed ab Episcopo suo sunt examinanda.* Imò Episcopus habet potestatem dispensandi cum Clericis de adulterio, pœnam scilicet depositionis remittendo post peractam pœnitentiam; cap. etsi Clerici. §. de adulteriis. Et Clericus de adulterio semel punitus per Judicem Ecclesiasticum, non potest iterum de eodem per Judicem secularem; d. cap. etsi Clerici. Adulterium verò censetur Ecclesiasticum crimen, non quasi sit levius delictum & inter minora crimina, quid enim adulterio gravius; can. quid in omnibus. 32. qu. 7. & graviores mores sunt adulteria, ex Ulpiano libr. regular. tit. de dotibus. Et quod dicitur in d. cap. etsi Clerici, Episcopum cum Clericis dispensare de adulteriis & aliis minoribus criminibus, ita accipi velim ut adulterium numeretur inter minora crimina, non per se, sed comparativè respectu homicidii, incestûs, sacrilegii quæ sunt atrociora crimina. Magis est ut adulterium collocetur inter Ecclesiastica crimina, duplici ratione. Prior est quia per adulterium temeratur fides matrimonii, quod est unum è Sacramentis Ecclesiæ; can. nemo.

32. qu. 4. cap. intelleximus, de adulter. Per adulterium penè solvitur conjugium cum fide ipsius coniugii; Isidor. Pelusiot. libr. 3. epist. 76. ἡ δὲ μοιχεία εἰς τὰς τοῦ γάμου συνθήκας ὠθεῖ. *Adulterium ad ipsa matrimonii pacta tendit.* Unde adulteri sacrilegi dicuntur; L. quamvis. C. ad L. Jul. de adulter. Altera est, quia adulterii pœnæ sunt Canonicæ; nempe in Clericis depositio, in Laïcis excommunicatio; d. cap. intelleximus can. eos. can. Clericus. 81. dist. Occurrunt & aliæ pœnæ adulterii secundùm Canones etiam in Laïcos, puta flagellatio, abscissio vestium ante, & retrò, & detonsio capillorum ignominiæ causâ; de qua intelligendus est can. de Benedicto. 32. qu. 1. *Jubemus ut eum cum ipsa quoque districtè mactare non differas, & calvatos ab invicem separare.* Et hoc genus pœnæ in adulteris usurpari in Saxonia testatur Bonifacius Episcopus Moguntin. epist. 19. *Nam in antiqua Saxonia si Virgo paternam domum cum adulterio maculaverit, vel si mulier maritata, perdito fœdere matrimonii adulterium perpetraverit, aliquando cogunt eam propriâ manu per laqueum suspensam, vitam finire, & super bustum illius incensæ, & concrematæ corruptorem ejus suspendunt; aliquando congregato exercitu fœmineo, flagellatam eam mulieres per pagos circumquaque ducunt, virgis cædentes & vestimenta ei abscindentes juxta cingulum, & cultellis suis totum corpus ejus secantes & pungentes, minutis vulneribus cruentatam & laceratam de villa ad villam mittunt, & occurrunt semper novæ scapellatrices, zelo pudicitiæ adductæ, usquedum eam aut mortuam aut vix vivam derelinquant.* Idem in quibusdam locis moris esse ait Glossa in d. can. Benedicto. & Panormit. in cap. cùm sit generale, de for competent. Boër. qu. 297.

Mactari dicuntur adulteri in d. can. qui virgis cædebantur, & quibus vestis abscindebatur & capillus tondebatur ignominiæ causâ; quia hujusmodi pœna propter dedecus penè morti comparatur. Mactare est cædere virgis; Plaut. in Aulul. *Dotatæ mactant, & malo & damno viros.* Idem in Epidic. *Macto ego illum infortunio.* Unde ortum opinor vernaculum *Matter.* Hac analogiâ Matapena nomen fuit castro quod conditum est in contumeliam Haduissæ comitissæ Orderic. Vital. libr. 11. *In loco qui vetus Rothomagus dicitur, castrum condere cœpit, quod matapenam id est divincens meretricem pro despectu Haduissæ Comitissæ nuncupavit.* Et Robertus Abbas S. Albani per locum dictus est Robertus Matefelon à Vuillelmo comite Harundellæ, quòd ab eo compulsus fuisset cedere Ecclesiâ de Vuimundam quæ erat cella Monachorum S. Albani. Matt. Paris in Hist. Abbat. S. Albani. *Unde semper Comes postea cautè seria commutans in jocosa ait: Per lanceam Dei nomen tuum de cætero mutabitur, & vocaberis Robertus Matefelon nomen adeptus & te-*

nens ab effectu. Nec vox ista ignota fuit Latinis Plaut. in Aulularia. *Detatæ mactant & malo, & damno viros.* Nec proprium id pœnæ genus adulteris ; nam & olim reis cùm torquebantur, vestis scissa ignominiæ causâ ; Quintil declamat. 7. *Mirum herclè si scindo vestes, nudo corpus, ignes, flagella deposco. Homini non est nova res dolor corporis applicit, quod scissa laceraque veste non potest ferre pudorem, quod noscit ad flagellorum vices membra componere.* Et mox : *Diceres me herclè te velle torqueri, ego scindo vestes, tu intremiscis.* Et idem declam. 18. *Pater in tormentis filii non aversos tenuit oculos, ipse vestes scidit, velamenta laceravit.* Inter pœnas Canonicas adulterii censetur & detrusio in Monasterium quoad mulieres, quia detrusio in monasterium non imponitur pœnæ causâ, sed providæ dispensationis causâ, ut in tuto sit custodiâ Monasterii pudor mulieris lapsæ, & ut collocetur in loco in quo ei non liceat malè vivere; d. cap. de benedicto. cap. tuæ, de procurat. vel pœnitentiæ causâ : Unde Monasterium pœnitentium à Justiniano Constantinopoli institutum, Μετανοίαν vocarunt ; Procop. de ædific. Justinian. Si agatur de adulterio quoad separationem tori, Judicis Ecclesiastici disceptationem esse certi juris est ; d. cap intelleximus. d. cap. tuæ. cap. 1. ut lit. non contestat. Panormit. in d. cap. cùm sit generale. Decius Consil. 212. part. 2. Belluga in specul. de proposit. princip. §. sunt & aliæ. Jul. Clarus in §. fin. 37. num. 3. Quòd si agatur criminaliter de adulterio, solum, Judicem secularem de eo cognoscere placet ; L. quamvis. C. ad L. Jul. de adulter. Aliorum sententia est adulterium esse mixti fori tam in Laïcos quàm in Clericos, ita ut locus sit præventioni ; Jul. Clar. in §. adulterium num. 6. & d. §. final qu. 37. num. 3. Marcus qu. 513. Boër. d. qu. 297. Damhouder. in prax. cap. 89. num. 11. & seq. part. 1. Aliter Glossa in pragmatic. tit. de concubinar. §. & cùm omne, vers. hi ad quos pertinet, voluit adulterium quandoque esse crimen Ecclesiasticum, quandoque mixtum, quandoque seculare pro varietate casuum ; nimirum si agatur de adulterio ad separationem tori, vel censuras Ecclesiasticas, esse crimen Ecclesiasticum ; si ad detrusionem in Monasterium, adiri posse utrumque Judicem Ecclesiasticum & Civilem ; cap. gaudemus, de convers. coniug. Auth. sed hodie. C. de adulter. Si agatur criminaliter, rem esse tantùm fori secularis, nec locum esse Judici Ecclesiastico ; cap. sententiam, ne Cleric. vel Monach. Bald. in auth. Clericus quoque. C. de Episc. & Cleric. & Panormit. in d. cap. Cùm sit generale. Durior his omnibus ac deterior est sententia Fevretii libr. 8. cap. 2. num. 10. Adulterium etiam in Clericis omnino esse fori secularis, & Clericos hujusce criminis reos postulatos apud Judicem secularem, non uti præscriptione

criptione fori, quasi Constitutionibus Regiis id criminis numeretur inter crimina capitalia: inauditum enim est ex quapiam Constitutione Regiâ adulterium esse capitale; non irrogabat pœnam sanguinis ac nè quidem deportationis, sed tantùm relegationis L. si quis viduam. ff. de quæst. & aliis infinitis locis. Hinc Augustum, ubi adulteros pœnâ capitis affecit, legum suarum modum excessisse ait Tacit. 3. Annal. *Augustus culpam inter viros ac fœminas vulgatas, gravi nomine læsarum religionum ac violatæ majestatis appellando, clementiam Majorum, suasque ipse leges egrediebatur.* Constitutione Constantini adulterium factum est capitale; d. L. quamvis; de qua intelligendus Arnob. 4. advers. gentes: *Ad libidinem homines proni, atque ad voluptatum blanditias naturæ infirmitate proclives, adulteria tamen legibus vindicant, & capitalibus afficiunt eos pœnis, quos in aliena comprehenderint fœdera genialis se lectuli expugnatione jecisse.* Et Hieronym. libr. 1. advers. Jovinian. *Quotidie Mœchorum sanguis effunditur, adulteria damnantur, ac inter ipsas secures ac tribunalia flagrans libido dominatur.* Hac lege Cethegus Senator adulterii pœnam capite luit; Ammian. L. 28. *Tunc Cethegus Senator adulterii reus delatus, cervice periit abscissâ.* Constantini legem secutus Carolus Magnus adulterium pari cum sacrilegio capitis pœnâ proscripsit, ex Capitul. libr. 6. cap. 325. & eo fortè se referens Ivo Carnotens. epist. 10. ad Sanctimoniales quasdam: *Si enim aliqua vestrûm*, inquit, *esset alicui nuptiali fœdere sociata, & ad alium transiret, nonnè adultera judicaretur? nonnè capitali sententiâ à Judicibus puniretur?* Sed antiquioribus moribus Galliæ adulterium non esse capitale, locupletes autores sunt Joannes Faber in §. item lex Julia. inst. de public. judic. & Marcus d. decis. 513. & hanc pœnæ remissionem in adulteros valdè detestatus est Thomas Cantiprat. libr. 2. apum. cap. 30. *Ita & de adulteris dicimus, qui proximorum uxores defœdant, quare secundùm leges civiles non sit statutum, ut crimen tam abominabile puniatur?* Ante Carolum etiam adulterium non fuit capitale: Septiminam ob adulterium flagellis cæsam, & cauterio vultum adustam, ad molam damnatam, Droctulfum ejus adulterum incisis auribus & capillis ad vineam, refert Gregor. Tur. libr. 9. cap. 38. *Septimina verò cum Droctulfo vehementer cæsa, ac cauteriis accensis in facie vulnerata, ablatis omnibus quæ habebat in Marilegium villam deducitur, ut scilicet trahens molam, iis quæ in Gynæcio erant positæ, per dies singulos farinas ad victus necessarias præpararet: Droctulfum autem incisis capillis & auribus, ad vineam excolendam delegaverunt.*

CAPUT X.

Concubinatus in Clericis est fori Ecclesiastici. Refutatur captiosa interpretatio Fevretii.

CONCUBINATUS pariter est crimen Ecclesiasticum, quia ejus interdictio originem cœpit ab Ecclesiâ; can. nemo. 32. qu. 4. nec jure civili vetitus fuit concubinatus; L. in concubinatu. ff. de concubin. Gloss. in pragmatic. tit. de concubinar. §. & cùm omne vers. hi ad quos pertinet. Ægid. Magister de appellat. tamq. ab abusu. cap. 6. Hieronym. ad Ocean. *Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi: Aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit. Apud illos viris impudicitiæ frœna laxantur; & solo stupro atque adulterio condemnato, passim per lupanaria & ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas.* Hoc jure Eusthatium Lectorem Cæsariensem per calumniam accusatum apud Episcopum de stupro cum filiâ Presbyteri, depositum refert Pallad. Histor. Lausiac. cap. 141. Et Marcion Ponticus à patre Episcopo ob stuprum illatum Virgini Ecclesiâ pulsus, pœnitentiâ à patre non impetratâ Romam profectus, à Pontifice audivit non mitiùs cum eo actum iri, nisi pater annueret; Epiphan. hæres. 42. Fevret. lib. 8. cap. 3. num. 7. non ausus inficiari quin concubinatus in Clericis sit crimen Ecclesiasticum, ut per obliquum frustretur Jurisdictionem Ecclesiasticam, quam directò petere non potest, illud in crimen seculare migrare vult, si sit publicum propter scandalum. Sed fucatâ interpretatione non convenit, Ecclesiæ quod suum est tolli: delictum fateor in Clericis gravius si sit publicum, quàm si occultum; Ambros. de Abrahamo libr. 1. *Tolerabilior est si lateat culpa, quàm si culpa usurpetur autoritas.* Sed parum refert an publicum sit, an occultum; quia concubinatus esse non potest sine consuetudine ex qua necesse est scandalum cieri, maximè in Clericis quorum vita & mores diligentiùs observantur à laïcis. Et ut intelligat quàm frivola & captiosa sit hujusmodi distinctio, etiam publicos concubinarios esse fori Ecclesiastici patet ex Concordato tit. de publicis concubinariis, ex quo ii variis pœnis afficiuntur imponendis ab Episcopo: ac primùm ab Episcopo suspenduntur à perceptione fructuum Beneficii per tres menses, tum si concubinam à se non abjecerint, veniunt privandi omnibus beneficiis. His argumentis nihil est quod dubitemus concubinatum prorsus esse fori Ecclesiastici: verumtamen si Clericus monitus non abstineat, tunc rectè aditur Judex secularis; Conc. Hispalens. I. can. 3. *Placuit proindè, ut si Presbyteri, Diaconi vel Clerici consortia extranearum fœmi-*

narum, vel ancillarum familiaritatem, post Sacerdotis sui admonitionem à feminis removerint, sæculi Judices easdem mulieres, cum voluntate & permissu Episcopi comprehensas in suis lucris usurpent, &c. Et Synodus Augustana habita anno 952. sub Joanne XII. *Nullus in Clericatûs officio manens mulierem subintroductam secum habere permittat: si verò aliqua suspicionum maculis adspersa, contra hæc agere tentaverit, ab Episcopo vel ejus misso virgis cæsa detondeatur; si autem secularis potestas hoc fieri prohibuerit, regiâ potestate fœmina coacta, prælatæ sententiæ subjaceat.* Etiam de concubinis Clericorum cognoscere Judicem Ecclesiasticum moris fuit in Anglia; Matth. Paris ad ann. 1225. *Eodem anno exivit Decretum ab Archiepiscopo Cantuariensi* (Huic nomen erat Stephanus de Langetuna) *& Episcopis ejus suffraganeis in hunc modum: Concubinæ Sacerdotum & Clericorum qui infra sacros Ordines constituti & beneficiati sunt, Ecclesiasticâ careant sepulturâ, nisi sanè se correxerint incolumes, vel tanta earum in extremis appareat pœnitentia, propter quam non immeritò cum eis debeat dispensari. Item non recipiantur ad osculum pacis, nec panem benedictum percipiant in Ecclesiâ, quamdiu concubinarii eas detinent in domibus suis, vel publicè extra domos. Item si peperint, non purificentur, nisi priùs sufficientem præstiterint cautionem Archidiacono, vel ejus Officiali, de satisfactione in proximo capitulo post purificationem earum facienda. Item Sacerdotes in quorum Parochiis concubinæ talium commorantur, si non hoc ostenderint Archidiacono vel ejus Officiali, suspendantur, & priusquàm relaxentur, gravi pœnitentiæ subjaceant. Item quæ convinci poterit quòd Sacerdos eam carnaliter cognoverit, publicam agat pœnitentiam & solemnem, ac si de adulterio esset convicta, tamquàm pro duplici adulterio puniatur, nè tanti reatûs impunitas aliis transeat in materiam delinquendi.* Tamen quia concubinæ Clericorum sunt personæ laïcæ, lubens & non ingratiis concedo, nullas in eas esse partes Judicis Ecclesiastici: concubinæ non sunt fori Ecclesiastici propter commixtionem sceleris cum Clericis, quia nulla est societas maleficiorum; L. 1. §. planè. ff. de tutell. & rat. distrah. L. si plures, de administr. tutor. Et hac in re mihi potius est judicium nobilis matronæ quæ omisso Clerico concubinam suo foro vindicavit, eamque latiore coronâ velut Presbyteram dehonestavit; Jacob. à Vitriaco Occidental. histor. libr. 2. cap. 8. *Quædam autem nobilis mulier in villa quam habebat frequenter admonuit Presbyterum ut suam relinqueret concubinam; quo renuente & respondente, Quid ad vos de Sacerdotibus? ipsa respondit contra vos nullam possum exercere justitiam: veruntamen omnes hujus villæ, qui non sunt Clerici ad meam spectant jurisdictionem. Jubens autem Sacerdotis ad se adduci concubinam, fecit ei fieri amplam coronam dicens: Quia non vis relinquere Sacerdotem, volo te ordinare in Sacerdotissam.*

CAPUT XI.

Cognitio Homicidii quoad Clericos pertinet ad Judicem Ecclesiasticum: Notatur Fevretus. An idem in Veneficio.

HOMICIDII cognitio quoad Clericos pertinet ad Judicem Ecclesiasticum; cap. sicut dignum est, de simon. quia homicidio statutæ sunt pœnæ canonicæ in Clericis, depositio & detrusio in Monasterium; d. cap. sicut dignum. §. vult. Gregor. Tur. libr. 5. *Episcopus in homicidio, adulterio & perjurio deprehensus, à Sacerdotio divellatur.* Et homicidium est crimen commune, nisi committatur ex insidiis; quo casu est regium & privilegiarium, de quo suo loco dicemus. Hoc jure Dioscorus Episcopus Alexandrinus ob nefariam necem Flaviani Episcopi Constantinopolitani in Concilio Chalcedonensi est depositus; Liberat. in Breviar. cap. 12. & 13. Eodem jure Salonius Ebredunensis & Sagittarius Vapincensis Episcopi homicidii, adulterii & aliorum scelerum rei in Synodo Lugdunensi depositi; Gregor. Tur. libr. 5. can. 20. Aymoin. libr. 3. cap. 28. Ob nefariam cædem Joannis Archiepiscopi Rothomagensis Monachi Sancti Audoëni in Concilio damnati, & pœnę causâ per diversa Monasteria in ergastulum detrusi; Matth. Paris ad ann. 1073. *Eodem anno invaserunt Monachi Sancti Audoëni Joannem Archiepiscopum Rothomagensem, Missam celebrantem in festivitate ejusdem Sancti, cum armata manu virorum. Unde judicatum est in Concilio in eadem civitate congregato, præsidente Rege Anglorum VVillielmo, Monachos hujus criminis reos, per Abbatias carceribus retrudi, & perpetuam agere pœnitentiam super tam gravi delicto.* Quod & Matth. VVestmonaster. iisdem verbis. Erat quòd de hoc dubitaretur, quia cædes Pontificum est enorme flagitium, cujus cognitio tribuitur Judici seculari secundùm can. sunt quædam. 23. qu. 5. *Sunt quædam enormia flagitia, quæ potiùs per mundi Judices, quàm per Antistites & Rectores Ecclesiarum vindicantur; sicut cùm quis interficit Pontificem Apostolicum, Episcopum, Presbyterum sivè Diaconum. Hujusmodi reos Reges & Principes mundi damnant, &c.* Tamen homicidium à Clericis commissum esse fori Ecclesiastici jure & moribus obtinuit: inde cùm Clericus homicidii reus postulatus conveniretur apud Episcopum Sarisberiensem, instantibus Regiis Magistratibus & propinquis defuncti ut meritas pœnas daret, deficientibus probationibus, indicta est ei purgatio canonica; quo in purgatione deficiente consultus Tho-

mas Archiepiscopus Cantuariensis edixit ut omni privatus Beneficio Ecclesiastico, in Monasterium perpetuæ pœnitentiæ causâ retruderetur: quæ fuit una è causis schismatis inter Henricum II. Regem Anglorum & Thomam, excandescente Rege quòd mitiùs actum esset cum Clerico; Vita & Processſ. S. Thomæ Cantuar. libr. 1. cap. 22. *Contigit ut quidam operarii diabolici, nomine dumtaxat Clerici, sed de sorte Sathanæ, de maleficiis accusati, capti tenerentur in vinculis, inter quos Sacerdos unus erat de homicidio infamatus & accusatus à propinquis defuncti. Iste ob privilegium Ordinis ad Diœcesanum Episcopum Sarisberiensem captus dirigitur, Regis Officialibus & propinquis defuncti accusantibus, & acriter instantibus, ut Episcopus exhiberet justitiam. Sed Sacerdote constanter inficiante cùm non posset per accusatores convinci, canonica indicitur purgatio accusato; sed eo in purgatione deficiente, mittit Episcopus ad Archipræsulem de jure consulens, & ut in exequendis procederet securiùs. Archipræsul verò consultus quidem mandavit, ut omni privatus Beneficio Ecclesiastico exautorizaretur, & in Monasterio ad agendam perpetuam vitæ districtissimæ pœnitentiam perpetuò recluderetur, &c.* Ecclesiæ Normannicæ remissa ex parte servitus quâ tenebatur, Beneficio Richardi I. Regis Anglorum, ita tamen ut Clerici essent in potestate Judicis secularis in homicidio, furto & aliis enormibus flagitiis; Matth. Vvestmonaster. 1190. *Circa illos dies annuente Rege Richardo liberata est Ecclesia Normannica à longo servitutis jugo quo premebatur; quòd scilicet nullâ occasione, à secularibus caperentur Clerici potestatibus sicut consueverant, nisi pro homicidio, furto, incendio, vel hujusmodi enormi flagitio.* Fevret. libr. 8. cap. 12. num. 18. non aliâ ratione nititur probare homicidium esse crimen fori secularis quàm hacce, quòd ejus pœna sit capitalis: sed quàm prava est hujusmodi ratiocinatio. Etsi enim homicidium sit capitale, reus non liberatur à pœnâ homicidii Ecclesiasticâ, sed ut pœna æquet atrocitatem facinoris, tradendus est Judici seculari; cap. cùm non ab homine, de judic.

Veneficium etiam est fori Ecclesiastici, eodem enim jure censetur quo homicidium; venefici eâdem pœnâ tenentur qua homicidæ; can. 92. Synod. VI. in Trull. licet gravius videatur veneficium quàm homicidium, quòd venenum propinetur ex insidiis: plus est enim occidere veneno quàm gladio; L. 1. C. de malefic. & mathematic.

CAPUT XII.

Blasphemia est fori Ecclesiastici. Refellitur Fevretius.

BLASPHEMIA in Deum, Dei-param Virginem & Sanctos est crimen Ecclesiasticum, cujus cognitio pertinet ad Episcopum, quia sapit hæresim, ejusque pœnæ sunt canonicæ; cap. statuimus, de maledic. Ecclesia enim non debet tolerare illius opprobrium, qui probra nostra sustulit; cap. in nonnullis, de Judæis; necnon blasphemi tamquam sacrilegi puniendi sunt; cap. cùm sit generale, de foro competent. atque blasphemiæ reum Episcopali judicio flagellis cæsum se audiisse refert Augustin. in Psalm.122. *Nam quis dubitet, sicuti audivimus à fratribus qui interfuerunt Coepiscopis nostris, damnatum illum Boeticum inimicum contra Dominum latrantem, dignè flagellatum fuisse.* Scio multis placere blasphemiam esse mixti fori Ecclesiastici & secularis, & blasphemum in utroque foro puniri; quòd Canones videantur tribuere Jurisdictionem Judici seculari in crimine blasphemiæ; d. cap. statuimus. d. cap. in nonnullis. Panormit. in d. cap. statuimus. Aufrer. de potest. secul. reg. 41. fallent. 14. Rebuff. in quib. casib. Judex secul. num. 49. Calderin. consil. 11. de judic. & foro compet. Ancharan. consil. 15. Boër. decis. 301. Sed in utroque cap. Ecclesia auxilium Judicis secularis implorat in blasphemos & Judæos, non ut propriam Jurisdictionem cum potestatibus secularibus dividat, sed ut illarum solatio utatur, si necesse fuerit in executione rei judicatæ, ut disertè scriptum est in d. cap. statuimus. Gravius est quòd voluit Fevret. libr. 8. cap. 1. num. 2. blasphemiam esse omnino casum privilegiarium, quasi importet confiscationem corporis & bonorum. Aliâ ratione Chopin. de doman. libr. 2. tit. 7. num. quòd blasphemi divinæ Majestatis rei sint. Equidem jure civili pœna blasphemi est ultimum supplicium; Nov. Just. 77. & Constitutione D. Ludovici candente ferro oris deformatio; de quo genere pœnæ Jonvilla in ejus vita: *Et aussi oüy dire que depuis qu'il fut retourné d'oultre-mer qu'il avoit fait brusler & mercher à fer chault le neys & la baulievre d'un Bourgeois de Paris, pour un blaspheme qu'il avoit fait.* Sed ex his non probatur blasphemiam esse omninò Judicis secularis: etsi enim blasphemis irroganda veniat pœna corporalis, Judex Pontificius non vetatur de his cognoscere, & ubi re cognitâ intellexit delictum excedere modum Jurisdictionis Ecclesiasticæ, tunc debet tradere reum Judici seculari puniendum; cap. cùm non ab homine, de

judic. & hoc pacto utrique Jurisdictioni quod suum est relinquitur. Ex Constitutione Caroli VIII. blasphemia est crimen commune, cujus cognitio tribuitur Judici seculari in laïcos, Judici Ecclesiastico in Clericos, permissâ tantum Judici seculari capturâ Clericorum. Quo jure igitur contra Constitutionem Regiam crimen commune convertitur in privilegiarium, & Judex secularis excedit lineas, quas posuêre Christianissimi Reges utriusque Jurisdictionis æquissimi arbitri?

CAPUT XIII.

Judex Ecclesiasticus cognoscit de Perjurio. Refellitur Fevretius.

COGNITIO de Perjurio pertinet ad Judicem Ecclesiasticum; cap. novit, de judic. Gloss. & Panormitan. in cap. cùm sit generale, de foro competent. quia ejusdem est cognoscere de juramento an licitum sit necnè propter spiritualitatem, id est, religionem quam in se habet jusjurandum; & hoc est quod dicitur in cap. cùm C. laïcus, de foro compet. cognitionem perjurii pertinere ad Judicem Ecclesiasticum ratione juramenti, id est, eadem ratione qua cognoscit de jurejurando; quia perjurium est transgressio jurisjurandi; tum etiam quia perjurii pœna est canonica, nimirum Beneficii privatio in Clericis; cap. querelam, de jurejurand. Marcus quæst. 665. part. 1. Jul. Clarus 5. sentent. §. perjurium. num. 4. Et ita cùm Joannes Tabernesiotes Episcopus Alexandrinus Episcopatu depositus Romam profugisset, & apud Simplicium Pontificem conquestus esset se depositum, quòd Conc. Chalcedonensis doctrinam tueretur; Pontifici de causâ depositionis sciscitanti reus rescripsit non aliâ de causa eum abdicatum, quàm quòd perjurii reus esset, nimirum ob ambitum Episcopatum, contra fidem & religionem jurisjurandi; Evagr. libr. 3. cap. 15. Nicephor. Callist. libr. 16. cap. 11. 15. In laïcis perjurii pœna est pœnitentia injungenda ab Episcopo; cap. quantò, de jurejurand. Jure civili verò perjurium non punitur in foro, & contempta jurisjurandi religio solum Deum ultorem habet; L. 2. C. de reb. credit. & jurejurand. Perjurium esse fori Ecclesiastici, satis argumento est, quòd Summus Pontifex potest gratiam facere jurisjurandi, id est, absolvere à juramento, ut perjurium vitetur; cap. non sine, de

arbitr. cap. cùm ex injunćto, de nov. oper. renunciat. Et quòd olim idem licebat Principi L. ult. ff. ad Municipal. & Tranquill. in Tiber. cap. 35. hoc jus ei proprium erat tamquam Pontifici; Imperatores enim ab Augusto Pontificatum maximum principali purpuræ adjunxerunt, & amićtum Pontificalem à Sacerdotibus accepêre ad Gratianum usque, qui oblatam vestem Pontificiam rejecit, ratus nefas esse Christiano Principi hujusmodi veste uti; Aućtor est Zozim. libr 4. Hinc inter damnata capitula Clarendonensia censetur illud quod vetuit Henricus II. Rex Anglorum, nè Judices Ecclesiastici cognoscerent de perjurio; Jo. Sarisber. epist. 59. *Hæc capitula inprimis damnata sunt, quòd non liceat Episcopo excommunicare aliquem qui de Rege teneat sine licentiâ ipsius, quòd non valeat Episcopus coërcere aliquem Parochianorum suorum, pro perjurio vel fide læsa.* Nec invidiosum Dei Sacerdotes cognoscere de perjurio, tamquam de violata religione, cùm ipsi sacrificuli gentilium eodem jure usi sint; Plaut. in Rudente. *Libet jurare furi meo, Pontifex perjurio es.* Non inficior aliis placere perjurium esse utriusque fori; Panormit. in d. cap. cùm sit generale, Belluga in specul. de proposit. princip. §. quædam. num. 1. 2. 3. Guid. Pap. qu. 178. & licet in criminibus mixtis sit præventioni locus etiam adversùm laïcos, aliud servari in Galliâ, & in his laïcos conveniri coram Judice seculari, Clericos coram Judice Ecclesiastico: quæ est sententia Rebuff. in quib. casib. Judex secular. num. 72. quam avidè suam fecit Fevret. L. 8. cap. 2. num. 4. sed ea quàm pugnet cum religione jurisjurandi, & saniore doćtrinâ juris, ex præmissis judicabit æquus lećtor. Licet verò de juramento cognosceret Judex Ecclesiasticus, nefas ei fuisse fateor cognoscere de viribus contraćtûs; & quia obtentu juramenti contraćtibus apponi soliti laïci traducebantur ad forum Ecclesiasticum, non injuriâ Decreto Senatûs Parisiensis anni 1290. In causâ Archiepiscopi Tolosani vetitum est, nè deinceps jusjurandum contraćtibus apponeretur nè Jurisdićtio secularis evacuaretur; Benedićt. in cap. Raynut. in verb. duas habens filias. num. 247. Jusjurandum non est de substantia contraćtus, & adhibetur tantum ob fidem contraćtûs tuendam; Gregor. Nazianzen. orat. 40. εἰ γδ̀ ταῖς πρὸς ἀνθρώπους ὁμολογίαις ἐμπεδώσεως μέσος παραληφθεὶς: *Nam si ad hominum pacta Deus medius adhibetur.* Jusjurandum igitur non potest tamquam decipula apponi ad rapiendam Jurisdićtionem secularem: Jusjurandum enim non debet esse vinculum iniquitatis; d. cap. quantò. can. inter cætera 22. qu. 4.

CAPUT XIV.

CAPUT XIV.

Causa Injuriarum in Clericos est fori Ecclesiastici. An idem in causâ Libelli famosi.

SI cum Clerico agatur actione injuriarum civili, vel criminali, is conveniendus est apud Judicem Ecclesiasticum, quia in civilibus vel criminalibus causis Clerici non alium sortiuntur, quàm Judicem Ecclesiasticum; can. Clericum nullus & passim. 11. qu. 1. Nec spectanda Novella Valentiniani de Episcopali judicio, quâ cavetur ut Episcopi actione injuriarum conveniantur apud Judicem publicum, si atrocior fuerit injuria: quia legis appellatione indigna habita est Constitutio Principis Ecclesiæ infensissimi. Si Clericus libellum famosum sparserit, casum privilegiarium esse putat Fevret. libr. 8. cap. 2. num. 7. Etsi tamen libellus famosus atrociorem injuriam contineat, non excedere modum Jurisdictionis Ecclesiasticæ probatur duobus argumentis: prius est, quòd si qui deprehensi fuerint libellos famosos spargere, in Ecclesiâ anathemate percelluntur ex Concil. Eliberit. can. 42. can. si qui 5. qu. 2. Alterum est, quòd quempiam qui libellum famosum valvis Ecclesiæ affixerat adversùs mulierem unam è Diaconissis, se excommunicasse refert Basil. epist. 249. τὴν ἐμοὶ ἐπιβάλλουσαν ἐπιθεὶς δίκην τῷδε, ἐξείρξας αὐτὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. *Pœnam huic homini, quam pro potestate potui inflixi, cumque ab Ecclesiæ Communione separavi.* Quid si Clerico injuria irrogata sit à laïco, an eâ de re cognitio erit Judicis Ecclesiastici in laïcos. Olim res pertinebat ad judicium Episcopi; cap. olim, de injur. can. Guilisarius 23. qu. 4. quia injuria illata Clericis spectat ad Deum; Salvian. libr. 8. de gubernat. Dei. *Sacrilegii quippè genus est Dei odisse cultores: sicut enim si servos nostros quispiam cædat, nos in servorum nostrorum cædit injuriam, & si à quoquam filius verberetur alienus, in supplicio filii pietas paterna torquetur; ita & cùm servus Dei à quoquam*

læditur, *Majestas divina violatur*. Et id olim servatum in Galliâ auctor est Guid. Pap. quæst. 562. Sed hodiè nullæ in his sunt partes Judicis Ecclesiastici, ex quo Constitutione Regiâ anno 1539. Judex Ecclesiasticus non cognoscit inter laïcos, nisi in causis Sacramentorum, vel aliis Spiritualibus.

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA TUENDA ADVERSUS INSULTUS

Auctoris tractatûs de Abusu, & aliorum.

LIBER QUINTUS.

CAPUT PRIMUM.

Crimen mixtum est, de quo uterque Judex competens est, & in quo præventioni locus est. Reprehenditur hîc perpetuus error Fevretii.

ELICTA alia sunt merè Ecclesiastica, id est, ad notionem Judicis Ecclesiastici pertinentia; alia merè secularia, id est, ad cognitionem Judicis laïci pertinentia; alia mixta seu communia, id est, quæ sunt utriusque fori, Ecclesiastici & secularis, & in his locus est præventioni; cap. cùm sit generale, de for. compet. id est, disceptatio est Judicis qui priùs hac de causâ aditus est, nè mutuo conflictu & concertatione Judicum crimina impunita maneant, & dum Judices inter se certant de competenti foro, reus lubricò effugiat, & nè pugnantes sententiæ subsequantur; L cognitio. §. si plures. ff. de liberal. caus. In civilibus præventio litis inducitur per citationem; cap. pro-

posuisti, de foro compet. L. si quis posteaquàm. ff. de judic. vel per litis contestationem; L. ubi acceptum. ff. eod. L. cùm quædam, de Jurisdict. Et ubi plures Judices in eadem actione concurrunt, electio est actoris coram quo agat; Gloss. in L. ult. C. ubi in rem act. Rebuff. tract. in quib. casib. Judex secular. num. 72. non diffitetur crimina mixti fori esse, & utrumque Judicem de his cognoscere per præventionem etiam contra laïcos. Sed in his aliud servari in Galliâ affirmat, & in his laïcos conveniri coram Judice seculari, Clericos coram Judice Ecclesiastico: & hîc est perpetuus lapsus Fevretii, quo evertitur ratio mixtorum criminum. Si enim crimina mixta de jure sunt utriusque fori, & in his locus est præventioni, ea amplius mixta dici non possunt de quibus Judex secularis cognoscit in laïcos, & Judex Ecclesiasticus in Clericos, quia Jurisdictio Ecclesiastica & civilis sunt omninò distinctæ; can. duo sunt. 96. dist.

CAPUT II.

Crimen falsi in Litteris Apostolicis est fori Ecclesiastici.

FALSI crimen in Litteris Apostolicis est crimen Ecclesiasticum seu fori Ecclesiastici, quia ejus pœna est canonica, nimirum in Clericis officii & Beneficii Ecclesiastici privatio, in Monasterium detrusio, & redactio ad Communionem laïcam; can. si Episcopus. 50. dist. cap. ad falsariorum, de crimin. fals. Innocent. III. libr. 1. epist 261. & 533. Quâ de causâ confingens Litteras Apostolicas vel Episcopales, singulis festis diebus solemniter denunciari jubetur excommunicatus; Richardus Archiepiscopus Cantuariensis apud Petrum Blesens. epist. 53. *Præterea quoniam in his partibus publica falsariorum pestis obrepsit, qui Bullis adulterinis & litteris calumnias innocentibus movent, & statum justè possidentium subvertere moliuntur, providentiæ vestræ districtè præcipimus, quatenùs solemniter denunciari faciatis excommunicatos singulis festivis diebus eos qui Domini Papæ Bullam vel nostra, & vestra sigilla falsare præsumunt eisque consentientes, ut quos à suâ malignitate non cohibet propriæ judicium conscientiæ, saltem frequens denunciationis iteratio valeat deterrere.* Sed quia falsi crimen gravius est, quàm ut pares huic pœnas habeat Judex Ecclesiasticus, nimirum lege Corneliâ pœna falsi est capitalis; L. 1. & 5. C. ad leg. Cornel. de fals. & Constitutionibus, in libero homine deportatio, vel publicatio omnium bonorum, in servis ultimum

supplicium; L. ubi C. eod. L. 1. §. ult. ff. eod. unde ab accusatione falsi arcentur Sacerdotes; Collat. Carthaginens. 1. cap. 61. *Falsi crimen non objicere condecet Sacerdotem, nec committere potuisse credendum est.* Re cognitâ per Judicem Ecclesiasticum Clerici falsi convicti post degradationem traduntur Judici seculari puniendi, & laïci falsi rei per eundem Judicem legitimè puniuntur; d. cap. ad falsariorum. Et ita crimen falsi est fori Ecclesiastici quoad pœnam Ecclesiasticam, & civile quoad pœnam civilem, ex sententia Panormitan. in d. cap. cùm sit generale, de foro compet. Clericus verò confingens instrumentum publicum sub sigillo regio, non utitur privilegio fori, & hoc genus falsi omninò spectat ad Judicem Regium; Gall. qu. 56. & 186.

CAPUT III.

Homicidium qualificatum est privilegiarium. Homicidium sui ipsius in Clerico fori est Ecclesiastici. Homicidium per monomachiam etiam est privilegiarium.

HOMICIDIUM qualificatum, id est, à Clerico patratum datâ operâ, ex insidiis, est crimen privilegiarium quod omninò spectat ad Judicem secularem, eundemque regium; cap. 1. de homicid. in 6. nimirum propter atrocitatem criminis: atrocitas enim seu enormitas flagitii est argumentum Jurisdictionis secularis; can. sunt quædam 23. qu. 5. Et hoc est quod nostri vocant Assassinium, à nefariâ sectâ Assassinorum, quod erat Sicariorum genus qui à Sarracenis submittebantur ad tollendos ex insidiis Principes Christianos, & eorum nece belli patrii molem à se avertendam. Ejusdem ætatis scriptores Murdrum vocabant; Matth. Paris in Joanne ad ann. 1216. *Prima propositio contra Regem Angliæ fuit, quòd Arthurum nepotem suum propriis manibus per proditionem interfecit pessimo mortis genere, quod Angli Murdrum appellant:* Abbas Urspergens. in Chronico: *Ille enim malignus* (hic erat Otto Palatinus de Vvitilispach. interfector Philippi Regis) *ad præfatos Episcopum & Marchionem confugit; unde & illi rei habiti sunt de tali mordro.* Nostri olim homicidium *d'aguet apensè* ex insidiis meditatis; Juvenalis de Ursinis in vita Caroli VI. ad annum 1414. *Et ne peut-on oncques sçavoir qui ce feit, & disoient les aucuns que c'estoit feit d'adventure, & les autres qu'il avoit esté mis d'aguet appensé*: Hodiè contractiùs, *guet-à-pens.* Et

ita judicatur Clericos hujusmodi maleficii reos non gaudere privilegio fori; Jo. Gallus quæst. 350. Boër. decis. 69. num. 19. Aufrer. de potest. secular. regul. 1. fallent. 18. Id genus cædis ita grave & nefarium visum est, ut etiam absens tribus edictis citatus moribus nostris capite plecteretur; Matth. Paris loco modò laudato: *Consuetudo est in Regno Franciæ, quòd ex quo aliquis accusatur coram suo Judice de tam crudeli homicidio, quod Murdrum appellatur; & ille qui accusatur non venit, verùm modo legitimo se excusat; pro convicto habetur, & tanquam convictus per omnia judicatur, & etiam ad mortem, ac si præsens esset.* Homicidium sui ipsius in Clerico, an esset fori Ecclesiastici an regii in Senatu disputatum est. Hinc objiciebatur id genus homicidii esse atrocius; quia sævitia in seipsum, omnia naturæ vincula exscindit, qui enim sibi non parcit, multo minùs aliis parcet; L. 3. §. sic autem. ff. de his qui sibi mort. conscivet. non nihil in alium ausurus, qui hoc adversùs se ausus est; L. cùm autem. §. excipitur. ff. de ædil. edict. Senec. 8. controvers. 4. *Nihil non ausurus fuit, qui se potuit occidere.* Et qui sibi vim affert, sibi & vitæ insidiatur, quod est deterrimum genus necis. Eorum qui sibi mortem conscivissent gravissima pœna: eorum sc. cadavera insepulta jacebant in area publica; Cedren. in Romano Argyropoli: ἑαυτὸν ἀποκρημνίσας τοῦ τείχους καὶ ἀποτραχηλισθεὶς ἀπέθανε ῥιφεὶς μετὰ τῶν αὐτοφόνων. *Se ipsum de muro præcipitem dedit, confractâque cervice, eò abjectus est quò solebant qui sibi ipsis mortem conscivissent.* Idem in Michaele Paphlagone: κάλκινον ἔξωθεν ῥιπτοῦσι, κατὰ τὸν τῶν βιοθανάτων νόμον. *Ipsum autem insepultum abjecerunt, ut lex jubet eos qui sibi mortem consciverunt.* Idem Zonar. Sed alii in contrarium existimabant non esse spectandam atrocitatem facti, quia magis furori, quàm nequitiæ & sceleritati imputandum esset, vel insidiis diaboli, & non aliam esse pœnam canonicam hujusce generis homicidii, quàm nè pro his qui sibi manus intulere, oblatio, id est, Missæ sacrificium fiat; can. non est nostrum. can. placuit. 23. qu. 5. & in hanc sententiam itum, rem esse fori Ecclesiastici, refert vir clarissimus Simeon Oliva Senator Tolosanus Juris & usûs forensis peritissimus libr. 1. cap. ult. Homicidium ex duello seu monomachiâ esse casum Regium, & ad Præpositum Marescallorum spectantem judicatur, quia detestabile est homicidii genus quod tollit corpus & animam. Et Ecclesia ipsa detestatur monomachiam, & probationem per id genus certaminis seu judicii in quo Deus tentatur; can. monomachiam. 2. qu. 5. cap. 1, & passim de purgat. vulgar. Clericus in maleficio quoque deprehensus sine habitu & tonsurâ privilegium fori amittit; cap. ex parte, de privileg. cap. perpendimus, de sentent. excommunicat. Aufrer. de potestat. secular. regul. 1. fall. 19. Eustathius Sebastiensis Episcopus in Armenia

depositus, quòd veste non congruâ Sacerdotio uteretur: ἐπειδὴ ἀνάρμοστον τῇ ἱερωσύνῃ στολὴν ἠμφιέσατο, ait Socrat. lib. 2. cap. 33. idem Sozomen. lib. 3. cap. 13. Eusebius tamen Samosatensis Episcopus à Valente in Thraciam relegatus, quamplures Ecclesias Pastore destitutas intelligens, pio consilio veste mutatâ, habitu militari & capite tyarâ operto Syriam, Phœniciam & Palestinam peragravit, tum quo Presbyteros & Diaconos crearet, tum quo alia Episcopalia ministeria obiret; Theodorit. libr. 4. cap. 12.

CAPUT IV.

Crimen Perduellionis olim in Episcopis & Clericis fori Ecclesiastici, desiit in privilegiarium quoad Clericos.

CRIMEN perduellionis seu majestatis, cujusnam esset tribunalis in Clericis, Ecclesiastici an civilis, non una & constans fuit ratio pro vario statu Reipublicæ. Athanasius Episcopus Alexandrinus ab Arrianis insimulatus de vectigali lini Ægyptiis imposito, apud Constantium se purgavit; Socrat. libr. 1. cap. 20. Epiphan hæres. 68. Nimirum non vectigal lini indictum, sed à Fidelibus id ultrò oblatum de consuetudine in ornatum Ecclesiæ, auctor est ipse Athanas. apolog. 2. de fuga. Idem novis calumniis petitus, quasi interminatus esset se vetiturum nè frumentum Alexandriâ, ut solebat, deveheretur Constantinopolim; Socrat. cap. 23. ejusd. libr. Calendio Antiochenus Episcopus à Zenone in Oasim Insulam exilii causâ damnatus, quòd Illi, Leontii & Pamprepis qui ab eo defecerant, partes foveret; Nicephor. libr. 16. cap. 13. Zonar. in Basilic. In Galliâ reverentiùs actum est cum Episcopis & Clericis propter dignitatem Ordinis: Prætextatus Rothomagensis Episcopus à Chilperico Majestatis, homicidii & furti postulatus, Episcopali judicio, annuente Rege, traditus; Gregor. Tur. libr. 5. cap. 19. *His ita gestis audiens Chilpericus, quòd Prætextatus Rothomagensis Episcopus contra utilitatem suam populis munera daret, eum ad se arcessiri præcepit. Quo discusso erit cum eodem res Brunichildis Reginæ commendatas; ipsisque ablatis, eum in exilio usque ad sacerdotalem audientiam retineri præcepit. Conjuncto autem Concilio exhibitus est: Erant autem Episcopi qui advenerant apud Parisios, in Basilicâ Sancti Petri Apostoli, &c.* Ursicinus quoque Cadurcensis Episcopus in Matisconensi Synodo in triennium suspensus Episcatu, quòd Gundobaldum Clotharii filium sese dicentem falsâ opinione

deceptus admisisset; Idem Gregor. Turonens. libr. 8. cap. 20. *Ursicinus Cadurcensis Episcopus excommunicatur, pro eo quòd Gundobaldum excepisse publicè est confessus; accepto hujusmodi placito, ut pœnitentiam tribus annis agens, neque capillum, neque barbam tonderet, vino & carnibus abstineret, Missas celebrare, Clericos ordinare, Ecclesiasque & chrisma benedicere, eulogias dare penitùs non auderet; utilitas tamen Ecclesiæ per ejus ordinationem, sicut solita erat, omnino exerceretur.* Ægidius etiam Rhemensis Episcopus coïtæ conspirationis in Childebertum Regem delatus, in Metensi Synodo Episcopatu depositus, & Strasburgum exilii causâ deportatus: Idem Gregor. Turonens. libr. 10. cap. 19. & Flodoard. hist. Rhemens. libr. 2. cap. 2. iisdem verb. *Hæc Episcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtentâ vitâ, ipsum ab ordine sacerdotali, lectis Canonum sanctionibus, removerunt: qui statim ad Argentoracensem urbem, quam nunc Strateburgum vocant, deductus, exilio condemnatus est.* Ebo Rhemensis, Agobardus Lugdunensis, Theodulfus Aurelianensis Episcopi, dejectionis Ludovici Pii cum Lothario & aliis Regni proceribus conscii, in Synodo Episcoporum depositi; Aymoïn. libr. 5. cap. 26. Flodoard. libr. 2. cap. 20. Balduicus Noviomensis libr. 1. cap. 41. Sigebert. ad ann. 843. Auctor vit. Ludovic. Pii. Et horum facinus locum dedit can. 12. Aquisgranens. Concil. habiti anno 836. *Et idcircò in commune statuimus; ut si quispiam Episcoporum aut quilibet sequentis Ordinis Ecclesiastici, deinceps timore aut cupiditate, aut qualibet suasione, à Domino & Orthodoxo Ludovico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promissum violaverit, & ejus contrariis malevolâ intentione quolibet modo se copulaverit, gradum proprium canonicâ atque synodali sententiâ amittat, &c.* Vvenilo Senonensis Episcopus à Carolo Caluo perfidiæ delatus in Synodo Tullensi, de quo extat libellus proclamationis ipsius Caroli adversùs Vvenilonem porrectus Episcopis in Synodo considentibus. In Synodo Suessionensi damnati duo Monachi perduelles & conscii evasionis Pipini Aquitaniæ Regis, qui à Carolo Caluo in Monasterio S. Medardi detonsus erat: Synod. ipsa Suessionens. can. 3. *Ejectos jussu venerabilis Rothadi Suessionum Episcopi, ad Synodi audientiam Archidiaconus deduxit, & partim confessi, partim convicti conspirationis malum perpetrasse, Canonum severitate depositi sunt, (Presbyteri quippe erant) & separatim in Monasteria sui Ordinis longè distantia relegati.* In Hispaniâ Gothorum Reges judicio de Episcopis & Clericis abstinuêre, etiam in crimine majestatis, & res derelicta Concilio Patrum, nè sanctissimus Ordo cognitione Judicis laïci dehonestaretur; Synod. Toletan. VII, can. 1. *Ideòque placuit nunc concordi sententiâ definire, ut quisquis in ordine Clericatûs a maximo gradu usque ad minimum constitutus in alienæ*

gentis

gentis regionem se quacumque occasione transduxerit, quò genti Gothorum, vel patriæ vel regno specialiter sub hac occasione possit nocere, vel fieri disposuerit vel aliquatenùs fecerit; quisquis hoc fecisse dinoscitur, iste ita indubitanter omni honoris sui gradu privetur, ut locum ejus in quo ministraverat alter, continuò perpetim regendum accipiat. His regulis Silbertus Episcopus Toletan. in Concilio Toletano XVI. ob crimen conspirationis in Egirum Regem Episcopatu dejectus, simul & anathemate multatus, ita ut non prius, quàm in summo vitæ discrimine absolvi posset, ut patet ex ejusd. Concil. can. 11. Vaseo in chronic. ad ann. 69. Mariana de reb. Hispanic. libr. 6. cap. 18. Sub æram M. XX. Adulfus Episcopus Compostellanus per calumniam factionis cum Sarracenis insimulatus apud Veremundum Regem, Oveti coram Principe adfuit, & in eum taurus immissus: verùm non sine miraculo taurus facto impetu eum illæsum præteriit, & in ejus manu cornua deposuit, ut refert Lucas Tudens. libr. 4. Reverentiâ Ordinis, ab Episcopis, & Clericis pœnas sanguinis non exegêre Principes etiam in crimine majestatis; satis eis fuit eos perpetuâ pœnitentiâ, vel exilio multari: non est auditus Chilpericus cùm à Prætextato minùs canonicas pœnas exigeret: Gregor. Tur. libr. 5. cap. 19. *His ita gestis petiit Rex, ut aut tunica ejus scinderetur, aut centesimus octavus psalmus, qui maledictiones Ischarioticas continet, super caput ejus recitaretur; aut certè judicium contra eum scriberetur, nè in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus ego restiti juxta promissum Regis, ut nihil extra Canones gereretur.* Hodiè verò Episcopi & Clerici non eodem jure censentur in crimine majestatis. Episcopis enim semper dantur Judices Episcopi, de quo suo loco dicemus; in Clericis verò crimen majestatis est privilegiarium, cujus cognitio omninò pertinet ad Judicem regium in Clericis propter atrocitatem facinoris; Benedict. in cap. Raynut. verb. & uxorem decis. 2. num. 143. Jul. Clarus. §. final. qu. 36. num. 27. Imbert. libr. 3. instit. cap. 6. Carond. 7. Pandectar. cap. 13. Chopin. de doman. libr 2. tit. 7. & confiscatio bonorum ob id criminis pertinet ad fiscum regium, non ad inferiores dominos; L. quisquis. C. ad L. Jul. Majestat. Guid. Pap. qu. 76. & 341. & Chopin. d. loc.

CAPUT V.

Vis publica seu portus armorum cognitio spectat ad Judicem Regium. Pœna canis sella seu rota.

MORIBUS nostris vis publicæ uel portûs armorum cognitio spectat ad Judicem regium, nec in ea Clericis prodest exceptio fori; Jo. Faber in L. addictos. C. de Episcopal audient. Guid. Pap. qu. 437. Benedict. in cap. Raynut. verb. & uxorem. decis. 2. num. 144. Chassan. in consuet. Burgund. Rubr. *Si aucun commet simple larcin.* in verb. *s'il n'a grace.* num. 80. Jul. Clarus §. fin. qu. 36. num. 26. Belluga in specul. de proposit. princip. §. dubitatur num. 3. Covarvu. pract. qu. cap. 33. Imbert. libr. 3. instit. forens. cap. 6. Ratio hujus regulæ duplex est: Prior quia gestatio armorum Clericis interdicta est, ex Conc. Pictaviens. cap. 2. de vit. & honest. Cleric. can. Clerici. can. quicumque. 23. qu. 8. Clerici arma gestantes post trinam monitionem amittunt privilegium fori; cap. in audientia. cap. contingit, de sentent. excommunicat. Etiam privatis interdicitur usus armorum; L. unic. C. ut armor. usus inscio principe interdictus sit, & Constit. Frederici de pacis violatoribus. Imo in Gallia solis Nobilibus licet gladio accingi, nisi in itinere ob tutelam corporis. Gunterus Ligurin. libr. 1.

Quoslibet ex humili vulgo, quod Gallia fœdum
Judicat, accingi gladio concedit equestri.

Burkard. de Casib. Monast. S. Galli cap. 7. *Ministeriales optimos mansus curiarum nostrarum neligebunt, cellerarii Ecclesiæ jura villicationis in modum beneficiorum habere cotendebant, & contra consuetudinem quidam ex ipsis more Nobilium gladium cingebant.* Alia ratio est, quia Principis maximè interest vim publicam quæ armis infertur hominibus ad hoc coactis & manu militari, compesci, nè publica pax perturbetur: L. nam salutem ff. de offic. præfect. vigil. cap. 1. de prohibit. feud. alienat. cap. 1. de pace tenenda in usib. feudor. Tamen consuetudo quâ utimur, excessit modum Constitutionum regiarum & Imperialium; Constitutione Friderici I. de pace violata quæ pertinet tam ad Clericos quàm ad Laïcos, Clerici si publicam pacem vi & armis perturbaverint, habent suum judicem Episcopum, & ab eo puniuntur privatione officii, vel beneficii

Ecclesiastici; hoc uno reservato Judici seculari, quòd multa viginti librarum addicitur Comiti seu Judici in cujus territorio delictum commissum est. Frequens est apud Germanos, ut multa aut pars multæ tribuatur Judici etiam Ecclesiastico; Conc. Tribur. can. 5. can. omnes 17. qu. 4. Ex consuetudine Gallicanâ & Germanicâ quoad Laïcos, pœna perturbatæ pacis in Nobilibus viris est circumferre canem humeris in proximum usque comitatum, in plebeiis vel rusticis sellam ante pœnam capitis, Otto Frising. de Gest. Frideric. libr. 2. cap. 28. *Denique vetus consuetudo pro lege apud Francos & Suevos inolevit, ut si quis nobilis ministerialis vel colonus coram suo Judice pro hujusmodi excessibus reus inventus fuerit* (sub de turbata pace absente Principe) *antequàm mortis sententia puniatur, ad confusionis suæ ignominiam Nobilis canem, ministerialis sellam, rusticus aratri rotam de comitatu in proximum comitatum gestare cogatur.* Quod metro non ineleganter expressit Gunter. libr. 5.

Quippe vetus mos est, uti si quis Rege remotò,
Sanguine, vel flammâ, vel seditionis apertæ
Furtivè seu crebris regnum vexare rapinis
Audeat, ante gravem quàm fuso sanguine pœnam
Excipiat, si liber erit, de more vetusto
Impositum scapulis ad contigui Comitatûs
Cogatur per jura canem confinia ferre,
Sin alius sellam.

Hoc pœnæ genus subiit Otto Comes Palatinus, ut patet ex his quæ sequuntur apud Ottonem Frisingensem & Gunterum: Eadem pœnâ multatus Eberhardus Comes ob pacem violatam; Vvitichind. rer. Saxonic. libr. 2. *Qua presumptione Rex* (is erat Henricus I. Imp. *auditâ, condemnavit Eberhardum centum talentis, æstimatione equorum, omnesque principes militum, qui eum ad hoc facinus juvabant, dedecore canum quos portabant usque ad urbem Regiam quam vocamus Magdeburg.* Imo & præter pœnas civiles, violatores pacis excommunicatione multantur, & eo nomine Ecclesiis locorum interdicitur; Ivo Carnotens. epist. 266. *Suasit enim Hugo filius Gervasii propter violatam pacem se esse injustè excommunicatum, & terræ patris sui injustè divinum officium esse interdictum.* Constitutione B. Ludovici ann. 1254. si Clerici deprehensi fuerint arma gestantes, arma quidem eis adimuntur à Judice regio, sed statim traduntur suo Judici multâ pecuniariâ puniendi: quòd si Judex Ecclesiasticus rem neglexerit, captis pignoribus compelluntur ad emendam seu multam luendam.

CAPUT VI.

Latrocinii quæstio pertinet ad Judicem regium. Idem cognoscit de Incendiariis.

LATROCINIUM à nostris refertur inter casus privilegiarios, cujus notio omninò pertinet ad Judicem regium etiam in Clericis, quod satis ferendum videtur duplici ratione. Prior est, quia latrocinium est furtum atrocius quod per vim committitur in via publica, in mari, aut in domibus; Auth. sed novo. C. de servis fugitivis. Hieronym. in Osee cap. 7. *Fures insidiantur, & occultâ fraude decipiunt; Latrones audacter aliena diripiunt*: & Augustin. de civit. Dei libr. 4. cap. 4. *Remotâ justitià quid sunt regna, nisi magna latrocinia; quia & ipsa latrocinia quid sunt, nisi parva regna.* Et hoc est quod nostris dicitur *Vol*, à verbo, involare, quod idem sonat ac per vim eripere, ut in L. 6. ff. de incend. ruin. naufrag. *Aut vela conscinduntur, aut anchoræ involantur de mari.* Plin. libr. 9. cap. 59. de Piscatore Anthiæ piscis: *Singulos involat veriùs quàm capit.* Optat. libr. 4. advers. Donatist. *Namquid de subducto vestimento, aut de involato gremio, aut de aliquibus rebus quæ ablatæ vel lucra vel damna inter homines faciant.* Et Catull. *Remitte pallium mihi meum, quod involasti.* Publicarum autem viarum cura & securitas pertinet ad Principem; L. 1. §. summa. ff de his qui effud. Tum quia latrocinio publica pax perturbatur, ac pacis tuendæ causâ principis interest maximè regionem latronibus & grassatoribus purgari: & hoc maximum fuit studium Augusti finito bello civili, pace terrâ marique partâ, & post eum Tiberii, grassatores cohibere militum stationibus per congrua loca dispositis; Tranquill. in August. cap. 32. *Grassatores dispositis per opportuna loca stationibus inhibuit.* Et idem in Tiber. cap. 37. *In primis tuendæ pacis à grassaturis ac latrociniis, seditionumque licentiâ curam habuit, stationes militum per Italiam solito frequentiores disposuit.* Quod secuti Imperatores optimè institutum servaverunt. Tertull. Apologetic. cap. 2. *Latronibus vestigandis per universas provincias militaris statio sortitur.* Et qui præponebantur perquirendis latronibus εἰρηνάρχαι dicti, id est pacis Præfecti; L. Divus Hadrianus. ff. de Custod. reor. L. unic. C. de Irenarch. vel latrunculatores; L. solemus. ff. de judic. Hinc pacis ab Augusto orbi terrarum datæ clarissimum argumentum ponitur, quod terrâ marique latrocinia sustulit; Strabo libr. 3. προστεθεῖσι δὲ κ᾽ ἡ νῦν εἰρήνη τῶν λῃστηρίων καταλυθέντων, ὥσθ᾽ ἡ

ἀνῃρημένων ὑπάρχει ῥᾳστώνη τοῖς πλεϊζομένοις. *In mari nunc pax est abolitis latrociniis : itaque summa est navigantibus securitas.* Et Constitutione Friderici I. de pacis violatoribus comprehenduntur latrones & incendiarii, de quibus mox dicendum.

Incendium etiam censetur inter casus privilegiarios ; quia incendiarii latronibus conjunguntur, utrique publicæ pacis conturbatores existunt, & iisdem pœnis, id est, pœnis capitis afficiuntur ; L. Capitalium. §. incendiarii. ff. de pœn. L. qui ædes. de incend. ruin. naufrag. Incendii casum altæ Justitiæ & Comitibus qui eam exercent, tribuit Constitutio Friderici : *Quòd si aliquis in ducatu alicujus incendium fecerit, ipse proscriptum pronunciet, ac deinde justitiæ suæ auctoritate proscribat : id ipsum faciant Marchiones, Palatini, Comites, Lantgravii & Comites alii, nec alicui eorum liceat talem absolvere, nisi Domino Imperatori.* Et olim tempore D. Jo. Chrysostomi cùm Ecclesia Constantinopolitana incendio deflagrasset, de incendiariis quæstio habita est à Præfecto urbi, etiam adversùs Clericos falsò ad invidiam Chrysostomi insimulatos, nimirum Eutropium lectorem, Tigrinum Presbyterum, & nobilem virginem Olympiadem Diaconissam ; Sozomen. libr. 8. cap. 24. Nicephor. libr. 13. cap. 23. & 24. Et ubi Jurisdictio Ecclesiastica convalvit in Normania quæ tum erat ditionis Anglicæ, & Clerici suo judici redditi sunt Constitutione Richardi I. Regis Anglorum, excepti sunt tres casus homicidii, furti & incendii ; Matt. Vvestmonaster. ad ann. 1190. *Circa illos dies annuente. Rege Richardo liberata est Ecclesia Normanica à longo servitutis jugo quo premebatur, quòd scilicet nullæ occasione à secularibus capientur Clerici potestatibus sicut consueverant, nisi pro homicidio, furto incendio, vel hujusmodi enormi flagitio.* Denique in toto jure Gallicano, Imperii meri quod vocant altam Justitiam sunt latrocinium & incendium ; Stylus Parlament. cap. 31. In terra consuetudinaria Franciæ aliqui casus non reputantur de alta Justitia, nisi tres, incendium, raptus, & murtrum ; de quo videndus Chopin. de doman. libr. 2. tit. 7. num. 12.

CAPUT VII.

An Incestus spiritualis sit commune delictum, an privilegiarium. De stupro Vestalium judicium fuit penès Pontifices.

AN Incestus spiritualis sit commune delictum, an privilegiarium variè judicatum. Hujusmodi flagitium privilegiarium esse, & regio foro vindicari placuit Senatui Rhedonensi ex Bellordeo controvers. libr. 9. cap. 11. quem lubens secutus est Fevret. libr. 8. cap. 2. num. 13. Fautores hujus sententiæ movet enormitas criminis nè quidem nominandi inter fideles, quòd delictum Presbyteri cum muliere vel puella subdita pœnitentiæ causâ, est incestus spiritualis; Parochus enim patris loco fungitur, dum Sacramentum Baptismi & alia quibus renascimur in gratiam, ministrat, & concubitus cum muliere pœnitente non minùs grave est, quàm cum filiâ spirituali, eundemque pœnitentiæ modum recipit; can. non debet. 30. qu. 1. Adeoque nefaria & horrenda visa est Clerici libido cum mulierculâ pœnitente, ut pœnitentiæ usus à Nectario Episcopo sublatus sit in Ecclesiâ Constantinopolitanâ, quòd mulier ingenua & nobilis publicè confessa sit fœdam sibi consuetudinem fuisse cum Diacono, dum pœnitentiæ causâ versaretur in Ecclesiâ; Socrat. libr. 4. cap. 19. Idem videtur dicendum multò magis de stupro cum Virgine Deo dicatâ: Si quis Ascetriam, id est, Monacham corruperit, vel sollicitaverit, capite plectitur, bonaque ejus monasterio vindicantur, & mulier cum suis rebus cautiori, id est, districtiori monasterio traditur, ex Nov. Justin. 123. cap. 43. quam Gratianus intexuit in can. si quis rapuerit. 27. qu. 1. Eòque atrocius est hujusmodi delictum, quòd non unum est crimen, sed triplex; Primum est incestus; can. Virginibus, ead. caus. & qu. Cyprian. epist. 62. *Quid Christus Dominus & Judex noster, cùm Virginem suam sibi dicatam, & sanctitati suæ destinatam, jacere cum altero cernit, quàm indignatur & irascitur? & quas pœnas incestis ejusmodi conjunctionibus comminatur?* Cur Incestus? Quia virgo Deo dicata est mater spiritualis tamquam sponsa Christi qui est pater noster; can. qui abstulerit. 12. qu. 2. & hac significatione Græcis ἀμμᾶς dicitur; Pallad. histor. Lausiac. cap. 42. εὐλόγησον με ἀμμᾶ. Et mox: αὕτη γὰρ ἐστὶν ἀμμᾶς ἔτι γὰρ καλοῦσι τὰς πνευματικὰς μητέρας. *Benedic Amma. Hæc enim*

est Ammas, sic enim vocant matres spirituales. Sic Præpositæ Virginum, matres vocantur; Optatus Milevitan. libr. 2. adversf. Donatist. *Invenerunt matres quas de castimonialibus fecerunt mulieres.* Augustin. epist. 109. *Præposita tamquam matri obediatur.* Sic Sacerdos qui Virginem consecravit, si eam vitiaverit, incestum committit, ut potè pater spiritualis; Optatus. lib. 2. *Super memoratus Fœlix inter crimina sua & facinora nefanda, ab eo comprehensâ puellâ cui mitram ipse imposuerat, à qua paulò ante pater vocabatur, nefariè incestare minimè dubitavit.* Secundum in eo crimen est adulterium: Adulterium enim committitur in virgine Deo dicatâ quæ est sponsa Christi; Basil. ad Amphiloch. can. 18. Gloss. in d. can. Virginibus. Ambros. ad Virginem lapsam. cap. 5. *Nam si inter decem testes confectis sponsaliis, nuptiis consummatis, quævis fœmina viro conjuncta mortali, non sine magno periculo perpetrat adulterium; quid quod inter innumerabiles testes Ecclesiæ, coram Angelis & exercitibus Cœli facta copula spiritalis per adulterium solvitur.* Incestum magis quàm adulterium contrahi dixit Hieronym. libr. 1. adversf. Jovinian. *Virgines enim quæ post consecrationem nupserunt, non tam adulteræ sunt quàm incestæ.* Eodem scelere committitur etiam sacrilegium, quia Virgo professa est vas Deo sacratum; d. can. Virginibus, & ibi Gloss. Marcus decis. 964. part. 1. Adulterium simul & sacrilegium inesse dicitur in epistola Episcoporum in causâ Pictaviensis Monasterii B. Radegundis apud Gregor. Turonens. libr. 9. cap. 39. *Si fortassis Christo relicto homini voluerit nubere, diabolo captivante, non solum ipsa quæ refugit, sed etiam ille qui ei conjunctus est, turpis adulter, & potiùs sacrilegus quàm maritus: vel quisquis, ut hoc fieret, venenum magis quàm consilium ministravit, simili ultione, sicut de illâ dictum est, cœlesti judicio, nobis optantibus, percellatur; donec separatione factâ, per competentem execrandi criminis pœnitentiam, à loco quo egressa fuerat, recipi meruerit & adnecti.* Imò & quartum facinus in eodem conjungitur, nimirum Apostasia: unde Virgines quæ semel professam virginitatem infringunt, dicuntur prævaricari; Synod. Ancyr. can. 18. in can. quotquot. 27. qu. 1. *Quotquot virginitatem pollicitam prævaricatæ sunt, professione contemptâ, &c.* Græcum ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν. Synod. Arausican. I. can. 28. *In utroque sexu desertores professæ castitatis, prævaricatores habendi.*

Stuprum Virginis consecratæ longè adulterio gravius esse optimè probatur hoc argumento, quòd lege Juliâ adulterium non erat capitale, at pœna stupri Vestalis erat capitalis, nempè vivæ in terram defodiebantur; Augustin. de civit. Dei libr 3. cap. 5. *Nam & ipsi Romani antiqui, in stupro detectas Vestales Sacerdotes vivas etiam defodiebant; adulteras autem fœminas quamvis aliquâ damnatione, nullâ tamen morte plectebant:*

usque adeò graviùs severiùsque vindicanda putabant adyta divina, quàm humana cubilia vindicabant. Et quod culpam Virginis magis execrabilem & regio cognitore dignam efficit, est, quòd in eam incidit vis publica, & claustri effractio quæ regio Judici olim concessa etiam in causâ Pictaviensis Monasterii; de quo Gregor. Turonens. libr. 10. cap. 15. Verùm si rem maturiùs perpendamus, atrocitas criminis non est idonea causa propter quam Episcopus amittat Jurisdictionem propriam; quia Ecclesia habet pœnas canonicas in ultionem hujusce criminis. Incestûs spiritualis pœna est in Episcopis & Presbyteris, & pœnitentia quindecim vel duodecim annorum pro distinctione Ordinum; d. can. non debet. in laïcis excommunicatio & publica pœnitentia; d. can. Virginibus. Sub Regibus primæ stirpis Leubovera Abbatissa Monasterii Sanctæ Crucis Pictaviensis à Chrodieldi unâ è sacris Virginibus filiâ Chariberti insimulata apud Episcopos quòd virum fœmineâ veste amictum in obsequio haberet; Gregor. Tur. loco proximè laudato: *Tunc residentibus Sacerdotibus qui aderant super tribunal Ecclesiæ, adfuit Chrodieldis multa in Abbatissam jactans convicia cum criminibus, adserens eam virum habere in Monasterio, qui indutus vestimenta muliebria pro fœminâ haberetur, cùm esset vir manifestissimè declaratus, atque ipsi Abbatissæ famularetur assiduè.* Nec invidiosum quod obtinuit Episcopos de probro sacrarum Virginum cognoscere: nam & Pontifices de pollutis Vestalibus pœnas sumebant; Dionys. Halicarnass. libr. 2. τιμωρίαι τε ἐπὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις κεῖνται, μεγάλαι, ὧν ἐξετασταί τε καὶ κολασταὶ κατὰ νόμον εἰσὶν οἱ ἱεροφάνται. *Pœnæ delinquentibus graves constitutæ, quarum arbitri & exactores sunt ex lege Pontifices.* De incestu causam dixit apud Pontificem Maximum, assidente Collegio Pontificum, Posthumia virgo Vestalis ob mundiorem cultum in suspicionem adducta; Livius libr. 4. *Eodem anno Posthumia virgo Vestalis de incestu causam dixit, crimini obnoxia ob suspicionem propter cultum amœniorem, ingeniumque liberius quàm Virginem decet, parum abhorrens famam, ampliatam deinde absolutam, pro Collegii sententiâ Pontifex Maximus abstinere jocis, colique sanctè potiùs quàm scitè jussit.* Eodem judicio damnata Minucia Vestalis; idem Livius libr. 8. *Minucia Vestalis suspecta primò propter mundiorem justò cultum, insimulata deinde apud Pontifices ab indice servo, cùm decreto eorum jussa esset sacris abstinere, familiamque in potestate habere, facto judicio viva sub terram ad portam Collinam dexterâ viâ stratâ defossa.* A Domitiano jure Pontificis Maximi damnata & Cornelia Vestalis, adhibito Collegio Pontificum; Plin libr. 4. epist. 11. *Cùm Corneliam maximam Vestalem defodere vivam Domitianus cupisset Pontificis Maximi jure, seu potiùs immanitate Tyranni, licentiâ Domini, reliquos Pontifices, non in Regiam, sed in Albanam*

nam villam convocavit. Aliis placet ſtuprum à laïco illatum ſacræ Virgini, eſſe crimen mixtum, id eſt, utriuſque fori ut ſacrilegium, & præventioni locum eſſe; Aufrer. de poteſtat. ſecul. regul. 4. fallent. 11. Nuper tamen Senatus Toloſanus judicavit commune id eſſe delictum, & Virgo profeſſa cujus nomini parcimus, ſtupri inſimulata, reddita eſt Judici Regulari.

CAPUT VIII.

Inceſtus ſimplex & Sodomia ſunt fori Eccleſiaſtici in Clericis.

INCESTUS ſimplex an ſit delictum commune, an privilegiarium, quæſitum eſt. Quibuſdam placuit inceſtum foro ſeculari concedi propter enormitatem flagitii, inceſtus enim eſt graviſſimum crimen jure gentium prohibitum; L. ſi adulterium. §. quare. ff. ad L. Jul. de adulter. Et hoc eſt quod ait Papinianus in L. ult. ff. de condict. ſine cauſ. jure gentium inceſtum committi, id eſt, culpari ob prohibitionem ipſius quæ proficiſcitur ex jure gentium, quia natura ſeu naturalis ratio hujuſmodi commixtionem abhorret: quam ob cauſam etiam Perſis & Macedonibus inceſtum exprobrat Tertullian. Apologetic. cap. 9. *Perſas cum ſuis matribus miſceri Cteſias refert: ſed & Macedones ſuſpecti, quia cùm primùm Oedippum tragediam audiſſent, ridentes inceſti dolorem, ἤλαυνε, dicebant, εἰς τὴν μητέρα.* Inceſti crimen adulterio gravius; d. L. ſi adulterium. §. nonnunquam. can. adulterii 32. qu. 7. ideòque inceſti pœna eſt capitalis; d. L. ſi adulterium, & ibi Barthol. quod jus reppetendum eſt ex 12. tabulis; M. Tull. 2. de legib. *Inceſtum Pontifices ſupremo ſupplicio ſanciunto.* Inceſti matrimonii minor eſt pœna, nimirum confiſcatio bonorum & deportatio, cinguli ſpoliatio & verberatio, ſi viles ſint perſonæ; auth. inceſtas. C. de inceſt. nupt. Enormia autem flagitia potiùs per mundi Judices, quàm per Antiſtites & Rectores Eccleſiarum vindicantur; can. ſunt quædam 23. qu. 5. Inceſtus tamen nequaquam eſt extra metas Juriſdictionis Eccleſiaſticæ: Primò, licet inceſtus gravior ſit, non effugit Juriſdictionem Eccleſiaſticam, quia Eccleſia ſuas habet pœnas in ejus ultionem, & re cognitâ quia impares habet pœnas, reus tradendus eſt Judici ſeculari puniendus; cap. cùm non ab homine, de judic. cap. novimus, de VS. Secundò, diſciplinæ Eccleſiaſticæ intereſt etiam in gravioribus Clericos non eripi Judici Eccleſiaſtico, nè eorum culpa lateat

proprium Judicem, & observantiâ proprii Judicis Clerici faciliùs in officio, & obsequio contineantur. Tertiò incestus non numeratur inter crimina privilegiaria quorum censum habuere Gallicani scriptores. Hoc religionis sensu æquior Ecclesiasticæ disciplinæ arbiter Senatus Tolosanus constanter judicavit Incestum commune delictum esse in Clericis suo, id est, Ecclesiastico Judici reddendum: Ita solemniter judicatum anno 1642. 9. Maii per orante Nicolao Parisotio celeberrimo Advocato in causa Rudolphi Regis Præpositi Uceticensis, adulterii & incestûs incusati; Idemque ante judicatum anno 1636. 15. Aprilis in casu Puteoli Presbyteri, qui de incesto reus factus erat apud Convenarum Episcopum.

De Sodomia pariter disputatum est an commune delictum esset, an privilegiarium. Qui privilegiarium asserunt, quos inter Fevret. libr. 8. cap. 2. num. 14. moventur atrocitate criminis quod tantò gravius est incesto, quantò incestus gravior est adulterio, quòd contra naturam committatur; d. can. adulterii, unde extraordinariæ voluptatis nomine intelligitur, can. in eo fornicator 32. qu. 4. Eosdem movet quod Sodomiæ pœna est capitis; L. cùm vir nubit. C. ad Jul. de adulter. Nov. Justin. 77. ut non luxurientur homines contra naturam; Marc. tom. 1. qu. 508. Hac lege Hugo Spenserius unus è Primoribus Anglicis Judicio Baronum Angliæ ob Sodomiam & hæresim capite damnatus memoratur à Frossardo vol. 1. cap. 14. Sodomiæ & pœna ignis; Albert. Argentinens. in chronic. *Mediolanenses quendam de Sodomia damnatum ducere edecreverant ad cremandum, ut Alemannis egredientibus ad videndum, clausis portis Regem occiderent desolatum.* Verius tamen est Sodomiam in Clericis esse fori Ecclesiastici, quia sapit hæresim; ex quo Bugeres seu Bugrii & hæretici promiscuè accipiuntur. Notum est quod scripsit Frossard. vol. 4. cap. 7. de Betisacio quæstore Joannis Ducis Bituricensis, qui peculatûs delatus, se ultrò fassus est Bugerem & hæreticum, quò declinaret Judicem secularem: quo audito statim redditus est Officiali Biterrensi. Eodem & jure Clericus qui polluit statuam muliebrem, quod est turpissimum Sodomiæ genus, à Judice Ecclesiastico depositus, & in perpetuum ergastulum trusus est; Ivo Carnotens. epist. 166. *De Presbytero qui in statua fœminea sacramenta Ecclesiastica prophanavit, breviter respondeo quia ut sacrilegus & idololatra judicandus est, quem si tractare vultis secundùm censuram canonicam, oportet ut adhibitis vobis aliis quinque Episcopis, publicè detractis sacerdotalibus indumentis, per singulos eum gradus deponatis, & depositum perpetuo carcere damnetis, aut in æternum exilium detrudatis.* Et quòd Clericum Sodomiticum ab Officiali ad Laïcum Judicem revocatum, & sententiâ ipsius ultimo supplicio affectum ex Thuano re-

fert auctor Pontificiæ Jurisdictionis historiæ libr. 4. cap. 3. num. 11. non usquequaque convellit Jurisdictionem Ecclesiasticam : idem enim fatetur Judicem Laïcum hunc ad se non priùs revocasse, quàm semel & iterum interpellato Ordinario cessante.

CAPUT IX.

An questio Raptûs sit fori Ecclesiastici quoad Clericos.

AN Raptus sit crimen civile, & ipsius cognitio spectet ad Judicem secularem an Ecclesiasticum, quæsitum est. Ubi agitur inter Laïcos, nihil est quòd dubitetur esse crimen civile, & spectans ad Judicem secularem ; L. raptores C. de Episc. & Cleric. L. unic. C. de rapt. virgin. Nov. Justin. 143. & hoc satis intelligimus ex genere pœnæ, quæ est capitis & publicationis bonorum ; d. L. raptores : aliàs si Ecclesia ratione peccati cognosceret de raptu inter Laïcos, facilè & liceret evacuare Jurisdictionem temporalem, quod ferendum non esset ; Cyn. & Bald. in auth. Clericus. C. de Episc. & Cleric. Marc. qu. 2. vol. 1. & qu. 462. vol. 2. Etiam quoad Clericos videtur idem dicendum, raptûs cognitionem esse Judicis secularis, quia raptus non committitur sinè vi publicâ quæ omnino est fori regii, & in eo offenditur libertas eligendi matrimonii, quæ maximè spectat ad rempublicam ; L. Titio centum. §. Titio centum. ff. de condit. & demonstrat. & ita delicatula est, ut nuptias etiam rescripto Principis conciliari veretur ; L. unic. C. si nupt. ex rescript. petant. Conc. Paris. 1. can. 6. can. nullus. 32. qu. 2. Symmach. libr. 1. epist. 4. Cassiodor. 7. var. 40. 46. Jurisdictioni tamen Ecclesiasticæ suas esse partes in cognitione raptûs tam in Clericos quàm in Laïcos argumento est, quòd raptûs pœna in Clericis est depositio, in Laïcis excommunicatio, ex Conc. Chalcedonens. can. 17. can. eos qui can. de puellis. 32 qu. 2. can. statutum. 27. qu. 2. quod jus altiùs repetendum quàm è Concilio Chalcedonensi : Raptorem enim puellæ se excommunicatum denunciasse, & locis quibuscùmque susciperetur cum rapta sacris interdixisse indicat Basil. epist. 244. Ejusdem argumenti est quòd suscepti ex raptore cum rapta arceantur à sacris Ordinibus, nisi cum eis dispensetur ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, & meritorum prærogativam ; Synod. Meldens. can. 64. Inde divisis tribunalibus de raptu cognitum per Judices seculares & Ecclesiasticos, ubi Balduinus Comes Juditham Caroli Calvi filiam

sine assensu patris duxit uxorem; cum raptore legibus actum, & postquàm is lege Francorum, id est, civili judicio damnatus esset; idem sententiâ Episcoporum diris excommunicationis proscriptus, desiderante Rege; Capitul. Carol Calvi tit. 30. cap. 5. *Filiam nostram Judith viduam secundùm leges divinas & humanas sub tuitione Ecclesiastica, & regio mundebrerdo constitutam Balduinus sibi furatus est in uxorem, quem post legale judicium Episcopi regni nostri excommunicaverunt secundùm sacros Canones, & diffinitionem sancti Gregorii Papæ qui dicit, &c.* Quæstio raptûs non est aliena à Judice Ecclesiastico, quia annexa est quæstioni matrimonii: verùm quæstio raptûs est præjudicialis, id est, priùs de ea quæritur, quàm Judex Ecclesiasticus attingat causam matrimonii, ex Constit. Melodunens. artic. 25. Jo. Paponius. in Syntagmat. arrest. tit. de raptu, arr. 2. Carond. 1. Pandect. cap. 13.

CAPUT X.

Crimen falsæ Monetæ, & crimen falsi cujus sint fori.

CRIMEN falsæ Monetæ est privilegiarium de jure, quia vitio Monetæ crimen læsæ-Majestatis committitur, & pœna capitis irrogatur; L. quicumque. ff. ad. L. Cornel. de fals. L. si quis nummos. C. de fals. monet. Nimirùm jus cudendæ monetæ est de Regalibus; cap. unic. quæ sunt Regalia in usib. feudor. cap. quantò, de jurejur. Ob id Ariandrum Ægypti Præfectum capite puniit Darius Rex Persarum, quòd æmulatione nummi aurei à se fusi, argenteum cudisset; Herodot. libr. 4. Perennium unum è carioribus amicis morte multavit Commodus, visis nummis ejus vultu signatis; Herodian. libr. 1. Et quidem jus cudendæ monetæ Imperatoribus ita proprium fuisse notum est, ut vel ipsi Persarum Reges nummi aurei suâ imagine insignis cusione abstinerent, & primi omnium Francorum Reges, spretâ majestate Imperii Romani nummum aureum suâ imagine signarint: Procop. de bello Gothic. libr. 3. Hac de causa Mediolanenses pactis conditionibus pacis Friderico I. jus cudendæ monetæ & alia Regalia remisere; Guntherus Ligurini libr. 8.

At primùm Ligures super hoc à Rege rogati
Vectigal, portus, cudendæ jura monetæ
Cumque molendinis telonia, flumina, pontes,
Id quoque quod fodrum vulgari nomine dicunt

Et capitolitium certo sub nomine censum,
Hæc Ligures sacro tribuerunt omnia fisco.

De quo & Radevicus meminit libr. 1. de gest. Frideric. cap. 41. Ut verò falsæ monetæ vitio occurreretur, extra conspectum Principis monetam, id est, officinam monetæ alio loco esse quàm in Palatio vetuit Carolus Magnus; qua de re præter Capitular. 18. libr. 2. extat aliud ejusmodi à Jacobo Sirmundo editum. *Ut in nullo loco moneta percutiatur nisi ad curtem: & illi denarii palatini mercentur, & per omnia discurrant.* Et post eum Carolus Calvus capitulo 31. art. 12. *Sequentes consuetudinem prædecessorum nostrorum sicut in illorum capitulis invenitur, constituimus ut in nullo loco alio in omni regno nostro moneta fiat, nisi in Palatio nostro, &c.* Hinc & cognitio criminis adulterinæ monetæ pertinet ad Judicem Regium, non ad Judices inferiores; Chopin. de doman. libr. 2. tit. 7. num. 17. 18. Et bona damnatorum ob crimen falsæ monetæ addicuntur fisco regio, non inferiori domino temporali; L. 1. C. de bon. vacant. libr. 10. Chopin. eod. loc. num. 13. Guid. Pap. qu. 76. Bodin. 1. de repub. cap. 10. Non desunt tamen Jurisdictionis Ecclesiasticæ vestigia in judicio hujusce criminis in Clericos. Clericum falsæ monetæ reum ab ordine & beneficio deposuit Ivo Carnotensis Episcopus, & cùm reus appellasset ad Urbanum II. Pontificem, & litteras absolutionis per subreptionem ab eo elicuisset, amarulentam hac de re scripsit epistolam ad Pontificem quæ est 25. cujus ecce particula: *Hoc ideò suggero sanctitati vestræ, quia quidam Clericus nostræ urbis, falsis delationibus aures vestræ pietatis jam secundò pulsavit dicens, se per conjecturas accusatum, & de sola suspectione proscriptum. Sed causa illa propter quam à Clero separatus est, tam manifestis indiciis est revelata, tam certâ accusatione publicata, tam evidenti exitu comprobata, ut nemini non tantùm civium, sed etiam comprovincialium dubium sit, quin in domo suâ falsam monetam fabricari fecerit, & in quadam Ecclesia ejusdem præpositura, quam ei Gaufridus vendiderat, contra voluntatem omnium fratrum. Hoc publicum facinus, & quædam ejus horrenda flagitia, Deo volente, vera esse probabo suo tempore in vestrâ præsentiâ. Ideò Sacramentum quod mihi obtulit, intuitu caritatis nolui suscipere, sciens eum peccatum perjurii peccato priori velle superponere: tamen propter reverentiam vestræ paternitatis ad quam confugerat quamvis dolosè, interim volui ei reditus unius præbendæ integerrimè dare, & cibum mecum in mensa, donec possem de hoc negotio in præsentia vestra agere, & consilio vestro quæ restituenda viderentur, misericorditer restituere.* De quæstione falsi incidente in contractu regio signo munito, cognitio quoque pertinet ad solum Judicem regium: licet enim quæstio falsi incidens liti civili sortiatur eundem Judicem, quem lis principalis; L. si lis pecuniaria. C.

ad leg. Cornel. de falf. L. quoties. C. de Judic. tamen si falsum committatur in contractu regio signo sancito, cognitio est solius Judicis regii, quòd eo potissimum injuria fiat majestati Principis; Chopin. loco modò laudato. num. 51. Imbert. libr. 3. Institut. cap. 6. Clericus etiam falsum deponens apud Judicem secularem, ex delicto eum Judicem sortitur, licet aliàs incompetentem; L. nullum, & ibi Gloss. C. de testib. quod in Galliâ servari quoad pœnam pecuniariam tradunt Aufrer. de potest. secular. reg. 1. fallent. 2. Benedict. in cap. Raynut. in verb. & uxorem decis. 2. num. 142.

CAPUT XI.

Infractio Salvæ-gardiæ Regiæ pertinet ad Juridicum Regium.

INTER privilegiaria crimina censetur & infractio salvæ-gardiæ, id est, commissum in fraudem tuitionis seu securitatis cuipiam concessæ à Principe; veluti si quis positus sub custodiâ Regis vulneratus vel occisus sit, vel damno affectus in rebus suis, quia in eo majestas Principis offenditur. Salva gardia est proprium beneficium Principis, tum quoad res, tum quoad personas; solius Principis est imponere titulos prædiis alienis, vel vela regia suspendere ad securitatem prædiorum; L. 1. & 2. C. ut nemo privat. titul. præd. imponat. vel vela regia suspendat. Eadem sunt quæ cortinæ regiæ; Ambrosio epist. 33. *Dum hæc tracto, suggestum est mihi cortinas regias esse collectas, refertam autem populo basilicam, præsentiam mei poscere.* Et mox: *Exactus est totus ille dies in mœrore nostro, scissæ tamen ab illudentibus pueris cortinæ regiæ.* Adeo propria erat Principis hujusmodi impositio titulorum seu velorum regiorum, ut non liceret privatis potentiorum nomine titulos prædiis imponere; L. unic. C. de his qui potentior nomine titul. prædiis affigunt. Hac de re Augustin. in psalm. 21. ubi affatur hæreticum: *Quid ad defensionem possessionis tuæ titulos Christi posuisti? Nonnè hoc faciunt nonnulli in domo sua? Nè domum ipsius invadat aliquis potens, ponit ibi titulos potentis, titulos mendaces: ipse vult esse possessor, & frontem domus suæ vult de titulo alieno muniri; & cùm titulus lectus fuerit, conterritus quis potentiâ nominis, abstineat se ab invasione.* Et idem de verbis Domini Sermon 62. *Hæretici & schismatici de furtis Dominicis peculia sibi fecerunt, & greges non Christi, sed suos contra Christum pascere voluerunt. Planè in ipsis deprædationibus suis titulum illius posuerunt, ut prædæ ipsorum quasi defenderentur per titulum potentis. Quid facit Christus quando tales convertuntur, qui*

foris ab Ecclesiâ titulum ejus baptismatis acceperunt? Ejicit prædatorem, titulum non deponit, & possidet domum; quia invenit ibi titulum suum. Ecclesiæ interdicta est & hujusmodi impositio titulorum prædiis alienis, velut propria Principis; Gregor. I. libr. 4. epist. 44. ex Canon. consuetudo. 16. qu. 6. *Consuetudo nova in Ecclesia hac, & valdè reprehensibilis erupit, ut cùm rectores ejus patrimonii urbana vel rustica prædia juri illius petere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant, atque hoc quod competere pauperibus æstimant, non judicio, sed manibus defendant.* Idem quoque Pontifex libr. 4. epist. 18. queritur de Stephano Chartulario quòd nomine fisci bona singulorum invaderet, & indictâ causâ titulos prædiis & domibus imponeret. Idemque libr. 1. epist. 63. quia audisset domum Petronii Notarii Romanæ Ecclesiæ à Constantio defensore non jure titulatam, mandavit ut titulo deposito domum Theodoræ relictæ Petronii restitueret sine morâ. Solius Principis est etiam privatis tuitionem concedere, pro securitate personarum, nè à potentioribus opprimantur; Cassiodor. 4. var. 41. *Sed nè cujusquam forsitan plectenda temeritas, in te impetus reparare possit audacia, Patricii Albini, salvis legibus, tuitio te deputata communiet.* Et hoc apertiùs elucet ex tuitionis formulâ quam idem Auctor dictavit 7. var. 39. Hoc jure in Galliâ qui tuitionem impetrassent à Principe, dicebantur positi in verbo Regis; Gregor. Turonens. libr. 9. cap. 27. de puellâ quæ Amalonem Ducem pudicitiæ suæ intentantem necaverat: *Verùm etiam præceptionem tribui jussit* (Guntchramnus Rex) *ut in verbo suo posita, à nullo unquam parentum defuncti illius, in aliquo molestiam pateretur.* Quò pertinet Marculfi formula libr. 1. cap. 24. Pariter Principis est privatis tribuere defensores quos Græci ἐκδίκους, cum Episcoporum provisione, id est, consilio & assensu, nè pauperes à potentioribus conterantur; Conc. Carthag. V. can. 9. can. ab Imperatoribus 23. qu. 3. & Capitul. 31. libr. 5. Itidem Regis est præbere salvum conductum; Ivo Carnotens. epist. 9. ad Philippum I. Regem. *Quicumque autem illi sunt, si conductum bonum mihi, & his qui mecum sunt miseritis, ut securi simus in eundo & redeundo, & apud vos morando, paratus sum in præsentia vestra æmulorum meorum objectionibus respondere.* Et Guill. Brito Philippid. libr. 6.

Nec salvum præstar viris pendente querelâ
Conductum, juris ut postulat ordo, volebat.

Ex consuetudine tamen Reginæ velut augustæ majestatis participes tuitionem concessère; Gregor. Tur. libr. 9. cap. 19. *Quoniam Regina Brunichildis in verbo suo posuerat Sichariam.* Inclinante regni statu, etiam

Duces & Comites eodem jure usi sunt; Hildebert. Cenomanens. epist. 26. ad quamdam Comitissam: *Episcopo Carnotensi conductum, sicut fertur, providisti ad Concilium profecturo: quod si ita est, præfatæ gratiæ beneficium mihi communices, exoro.* Et Innocent. III. in cap. accedens 1. ut lit. non contest. de Guillielmo Vicecomite qui suspectum habebat Comitem Britanniæ: *Et licet*, inquit, *litteras non habuerit de conductu.* Episcopi etiam in negotiis Ecclesiasticis idem jus tentarunt; Ivo Carnotens. epist. 50. ad Richerium Senonensem Arch. *Unde rogo mansuetudinem vestram, ut à Pieveris usque ad vos securum mihi conductum præparetis.* Rebus tamen restitutis, omne jus patrocinii publici rediit ad Principem: inde infractio salvæ-gardiæ meritò pertinet ad solum Judicem regium etiam adversùs Clericos; Gall. qu. 3. Guid. Pap. qu. 437. Aufrer. de potest. secular. super Eccles. regul. 1. fallent. 12. Benedict. in cap. Raynut. in verb. & uxorem decis. 2. num. 147. Chassan. in consuet. Burgund. Rubric. *Si aucun commet larcin*, verb. *s'il n'a grace.* num. 81. Imbert. libr. 3. cap. 6. Bacquet. de jurib. justit. cap. 7. num. 32. Hoc jure Dux Lotharingiæ majestatis reus factus apud Carolum VI. quòd regia signa quæ erant apposita in argumentum regiæ salvæ-gardiæ in loco eminentiore, apud municipium novi Castelli in Lotharingia sustulisset; Juvenal. de Ursinis in vit. Caroli VI. ad ann. 1412. *Et envoya-t-on faire certain exploit audit lieu de par le Roy, dont le Duc de Lorraine feut mal content, & feit prendre des Officiers Royaux qui faisoient ledit exploit, & de ceux à la requeste desquels il se faisoit: & encore feit-il pis, car il y avoit des Pannonceaux, & Escussons aux armes du Roy en la Ville qu'on y avoit attachez en aucun lieu en signe de sauvegarde, lesquels il feit prendre & lier à la queüe de son cheval, & les traisnoit, laquelle chose venuë à la connoissanc des Gens du Conseil du Roy, feut deliberé qu'on luy feroit son procez comme à crimineux de leze-Majesté, & feut adjourné à comparoir en personne en la Cour de Parlement, &c.*

CAPUT XII.

CAPUT XII.

Privilegiarii casus sunt offensio Magistratuum officio fungentium, & infractio Regiarum Constitutionum.

PRIVILEGIARIORUM casuum censum implet offensa quæ per Clericos infertur Magistratui Regio officio suo fungenti, quia ejus injuria spectat ad Principem, L. quisquis. C. ad leg. Jul. majest. & quilibet Magistratus potest Jurisdictionem suam defendere pœnali judicio; L. 1. ff. si quis jus dicent. Neque hoc invidiosum est, quoniam etiam Judices Ecclesiasticos, impedientes Jurisdictionem suam propria authoritate posse punire volunt Pontifices; cap. 1. de offic. delegat. cap. ex parte, de US. cap. Romanâ, de pen. in 6. cap. dilecto, de sentent. excommunicat. eod. De jure si Magistratus municipalis servum alienum, honorem ornamentaque sua, id est, insignia dignitatis petulanter intemptantem, virgis ceciderit, non tenetur injuriarum; 1. item apud Labeonem. §. unde quærit. ff. de injur. L. 4. C. eod. quia injuriam fecisse non videtur Magistratus, qui dignitatis contumeliam repellit; Ascon. verr. 3. *Qui potestatem suam in administrando non defenderit, imminuti Magistratus veluti majestatis læsæ reus est.* Non omittendum hoc loco quod memoratur de Severo tum Legato Proconsulis Africæ, quòd plebeïum in ejus amplexum ruentem fiduciâ antiquæ familiaritatis, flagris ceciderit cum elogio; Spartian. in ejus vita: *In qua Legatione, cum eum quidam municipium suorum Leptitanus præcedentibus fascibus, ut antiquum contubernalem ipse plebeius amplexus esset, fustibus eum sub elogio ejusdem præconis cecidit: Legatum Populi R. homo plebeius temerè amplecti noli.* Hoc jure si Clericus quid injuriâ fecerit adversùs Judicem regium officio fungentem, potest ab eo coërceri; Aufrer. de potest. secular. regul. 1. fall. 14. Chassan. in consuet. Burgund. rubr. *Si aucun commet larcin.* verb. *s'il n'a grace.* num. 82. & seqq. Hujus juris non inscius Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, cùm Henricum II. Regem Anglorum adversùs Clericum quemdam ob contumeliam illatam Justiciario regni, & ejus occasione adversùs universum Clerum valdè exasperatum sentiret, publicè eum ab officio & beneficio in tempus suspensum virgis cædi jussit, ut Regis animum emolliret; nec hoc pacto Regi satisfacere potuit eum deposcenti ad pœnam corporalem; quâ de re Auctores vitæ S. Thomæ. libr. 1. cap. 22. *Illud etiam minimè prætermittendum, quòd circa illud tempus Philippus de*

Lydrois Canonicus Justiciarium Regis quibusdam contumeliis affecerat. Propter quòd Rex non solùm adversùs ipsum, sed potiùs adversùs totius regni Clerum exasperatus videbatur: (Solet quippe mox in tantam cujusvis officii professionem conferri, si quid fortè turpiter, vel enormiter ab aliquibus de professione admittitur.) Verùm querelâ ad Archipræsulem delatâ, dictus Clericus etiam supra modum delicti, ut vel sic faciliùs quiesceret Regis indignatio, est punitus publicè, scilicet virgarum disciplinæ adjudicatus, & per annos aliquot ab omni officio & Ecclesiastico beneficio quod in regno habebat, suspensus: verùm cùm Regi non sufficeret hoc, videbatur potiùs Rex reum Clericum ad aliquam pœnam corporalem deposcere, &c.

Privilegiariis casibus accensetur & infractio Regiarum Constitutionum, maximè earum quæ spectant ad libertatem regni; putà si Clerici delinquant adversùs Constitutiones Regias, causam dicunt apud regium Judicem; Aufrer. in clem. 1. de offic. ordinar. Imbert. libr 3. instit. for. cap. 3. num. 1. Hoc jure Presbyteri celebrantes nuptias vetitas filiorumfamilias sine consensu parentum, conveniuntur apud Judicem regium; Ferron. in consuetud. Burdegalens. tit. de dote §. 2. Transgressionem Donatistarum principalium jussionum ad cognitionem Judicis secularis pertinere insinuat Gregor. 1. libr. 5. epist. 63. ad Mauritium Augustum: *Qualiter autem pietatis vestræ serenitas contra Donatistarum flagitiosissimam pravitatem consideratione justitiæ, & sincerissimæ religionis zelo commota sit, directarum lucidissimè tenor insinuat jussionum. Sed venientes viri Reverendissimi ex Africanâ Provinciâ Episcopi, asserunt ita esse incautâ dissimulatione postpositas, ut nec Dei illic judicium haberetur in metu, nec principales hactenùs jussiones sortirentur effectum. Sed quia causa ipsa secularis Judicis intererat, eosdem Episcopos ad pietatis vestræ existimavi esse vestigia dirigendos; ut per semetipsos serenissimis auribus suggerant, quæ se fatentur pro Fide Catholicâ pertulisse.*

CAPUT XIII.

Crimen conspirationis in Episcopos cujusnam sit fori. Genus criminis olim frequens in Galliâ.

DETESTABILE crimen est tam in Clericis quàm in laïcis conspiratio adversùs Episcopos, quæ Græcis dicitur φρατρία; Conc. Chalced. can. 28. can. conjurationum 11. qu. 1. Detestabile, inquam, crimen quod non solùm Ecclesiasticæ, sed etiam seculares damnant leges; can. conspirationum ead cauf. & qu. Nimirùm hujus flagitii pœna in Clericis est depositio, in laïcis excommunicatio; can. conspirationum ead. cauf. & qu. In laïcis proscriptio bonorum, & ultimum supplicium: Ex constitutione enim Honorii, Clerici prohibentur illicita & tumultuosa conventicula celebrare, etiam extra Ecclesiam in privatis ædibus, proscriptionis domûs periculo imminente domino ædium qui eos susceperit; L. conventicula. C. de Episc. & Cleric. Et Constitutione Marciani vetitum est nè seditio vel tumultus, vel conclamatio fiat in Ecclesiis sub pœnâ ultimi supplicii; & si tumultus moveatur in Ecclesiis, liceat adire Judicem, & legitimum exposcere præsidium; L. denunciamus, de his qui ad Eccles. confug. Persæpè hujusmodi tumultus in Ecclesiis suborti occasione electionis Episcoporum, in quâ plebs in varias partes distracta plerumque prosiliebat ad tumultus & cædes, uti fœdo exemplo evenit in electione Damasi Pontificis factâ, competente Ursicino: quâ de causâ multi è fautoribus schismatis supplicio affecti à Maximino Præfecto urbis; de quo Ammian. libr. 27. & Socrat. libr. 4. cap. 20. Et ob eandem causam, fortè ut vitaretur seditio & tumultus in electionibus, plebem arceri ab electione Episcoporum voluit Synod. Laodicen. can. 13. can. non est permittendum 63. dist.

Conspirationis in Episcopos crimen eò graviùs puniendum fuit etiam adhibito judicio seculari, quòd fuit frequentius maximè in Galliâ; Callixtus epist. 2. ad Episcopos Galliæ, ex d. can. conspirationum: *Conspirationum crimina vestris in partibus vigere audivimus, & plebes contra Episcopos suos conspirare nobis manifestum est, &c.* Inde ut consuleretur securitati Episcoporum, Synod. Vvormatiens. can. 74. repetiit Canonem 18. Synod. Chalced. de conspiratione in Episcopos. Tumultuantes in Ecclesiis & conspirantes adversùs Episcopos subeunt etiam Judicem forensem, quia pro reis divinæ majestatis, & seditiosis habentur, quorum

pœna est capitalis; L. 1. & 2. C. de seditios. L. si quis aliquid. §. 2. ff. ad L. Jul. majestatis: & ita in causâ Pictaviensis Monasterii, cognitio seditionis & tumultûs ab ipsis Episcopis rejecta ad Judicem regium; Gregor. Tur. libr. 10. cap. 15. *Hæc autem Childebertus Rex audiens, legationem ad Guntchramnum Regem direxit ut scilicet Episcopi conjuncti de utroque regnò, hæc quæ gerebanur sanctione canonicâ emendarent. Ob hanc causam Childebertus Rex mediocritatis nostræ personam cum Ebregesilo Agrippinensi, & ipso urbis Pictavæ Maroveo Episcopo jussit adesse: Guntchramnus verò Rex Gundegisilum Burdegalensem cum provincialibus suis, eò quòd ipse Metropolis huic urbi esset. Sed nos resultare cœpimus dicentes, quòd non disciderémus ad hunc locum, nisi sæva seditio, quæ per Chrodieldem surrexit, Judicis districtione prematur. Pro hâc causâ Macconi tunc temporis Comiti prolata præceptio est, in qua jubebatur ut hanc seditionem, si resisterent, vi opprimeret, &c.* Adeò detestabile est crimen conspirationis adversùs Episcopos, ut civitas Scyllacænorum quæ est in Calabriâ, Sede Episcopali multata sit ob geminam cædem suorum Antistitum, & Parochiæ vice tradità viciniori Episcopo regenda; can. ita nos. 25. qu. 2. Et si Episcopus occisus fuerit, alter in ejus locum non subrogatur, donec rei detecti & puniti fuerint, nè fortè scelus impunitum maneat; Ivo decret. part. 10. cap. 19.

CAPUT XIV.

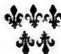
Venatio pro crimine. Privatis non licet forestam instituere sine consensu Principis. Castitia sunt casæ in sylvis custodiæ causâ.

APUD Anglos venatio quæ jure naturali singulis permissa est in oblectamentum, lege conversa est in maleficium; & crimina inter privilegiaria post homicidium qualificatum sive mordrum, & incendium locum tenuit forisfactum forestæ, id est, transgressio interdicti venationis in sylvis regiis, tam in Clericis quàm in laicis, ita ut si quis Clericus vel laicus venaretur in sylvâ regiâ, non alium quàm regium Judicem subiret. Henricus I. Rex Anglorum venationis studio ferocior venationem ferarum in universâ Angliâ sibi peculiarem fecit; pedes canum quotquot inventi in viciniâ sylvarum, uno pede debilitari jussit; vix paucis è Nobilioribus & familiaribus propriis in saltibus venandi copiam fecit; Orderic.

Vital. libr. 11. Ejusdem legibus violationis forestæ pœna fuit bonorum proscriptio, vel truncatio membrorum; quò spectat Jo. Sarisber. Policratic. libr. 1. cap. 4. *Quodque magis mirere, pedicas parare avibus, laqueos texere, allicere modis vel fistulâ, aut quibuscumque insidiis supplantare, ex edicto sæpè fit criminis, & vel proscriptione bonorum mulctatur, vel membrorum punitur salutisque dispendio.* Inde ubi Henricus speciali Constitutione quam emisit instante Petro Leone Legato Sedis Apostolicæ, Clericis restituit privilegium fori corruptelâ seculi ferè extinctum, tenaciùs excepit duos casus, nimirùm forestæ & laïci feudi; Matth. Paris in ejus vita ad ann. 1176. *De cætero Clericus non trahatur ante Judicem secularem pro aliquo crimine vel transgressione, nisi pro foresta & laïco feudo.* Ecclesia ipsa Clericos transgressores legis ultrò reliquit foro regio quasi indignos beneficio Canonum, qui delinquerent in Canones quibus Clericis interdicta est venatio; Synodus Juliobonensis habita anno Dom. 1080. can. 6. apud Ordericum Vitalem libr. 5. *Si Presbyter forisfacturam fecerit de forestis Regis, vel Baronum ejus, nullam inde emendationem habebit Episcopus.* Legibus forestæ postea modus impositus: edicto Joannis remissa est pœna corporalis, & commutata in pœnam pecuniariam, vel exilium; Matth. Paris in ejus vit. ad ann. 1215. *Nullus de cætero amittat vitam vel membra pro venatione nostra: sed si aliquis captus fuerit & convictus de captione venationis, graviter redimatur, si habeat unde redimi possit; & si non unde redimi possit jaceat in prisona nostra per annum unum & unum diem; & si post annum unum & diem unum plegios invenire possit, exeat à prisona, sin autem, abjuret regnum nostrum Angliæ.* Idem statutum lege Richardi I. Matth. Paris ad ann. 1232. *Hanc enim legem de venatione sublatâ, Rex ille in pace clementissimus in hoc temperavit, quòd cùm apud Reges antecessores ejus, si quilibet in fraude venationis deprehensi fuissent, eruebantur oculi eorum, abscindebantur virilia, manus vel pedes truncabantur. Sed tale judicium pio Regi Richardo visum est nimis inhumanum, ut homines ad imaginem Dei creati, pro feris quæ juxta legem naturalem generaliter omnibus sunt concessæ, de vita vel membris periclitarentur, ut id faciendo feris ac bestiis deterior videretur. Hoc enim solummodò sufficiebat ei, ut quilibet in tali culpâ deprehensi, vel Angliam abjurarent, vel pœnam carceralem subirent, vel pœnâ punirentur pecuniali, salvis omnibus vitâ & membris.* Mitius multò Eduardus III. anno 1339. subditis remisit omnes pœnas contractas ob violatas emunitates forestarum; Walsingan. in ejus vita: *Pro hac autem concessione remisit dominus Rex & condonavit omnia catalla telonum, & fugitivorum evasiones incarceratorum, fines exitus & forisfactiones, & amerciamenta murdrorum, & omnia alia delicta infra forestas facta, adjudicata, vel adjudicanda.* Erit quòd truces & ferinæ vi-

deantur hujusmodi leges Anglicæ; sed nihilò mitiores fuêre Francicæ, quibus æque capitale fuit venari in sylvâ regiâ, tanti fuêre deliciæ Regum; Gregor. Turonens. libr. 10. cap. 10. *Dum ipse Guntchramnus Rex per Vosagum Sylvam venationem exerceret, vestigia occisi bubuli deprehendit; cùmque custodem sylvæ arctiùs distringeret, quis hæc in regali sylvâ gerere præsumpsisset, Chundonem cubicularium Regis prodidit. Quo hæc loquente, jussit eum adprehendi, & Cabillonum compactum in vinculis duci, cùmque uterque in præsentiâ Regis intenderent, & Chundo diceret numquam à se hæc præsumpta quæ objiciebantur, Rex campum dijudicat.* In sequentibus narratur exitus pugnæ initæ inter Chundonis nepotem & Custodem sylvæ, utrique infœlix, & mutuâ nece cruentus: quo secuto Chundo cùm confugii causâ Basilicam S. Marcelli peteret, jussu Regis captus, & ad stipitem vinctus, lapidibus est obrutus quasi reus noxæ.

Jus forestæ & in ea venandi ita regium fuit, ut non liceret privatis forestam instituere sine consensu Regis; Capitul. libr. 2. cap. 4. Forestis tuendis præponebantur custodes, quos forestarios vocitabant, & in ipsis forestis inædificabantur castitia, id est, habitacula custodiæ causâ; Synod. Suessionens. can. 6. in castitiis & sylvis custoditis. Jacobum Sirmundum & Spelmannum licet sagacissimos viros valdè torsit hujus vocis etymon, sed parum fœliciter. Ego si quis meæ conjecturæ locus, affirmare ausim hanc vocem originem ducere à voce castulâ quæ est virga lignea; Glaber. libr. 1. cap. 4. *Alius quoque Sarracenorum eorumdem cultro deplanans ligni castulam*: Quòd hujusmodi castitia contesta essent ligneis tabulis vel virgis, quibus castulæ nomen.

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA TUENDA ADVERSUS INSULTUS

Auctoris tractatûs de Abusu, & aliorum.

LIBER SEXTUS.

CAPUT PRIMUM.

De spiritualibus, Judicis Ecclesiastici cognitio est etiam in laïcos. Laïci nè stent intra Cancellos. Incastellatio Ecclesiarum vetita.

URISDICTIO Ecclesiastica maximè in Clericis suas partes obtinet, sed & ad laïcos usque porrigitur certis in causis. Melioribus Ecclesiæ seculis Christiani etiam laïci non alium inter se agnoscebant Judicem quàm Episcopum, secuti Apostoli verba 1. Cor. 6. nè contagio Ethnicorum Judicum Christiana religio nondum adulta labefactaretur; can. quæcumque. can. relatum. 10. qu. 1. Constitutione Constantini Episcopis non est adempta judicandi potestas; L. 1. C. Th. de Episc. judic. Verùm compositis rebus Ecclesiæ, Jurisdictioni Ecclesiasticæ modus impositus est, nè Jurisdictio civilis quæ Christianis suspecta esse desierat, fœlici mutatione rerum in totum evacuaretur, & inde fortè oriretur ma-

teria schismatis inter imperium & Sacerdotium. Tunc demum Episcopis sublata est potestas judicandi inter laïcos, nisi ex vinculo compromissi; ex Constitutione Honorii L. si qui ex consensu. C. de Episc. & Cleric. & Nov. Valentiniani de Episcopali judicio: Aliàs Episcopus non habet Jurisdictionem in laïcos, nisi in his quæ sunt fidei & religionis, & aliis spiritualibus; ex aliâ Constit. Honorii L. omni innovatione. C. de SS. Eccles. L. 45. C. Th. de Episc. & Cleric. In his Ecclesia semper obsequentes habuit laïcos Jurisdictioni suæ; Ambros. epist. 33. *Causam fidei agendum in Ecclesiâ quis abnuat?* can. convenior. 23. qu. 8. Augustin. libr. 2. contr. Crescon. *Nonnè meliùs, obsecro te, causa veritatis & unitatis, pacificis verbis & capacioribus locis inter Episcopos ageretur, quàm in foro ab Episcopis per advocatos litigaretur.* Hodiè ex Constitutione Francisci I. ann. 1539. art. 1. Judex Ecclesiasticus non cognoscit in laïcos in merè personalibus, id est, in his quæ spectant res & personas laïcorum quatenùs laïci sunt, sed tantùm in spiritualibus, putà si agatur de Sacramentis, id est, de administratione Sacramentorum, aut si agatur de jure & fœdere matrimonii, vel de separatione tori inter conjuges, vel de jure decimarum; quæ omnia sunt spiritualia. Judex Ecclesiasticus non cognoscit in laïcos nisi de Sacramentis, putà si parentes culpâ suâ puerum mori sinant absque baptismo, vel si quis non accedat ad sacram Communionem saltem in anno, juxta cap. omnis utriusque sexûs, de pœnitent. & remiss. Rebuff. in quib. casib. Judex secular. num. 38. & 74. Judex Ecclesiasticus etiam cognoscit de salario Presbyteri pro celebratione Missæ, quia sacrificium Missæ est opera spiritualis, quæ imponi potest etiam à patrono qui servum manumisit, ut ordinaretur; can. frequens 54. dist. cap. nullus, de serv. non ordinand. cap. 2. de success. ab intestat. & obsequium precum potest reservari in fundatione Ecclesiæ factâ, quia est beneficium spirituale; Ingulphus in Chronic. Croyland. ex tabulis Bertulphi Regis Merciorum: *Et emancipo ab omni debito Regis, & omnis alterius domini & hominis, cujuscumque fuerit dignitatis, excellentiæ vel honoris, ut nihil amodò de vestri sacri Monasterii Croyl. Monachis litteratis aut laicis, servis, aut tenentibus vestris exigere poterunt, præter orationes vestras, & beneficia spiritualia, &c.* Hilgaud. in vita Roberti Regis: *Præterea patri Benedicto & suis Piscatoriam Ligeriti fluminis benignissimus adhibuit, scripto firmavit, & ex his nihil aliud quàm intercessionis illius quæsivit suffragia.* Alia fuere Monasteria Galliæ quæ Regi debebant militiam, alia quæ dona seu censum, alia preces tantùm pro salute Principis & liberorum; quorum notitiam dedit Jac. Sirmundus in notis ad tom. 2. Concil. Galliæ. Hinc & præbendæ cum confertur, imponi potest onus celebrandæ Missæ; cap. significatum, de præbend. quia est

est onus spirituale; cap. 1. de censib. Conc. Hispal. f. can. Eadem ratione Judex Ecclesiasticus potest cognoscere in laïcos de salorio Prædicatorum, quia est quid spirituale quod magis offertur, quàm petitur: de salario tamen Presbyteri Missam celebrantis, & Prædicatoris notionem sibi vindicat Judex secularis; Papon. libr. 1. tit. 1. arr. 1. 23. Lucius placit. libr. 1. tit. 1. arr. 1. Maynard. libr. 1. cap. 1.

Pari jure Episcopus potest vetare, nè laïci stent intra cancellos; Conc. Tur. II. can. 4. quem Raymundus laudat ex Conc. Moguntino cap. 1. de vit. & honest. Cleric. Synod. VI. in Trull. can. 69. laïci non stabunt intra cancellos Communionis gratiâ: Augustin. Homil. 49. *Ego scio quia sapientes amant me; in hoc a Communione se cohibent, qui sciunt quia novi peccata ipsorum, nè de cancellis projiciantur.* Et alienum ab Ecclesia fuit quòd apud Donatistas recens baptizati spectabantur intra Cancellos; Idem epist. 168. *Minatur & transit ad partem Donati, rebaptizatur furens, & in maternum sanguinem fremens albis vestibus candidatur, constituitur intra cancellos eminens, atque conspicuus.* Soli Imperatori licebat ex consuetudine Græcorum oblationis causâ sanctuarium ingredi; d. can. 69. Synod. VI. in Trull. & hoc insinuat Gregor. Nazianz. orat. 20. cùm ait Valentem vertigine correptum præsente Basilio oblationis causâ intra velum pedem posuisse, εἴσω τῦ παραπετάσματος. Hujusmodi consuetudine usus Theodosius, cùm Mediolanensem Ecclesiam ingressus esset, & intra sanctuarium constitisset oblationis causâ, & post oblationem intus propè cancellos maneret; Ambrosius per Diaconum jussit ut extra cancellos inter laïcos staret, satis callens purpuram Imperatores, non Sacerdotes efficere: cui Imperator non fiduciâ potestatis, sed pro consuetudine Ecclesiæ Constantinopolitanæ se intra cancellos mansisse respondit. Inde Augustus redux Constantinopolim cùm solemni die Sacris adesset, statim atque sacra dona mensæ obtulisset, è sanctuario recessit; à quo cùm Nectarius qui id temporis Ecclesiæ C. P. præerat, quæreret cur intra cancellos non mansitaret: Seriùs didici, inquit, quid intersit inter Imperatorem & Episcopum, vix tandem nactus veritatis magistrum, unum Ambrosium novi Episcopum, eo dignum nomine; Theodorit. libr. 5. cap. 17. Judicis Ecclesiastici etiam est prohibere nè supellectilia in Ecclesiâ deponantur custodiæ causâ, nisi urgente necessitate, putà ob hostilem incursum, vel incendium repentinum; cap. ult. de custod. Eucharist. & hoc nè divinum officium impediatur; Rebuff. in quib. casib num. 35. Idem Judex potest prohibere nè Ecclesiæ à laïcis incastellentur, id est, in modum arcium muniantur, nè inde servitutis nascatur occasio; Callixtus II. in can. Sanctorum 10. qu. 1. *Ecclesias à laïcis incastellari, aut in servitutem redigi authoritate Apostolicâ prohibemus.*

Ec

Otho Frisingens. libr. 7. chronic. cap. 31. *Ecclesiam etiam Beati Petri, omnium Ecclesiarum caput incastellare sacrilegè & prophanissimè non metuunt.* Et Bertoldus Presbyter Constantiens. in chronic. ad ann. 1087. *Guibertus Hæresiarcha, non magis ab incœpta perversitate cessavit, imò se apud S. Mariam ad Martyres, quam Rotundam dicunt, incastellavit.* Et Thomas Cantuar. in ejus vit. libr. 3. cap. 16. *Non enim decet Ecclesiam incastellare.* Episcopus etiam, ut ea quæ sunt Jurisdictionis Episcopalis in laïcos in spiritualibus persequamur, laïcos non ritè Dominicum, aut alios dies festos colentes potest coërcere; Conc. Aurelianens. III. can. 29. *De Missis nullus laicorum ante discedat, quàm Dominica dicatur oratio: & si Episcopus præsens fuerit, ejus benedictio expectetur. Sacrificia verò matutina Missarum sive vespertina, nè quis cum armis pertinentibus ad bellorum usum spectet. Quod qui fecerit, in Sacerdotis potestate consistat, qualiter ejus districtione debeat castigari.* Unde sumptum est Capitul. 200. libr. 7. & Conc. Turonens. III. cap. 40. Idem etiam potest prohibere nè mercata & placita fiant die Dominico; Conc. Tur. III. can. 40. *Itemque interdicatur, nè mercata & placita usquam fiant die Dominica, &c.* Non immeritò delinquentes in cultu Festorum sunt fori Ecclesiastici, quia hujusmodi indevotio sapit hæresim; Rebuff. in quib. casib. Judex secular. num. 87. Idem & cognoscere potest de laïcis, si ab eis Ecclesia polluta sit fuso sanguine, quia est Ecclesiasticum delictum; Rebuff. ibid. num. 36. Denique laïci non sunt expertes Jurisdictionis Ecclesiasticæ in spiritualibus: ejus rei non ignobile argumentum est quod Gandavensium privilegium fuit anni 1191. nè ullus civis Gandavensis longiùs in jus vocaretur pro causâ spirituali, quàm in ædem D. Joannis Gandavensis, teste Meyero Rer. Belgicar. libr. 7. Extra suos casus Judicem Ecclesiasticum Jurisdictionis in laïcos expertem esse non nego: movet exemplum Christi, qui duos inter fratres aditus arbiter rei familiaris dividendæ causâ, judicium detrectavit: *Quis me*, inquit, *constituit Judicem aut divisorem super vos.* Luc. 12.

CAPUT II.

Causæ Matrimoniales pertinent ad Episcopum; nec non causæ Divortii, & separationis thori.

COGNITIO causarum Matrimonalium tamquam merè spiritualis pertinet ad Episcopum diœcesanum; cap. 1. de Consanguin. & affinitat. cap. tuam, de ordin. cognit. cap. litteras, de restit. spoliat. cap. causam matrimonii, de offic. delegat. Hoc jure Gaufrido Comiti Vindocinensi incestas nuptias cum Matilde relicta Roberti Vice-Comitis Blesensis ejus consanguinei sub pœna excommunicationis interdixit Ivo Carnotensis Episcopus epist. 129. *Unde tibi mando & per legem Christianam interdico ferales & incestas nuptias, quas nec lege poteris defendere, nec legitimos de eis hæredes suscipere. Quòd si aliter inceptum tuum adimplere præsumpseris, & excommunicationem incurres, & infamiæ notam non evades.* Cognitio causarum matrimonalium propria est Episcopi, quia est de majoribus causis, quæ majores Judices requirit; d. cap. 1. Unde Abbates, Decani, Archidiaconi, Archipresbyteri vel alii inferiores non cognoscunt de causis matrimonialibus, nisi ex privilegio vel consuetudine præscripta; cap. auditis, de præscript. cap. accedentibus, de excess. Prælat. & d. cap. 1. de consanguinit. & affinitat. Conc. Trident sess. 24. de reform. cap. 20. Synodus Londinensis habita anno Domini 1237. præside Othone S. Nicolai in carcere Tulliano Diacono Cardinali, Apostolicæ sedis Legato in Anglia apud Matth. Paris: *Propterea duximus statuendum, quòd matrimoniales causæ, quæ inter cæteras maturitate magnâ & diligenter sunt tractandæ, viris providis & fide dignis, & habentibus jurisperitiam, vel saltem competens exercitium committantur. Si qui verò Abbates, Archidiaconi, vel Decani habent ex privilegio, vel consuetudine approbatâ, quòd de matrimonialibus causis cognoscant diligenter, ipsas examinare procurent, ita quòd tam ipsi quàm delegati eorum, ad diffinitivam sententiam non procedant, nisi habitâ priùs deliberatione de causæ meritis cum Diœcesano Episcopo diligenti, ipsiusque requisito concilio, & obtento.* Et causa matrimonialis non pertinet ad Decanum, nisi vices Episcopi defungatur; cap. significavit, de convers. conjugat. nec ad Capitulum nisi sede vacante, quia tunc succedit in Jurisdictione Episcopali; cap. Albericus, de testib. cap. veniens, de sponsal. Et conservatores Apostolici non cognoscunt de causis ma-

trimonialibus; Molin. in d. cap. 1. de consanguinit. & affinit. quia habent Jurisdictionem limitatam, cap. 1. de offic. delegat. in 6. Imò quandoque etiam matrimoniales causæ disceptantur apud Episcopos provinciales, id est, in Synodo provinciali, si fortè moveantur inter illustres personas; can. seculares, & ibi Gloss. 33. qu. 2. can. multorum 33. qu. 6. Denique hujusmodi causæ ita sunt fori Episcopalis, ut de his non possit transigi, vel compromitti in arbitros; cap. ult, de transact. cap. pen. de in integr. restit. Gloss. in L. non distinguemus. §. de liberali. ff. de recept. arbitr. & in d. cap. 1. de consanguinit. & affinitat. quia sunt causæ statûs quibus constuitur status & legitimitas liberorum, quæ majores Judices requirunt; L. unic. C. ubi caus. stat. Judex Ecclesiasticus cognoscit de matrimonio, & accessoriè de omnibus quæ pertinent ad validitatem matrimonii, putà de bannis, & an ritè facta sint, & an pro his ex laudabili consuetudine quid debeatur; Rebuff. in quib. casib. Judex secular. num. 9. & Episcopus per censuram Ecclesiasticam potest compellere eum qui promisit Caïam se ducturum uxorem, sponsionis fidem adimplere; cap. ex litteris, de sponsalib. Quæstio verò de damnis & interesse relinquitur Judici seculari. Ad Episcopum pertinet etiam causa divortii, divortium non potest fieri sine judicio Ecclesiæ; cap. porrò, de divort. d. can. seculares. d. can. multorum. Ivo Carnotens. epist. 229. *Ipsi sponte suâ consilio quorumdam Clericorum inter se divortium quæsierunt, ipsi causas divortii me nesciente jurejurando probaverunt.* De Engeltrude uxore Bosonis Comitis, quæ relicto viro, Vvarangero adultero in Galliis adhæsit, actum in Synodo Tullensi; Hincmar. de divort. Lotharii & Theutbergæ, cap. 22. *Sicut Bosonis mulier de quâ in Synodo apud Leucorum civitatem habitâ fuimus cum interpellatione commoniti.* Eamdem ob dissidium cum viro crebro anathemate percussam memoratur in can. Engeltrudam. 3. qu. 4. De divortio Lotharii & Theutbergæ actum apud Nicolaum I. & in Synodis Aquisgrani & Metis in Galliâ habitis, & à Pontifice probatio adulterii quod intendebatur per duellum, denegata, de quo Nicolaus ipse epist. 50. can. monomachiam. 2. qu. 5. & Regino 2. Chronic. Imò Theutgaudus Trevirensis & Guntharius Coloniensis Archiepiscopi in Synodo Metensi depositi, quòd Engeltrudem Bosonis conjugem intra Diœceses suas recepissent, & divortio Lotharii & Theutbergæ annuissent: de quo & Nicolaus I. epist. 58. can. ult. 2. qu. 1. & Regino 2. Chronic. De repudio Hildegardis Comitissæ quam Vvillelmus Comes Pictaviensis à se repulit superductâ Vicecomitissâ Castri Airaldi, querela delata est in Synodum Rhemensem apud Callixtum II. qui Concilio præfuit, de quo Orderic. Vitalis libr. 13. *Interea Hildegardis Comitissa Pictavorum cum suis pedissequis processit, & altâ clarâque voce querimoniam*

suam eloquenter enodavit, quam omne Concilium diligenter auscultavit; se si quidem dixit à marito suo esse derelictam, sibique Malbergionem Vicecomitis de Castello-Airaldi conjugem. in throno subrogatam: cùmque Papa interrogaret utrum Consul Pictavensis secundùm suum edictum ad Synodum venisset, Guillelmus eloquentissimus juvenis Episcopus Santonensis, & plures Episcopi & Abbates de Aquitania surrexerunt, &c. Episcopus etiam cognoscit de separatione thori inter conjuges ob adulterium, vel sævitiam viri seu malam tractationem; cap. ut lit. non contestat. cap. significasti, de divort. Idem Judex cognoscit etiam de sequestro, putà an puella de cujus nuptiis agitur, vel mulier quæ petit se à viro separari, sequestrò deponenda sit apud honestam matrem-familias; cap. locum, de sponsalib. cap. ex transmissa, de restit. spoliat.

CAPUT III.

An Judex Ecclesiasticus cognoscat de Matrimonio impuberum: Arguitur Fevretius. An idem cognoscat de dote & dotalitio. Moribus Francorum dos dicta ad fores Ecclesiæ.

QUÆSITUM est an Judex Ecclesiasticus cognoscat de Matrimonio impuberum. Fevretius per omnia hostili animo agens cum Ecclesia abscissè existimat libr. 5. cap. 6. num. 7. nullas esse partes Judicis Ecclesiastici in hujusmodi causâ, hac ratione usus quòd nullæ sint nuptiæ inter impuberes; Judex verò Ecclesiasticus non sit competens de vinculo matrimonii, atque ita ejus Jurisdictio cesset, ubi nullum est matrimonium. Sed verius est Judicem Ecclesiasticum esse idoneum & competentem de matrimonio impuberum, duplici ratione: prior est, quòd in ea occurrit quæstio facti an sint impuberes qui contraxerunt, quæ omninò est fori Ecclesiastici: altera est, quòd non perpetua est regula quâ nititur Fevretius nuptias nullas esse inter impuberes; nuptiæ enim contrahi possunt etiam inter impuberes duobus casibus: primus est, si contrahantur necessitatis causâ, putà inter Principes, vel illustres familias pacis publicæ vel gravioris litis & dissidii componendi causâ; cap. 2. de desponsat. impuber. can. 1. 31. qu. 2. Secundus est, si contrahentes sint proximi pu-

bertati, & malitia, id est, natura præcox suppleat ætatem; cap. de illis, eod. tit. quo casu nuptiæ contractæ inter impuberes, non dissolvuntur secutâ copulâ carnali; cap. à nobis, eod. tit. Imò nuptiæ inter impuberes quæ ab initio non valent, ex post-facto convalescunt, superveniente consensu post pubertatem; L. minorem. ff. de rit. nuptiar. L. dotis promissio, de jur. dot. cap. ult. de sponsalib. Et Fevretius ipse non potuit diffiteri de matrimonio impuberum aliquando actum apud Judicem Ecclesiasticum principales inter personas; quod non inani & stultâ cautione factum esse credendum est, sed potiùs adhibito peritorum consilio, quibus visum esset non alium hac de re esse Judicem competentem quàm Ecclesiasticum: quod spernendum non fuit in re tanti momenti, in qua agitur de salute animæ & statu liberorum.

Jure Pontificio ubi Judex Ecclesiasticus cognoscit de matrimonio, incidenter cognoscit de dote & dotalitio, id est, doario; cap. ex parte, de foro competent. cap. 3. de donat. inter vir. & uxor. quod nimis à jure alienum non fuit duplici ratione: Prior est, quia Judex Ecclesiasticus non cognoscit principaliter de dote, putà si agatur de dote restituendâ, morte viri soluto matrimonio, vel constante matrimonio si maritus vergat ad inopiam, sed ita demùm si quæstio dotis incidat quæstioni matrimonii, vel separationis thori; quo casu Judex competens de principali, est competens de incidenti; L. quoties. C. de judic. L. 1. C. de ordin. cognit. Altera est, quia causa dotis est quasi spiritualis, vel annexa spirituali, quia jure Pontificio nullum erat legitimum conjugium sine dote & publicis nuptiis, ut vitarentur clandestinæ nuptiæ; can. consanguineorum. 3. qu. 4. can. qualis debeat. can. nullum 30. qu. 5. Hoc jure dos dicebatur ad fores Ecclesiæ; Matth. Paris ex edicto Joannis Regis anni 1215. *Assignetur autem ei pro dote sua tertia pars totius terræ mariti sui, quæ sua fuit in vita, nisi de minori dotata fuerit ad ostium Ecclesiæ.* Moribus Francorum doarium constituebatur die votorum ad fores Ecclesiæ per cultellum plicatum; Andreas de Yserniis in cap. donare qualit. olim feud. poterat alienar. Jure Pontificio etiam Judex Ecclesiasticus cognoscit de quæstione natalium, id est, de statu liberorum an suscepti sint ex legitimo matrimonio, nec nè; cap. tuam, de ord. cognit. cap. lator. qui filii sint legitimi. Sed moribus nostris utraque quæstio de dote & natalibus pertinet ad Judicem secularem.

Superest adhuc quæstio, an Judex Ecclesiasticus qui occupavit quæstionem matrimonii, valeat cognoscere de quæstionibus facti incidentibus. Fevret. libr. 5. cap. 1. num. 11. fortiter censet quæstiones facti incidentes esse remittendas ad Judicem secularem. Sed hoc cautiùs accipiendum est adhibitâ distinctione: aut quæstio incidens est meri facti, putà an Titius

desponsaverit Caïam per verba de præsenti, vel eamdem carnaliter cognoverit, vel simul vixerint tamquam conjuges, & domi nati sint liberi; tunc cognitio pertinet ad Judicem secularem, quia est quæstio meri facti, quæ nihil spirituale continet: aut super certo facto disputatur de jure, putà an valeat matrimonium nec nè, quia opponitur impedimentum canonicum affinitatis vel consanguinitatis, frigiditatis & inhabilitatis; tunc quæstio incidens, quæ licet facti sit, resolvitur in quæstionem juris, pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, quia sine ea principalis quæstio expediri non potest: mandatâ Jurisdictione concessa videntur ea omnia sine quibus Jurisdictio explicari non potest; L. 2. ff. de Jurisdict. L. 1. ff. de suspect. tutor. Alioquin vix Episcopus cognosceret de matrimonialibus caussis, & lusoria esset Jurisdictio Ecclesiæ, quæ inefficaciter cognosceret de matrimonio, eam morantibus incidentibus quæstionibus facti, ut optimè docet Belluga in specul. de propos. princip. §. sunt & aliæ. num. 1. Non omittendum quòd licet causa matrimonialis sit maximè fori Ecclesiastici, tamen de incidente quæstione criminis, putà raptùs vel adulterii, non cognoscit Judex Ecclesiasticus, & si de raptu incidat quæstio, Judex Ecclesiasticus supersedere debet quæstioni matrimonii, quousque Judex forensis de raptu pronunciaverit; Ægid Magister tit. de appell. tam 1. ab abusu. cap. 6.

CAPUT IV.

De Decimis in petitorio cognoscit Judex Ecclesiasticus, in possessorio Judex secularis. Bannus Episcopalis.

JUDEX Ecclesiasticus cognoscit de petitorio, id est, de jure Decimarum; cap. 1. cap. Parochianos, de decim. quia jus decimarum est spirituale. Decima est census Deo debitus in signum universalis dominii; d. cap. Parochianos. cap. 2. de censib. can. decimæ 16. qu. 1. can. majores, ead. caus. & quæst. & laïci ratione decimarum dicuntur tributarii & vectigales Dei; Helmold. hist. Sclavor. libr. 1. cap. 3. de conditionibus pacis à Carolo Magno initæ cum Saxonibus: *Porrò ea conditio à Rege proposita, & ab ipsis suscepta est, ut abjecto dæmonum cultu Christianæ fidei*

Sacramenta susciperent, essentque tributarii & subjugales Domini Dei, omnium jumentorum suorum & fructuum, culturæ seu nutrituræ suæ decimas Sacerdotibus legaliter offerentes. Unde in judicio decimarum non juratur in litem, quia est causa spiritualis; cap. litteras, de jurament. calumn. nec de decimis potest compromitti in laïcos; cap. contingit, de arbitr. Inde laïci compelli possunt ab Episcopo Diœcesano ad solutionem decimarum per censuras Ecclesiasticas; cap. postulasti, de homicidio. Clem. dispendiosam, de judic. & si quis decimas extra baptismalem Ecclesiam dare voluerit, bannum Episcopale componit, & communione privatur; can. statuimus 16. qu. 1.

Bannus Episcopalis est mulcta quæ solvebatur Episcopo quæ erat sexaginta solidorum, ut in legibus Longobardorum, ex Gloss. in d. can. statuimus, & Conc. Pistensi: qui decimas dare recusant, si non solvant post excommunicationem, potestate regiâ compelli possunt; d. cap. postulasti & Synod. Meldens. can. 68. etiam commisso prædiorum de quibus non solvunt decimas; & hoc est quod voluit d. can. 68. eos regiâ potestate compelli juxta legale & antiquum edictum: *Qui negligit censum, perdat agrum.* Quòd si agatur de possessorio decimarum, quia possessio est magis facti quàm juris, de ea disceptatur apud Judicem regium ex Constitutione Philippi pulchri anni 1303. Rebuff. tract. de decim. qu. 10. num. 2. & 38. idem tractat. in quib. casib. Judex secular. num. 13. & 15. Matth. ad qu. 1. Guid. Pap. 1. Gayll. practic. observ. libr. 1. cap. 38. Covarruv. pract. quæst. cap. 35. Papon. libr. 1. arr. tit. 4. arr. 1. Loëtius in litt. D. num. 29. Quòd si agatur de decimis feudalibus, harum cognitio sive in petitorio sive in possessorio pertinet ad laïcum Judicem, quia pro merè temporalibus habentur. Rebuff; & alii locis laudatis.

CAPUT V.

CAPUT V.

An Judex Ecclesiasticus cognoscat de causis Viduarum, Pupillorum, & aliarum miserabilium personarum. Notatio vocis, Miserabiles. *An idem cognoscat de causis Pœnitentium, & de feudo inter Cruce signatos.*

JURE Pontificio etiam Judex Ecclesiasticus cognoscit de causis Viduarum, Pupillorum, & aliarum personarum miserabilium, quia ejus interest viduas defensare; cap. ex parte, de foro competent. cap. super quibusdam, de V.S. Episcopi officium est, tueri viduas & pupillos, & pauperes; Synod. Sardicens. can. 7. *τοῖς πένησι καὶ τοῖς λαϊκοῖς, ἢ ταῖς χήραις συναρέσθαι, καὶ ἐπικουρεῖν.* Viduarum curam non minimum onus Episcoporum agnoscit Jo. Chrysostom. libr. 3. de Sacerdot. cap. 52. viduæ sc. & pauperes pari gratiâ erant in matricula Ecclesiæ, ejusque sumptu alebantur: can. mulieres 32. dist. can. viduæ 81. dist. Euseb. libr. 6. cap. 35. *χήρας σὺν θλιβομένοις, οὓς πάντας ἡ τοῦ δεσπότου χάρις, καὶ φιλανθρωπία διατρέφει. Viduas & alios afflictatos, quos omnes Domini gratia & benignitas sustentat.* Flodoard. hist. Rhem. libr. 1. cap. 9. ex testamento Benagii Rhemensis Episcopi: *Sanctimonialibus & viduis in matriculâ positis solidos tres.* Quæ cura etiam fuerit Ecclesiæ in tuendis pupillis signat Augustin. epist. 20. in appendice: *Novit optimè religio tua, quam curam tuendis cùm omnibus hominibus, tum maximè pupillis Ecclesia, vel Episcopi debeant.* Viduarum causas sibi vindicat Judex Ecclesiasticus non perpetuo jure, sed ita demum si sint pauperes & oppressæ, putà si sint spoliatæ dote vel dotalitio; d. cap. ex parte. cap. nuper, de donat. inter vir. & uxor. Aliud est si viduæ mentiantur se pauperes; cap. ex tenore, de for. compet. cap. significantibus, de offic. delegat. Ecclesia ita viduas tuetur, ut non intendat suam Jurisdictionem tollere Judici seculari: *Sic sumus*, ait Pontifex in d. cap. ex tenore, *viduis in justitia debitores, quòd aliis injustitiam facere non debemus.* Viduæ, pupilli, & aliæ miserabiles personæ sunt sub tuitione Ecclesiæ miserationis intuitu.

Miserabiles personæ sunt quæ ob viduitatem, ætatem, paupertatem, vel valetudinem miseratione dignæ sunt; Quintilian. declamat. 1. *Semper se custodiunt miseri, nè esse miserabiles desinant.* Hieronym. 2. advers. Jovinian. *sed & ipsæ mulierculæ miseræ, & non miserabiles.* Eadem ana-

logiâ Sidonius libr. 1. epist. 7. de Arnaudo: *Paulò post cùm duceretur addictus, miser nec miserabilis erat.* Hæc una fuit è querelis Petri de Cugneriis apud Philippum Valesium, quòd viduæ & pupilli audirentur in foro Episcopali, ut videre est in libello hac de re edito, gravamine 43. Sed si spectemus tempora, hoc satis ferendum fuit propter malignitatem & duritiem sæculi, quo viduæ & pupilli seculari præsidio destituti vim & injuriam quam patiebantur à Potentioribus, non aliâ quàm Ecclesiæ ope repellere poterant: nec culpanda Ecclesia, quæ non lucri, vel Jurisdictionis prorogandæ causâ viduarum & pupillorum causas suscepit, sed potiùs unico pietatis affectu. Eodem modo Imperator de caussis viduarum & pupillorum extra-ordinem cognoscit; L. unic. C. quand. Imperat. inter pupill. vel viduas. Theodoricus apud Cassiodor. 4. var. 9. *Proinde sublimitas vestra tenorem præsentis jussionis agnoscens, supra memoratos adultos, si quis jurgantium pulsare maluerit, ad nostrum Comitatum noverit dirigendos.* Eodem ingenio & causæ viduarum & pupillorum communi calculo Episcopi & Comitis seu Judicis terminantur ex voto magis quàm præcepto Patrum; Conc. Matisconens. II. can. 12. *Decernimus ut Judices non priùs viduas & pupillos conveniant, quàm Episcopo nunciarint, cujus sub velamine degunt. Quòd si Episcopus præsens non fuerit, Archidiacono vel Presbytero cuidam ejus, ut pariter sedentes communi deliberatione causis eorum terminos figant.* Et easdem causas ante omnes audiri in eleemosyna Regis, id est, gratis sine sportulis placuit; Conc. Vernens. can. 23. *Ut Comites vel Judices ad eorum placita, primò viduarum, orphanorum, vel Ecclesiarum causas audiant & definiant, in eleemosyna domni Regis; & posteà alias causas cum justitia rationabiliter judicent.* Unde sumptum est Capitul. 33. libr. 2. Imò causæ viduarum & pupillorum secundùm mentem Canonum non absolutè pertinent ad Ecclesiam, sed quoad protectionem tantùm, id est, si hujusmodi personæ egeant auxilio Ecclesiæ, putà si vim & injuriam patiantur à Potentioribus, quæ alio remedio propulsari non possit; can. 1. & 2. 87. dist. can. administratores. 23. qu. 5. & hæc est sententia Gloss. in d. cap. ex tenore. Dico quoad protectionem, quæ ex necessitate tribuit Jurisdictionem, quia protectio non potest esse efficax sine Jurisdictione, ut probatur in defensoribus Ecclesiarum & Civitatum; can. Ab Imperatoribus 23. qu. 3. L. 3. C. de defensorib. civitat. & in conservatoribus Apostolicis cap. 1. & 2. de offic. delegat. in 6. Eo cum moderamine causas Pœnitentium non rejecit Ecclesia; Leo I. epist. 90. in can. aliud quidem 11. qu. 1. *Unde si quis pœnitens habet causam quam negligere fortè non debeat, meliùs expetit Ecclesiasticum quàm forense judicium.* Eodem nomine & de feudo cognoscebat Judex Ecclesiasticus inter Cruce signatos, quòd sub

tuitione Ecclesiastica positi essent tam in rebus quàm in personis; Ivo Carnotens. epist. 173. *Die statutâ ventum est ad causam, obtulit se ad judicium Rotrocus: secundùm ordinem gestarum rerum dixerunt petitores, qui pro Hugone loquebantur se nolle ad hanc causam ingredi, nisi priùs eis satisfaceret de eo quod non erat intermissa ædificatio munitionis, & recredita redemptio Ivonis. Responsum est ex parte Rotroci neutrum debere fieri, quia munitio illa ei adjudicata erat in curiâ Comitissæ, de cujus feudo erat, cùm judicio Ecclesiæ ad prædictam curiam hæc causa translata esset, & prædictus Ivo pro peregrinatione Hugonis minimè erat reddendus, cùm prædictus Ivo Rotrocum dominum suum diffiduciasset, &c.* Nec Regibus displicuit hujusmodi defensio viduarum & pupillorum, & aliarum miserabilium personarum variis temporibus ab Ecclesiâ suscepta. Ecclesia est mater Fidelium, quæ miseris sinum & dextras porrigit, & ad se confugientes non repellit; Nicolaus I. in epist. ad Carolum Calvum in causâ Theutbergæ apud Reginon. libr. 2. Chronic. *Ecclesiæ refugium quærens, Ecclesiasticum judicium semper expetens, submitti non debet seculari judicio.* Hodie verò rebus in melius compositis, lubens Ecclesia abstinet causis viduarum & pupillorum, & unicum ejus votum est nè res redeat in infœlicem temporum casum, quo viduæ, pupilli & pauperes egeant non defuturo unquam Ecclesiæ solatio & auxilio.

CAPUT VI.

An Judex Ecclesiasticus cognoscat de rationibus Matriculariorum: Reprehenditur Fevretius. Matricularii unde assumpti.

AD Judicem Ecclesiasticum, an ad secularem pertineat disceptatio de rationibus Matriculariorum, non mediocris momenti quæstio occurrit. Forensium una sententia est Matricularios pro reddendis administrationis suæ rationibus, non apud alium conveniendos esse quàm apud Judicem secularem, quia merè laïci sunt, & res vel pecunia cujus dispensatio eis credita est, licet in usus sacros sit destinata, non est sacra: & hæc est sententia Chopin. de sacr. polit. libr. 2. cap. 2. num. 7. & 8. Duranti quæst. 42. Mayn. libr. 2. cap. 1. Chenu in arrestis quæ sunt ordinis Eccles. tit. 1. cap. 12. Papon. in arrest. tit. d'*appellation comme d'abus*, arr. 14. quam gaudens sequitur Fevretius libr. 4. cap. 7. num. 21. Sed si verum amamus, nulla ratio est quæ cognitionem gestûs Matriculariorum

tribuat Judici seculari. Primò, Matriculariorum officium est merè Ecclesiasticum, & ad Clericos dumtaxat pertinet, cùm in dispensandis rebus Ecclesiæ consistat. Notum est quod placuit Synodo Chalced. can. 26. ut quilibet Episcopus eligat sibi œconomum de proprio Clero, nè Ecclesiæ rerum dispensatio sit sine testimonio; can. quia in quibusdam. 89. dist. can. quoniam in quibusdam. can. in nona. 16. qu. 7. quod comprobat um Conc. Hispal. II. can. 9. d. can. in nona. Laïcos Ecclesiastici patrimonii procuratores esse vetuit Gregorius I. de quo Jo. Diacon. ejus vit. libr. 2. cap. 15. *Nemo laïcorum quodlibet palatii ministerium, vel Ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia Ecclesiastici juris munia, Ecclesiastici nihilominùs viri subibant.* Laïci etiam patroni Ecclesiarum non possunt omninò se immiscere dispensationi rerum Ecclesiasticarum, sed sicut Ecclesia, ita & dos ejus ad Episcopi ordinationem pertinet; can. noverint. 10. qu. 1. can. laïcis. can. filiis. 16. qu. 7. Secundò, actores rerum Ecclesiæ quos vocant Matricularios, si originem & rectiorem rerum usum spectemus, non è laïcis, sed è matriculâ, id est, Clericorum albo eligebantur. Matricula est tabula in quâ continetur census Clericorum cujusque Ecclesiæ, quæ erat penès Primicerium; Isidorus in epist. ad Leufredum, can. perlectis 25. dist. *Basilicanos ipse constituat, & Matriculam ipse disponat.* Unde Matricularii dicuntur juniores seu minores Clerici, qui descripti erant in Matriculâ Ecclesiæ; Adamus Bremens. libr. 3. cap. 5. *Cùm & ego indignissimus Ecclesiæ Dei Matricularius Bremam veni.* Et ideò distinguebantur à Canonicis ut minores; sic in vita S. Gerard. apud Surium Octobris 3: *Erant autem aliquot ibi instituti seu deputati Clerici in ministerium S. Gisleni regularis disciplinæ prorsùs ignari, nec ut sunt hodie Canonici, sed quales sunt quos Matricularios vocant.* Horum munus erat sacras ædes tueri & observare; Gregor. Turonens. libr. 7. cap. 29. *Nonnulli etiam Matriculariorum & reliquorum pauperum pro scelere commisso tectum cellulæ conantur evertere: sed & energumeni ac diversi egeni, cum petris & fustibus ad ulciscendam Basilicæ violentiam proficiscuntur.* Eorumdem erat oblationes accipere; Abbas Urspergensis in Chronic. de Clodoveo Victore Alarici, & equo per eum oblato S. Martino apud Turones ex voto: *Cùmque interfecto Alarico reverteretur cum victoriâ, veniens ad eamdem Ecclesiam, pro solvendo voto dona obtulit plurima; pro equo vero quem ibi dimiserat, dedit matriculariis Ecclesiæ centum solidos ut eum reciperent.* Aimoin. libr. 4. cap. 33. de fundatione Cœnobii Dionysiani per Dagobertum: *Prædia verò tam innumera fratribus in eodem loco Deo famulantibus, sive Matriculariis Ecclesiæ contulit, ut devotio animi ejus plurimis admirabilis esset.* Iidem sunt quos Cubicularios vocat Sigebert. ad ann. 509. & Otho Frisingens. libr. 4. Chronic. cap. 32. Cubicularios etiam nun-

cipavit æditúos seu custodes Basilicæ seu Sacelli Anastas. in Leone I. *Hic constituit super sepulchra Apostolorum custodes qui dicuntur Cubicularii, ex clero Romano.* Ipsorum etiam fuit infantulos expositos ad fores Ecclesiæ colligere & curare; Vandelbert. Diaconus in vita S. Goaris apud Surium 6. Julii. *Mos quippè tunc Trevirorum erat, ut cùm casu quælibet fœmina infantem peperisset, cujus nollet sciri parentes, aut certè quem præ inopia rei familiaris nequaquam nutrire sufficeret, ortum parvulum in quadam marmoreâ concha quæ ad hoc ipsum statuta erat, exponeret.* Et paulò post: *Si quando igitur id contigisset, custodes vel Matricularii Ecclesiæ puerum accipientes, quærebant in populo, si quis fortè eum suscipere nutriendum, & pro suo deinceps habere vellet.* Cùm igitur Matricularii essent de Clero, non alium par fuit eos habere Judicem quàm Episcopum. Tertiò, utroque jure œconomi Ecclesiarum & aliorum locorum piorum tenentur actûs sui rationem reddere apud Episcopum; Novell. Justin. 123. cap. 23. Clem. quia contingit. §. ut autem, de religios. domib. Conc. Trident. sess. 22. de reformat. cap. 9. & hoc jus eò convenientius est Matriculariis, quòd eorum munus versatur circa curationem fabricæ, cui addicta est quarta decimarum; can. vobis. can. Vulteranæ. can. quatuor. can. de reditibus. 12. qu. 2. Quartò, Clerici qui contra Canones se immiscent administrationi rerum secularium, amittunt privilegium fori, & non injuriâ conveniuntur coram Judice seculari, haud reclamante Ecclesiâ, ex Constit. anni 1539. can. 4. Quæ invidia igitur laïcos gerentes res Ecclesiæ connivente Republicâ, quoad rationes reddendas subjici Judici Ecclesiastico? Nonnè incongruum est unam eandemque Ecclesiæ substantiam diverso jure censeri usurpationis & Canonum; can. cognovimus. 12. qu. 1. Nonnè aut laïci ab administrandis rebus Ecclesiæ arceri oportet; aut si eis communem esse volunt administrationem rerum Ecclesiæ, Episcopalis fori non esse exortes, cùm in hac Clericorum vices fungantur: quò inclinat Rebuff. in quib. casib. Judex secular. num. 33. Hac de causâ potissimùm laïcos ab actu rerum Ecclesiasticarum removendos per Episcopum, nè præscriptione fori rationum redditionem frustrentur, censuit Gregor. I. libr. 7. epist. 67. ad Januarium Episcopum Caralitanum: *Indicatum etiam nobis est, quòd laïcis quibusdam curam vestri patrimonii committentes, postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus, atque per hoc ex fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res quas indecenter retinent habitas, quasi suæ ditionis, quippè vestræ non suppositi curationi, postponant, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem.* Et paulò post: *De cætero verò cavendum à fraternitate vestrâ est, nè secularibus viris, atque non sub regulâ vestrâ degentibus res Ecclesiasticæ committantur, sed probatis de vestro officio Clericis: in quibus si quid reperiri poterit pravitatis, ut in subditis*

emendare quod illicitè gestum fuerit valeatis, quos apud vos habitûs sui magis officium commendet, quam excuset. Nec idonea est medela injuriæ quam à laïcis patitur Ecclesia, quòd Episcopo fas esse volunt lustrando Diœcesim inspicere rationes Matriculariorum: quid enim confert nuda inspectio rationum, nisi valeat Episcopus rationes dispungere & exigere, & reliquatores ad præstanda reliqua compellere? Inanis ac penè ludicra fatigatio Episcopi in visitationis annuo munere, si ei adimas Matriculariorum correctionem, quibus impunè erit negligere sarta tecta sacrarum ædium, & fabricæ dotem in usus prophanos spargere, patrimonium Christi & pauperum prædam suam facere in oculis Episcopi, quem non Judicem, sed testem rapinæ habituri sunt. Ecclesiæ planctum circa hæc audiêre Christianissimi Principes, & tandem edictis Caroli IX. anni 1571. 3. Octobris, Henrici IV. anni 1609. 16. Martii, Ludovici XIII. anni 1619. uno calculo Episcopis, Archidiaconis, Officialibus tributa cognitio rerum & redituum qui ad Ecclesias & fabricas pertinerent, & rationum dispunctio, modò gratuita & sine sportulis opera impenderetur, & iisdem edictis additum ut eorum sententiæ non obstante appellatione executioni demandarentur. Sed eodem spiritu quæ prosunt Ecclesiæ leges contemnuntur, ac Canones; & ubi leges & Canones pro Ecclesia militant, consuetudo, id est, corruptela fori vincit leges & Canones.

CAPUT VII.

Quibus casibus de jure cognoscat Judex Ecclesiasticus in laïcos.

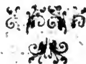
JURE Pontificio laïci non sunt exsortes Jurisdictionis Episcopalis variis casibus, ut malefactores Ecclesiæ, id est, raptores rerum Ecclesiasticarum, Rectori Ecclesiæ coram quo maluerint Judice convenire fas est, quia pro sacrilegis habentur: quòd favore Ecclesiæ introductum est, quoniam Judices seculares in exhibenda justitia personis Ecclesiasticis, sæpè in judicio sunt remissiores; cap. cùm sit generale, de foro compet. can. de viro. 12. qu. 2. Eodem jure si quis Episcopum percusserit, anathemate multatur, & ejus bona Ecclesiæ in perpetuum traduntur; si Presbyterum, vel Clericum inferioris ordinis, deponitur; & si contumax fuerit, excommunicatur; can. si quis deinceps. 17. qu. 4. Laïcorum Ecclesiam gravantium pœna est depositio, id est, amissio cinguli, quod est præcipuum insigne dignitatis; can. nullus Episcopus. 11. qu. 1. Hoc pœnæ genere affectus Raimbaldus miles qui Monachum Bonævallensem vi castra-

vit, quòd ejus famulos herbam suffurantes verberibus malè accepisset; Ivo Carnot. epist. 135. *Coacto rigore Ecclesiastico arma ei abstulimus, & 14. annorum pœnitentiam indiximus, ut diebus sibi præscriptis, à cibis lautioribus abstineret, & tam immane facinus eleemosynis & jejuniis expiaret.* In Synodo Belvacensi excommunicatus, & cingulo spoliatus licet absens Thomas de Marna homo improbus & infestus Ecclesiæ; nec factum displicuit Ludovico Crasso qui tum rerum potiebatur, quasi regni majestati noxium: quin imò Christianissimus Princeps, hostem Ecclesiæ regno infidum ducens, precibus Patrum in eundem copias movit; Suger. in vita Ludovici Crassi: *Cujus intolerabili fatigata molestiâ cùm sederet Belvaci generali conventu Gallicana Ecclesia, ut in hostes veri sponsi Jesu Christi, hîc etiam judicii primordia, & damnativam promulgare incipiat sententiam venerabilis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatus Cono Prænestinus Episcopus, innumerarum pulsatus molestiâ querelarum, Ecclesiarum, pauperum & orphanorum, denegationum tyrannidem mucrone Beati Petri, anathemate scilicet generali detruncans, cingulum militare ei licet absenti descingit, ab omni honore tamquam sceleratum infamatum, Christiani nominis inimicum omnium judicio deponit. Tanti itaque Concilii Rex exoratus deploratione, citissimè in eum movet exercitum, &c.* Percussorum Clericorum præter amissionem cinguli, alia pœna est excommunicatio, quam ut minorem explodit Petrus Blesens. epist. 73. *In Ecclesiâ Anglicanâ damnosa omnibus, & omninò damnanda consuetudo invaluit, quæ nisi per industriam vestram fuerit omninò sublata de medio, in enorme totius Cleri dispendium vehementer excrescet. Si Judæus, aut laïcorum vilissimus occiditur, statim supplicio mortis addicitur interfector: si quis verò Sacerdotem, vel Clericum minoris aut majoris statûs occiderit, Ecclesia solâ excommunicatione contenta, aut ut veriùs loquar, contempta materialis opem gladii non requirit.* Tertia secundùm Canones interfectoris Presbyteri pœna est wirgeldus, id est, pœna pecuniaria quæ pro parte solvitur seu componitur Ecclesiæ cui defunctus præfuit, pro parte Episcopo veluti proximiori hæredi qui ipsum Domino sociavit, can. omnes 17. qu. 4. nimirum multa seu compositio pro interfecto Clerico solvebatur Episcopo, ut in legibus Longobardicis multa solvebatur Judici. Percussores tamen Leonis Papæ ejus nominis III. habitâ decies quæstione juxta legem Romanam, ut majestatis rei capite damnati sunt instante Carolo Magno, de quo Adelmar. in ejus vit. Aymoin. libr. 4. cap. 28. non alienæ legis censurâ; causas enim Ecclesiasticas quoad res & personas lege Romanâ disceptari moris fuit. In Anglia percussores Clericorum à Justiciario Regni damnati, non nisi præsente Episcopo, & hoc fuit unum è quatuor Capitulis, quæ petente Petro Leone Legato Sedis Apostolicæ, servanda constituit Henricus II. apud Matth. Paris ad

ann. 1176. *Tertiò, concessit ut interfectores Clericorum convicti vel confessi coram Justiciario Regni præsente Episcopo puniantur.* Imò & nostris placuit percussores Clericorum coram utroque Judice conveniri posse veluti sacrilegos, & locum esse præventioni; Papon. libr. 1. tit. 4. arr. 6. Ægid. Magist. de appellat. tamq. ab abus. cap. 11. Eodem jure violatores emunitatis Ecclesiæ ratione delicti sortiuntur forum Ecclesiæ, & per Episcopum excommunicantur; cap. sicut antiquitùs. can. si quis ex atrio. can. si quis contumax. can. quisquis 17. qu. 4. putà si quis homicidium vel latrocinium perpetraverit in Ecclesiâ, vel intra atrium Ecclesiæ quod gaudet emunitate Ecclesiæ. Atrium sive ambitus Ecclesiæ est area sive spatium quod est circùm Ecclesiam, in majoribus Ecclesiis quadraginta passuum, in minoribus Ecclesiis seu capellis triginta; d. can. sicut. d. can. quisquis. Et hoc est quod canonicum spatium vocitat Innocent. III. epist. 162. registr. 13. Et hoc spatium ita gaudebat emunitate Ecclesiasticâ, ut laïci in eo non sepelirentur, nisi essent majoris dignitatis; Baldric. Noviomens. libr. 3. Chronic. Cameracens. cap. 22. *In atrio tamen, quia major erat villulæ, subterratus.* De laïcis qui vestes suffurati erant in Ecclesiâ tempore Synodi, tamquàm de infractoribus emunitatis Ecclesiasticæ judicandi suas partes esse duxit Basilius: testis ipse epist. 417. ad Commentariensem: *τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἁμαρτανόμενα ὑφ' ὑμῶν προσήκει τῆς πρεπούσης τυγχάνειν διορθώσεως δικαστὰς δὲ περὶ τούτου μὴ παρενοχλεῖσθαι.* *Delicta commissa in Ecclesiis nostram convenit sortiri correctionem, neque Judices propter id molestari.* Eodem jure violatores Treugæ & pacis excommunicandi potestatem habet Episcopus; cap. unic. de Treuga & pace; can. illi qui. 24. qu. 3. quia per eos violatur pactum initum inter Episcopos Galliarum de pace colenda, quod dictum est Treuga Domini, de quo Glaber libr. 5. cap. 1. *Contigit verò ipso in tempore inspirante divinâ gratiâ primitùs in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per universum Galliarum territorium firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem, taliter ut nemo mortalium à feriæ quartæ vespera usque ad secundam feriam incipiente luce ausu temerario præsumeret quidpiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam à quocumque inimico exigere, nec etiam à fidejussore vadimoniam sumere. Quòd si ab aliquo fieri contingeret contra hoc decretum publicum; aut de vitâ componeret, aut à Christianorum consortio expulsus, patriâ pelleretur: hoc insuper placuit universis, veluti vulgò dicitur, ut Treuga Domini vocaretur.* Iisdem juris elementis pactioni pacis initæ inter Philippum Ducem Burgundiæ & Comitem Flandrensem, & Gandavenses apposita est clausula, quòd si quis Clericus hujusmodi pacis conditiones infringeret, conveniretur apud suum Judicem, quasi de pace infractâ; Jo. Frossard. vol. 2. cap. 178. *Item, que si aucune personne d'Eglise*

contrevenoit

contrevenoit à ladite paix, soit baillé à son Ordinaire, pour estre puny comme de paix enfrainte. Hoc jure etiam incendiarios & prædones excommunicare potest Episcopus; can. si quis membrorum. can. pessimam. 23. qu. 8. cap. tua vos, de sentent. excommunicat. cap. 1. de raptor. & incend. Alexandrum ob latrocinium damnatum, qui se non propter maleficium, sed ob nomen Christi persecutionem passum simulabat, in communionem Ecclesiæ non receptum tradit Euseb. libr. 5. cap. 17. *καὶ ἡ ἰδία παροικία αὐτὸν ὅθεν ἦν, οὐχ ἐδέξατο, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν λῃστήν. Attamen propria ac sua unde erat Ecclesia, eum qui latro erat, recipere nolebat.* Etiam alienos Parochianos ob latrocinium & deprædationis causam potest excommunicare Episcopus; can. placuit. can. de illis. 6. qu. 3. quia sunt vagi & acephali, & nullius Diœcesis, ideòque non gaudent securitate Ecclesiæ; d. can. sicut. Eodem demum jure laïci naufragos spoliantes excommunicantur; cap. excommunicationi, de raptorib. cap. cùm dilecti, de accusat. Gregor. VII. libr. 5. epist. 14. *Et quoniam Dei judicio nonnullos naufragio perire cognoscimus, & eos quasi legali jam jure, diabolico imò instinctu, ab his quibus misericorditer sublevari & consolari deberent, deprædari conspicimus; statuimus, & sub anathematis vinculo, ut à prædecessoribus nostris statutum est, jubemus ut quicumque naufragum quemlibet aut bona illius invenerit, securè tam eum quàm omnia sua dimittat.* In Synodo Nannetensi jus naufragii, id est, quicquid naufragio enataret sibi vindicandi, quo ex consuetudine utebatur Comes Britanniæ, ultrò in manibus Episcoporum dimisit, postulans eos excommunicari qui manumissa petere, vel manumissionis plenitudinem imminuere tentarent: quod comprobavit Honorius II. ut videre est apud Hildebert. epist. 65. & 67. Et in causis quæ sunt fori Ecclesiastici, Jurisdictionem suam etiam in laïcos minimè præterire debent Episcopi; Gregor. libr. 5. ind. 14. epist. 43. ad Joannem Episcopum Syracusanum: *Oportet namque filius sacerdotalem vos affectum impendere, & in causis, prout ratio suffragatur, Jurisdictionem Ecclesiæ vestræ minimè præterire.*

CAPUT VIII.

An Novatores Monitoria impetrare possint nomine Procuratoris fisci. An Ordinarius compelli possit à Judice seculari postulantibus Monitoria concedere. An à concessione Monitorii appellandum sit tamquam ab abusu: Profligatur Fevretius & suis telis conficitur.

EPISCOPUS solus, aut ejus Officialis potest concedere Monitoria ad finem revelandi pro rebus casu deperditis, vel furto subtractis; cap. si Sacerdos, de offic. ordinar. Gloss. & DD. in L. civile. C. de furt. Concil. Trid. sess. 25. de reform. cap. 3. Joannes Monach. in cap. 2. num. 33. de Constitut. in 6. Neviranus in Sylv. nupr. verb. monitoriæ. num. 28. Abbates & alii inferiores minimè possunt hujusmodi Monitoria decernere, tamquam minores, quia Monitorium tendit ad excommunicationem quæ est reservata Episcopo; can. corripiantur. 24. qu. 3. cap. cùm non ab homine, de judic. unde dicitur fœlix mucro Episcopi; can. visis 16. qu. 2. Novatoribus non conceditur Monitorium, quia est beneficium Ecclesiæ quod non patet hæreticis: privilegia Ecclesiæ non prosunt hæreticis; L. 1. C. de hæretic. Nov. Justin. 109. cap. 1. Augustin. in Joann. tract. 6. *Leguntur enim leges manifestæ, ubi praeceperunt Imperatores eos qui præter Ecclesiæ Catholicæ Communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis authorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere*; can. quo jure. 8. dist. Monitorium etiam non conceditur excommunicatis, quia à Communione Ecclesiæ alieni sunt; Jo. Monachus. in cap. 2. num. 33. de Constitut. in 6. nulla est societas Christo cum Belial. Verùm an Novatoribus fas sit, impetrare Monitoria sub nomine Procuratoris fisci, Fevret. libr. 7. cap. 2. num. 2. & seqq. post Mornacium tradit hoc usu receptum, nec improbat. Sed absit hæreticos sub sacra imagine Principis latere, & irato Numine perfrui: Ecclesiæ auxilio indignus est, qui Ecclesiam oppugnat; can. dispar. 23. qu. 8. Nec procurator fisci qui est vindex Ecclesiasticæ disciplinæ opem suam debet accommodare hæreticis, nè furoris audacia crescat: Procurator fisci est legitimus accusator, non palpator hæreticorum. Olim in Gallia remoto Ithacio ab accusatione Priscilliani, fisci patronum apposuit Maximus; Sulpit. Sever. histor. sacr. libr. 2. *Cæterùm Ithacius videns quàm invidiosum sibi apud Episcopos foret, si accusato etiam postremis rerum capitalium judiciis astitisset,*

etenim iterari judicium necesse erat, subtrahit se cognitioni frustrà calido jam scelere perfecto: at tum per Maximum accusator apponitur Patricius quidam fisci patronus. Adde cùm in Galliâ nemini liceat agere vel excipere per Procuratorem, præterquàm Principi maximè in criminalibus; quonam jure licebit Novatoribus agere per Procuratorem regium? Singulare Religiosorum Mendicantium beneficium est, quòd omnibus abdicatis, etiam defensione sui, non audiuntur in foro nisi per Procuratorem Regium. Quàm fœda rerum confusio, si Hæretici de privilegiis certent cum Ecclesia, & unitatis larvam præferant unitate patroni & defensoris! Novatores non probantur, sed tolerantur propter bonum pacis, certis depactis conditionibus, à quibus nihil amplius eis sperandum est. Non jure igitur per interpositam personam expetunt Monitoria ab Ecclesiastico Judice, quæ per se non essent impetraturi: quod enim directò prohibetur, per indirectum licere non potest; L. scire. §. 1. ff. de tutor. & curator. dat.

An verò Episcopus, vel ejus Officialis compelli possit postulantibus Monitoria concedere, Fevret. ecd. cap. num. 9. de Ecclesiasticæ Jurisdictionis internecione ubique ovans & triumphans voluit eum compelli captione pignorum; quod omninò bonis ferendum non est. Cùm enim Monitorii datio tendat ad excommunicationem, quæ infligi non potest nisi causâ cognitâ, & pro graviori delicto; can. nemo Episcoporum. 11. qu. 3. non est cogendus Judex Monitorium mittere, sed res relinquenda est arbitrio & conscientiæ Judicis; alioquin Episcopus cogeretur infligere excommunicationem sine cognitione causæ ad libidinem Judicis secularis, & excommunicatio non esset ampliùs gladius spiritualis, sed potiùs prophanus & servilis: Jurisdictio Ecclesiastica & civilis sunt duæ Jurisdictiones omninò distinctæ; can. duo sunt. 96. dist. una alteri opem & auxilium ferre debet, non ancillari tamquàm vile mancipium. Nec ferendum est quod vult Fevret. libr. 7. cap. 2. num. 13. & 14. Episcopum esse nudum ministrum, & executorem expeditionis Monitorii. Hujus enim concessio non est officium servile Judicis Ecclesiastici, sed actus merè judicialis qui causæ cognitionem desiderat, & liberum animi arbitrium: Et ita rectè definivit Synodus Tridentina. d. cap. 3. Episcopum non posse compelli à quovis Judice seculari Monitoria concedere, sed totum hoc in ejus arbitrio & conscientia positum esse. Episcopus quidem causâ cognitâ tenetur Monitorium postulantibus concedere, si justa ei videatur causa id faciendi; & si deneget, ab eo potest appellari ad Superiorem, id est, ad Metropolitanum, ut optimè docet Joannes Monachus in d. cap. 2. num. 96. Barbos. de offic. & potest. Episcop. allegat. 96. n. 4. Sed nulla hîc subest ratio appellandi tamquàm ab abusu; non sine injuriâ poscitur remedium extraordinarium adversùs Ecclesiam, cùm ordinarium pateat;

frustrà postulatur à Principe, quod de jure communi obtineri potest; L. Imperatores. ff. de reb. auctor. judic. possidend.

Quòd etiam ab ipsa concessione Monitorii appellari possit tamquàm ab abusu, ita pronunciavit Fevretius eodem loco, & velut rota semel impulsa quiescere nequit, semel propositam sibi appellationem tamquàm ab abusu in omnibus sibi fingit. Æquior Senatus Tolosanus, si fortè Monitorium non ritè & generalibus verbis conceptum sit, non recipit appellationem tamquàm ab abusu, sed aditur per simplicem libellum viâ cassationis, ut loquuntur. Et Fevretius ipse cùm ait ab expeditione Monitorii tamquàm ab abusu appellari licere, sibi contrarius est; si enim verum esset, quod non jure tamen dixit, Episcopum nudum esse ministrum & subscriptorem Monitorii, nudum executorem mandati seu præcepti Judicis secularis, ab eo appellari penitùs fas non esset: ab executore non appellatur nisi modum excedat; L. 1. C. quor. appellat. non recipiantur, nec quicquam est quod imputetur Episcopo qui Monitorium concessit, vel potiùs paruit publico Judici cui necessitatem parendi habuit, si credendum est homini nimis seculari.

CAPUT IX.

An Episcopo liceat mutare modum sacri Servitii debiti ex pacto, vel contractu inter Plebanum & Parochianos. Impugnatur Fevretius.

JURE Pontificio Judex Ecclesiasticus si adeatur, solet cognoscere etiam de rescissione contractuum adversùs laïcos; cap. constitutus, de in integr. restitut. cap. cùm te, de re judicat. cap. pen. de reb. Eccles. alienand. quia Ecclesiâ ad se confugientes non solet repellere; can. 1. & seqq. 87. dist. Aufrer. de potest. Eccles. sup. laïcos. n. 55. & hoc est quod ait Nicolaus I. in epist. ad Carolum Caluum jam à nobis laudata: *Ecclesiæ refugium quærens, Ecclesiasticum judicium semper expetens, submitti non debet seculari judicio.* Tamen jure quo utimur, Judex Ecclesiasticus non cognoscit de executione vel rescissione Contractuum, quia Contractus muniuntur sigillo regio, quod Judici regio tribuit Jurisdictionem exequendi & rescindendi Contractus. Quæsitum est an Episcopo liceat immutare modum sacri Officii quo ex Contractu tenebatur erga Parochianos. Fevret. libr. 4. cap. 11. refert judicatum, id Episcopo fas non esse

absque abusu. Sed si verum & æquum amamus, nihil vetat Episcopum mutare modum Servitii in stipulatum deducti inter Plebanum & Parochianos, triplici ratione. Prior est, quòd omnes Ecclesiæ cujusque Diœcesis sunt in potestate Episcopi; can. omnes Basilicæ 16. qu. 7. & consequenter in his ea omnia quæ pertinent ad divinum Officium, spectant ad dispositionem Episcopi; can. altaria, de consecrat. dist. 1. Secunda est, quòd legatum ad piam causam relictum, si pecunia non sit sufficiens & idonea, vel aliam ob causam voluntas defuncti commodè impleri non possit, ab Episcopo converti potest in aliam piam causam; L. legatum ff. de usufruct. legat. L. si quis ad declinandum. §. sin autem. C. de Episc. & Cleric. Conc. Trident. sess. 22. de reformat. cap. 6. Guid. Pap. qu. 556. Benedict. in cap. Raynut. in verb. reliquit. num. 17. Nihil igitur obstat Episcopo, quin causâ cognitâ possit mutare Servitium seu obsequium debitum ex pacto vel contractu, cùm non prohibeatur mutare id quod debetur ex testamento, quod est magis favorabile propter favorem novissimarum voluntatum. Nihil enim est quod magis hominibus debeatur, quàm ut supremæ voluntatis, postquàm jam aliud velle non possunt, liber sit stylus, & licitum quod iterum non redit arbitrium; L. 1. C. de SS. Eccles. L. 4. C. Th. de Episc. & Cleric. Tertia est, quòd etsi Episcopus demutet formam & modum Servitii, non tentat vel rescindit contractum, quia non inspicit onus servitii velut obligationem quæ continetur contractu; sed illud spectat per se seorsim à contractu velut spirituale officium, cujus ipse est naturalis & legitimus arbiter; si onus servitii sit immodicum & nimis grave, contractus non rescinditur, sed onus minuitur vel rejicitur, proinde ac si de eo nihil actum; quę facta enim lędunt pietatem, nec facere nos posse credendum est; L. filius qui ff. de condit. institut. Imò & cognitio de concordia inter Clericos inita super Beneficio Ecclesiastico spectat ad Judicem Ecclesiasticum, & ita judicatum non negat Loët. in litt. C. num. 43. Ratio est, quia ex concordiâ nascitur actio personalis inter Clericos super re spirituali, quæ omnino est fori Ecclesiastici tum ratione rei, tum personarum.

CAPUT X.

An Episcopus cognoscat de Jurejurando & Perjurio. Jusjurandum apponi solebat omnibus Contractibus.

JURE Pontificio etiam Episcopus cognoscit de Juramento, an licitum sit & obligatorium; & de Perjurio inter laïcos; cap. ea te. cap. intellecto, de jurejurand. cap. licet, eod. tit. in 6. Jo. Chrysostom. in Act. Apostolor. homil. 9. κατορθώσατε τούτους τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ὅρκους, τοὺς δὲ μὴ πειθομένους, πάντας ἐμοὶ ἀγάγετε. *Emendate juramenta forensia, eos autem qui non obtemperant, omnes mihi indicate.* Cognitio jurisjurandi pertinet ad Episcopum propter religionem jurisjurandi, quod totum sacrum, quia præstatur per Deum tactis sacrosanctis Evangeliis, & in Ecclesia; L. generaliter. §. in omnibus. C. de reb. credit. & jurejurand. Inter damnatissima capitula condita ab Henrico II. Rege Anglorum quæ nefandi schismatis causa fuêre, unum fuit inprimis nè Episcopis liceret punire Diœcesanos de perjurio, vel fide læsa; Jo. Sariiber. epist. 159. *Hæc capitula inprimis damnata sunt, quòd non valeat Episcopus coërcere aliquem Parochianorum pro perjurio, vel fide læsa.* Episcopis Normanniæ duritiè temporum intercepta, edicto Richardi I. Regis Anglorum restituta est cognitio juramenti & perjurii; Matth. Paris ad ann. 1190. *Circa dies istos Ecclesia Dei in Normannia de longo servitutis jugo liberata est, glorioso Rege Richardo annuente, & omnia disponente: inprimis terminatum est & à Rege concessum, &c.* Et paulò post: *Item generaliter omnes de fidei læsione, vel juramenti transgressione quæstiones, in foro Ecclesiastico tractabuntur.* Nec invidiosum esse debet istud jus Episcopale; nam & inter Gentiles Imperator tamquam Pontifex Maximus cognoscebat de viribus jurisjurandi, & jusjurandum remittere solebat; Papirius in L. Imperatores. ff. ad Municipal. *Imperatores Antoninus & Verus rescripserunt gratiam se facere jurisjurandi ei qui juraverat se ordini non interfuturum, & postea Duumvir creatus esset.* Et Tranquill. in Tiberio. cap. 35. *Equiti Romano jurisjurandi gratiam fecit, ut uxorem in stupro generi compertam dimitteret, quam se numquam ante repudiaturum juraverat.* Inde pejerasse non videtur cui remissum est jusjurandum à Lege vel Principe; L. ult. ff. qui satisd. cogantur. L. adigere §. ult. ff. de jur. patronat. Et eodem jure utitur Romanus Pontifex; cap. cùm ex injuncto, de nov. oper. nunciat.

Olim tanta erat jurisjurandi religio, ut jusjurandum omnibus Con-

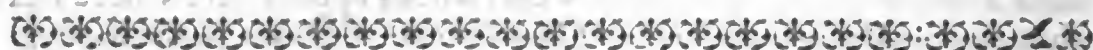
tractibus apponeretur, quo fides contractûs religione jurisjurandi tutior esset; Gregor. Nazianzen. orat. 40. εἰ γὰρ ταῖς πρὸς ἀνθρώπους ὁμολογίαις ἐμπεδοῦ Θεὸς μέσος, ἡλίκος ὁ κίνδυνος ὧν πρὸς αὐτὸν ἐθέμεθα τὸν Θεὸν τῶν συνθηκῶν παραβάτας εὑρεθῆναι. *Nam si ad hominum pacta Deus medius adhibetur, quantum periculum fœderum quæ cum Deo ipso contraximus, transgressores inveniri.* Hac occasione usu evenit, si fides secularibus, ut Episcopi cognoscerent de Contractibus & de feudis propter juramenti vinculum in his interpositum; cap. novit, de judic. Hac de causa vetitum, nè jusjurandum Contractibus apponeretur, neve ulla ejus ratio in judiciis haberetur, nè hoc obtentu secularis Jurisdictio evacuaretur, quoniam jusjurandum non debet esse vinculum iniquitatis; can. inter cætera. 22. qu. 4. cap. quanto, de jurejurand. Benedict. in cap. Raynut. in verb. duas habens filias. num. 1247. Pasquier. libr. 3. cap. 3.

CAPUT XI.

An Episcopus cognoscat de jure Patronatûs inter laïcos.

JURE Pontificio Episcopus de jure Patronatûs cognoscit etiam inter laïcos, quia licet jus Patronatûs non sit merè spirituale, quatenus potest possideri & præscribi per laïcos, tamen est adnexum spirituali, & sapit spiritualitatem; cap. quanto, de judic. cap. de jure, de jure Patronat. cap. præterea, de transact. Moribus nostris causa juris Patronatûs spectat ad Judicem laïcum, quia depravato ferè rerum omnium sensu, jus Patronatûs ratione personarum quæ hujusmodi jure utuntur, vel prædiorum quibus cohæret, magis spectatur ut temporale quàm ut spirituale; Covarruv. pract. quæst. cap. 36. Gayll. 1. practic. observ. 38. Jo. Gallus: qu. 327. Aufrer. de potest. secular. regul. 4. fall. 21. Rebuff. in quib. casib. Judex secular. num. 21. Nec ea Ecclesiæ labes peculiaris fuit Galliæ: jam olim enim Ecclesiam Anglicanam infœliciùs pessumdedit, & hæc fuit materia schismatis inter Henricum II. Regem Anglorum & Thomam Cantuariensem Episcopum, quod tandem ejus martyrio cruentatum. Inter capitula enim condita à prædicto Rege in necem libertatum Ecclesiæ unum inprimis fuit, ut causæ juris Patronatûs spectarent ad Judicem laïcum; Matth. Paris ad ann. 1164. *De advocatione & præsentatione Ecclesiarum, si controversia emerserit inter laïcos, vel inter laïcos & Clericos, vel inter Clericos; in curia domini Regis tractetur & terminetur.* Et hoc juris deinceps à Regibus Anglicis tenaciter vindicatum testatur

asperior epistola Eduardi III. ad Clementem VI. Pontificem conquerentis de provisionibus Pontificiis Beneficiorum Angliæ, quæ passim fiebant Italis & peregrinis in fraudem patronorum, quam intexuit Thomas walsingan. in ejus vita ad ann. 1343. *Nam jus Patronatûs, quod nos & fideles nostri in talibus obtinemus beneficiis, enervatur; curia nostra in qua dumtaxat causæ super jure Patronatûs dictorum Beneficiorum tractari debent, eluditur, & sic jura Coronæ nostræ tam probrosè quàm damnosè depereunt.*

CAPUT XII.

Episcopus est executor Testamentorum & legatorum piorum. An cognitio de feudo eleemosynæ pertineat ad Episcopum. Notatio vocis, Eleemosyna. *Legales homines quinam dicantur.*

Utroque jure Episcopus est legitimus executor Testamentorum & legatorum piorum, si alii executores testamento designati non sint, vel sint in mora exequendæ voluntatis defuncti; L. nulli. C. de Episc. & Cleric. cap. nos quidem, de testament. quod instauratum est à Conc. Trident. sess. 22. de reformat. cap. 8. Nec id jus novum & invidiosum; nam & veteri jure Pontificio si testator monumentum sibi fieri jussisset, Principali vel Pontificali autoritate hæredes compellebantur ad obsequium supremæ voluntatis; L. hæreditas. §. 1. ff. de petit. hæredit. Pio consilio Episcopis datur executio novissimarum voluntatum de piis dispositionibus, nè hæredum negligentiâ caducæ & irritæ jaceant. Alibi tamen Episcopus tuitionem testamentorum, id est, curam exequendi ea suscipere vetatur; Conc. Carthag. IV. can. 18. can. Episcopus. 88. dist. nè à lectione, oratione & prædicatione verbi Dei avocetur. Utroque jure etiam Episcopus potest mutare legata pia in aliam piam causam, si voluntas defuncti commodè impleri non possit; L. legatum. ff. de usufr. legat. L. si quis ad declinandum. C. de Episc. & Cleric. præter alios proximè adductos. Alexander Consil. 73. vol. 3. Capell. Tolosan. qu. 26.

Lege Anglicâ pariter cognitio feudi vel prædii de eleemosynâ, id est, prædii Ecclesiastici pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, ut in capitulis quæ redacta sunt ab Henrico II. anno 1164. apud Matth. Paris in ejus vita: *Si calumnia emerserit inter Clericum & laicum, vel è converso, de ullo tenemento quod Clericus velit ad eleemosynam trahere, vel laicus ad laicum feudum; per recognitionem duodecim legalium hominum, juxta capitalis Justiciarii*

sticiarii Regis considerationem terminabitur, utrum tenementum sit pertinens ad eleemosynam, sive ad laïcum feudum, coram Justiciario Regis: & si recognitum fuerit ad eleemosynam pertinere, placitum erit in curia Ecclesiastica, &c. Et in concessione Richardi I. facta in gratiam Ecclesiæ Rothomagensis & aliarum Normanniæ, anno 1190. apud eundem Matth. Paris: *Item nulla fiet recognitio in foro seculari, si chartâ vel alio modo eleemosynatam esse possessionem viri Ecclesiastici probare poterunt, sed ad Ecclesiasticos Judices remittuntur.* Eleemosynata possessio dicitur hîc quæ concessa est Ecclesiæ, eleemosynæ titulo: sic vocat ea ætas quamcumque oblationem quæ fit Ecclesiæ, ut denarium S. Petri, quod fuit vectigal ab Ina & Offa Regibus Anglorum in singula tecta impositum, in gratiam Ecclesiæ Romanæ; Roger. Hoveden. ad ann. 886. *Hoc anno Ethoes Comes Vvíltunensium eleemosynam Regis Elfredi detulit Romam:* & eleemosynam pro aratris, in epist. Canuti Regis Angliæ apud Ingulphum in Chronic. Croyland. & apud Vvillelm. Malmesb. 2. de gest. Reg. Anglor. cap. 11. *Omnia debita quæ secundùm legem antiquam debemus, sint persoluta, scilicet eleemosyna pro aratris.* Et Synod. Vernens. can. 23. *Ecclesiarum causas audiant & definiant in eleemosyna domini Regis.* Vvillelm. Tyrius libr. 9. cap. 8. de Godefrido Bullionio: *Castrum unde ei cognomen erat, Bullionem Ecclesiæ Leodiensi in perpetuam eleemosynam concessit habendum.* Robert. Mont. in suppl. Sigebert. ad ann. 1176. *Promovit chartam & sigillum omnium eleemosynarum Ecclesiæ.* Recognitio an feudum seu prædium sit de eleemosynâ, id est, quæstio facti an prædium sit Ecclesiasticum, traditur hominibus legalibus. Legales homines sunt viri probi & idonei æstimatores rerum; Hoveden. in Richardo I. *Idem verò qui electi fuerant & constituti ad hoc negotium Regis faciendum, statuerunt per æstimationem legalium hominum uniuscujusque carrucæ Vvannagium centum acras terræ.* Idem Guillelm. Neubrigens. libr. 5. cap. 1. *Hi sunt qui in foro dicuntur probi & legales homines*; vulgò, *Preud'hommes.* Sed ubi semel compertum est per legales homines prædium esse de eleemosyna, non negatum cognitionem hujusmodi prædii pertinere ad Ecclesiasticum Judicem, propter meritum piæ causæ. Multò iniquiùs cum Ecclesia agitur moribus nostris, quibus cognitio legatorum ad piam causam adversùs laïcos est fori secularis, & si laïcus legati pii nomine conveniatur apud Judicem Ecclesiasticum, appellatur tamquam ab abusu; de quo Jo. Gall. qu. 9. 26. 212. Aufrer. in decis. Capell. Tolos. qu. 214. Rebuff. in quib. casib. Jud. secular. Tiraquell. 15. privileg. piæ causæ. Chopin. de sacra polit. libr. 2. cap. 5. num. 18.

CAPUT XIII.

An Episcopus cognoscat de re Funeraria. Legum antiquarum emendatio.

COGNITIO de Funeribus, monumentis & mortuariis pertinet ad Judicem Ecclesiasticum; Panormitan. & alii in cap. quanto, de Judic. Rebuff. in quib. casib. Judex secular. num. 6. Duar. de sacr. Eccles. minister. libr. 7. cap. 6. multis argumentis. Primum est, quòd sepulchra sunt loca religiosa, & illatione mortui locus fit religiosus; L. 2. ff. de religios. imò sepulchra sunt quid sacrum, terra enim humando mortuos sacros facit; Plin. libr. 2. cap. 63. de Terra: *Novissimè complexa gremio jam à reliquâ naturâ abdicatos, tum maximè ut mater operiens, nullo magis Sacramento quàm quo nos quoque sacros facit.* Secundum est, quòd monumentorum extruendorum vel reficiendorum cura spectat ad cognitionem Pontificum, quia ad religionis causam pertinet: unde si testator monumentum sibi fieri jusserit, hæredes Principali vel Pontificali autoritate compelluntur ad obsequium supremæ voluntatis; L. hæreditas. §. 1. ff. de petit. hæredit. & si monumentum refectione indigeat, non potest deponi reficiendi causâ sine decreto Pontificum; L. 2. C. Th. de sepulchr. violat. nè religio quæ jam occupavit locum, violetur: & hoc est quod eleganter dictum est in L. ult. ff. de mort. inferend. si religiosus locus jam factus sit, Pontifices explorare debere, quatenus salvâ religione desiderio reficiendi operis medendum sit. Et pariter ossa seu reliquiæ defunctorum non possunt transferri sine decreto Pontificum, seu jussu Principis; L. ossa. ff. de religios. L. 3. §. non perpetuæ, de sepulchr. violat. quò spectat veteris monumenti inscriptio quæ legitur apud Joseph. Scaliger. Ausonianar. lection. libr. 1. cap. 12. *Reliquiæ trajectæ ex permissu collegii Pontificum piaculo facto.* Commodi cadaver jam sepultum erui jussit Cingius Severus Pontifex non sine collegio Pontificum; Lamprid. in Commodo: *Cingius Severus dixit, Injustè sepultus est: quia Pontifex dico, hoc collegium Pontificum dicit.* Si hæc inter Gentiles, non deterior debet esse sacerdotii ratio inter Christianos, quibus verum Numen, verum & proprium habet Sacerdotem. Tertium est, quòd sepultura est quid spirituale, & dignum Sacerdotum curâ & religione: ideò pro sepulturâ nè quicquam exigatur, vetatur, salvis piis consuetudinibus; cap. abolendæ, de sepultur. cap ad Apostolicam, de Simon. & quarta funerum debetur Ecclesiæ parœciali

tamquam jus canonicum : & hoc est quod intelligitur per hujusmodi clausulam, salvâ justitiâ Ecclesiarum ; cap. certificari, de sepultur. can. quicumque. 16. qu. 7. & hoc jure moris fuit Episcopos in lustranda Diœcesi cognoscere de sepulturis. Hugo Dunelmensis Episcopus cùm peragrans Diœcesim in quopiam Monasterio observasset tumulum pallio serico velatum, lampadibus & facibus accensis illustrem, & audisset esse tumulum Rosimundæ quæ fuerat concubina Henrici II. Regis Anglorum, dejici jussit, & extra Ecclesiam locari ; Roger. Hoveden. in Richardo I. ad ann. 1191. *Eodem anno Hugo Lincolniensis Episcopus faciens visitationes suas per domos Ecclesiarum religiosarum in sua Diœcesi, venit ad Abbatiam Sanctimonialium de Godestone, quæ est inter Oxoniam & Wodestoc ; & cùm intrasset Ecclesiam ut oraret, vidit tumbam in medio ante altare sericis pannis velatam, & lampadibus & cereis circumdatam, & quæsivit cujus esset tumba ; & dictum est ei illam esse tumbam Rosamundæ quæ quondam extiterat amica Henrici Regis Angliæ filii Mathildis Imperatricis, & quòd ipse pro amore illius multa bona Ecclesiæ illi fecerat : & respondit Episcopus, Tollite eam hinc, quia scortum fuit, & sepelite eam extra Ecclesiam cum cæteris, nè Christiana religio vilescat, &c.*

Media sententia actionem funerariam esse mixti fori, & in ea locum esse præventioni Sed proh dolor ! hujusmodi actio omnino transiit ad forum civile, ex quo Constitutione regiâ anni 1539. Judici Ecclesiastico adempta est cognitio de actionibus personalibus laïcorum nisi in merè spiritualibus, hac ratione quòd actio funeraria est actio personalis, cùm nascatur ex tacito contractu qui cum defuncto initus intelligitur ; L. 1. ff. de religios. Olim inter Gentiles rei funerariæ cognitio fuit penès Pontifices & Principem, quòd ipse Pontificem Maximum se gereret : non alio titulo Princeps funerum cognitionem sibi communem fecit cum Pontificibus, quàm quia Pontificatûs apex eâ tempestate principatui conjunctus erat. Hodie Sacerdotio ab Imperio sejuncto, quo jure Magistratus civiles qui vices Principis gerunt, ea quæ sunt Sacerdotii retinere & usurpare non dubitarunt ? Unicus titulus hujusce juris nova Constitutio anni 1539. Paulò ante eam aliter judicavit juris antiqui tenacior Senatus Parisiensis anno 1528. die 4. Martii, laïcos à parocho conveniendos pro justis funerum quæ præstarentur ex laudabili consuetudine : testem habemus Rebuffum loco supra laudato. Unde igitur tam repentina facta sit mutatio & conversio rerum, non video. Leges quæ pertinent ad religionem & Ecclesiam, æternas & immutabiles esse oportet, cùm habeant causam æternam & immutabilem : harum semper viridis est observantia, ut eleganter dicitur in L. 5. C. de Hæretic.

Placeat igitur Christianissimo Regi Ludovico Theodato, durioti

Constitutioni modum imponere, & jura antiqua, quibus Ecclesia cum regno fœliciter tot seculis coaluit, restituere. Placeat tanto Principi legem temperare, quam haud dubiè emendaturus fuisset, nisi durities seculi & secularium malignitas obstitisset. Non erubescenda Principi legum correctio, quin imò digna Principe rerum omnium in melius restitutio. Nonnè Imperatores tot leges antiquas experimentis edocti, suis Constitutionibus abrogarunt vel emendarunt? Hoc argumento Imperatores ad tollendas nequissimas Leges adversùs Christianos promulgatas provocat Tertullian. Apologetic. cap. 4. *Nonnè & vos quotidiè experimentis illuminantibus tenebras antiquitatis, totam illam veterem & squalentem sylvam legum novis principalium rescriptorum & edictorum securibus ruslatis & caditis? Nonnè vanissimas Papias leges, quæ ante liberos suscipi cogunt, quàm Juliæ matrimonium contrahi, post tantæ autoritatis senectutem, heri Severus constantissimus Principum exclusit &c?*

CAPUT XIV.

Episcopi habent censoriæ Jurisdictionis imaginem in Magistratum. Magistratibus cur denegaretur communio Ecclesiastica, priusquàm litteras communicatorias accepissent ab Episcopo.

JURISDICTIO Ecclesiastica & civilis sunt omninò distinctæ & segreges; can. duo sunt. 96. Utriusque fori Judices suis terminis contenti esse debent, ita ut unus in alterius fines non irruat; can. Ecclesias. 13. qu. 1. Hac juris œconomiâ Judex Ecclesiasticus non habet Jurisdictionem in laïcos in rebus civilibus: si tamen Præses vel Rector Provinciæ negligat jus dicere Provincialibus, licet eis adire Episcopum; Nov. Justin. 86. cap. 1. Et Constitutionibus Pontificiis, cessante Judice seculari ob ejus moram & negligentiam lis transfertur ad Episcopum, & quasi jure devoluto laïcis apud eum agere, vel conveniri licet; cap. ex transmissa. cap. licet. cap. ex tenore, de foro competent. can. administratores. 23. qu. 5. E converso Clerici in causis pecuniariis priùs conveniuntur apud Episcopum, sed eo nequeunte propter occupationes sacras vel nolente judicare, lis transit ad Judicem civilem; Nov. Justin. 83. cap. 1. quam Gratianus non omisit in can. si quis cum Clerico. 11. qu. 2. Aliter tamen jure Pontificio Clericis à suo Judice ob defectum justitiæ non licet migrare ad Judicem secularem;

cap. qualiter, de Judic. Episcopis etiam fuit penè censoria Jurisdictio in Magistratus, & jus eos monendi & corripiendi; & si moniti ad meliorem frugem non redirent, fas fuit eos denunciandi Principi & excommunicandi; Synod. Tolet. III. can. 18. *Sint enim prospectores Episcopi secundùm regiam admonitionem, qualiter Judices cum populis agant, ut ipsos præmonitos corrigant, aut insolentias eorum, Principum auribus innotescant. Quòd si correptos emendare nequiverint; & ab Ecclesia, & à Communione suspendant.* Et Synod. Tolet. IV. can. 31. *Episcopi in protegendis populis ac defendendis, impositam à Deo sibi curam non ambigant. Ideoque dum conspiciunt Judices ac Potentes, pauperum oppressores existere, priùs eos sacerdotali admonitione redarguant, & si contempserint emendari, eorum insolentiam Regis auribus intiment, ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, regalis potestas ab improbitate coërceat.*

Quanta & magisteria penè fuerit potestas Episcoporum in Magistratus etiam majores, his argumentis intelliges, quòd Præsides initio administrationis jurabant apud Episcopum quòd pecuniam suffragii nomine non dedissent, & accepto successore compellebantur quinquaginta dies morari in Provincia, ut omnes conventiones & querelas Provincialium exciperent præsente Episcopo, & causam summariè sine scripto examinante; Nov. Justin. 8. cap. 9. & 14. Imò & melioribus seculis, Magistratibus qui cum jure gladii essent propter exercitionem capitalium judiciorum denegabatur communio Ecclesiastica, priusquàm accepissent litteras communicatorias ab Episcopis; Synod. Arelatens. I. can. 7. *De Præsidibus qui fideles ad Præsidatum prosiliunt, placuit ut cùm promoti fuerint, litteras accipiant Ecclesiasticas communicatorias; ita tamen ut in quibuscumque locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, & cùm cœperint contra disciplinam agere, tunc demum à communione excludantur.* Magistratibus non denegabatur communio, nè impunita manerent crimina, sed eis non patebat sine indulgentia, id est, sine litteris communicatoriis Episcopi; Ambros. epist. 59. ad Studium: *Ideò majores maluerunt indulgentiores esse circa Judices, ut dum gladius eorum timeretur, reprimeretur scelerum furor; & non incitaretur: quòd si negaretur communio, videretur criminosorum vindicata pœna. Maluerunt igitur priores nostri, ut id in voluntate magis abstinentis, quàm in necessitate sit legis.*

CAPUT XV.

Episcopi passim electi Arbitri litium inter laïcos. Consensus exterorum Principum in judicium Gallicanæ Ecclesiæ.

TANTA fuit reverentia Fidelium, & consensio animorum in Episcopos tamquam Patres & Pastores spirituales, ut passim omissis Judicibus civilibus, Episcopos communi consensu de rebus etiam prophanis in arbitros eligerent absque invidia Judicum. In lite vindiciarum de lacu inter duos fratres arbiter sumptus Gregorius Thaumaturgus Neocæsariensis Episcopus, judicandi causâ in rem præsentem venit, ut moris erat in judicio vindicationis; Gregor. Nyssenus in ejus vita: γίνεται οὖν τῆς δίκης κύριος ὁ διδάσκαλος, καὶ κατὰ τὸν τόπον τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ νόμοις ἐκέχρητο πρὸς τὴν δίαιταν. *Litis fit dominus magister, qui cùm ad locum de quo controversia erat venisset, suis ipsius legibus utebatur ad judicium, nempe suasoriis verbis reconciliationis.* Derelicto Judice civili arbiter electus Ambrosius Episcopus inter Marcellum Episcopum & ejus sororem; testem habemus ipsum Ambrosium epist. 25. *Nam cùm ipse arguerem quòd adhuc inter vos maneret veternosum jurgium, cognoscendi mihi necessitatem partes imposuerunt. Erubui recusare, fateor, cùm præsertim togati utriusque partis invicem se lacesserent, dicentes ut meo sub examine liqueret, cui parti majora juris vel justitiæ suffragia forent. Quid plura? Cùm jam conclusi essent dies, & paucarum horarum superesset spatium, quibus tamen alia audiret Præfectus negotia; petierunt causæ patroni prorogari paucorum dierum tempora, ut ego residerem cognitor. Tantus ardor erat Christianis viris, nè Præfectus de Episcopi judicaret negotio.* Et paulò post: *Recepi cognitionem, ita tamen ut compositionis essem arbiter.* Vix adiri potuisse Ambrosium ob districtionem causarum, dolet Augustin. L. 6. Confess. cap. 3. *Discedebamus, & conjectabamus eum parvo ipso tempore, quod reparandæ menti suæ nanciscebatur, feriatum ab strepitu causarum alienarum, nolle in aliud avocari.* Quid? ipse Augustinus cognitione litium inter laïcos se fatigari queritur non uno loco; ut libr. de opere Monachor. cap. 29. *Multò mallem per singulos dies certis horis, quantum in benè moderatis Monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & cæteras horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de divinis litteris agendum liberas, quàm tumultuosissimas perplexitates causarum alienarum pati de negotiis secularibus vel judicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis: quibus nos molestiis idem*

affixit Apostolus, non utique suo, sed ejus qui per eum loquebatur, arbitrio. Idem signat & ipse de verb. Apostoli Sermon. 24. *Fratres mei, in causis & in negotiis vestris, quando ad nos judicanda veniunt, si homini Christiano dico, ut pro tempore redimendo perdat aliquid suum; quantò majore curâ & fiduciâ debeo dicere ut reddat alienum?* De Augustino idem testificatur Possidius in ejus vita cap. 19. *Interpellatus ergo Beatus Augustinus à Christianis, vel à cujusque secta hominibus, causas audiebat diligenter ac piè; & eas aliquandò usque ad horam refectionis, aliquandò autem totâ die jejunans, semper tamen noscebat & dirimebat, &c.*

Ab aliis Episcopis idem judicandi officium susceptum indicat & Augustin. de Doctrinâ Christianâ libr. 4. cap. 18. *Sanè si moneremus homines, quemadmodum ipsa negotia secularia vel pro se, vel pro suis apud Ecclesiasticos Judices agere deberent, rectè admoneremus ut agerent tamquam parva submissè.* Se ægrotare, & causarum mole opprimi queritur & Gregor. Nazianzenus epist. 88. ἐμὲ γὰρ ἡ νόσος κατέχει καὶ πλέον τοῖς πράγμασι συντριβόμενον. *Nam me morbus detinet, & magis negotiis afflictatum.* Litibus inter laïcos judicandis magnam autoritatem quæsiisse memoratur Cyrillus Episcopus Alexandrinus, ita ut Orestis Præfecti Ægypti livorem & odium hac de causâ in se moverit, quòd illi videretur multa quæ essent suæ Jurisdictionis ad se pertrahere; de quo Socrat. libr. 7. cap. 13. & Nicephor. libr. 14. cap. 14. Quid? & ipse Gregorius I. Summus Pontifex totius Ecclesiæ curis implicitus, non desiit etiam inter laïcos arbitri officio fungi, & litibus componendis operam dare, nè rixis & altercationibus privatorum pax Reipublicæ & Ecclesiæ dissolveretur; de quo ipse sub initio Pontificatûs libr. 1. epist. 5. *Sub colore Episcopatûs*, inquit, *ad seculum sum reductus. Undique causarum fluctibus quatior, ac tempestatibus deprimor.* Iisdem studiis Gallarum Episcopi inter Clericos vel laïcos etiam de rebus temporalibus arbitrorum munus non respuêre. Inter Beccensem Abbatem & Molismenses Monachos arbitrium de spolio suscepit Ivo Carnotensis Episcopus; Auctor mihi est ipse epist. 9. *Sed Abbas Beccensis cognoscens & erubescens inordinatam spoliationem factam Molismensibus à quibusdam Neophytis monachis suis, multùm me rogavit, ut vel pacem inter eos componerem, vel justè inter eos decernerem.*

Quanti fuerit in animis omnium judicium Ecclesiæ Gallicanæ, vel hoc argumento intelliges, quòd in ea quæstione quæ orta est inter Henricum II. Regem Anglorum, & Thomam Cantuariensem Episcopum, Regem paratum fuisse se subjicere judicio Ecclesiæ Gallicanæ tradit Matth. Paris ad ann. 1169. *Rex autem Anglorum coram Rege Francorum, ut asserebat, Archiepiscopo satisfacere paratus erat, vel si contendere vellet, judicium in Palatio Parisiensi subire, Gallicanâ Ecclesiâ ponente partes suas,*

seu Scholaribus diversarum Provinciarum æquâ lance negotium examinantibus. Jure Cæsareo & Pontificio obveniente. Sacerdotio arbiter sumptus non cogitur quidem sententiam dicere, nè à sacris avocetur; L. non distinguemus. §. Sacerdotio. ff. de recept. arbitris. cap. præsentata, de testib. Et Constitut. Justiniani Episcopis certè adempta est ordinaria Jurisdictio inter laïcos in rebus civilibus, verùm arbitraria eis non denegatur inter volentes; L. sancimus. §. vos autem. C. de Episc. & Cleric. & Valentiniani Novella de Episcopali judicio, sublatâ Episcopis omni Jurisdictione ordinariâ inter Clericos vel laïcos, arbitrariam inter volentes non attigit.

DE

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA TUENDA ADVERSUS INSULTUS

Auctoris tractatûs de Abusu, & aliorum.

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Ordo & processus judiciorum Ecclesiasticorum. In his solemnia juris remittuntur.

X his quæ superioribus libris dicta sunt, facilè intelleximus quænam esset vis & potestas Jurisdictionis Ecclesiasticæ, tam in laïcos quàm in Clericos: nunc animum subit non intempestivum consilium explorandi quem servari oporteat ordinem & processum, ut vocant, in judiciis Ecclesiasticis. Forensium certè sententia est Judicem Ecclesiasticum teneri in ordinatione seu in instructione litium, servare stylum & usum fori civilis; quos inter Aufrerius de potest. secular. reg.l. 2. in fin. Imbert. in Enchiridio in verb. executor citationis. Horum sententiam totis viribus tuetur Fevret. libr. 1. cap. 7. num. 3. & 4. & ut eam vindicet, nititur probare Ecclesiam usam esse formulis & solemnibus judiciorum publicorum in causis Ecclesiasticis: sed in eo valdè laborat, nè dicam eum

deficere. Quod enim profert ex cap. 1. de nov. oper. nunciat. & aliis hujusmodi locis lites Ecclesiasticas ordinari solitas fuisse secundùm Leges & Canones, non probat intentionem ipsius: facilè enim fieri potest, ut causæ Ecclesiasticæ ordinentur secundum leges quatenùs congruunt canonicis institutis; quandoquidem sicut Leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum Statuta Canonum constitutionibus Principum adjuvantur, ex dict. cap. 1. & cap. Clerici, de judic. Sed in multis valdè discrepans fuit ratio judicii Ecclesiastici à forensi, quod pace magni viri dixerim. In foro sententiæ non ferebantur nisi ex scripto. at judicia Ecclesiastica tractabantur sine scriptura, summariè causâ cognitâ; Nov. Justin. 83. can. si quis. 11. qu. 1. A sententiis Judicum provocatio erat per libellum: à sententiis verò Judicum Ecclesiasticorum appellabatur sine libello appellatorio, nudo verbo. Novum ac insolens visum, quòd Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus in Concilio Seleuciensi depositus, per libellum contra Canones appellasset ad majorem Judicem; Socrat. libr. 2. cap. 32. τοῦτο μὲν οὖν, μόνος καὶ πρῶτος παρὰ τὸ σύνηθες τῷ ἐκκλησιαστικῷ κανόνι λιβέλλοις ἐποίησεν, ἐκκλήτοις ὡς ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ χρησάμενος. *Solus & primus contra canonis Ecclesiastici consuetudinem id fecit Cyrillus libellis appellatoriis usus, proinde ac in publico judicio.* Quod minùs advertens Pontifex in can. Synodum. 17. dist. *Nam si*, inquit, *seculares in publicis judiciis libellis utuntur appellatoriis, quantò magis Sacerdotibus hæc eadem agere licet, qui super illos sunt.* Quàm aliena fuerint judicia Ecclesiastica à forensibus solemnitatibus, satis insinuat quod ait Emeritus unus ex Episcopis Donatistarum in collat. 1. Carthagine habita, cap. 20. *Quòd si prætermissis istis secundùm forenses fasces, jactantiamque illius controversiæ quam tribunalia sibi vindicant, semper legalis nobis ritus ac sermo servandus est; judica vir sublimis in negotio christiano, quia huic causæ judicat Deus qui & nostra merita, & veri judicis sententiam æquâ ponderans librâ, nè immergat attendit.* Et idem Emeritus rursus in eadem collatione cap. 31. *Causæ præscriptio est Judicis sermo, servari forensem usum, consuetudinemque jurgandi inter Episcopos non oportere, mutare illam versutiam legum, jurisque controversiam, ubi de fidei statu, & de totius sanctitatis disceptatione tractatur.* Et Petilianus unus è parte Donatistarum in eadem collatione cap. 53. *Sine præjudicio nostro legat, salvo eo quia hæc causatio forensis est non legalis, nam uti mandato his formulis præsumere, non est Ecclesiasticæ consuetudinis, sed forensis ludi, atque certaminis.* Et licet de jure civili litis instantia perimatur cessatione & silentio triennii; L. properandum. C. de judic. Jure Pontificio in causis Ecclesiasticis litis non habet tempus limitatum; cap. venerabilis, de judic. Marcus. q. 1. 418. tom. 1. quâ de causâ præscriptionem triennii quæ objiciebatur in causâ Donatistarum ridet Au-

gustinus quasi alienam libr. contra Donatist. post collat. cap. 12. *Et adhuc utique dies erat, quando nobis forensi more de tempore præscribebant, dicentes causam lapsam esse, & agi jam omnino non posse.* Et idem cap. 23. ejusd. libr. *Quanti emere debuimus, ut more forensium advocatorum de temporibus & diebus, de personis etiam nobis præscribere conarentur.* Et hoc est quod innuit Marcellinus Comes, qui interfuit collationi ex mandato Honorii Imperat. cùm ait cap. 30. ejusd. collat. 1. *Unde de tempore, quoniam magis forensis est, quàm Episcopalis obectio.* Eodem jure in causis de Ecclesiis, decimis & aliis spiritualibus remittitur jusjurandum de calumniâ; cap. litteras, de jurament. calumn. can. si quis Presbyter. 2. qu. 5. & in negotio Ecclesiastico si reus dolo fecerit, quominùs actor mitteretur in possessionem rei servandæ causâ, & sub finem anni offerat cautionem Judici sisti, non tenetur interdicto, nè vis fiat ei qui in possessionem, quia in Ecclesiasticis personis & negotiis, rigor & districtio juris non requiritur; cap. 1. de dol. & contumac. Et licet jure civili interdictum unde vi detur tantùm contra eum qui vi dejecit; tamen jure Pontificio datur non modò adversùs spoliatorem, sed etiam adversùs tertium possessorem, quia spoliatori quasi succedit in vitium; cap. sæpe, de restit. spoliat. cap. quia, de judiciis. cap. bonæ memoriæ, de appellat. Et in causis matrimonialibus quæ sunt fori Episcopalis, testes recipiuntur ante litem contestatam ob contumaciam rei, quia in his rigor juris usquequaque non servatur; cap. ad hæc, ut lit. non contestat.. Et in causis Ecclesiasticis remittuntur omnia solemnia juris, nec est inquirendum subtiliter cujusmodi actio intentetur, sed purè & simpliciter factum ipsum & rei veritas secundùm formam Canonum, & instituta sanctorum Patrum investiganda sunt; cap dilecti, de judic. Item in foro Ecclesiastico reconventio locum habet, ut breviùs lites terminentur, id est, reus conventus si vicissim velit agere, potest reconvenire actorem coram eodem Judice; cap. 1. & 2. de mutuis petit. quod nesciunt tribunalia forensia. Et licet jure civili Judex non possit in eadem causa fungi officio arbitri; L. non distinguemus. §. quæsitum. ff. de recept. arbitr. tamen in causis Ecclesiasticis Judex suadetur concordiâ vel judicio lites componere; d. cap. 1. de mut. petit. cap. querelam, de Simon. can. si primates. 5. qu. 2. Denique causæ Clericorum secundùm Canones disceptandæ sunt, non secundùm Leges; cap. quòd Clerici, de foro compet. ubi Celestinus III. constituit Clericos Parisiis commorantes studiorum causâ, id est, Scholares qui Clericorum appellatione continentur, & gaudent privilegio fori Episcopalis, juxta auth. habita. C. nè filius pro patre; si quas causas pecuniarias habuerint agendo, vel defendendo, ipsas ab Episcopo jure canonico decidi. Nec Constitutio Pontificia tanquam prorsùs aliena à jure nostro explodenda est, uti

placet Fevretio : nam & paucis post annis, anno scilicet 1200. idem juris constitutum à Philippo Augusto, in causis Scholarium Parisiensium; Roger. Hoveden. in Joanne : *De cætero nullus Clericus trahatur ad seculare examen propter aliquod delictum quod fecerit; sed si Clericus deliquerit, tradatur Episcopo, & secundùm judicium Cleri tractetur.* Et quod hodiè volunt Judicem Ecclesiasticum teneri in ordinatione litium legibus & formulis fori secularis, magis ex præsumptione Judicum, quàm è jure proficiscitur. Nonnè quælibet curia habet proprium stylum & consuetudinem, & stylus & consuetudo cujusque fori spectatur; L. 3. §. lege Juliâ. ff. de testib. L. si fundus, de evict. cap. consuluit, de offic. delegat? Quæ igitur, amabo, invidia forum Ecclesiasticum, id est, tribunal Dei & Ecclesiæ habere suas leges & consuetudines, dummodò non derogent honestati publicæ & justitiæ? Nonnè incongruam formulam judicandi Sacerdotibus, imponi à laïcis ait Ambros. epist. 64. *Ergo judicandi accepisti formulam, quales illi qui volunt præscribere Sacerdotibus, quod sequi debeamus?* Multa haud diffiteor fuère communia foro Ecclesiastico cum seculari, ut nè quis sine accusatore damnetur, vel absens per contumaciam, nisi tribus edictis citatus: & his argumentis se absentem & indefensum, non legitimè citatum, damnatum querebatur. Athanasius. Nec enim constitui potest judicium sine citatione & defensionis copiâ; sed de cætero multa sunt specialia in praxi fori Ecclesiastici quæ non conveniunt foro seculari, propter distinctionem personarum & rerum quæ ibi tractantur. Jurisdictio Ecclesiastica & civilis sunt omninò distinctæ : non incivile est unamquamque suo stylo & consuetudine regi. Quâ fide, quo auctore ait Fevretius, Pontifices solemnibus publicorum judiciorum usos in judiciis Vestalium? Nullo auctore, nullo teste, imò & contra fidem veterum. Vestalibus graves pœnæ constitutæ, quarum arbitri & exactores ex lege fuère Pontifices : sed extraordinarium de his fuit judicium, ob levius enim delictum virgis cæsæ per ipsos Pontifices, ob stuprum seu incestum vivæ funebri pompâ elatæ, & humo defossæ, ex Dionys. Halicarnasseo libr. 2. Livio, Plinio, & Zonar. Quid commune fuit pœnæ Vestalium, cùm aliis publicis judiciis? Nihil omninò. Et certè tanta fuit autoritas Pontificis Maximi, ut cæteri Magistratus ei fasces submitterent.

CAPUT II.

Causæ Ecclesiasticæ judicandæ secundùm Canones; his deficientibus juxta Legem Romanam.

DE causis Ecclesiasticis Judex Pontificius debet judicare secundùm Canones, non secundum Leges vel consuetudines locorum; cap. quod Clericis, de foro competent. quia Jurisdictio Ecclesiastica est omninò distincta à civili; can. duo sunt. 96. dist. utraque suas leges habet, & formulas. Ecclesia Christi sanguine redempta, Lege Evangelicâ manumissâ, non adstringitur mundanis legibus; can. inter 33. qu. 2. Constitutiones laïcorum non ligant Ecclesiam, quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi; can. benè. 96. dist. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de Constitut. & Capitul. libr. 6. cap. 294. Et quod dicitur, causas Ecclesiasticas terminari oportere secundùm Leges & Canones; cap. 1. de novi oper. nuntiat. & violatores emunitatis Ecclesiasticæ puniendos esse secundùm Canones, & sæculi leges; can. cùm devotissimam. 12. qu. 2. civiliter accipiendum est ubi leges coëunt cum Canonibus, quia sicut leges non dedignantur Canones imitari, ità & Canones Principum Constitutionibus adjuvantur; d. cap. 1. cap. Clerici, de judic. cap. ult. de secund. nupt. quod sumptum est ex L. sacris. C. de Episcop. & Cleric. & Nov. Justin. 63. cap 1. Ità accipe quod Gregorius ad Chilpericum in causa Prætextati, teste ipso libr. 5. cap. 18. *Habes legem & Canones, hæc te diligenter rimari oportet.* Et mox: *Tu verò qui alios de justitia culpas, pollicere priùs quòd legem & Canones non omittas.* Et ita leges allegatas in causa Aquicinctensis Monasterii contra Turonenses Canonicos apud Metropolitanum Rhemensem velim accipias in vita D. Gosvini libr. 2. cap. 12. *Super quibus cùm fuisset utrinque sæpiùs decertatum, tandem ad Rhemensem audientiam res perlata, ubi Monachis legum ignaris & Abbati reverendo legum periti Turonenses occurrerunt.* Aliàs in foro Ecclesiastico Leges non audiuntur, si pugnent Canones, vel ubi præstò sunt Canones; Nicolaus I. epist. 32. ad Episcopos Galliarum apud Convicinum congregatos; can. lege. 10. dist. *Lege Imperatorum non in omnibus Ecclesiasticis controversiis utendum est, præsertim cùm inveniatur Evangelicæ, ac canonicæ Sanctioni aliquoties obviare: lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus. Imperiali judicio non possunt Ecclesiastica jura dissolvi.* Episcopos non aliter damnandos quàm secundùm Canones, probatur etiam judicio

& confeſſione noſtrorum Regum, ut in judicio Prætextati Rothomagenſis Epiſcopi, poſcentibus Epiſcopis juratus annuit Chilpericus Rex ut judicaretur ſecundum Canones. Et cùm præter fidem depoſceret ut pœnis non canonicis puniretur, fortiter ei reſtitit Gregorius Turonenſis Epiſcopus qui Concilio aderat: teſtem ipſum habemus libr. 5. cap. 19. *His ita geſtis petiit Rex, ut aut tunica ejus ſcinderetur, aut centeſimus octavus Pſalmus qui maledictiones Iſcharioticas continet, ſuper caput ejus recitaretur, aut certè judicium contra eum ſcriberetur, nè in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus ego reſtiti, juxta promiſſum Regis, ut nihil extra Canones gereretur.* Imò & ibidem ſuggillatur Chilpericus, quòd Sacramenti minùs memor ad Epiſcopos miſit codicem Canonum, cui adjectus erat novus quaternio continens varios Canones quaſi Apoſtolicos, qui de induſtriâ conſuti erant, ut ex his jus diceretur in Prætextatum: *Ipſe verò ad metatum diſceſſit, tranſmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens Canones quaſi Apoſtolic s continentes hæc. Epiſcopus in homicidio, adulterio, & perjurio deprehenſus à Sacerdotio divellatur.* Hinc & Clericis in jure conventis dantur induciæ ſecundùm Canones, non noctes, id eſt, dilationes quæ numerantur per noctes ſecundùm conſuetudinem laïcorum; Goffrid. Vindocinenſ. libr. 2. cap. 27. *In hoc tamen non noctes ſecundùm conſuetudines laïcorum, ſecundùm Inſtituta Canonum inducias poſtulamus.* Clericis conventis dantur induciæ, quia erant laxiores, longiùs tempus dabatur Clericis ad reſpondendum; can. 1. can. induciæ. 1. & 2. 3. qu. 3. cap. 1. de dilat. Deficiente Canone cauſæ de rebus Eccleſiaſticis deciduntur Lege Romanâ potiùs quàm Salicâ, id eſt conſuetudine Francicâ, quia lex Romana eſt magis amica & indulgentior Eccleſiæ; Adrevald. Floriacenſ. libr. 1. de miracul. S. Benedict. cap. 26. *Sed cùm litem in eo placito finire nequirent, eò quòd Salicæ legis Judices, Eccleſiaſticas res ſub Romanâ conſtitutas lege diſcernere perfectè non poſſent.* Hoc jure percuſſores Leonis III. à Carolo Magno ut rei majeſtatis ſecundùm legem Romanam capite damnati; Ademar. in vita Caroli: *Poſt paucos autem dies juſſit eos qui Papam anno ſuperiori dehoneſtaverant, exhiberi, & habitâ decies quæſtione, ſecundùm legem Romanam, ut majeſtatis rei capite damnati ſunt.* Et ſi Preſbyter vel Diaconus quid molitus ſit in Principem, vel litteras Apoſtolicas confixerit, Epiſcopo relinquitur judicandus lege Romanâ ex Capitulis ipſius Caroli; can. in memoriam. 19. diſt. *Si verò quilibet ſive ſit Preſbyter, ſive Diaconus aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando redarguatur falſam ab Apoſtolicâ Sede detuliſſe epiſtolam, penès Epiſcopum ſit poteſtas utrum eum in carcerem, aut aliam detrudat cuſtodiam, uſquequò per epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis Legatos Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimùm ſuâ ſanctâ Le-*

gatione dignetur decernere, quid de talibus justo ordine lex Romana statuat definire. Eodem jure etiam apud Ripuarios causas Ecclesiasticas lege Romanâ disceptari moris fuit; leg. Ripuar. tit. 60. de tabular. §. 1. *Secundùm legem Romanam quâ Ecclesiâ vivit.*

CAPUT III.

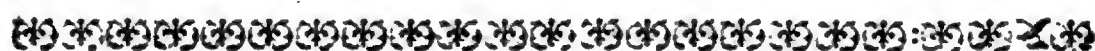
In caussis Ecclesiasticis Monomachia non admittitur. In causa Ecclesiastica lis sorte dirempta.

CAUSAS Ecclesiasticas judicari secundùm Canones, vel his deficientibus secundùm legem Romanam, modò observatum. Hinc in foro Ecclesiastico duellum seu Monomachia probationis causâ non indicitur, & ubi deficientibus probationibus lis ordinario judicio terminari non poterat sine monomachiâ, res rejiciebatur ad forum seculare, ut à se in lite de feudo inter duos milites judicatum refert Ivo Carnotens. Episcopus. epist. 168. *Quæ altercatio cùm aliquandiù durasset, præcepimus judicium fieri, judicatumque est, quia hæc causa sine monomachiâ terminari non poterat, & judicium sanguinis nobis agitare non licebat, ut utraque pars irent in curiam Comitissæ ad quam talia judicia pertinebant, & de cujus feudo ista tenebant, &c.* Quâ de causâ Aurelianensem Ecclesiam quæ judicio suo monomachiam inter duos milites probaverat, & discrimini diem dixerat, vehementer increpat idem Ivo Carnotensis. epist. 247. *Clerici nostri nuper ad nos revertentes, qui causæ Comitis Theobaldi Aurelianis interfuerunt, retulerunt nobis quòd quidam miles domni Radulphi quemdam militem Comitis ad monomachiam provocaverit, & hanc provocationem Ecclesia vestra judicio confirmaverit, & diem peragendæ monomachiæ constituerit. Quod audientes valdè mirati sumus; cùm monomachia vix aut numquam sine sanguinis effusione transigi valeat, judicium verò sanguinis servanda Patrum autoritas Clericos agitare prohibeat, & Romana Ecclesia in legem eam non assumat.* Et paulò post: *Faciant hæc cincti Judices, qui ad malorum vindictam gladium materialem portant, non qui contra nequitias spirituales gladio spiritûs pugnant, &c.* Eundem Italorum sequiorem usum detestatur Petrus Damian. L. 4. epist. 9. ad Firmanum Episcopum: *Causas igitur Ecclesiastici cujusque negotii, leges dirimant fori, vel sacerdotalis edicta consilii; nè quod gerendum est in tribunalibus Judicum, vel ex sententia debet prodire Pontificum, in nostrum vertatur opprobrium congressione bellorum.* Sæpiùs tamen vitio sæculi factum est, ut dubiæ causæ inter Cle-

ricos & Monachos etiam per monomachiam submissis pugnatoribus dirimerentur; Adrevaldus de miracul. S. Benedict. libr. 1. cap. 26. *Sed cùm litem in eo placito finire nequirent, eò quòd Salicæ legis Judices, Ecclesiasticas res sub Romanâ constitutas lege discernere perfectè non possent, tandem adjudicatum est ut ab utraque parte testes exirent, qui post sacramenti fidem scutis ac baculis decertantes finem controversiæ imponerent, &c.* Eodem marte inter Chiretum quemdam qui fidem seu hominium detrectabat Aquicinctensi Abbati debitum, & Almannum militem monasterii lis fœliciter dirempta est; in vita D. Gosvini libr. 2. cap. 15. *Cùm autem de correptione ejus spes omnis abiisset in ventum, & omnia consilia defecissent, timentes viri boni nè plantationem Patris cœlestis eradicare niteretur, eum pro suis criminibus ejectum de Ecclesiâ, judicio quod Ecclesia non recipit, judicandum decreverunt, & monomachiæ legibus agendum cum eo statuerunt. Hoc igitur modo mutantem Prothea vultus alligantes Almannum quemdam ab Ecclesia suum tenentem garamentum* (lege casamentum) *adversùs eum armaverunt, & in causâ ordine judiciario procedentes locum certaminis adierunt.* Inter Clericum & Monachum duello certatum in Diœcesi Santonensi dolet Goffrid. Vindocinens. libr. 3. epist. 39. ad Petrum Santonensem Episcopum: *Audivimus, dilectissime Pater, Rainaldum Coesnellum Clericum vestrum, cum domno Guillelmo Monacho vestro duellum cœpisse, nullum tamen ex sua parte, vel ex parte monachi testem habuisse: quod, quia seculi leges nullâ ratione fieri permittunt, & sacri Canones omninò nè fiat interdicunt, humiliter rogamus ut quod in Episcopatu vestro ab Ecclesiasticis viris contra Ecclesiasticas regulas præsumptum dignoscitur, vestrâ autoritate irritum fiat & corrigatur, nè fortè perversâ consuetudine prævaleat hominum iniquitas canonicæ æquitati, & sic, quod absit, subdatur veritas falsitati.* Inde reclamante Ecclesiâ Anglicanâ, & instante Petro Leone Legato Sedis Apostolicæ in Angliâ, Clericis remissa est indictio duelli in causis Ecclesiasticis: & hoc fuit unum è quatuor capitulis quæ Clericis concessa sunt ab Henrico II. Rege Anglorum; Matth. Paris ad ann. 1126. *Quartò, quòd Clerici duellum facere non cogantur.* Ante Constitutionem Henrici II. etiam Clericis in causis Ecclesiasticis solebat indici duellum, ita ut fieret petitâ licentiâ Episcopi; Synodus Caletensis habita anno 1080. can. 19. apud Ordericum Vitalem libr. 5. *Si Clericus duellum sine licentiâ Episcopi susceperit, aut namnum cœperit.*

Civilius est quod observo, causas Ecclesiasticas quæ jure ordinario terminari non possent, sorte diremptas. Sorte dirempta est lis inter Episcopos altercantes de vindiciis reliquiarum S. Leodegarii, Ansoaldum scilicet Pictaviensem Episcopum monasterii & consanguinitatis privilegio, Hermentharium Augustodunensem Episcopum Episcopatûs jure,

jure, Vindicianum Cameracensem Episcopum loco martyrii, & corpus cessit Ansoaldo; Baldricus Noviomens. libr. 1. cap. 21. *Ex sententia cæterorum Pontificum, tribus epistolis horum trium nominibus subscriptis, & confusè sub pallâ altaris obtectis, factâque in commune oratione, Pictavensi Episcopo ex indiciis sanctum Corpus deberi declaratum est.*

CAPUT IV.

Olim Episcopi per se jus dicebant. Episcopus tenetur creare Vicarium in spiritualibus & temporalibus.

AB Ecclesiæ cunabulis Episcopis judicandi munus tam inter laïcos quàm Clericos per se obibant; Conc. Chalced. can. 9. can. si Clericus. 11. qu. 1. Et hoc juris obtinebat adhuc ætate Gregorii I. testem ipsum habemus libr. 1. epist. 32. in can. pervenit. 11. qu. 1. *Sed si quis contra quemlibet Clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certè ab eo Judices deputentur.* Inde decisum est cap. si quis contra, de foro competent. De Baudegesilo Cenomanensi Episcopo testatur Gregor. Tur. libr. 8. cap. 39. quotidiè eum cum Judicibus, id est, adhibito consilio, causas discussisse. De Ragnemodo Parisiensi Episcopo testis est idem Gregor. Turonens. libr. 9. cap. 6. eum impostorem quemdam damnasse. Imò multis post Gregorium seculis, Episcopi ipsi pro tribunali jus dixerunt: de Valtero Tornacensi Episcopo testatur Thomas Cantipratens. libr. 1. apum. cap. 15. *Valterus de Marvis Tornacensis Episcopus vix unquàm otiosus domi sedebat: aut enim meditabatur, aut legebat, aut confessionibus audiendis incumbebat, aut causis discernendis intentus lites hominum dirimebat, aut si ab his vacaret, propriis manibus laborabat.* Nec est quod miremur de Episcopis; nam & domini temporales juridicinam ipsimet per se exercebant: de S. Geraldo Comite Aureliacensi testes locuples Odo Cluniacensis ejus vitæ libr. 1. cap. 19. *In crastinum verò Mallensibus undique ad seniorem confluentibus, jubet reum adduci.* Nec modò viri, sed etiam fœminæ quæ ditiones Jurisdictione præditas habebant, ipsæ in subditos jus dicebant ex consuetudine Gallicanâ, quam memoriâ celebrat Innocent. III. in cap. dilecti, de arbitr. *Quia tamen juxta consuetudinem approbatam, quæ pro lege servatur in partibus Gallicanis, fœminæ præcellentes in subditos suos ordinariam Jurisdictionem habere noscuntur.* Hoc jure usa memoratur nobilis matrona in concubinam Clerici; Jacob. à Vitriac. hist. Occidental. libr. 1. cap. 8. *Quædam autem nobilis mulier in*

villa quam habebat frequenter admonuit Presbyterum ut suam relinqueret concubinam; quo renuente & respondente; Quid ad vos de Sacerdotibus? ipsa respondit: Contra vos nullam possum exercere justitiam, verumtamen omnes hujus villa, qui non sunt Clerici ad meam spectant Jurisdictionem. Jubens autem Sacerdotis ad se adduci concubinam, fecit ei fieri amplam coronam dicens: Quia non vis relinquere Sacerdotem, volo te ordinare in Sacerdotissam. Episcopi, inquam, judicabant; vel si propter nimias occupationes juri dicundo operam dare non liceret, judicem dabant; d. can. pervenit. Et hoc est quod ait Apostolus 1. Cor. 6. ut contemptibiles si qui sint in Ecclesia, id est, minoris meriti, eligantur ad dirimendas lites inter privatos, dummodò sint sapientes & idonei, id est, rerum periti, ita ut qui fortè erunt eminentioris meriti, reserventur prædicationi verbi Dei, & aliis officiis magis spiritualibus; Gregor. in cap. 29. Job. cap. 14. *Et tamen Paulus Apostolus dicit: Contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum. Ac si apertè dicat: Qui minoris meriti sunt in Ecclesiâ, & nullis magnorum donorum virtutibus pollent, ipsi de terrenis negotiis judicent, quatenùs per quos magna nequeunt, bona minora suppleantur. Quos & contemptibiles nominat, & tamen sapientes vocat, cùm dicit: Sic non est sapiens inter vos quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum? Quâ ex re quid colligitur, nisi ut hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt? Qui autem spiritualibus donis ditati sunt, profectò terrenis non debent negotiis implicari; ut dum non coguntur inferiora bona disponere, exercitati valeant bonis superioribus deservire.*

Tandem quia Episcopale munus varium & multiplex est, & versatur tam in spiritualibus quàm in temporalibus, consultò institutum, ut quisque Episcopus crearet sibi Vicarium in spiritualibus & temporalibus; can. volumus. 89. dist. can. cùm simus. 9. qu. 3. can. quoniam. can. in nona. 16. qu. 7. cap. quoniam in plerisque, de offic. Ordinar. cap. Romana, & toto tit. de offic. Vicar. in 6. Exin Episcopus tenetur sibi creare Vicarium generalem in spiritualibus & temporalibus, cujus ope sufficere valeat oneri Episcopali, & solutus minoribus curis, spiritualibus, id est, lectioni, orationi, & verbi Dei prædicationi intentiùs vacet; can. Episcoopus 88. dist. ita ut non sit ut causetur Episcopus se non egere Vicario, quasi ipse sufficiat muneri; quia etsi valde idoneus sit, convenit ut onus partiatur cum alio, nè Ecclesiastica sollicitudo ulla in parte deficiat; cap. ult. de offic. Archipresbyter. Quòd si Episcopus moram faciat in eligendo Vicario, optio Vicarii devolvitur ad Clerum totius Diœcesis; d. can. volumus. vel potiùs ad Metropolitanum; d. can. cùm simus. cap. ult. de suppl. negligent. Prælat. in 6. Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 16. Idque rectè institutum exemplo civilium Magistratuum: Præfectus enim Præ-

torio, & alii majores Magistratus urbani vel provinciales suos habuêre Vicarios; L. 1. & 2. C. de offic. Vicar. Cassiod. 6. var. epist. 16. & passim in notit. Imperii, ut in Galliâ fuêre Vicarii Comitum; Conc. Cabillonens. II. can. 21. Capitul. libr. 2. cap. 28. & apud walafrid. Strabon. de reb. Ecclesiastic. cap. ult. Episcopus Vicarium sibi assumere debet, qui dicitur & Officialis in Angliâ & aliis Provinciis Cismontanis; cap. insinuante, de offic. delegat. cap. ex frequentibus, de institut. cap. in tantum, de Simon. cap. cùm generali, de offic. Vicar. in 6. idemque missus Episcopi; cap. 1. de frigid. & maleficiat. alius à misso Dominico de quo in cap. 2. de Regular. quem malè Glossa accepit de Vicario seu Officiali Episcopi: hoc enim Capitulum est Concil. Moguntini habiti sub Carolo Magno anno Christi 813. & intelligendum est de Missis qui ex Comita Principis dirigebantur, ut simul cum Episcopo Diœcesano lustrarent monasteria Galliæ reformationis causâ; de quibus est can. 20. ejusdem Concilii: *Deinde dignum ac necessarium est, ut Missi per quæque loca directi, simul cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis, perspiciant loca monasteriorum Canonicorum pariter & Monachorum.* Idem etiam Vicarius Episcopi dicitur creditus Episcopi; sic Guntramus Boso ad Magnericum Trevirensem Episcopum, apud Gregor. Turonens. libr. 9. cap. 10. *Nequaquam*, inquit, *sed transmitte Abbates & creditos tuos, ut hæc quæ loquor, exponant.* Quo sensu creditarii dicuntur & missi Principis in vita Ludovici Pii & apud Continuat. Aymoïn. libr. 5. cap. 10. *Fideles ac Creditarios à latere suo misit.* Vicarius Episcopi, & Officialis promiscuè accipiuntur in jure; sed hodiè eorum vices sunt diversæ: Vicarius enim Episcopi exercet ea quæ sunt Jurisdictionis voluntariæ, & ministerii; Officialis verò ea quæ sunt Jurisdictionis contentiosæ; cap. cùm nullus, de tempor. ordinat. in 6. cap. ult. de offic. Vicar. eod. tit.

CAPUT V.

Potestas & munia Vicarii Episcopi. Vicarius Episcopi potest revocari ad nutum: Impugnatur Fevretius. Qualis debeat esse Vicarius Episcopi.

VICARIUS generalis Episcopi habet propriam & ordinariam Jurisdictionem; Gloss. & DD. in cap. quoniam in plerisque, de offic. ordinar. Gloss. in cap. Romana, de appell. in 6. cap. licet, verb. Officialem, de officio Vicar. eod. quia constituitur ad universitatem causarum,

nec habet Jurisdictionem ab Episcopo, sed à lege, ministerio & facto Episcopi: & semel datus ab Episcopo Jurisdictionem tuetur velut datam a lege seu Canone; ut Legatus Proconsulis dicitur habere propriam Jurisdictionem, etsi non potest eam exercere priusquàm ipsi a Proconsule demandata sit; L. Legati. ff. de offic. Proconsul. L. pen. de offic. ejus cui mandat. est Jurisdict. quia scilicet Legati non legebantur ab ipso Proconsule, sed ei dabantur à Senatu, ut observatur ex Vopisco in Probo, & Capitolino in Gordianis; & mandatum Proconsulis non tam tribuebat Jurisdictionem Legato, quàm explicabat. Vicarius Episcopi habet ordinariam Jurisdictionem; & hanc ob causam à Vicario Episcopi non appellatur ad Episcopum, sed ad Metropolitanum, quia unum & idem est tribunal Episcopi & Vicarii; cap. 2. de consuetudin. in 6. cap Romanâ, de appellat. eod. Vicarius Episcopi habet ordinariam Jurisdictionem in his quæ veniunt ex generali mandato; de cætero habet delegatam in his quæ indigent speciali mandato: Vicarius scilicet vi mandati generalis potest omnia exceptis prohibitis, id est, his quæ requirunt speciale mandatum; cap. 2. de offic. Vicar. in 6. putà Vicarius Episcopi non potest conferre Beneficia sine speciali mandato Episcopi; can. nullus 16. qu. 7. cap. ult. de offic. Vicar. in 6. quia collatio Beneficiorum est in fructu, & meræ gratiæ, quæ non alii competit quàm Episcopo: potest tamen Vicarius Episcopi ex mandato generali confirmare electiones, instituere præsentatos, quia utrumque est munus necessarium; cap. ex frequentibus, de institutionib. Gloss. in d. cap. ult. de offic. Vicar. in 6. Potest etiam Vicarius Episcopi conferre Beneficia ex causâ permutationis; Gloss. in d. cap. final. quia hujusmodi collatio est necessaria; cap. unic. de rer. permut. in 6. Clem. unic. eod. tit. Vicarius Episcopi etiam non potest unire Beneficia sine speciali mandato Episcopi, quia unio est de arduis & reservatis Episcopo, nec inferiori competit; cap. sicut unire, de excessib. Prælat. tum quia unio beneficii est alienatio quæ requirit speciale mandatum, cap. 1. nè sede vacant. Clem. ult. de reb. Eccles. non alienand. Mandato generali non continetur alienandi potestas; L. mandato generali. L. procurator totorum bonorum. ff. de procurator. cap. qui ad agendum, eod. tit. in 6. Rebuff. in prax. part. 1. de unionib. num. 37. & in forma Vicariat. num. 102. Capell. Tolos. decis. 97. Sbrozz. de Vicar. Episcopi libr. 2. cap. 115. Garcias de benefic. part. 12. cap. 2. de unionib. §. 1. num. 77. Item Vicarius Episcopi non potest visitare Diœcesim sine speciali mandato Episcopi, quia visitatio est de reservatis Episcopo; can. decrevimus 10. qu. 1. cap. si Episcopus, de offic. ordin. in 6. Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. Sbrozz. de Vicar. Episc. libr. 2. qu. 120. Item Vicarius Episcopi non potest celebrare Synodum sine speciali mandato Episcopi;

Gloss. in cap. sua nobis, verb. Vicarii, de offic. Vicar. Sbrozz. de Vicar. Episc. libr. 2. qu.46. Vicarius Episcopi non potest conferre Ordines, nisi sit Episcopus; quia Episcopus non potest mandare inferioribus, ea quæ sunt ordinis Episcopalis; cap. pen. d.consecr. Ecclesf. vel altar. sed dare potest litteras dimissorias ad Ordines; cap. cùm nullus, de temporib. ordinar. in 6. Rebuff. in forma Vicariat. num. 47. Ejusdem etiam est litteras dimissorias dare proficiscentibus Romam religionis causâ; Concil. Salegunstad. can. 16. *Decrevit quoque Sancta Synodus, ut nullus Romam iret nisi cum licentia Episcopi, vel ejus Vicarii.* Quod statutum, ut tolleretur occasio evagandi, & coërceretur Pœnitentium abusus, qui omisso suo Episcopo, spe veniæ faciliùs impetrandæ emigrabant ad Summum Pontificem. Vicarius Episcopi etsi habeatur pro Ordinario, non potest alium subdelegare; cap. Clericus, de offic. Vicar. quia electa est industria & fides personæ; cap. ult. §. is autem cui, de offic. delegat. L. inter artifices, de solut. nisi ab initio datus sit cum potestate substituendi alium; cap. 1. de offic. Vicar. in 6.

Vicarius Episcopi nudâ voluntate & nutu revocari potest; Cle. etsi principalis. ubi Gloss. & DD. de rescript. Gloss. in Clem. ult. de procurat. quia Vicariatus est nudum mandatum, quod nudâ voluntate revocatur; L. si verò. §. pen. ff. mandat. Judicium solvitur vetante judicare eo qui majus imperium in ea Jurisdictione habet; L. judicium solvitur. ff. de judic. & Vicariatus Episcopalis non confertur in titulum, sed ut ad nutum revocabilis; cap. pervenit. 2. de appellat. cap. cùm ex eo, de elect. in 6. Hostiensis in summa, de offic. Vicar. §. & quibus. vers. sed numquid. Barbat. in cap. postulasti, de rescript. & in cap. quoniam, de offic. Ordinar. Jo. Andreas. in cap. pen. de offic. Vicar. Rebuff. in forma Vicariat. num. 192. Boër. qu. 347. Papon. in arrest. tit. *des Vicaires*, arr. 4. Sbrozz. de Vicar. Episc. libr. 1. quæst 45. & libr. 3. qu. 32. Barbosa de offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 54. num. 145. & 170. Unus contra tot authores Fevretius libr. 3. cap. cap. 4. num. 22. negat Vicarium Episcopi revocari posse, nisi ex causa & causâ cognitâ; unicâ hac ratione nixus, quòd clausula quæ apponitur formulæ Vicariatûs ut sit revocabilis ad nutum, accipienda est civiliter, non sine arbitrio boni viri. Sed omninò cessat hîc boni viri arbitrium, quia Vicariatus est nudum mandatum, quod nudâ voluntate extinguitur, ut utar verbis d. L. si verò. In Beneficiis certè quæ conferuntur in titulum, titularis non debet sine causa & causæ cognitione destitui: & hoc est quod voluit can. ult. 67. dist. Episcopum solum honorem dare posse, solum auferre non posse: sed aliud est in concessione Vicariatûs, quæ est nudum mandatum quod nudâ voluntate removetur, quia societas nudâ voluntate solvitur; imò & non modò di-

gnitatis Episcopalis interest Vicarium sine causæ adjectione destitui, sed etiamdignitatis Vicarii, nè destitutio quæ fiet cum elogio, sit contumeliosa honesto viro.

Vicarius Episcopi debet esse Clericus, non laïcus; can. in nona. 16. qu. 7. imò debet esse Presbyter & Doctor., vel Licentiatus saltem in jure canonico; Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 16. Constitut. Blesens. ann. 1579. art. 45. Sbrozz. de Vicar. Episc. libr. 1. qu. 36. num. 9. 10. Canonicus regularis, vel Monachus non prohibetur esse Vicarius generalis Episcopi; Gloss. & DD. in can. si quis. verb. majorem 58. dist. & in can. de præsentium. verb. defensor. 16. qu. 1. Jo. Andreas. in cap. ult. de Cleric. ægrot. vel debilitat. dummodò non sit Ordinis Mendicantium; Clem. 1. §. ad Prioratus de Regular. Flamin. Paris. de resignat. benef. libr. 9. qu. 4. num. 5. Roderic. quæst. regular. tom. 3. qu. 76. art. 5. Sbrozz. de Vicar. Episc. libr. 1. qu. 37. 38. 40. Hoc jure Theophilus Alexandrinus Episcopus duos Monachos ex eremo invitos accivit, & postquàm eos in Clericos ordinasset, Vicariam Ecclesiæ administrationem illis concredidit: καὶ τῇ τῶν κληρικῶν ἀξίᾳ τιμήσας τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας αὐτοῖς ἐνεχείρισεν, ut auctor est Socrat. libr. 6. cap. 7. Eodem jure Abbas Lobiensis est Vicarius Leodiensis Episcopi; Ægid. de gest. Leodiens. Pontific. cap. 62. *Abbas Lobiensis Vicarius est Episcopi Leodiensis in Ecclesia Leodiensi, & Lobiensi.* Etiam Episcopus potest eligi Vicarius Episcopi, ut in casu cap. quoniam in plerisque, de offic. Ordinar. si ejusdem Diœcesis populi sint linguis varii & discrepantes, & Episcopus alterius linguam non calleat, alium Episcopum linguæ peritum sibi adjungere debet. Nec desunt Archiepiscopi, qui habent Vicarium natum unum è suffraganeis, ut Londinensis Episcopus est Vicarius natus Archiepiscopi Cantuariensis, & hoc jure ejus vices functus est in Henrici I. Regis Anglorum inauguratione; Matth. westmonasteriens. ad ann. 1100. *In hac autem coronatione non est derogatum Ecclesiæ vel Antistiti Cantuariensi, quia Londinensis Episcopus Archiepiscopi Cantuariensis, imò totius Angliæ Decanus vices ejus in hoc officio exsequebatur, & hoc chartâ ipsius testificatur.* Vicarius Episcopi potest conferre Beneficia cum speciali ipsius mandato, etiam extra Diœcesim, quia collatio beneficiorum est voluntariæ Jurisdictionis, quæ extra Diœcesim explicari potest; L. 2. ff. de offic. Proconsul. Gloss. in cap. novit, de offic. Legat. Gloss. in Pragmatic. de collat. §. & quia, verb. Vicario Selva de benefic. 3. part. qu. 40 Rebuff. in prax. in form. Vicariatûs num. 227. & de nominat. qu. 14. num 46. Flamin. Paris. de resignat. benef. libr. 7. qu. 24. num. 32. Covarruv. 3. var. cap 20. Marcus 2. part. qu. 413. Sbrozz. de Vicar. Episc. libr. 2. qu. 65. & 102. Vicarius Episcopi potest mandare executioni rescripta Apo-

ſtolica juxta cap. ſtatutum, de reſcript. in 6. quia eſt conſtitutus in dignitate, ſecùs in Vicario foraneo; Clem. etſi principalis, de reſcript. Rebuff. in form. Vicariat num. 27. & de pacific. poſſeſſ. num. 91. Sbrozz. de Vicar. Epiſc. libr. 2. qu. 22 Barboſa de offic. & poteſt. Epiſc. part. 3. alleg. 54. num. 132. Vicarii Epiſcopi officium expirat morte Epiſcopi, quia eſt nudum mandatum; cap. relatum cap. gratum, de offic. delegat. An officium Vicarii ceſſet præſente Epiſcopo; quidam ſunt qui negant, quos inter Frideric. Senenſ. conſil. 302. Marcus part. 1. qu. 482. num. 2. Rebuff. in prax. in forma Vicar. Archiepiſcopi. num. 187. Sbrozz. de Vicar. Epiſc. libr. 2. qu. 64. ſed verius eſt officium Vicarii ſuſpendi præſente Epiſcopo, ut probatur, can. denique 22. diſt. can. pen. & ult. 96. diſt. cap. volentes, de offic. Legat. & cap. antiqua, de privileg. & cap. cùm nullus, de temp. ordin. in 6. Nec hoc jus ſingulare eſt in Vicario Epiſcopi; nam & Magiſtratuum civilium poteſtas quaſi juſticio indicto ſilet præſente Principe; L. ult. ff. de offic. Proconſul. Ambroſiaſter in cap. 2. epiſt. ad Coloſſenſ. *Sicut enim abſente Imperatore imago ejus habet autoritatem, præſente non habet; ita & hæc ante adventum Domini tempore ſuo obſervanda fuerunt, præſente autem, carent authoritate. Numquid aliquis vicem domini agens, ipſo præſente dominatur? Si Præfectorum Vicarii, præſentibus eis privati ſunt; quantò magis ſervi præſente Domino etiam ipſi in obſequio debent videri?*

CAPUT VI.

Præter Vicarium generalem Epiſcopus debet inſtituere Officialem. Vicarii generalis & Officialis diſtinctæ vices.

PRÆTER Vicarium generalem Epiſcopus tenetur creare Officialem qui præſit juri dicundo; cap. inter cætera. cap. quoniam, de offic. ordinar. can. cùm ſimus. 9. qu. 3. can. in nona. 16. qu. 7. quia Epiſcopus utcumque diligens & peritus rerum, non poteſt ſufficere omnibus partibus muneris Epiſcopalis: & hæc eſt ſententia Panormitani in d. cap. quoniam, qui inprimis nititur d. can. cùm ſimus, & d. can. in nona; ex quibus Epiſcopus debet ſibi eligere œconomum; id eſt, Vicarium generalem in ſpiritualibus & temporalibus. Nec obſtat quod Felinus in d. cap. quoniam, Panormitano contrarius ait œconomum non reſpondere Officiali, cujus munus verſatur in jure dicundo; quaſi officium œconomi pertineret tantùm ad curam rei familiaris: nam œconomi officium non modò ſpectabat

ad curam temporalium, ſed etiam adnexas habebat vices judicandi; & ita defenſores patrimonii Eccleſiæ Romanæ habebant Juriſdictionem inter Clericos & laïcos; can. valdè neceſſarium. 94. diſt. can. pervenit 11. qu. can. Probinum 16. qu. 1. Et ex conſuetudine Galliæ Epiſcopus tenetur ſibi aſſumere Officialem; in Pragmat. de collat. §. ſtatuit. verb. Vicariis. §. teneantur, de collat. in Concord. Rebuff. in prax. part. 1. tit. collat. plures an fieri poſſ. num. 16. Boër. qu. 437.

Hoc diſtat Officialis à Vicario Epiſcopi, quòd Vicarius Epiſcopi exercet ea quæ ſunt voluntariæ Juriſdictionis; Officialis ea quæ ſunt contentioſæ; cap. cùm nullus, de tempor. ordin. in 6. cap. 2. de offic. Vicar. eod. Vicarius Epiſcopi poteſt revocari ad nutum; Officialis non ſine cauſa, & cauſæ cognitione, quia non eſt propriè Officialis Epiſcopi, verùm Diœceſis; Gall. qu. 173. Papon. in arr. tit. *Des Officiers Royaux.* art. 8. Boër. qu. 149. Mayn. libr. 2. cap. 24. Vicarii mandatum ſolvitur morte Epiſcopi; Officialis non item, quia eſt ordinarius; cap. Legatos, de offic. Legat. in 6. cap. nè aliqui, de hæretic. eod. Cle. nè Romani. §. eo tamen proviſo, de elect. Hoc commune eſt Vicario Epiſcopi, & Officiali, quòd uterque poteſt executioni mandare reſcripta Apoſtolica, quia habet dignitatem; ſecùs in Officiali foraneo: Clem. etſi principalis, de reſcript. Rebuff. in prax. part. 1. in forma Vicariatûs num. 27. & in forma novæ proviſionis, verb. Officiali Epiſcopi num. 2. Quænam ſit Officialis dignitas vel ex eo intelliges, quòd Chartophylax, quæ una eſt inter primarias dignitates Eccleſiæ Patriarchalis Conſtantinopolitanæ, eſt Judex omnium cauſarum Eccleſiaſticarum, etiam matrimonialium, & jure dicundo præeſt tamquam dextra Patriarchæ; Codin. de officiis Eccleſiæ C. P. cap. 1. κριτὴς τῶν ὅλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεων ἔκδικος, ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χείρ. *Et eſt judex omnium cauſarum Eccleſiaſticarum & controverſiarum matrimonialium, quin & in cæteris Clericorum litibus Judex eſt, tamquam dextra Patriarchæ.* Eundem in quibuſcumque cauſis Eccleſiaſticis inter laïcos utriuſque ſexûs, & in litibus civilibus & criminalibus inter Clericos & Monachos judicem eſſe tradit Balſamo libr. 7. medit. jur. Oriental. tit. de Chartophylace, quòd habeatur os, & labia & manus quodammodò Patriarchæ: unde obtinuit ut ſedeat ante Epiſcopos, quaſi locum tenens Patriarchæ, ut addit Balſamo eodem loco, & in can. 18. Synod. Nicen.

CAPUT VII.

CAPUT VII.

An Episcopus possit judicare in quacunque parte Diœcesis. An idem possit jus dicere in Ecclesia. Arguitur hallucinatio Fevretii.

JUDEX debet ferre sententiam sedens pro tribunali, in loco ubi judicari solet; L. si locus. ff. de judic. L. quid tamen. §. si arbiter, de recept. arbitr. L. cùm sententiam. C. de sentent. & interlocut. Seneca 1. de ira. cap. 16. ubi bonum Judicem depingit: *Procedam*, inquit, *in tribunal, non furens nec infestus, sed vultu legis.* Apuleius 1. Florid. *Præco cum Proconsule & ipse tribunal ascendit.* Et mox: *Enimverò ipse Proconsul moderatâ voce rarenter & sedens loquitur, & plerumque de tabella legit.* Judex Ecclesiasticus quoque debet judicare publicè pro tribunali, & sententiam pronunciare ex libello seu scripto; can. legum. 2. qu. 1. cap. quoniam, de probat. idemque potest sedere pro tribunali, & causas ad forum Ecclesiasticum spectantes audire in quolibet loco Diœcesis non exempto, quoniam est Ordinarius in tota Diœcesi; cap. cùm Episcopus, de offic. Ordinar. in 6. Neque jus istud tamquam novellum, vel odio Bonifacii nominis decoloratum explodendum est quasi minimè introductum, sed instauratum à Bonifacio. Satis notum est jure antiquo Episcopum non prohiberi Cathedram, quæ est insigne Jurisdictionis Episcopalis, collocare in qualibet parte Diœcesis, præterquam in loco exempto; can. luminoso 18. qu. 1. ex Gregor. I. Nec unicus est hic locus Gregorii: nam & ejusdem juris vestigia extant apud eundem libr. 5. epist. 46. & libr. 6. epist. 12. Tamen moribus Galliæ Judex Ecclesiasticus non judicat extra proprium tribunal, nisi in visitationis decursu, de his quæ causæ cognitionem non desiderant, & de plano, id est, summariè expediri possunt, hac ratione quòd Ecclesia non habet territorium; Aufrer. de potest. Eccles. super laïc. num. 11. Non negatur Episcopum posse Ordines conferre, & alia Episcopalia exercere in quacumque parte Diœcesis; can. nullum & seqq. 9. qu. 2. Cur igitur minùs æquo animo ferunt seculares, Episcopos eodem jure uti in his quæ sunt Jurisdictionis? An quia, inquiunt, Ecclesia non habet territorium, sed audientiam quæ non datur extra proprium tribunal? Verùm Jurisdictionem Episcopalem in qualibet parte Diœcesis exerceri nihil vetat, quia non territorii finibus continetur, sed personarum submissione; non habet locum in territorio, sed in personis. Et certè olim laxiores habenas habuêre Episcopi in Galliâ: Episcopum Santonensem

posse sedere pro tribunali in quacumque parte Diœcesis, consultus respondit Oldradus rerum nostrarum peritissimus, consil. 318. & idem responsum est ab eodem pro Pictaviensi Episcopo, cons. 187.

An Judici Ecclesiastico fas sit tribunal in Ecclesia collocare, quæritur. Negat Fevret. libr. 7. cap. 3. num. 1. in hanc sententiam nixus variis Canonibus Gallicanis quos laudat ex Ant. Augustino: sed pace tanti viri dixerim, nimis incautè deceptus est fide alienâ; hi enim omnes Canones nequaquam vetant nè Judex Ecclesiasticus placitum habeat in Ecclesia, sed hujusmodi interdictum spectat tantùm ad Judices seculares. Nè dubites, ecce præstò sunt Canones; Conc. Arelatens. VI. can. 22. *Ut placita publica & secularia, neque in atriis Basilicarum, neque in ipsis Basilicis fiant, dicente Domino: Domus mea, domus orationis vocabitur.* Concil. Moguntin. can. 40. *Præcipimus ut in Ecclesiis, aut in domibus Ecclesiarum vel atriis, placita secularia minimè fiant.* Conc. Turonens. III. can. 39. *Placita quidem secularia in Ecclesiis vel in atriis Ecclesiarum, à Comitibus, Vicariisque usque modò multis in locis habita, nè ultra fiant, interdicendum est, &c.* Et Concil. Suessionens. II. can. 7. *Et Missi nostri per singulas Parochias Comitibus & Reipublicæ ministris ex banno nostro præcipiant, nè malla vel placita in exitibus & in atriis Ecclesiarum, & Presbyterorum mansionibus, neque in Dominicis vel festivis diebus tenere præsumant, &c.* Unde desumptum est Capitulare 89. libr. 5. & Capitulare 59. addit. 3. nec non cap. 1. de immunitat. Ecclesiar. quod refertur ex Synodo Joannis Papæ, estque Joannis IX. Pontificis. Ejusdem argumenti est cap. 2. eod. tit. in 6. quo judicia secularia exploduntur ab Ecclesiis, & sententiæ Judicum secularium in eisdem prolatæ, nullæ & irritæ dicuntur, quia domum Domini decet sanctitudo. Quod igitur negatur Judicibus secularibus, tacitè conceditur Ecclesiasticis. Et certè moris fuisse judicia Ecclesiastica in Ecclesiis celebrari, idoneum argumentum est quòd laïcus vetatur esse Vicarius Episcopi, hac ratione nè laïcus judicet in Ecclesia; Synod. Hispal. II. can. 9. can. in nona 16. qu. 7. *Indecorum est enim laicum Vicarium esse Episcopi, & seculares in Ecclesia judicare.* Hoc juris tramite & in Ecclesia fieri solebat confirmatio electionis Episcoporum, quæ non sine causæ cognitione per Metropolitanum fiebat: quâ de causa Alexander III. perstringit Richardum Cantuariensem Archiepiscopum, quòd electiones Episcoporum non in Ecclesia, sed in camera Regis præter juris ordinem confirmaret; cap. quâ fronte, de appellat. *Quâ fronte,* inquit, *nos consulere valeas, non videmus, cùm dicaris ordinem juris pervertere: jam enim non in Ecclesiâ, sicut est canonicum & honestum, non etiam in palatio, non in camera tua, sed in camera Regis contra debitum juris, & Pontificalis officii dignitatem, Episcoporum electiones diceris confirmare.* Et

hoc argumento Vicarium Episcopi posse sibi statuere tribunal juris dicendi causâ etiam in Ecclesia de consuetudine, probat Bertachin. de Episcopis, parte 7. num. 33.

CAPUT VIII.

Laïci non possunt esse Judices Ecclesiastici; nec laïcis licet adsidere Judicibus Ecclesiasticis.

LAïcus non potest fungi officio Judicis Ecclesiastici, quia in uno eodemque officio non debet dispar esse professio, juxta illud sacrum oraculum, Deut. 2. *Non arabis in bove & asino*; can. in nona. 16. qu. 7. & laïci Ecclesiastica negotia tractare non debent, maximè quæ sunt spiritualia; cap. decernimus, de judiciis. Ideò non potest de rebus spiritualibus compromitti in laïcum; cap. contingit, de arbitr. & hoc est quod dicitur in cap. significasti, de foro competent. Clericos non posse consentire in Judicem non suum, nisi sit Ecclesiastica persona, & accedat consensus Diœcesani. Quæritur hîc an laïci Judicibus Ecclesiasticis adsessores adhiberi possint in causis Ecclesiastici fori. Aufrer. de potestat. secul. regul. 4. fallent. 34. & Ferrer. in decis. Guid. Pap. 69. consentiunt laïcos posse adsidere Judicibus Ecclesiasticis, non alio jure nixi quàm consuetudine. Sed ego ausim affirmare nequaquàm spectandam esse consuetudinem, quæ magis dicenda est corruptela quàm consuetudo; quia laïci non possunt interesse judiciis Ecclesiasticis, nihil omninò præstolante consuetudine contrariâ; cap. ad nostram, de consuetudine; ubi damnatur consuetudo Pictaviensis quæ inoleverat, ut in judiciis Ecclesiasticis auditâ utraque parte audirentur sententiæ præsentium, sive litterati, sive illitterati essent. Non spectatur consuetudo in spiritualibus, quia laïci jura spiritualia quocumque tempore præscribere non possunt vitio incapacitatis; cap. sacrosancta. cap. Massana, de elect. cap. causam, de præscript. & si jura spectemus, laïci non possunt adsidere judiciis Ecclesiasticis, sed Presbyteri & Diaconi tantùm; Auctor Constitut. Apostolicar. libr. 2. cap. 47. συμπαρέστωσαν δὲ τῷ δικαστηρίῳ καὶ οἱ διάκονοι, καὶ οἱ πρεσβύτεροι: *Assistant autem judicio Diaconi & Presbyteri.* Et in Synodo Chalcedonensi act. 3. cùm Dioscorus Alexandrinus Episcopus, de multis reus postulatus, Judicum, id est, Legatorum Principis qui consilio aderant, præsentiam in judicio desideraret, Episcopi constanter responderunt: κανονικῶν γὰρ ἐξεταζομένων οὔτε ἀρ-

χοντας, ὔτε ἑτέρους τινὰς λαϊκοὺς παρεῖναι χρή. *Quando enim regularia tractantur, neque Judices, neque aliquos alios laicos interesse oportet.* Quod in Legem Francicam transfusum, Capitul. lib. 7. cap. 345. *Quandò ea quæ canonica sunt ventilantur, vel quædam regularia examinantur, neque Judices seculares, neque aliquos laicos interesse oportet.* Denique laïci omnino arceantur à judiciis Ecclesiasticis, nec licet laïcis statuendi in rebus Ecclesiasticis habere aliquam potestatem, quos obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi; can. benè quidem. 96. dist. cap. Ecclesia, de Constitut. cap. cum laïcis, de reb. Ecclef. alienand. & Capitul. libr. 6. cap. 294. Nec debent gloriari laïci se vocari in subsidium propter imperitiam Clericorum: quia prætterquàm quòd Ecclesia inprimis Gallicana non caret viris litteratis & peritis, judicia Ecclesiastica celebrari debent in civitatibus & locis insignibus, ubi est copia peritorum; cap. statutum, de rescript. in 6. Neque laïcos juvat, quòd Summus Pontifex aliquando mandavit propriam Jurisdictionem laïco, etiam mulieri, nempè Brunichildi Reginæ; can. Mennam 2. qu. 5. quia hoc factum de plenitudine potestatis tolerandum est propter dignitatem & merita personæ; cap. dilecti, de arbitr.

CAPUT IX.

Judex Ecclesiasticus non exequitur sententiam per se, sed implorato officio Judicis secularis.

EPISCOPUS habet ordinariam Jurisdictionem, quia eam habet à Lege seu Canone: ex quo eam potest demandare; cap. 1. de offic. Vicar. in 6. cap. Romanâ, de appellat. eod. & propriè Ordinarius dicitur. In eo tamen minor est ordinario, quòd non potest per se sententiam executioni mandare, sed implorato ad hoc officio Judicis secularis; L. si qui ex consensu. L. Episcopale. C. de Episc. & Cleric. Nov. Justin. 83. & 123. cap. 21. Gloss. in cap. 1. de offic. Ordinar. quia Ecclesia non habet territorium, sine quo executio in res vel personas fieri non potest, cùm in territorio vel super territorio facienda sit. Episcoporum sententias ratas esse voluit Constantinus recenti Christianæ religionis studio fervescens, ita ut ab his non liceret appellare, velut à sententiâ à Principe prolatâ: sed quod suum erat sibi vindicans, voluit ut Magistratus civiles eorum sententias exequerentur; Sozomen. libr. 1. cap. 9. κυρίαν δὲ εἶναι τὴν αὐτῶν ψῆφον, καὶ κρείττω τῆς τῶν ἄλλων δικαστῶν ὡσανεὶ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἐξενεχθεῖσαν.

εἰς ἔργον δὲ τὰ κρινόμενα ἄγειν τὰς ἄρχοντας, καὶ διακονουμένυς αὐτοῖς σρατιώτας. Atque eorum sententiam ratam esse, & aliorum Judicum sententiis plus habere authoritatis, tamquam ab ipso Imperatore prolatam statuit: quin etiam jussit ut Magistratus res judicatas reipsà exequerentur, milites-que eorum voluntati inservirent. Quem secuti sunt Honorius, & Justinianus antedictis Constitutionibus. Episcopus igitur quoad executionem definit esse Ordinarius, & comparatur Judici dato vel pedaneo, qui non exequitur sententiam à se latam, sed Judex qui ipsum dedit; L. à divo Pio. ff. de re judicat. Judex Ecclesiasticus non exequitur sententiam per se, sed executionis causâ implorat officium Judicis secularis, quod Ecclesiæ non displicuit, nè res judicatæ impotentiâ Judicis Ecclesiastici executione carerent; Synod. Turonens. III. can. 41. *Incestuosi, parricidæ, homicidæ, multi apud nos, heu, proh dolor! reperiuntur: sed aliqui ex illis Sacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus; quos oportet per secularis potentiæ disciplinam, à tam pravâ consuetudine coerceri, qui per salutifera Sacerdotum monita noluerunt revocari.* Et Synod. Cabilonens. II. can. 25. *Ut à domino Imperatore impetretur adjutorium, qualiter si quis publicè peccat, publicâ multetur pœnitentiâ, & secundùm ordinem Canonum, pro merito suo excommunicetur & reconcilietur.* Et Concil. Trecense celebratum Præside Joanne VIII. *Et cùm opus fuerit, publicum convocent auxilium, non ad præjudicandum, sed potiùs ad ea quæ Deo sunt placita consequendum.* Et Capitulare 315. libr. 7. *Ut ea quæ in sua Diœcesi Episcopus per se suosque corrigere, vel emendare nequiverit, coram reliquis Episcopis ad corrigendum insinuet, vel Regi indicare non tardet: ut qui Ecclesiasticis regulis inobediens apparuerit, per Potestates exteras corrigatur.* Nec peculiare hoc fuit Ecclesiæ Gallicanæ: nam & multis ante seculis Orientales & Africanæ Ecclesiæ ultrò invocarunt auxilium Judicum secularium, ad compescendam proterviam Episcoporum & Clericorum, & promovendam executionem rerum judicatarum, putà si Episcopus vel Clericus depositus Ecclesiam perturbare non desinat, per civilem Magistratum tamquam seditiosus coërcetur; Conc. Antioch. can. 3. cap. 2. de Cleric. excommunicat. ministr. can. 38. Synod Carthag. III. can. petimus. 11. qu. 1. Synod. Carthaginens. can. 32. apud Balsamon. can. nec licuit. 17. dist. & occupatas in Africâ à Maximianistis basilicas repeti placuit, invocato auxilio Judicum civilium; Conc. African. can. 34. Adversùs Circumcelliones pariter & Donatistas Presbyterorum Catholicorum interfectores, adhibitum auxilium Judicum civilium; Augustin. epist. 160. *Circumcelliones quosdam & Clericos Donatistas curâ eorum qui disciplinæ publicæ inserviunt, præmissa Notoria ad judicia legesque perduxit.* Et ante hæc omnia cùm Paulus Samosatenus Antiochenus Episcopus Ec-

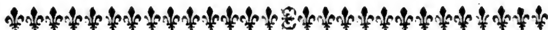
clesiæ domo recedere detrectaret, aditus est Aurelianus Imperator, à quo jussum est ut domus traderetur cui videretur Romæ urbis Episcopo; Euseb. libr. 7. cap. 24. ἀλλὰ γὰρ μηδαμῶς ἐξιέναι τοῦ Παύλου τοῦ τῆς ἐκκλησίας οἴκου θέλοντος βασιλεὺς ἐντυχθεὶς Αὐρηλιανός, αἰσιώτατα περὶ τοῦ πρακτέου διείληφε τούτοις νεῖμαι προστάττων τὸν οἶκον, οἷς ἂν οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι τοῦ δόγματος ἐπιστέλλοιεν. *Sed cùm Paulus Samosatenus nollet exire de domo Ecclesiæ, Imperator Aurelianus ea de re rogatus sanctissimè respondit quid esset agendum, illis tribui præcipiens domum Ecclesiæ, quibus Italiæ & urbis Romæ Episcopi per litteras præciperent.* Hoc jure Judex Ecclesiasticus extra septa tribunalis non potest manum injicere in Clericos ob delictum, nisi intra cancellos tribunalis capti sint, quia non habet territorium; Jo. Gallus qu. 276. 357. 363. Bened. in cap. Raynut. verb. & uxorem. decis. 2. num. 133. Imbert. libr. 3. institut. forens. cap. 9. Idem non potest exequi sententiam captis & distractis pignoribus, id est, pignoratione bonorum; Rebuff. in §. 1. de regia ad prælatur. nominat. in Concord. Chopin. de sacra polit. libr. 2. tit. 1. num. 2. & 3. Imbert. libr. 1. cap. 62. Maynard. libr. 2. cap. 4. Charond. libr. 1. Pandectar. cap. 13. Marc. part. 1. qu. 448. Sed ad hoc invocatur auxilium Judicis secularis, & si opus sit, adhibetur manus militaris; can. Principes. 23 qu. 5. & hoc est quod ait Jo. Sarisber. epist. 75. *Ex authoritate Canonum, nisi jura taliter contemnuntur, ad reprimendam malitiam adhibenda est manus militaris.* Judex verò secularis hac de causa aditus seu requisitus, tenetur præstare opem & auxilium Judici Ecclesiastico in executione sententiæ; cap. 1. cap. quoniam, & ibi Gloss. de offic. Ordinar. quia licet utriusque Jurisdictionis officia sint distincta, una debet fovere & adjuvare alteram; can. quoniam. 10. dist. can. cùm ad verum. 96. dist. can. Principes. can. administratores. 23. qu. 5. Ivo Carnotens. epist. 106. Res omnes non aliter benè administrantur, nisi cùm regnum & sacerdotium in unum convenerunt studium. Nec Judex secularis potest cognoscere de viribus & meritis sententiæ, tamquam merus executor; cap. pastoralis. §. quia verò, de offic. delegat. cap. 2. de except. in 6. Marcus part. 1. qu. 269. & Gayll. 1. observ. 115. Belluga in specul. Princip. de proposit. §. tractandum. num. 12. 4. salvâ appellatione, si sententia displiceat; L. 1. C. si sæp. in integr. restitut.

CAPUT X.

Clerici nè quidem volentes audiuntur à Judice seculari. Cur Judex secularis Judex cinctus dicitur.

OLIM soli Judices ordinarii, id est, Præsides & Magistratus provinciales cognoscebant de civilibus & criminalibus causis Clericorum; L. cùm Clericis. L. jubemus. C. de Episc. & Cleric. Justinianus civilium causarum Clericorum cognitionem permisit Episcopis, criminalium verò cognitionem tribuit Magistratibus, nisi essent crimina Ecclesiastica; Nov. 83. & 123. can. si quis cum Clerico. 11. qu. 1. Jure autem Pontificio, Clerici nè quidem volentes possunt deduci ad Judicem secularem quem cinctum vocabant, quia habebat jus cinguli ut militares, ita ut si Judex his non abstinuerit, cingulum amittat; Bonifacius epist. ad Episcopos Galliæ in can. nullus Episcopus. 11. qu. 1. *Nullus Episcopus neque pro civili, neque pro criminali causâ apud quemvis Judicem sive civilem, sive militarem producatur, vel exhibeatur. Magistratus enim qui hoc jubere ausus fuerit, amissionis cinguli condemnatione plectetur.* Et Sylvester in calce Conc. Romani in can. nullus Clericus, ead. caus. & quæst. *Nullus Clericus, vel Diaconus, vel Presbyter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante Judicem civilem causam dicere præsumat.* His juris argumentis de causâ merè Ecclesiasticâ, putà de Calice fracto, coram seculari Judice in se actum expostulat Athanas. apolog. 2. de fuga: ἐπὶ δὲ ἐξωτικοῦ δικαστοῦ ἐξέτασις περὶ αἵματος χριστοῦ, καὶ σώματος χριστοῦ γίνεται, εἰ γὰρ καὶ ὅλως ἐγεγόνει τι πεπλημμέλημα ἔδει, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ κληρικῶν νομίμως ἐξετάζεσθαι. *Sub externo Judice quæstio de sanguine & corpore Christi habetur; nam si omninò quod delictum perpetratum fuisset, oportebat de eo in Ecclesia inquiri sub legitimis Clericis.* Eadem juris exceptione Trajectenses conventi apud Fridericum I. pro controversia quæ erat inter Fridericum & Hermannum de Episcopatu Trajectensi, fori præscriptione sese tuiti sunt, quòd causa esset Ecclesiastica, & ad Pontificem jam delata; de quo Otho Frisingens. de gest. Frideric. libr. 1. cap. 62. *Illi viaticum redeundi postulaverunt, dicentes se, eo quòd causa ipsa tamquam Ecclesiastica ad Ecclesiasticum Judicem, ad aures Summi Pontificis translata esset, respondere coram cincto Judice non posse.* Non alio jure potestates seculares à claustris Canonicorum explosit Ivo Carnot. Episc. epist. 49. ad Stephanum Palatinum Comitem: *Quòd enim à claustro Canonicorum om-*

nis secularis potestas sit eliminata, jamdiù ante tempora patrum vestrorum & Regum decretis est cautum, & Ecclesiasticis sanctionibus multimodè roboratum. Et causam interdicti Ecclesiæ nihil pertinere ad Principem, tamquam merè Ecclesiasticam contendit idem Ivo epist. 263. ad Belvacenses: *Cessare quidem à divinis justè vel injustè, quid ad Regem? Excessus enim Clericorum si contigerit, non est vindicandus potestate seculari, sed canonico judicio puniendus est, & censurà Episcopali.* Et hæc est perpetua Canonum regula Clericos expertes esse fori secularis, & solutos potestate Judicis cincti; idem Ivo libertatum Ecclesiæ vindex acerrimus & scientissimus, epist 241. *Legibus autem non continetur, imò prohibetur, ut Episcopus à Judice seculari ad causam Ecclesiasticam vocetur, vel cincti Judicis sententiæ subjiciatur.* Judices tamen seculares facilè sibi suasi sunt se non gravare Ecclesiam, ubi de consuetudine cognoscunt de quibusdam casibus quos vocant privilegiarios, qui jure veteri erant Jurisdictionis Ecclesiasticæ, ex quo secundùm foros & consuetudines debent judicare; cap. venientes, de jurejurando, ut scribit Belluga in specul. Princip. de proposit. §. sunt & aliæ. num. 3. in fin. Cogitent Judices an consuetudo vincat Leges & Canones, & audiant vocem Domini ad Judices seculares; *Cùm accepero tempus, ego justitias judicabo.* Psalm. 74.

CAPUT XI.

An Senatus sit competens Judex in criminalibus causis Episcoporum.

AN Senatus de causis Episcoporum cognoscere valeat, eo colore quòd mixtus sit Clericis & laïcis, non inopportunium est quærere hoc loco. Auctor Historiæ Pontificiæ Jurisdictionis libr. 4. cap. 3. num. 29. sine ulla authoritate tradit Curiam cùm sit mixta è Clericis etiam Episcopis, & laïcis, habere jus decernendi in Episcopos etiam in criminalibus. Sed facilè corruit sententia hominis, cujus ingenium quale fuerit in spiritualibus, ex eo satis intelliges, quòd sacrum opus exorsus est à commendatione formæ uxoris, & næniis ejus interitùs. Primò, quæ partes sunt laïcis quibus constat major pars Curiæ, in judicio de Episcopis, cùm Episcopi non possint damnari nisi in Synodo Provinciali, judicio duodecim Episcoporum; can. nullam. 2. qu. 4. can. hæc quippe. 3. qu. 6. can. 1. 2. 3. qu. 8. adeòque non possint deponi sine Apostolicæ Sedis authoritate; can.

can. nullus. can. duodecim. 5. qu. 4. & laïci non audiantur adversùs Episcopos, quia oppidò eis infesti existunt; can. laïcos. can. laïci. 2. qu. 5.

Secundò, inanis est fucus seu color quæsitus, quòd Curia constet ex Clericis & laïcis: quia prȩterquàm quòd majori ex parte constat laïcis, & ejus ordinis censenda est qui prævalet; L. quæritur. ff. de stat. homin. nulla potestas ei est in spiritualibus, si quidem cujusque rei origo spectanda est; cap. ducum, de decimis. L. 3. C. ad Macedon. At curia Jurisdictionem habet à Principe seculari, qui spiritualis Jurisdictionis prorsus expers est; cap. decernimus, de judic. cap. sollicitæ, de majorit. & obedient. & consequenter non potuit transferre in alium majorem potestatem quàm ipse habeat; d. cap. dudum. L. nemo de R. I. ut rectè argumentatur Rebuff. de decimis. qu. 10. num. 36. & post eum Anastas. Germon. de sacris immunitatib. libr. 3. cap. 19. num. 8. Azor. part. 1. instit. moral. libr. 7. cap. 36. qu. 2. Moneta de decim. cap. 8. qu. 1. num. 4. Fateor non vetari Principes uti Episcopis & Clericis in rebus publicis gerendis, eisque demandare suam Jurisdictionem, etiam in judiciis publicis; can. sæpe 23. qu. 8. cap. 1. de postuland. cap. in Archiepiscopatu, de raptorib. Sed haudquaquam præsumunt Judicibus à se datis sive Episcopis sive Clericis, demandare Jurisdictionem in Episcopos, quam sibi ipsi non vindicant.

Tertiò, futile argumentum est Jurisdictionis secularis in Episcopos & Clericos, quòd Paulus ipse Apostolus Gentium seculare judicium non respuit, & ad Cæsarem provocavit: spectandum enim est tempus, quo non erat copia alterius Judicis, in cunabulis surgentis Ecclesiæ; sub Ethnicis rerum dominis, necesse ei fuit provocare ad majorem Judicem, nè per injuriam damnaretur. In hoc discrimine igitur, quocumque modo potuit, sibi consuluit, & non tamquàm Christianus, & Sacerdos appellavit ad Gentilem Judicem, quod ei fas non erat ex ipsius præcepto 1. Cor. 6. sed coactus, ut declinaret iniquum Judicem; Ambrosiaster in epist. ad Galat. cap. 6. *Denique Judæis compellentibus, & sæpenumerò falsas accusationes contra eum deferentibus obliquum Judicem videns, coactus appellavit Cæsarem.* Vel Apostolus tamquàm civis Romanus appellavit Cæsarem, quasi seposito Christiani, Apostoli, & Episcopi stemmate, & Civem Romanum sese dixit, ut Romam duceretur judicii causâ, Romam cogitans arcem Christianæ religionis, ut Petro se laborum & martyrii socium præberet; Idem Ambrosiaster in cap. 1. epist. ad Roman. *Voluntati itaque ejus sic occasio data est, ut coactus appellaret Cæsarem, & dirigeretur ex alia causa ad urbem Romam, Deo volente, ut impleret propositum voluntatis suæ.* Et hoc èxemplo Donatistas, si injuriam paterentur, legum auxilium invocare, æquo animo tulit Augustinus libr. 2. contra litteras Petiliani Donatistæ, cap. 58. *Si autem in adjutorium etiam terreni imperii leges assumendas puta-*

Mm

stis, non reprehendimus: fecit hoc Paulus, cùm adversùs injuriosos Civem Romanum se esse testatus est. Inde sumptus est can. si in adjutorium. 10. dist. Nec Judicem secularem agnovêre Martyres, quia patienter eum tulerunt; nimirum non ut Judicem, sed hostem fidei, laureæ præbitorem spectarunt; Augustin. in Psalm. 36. *Et dixit sententiam Proconsul in Cyprianum. Alia est sella terrena, aliud tribunal cælorum*; unde sumptus est can. etsi. 11. qu. 3. Nec melioris notæ argumentum est, quòd Christus traditus Pilato non detrectavit ejus judicium, imò lubens eum suscepit: hoc enim singulare mysterium est, non judicium; & Christus seipsum tradidit Gentili, qui nullam potestatem in se habebat, nè deficeret instrumentum humanæ redemptionis, sicut scriptum est Ephes. 5. *Tradidit semetipsum pro nobis hostiam & oblationem Deo in odorem suavitatis.* Et totum hoc factum est extra ordinem speciali nutu Dei propter salutem hominum, sicut dixit Christus ipse ad Pilatum, Joann. 19. *Non haberes potestatem adversùm me ullam, nisi tibi datum esset desuper.* Ac nè dubites Passionem Christi consensûs fuisse patientis, non potestatis Præsidis; Christus ipse qui tot plagis percussus siluit, & sicut ovicula coram tondente obmutuit, interrogatus à Pilato an esset Rex Judæorum, nè minor videretur ait: *In hoc natus sum.* Joann. 18. Erat sub Judice, cædebatur à Judæis Christus, cùm Sol contumeliam Domini perhorrescens occidit, terra contremuit, elementa omnia penè defecerunt; adeòque Passio Christi abfuit ab omni forma & imagine judicii, ut in ea omnes leges judiciorum eversæ sint, cùm eum Pilatus dimittere vellet, intercedentibus Judæis, & uno clamore insurgentibus: *Tolle, tolle, crucifige.* Et eadem, fuit sæva & nefaria conjuratio Gentium & Judæorum adversùs Dominum, de qua fertur memorabile vaticinium David, Psal. 2. *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus.* Et in judicio Christi, visa est dumtaxat species judicii, reverà autem fuit latronum consilium; Jo. Chrysostom. in Matth. Homil. 85. καὶ γὰρ σχῆμα ἦν, τοῦ δικαστηρίου μόνον, τὸ δὲ ἀληθὲς λῃστῶν ἔφοδος. *Figura enim ibi dumtaxat judicii erat, re autem ipsâ latronum impetus.*

Quartò, si spectemus judicia meliorum Principum, ab Episcopis judicandis omninò abstinuêre, tamquàm extra sortem rerum humanarum positis. Episcoporum invicem sese accusantium libellos in Synodo Nicenâ rejecit Constantinus hoc æternùm memorando responso: *Vos a nemine dijudicari potestis, quia ad Dei solius judicium reservamini*; can. continua. 11. qu. 1. & à Valentiniano perpetuâ lege sancitum, nè Episcopi ad tribunalia ordinariorum, vel extraordinariorum Judicum pertrahantur. *Habent illi*, ait, *suos Judices, nec quicquam his publicis est commune cum legibus*; L. ult. C. Theodos. de Episc. Judic. è quâ contexta est pars d. can.

continua. Et hujusmodi legem probarunt Magistratus; Augustin. contra Crescon. libr. 4. cap. 48. *Seranus Proconsul dixit: Lis Episcoporum secundùm legem ab Episcopis audienda est.* Et quòd Constantinus Cæciliano à Donatistis accusato de traditione chartarum Ecclesiæ, alios atque alios Judices dedit, non fiduciâ potestatis id fecit, sed potiùs intemperanti studio conciliandæ pacis Ecclesiasticæ; Optat. libr. 1. contr. Donatist. Augustin. epist. 162. & 266. & idem libr. 3. contra Crescon. Nec non pulcherrimo Canonum cum Legibus concentu, nè Episcopi in civilibus vel criminalibus causis ad quemvis Judicem civilem seu militarem producantur, districtè vetitum Judici, indictâ pœnâ amissionis cinguli; can. nullus Episcopus. 11. qu. 1. Non sine causâ gladium traditum potestatibus secularibus, sed in alios quàm Sacerdotes ait Augustin. epist 160. ad Apringium Judicem: *De vobis quidem dixisse Apostolum legimus, quòd non sine causâ gladium geratis, & ministri Dei sitis vindices in eos qui malè agunt: sed alia causa est Provinciæ, alia est Ecclesiæ.* Et quàm turpe sit causas Episcoporum in foro agitari submovet idem Augustin. libr. 4. contra Crescon. cap. 3. *Nonnè melius, obsecro te, causa veritatis & unitatis pacificis verbis & pacatioribus locis inter Episcopos ageretur, quàm in foro ab Episcopis per advocatos litigaretur?* In eandem sententiam, nihil commune esse gladio & spiritui, id est, potestates non stringere gladium, (quod est proprium insigne Magistratûs) in Sacerdotes eleganter ait Gregor. Naziànz. epist 227. κἄν γὰρ ὦσι χριστιανοὶ, οἱ τῶν τοιούτων κριταὶ τί κοινὸν ξίφει, καὶ πνεύματι. *Nam etsi sint Christiani hujusmodi negotiorum Judices, quid commune gladio & spiritui?* Hoc jure Prætextatus, Ursicinus, Salonius, Sagittarius, & alii Episcopi Galliarum variis de criminibus etiam majestatis postulati, peregrina, id est, secularia judicia non tulêre; nec alibi quàm in Synodo Episcoporum damnati sunt, ut suprà à nobis observatum ex Gregorio Turonensi, & aliis: & considentibus Episcopis in causa Prætextati Aëtius Archidiaconus Parisiensis in medium se sistere coram his non dubitavit, eosque hortari, nè Episcopus per injuriam contra Canones damnaretur; Idem Gregor. Turonensis libr. 5. cap. 19. *Confabulantibusque nobis subitò advenit Aetius Archidiaconus Parisiacæ Ecclesiæ, salutatisque nobis ait: Audite me, ô Sacerdotes Domini qui in unum collecti estis; aut enim hoc tempore exaltabitis nomen vestrum, & bonæ famæ gratiâ refulgebitis; aut certè nullus vos amodò pro Dei Sacerdotibus est habiturus, si personas vestras sagaciter non erigitis, aut fratrem perire permittitis.*

Quid: multis post seculis unus è nostris Regibus Carolus VIII. captis Episcopis Petrocoriensi, & Montalbanensi, ob suspicionem coïti concilii cum Duce Aurelianensi & Comite Dunensi, qui erant partium Ducis Britanniæ, valdè laboravit quo Judice in eos experiretur; & Juridici ci-

vilis poteſtate eos ſolutos eſſe ſentiens, Officialem Archiepiſcopi Turonenſis adhibuit ut audirentur, ut narrat Auctor vernaculus vitæ Caroli VIII. ad ann. 1486. *Pareillement audit mois de Janvier 1486. le Roy feut adverti que les Eveſques de Perigueux ſurnommé de Pompadour, & de Montauban ſurnommé de Chaumont, & les Seigneurs d'Argenton & de Bucy freres dudit Eveſque de Montauban avoient aucune intelligence avec Monſeigneur d'Orleans, & Monſeigneur de Dunois, & autres qui eſtoient en Bretaigne; & leur faiſoient ſçavoir toutes nouvelles de Cour.. Et à cet cauſe à un matin le Roy les feit conſtituer priſonniers, & à chaſcun bailla garde, & les feit mettre en lieu ſeur: & à interroguer les Eveſques, les Officiers de l'Archeveſque de Tours furent appellez, & les faiſoit le Roy bien traicter, pour l'honneur de l'Egliſe.* Vocatus eſt Officialis Turonenſis ut audirentur Epiſcopi, non quaſi idoneus Judex eſſet, ſed quaſi minùs alienus, ut aliquatenùs conſuleretur dignitati & pudori ordinis Epiſcopalis, amoto ſeculari Judice.

Denique Epiſcopi ita ſunt expertes Juriſdictionis ſecularis, ut Epiſcopus damnatus à Judice ſeculari non habeatur pro damnato: inde cùm Hilarius Pictavienſis Epiſcopus exularet in Phrygiâ, indictâ Synodo Seleucianâ ipſe inter cæteros Epiſcopos datâ evectionis copiâ adeſſe juſſus eſt; Sulpit. Sever. lib. 2. hiſt. ſacr. *Quâ tempeſtate Hilarius Pictavienſis Epiſcopus, quartum jam exilii annum in Phrygia agens, inter reliquos Epiſcopos, per Vicarium ac Præfectum datâ evectionis copiâ, adeſſe compellitur, &c.* Inde Prætextatus abſque ſententia Epiſcoporum juſſu Chilperici deportatus in Inſulam, apud Gregor. Turonenſ. libr. 8. cap. 31. *Ego*, inquit, *ſemper in exilio, & extra exilium Epiſcopus fui, ſum & ero.* Judices ſeculares in Commonitorio quod nuper legi, ut Principem vocent in partem conſilii evacuandæ Juriſdictionis ſimul & dignitatis Epiſcopalis, & Epiſcopos tamquam vernulas ſubjiciendi foro ſeculari, eos de fide & obſequio ſuſpectos facere nituntur, quaſi de dignitate certent cum Regibus. Sed ô probrum! ô infandum maledictum! Epiſcopi quotidiè orant pro Regibus; Epiſcopi quaſi interceſſores exiſtunt inter Deum & Principem; Epiſcoporum una cum Apoſtolo vox eſt., Principibus parendum etiam dyſcolis; denique Chriſtus typus Epiſcoporum ſeceſſit in montem, nè Rex fieret; Ambroſ. in epiſt. 33. ad Marcellinam Sororem: *Veteri jure à Sacerdotibus donata Imperia, non uſurpata: & vulgò dici quod Imperatores Sacerdotium magis optaverint, quàm imperium Sacerdotes: Chriſtus fugit, nè Rex fieret.* Faceſſat igitur à ſanctiſſimis Epiſcopis invidia; faceſſat ſecularis calumnia; Pontificio relinquatur ſuus honor, ſuum decus. Audite, Judices, Deum principem Sacerdotii ita canentem, Pſalm. 104. *Nolite tangere Chriſtos meos.* Qui Apoſtolos in manibus habebant, quid

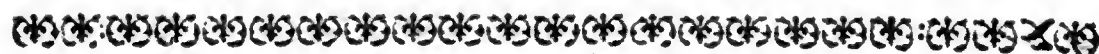
de his facerent dubitarunt, inter se quærentes: *Quid faciemus viris istis?* Act. Apostolor. 4. Judæi dubitarunt manum mittere in Apostolos, eos Jurisdictionis suæ expertes esse intelligentes etiam alieni sacerdotii beneficio: Episcopos Christi Vicarios, Apostolorum successores, quo pacto vos, ô Christiani Judices, judicabitis, qui judicandi estis ab ipsis Apostolis Christo assessuris in novissimo die judicii, quibus à Christo Domino dictum est Matth. 19. *Sedebi is & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël*: unde & Dominicæ promissionis fiduciâ, Apostolus 1. Cor. 6. *An nescitis quoniam Sancti de hoc mundo judicabunt?* Episcopi suos Judices habent etiam ex lege Regni, & ex Concordato quod vim legis obtinet; tit. de frivolis appellationib. Causæ Episcoporum primùm disceptari debent apud proprios Judices, id est, Metropolitanum & Comprovinciales; & si ab his appellandum duxerint ad Sedem Apostolicam, causa appellationis peragi debet per Judices à Sede Apostolicâ delegatos in partibus. Quæ ergo in causis Episcoporum sunt partes Judicum secularium; cùm Episcopi in prima instantia habeant proprios Judices à Canone datos, & in causa appellationis Judices in partibus quidem, verùm non alios quàm à Sede Apostolicâ delegatos?

CAPUT XII.

An Judex secularis possit injungere Judici Ecclesiastico, ut excommunicatum absolvat ad cautelam.

AN Judex secularis possit injungere Judici Ecclesiastico, ut excommunicatum absolvat ad cautelam, quæritur. Fevretius. libr. 1. cap. 2. num. 40. præter omnem rationem juris & disciplinæ Ecclesiasticæ affirmat posse: quod nimis erubescendum est. Primò, excommunicatus à suo Episcopo non potest absolvi ab alio: ejus est solvere, cujus & ligare; ex Conc. Antiochen. can. 6. can. si quis à proprio. 11. qu. 3. Conc. Eliberit. can. 53. cap. ad reprimendam, de offic. Ordinar. Ergo Magistratûs civilis autoritas non potest interponi, ut Ordinarius excommunicatum absolvat ad cautelam. Secundò, absolutio ad cautelam non potest fieri sine summariâ saltem causæ cognitione: ea quidem non debet denegari petenti, ubi dubia est causa excommunicationis, sed requiritur causæ cognitio; cap. solet. cap. per tuas, de sentent. excommunicat. in 6. Igitur cùm res causæ cognitionem desideret, non est adeundus Judex secularis, sed Ecclesiasticus qui causâ cognitâ beneficium absolutionis impensurus est.

Tertiò, si Episcopus leviori de causa excommunicatum absolvere noluerit, post monitionem, à vicinis Episcopis ejusdem Provinciæ, absolutio illi non est deneganda usque ad tempus proximæ Synodi; ex Conc. Agath. can. 3. can. Episcopi 11. qu. 3. vel Metropolitanus potest adiri, qui excommunicatum absolvet ad cautelam, præstitâ cautione standi judicio, & parendi sententiæ; d. cap. per tuas, & cap. venerabilibus, eod. tit. Igitur in ea re nullæ sunt partes Judicis secularis, & recusante Ordinario beneficium absolutionis ad cautelam, adeundus est superior, id est, Metropolitanus, vel viciniores suffraganei qui sunt vice Metropolitani, per viam querelæ. Quartò, nefas est Judici seculari cognoscere de meritis sententiæ Judicis Ecclesiastici; cap. ult. de except. in 6. Hac ratione inter nefanda Juliani Apostatæ refertur, quòd Christianos amotos à Communione Ecclesiastica, vel Antistites depositos restitui jubebat callido consilio, ut excommunicationis vel depositionis vim, quam satis rebus nostris edoctus sciebat esse nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, convelleret: Jo. Chrysostom. in vita S. Babylæ Antiochen. Episcopi & Martyris: πανοῦργος δὲ ὤν, καὶ δεινός τοὺς ὑπὸ ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας κολασθέντας δι' ἁμαρτίας τινὰς καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένους πάντας πανταχόθεν ἠφίει τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῖς τε πονηροτάτοις ἐξουσίαν διδούς, καὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀναιρῶν θεσμούς. *Proinde vafer & callidus cùm esset, quos intelligebat ob peccatum aliquod à Christianorum conventuum principibus pœnas dedisse, & à Præfectura quam gererent amotos, eos omnes liberos esse sinit; hoc modo pessimis quibusque licentiam largiens, Ecclesiæ leges subvertens.* Quintò non licet Magistratui seculari prohibere Judici Ecclesiastico, ut quem excommunicet, vel inflictam excommunicationem solvat; Conc. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 3. quod transfusum est in Constitutionis Meledunens. art. 23. Si hujusmodi licentia detur Judici seculari indicendi Judici Ecclesiastico absolutionem ad cautelam, ex eo sequetur contemptus & ludibrium excommunicationis quæ est nervus & robur Ecclesiasticæ disciplinæ, ut fatetur etiam è secularibus Lucius libr. 2. tit. 2. art. 9. facilitate veniæ contemnitur pœna, & facilè spernetur excommunicatio, si præstò sit remedium, vel potiùs effugium absolutionis ad cautelam. Olim certè religiosiùs actum est cum Ecclesiâ, nec solebat Senatus Judici Ecclesiastico injungere absolutionem ad cautelam, sed pro reis intercedere apud Judicem Ecclesiasticum. Hoc pacto Senatus Gratianopolitanus quempiam excommunicatum reddidit Officiali Viennensi, comiter adhortando ut ei jus diceretur super causa excommunicationis, & interim absolveretur ad cautelam; Marcus qu. 29. part. 2.

CAPUT XIII.

Pœna statuta in perfringentes Jurisdictionem Ecclesiasticam. Privilegium ne Magistratus excommunicentur, civiliter interpretandum Officium Christiani Principis est tueri Jurisdictionem Ecclesiasticam.

JURISDICTIO Ecclesiastica suâ religione tuta & incolumis vigere debet; & Judices seculares suis finibus contentos eâ abstinere convenit tamquam re sacrâ, & prophanis non attingendâ. Hac lege Christus, ut sacerdotibus servaret quod suum erat, cùm Leprosum curavisset, eum remisit ad Pontifices: *Vade*, inquit, *ostende te Sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses pro emundatione tua*; Matth. 8 & Luc. 5. Sed quia seculares Judices plerumque Jurisdictionem Ecclesiasticam per omnia evacuare nituntur, officii & religionis nimium immemores, Ecclesia suam Jurisdictionem & libertatem variis pœnis tum spiritualibus, tum temporalibus tueri necesse habuit. Hinc infringentes Jurisdictionem & libertatem Ecclesiasticam, sententiam excommunicationis incurrunt; cap. non minùs. cap. adversùs, de immunit. Eccles. Eadem pœnâ percelluntur servantes, aut servari caventes statuta edita contra libertatem Ecclesiæ; cap. noverit. cap. gravem, de sentent. excommunic. ut & per injuriam personas Clericorum detinentes; cap. quicumque, eod. tit. in 6. Nigellum de Sackevilla incubatorem Ecclesiæ de Herges, & Robertum de Broc, quòd equum saginarium ipsius per injuriam caudâ detruncasset, solemniter excommunicavit Thomas Cantuar. Archiepiscopus; Matth. Paris ad ann. 1171. *B. Thomas Cantuar. Archiepiscopus sermonem habiturus ad populum in die Dominicæ Nativitatis, pulpitum ascendit; & sermone completo, Nigellum de Sackevilla Ecclesiæ de Herges violentum incubatorem & ejusdem Vicarium Ecclesiæ, Robertum quoque de Broc, qui equum quendam ipsius Archiepiscopi victualia deferentem, ad dedecus & ignominiam ejus decurtaverat, solemniter excommunicavit.* Præter excommunicationis pœnam, usurpantes Jurisdictionem & libertates Ecclesiæ etiam multantur feudis quæ ab Ecclesia obtinent; d. cap. gravem. cap. ubi periculum, de elect. in 6. Aufrer. de potest Eccles. super laïcos, num. 62. & 65. Belluga in specul. de proposit. princip. §. item dubitatur. num. 2. 3.

Hæc omnia facilè contemnuntur ab officialibus Regiis sibi securis edicto Caroli V. & privilegio Apostolico, nè officiales Regii excommunicari possint pro actu exercitii Jurisdictionis temporalis, de quo monumenta libertatum Ecclesiæ Gallicanæ tom. 2. cap. 5. & Ferald. de privilegiis regni Francor. privileg. 6. & legibus Anglicis nè qui à Rege feuda tenent in capite, eo insciente excommunicentur, de quibus Eadmer. libr. 1. Hist. novell. & Matth. Paris ad ann. 1163. & 1164. Sed pace Judicum secularium dixerim, Edicta Principalia & privilegia Pontificia, utraque civiliter interpretanda sunt; puta uti si Magistratus quid fecerit officio Magistratûs, non tenetur lege Aquiliâ vel injuriarum, sed si per injuriam quid fecerit fiduciâ Magistratûs, nihil vetat eum conveniri; L. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad leg. Aquil. L. injuriarum §. quæ jure potestatis. L. nec Magistratibus, de injur. Ita & si idem officio Magistratus ex necessitate officii quid faciat, non debet excommunicari; sed si fiduciâ potestatis quid violentius fecerit, & in Jurisdictionis Ecclesiasticæ fines irruperit, non video quo pacto possit effugere excommunicationem. Esto, parcatur dignitati Magistratûs, ut tutus sit ab excommunicatione lata ab homine; quâ tamen ratione evitaturus est excommunicationem latam à Canone? Non pertinet ad Edictum injuriosa rapina Jurisdictionis Ecclesiasticæ, nè impunè liceat Magistratibus conculcare Jurisdictionem Ecclesiasticam. Beneficium Principis non est interpretandum in necem & injuriam Ecclesiæ, quia boni Principis est tueri & defensare Ecclesiam; can. boni Principis. 96. dist. can. Maximianus. 23. qu. 5. can. Principes. ead. caus. qu. 5. can. tributum. ead. caus. qu. 8. Ivo Carnotens. epist. 49. *Habet enim legitimus Principatus Ecclesiarum quieti providere, non Ecclesiarum quietem perturbare; sua dare, non suis spoliare: quatenus Ecclesia Deum pro Principibus & potestatibus orans, non cum disceptatione hoc faciat, sed cum pietate.* Et Anselmus Cantuar. lib 3. epist. 65. ad Guibertum Comitem & Marchionem: *Ergo, mi Domine, ne putetis Ecclesiam quæ in vestro principatu est, vobis esse datam in hæreditariam dominationem, sed in hæreditariam reverentiam, & in tuitionem: eam ut matrem vestram amate, ut sponsam & amicam Dei honorate.* Exemplo Clementis III. simile privilegium concessum est ab Innocentio III. instante Henrico Rege Hungariæ, nè ipsius Consiliarii, vel familiares excommunicentur. Sed hoc modo adhibito, nè excommunicentur nisi pro manifestâ & rationabili causâ, & post canonicam monitionem, ut tradit ipse Innocent. libr. 1. epist. 507. ad Episcopos Hungariæ: *Sanè postulavit nuper concedi sibi à nobis ad instar bonæ memoriæ Clementis Papæ prædecessoris nostri regia celsitudo, ut nullus Archiepiscopus, vel Prælatus quilibet in familiares & Consiliarios suos, de quorum*

quorum absentiâ & privatione tam Regnum Hungariæ, quàm persona Regis possit incurrere detrimentum, excommunicationis sententiam promulgaret. Nos ergo de benignitate Sedis Apostolicæ, Magnificentiæ Regiæ uberiorem volentes favorem & gratiam impertiri, universitati vestræ authoritate præsentium duximus inhibendum, ut in Consiliarios & familiares ipsius, quorum in hac tempestate consilio & familiaritate sine magno sui dispendio carere non potest, nullus vestrûm nisi pro manifestâ & rationabili causâ, & canonicâ monitione præmissâ, excommunicationis vel interdicti sententiam audeat promulgare. An injuriosum & grave erit Magistratibus, privilegio nè excommunicari possint, hunc modum imponi, ut non excommunicentur nisi pro manifestâ causâ, & post canonicam monitionem? Eò res pervenit, ut passim impunè pessumdetur Jurisdictio Ecclesiastica: nonnè pietati & nomini Christianissimorum Regum convenit, ut Ecclesiasticæ Jurisdictioni jam ferè prostratæ & semineci consuletur? Rem dignam providentiâ Regum agnovit unus è clarissimis Senatoribus Galliæ Cosmas Guismierius Præses Parisiensis in Pragmatic. in proœm. §. cùm itaque, verb. libertatis: *Cùm autem*, inquit, *Rex Franciæ sit pugil Ecclesiæ, & inter omnes Christianos Christianissimus, debet custodire Jurisdictiones & libertates Ecclesiasticas: sed Officiarii ejus in multis hodie turbant Ecclesiam in prædictis, ita quòd, nisi Deus provideat, tandem Jurisdictio & libertates Ecclesiæ evanescent, &c.*

CAPUT XIV.

Episcopi præter ordinariam Jurisdictionem habent delegatam à Canone, vel ex mandato Summi Pontificis. Ordinarius judex Exemptorum. Conservatores Apostolici.

JURISDICTIO Episcopalis alia est ordinaria, alia delegata. Jurisdictio ordinaria est quæ competit Episcopo jure suo, jure sacerdotii seu sacri Magistratûs, qui eam habet jure suo, non alieno beneficio, id est, ex mandato; L. more majorum. ff. de jurisdict. L. 1. §. qui mandatum, de offic. ejus cui mandat. est jurisdict. L. cùm Prætor, de judic. Delegata est quam Episcopus habet non jure suo, sed authoritate Sedis Apostolicæ, id est, tamquam Sedis Apostolicæ delegatus à Canone, vel ex mandato speciali: ut Episcopus cognoscit de hæresi in Exemptos, non ut Ordinarius, sed tamquàm Sedis Apostolicæ delegatus; cap. ad abolendam, in fin. de hæretic. Conc. Trident. sess. 5.

de reformat. cap. 2. §. si verò. Et si Canonici sine manifestâ & rationabili causâ, maximè in contemptum Episcopi, cessaverint à divinis, Metropolitanus tamquàm Apostolicæ Sedis delegatus potest eos censuris Ecclesiasticis coërcere; cap. irrefragabili. §. cæterum, de offic. Ordinar. Monasteria vel alia loca pia non exempta, authoritate ordinariâ exempta authoritate Apostolicâ per Ordinarium visitari possunt; Clem. attendentes, de stat. Monach. Clem. quia contingit, de religios. domib. Conc. Trident. sess. 22. de reformat. cap. 8. & sess. 24. ejusd. cap. 11. Clausuram Monialium in Monasteriis subjectis ordinariâ, in exemptis Apostolicæ Sedis authoritate observare, vel restituere potest Ordinarius; cap. periculoso. §. ult. de stat. regular. in 6. Conc. Trident. sess. 25. de reform. cap. 5. In causis civilibus mercedum, & miserabilium personarum, Exempti licet proprios Judices seu conservatores à Sede Apostolicâ delegatos in partibus habeant, coram locorum Ordinariis tamquam à Sede Apostolicâ delegatis conveniri possunt, & ad solvendum compelli; Conc. Trident. sess. 7. de reform. cap. 14. de quibus Barbosa de offic. & potest. Episcop. allegat. 105. part. 3. Et si Regulares Beneficia ad suam collationem spectantia non conferant intra tempus Lateranensis Concilii, collatio devolvitur ad Episcopum, in non exemptis tamquam Ordinarium, in exemptis tamquam Apostolicæ Sedis delegatum; Clem. quia regulares, de supplend. neglig. Prælat. Hujusmodi delegatio cùm fiat à Canone sine mandato, habetur pro Jurisdictione ordinaria; arg. d. L. cùm Prætor: & hoc verbo, id est, colore delegationis Apostolicæ usum Pontificem ad placandos Exemptos, id est, nè videretur tollere exemptiones, ait Hostiensis, & post eum Jo Andreas in d. cap. ad abolendam. Episcopus habet propriè delegatam Jurisdictionem, ubi causa delegatur Ordinario mandato speciali. Rescripta omnia seu Commissiones Apostolicæ diriguntur Ordinariis loci ad quos spectat Jurisdictio de jure aut consuetudine, aliàs provocatur tamquam ab abusu juxta Pragmatic. & Concordat. tit. de causis. Chopin. de sacra polit. libr. 2. tit. 4. num. 5. Pileo purpurato donatus est Ægidius Rigaldus de Rociaco, ex Abbate Sancti Dionysii Cardinalis designatus, per manus Episcoporum Laudunensis & Parisiensis ad hoc à Summo Pontifice delegatorum per Bullam, idque Parisiis coram Rege in regio Palatio; Jo. Froſſard. vol. 1. cap. 153. *Le jour de Pasques fleuries qui furent le dixiesme jour d'Avril 1351. feut presenté à Gilles Rigaud de Roussi, qui avoit esté Abbé de Saint Denys, & de nouvel avoit esté Cardinal, le Chappel rouge au Palais à Paris en la presence du Roy Jean, par les Evesques de Laon & de Paris, & par mandement du Pape fait à eux par Bulle: ce qui n'avoit point accoustumé estre autrefois fait, mais ce fut en la presence du Roy Jean.* Rescripta seu mandata Apostolica executioni man-

dantur secundùm Jurisdictionem ordinariam ; & ubi causa demandatur Ordinario, excitata potiùs censetur Jurisdictio ordinaria, quàm delegata ; cap. licet, & ibi not. de offic. Ordinar. cap. cum aliquibus, de rescript. in 6. Marc. decis. 196. part. 1. Loëtius in litt. D. num. 49. Exempti quidem suum habent Judicem Summum Pontificem, nè sint quasi acephali, & velut locustæ sine Rege ; can. nulla. 93. dist. can. Abbatibus. 18. qu. 2. Cistercienfibus exprobrantibus Cluniacensibus quòd Diœcesanorum Episcoporum suffugerent Jurisdictionem quasi acephali, id est, sine capite, Cluniacenses non carere proprio Episcopo, nimirum Summum Pontificem esse Ordinarium Exemptorum, ait Petrus Cluniacens. in apolog. *Hunc unum solum*, inquit, *& maximum nos habere Episcopum gloriamur, huic soli specialiter obedimus, ab hoc solo, si causa (quod absit) exigeret, interdici, suspendi, atque excommunicari possemus.* Idem alii Abbates exempti ; Goffrid. Vindocinens. libr. 2. epist. 27. *Acephali non sumus, quia Christum salvatorem caput habemus, & post ipsum Romanum Pontificem.* Summus Pontifex est Ordinarius Exemptorum : Exemptis tamen à Pontifice dari solet proprius Judex in partibus, quem vocant Conservatorem ; cap. 1. & ult. de offic. delegat. in 6. Conc. Trident. sess. 14. de reform. cap. 5. sed si Conservator negligat fungi officio suo, nè exemptiones dent occasionem relaxationis disciplinæ, Diœcesanus tamquam Apostolicæ Sedis delegatus supplet negligentiam Conservatorum.

CAPUT XV.

Jurisdictio temporalis Episcoporum. Vicedominus Vicarius Episcopi in temporalibus. Missi dominici.

EPISCOPI præter Jurisdictionem Ecclesiasticam quam habent de jure vel consuetudine ; cap. ult. de except. in 6. cap. quoniam, de immunitat. Eccles. eod. tit. habent etiam Jurisdictionem temporalem ratione Regalium, id est, feudorum & ditionum temporalium quas tenent beneficio Regis vel Principis ; cap. verum, de foro competent. cap. Romana. §. debet, de appellat. in 6. cap. ult. nè Cleric. vel Monach. eod. Ita Episcopus Parisiensis habet Jurisdictionem temporalem, & gerit vicem Comitis Parisiis in certa regione urbis, & habet suum forum temporale, quod vocant forum Episcopi ; Gloss. & DD. in cap. quod Clericis, de foro competent. & Summus Pontifex in Patrimonio Beati Petri; cap. per venerabilem, qui fil. sint legitim. cap. si duobus. §. denique, & ibi Ho-

stiensis de appellat. nec non alii inferiores, putà Abbates, & Monachi: & hoc est de quo Cistercienses increpat Alexander III. in cap. recolentes, de stat. Monach. quòd fidelitates & hominia benignè suscipiunt, justitiarias & tributarias tenent. Licet hujusmodi Jurisdictio quam Episcopi vel inferiores Prælati habent, versetur in temporalibus; tamen de jure habetur pro spirituali, favore personarum ad quas spectat, & ab Episcopo in temporalibus non appellatur ad Principem, vel Judicem regium, sed ad Metropolitanum; d. §. debet: Jurisdictio temporalis spirituali juncta, naturam spiritualis sapit; Hostiens. in summa, tit. de appellat. §. à quo & ad quem, verb. sed pone. Bened. in cap. Raynut. verb. & uxorem. decis. 1. num. 9.

Eodem jure olim Episcopi Jurisdictionem temporalem exercebant per unum è Clericis, cui nomen erat Vicedominus, quasi Vicarius Domini, id est, Episcopi; Gregor. I. libr. 9. epist. 66. in can. volumus. 89. dist. *Volumus ut frater noster Paschasius & Vicedominum sibi ordinet & Majorem domûs, quatenus possit vel hospitibus supervenientibus, vel causis quæ eveniunt idoneus & paratus existere.* Et Concil. Moguntin. I. can. 50. *Omnibus igitur Episcopis, Abbatibus, cunctoque Clero continuò præcipimus Vicedominos, Præpositos, Advocatos sive defensores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non perjûros, non falsitatis amantes, sed Deum timentes, & in omnibus justitiam diligentes.* Et Concil. Rhemens. I. can. 24. *Ut Præpositi & Vicedomini secundùm Canones & regulas constituantur.* Ejusdem argumenti est Capitulare Caroli Magni libr. 3. cap. 11. *De Advocatis, Vicedominis, Vicariis & Centenariis pravis ut tollantur, & tales eligantur quales & sciant & velint justè causas discernere, & terminare.* Et aliud libr. 5. cap. 120. *Et si Judex publicus servum Ecclesiæ super furto non præsumentem, sine audientia Vicedomini aut Archidiaconi detinere, aut injuriare præsumpserit, anno integro ab Ecclesiæ limine arceatur.* Et quia parum est jura condere, nisi sint qui jura tueantur; L. 2. §. post originem. ff. de origine jur. à Carolo Magno Missi destinati per universas Provincias ditionis suæ, quibus in mandatis fuit inter alia observare, ut Episcopi idoneos Vicedominos & Advocatos haberent, qui juri dicundo præessent; Flodoard. histor. Rhemens. libr. 2. cap. 18. *Sicut & alii quidam sapientes, & Deum timentes habebantur Abbates per omnem Galliam & Germaniam à Præfato Imperatore delegati, quò diligenter inquirerent qualiter Episcopi, Abbates, Comites, & Abbatissæ per singulos pagos agerent, qualem concordiam & amicitiam ad invicem tenerent, & ut bonos & idoneos Vicedominos & Advocatos haberent, & undecumque necesse fuisset, tam regias quàm Ecclesiarum Dei justitias, viduarum quoque & orphanorum, sed & cæterorum hominum inquirerent & perficerent.* Laudunensis

Vicedomini judicium in quamdam mulierem ob homicidium dictum celebrat Sigebert in Chronic. ad ann. 1094. *Quo audito parentes hominis occisi, properantes nunciaverunt Vicedomino Laudunensi: jubente Vicedomino vocata mulier venit, & qualiter hominem occidisset, nequaquam celavit. Judicatum est igitur eam ignibus debere concremari.* Hac de causa fortè in Vicedominum Sabinensem super causa juris Patronatûs compromissum legitur; in cap. examinata, de judiciis. & cap. examinata, de confirmat. util. quòd is propriam, id est, temporalem Jurisdictionem haberet. Sed in Gallia ex Constitutione Philippi pulchri anni 1303. Episcopi, Abbates, & alii inferiores Prælati qui habent Jurisdictionem temporalem, vetantur ordinare Judices temporales è Clericis, sed è laïcis tantùm; quò si deliquerint in officio, faciliùs coërceri possint. Et à judicibus Episcoporum in temporalibus non appellatur ad Metropolitanum, sed ad Seneschallos vel alios majores Judices regios; imò ubi Ecclesia habet Jurisdictionem temporalem, causæ judicantur secundùm leges, non secundùm Canones, nec servatur cap. quod Clericis, de foro competent. Gloss. in cap. ult. verb. tam canonica quàm civilis, de præscript. Speculator tit. de appellat. §. nunc tractemus in fin. Gloss. in d. §. debet. Bened. in verb. & uxorem. 2. decis. num. 25. 26. Chopin. de sacra polit. libr. 2. tit. 2. num. ult. & idem 1. Monastic. tit. 3. num. 19.

CAPUT XVI.

Notantur querelæ Secularium de usurpationibus Judicum Ecclesiasticorum. Invidiosa potestas Episcoporum. Commendatur Officialium scientia. Laudatur judicium Philippi Valesii. Rex defensor Ecclesiæ.

VARIÆ per tempora increbruêre Secularium querimoniæ in Episcopos & Clericos de civilis Jurisdictionis usurpatione: nimirum non æquo animo ferebant Judices seculares, Clericos proprios habere Judices; unum & idem esse volebant forum Clericorum & Secularium, quòd Ecclesia sit in Republica, & pars Reipublicæ, ex Optato Milevitano libr. 3. Iidem perstringebant præsumptionem Clericorum, quòd seculari foro se subduxissent, quò de gravioribus delictis impunè eis esset; cùm Ecclesia nesciret sanguinem, & mitiores essent pœnæ canonicæ, Jurisdictionis Ecclesiasticæ moras & inducias non ferebant: *Episcoporum justitia jubilæa &*

valdè tarda est, ait Benedict. in cap. Raynut. verb. & uxorem decis. 2. num. 156. Alienum videbatur, quòd Episcopi certis de causis cognoscerent in laïcos, putà de contractibus propter religionem jurisjurandi quod his apponebatur, de dote quòd esset pignus & accessio matrimonii, & reconventioni locus esset in foro Ecclesiastico. Denique insanæ voces jactabantur Ecclesiam ducere aquam ad suum molendinum; Bald. in L. 1. C. de oper. libert. *Domini mei Canonistæ dicunt*, inquit, *quòd in dubiis spiritualibus Ecclesia cognoscit, & quicquid est dubium trahunt ad suum molendinum.* Quod repetiit Aufrer. de potest. secular. super Eccles. regul. 4. fall. 4. Sed facilè mihi erit hujusmodi calumnias & suspiciones diluere. Primò, dolenda est sors Episcoporum & Clericorum, quos nimis notum est expositos esse odiis & livori Secularium propter Sacerdotii dignitatem. Nè fratrum quidem, Mariæ sororis & Aaronis convicia & susurros effugit Moyses Rex & Sacerdos à Deo electus; de quo eleganter Gregor. Nyssen. τοσοῦτον γέ ἐστιν εὐπρόσκρουστον προστασία λαοῦ καὶ τὸ διδασκαλικὸν ἐπιτήδευμα. *Usque adeo populi Præfectura, docendique munus res est offendiculis obnoxia.* Et Jo. Chrysostom. de Sacerdot. libr. 3. cap. 57. τὸ τῶν κρίσεων μέρος μυρίας μὲν ἔχει τὰς ἀπεχθείας πολλὴν δὲ τὴν ἀσχολίαν, καὶ δυσκολίας τοσαύτας, ὅσας οὐδὲ οἱ τοῖς ἔξωθεν δικάζειν καθήμενοι φέρουσι. *Judiciorum pars mille habet odia, multas offensiones, & tam multas difficultates, quantas nè forenses quidem Judices subeunt.* Et idem libr. 4. de Sacerdot. cap. 82. ἀνάγκη τὸν προεστῶτα μέμψεις ὑπομένειν ἀλόγους. *Necesse est Antistites absurdas querelas sustinere.* Hinc temerè non sunt accusandi Episcopi, qui quasi signum sunt positi ad sagittam; cap. qualiter. 2. de accusat. Nec laïci facile audiendi in Episcopos & Clericos, quia oppidò eis infesti existunt; can. laïcos. can. laïci. 2. qu. 6. Secundò, si rerum veritatem spectemus, si fortè Jurisdictio Episcopalis nonnulla incrementa accepit, non artibus & machinis Episcoporum & Clericorum id factum est, sed potiùs studio & devotione laïcorum ad ipsos certatim confluentium propter eorum famam, & laïcorum imperitiam. Nimirum laïci labentis ævi ita erant barbari & expertes litterarum, ut laïcorum nomen esset commune nescientibus litteras; Guillelm. Neubrigens. libr. 4. rer. Anglicar. cap. 3. *Laici estis, si percipere non potuistis vim verbi.* Et Robert. Montens. in suppl. Sigebert. ad ann. 1123. *Laicis & illiteratis vix loqui dignabatur.* Et Goffrid Vindocinens. libr. 3. epist. 8. *Ad cujus objecta Monachus, quia laïcus est, non latinâ quam non didicit linguâ, sed maternâ respondet.* Innocent. III. in cap. tuarum, de privileg. *Laïcos & illiteratos mittunt pro eleemosynis colligendis.* Et litterati vulgò Clerici dicebantur, ut in cap. quod Clerici, de foro competent. Otho Frisingens. de gest. Frideric. I. libr. 1. cap. 4. de Britannia minore; *Est enim prædi-*

cta terra, Clericorum acuta ingenia & artibus applicata habentium, sed ad alia negotia penè stolidorum ferax. Et Ordericus Vitalis libr. 3. *Radulphus autem quintus frater Clericus cognominatus est, quia peritiâ litterarum, aliarumque artium apprimè imbutus est.* Hujus rei ratio est, quia vix alii dabant operam litteris, quàm qui cogitabant de Clericatu; Stephan. Tornacens. epist. 12. *In Gallicanis etiam partibus ad hoc tantùm plerique litteras addiscunt, sive parvuli, sive adulti, ut in Ecclesia Dei gradatim per Ordines promoti, Deo serviant & ministrent.* Et Henricus IV. imperio destitutus ubi petiit præbendam ab Episcopo Spirensi, apud Helmodum hist. Sclavor. libr. 1. cap. 33. *Da ergo mihi*, inquit, *præbendam apud Spiram; novi enim litteras, & possum adhuc subservire choro.*

Per hæc tempora Officiales ferè erant principes litterarum. Cùm Legati Aquitaniæ missi sunt in Angliam, ut apud Richardum II. Regem expostularent de donatione Aquitaniæ facta Joanni Duci Lancastriæ, unus è potioribus legationis qui pro cæteris oravit, fuit Officialis Burdegalensis; de quo Jo. Froissard. vol. 4. cap. 62. *Remonstré & dit a esté par la parolle de l'un qui est, ce me semble, Official de Bourdeaux, & tous ceux de sa partie l'ont avoüé & par science, & a mis en termes que la Cité de Bourdeaux, &c.* Et ubi Carolus VII. Rothomagum urbem deditione post diutinam obsidionem ab Anglis recepit, unus ex oppidanis lectus est Officialis Episcopi, qui de deditionis conditionibus pacisceretur, tamquàm omnium idoneïor, & rerum gerendarum peritior; Alanus Quadrigarius scriptor vernaculus vitæ Caroli VII. ad ann. 1449. *Le lendemain ceux de ladite Cité de Roüen pour la grande paour, doubte & frayeur qu'ils eurent desdits assaulx, doubtans que ladite Ville ne fut prinse par force, & par ce pillée, robée, deffoulée, & destruite, pour éviter aussi l'effusion du sang humain qui s'en pourroit ensuir, envoyerent l'Official d'icelle Cité & autres audit Pont de l'Arche devers le Roy pour obtenir de luy un saufconduit, ou sureté pour aucuns notables Gens d'Eglise, Bourgeois, Marchands, & autres de ladite Cité, lesquels se vouloient transporter devers luy ou les Seigneurs de son grand Conseil, afin de traiter, ou trouver aucun bon appointement.* Etiam temporibus Ludovici XI. forum Parisiense Clericos admisit propter inopiam litteratorum, sedente in Senatu Rege Lusitanorum, qui à Rege adversùs Castellanum suppetias petiturus advenerat. Causam Regaliæ orarunt Francisc. Haleus Archidiaconus Parisiensis, idemque Advocatus fisci, & Petrus de Brabantio Advocatus & Plebanus S. Eustachii; de quibus Chronic. vernaculum ad ann. 1476. *Qu'il les faisoit moult bel oyr.* Nihil est igitur quod culpentur Officiales, quòd partibus ultrò sese adeuntibus præbuerint, ut lites quæ erant inter eos terminarent: imò magis laudandi fuêre singulari de pietatis officio, quo supplebatur officium civilis Judicis, nè penu-

riâ Judicis partes ferro & armis disceptarent. Damnantur moræ, & laxiores induciæ judiciorum Ecclesiasticorum : sed hæ optimo consilio excogitatæ, ut rei parati ad defensionem venirent ; can. vocatio. can. præsenti. can. si Primates. 5. qu. 2. vel fortè ut tædio litis partes ad concordiam adducerentur, & litigantium animi defervescente litis calore conciliarentur. Nec propagandæ Jurisdictionis causâ admissæ sunt mutuæ petitiones in foro Episcopali, sed ut lites coërcerentur, & plures unâ sententiâ terminarentur ; cap. 1. de mutuis petit. & hoc pacto consuleretur sumptibus & laboribus partium, qui maximè fuit scopus Judicis Ecclesiastici ; cap. ut debitus, de appellat. Lubens & volupè audiuntur querelæ secularium Judicum de usurpatione civilis Jurisdictionis per Episcopos & Clericos ; sed non obturandæ aures querelis Antistitum sacri Ordinis de usurpatione sacræ Jurisdictionis per laïcos, de quibus varia capita edidit Durandus Mimatensis Episcopus tract. de modo Concil. generalis celebrandi part. 2. rubr. 70.

Tempore Philippi Valesii mutuæ recruduêre querelæ inter Episcopos & Judices forenses, de usurpatione propriæ cujusque Jurisdictionis. Petrus Cugnerius Procurator fisci Senatûs Parisiensis belli incentor querebatur apud Regem universam ferè Jurisdictionem secularem ad Episcopale forum migrasse : è contra Episcoporum querela erat Jurisdictionem Ecclesiasticam penè defecisse. In celeberrimo utriusque ordinis consessu causa disceptata est coram Rege apud Vicennas, orante Petro Cugnerio pro secularis judicii vindiciis, Bertrando verò Heduorum Episcopo pro Ecclesia. Auditis partibus Princeps nè pravo exemplo esset posteris, Jurisdictioni Ecclesiasticæ nihil demendum duxit, ut legitur in calce libelli quem hac de re Bertrandus ipse edidit, cujus verba hic attexere non pigebit : *Quod cùm Dominus Bituricensis significasset Prælatis Dominum Regem dixisse quòd non timerent Prælati, quia nihil suo tempore perderent, & quòd defenderet eos in suis juribus & consuetudinibus, quia nolebat tempore suo exemplum dare aliis Ecclesiam impugnandi, &c.* Sequiùs & maligniùs rectum & honestum consilium Principis interpretatur Carolus Loyseau tractat. *des Seigneuries.* cap. 15. num. 85. Philippum rebus suis diffisum recens sopitâ lite de regno cum Anglis, factum dissimulasse, nè Episcoporum & Clericorum offensionem contraheret, & rebus novis moliendis occasionem daret : eâ enim tempestate res tutæ & compositæ erant in Gallia, de fide Episcoporum nulla suspicio erat ; nec sine injuria sinistrâ interpretatione decolorari responsum Christianissimi Principis, cujus avitum officium fuisse Jurisdictionem Ecclesiæ tueri, testatur etiam è secularibus Benedict. in cap. Raynut. verb. & uxorem decis. 1. num. 10. *Jurisdictionem & bona Ecclesiæ Francorum Rex pugil Ecclesiæ potenti brachio tueri semper*

ſemper conſuevit & defendere, &c. Denique ſi Eccleſia aliquando propriæ Juriſdictionis terminos egreſſa eſt damno ſecularis, *juſtæ* ultionis modum longè exceſſère Seculares: uno enim ictu tota Juriſdictio Eccleſiaſtica ferè corruit, id eſt, uno capite Conſtitutionis regiæ anni 1539. Inde vulnus immedicabile, niſi Regià manu curetur, & durities legis ſalutari remedio frangatur.

CAPUT XVII.

Judices Eccleſiaſtici vetantur ſportulas accipere. Iidem ſuadentur lites componere.

ECCLESIA non modò uſurpationis Juriſdictionis civilis, verùm etiam avaritiæ & quæſtûs ſtudii in re judiciaria inſimulatur à ſecularibus, quos inter Carolus Loyſeau loco modò adducto: & hoc non ſine injuriâ, quam propulſare juvat hoc loco, nè Eccleſia impunè calumniam & injuriam patiatur, & ut ſua ei reddatur facies quæ eſt ſine ruga & macula. Eccleſia deteſtatur in Epiſcopis juridicinæ quæſtum velut illicitum fœnus, & cauponariam negotiationem: Eccleſia exhorruit Epiſcopos qui ſacram Juriſdictionem in quæſtu ducerent. Paulum Samoſatenum Antiochenum Epiſcopum, quòd à litigantibus pecunias emungeret quibus ad maximas opes perveniſſet, notat Dionyſius Alexandrinus apud Euſeb. libr. 7. cap. 24. καὶ μάτην καρπούμενος τὴν τῶν ἐν πράγμασιν ὄντων ἑτοιμότητα, πρὸς τὸ διδόναι ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς τῶν ἐνοχλούντων. *Fruſtra fructum colligens ex propenſione litigatorum, ut liberarentur ab his qui eos vexabant.* Clericis judicum officio interdixit Sylvanus primùm Philippopolis, tum Troadis Epiſcopus, nè quæſtûs occaſione avaritiæ ſordes contraherent, & negotium rejecit ad laïcum quem juri dicundo præfecit; Socrat. libr. 7. cap. 38. καπηλῶν γοῦν τοὺς κληρικοὺς ἐμπορίαν ποιουμένους, τὰς τῶν δικαζομένων ἐκκλησίας, οὐδένα τῶν τοῦ κλήρου δικαστὴν ἐπιδίδου ποτέ, ἀλλὰ τὰ βιβλία τῶν δεομένων δεχόμενος, παρεκάλει ἕνα τῶν πιστῶν λαϊκῶν, ὃν ᾔδει φιλοῦντα τὸ δίκαιον, καὶ τούτῳ ἐγχειρίσας τὴν ἀκρόασιν τοὺς δικαζομένους τῆς ἐνοχλείας ἀπήλλαττεν. *Nam cùm Clericos ex litigantium controverſiis quæſtum facere videret, deinceps neminem ex Clero judicem eſſe permiſit; ſed acceptis ſupplicantium libellis, unum ex fidelibus laïcis, quem æquo & bono favere pro certo cognoſceret, ei cauſarum cognitionem concredidit, ſicque litigantes contentione & controverſiâ libera-*

vit. Hinc Episcopi & Clerici vetantur more secularium Judicum sportulas accipere, nè judicia Ecclesiastica secularium vitio fœdentur; Conc. Tarraconens. can. 10. ex can. observandum. 15. qu. 2. *Observandum quoque decrevimus, nè quis Sacerdotum vel Clericorum, more secularium judicum pro impensis patrociniis munera audeat accipere, nisi fortè in Ecclesiis gratuitò oblata, quæ non favore muneris videantur accepta, sed collatione devotionis illata.* Conc. Vernens. can. 25. *Ut nullus Episcopus, vel Abbas, vel laïcus propter justitiam faciendam sportulas contradictas accipiat; quia ubi dona intercurrunt, justitia evacuatur.* Nec modò ordinarii Judices, verùm etiam delegati prohibentur more secularium Judicum decimam litis vel quam aliam partem, præter sumptum victualium accipere, vel quicquam exigere nomine assessorum, quia habent sua stipendia, id est, reditus Beneficiorum; cap. cùm ab omni, de vit. & honest. Clericor. Gloss. in Pragmat. de electione, cap. sicut. § Notariis autem, verb. scripserint. Et ut explodatur omne quæstûs studium è sacrorum Judicum animis, suadentur Ecclesiastici Judices lites inter partes concordiâ vel judicio terminare, cap. 1. de mut. petit. cap. querelam, de simon. imò districtiùs prohibentur, nè partes impediant pacto vel transactione à lite discedere, vel nè quid eo nomine exigant; Synodus Londinensis habita anno 1237. Præside Othone Cardinali & Legato Sedis Apostolicæ in Anglia, apud Matth. Paris: *Cæterùm districtiùs duximus inhibendum, nè Ecclesiarum Prælati, & maximè Archidiaconi & Decani, vel Officiales eorum, quin de discordiis vel querelis fiat pax vel concordia inter partes, præsumant aliquatenùs impedire: sed quandocumque partes voluerint, à judicio per compositionem recedant, dummodò sit tale negotium, quod jure possit transigi vel componi, nec exigatur aliquid propter hoc ab eisdem.*

DE JURISDICTIONE ECCLESIASTICA TUENDA ADVERSUS INSULTUS

Auctoris tractatûs de Abusu, & aliorum.

LIBER OCTAVUS.

CAPUT PRIMUM.

Ab Episcopo vel ejus Officiali appellatur ad proximum Superiorem. Appellatio non recipitur omisso medio.

OSTQUAM de Jurisdictione & judiciis Ecclesiasticis, superioribus libris à nobis satis fusè & diligenter actum est, operæ pretium est hoc libro institutum opus persequendo de appellationibus tractare, & in his de appellationibus quas vocant tamquam ab abusu, quod est lethale telum & scopulus Jurisdictionis Ecclesiasticæ: de singulis congruo ordine, Deo præstolante, dicamus. A sententiis Episcoporum non erat provocatio: sententia Episcopi non poterat retractari ex Constitutione Constantini, quia habebat vim & robur sententiæ Præfecti Prætorio; L. 1. C. Theod. de Episcopal. judic. quam secuti sunt Theodosius & Arcadius L. 8. & 9. C. eod. Sed jure Pontificio à sententiis Episcoporum non denegatur appellatio, quia appellatio est auxilium commune juris,

quod omnibus patet; L. 3. §. falsus Procurator. ff. Rat. rem habes. A sententiis Episcoporum appellatur ad proximum Superiorem, id est, ad Metropolitanum; can. quia cognovimus. 10. qu. 3. Metropolitanus enim non potest cognoscere de suffraganeorum subditorum causis, nisi per appellationem; cap. duo simul. cap. Pastoralis, de offic. Ordinar. can. per singulas. 1. & 2. 9. qu. 3. Ab Officiali Episcopi non appellatur Episcopus, nè idem à seipso appellari videatur, quia Episcopi & Officialis unum est tribunal, sed appellatur ad Metropolitanum; cap. referente, de præbend. cap. Romana, de appellat. in 6. cap. 2. de consuetud. eod. libr. Appellatio ab Ordinario devolvitur gradatim ad Superiorem, idcirco ab Episcopo appellatio non defertur ad Primatem, omisso Metropolitano; can. si quis. can. placuit. 2. qu. 6. Pragmatic. tit. de causis. §. nec ad quemcumque, & ibi Gloss. verb. omisso medio. Concordat. tit. de frivol. appellat. & congruenter appellationes quæ rectà ad Principem factæ sunt, omissis his ad quos debent fieri, ad Præsides remittuntur; L. Imperatores. ff. de appellat. Juxta Africanos Canones à Judicibus electis consensu partium non licebat provocare; can. à Judicibus. can. sanè si. 2. qu. 6. quod juris placuisse Gallis ex eo colligere est, quòd in causa Lotharii & Theutbergæ hos Canones adducit Nicolaus I. in epist. ad Carolum Caluum, quæ extat apud Reginonem 2. Chronic. *Secundùm sacros Canones, à Judicibus quos communis consensus elegerit, non licet provocare.*

CAPUT II.

Ratio diversa appellationis in judiciis Ecclesiasticis & civilibus. Sententiarum insinuatio apud acta Provincialia.

NON secùs ac judiciorum Ecclesiasticorum diversa fuit ratio à secularibus in prima instantia: judicia enim Ecclesiastica pertractabantur simpliciter & summariè sine scriptura; Nov. Just. 83. ita & in causa appellationis appellandi ratio alia fuit in causis Ecclesiasticis, ac in civilibus. A sententiis Judicum civilium appellatur per libellum; L. 2. ff. de appellat. L. litigatoribus. C. eod. à sententiis verò Episcoporum appellatur nudo verbo citra libellum appellatorium. Hinc novum & insolens visum est, quòd Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus in Synodo Seleuciensi depositus ad majores Judices, id est, ad Sedem Apostolicam appellavit per libellum appellatorium, more publicorum judiciorum, contra Ecclesiæ consuetudinem; Sociat. libr. 2. cap. 32. καθαιρεθεὶς δ' ὅμως ἐκκλή-

ρυ βιβλίον τοίς καθελῦσι διαπεμψάμενος μείζον ἐπεκαλέσατο δικαστήριον. τῦτο μὲν ὖν, μόνος καὶ πρῶτος παρὰ τὸ σύνηθες τῦ ἐκκλησιαστικῦ κανόνι κύριλλος ἐποίησεν, ἐκκλήτοις ὡς ἐν δημοσίοι δικαστηρίοι χρησάμενος. *Qui simul atque de gradu esset dejectus, appellationis libello ad eos qui eum dejecerant misso, ad majores Judices provocavit. Atque à Cyrillo solo ac primo, perinde ac si res apud laïcos Judices ageretur, contra Canonis Ecclesiastici consuetudinem provocatum est.* Inde increbruit usus libellorum appellatoriorum etiam in judiciis Ecclesiasticis; & cùm Eutyches Constantinopolitanus Archimandrita, Monothelismi damnatus esset in Chalcedonensi Concilio, & ad Sedem Apostolicam se per libellum appellasse simulasset, Flavianus C. P. Patriarcha scripsit per epistolam quæ extat 1. part. Concil. ad Leonem Pontificem, Eutychetem imponere in eo quòd diceret libellos se appellationis dedisse Flaviano & Synodo. Et in causa divortii Lotharii & Theutbergæ, Theutbergam per libellum appellasse ad Sedem Apostolicam scimus, ex can. Lotharius 31. qu. 2. qui est Nicolai I.

Nec silere tamen possum can. Synodum. 17. dist. quem Gratianus laudat ex Marcello qui sub Maxentio damnatus est in catabulum, mihi valdè suspectum esse, in eo quòd Pontifex nititur vindicare in judiciis Ecclesiasticis usum libellorum appellationum; exemplo publicorum judiciorum: *Nam si seculares*, inquit, *in publicis judiciis libellis utuntur appellatoriis, quantò magis Sacerdotibus hæc eadem agere licet, qui super illos sunt.* Hoc enim valdè alienum est à disciplina illorum temporum, & à severitate morum Pontificis. Nec contemnenda est authoritas Socratis à quo scriptum est Cyrillum Hierosolymitanum Episcopum in Synodo Seleuciensi damnatum, primum & sine exemplo per libellum appellasse ad majorem Judicem, præter Ecclesiæ consuetudinem & ex more publicorum judiciorum. Melioribus nimirum Ecclesiæ seculis Episcopi & Clerici solemnium judiciorum solemnia, quantum fieri poterat, declinabant, nè quid commune haberent cum secularibus, à quorum vita & moribus remotiores esse debebant; can. laïcos 2. qu. 7. Eo nomine graviter notatur Paulus Samosatenus, quòd judicii causâ sublime sibi locasset tribunal, quod secretum vocaret more publicorum judiciorum; Euseb. libr. 7. cap. 20. βῆμα μὲν καὶ θρόνον ὑψηλὸν ἑαυτῷ κατασκευασάμενος, ὐχ ὡς χριστῦ μαθητής, σήκρητον δὲ, ὥσπερ οἱ τῦ κόσμυ ἄρχοντες ἔχων τε καὶ ὀνομάζων: *Sedem & thronum sublimem sibi paravit non ut Christi discipulus, sed ut orbis Principes, secretum habens & nomine appellans.* Secretum seu secretarium est locus ubi Judices conveniunt judicandi causâ; L. 3. C. ubi Senator. L. 3. de offic. diversf. judic. L. 1. C. Th. de offic. Rect. Provinc. Ambros. Serm. 4. *Sed fortè Judicem metuis, quem in secretario reliquisti.* Et Augustin. libr. 1. Sermon. Dom. in monte cap. 21. *Quemadmodum etiam &*

in hac ordinatione Reipublicæ vel à secretario, vel à prætorio Judicis extra mittitur, qui in carcerem truditur. Symmach. libr. 10. epist. 38. *Hic jussu ejus ad commune secretarium, quo faciendæ oblationis gratiâ summates quosque condixeram, à Principibus officii utriusque perducitur.* Labente verò disciplinâ confundi cœpit ritus judiciorum Ecclesiasticorum & civilium; & usu obtinuit, ut in judiciis Ecclesiasticis sententiæ ex libello & scripto pronunciarentur, ut in civilibus; Hincmarus in Concilio Suessionensi, in can. legum. 2. qu. 1. *Legum Ecclesiasticarum consuetudo*, inquit, *& authoritas talis est, ut in causis gestorum semper scripturam requirant, &c.* Inde secutus est usus appellandi per libellos, de quo modò dictum est: verumtamen inter judicia Ecclesiastica & civilia hoc discriminis non desiit, quòd à Judice civili non appellatur ante sententiam deffinitivam, id est, ab interlocutoria appellari non potest; L. ult. C. de sentent. & interlocut. L. quoniam. C. Th. de appellat. in causis verò Ecclesiasticis ab interlocutione appellare licet; cap. super eo. 2. de appellat. quia secundùm Canones appellari potest à quocumque gravamine.

Commune & illud fuit, quod uti sententiæ Judicum insinuari solebant apud acta Provincialia, perpetuæ fidei gratiâ; L. ult. C. de re judicat. L. 2. C. de edend. L. notione. C. Th. de Hæretic. Euseb. libr. 5. cap. 17. de Alexandro quodam ob latrocinia damnato: οὗ τὰς λῃστείας, καὶ τὰ ἄλλα πλημμελήματα ἐφ᾽ οἷς κεκόλασται, οὐχ ἡμᾶς δεῖ λέγειν, ἀλλ᾽ ὁ ὀπισθόδομος ἔχει. Et mox: καὶ οἱ θέλοντες μαθεῖν τὰ κατ᾽ αὐτὸν, ἔχουσι τῆς Ἀσίας δημόσιον ἀρχεῖον. *Cujus latrocinia & alia flagitia pro quibus pœnas dedit, non necesse est nos referre, cùm in tabulas publicas relata sint; & volentes discere quæ ad eum pertinent, habent Asiæ tabularium publicum.* Et Apuleïus 1. Florid. in fin. *Proconsulis autem tabella sententia est, quæ semel lecta, neque augeri litterâ unâ, neque autem minui potest, sed utcumque recitata est, Provinciæ instrumento refertur*: Ita etiam Concilia, & alia gesta Ecclesiæ referebantur apud acta Provincialia, perpetuæ memoriæ causâ; Augustin. in Psalm. 57. *Lectum est Concilium Bagaitanum, ubi damnati sunt Maximianistæ; insertum est actis Proconsularibus, &c.* De cætero judicia Ecclesiastica soluta erant formulis & solemnibus publicorum judiciorum: nuda & simplex fuit forma judicii Ecclesiastici, certa & solemnis judicii civilis; & hoc est quod insinuat Justinianus in L. consulta. C. de testament. cùm ait Clericis opprobrium esse, si peritos se velint disceptationum esse forensium: turpis scilicet est in Clericis peritia rerum forensium, quòd non congruat simplicitati fori Ecclesiastici, nec adstringendus videtur Judex Ecclesiasticus formulis judiciorum secularium, quas ignorare ei honestum est, & scire probrosum ex judicio Imperatoris.

CAPUT III.

An liceat appellare ad Summum Pontificem omisso medio. Appellationes transmarinæ. Afri vagi & errones. Anglorum privilegium nè conveniantur citra mare.

ETSI appellationes quæ rectà ad Principem factæ sunt, omissis his ad quos fieri debuerunt, ad eos debeant remitti ex rescripto Severi & Antonini; L. Imperatores. ff. de appellat. L. non putabam, de condit. & demonstrat. tamen jure Pontificio undecumque ad Summum Pontificem appellari solebat, omisso medio; can. ad Romanam. 2. qu. 6. can. ipsi sunt. can. cuncta per mundum. 9. qu. 3. cap. si duobus, de appellat. Ex Conc. Sardicensi can. 5. Episcopis licet appellare ad Sedem Apostolicam omisso medio; can. si quis Episcopus. 2. qu. 6. quod & Carolus Magnus probavit Capitul. libr. 7. cap. 235. & 323. Presbyteris verò & Clericis Africanis vetitum est appellare ad judicia transmarina, id est, ad Sedem Apostolicam, ex Conc. Milevit. II. can. 23. can. placuit. 2. qu. 6. can. Presbyteri. 11. qu. 3. Concil. Carthag. can. 31. apud Balsamon. Speciale fuit ut Presbyteris & Clericis Afris vetarentur appellationes transmarinæ, non ut detraheretur Sedis Apostolicæ fastigio, sed ut tolleretur occasio & materia evagationis, ad quam propensiores sunt Afri, ut colligitur ex can. Afros. 97. dist. Conc. African. can. 73. & L. unic. C. Th. de Saturian. & Subafrensib. Saturianos fuisse puto vagos & errones per Africam, sic dictos fortè quod annonâ quotidianâ vel latrocinio satiato ventre, reliqua dabant vel projiciebant, quos passivos, id est, passim vagantes appellat Augustin. contra Adimantum Manichæi discipulum cap. 24. *Nam si hoc ideò dictum est, ut non servetur panis in crastinum, magis hoc implent vagi Romanorum, quos passivos appellant, qui annonâ quotidianâ satiato ventre, aut donant statim quod restat, aut projiciunt, &c.* In causis verò Episcoporum, quia in his aberat suspicio evagationis, non prohibebantur appellationes transmarinæ; Augustin. epist. 162. de causa Donatistarum: *Neque enim judicium deseruerant, ubi numquam omninò constiterant; nec in illis solis Episcopis Afris erat Ecclesia, ut omne judicium Ecclesiasticum vitasse viderentur, qui se judicio eorum præsentare noluissent. Millia quoque collegarum transmarina restabant, ubi apparebat eos judicari posse, qui videbantur Afros, vel Numidas collegas habere suspectos.* Et hoc actum est epistolâ Patrum Concilii Africani ad Bonifacium I. & prioribus

litteris ad Zozimum, ut Episcopis Africanis liceret Romam provocare, Presbyterorum verò & Clericorum causæ suos apud Episcopos terminarentur.

Hodiè in Galliâ non licet appellare ad Pontificem, omisso medio: ab Ordinario gradatim appellandum ad Superiorem; Pragmatic. tit. de causis. §. statuit 2. & §. nec ad quemcumque. Concordat. tit. de frivol. appellat. Et quia Pontifices majoribus negotiis distracti, litibus privatorum disceptandis non sufficerent, visum est ut Judices darentur in partibus, idque non ultra duas dietas, nè actori præberetur occasio adversarium vexandi & distringendi; cap. nonnulli, de rescriptis. cap. ex parte, de foro competent. Eadem de causa Anglis indultum est à Sede Apostolica, nè ex mandatis Apostolicis citra mare conveniri possent; cap. dilecti, eod. tit. de quo Matth. Paris ad ann. 1246. *Gravatur regnum Angliæ, quòd Anglici extra regnum in causis authoritate Apostolica trahuntur, contra regni consuetudinem, contra jura scripta, eò quod inter inimicos conveniri non debent, & contra indulgentias à Prædecessoribus Domini Papæ, Regi & regno Angliæ concessas.* Et ut Judicum datorum peritia & fides certior esset, statutum est ut rescripta Apostolica exequenda non demandarentur aliis quàm majoribus Clericis, putà personis dignitatem aut personatum obtinentibus, vel Cathedralium Ecclesiarum Canonicis; cap. statutum, de rescript. in 6.

CAPUT IV.

Ab eadem sententia tertiò provocare licet. Excusatur mora judiciorum Ecclesiasticorum.

JURE civili in una eademque causa bis appellare licet, veluti à Prætore ad Præfectum urbis, & à Præfecto urbis ad Principem; L. Æmilius. ff. de Minorib. L. qui Romæ. §. pen. de V. O. & si quis gemino judicio victus, iterum appellaverit, ab eo in actorem possessio transfertur; L. 1. C. Th. de possess. ab eo qui bis provocav. transferend. Constit. Justiniani in una eademque causa tertiò provocare non licet; L. unic. C. nè liceat in una eademq. caus. tertiò provoc. cum quâ concordat jus Pontificium, cap. sua nobis, de appellat. Jure quo utimur in Galliâ, ab interlocutoria secundò, à deffinitiva tertiò provocare non licet, ita ut secunda interlocutoria conformis, vel tertia deffinitiva etiam conformis, omni morâ sublatâ executioni mandari possit, non obstante quacumque appellatione

latione; Pragmatic. tit. de frivol. appellat. §. ut lites. Concordat. eod. tit. §. ab interlocutoriis. & ita judicatur; Chopin. de sacra polit. libr. 2. tit. 4. num. 27. & post tres sententias deffinitivas conformes executio sententiæ non potest impediri, oppositâ exceptione nullitatis, vel aliâ qualibet; Clem. ut calumniis, de re judicat. Nec ægrè ferenda est mora judicii Ecclesiastici quæ inducitur trinâ appellatione concessa per Pragmatic. & Concordat. Non peculiare est illud Galliæ: etiam apud Germanos in una eademque causa à Judice Ecclesiastico trina provocatio admittitur; Mynsinger. centur. 1. obs. 15. Etsi sententia lata in causa matrimoniali numquam transeat in rem judicatam, si appareat malè judicatum; cap. lator. cap. tenor. cap. consanguinei, de re judicat. à trina sententia conformi in causa matrimoniali non licet provocare; Rebuff. in Concordat. tit de frivol. appellat. §. ab interlocutoriis, in verb. etiam in causa matrimoniali. Si trina sententia conformis à Judice Ecclesiastico lata sit super decimis infeudatis; quia Judex Ecclesiasticus non potest cognoscere de decimis infeudatis, à trina sententia etiam conformi licet appellare ab abusu; Rebuff. eod. tit. d. §. ab interlocutoriis, init. Chopin. de sacra polit. libr. 2. tit. 1. num. 6.

CAPUT V.

Appellationes ab Episcopis ad Judicem secularem damnantur pravitate authorum. Appellationis Pauli ad Cæsarem ratio redditur.

A Judice Ecclesiastico appellatio devolvitur ad Superiorem, & consequenter non pertinet ad Judicem secularem, quia Jurisdictio Ecclesiastica & civilis sunt distinctæ; can. quoniam, & ibi Gloss. 10. dist. & par in parem non habet imperium; L. est receptum. ff. de Jurisdict. L. nam Magistratus, de recept. arbitr. L. ille à quo. §. tempestivum, ad Trebell. cap. innotuit, de elect. Marc. tom. 1. qu. 147. Ivo Carnot. epist. 189. *Verùm ubi personarum æqualis est potestas, quarum altera alteri nihil præter caritatem debet, si altera alteri jus suum vult detrahere, & sibi soli arrogare, deceptus est seculi ambitione.* Hinc si Presbyter vel Diaconus depositus à proprio Episcopo, vel Episcopus, à Synodo Episcoporum, Principem vel secularem Judicem adierit, spem recipiendi gradûs amittit, ex Conc. Antiochen. can. 22. & epist. Gregor. 1. libr. 4. epist. 34. can. si quis à proprio Episcopo. can. ult. 21. qu. 5. Augustin. epist. 15. in Appendio. *Nullus enim sic proditur qualem causam habuerit, quàm ille qui per secularem*

potestates, vel quaslibet violentias, cum perturbatione & querela conatur recipere honorem quem perdidit. Et certè quid nobis sentiendum sit de hujusmodi appellationibus, satis intelligimus ex nequitia authorum à quibus cœpere malo exemplo, quos non alios fuisse notum est quàm Hæreticos, Christianæ fidei hostes, ac Ecclesiasticæ disciplinæ eversores. Primus Paulus Samosatenus Antiochenus Episcopus ob hæresim & malos mores depositus, appellavit ad Gallienum gentilem Principem, à quo jussum est Ecclesiam & Episcopium dimittere quibus visum esset Episcopo urbis Romæ; Euseb. libr. 7. cap. 24.

Tempore Constantini cùm Cæcilianus Carthaginensis Episcopus à Donatistis accusatus de traditione sacrorum Codicum, sententiâ Episcoporum absolutus esset, & Donatistæ appellassent ad Imperatorem, & libellos obsignatos ad eum direxissent per Anulinum Proconsulem Africæ, Imperator novitate & insolentiâ facti commotus exclamavit: O rabida furoris audacia! sicut in causis Gentilium solet, appellatum; Optat. Milevit. libr. 1. adversf. Donatist. *Cæcilianus omnium Episcoporum sententiis absolutus: & tamen Donatus appellandum esse ab Episcopis credidit; ad quam appellationem Constantinus Imperator sic respondit: O rabida furoris audacia! sicut in causis Gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Hac de causa noluit Imperator per se, vel per Judices seculares cognoscere, sed judices dedit Melchiadem urbis Romæ & alios Episcopos, non fiduciâ potestatis, sed studio pacis quoquomodo si fieri posset conciliandæ; Euseb. libr. 10. cap. 3. & 5. & Cæciliano ab his absoluto, cùm iterum à Donatistis provocatum esset ad Constantinum, iterum Arelatensem & alios Episcopos judices dedit; quod bonâ gratiâ, & quasi conniventibus oculis Sedis Apostolicæ factum esse præsumendum est; à quibus cum tertiò appellatum esset ad eumdem, Constantinus, ut liti finem imponeret, & tot appellationum repullulantia capita præcideret, ipse cognitionem assumpsit, & innocentem Cæcilianum pronunciavit.

Non suo jure hæc præsumpsit Constantinus: quippe qui furoris damnavit audaciam Donatistarum, quòd ab Episcopis provocassent ad Principem; sed bono & æquo consilio Ecclesiæ pacis componendæ, & causam magis à se removit quam Episcopis demandavit, nec propriâ præsumptione, sed rogatus Judices dedit Episcopos, nimirùm fatigatus precibus Donatistarum; Augustin. epist. 162. *Deinde diximus, aliquantò post Majorini ordinationem, quem contra Cæcilianum nefario scelere levaverunt, eos petiisse à Constantino tunc Imperatore judices Episcopos, qui de suis quæstionibus, quæ in Africâ exortæ pacis vinculum dirimebant, arbitro medio judicarent. Quod posteaquàm factum est, præsente Cæciliano & illis qui adversùs eum navigaverant, judicante Melchiade tunc Romanæ urbis Episcopo*

cum collegis suis, quos ad preces Donatistarum miserat Imperator, in Cæcilianum nihil probare potuisse, ac per hoc illo in Episcopatu confirmato, Donatum qui adversùs eum tunc aderat, improbatum. Quibus peractis rebus, cùm illi omnes in pertinacia sceleſtiſſimi schiſmatis permanerent, pòſt apud Arelatum memoratum Imperatorem eamdem cauſam diligentiùs examinandam, terminandamque curaſſe. Illos verò ab Eccleſiaſtico judicio provocaſſe, ut cauſam Conſtantinus audiret. Quò poſteaquam ventum eſt, utraque parte aſſiſtente, innocentem Cæcilianum fuiſſe judicatum, atque illos receſſiſſe ſuperatos, & in eadem tamen perverſitate manſiſſe. Et infrà: *An forte non debuit Romanæ Eccleſiæ Melchiades Epiſcopus cum collegis transmarinis Epiſcopis illud ſibi uſurpare judicium, quod ab Afris ſeptuaginta, ubi Primas Tigiſitanus præſedit, fuerat terminatum? Quid quòd nec ipſe uſurpavit? Rogatus quippè Imperator, judices miſit Epiſcopos, qui cum eo ſederent, & de tota illa cauſa quod juſtum videretur, ſtatuerent. Hoc probamus & Donatiſtarum precibus, & verbis ipſius Imperatoris: utraque vobis lecta meminiſtis, & inſpiciendi ac ſcribendi licentiam nunc habetis. Legite ac conſiderate omnia. Videte quantâ curâ pacis atque unitatis conſervandæ, vel reſtituendæ cuncta diſcuſſa ſint, &c.* Et rursùs: *Judices enim Eccleſiaſticos tantæ authoritatis Epiſcopos, quorum judicio & Cæciliani innocentia, & eorum improbitas declarata eſt, non apud alios collegas, ſed apud Imperatorem accuſare auſi ſunt, quòd malè judicarint. Dedit ille aliud Arelatenſe judicium, aliorum ſcilicet Epiſcoporum; non quia jam neceſſe erat, ſed eorum perverſitatibus cedens, & omnimodò cupiens tantam impudentiam cohibere. Neque enim auſus eſt Chriſtianus Imperator ſic eorum tumultuoſas & fallaces querelas ſuſcipere, ut de judicio Epiſcoporum qui Romæ ſederant, ipſe judicaret; ſed alios, ut dixi, Epiſcopos dedit: à quibus tamen illi ad ipſum rursùs Imperatorem provocare maluerunt; quâ in re illos quemadmodum deteſtetur, audiſtis. Atque utinam ſaltem ipſius judicio inſaniſſimis animoſitatibus ſuis finem poſuiſſent, atque ut eis ipſe ceſſit, ut de illa cauſa poſt Epiſcopos judicaret, à ſanctis Antiſtibus poſteà veniam petiturus, dum tamen illi quod ulterius dicerent non haberent, ſi ejus ſententiæ non obtemperarent, ad quem ipſi provocaverunt, ſic & illi aliquando cederent veritati.* Et idem epiſt. 166. ad Donatiſtas: *Scitote quòd primi majores veſtri cauſam Cæciliani ad Imperatorem Conſtantinum detulerunt. Sed quia Conſtantinus non eſt auſus de cauſâ Epiſcopi judicare, eam diſcutiendam atque finiendam Epiſcopis delegavit. Quod & factum eſt in urbe Roma, præſidente Melchiade Epiſcopo illius Eccleſiæ cum multis collegis ſuis: qui cum Cæcilianum innocentem pronunciaſſent, & Donatum qui ſchiſma Carthagini fecerat, ſententiâ percuſſiſſent, iterum veſtri ad Imperatorem venerunt, de judicio Epiſcoporum in quo victi fuerant, murmurarunt. Iterum tamen clementiſſimus Impera-*

tor alios judices Episcopos dedit apud Arelatum Galliæ civitatem, & ab ipsis vestri ad ipsum Imperatorem appellarunt, donec etiam ipse causam cognosceret, & Cæcilianum innocentem, illos calumniosos pronunciaret: nec sic toties victi quieverunt.

Ex his Constantinus, ad quem à Donatistis appellatum est à sententia Episcoporum, ingenuè sese non idoneum, & incompetentem professus, judices dedit Episcopos: nec Donatistæ ipsi ausi sunt Judices seculares petere ab Imperatore, sed postularunt judices Episcopos non semel, sed iterùm; ac demùm secundo judicio Episcopali superati, tertiò provocarunt ad ipsum Imperatorem, ut ipse causam audiret. Sed qui semel & iterùm judices Episcopos in causâ Cæciliani susceperant, in eâdem causâ quo pacto potuêre Judicem secularem deposcere? Imò & qui judicium Episcoporum spreverant, judicio Principis non acquieverunt; Augustin. dictâ epist. 162. *Judicium Episcoporum ad Imperatorem appellatur: Judex eligitur Imperator; judicans contemnitur Imperator.* Quàm ægrè & reluctanter Constantinus Episcopi causæ se immiscuit, & quàm demissè de facto se excusavit apud Episcopos, epistolâ ad eos scriptâ quæ extat tom. 1. Conciliorum inter acta Melchiadis: *Quotiens à me jam ipso improbissimis aditionibus suis sunt condignâ responsione oppressi? Qui utique si hoc ante oculos habere voluissent, minimè hoc ipsum interposuissent. Meum judicium postulant, qui ipse judicium Christi expecto, &c.* Et hoc est quod ait Augustin. dictâ epist. 162. de Constantino: *Ut de illa causa post Episcopos judicaret, à sanctis Antistibus posteà veniam petiturus.* Et certè Constantinus ipse in causis Episcoporum ita se incompetentem duxit, ut libellos Episcoporum invicem se accusantium annulo obsignatos nec lectos, coram Episcopis igni cremarit; Gelas. Cyzicen. libr. 2. actor. Conc. Nicen. cap. 8. Socrat. libr. 1. cap. 5. Theodorit. libr. 1. cap. 8. Nec probatur recursus à sententiis Episcoporum ad Judicem secularem hoc alio exemplo, quòd Constantinus in causâ Fœlicis Aptungitani Episcopi, à quo Cæcilianus fuerat ordinatus, Helianum Proconsulem Africæ judicem dedit: non jure judicioque id factum à Constantino, sed importunis precibus Donatistarum; Augustin. epist. 166. *Sed de Fœlice Aptungitano, per quem Cæcilianus fuerat ordinatus, quotidianis interpellationibus ipsi Imperatori tædium fecerunt, dicentes eum esse traditorem, & ideò Cæcilianum Episcopum esse non posse; quòd à traditore fuerit ordinatus; donec & ipse Fœlix jussu Imperatoris causâ cognitâ ab Heliano Proconsule innocens probaretur.* Et Constantinum in hac causâ Judicem dedisse quasi arbitrum schismatis sumptum, ait Augustin. epist. 162. *Ait enim quidam: Non debuit Episcopus proconsulari judicio purgari; quasi verò ipse sibi hoc comparaverit, ac non Imperator ita quæri jusserit, ad cujus curam, de qua rationem Deo redditurus esset, res illa ma-*

ximè pertinebat. Arbitrum enim & judicem causæ traditionis & schismatis illi eum fecerant, qui ad eum etiam preces miserant, ad quem posteà provocarunt; & tamen judicio ejus acquiescere noluerunt. Nihil etiam spectari velim, quòd à sententiâ Synodi Tyrensis Athanasius provocavit ad Constantinum; Socrat. libr. 2. cap. 31. Hoc enim fecit Athanasius præter ordinem juris, ut consuleret tempori, & Arrianorum insidiis se subduceret; exemplo Pauli qui in pari discrimine Cæsarem appellavit.

His exemplis sæpiùs Imperatores ab Episcopis interpellati Judices dabant, non alios quàm Episcopos; Synod. Carthaginens. III. can. 9. can. placuit. 11. qu. 1. *Placuit ut quicumque ab Imperatore cognitionem publicorum judiciorum petierit, honore proprio privetur. Si autem Episcopale judicium ab Imperatore postulaverit, nihil ei obsit.* Quod & Synodi Carthag. can. 15. legitur apud Balsamon. Etiam ab Imperatoribus dabantur defensores Ecclesiæ & pauperum, non tamen sine Episcoporum provisione; Conc. Carthag. V. can. 9. can. ab Imperatoribus. 23. qu. 5. Milevitan. 2. can. 16. African. can. 64. Priscillianus & socii hæresis insimulati, accusatore Ithacio Episcopo apud Maximum Tyrannum, ad Synodum Burdegalæ indictam deduci jussi sunt; Severus Sulpit. hist. sacræ libr. 2. *Quibus permotus Imperator, datis ad Præfectum Galliarum; atque ad Vicarium Hispaniarum litteris, omnes omninò quos labes illa involverat, deduci ad Synodum Burdegalensem jubet.* Sed narratur factum Tyranni, qui potestatem in causis Ecclesiasticis eodem scelere quo imperium occupavit: & Priscillianus in Synodo Burdegalensi se damnandum intelligens, appellavit ad Maximum; sed eâ de causâ malè audiêre Episcopi, quòd provocationi ad Maximum cessissent; idem Sever. Sulpit. libro modò laudato: *Priscillianus verò, nè ab Episcopis audiretur, ad Principem provocavit: permissumque id nostrorum inconstantiâ, quia aut sententiam in refragantem ferre debuerant; aut si hi ipsi suspecti habebantur, aliis Episcopis audientiam reservare, non causam Imperatori de tam manifestis criminibus permittere*: de quo Prosper Aquitanus in Chronic. & Sigebert. ad ann. 386. Judicio Dei damnata est præsumptio Principum, ubi de causis Episcoporum cognoscere non dubitarunt: edicto de Basilii exilio subscribere non potuit Valens tertiùm effracto calamo, & dexterâ tremore concussâ; Theodorit. libr. 3. cap. 17. Quâ ratione igitur fieri poterit, ut probetur usus appellationum ab Episcopis ad Judicem secularem; qui tam pravis initiis cœpit ab Hæreticis, paribusque exemplis processit? Vix bono peraguntur exitu, quæ malo inchoantur principio; can. principatus. 1. qu. 1. A sententiis Episcoporum si temerè appelletur; furoris audacia est ex sacro Constantini oraculo. Quis feret appellationes semel damnatas furoris in conspectu totius Ecclesiæ, à Christianissimo & sapientissimo Principum?

Nec in exemplum trahendum est quòd Paulus appellavit ad Cæsarem: hoc enim fecit deficiente copiâ alterius Judicis, nè prorsùs Judice careret; vel non tamquam Episcopus & Apostolus, sed tamquam civis Romanus; vel potiùs afflante Numine, ut duceretur Romam propagandæ fidei, & martyrio contestandæ causâ, ut supra docui ex Ambrosio & Augustino, libr. 7. cap. 11.

CAPUT VI.

De jure à Judice Ecclesiastico non appellatur ad Judicem secularem. Capitula Clarendonensia damnata. Vera interpretatio Can. Filiis. *quo abutuntur ad probandum usum appellationum tamquam ab abusu.*

De jure à Judice Ecclesiastico non aditur Judex secularis per appellationem, neque per querelam ob defectum justitiæ, quia Judex secularis non supplet negligentiam Judicis Ecclesiastici; cap. verum. cap. cæterum. cap. generaliter, de judic. Bellug. in specul. de proposit. Princip. §. dubitatur. num. 14. 15. nec Judex secularis cognoscit de nullitate sententiæ Judicis Ecclesiastici; cap. ult. de except. in 6. cap. licet, de jurejur. eod. libr. Tamen Constitutionibus Henrici II. Anglorum Regis apud Clarendonam editis anno Christi 1164. ab Episcopo appellatur ad Archiepiscopum, & ab Archiepiscopo ad Principem ob defectum justitiæ; Matth. Paris in Henrico II. ex Capitulis consuetudinum sive libertatum Angliæ: *De appellationibus si emerserint, ab Archidiacono debebit procedi ad Episcopum, ab Episcopo ad Archiepiscopum: & si Archiepiscopus defuerit in justitia exhibenda, ad Dominum Regem perveniendum est postremò, ut præcepto ipsius in curia Archiepiscopi controversia terminetur; ita quòd non debeat ultra procedi absque assensu Domini Regis.* Sed Constitutiones Clarendonenses Ecclesiæ leges esse nemo bonus & sanus, ut credo, in animo ducet, quos ab irato Principe emissas scimus odio Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, ferro & sanguine scriptas, exilio ac tandem martyrio Thomæ cruentatas & funestatas. Hæc capitula primùm damnavit Thomas Cantuariensis de consilio Sedis Apostolicæ, licet ea primùm juramento sanxisset, ac in omnes qui ea observarent, sententiam excommunicationis protulit; Jo. Sarisber. epist. 159. *Hæc capitula imprimis damnata sunt: quòd non liceat Episcopo excommunicare aliquem qui*

de Rege teneat, sine licentia ipsius: quòd non valeat Episcopus coërcere aliquem Parochianorum suorum pro perjurio vel fide læsa: quòd ad secularia judicia trahantur Clerici: quòd laici sive Rex sive alius, causas de Ecclesiis & decimis tractent: quòd non appellaretur pro causa aliqua ad Sedem Apostolicam, nisi Regis & Officialium suorum veniâ impetratâ, &c. Eadem etiam Capitula ab Alexandro III. Pontifice damnata sunt, nec non ab ipso Henrico II. qui nefariæ cædis B. Thomæ expiandæ causâ, pœnitentiam impositam à Legatis Sedis Apostolicæ, & inter cætera jussum de tollendis Clarendonensibus capitulis, ultrò & humiliter suscepit; Vita & processus B. Thomæ libr. 4. cap. 5. *Tunc injunctum est ei à Legatis quòd inveniret, &c.* Et mox: *Secundò quòd prava statuta de Clarendono, & omnes malas consuetudines quæ in diebus suis in Ecclesia Dei adductæ sunt, penitùs dimitteret: si quæ autem fuerint mala ante tempora sua, illas juxta mandatum Domini Papæ, & consilio religiosorum virorum temperaret.* Hinc & B. Thomas cùm audisset se judicio mixto Procerum & Pontificum apud Northamptonam damnatum, novum & insolens judicii genus, quo par erat zelo, detestatus memoratur, nimis intolerandum ratus patrem spiritualem à filiis damnari; Vita & processus ejusdem, libr. 1. cap. 30. *Cùm verò audisset se judicatum sic: Quale*, inquit, *sit judicium hoc, me etiam tacente secula pòst futura non tacebunt. Nova quippe judiciorum forma hæc est, fortè secundùm novos Canones proximè apud Clarendonam promulgatos; si quidem à sæculo non est auditum quemquam Cantuariensem Archiepiscopum in curia Regum Anglorum pro qualicumque causâ judicatum, tum propter dignitatem Ecclesiæ, tum propter authoritatem personæ, tum quia ipse Regis & omnium qui in regno sunt, spiritualis pater sit, & ob id semper ei deferendum ab omnibus.* Non licet liberis judicare de patre: erubescit lex castigatores filios parentibus dare; Nov. Justin. 22. cap. 24. Henricus IV. Imperator regno depositus est dolo & artibus filii, ex epist. ad Regem Francorum: *Culpa patris vindicem filium esse, nulla divinæ legis constituit sanctio.*

In Hispania etiam ex Conc. Tolet. IX. can. 1. can. filiis. 16. qu. 7. patrono seu fundatori Ecclesiæ vel liberis ejus, si res Ecclesiæ eorum beneficio collatæ, à Presbytero vel Clericis labefactarentur, fas fuit Episcopo vel Judici emendanda denunciare: quòd si Episcopus esset reus noxæ, Metropolitano: si verò Metropolitanus, Regi: *Si autem Metropolitanus*, inquit, *talia gerat, Regis hæc auribus intimare non differant.* Et hoc Canone nisi sunt Judices seculares comprobare usum appellationum ad curiam veluti ab abusu, ut sæpiùs se audivisse tradit Aufrer. de potest. secular. reg. 2. fall. 30. Sed quàm sibi blandiantur Seculares, nemo est qui facile non intelligat: hic enim Canon non tribuit Jurisdictionem Prin-

cipi vel Judici in rebus Ecclesiæ, sed tuitionem tantùm & custodiam; ejusque causâ denunciationem fieri permittit, non ut Princeps vel Judex civilis causam audiat, sed ut ea reddatur Synodo provinciali, ut rectè interpretor ex Conc. Tolet. IV. can. 32. can. constitutum. 16. qu. 2. ex quo statuitur, ut *si Episcopus præter tertiam decimarum & oblationum quidpiam tulerit, per Concilium restauretur, appellantibus aut ipsis conditoribus aut hæredibus eorum.*

CAPUT VII.

Appellationes à Judice Ecclesiastico ad secularem serius auditæ in Galliis. Protestatio Procerum Galliæ, & expostulatio Petri de Cugnerio an habeant imaginem appellationum tamquam ab abusu: Reprehenditur Fevretius.

SERIUS in Galliis audita est à Judice Ecclesiastico ad secularem provocatio. Hincmarum Laudunensem Episcopum nepotem suum graviter coarguit Hincmarus Rhemensis Episcopus, quòd à sententiâ per electos Judices datâ secundùm Canones Africanos, appellasset ad Judicem secularem, elicito rescripto Principis; Flodoard. libr. 3. Rhemens. hist. cap. 22. integram dedit epistolam Hincmari ad nepotem, cujus particulam hîc apponere non pigebit: *Petitio autem tua apud domnum Regem talis fuit quando ad eum venisti, quia, sicut plures & penè omnes in istis Provinciis scire dicuntur & patet, nescio quibus machinationibus exquisitis à te jussio est Principalis elicita, ut de his, de quibus electos Judices secundùm sacros Canones expetisti, non solùm eorum querela, quorum causa usque ad alium tractatum diffinienda remansit, verum & quæ, ut dixi, in domni Regis præsentia electorum judicum sententiâ deffinita fuerunt, sine Metropolitani conscientia, sineque canonico & Episcopali judicio, per Judices seculares Helmgarium scilicet mercati palatini telonearium, & Flotharium ac Ursionem villarum regiarum majores refricarentur, contra Canones qui ab Ecclesiasticis ad majoris authoritatis Ecclesiasticos Judices, & non à majoribus ad minores, nec ab Ecclesiasticis ad seculares, neque à consensu partium electis provocare permittunt, &c.* Ludovicus Junior, ubi accepit litteras Henrici II. Regis Anglorum de fugâ Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis, & audivit sermonem nunciorum regiorum de Thoma quondam Archiepiscopo, zelo correptus sciscitatus est semel & iterùm à quonam

depositus

depositus esset, hoc memorandum verbum addens se esse Regem, neque vel minimum è Clericis regni sui se deponere valere; Vita & processſ. B. Thomæ libr. 2. cap. 6. *Verùm ut audivit ex litterarum nunciis, Thomas quondam Archiepiscopus; Regem Francorum ſicut Ecclesiæ filium devotiſſimum ſtatim apprehendit æmulatio, & primùm ex verbis motus eſt. Et Rex mox, quis eum depoſuiſſet, iterum & iterum ſciſcitatus eſt, & adjecit: Certè,* inquit, *ſicut Rex Anglorum, ita & ego Rex ſum; & tamen minimum de Clericis mei regni deponere ego non valerem.* Et ut non modò verbo, ſed & facto Henrici facinus Ludovicus noſter damnaret, Thomam exulantem hoſpitaliter ſuſcepit, & ſumptu ſuo ſuſtentavit cum ſuis.

Anno 1247. tempore D. Ludovici ſolemnis facta eſt conteſtatio Procerum Galliæ, nè quis Clericus vel laïcus traheretur ad ordinarium vel delegatum Judicem, niſi tribus caſibus, ſuper hæreſi, matrimonio, & uſuris; de qua Matth. Paris in Henrico III. & Mattheus weſtmonaſterienſis ex libello ipſius conteſtationis è gallico latinè verſo: *Nos omnes regni Majores, attento animo percipientes quòd regnum non per jus ſcriptum, nec per Clericorum arrogantiam, ſed per ſudores bellicos fuerit acquiſitum, præſenti decreto omnium juramento ſtatuimus & ſanximus, ut nullus Clericus vel laïcus alium de cætero trahat in cauſam coram ordinario Judice vel delegato, niſi ſuper hæreſi, matrimonio vel uſuris: amiſſione omnium bonorum ſuorum, & unius membri mutilatione, tranſgreſſoribus imminente, certis à nobis executoribus deputatis, ut ſic Juriſdictio noſtra reſuſcitata, reſpiret, &c.* Fevret. libr. cap. 1. num. 11. ex hujuſmodi actu appellationum uſum probare nititur: ſed quàm ſibi & cauſæ blandiatur, facilè eſt intelligere; hujuſmodi enim teſtatio non eſt actus judicialis, ſed nuda & ſimplex Procerum regni querela extra judicium facta, quæ non poteſt appellationis vim habere, quæ eſt actus judicialis; maximè cùm facta ſit ſine authoritate Principis vel majorum Magiſtratuum, penès quos ſolos reſident juris publici vindiciæ: imò hujuſmodi querela magis eſt crimen conſpirationis, quàm provocatio vel querela legitima; non minùs enim lædit Juriſdictionem Regiam quàm Eccleſiaſticam, cùm facta fuerit ſine authoritate Principis, de quo nè verbum quidem. Et verò ipſe Matth. Paris hujuſmodi conteſtationem conſpirationis nomine notat: *Et præcipuè in Franciâ, in quâ quidem multi nobiles in ipſum Papam, & Eccleſiam, quod numquam meminimus eveniſſe, conſpirabant, ſicut in hac chartula, &c.*

Anno Chriſti 1329. expoſtulante Petro Cugnerio Procuratore fiſci apud Philippum Valeſium de uſurpatione Regiæ Juriſdictionis per Epiſcopos & Clericos, & indicente Rege celebrata eſt ſolemnis collatio apud Vicennas coram ipſo Principe; hinc orante Petro Cugnerio pro vindiciis Juriſdictionis regiæ, hinc Bertrando Auguſtodunenſi Epiſcopo pro

tuendâ Jurisdictione Ecclesiasticâ. Sed hujusmodi quoque expostulatio, quâ utitur Fevretius tamquam argumento nobili appellationum veluti ab abusu, nullam habet vim appellationis; imò est nuda collatio inter Episcopos & Proceres regni, pro tuendis finibus utriusque Jurisdictionis, ut unicuique suum servaretur: nec Petrus Cugnerius querelam deposuit apud Senatum, etsi unus esset è majoribus Senatûs, sed apud Principem, qui auditis partibus omnia integra reliquit, nec quicquam innovandum duxit, nè malum exemplum compararet posteris tentandæ Jurisdictionis Ecclesiasticæ, quæ non alio robore tuta est quàm religione & tuitione Principum, & obsequio Fidelium.

CAPUT VIII.

Appellatio tamquam ab abusu satis recens inventum. Refutatur Fevretius.

A Judice Ecclesiastico nuda & simplex appellatio ad Judicem secularem numquam audita est in Galliâ: sed novissimis seculis, ingenio & machinis secularium Judicum excogitatum est genus appellationis, quod vocant tamquam ab abusu, quo à Judice Ecclesiastico lis transferretur ad Judicem secularem, propter abusum commissum à Judice Ecclesiastico in his quæ propriæ essent Jurisdictionis. Abusus nomen antiquum est: abusus nihil aliud est quàm usus earum rerum quæ utendo consumuntur, ut frumenti, vini, olei, quorum non est usus, sed abusus; L. plenum. §. 1. ff. de usu & habitat. M. Tull. in topic. *Non debet ea mulier, cui vir bonorum suorum usum fructum legavit, cellis vinariis & oleariis plenis relictis, putare id ad se pertinere; usus enim, non abusus legatus est.* Et Donatus in Andria in illud, *Operam abutitur*: *Utimur*, inquit, *fructibus rei quæ ab amantibus salvo usu nobis subministrantur; abutimur quando deperdimus & rem & fructum: nam usui est ager, domus; abusui vinum, oleum, & cætera hujusmodi.* Abusus etiam dicitur in pecunia quæ assiduâ permutatione, quasi usu consumitur. Hinc Attico quærenti à Nervâ, quid de thesauro domi invento fieri juberet; Imperator rescripsit, Utere invento: & rursùs anxiè requirenti ob thesauri magnitudinem, Etiam abutere, inquit, χρῶ τῷ εὑρήματι, καὶ καταχρῶ, ut tradit Philostrat. de vitis Sophistar. libr. 2. & Zonar. in Nerva. Aliàs abusus est prava consuetudo Ecclesiæ; cap. perniciosus, de celebrat. Missar. vel sequior usus rerum, ut privilegium dicitur amitti abutendo; can. ubi. 74. dist. can. privile-

gium. 11. qu. 3. Augustin. Serm. 247. de tempore : *Judicio enim Legum jure ab obtenta dignitate dejicitur, qui privilegio sibi concesso abutitur.* Eadem analogiâ abusio exactionum dicitur; Radevic. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 8. *Illicitas etiam exactiones, maximè ab Ecclesia, quarum abusio jam per longa tempora inolevit.* Sed appellatio quam vocant ab abusu, satis recens inventum, & novitate ipsâ suspectum est. Fevret. libr. 1. cap. 1. num. 15. ut id genus appellationis ætatis senio commendet, adumbratam ejus imaginem repetere nititur ab appellationibus ad futurum Concilium, vel à Papâ ad Papam meliùs informatum seu consultum, quarum varia exempla variis temporibus referuntur. Verùm hujusmodi appellationes, quid commune habent cum appellatione tamquam ab abusu, quæ interponitur ad Judicem secularem, & ad Parlamenta? Imò si spectemus consilium & eventum hujusmodi appellationum ad proximum Concilium vel ad Papam meliùs consultum; non alium habuisse effectum compertum est, quàm offensionem & scandalum. Quid enim auxilii sperandum erat ex appellatione ad futurum Concilium, quod convocari non poterat absque authoritate Pontificis? Nec probabile erat fore ut à Pontifice contra se ipsum congregaretur, & in appellatione à Papâ ad eumdem meliùs consultum, idem à seipso appellari nequibat; quia appellatio non defertur nisi ab inferiori ad superiorem: & ex his satis intelligimus eâ ætate nondum auditum fuisse nomen appellationis tamquam ab abusu. Nec origo hujusmodi appellationum duci potest à querelâ Procerum Galliæ, quæ facta est tempore D. Ludovici, vel à querela Petri Cugnerii Procuratoris fisci quæ audita est tempore Philippi Valesii: quia querela Procerum Galliæ quæ facta est tempore D. Ludovici, facta est in Summum Pontificem, & est actus privatorum, quibus de re publica deliberare fas non fuit inscio Principe, de quo nè verbum quidem. Querela verò Petri Cugnerii dirigebatur ad Principem, super quâ Rex nihil pronunciavit, sed inter Episcopos & Optimates regni collationem tantùm indixit: quibus auditis, re cognitâ nihil innovandum duxit, nè pravo exemplo Jurisdictionis Ecclesiasticæ reverentia & observantia tentaretur, & summa collationis fuit sponsio Episcoporum, si quid emendandum esset, id emendari oportere judicio Ecclesiæ.

Sed ut ætas appellationum tamquam ab abusu accuratiùs observetur, harum nè nomen quidem notum fuit temporibus Caroli VI. Caroli VII. Ludovici XI. & Caroli VIII. & nullum de his vestigium extat apud Masuerium qui scripsit tempore Caroli V. neque apud Joann. Gallum qui claruit tempore Caroli VI. neque apud Guidon. Papam qui scribere cœpit ab anno 1440. & à Judice Ecclesiastico ad Judicem secularem appellandum negant Masuer. tit. de appellat. num. 35. Jo. Gall. qu. 258. 385. Ste-

phan. Pasquier, disquisit. Francicar. libr. 3. cap. 27. hujusmodi appellationum usum non altius repetit quàm à temporibus Ludovici XII. hoc argumento usus, quòd antea sub Carolo VIII. Rege à Joanne de Nanterra Procuratore fisci anno 1484. appellatum à Legatione Balvæ Cardinalis ad Sixtum Papam melius consultum: ex quo satis deprehenditur nondum notum fuisse remedium appellationis tamquam ab abusu. Hujusmodi appellationum cunabula suo ævo accepta refert Aufrer. Præses Tolosanus qui claruit anno 1486. de potest. secular. regul. 2. fall. 30. cujus verba non contemnenda: *Fallit in præsenti regno, ubi Ecclesiastica potestas abutitur notoriè suâ Jurisdictione vel potestate; quo casu etiam contra Clericos concedi solent per Cancellarium litteræ in casu appelli ab abusu notorio vulgariter nuncupatæ, de quibus sæpenumero dubitavi ubi fundari poterant in jure. Numquam tamen audivi, neque vidi nisi semel, quòd super meritis hujusmodi causarum appellationum fuerit pronunciatum, sed dumtaxat vel appellationes annullari, aut quòd appellantes non erant ut appellantes recipiendi, quia à Judice spirituali non est ad secularem Judicem appellandum.* Ab eo tempore increbuit usus appellationum tamquam ab abusu, qui hodiè forum implet & onerat; Benedict. in cap. Raynut. verb. si absque liberis §. 2. num. 49. *Et idem in quocumque judicio Ecclesiastico, à quo potest ad Regem & ejus Curiam recurri, conqueri, vel etiam appellari, & quotidiè practicari solitum est, & Cancellaria litteras concedit.* Non antiquiora Arresta Curiæ in causâ appellationis veluti ab abusu, quàm ab anno 1533. refert Ægid. Magister. tract. de appellat. tamq. ab abusu, & ab anno 1537. Lucius libr. 2. placit. tit. 3. arr. 5. Tot seculis latuit usus appellationum ad Judicem secularem à Judice Ecclesiastico; undenam prodiit ferreo seculo? Tot Reges & Principes qui per tempora clavum regni tenuerunt, itanè supini & rerum publicarum expertes fuêre, ut de coërcendâ Jurisdictione Ecclesiasticâ non adverterint, vel eos id remedii effugerit? Sacrilegium est dubitare de Principali judicio; L. disputare. C. de crimin. sacrileg. Una extollenda tot Principum sapientia & religio, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam, eodem spiritu quo Ecclesiam ipsam, impensiùs coluêre: nec Ecclesiæ decus & compendium Reipublicæ damno cedere rati sunt. De compescenda & angustanda Jurisdictione Ecclesiastica vehementiùs compellatus est Philippus Valesius: sed re benè perpensâ, eam integram, & judicio suspensam reliquit, nè malum exemplum traderet posteris labefactandæ Jurisdictionis Ecclesiasticæ. Idem Deus propitius Ludovico Theodato inspiret consilium, ut pace jam regno & orbi Christiano partâ, Ecclesiæ pacem tribuat, eamque suæ dignitati restituat.

CAPUT IX.

Proprii casus appellationis tamquam ab abusu expenduntur.

SEMEL admisso usu appellationum tamquam ab abusu ab Ecclesiastico Judice ad secularem, scire valdè expedit quibusnam in casibus locus sit hujusmodi appellationi, nè ad libidinem cujusque in immensum excrescat, & suis transgressis terminis, in Jurisdictionis Ecclesiasticæ solum impunè & irreverenter grassetur, non secùs ac torrens perruptis aggeribus universos circum agros devastat. Vulgus Forensium ponit casus seu apices appellationum tamquam ab abusu, nimirum infractionem sacrorum Canonum, & Decretorum sanctorum Patrum usu receptorum, transgressionem Constitutionum regiarum, contraventionem Arrestis supremarum Curiarum, & tentationem sive invasionem Jurisdictionis regiæ & secularis; Imbert. libr. 3. institut. forens. cap. 6. & in Enchirid. in verb. abusus. Rebuff. in Constitut. reg. tract. de appellat. tamqu. ab abusu. Pasquier libr. 3. disquisit. Francic. cap. 27. Chopin. de sacra polit. libr. 2. tit. 4. num. 1. Burdin. in Constit regiam anni 1539. art. 5. Ego satis intelligo quàm intutus in lubrico gradiar; nimis invidiosum est Ecclesiam de jure suo cum Republica disputare; non æquo marte decernitur, cùm Ecclesia invalida & inermis certat adversùs mundi Principes & Potestates. Haud debent Episcopi de summo jure cum Potestatibus contendere, dispendio rerum redimentes pacem & securitatem Ecclesiæ, & schismatis occasionem devitantes; Augustin. in psalm. 71. *Excellentes quippè in Ecclesiâ, paci debent vigilanti intentione consulere, nè propter suos honores superbè agendo, schisma faciant compage diruptâ.* Captâ armis Apameâ à Chosroë Persarum Rege, unà cum eo Thomas Apaméensis Episcopus ludos circenses spectavit ut ejus ferociam emolliret, licet hoc Canon vetaret: παρὰ τὸ νενομισμένον σοφῶς ὑπέστη, ut ait Evagr. libr. 4. cap. 24. Sed nè Ecclesia inaudita jus suum amittat; salvâ majestate Principis, ei non immeritò licet libertatem tot seculis inoffensam comiter & inculpatè tueri. Non invidendum ei solatium quod miseris relinquitur, lugendi & querendi: immò nefas est Episcopis silere, ubi salutari voce Ecclesiam juvandi sese præbet occasio, & in discrimine Ecclesiæ quo pacto sese gerant, exemplo insinuat David Psalm. 118. cùm ait: *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar.*

Nimis profectò vagos, effusos & effrænes esse casus appellationis tam-

quam ab abusu, est quòd dicamus, si singula ad amussim expendamus. Primùm, si quid à Judice Ecclesiastico contra Canones tentetur, non parit abusum de jure. Non negatur appellationem tamquam ab abusu esse novissimum & subsidiarium remedium, quod petendum non est nisi deficiente Ordinario : sed violatio Canonum licet per se inducat gravamen, sententia lata contra Canones potest retractari, vel rescindi per appellationem simplicem ad Superiorem. Non sine injuriâ igitur, omisso simplicis appellationis remedio, decurritur ad appellationem tamquàm ab abusu : frustrà enim postulatur à Principe, quod de jure communi obtineri potest; L. Imperatores. ff. de reb. author. judic. possid. Et si quidquid tentatur à Judice Ecclesiastico contra Canones, daret causam abusui, omninò evacuaretur & extingueretur Jurisdictio Ecclesiastica, nec umquàm deesset occasio appellandi tamquam ab abusu à sententiis Episcoporum : nulla enim existere potest sententia quæ gravamen contineat, à qua non appelletur tamquam ab abusu, quia omne gravamen contrahitur ex transgressione Canonum vel decretorum Pontificum; & si Judicem secularem admittamus judicem & arbitrum contraventionis sacrorum Canonum, ille unus erit interpres Canonum; quod proprium est Episcoporum, quia ejus est interpretari legem, cujus est condere, & Episcopis nefas est Scripturas & Canones ignorare; Synod. Tolet. IV. can. 24. *Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat.* Et Celestin. epist. 3. ad Episcopos Apuliæ & Calabriæ : *Nulli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quicquam facere quod Patrum regulis possit obviare* : Quæ omnia desumpta sunt ex can. ignorantia, & can. nulli Sacerdotum 38. dist. & Hieronym. in illud Aggæi cap. 2. *Interroga Sacerdotes legem : Sacerdotis enim est scire legem, & ad interrogationem respondere de lege.* Et certè in causis abusûs infractio Canonum ab initio tantum spectabat ad Pragmaticam, & ideò petebantur Regiæ litteræ è Cancellaria, quæ concipiebantur sub formula infractionis Pragmaticæ, ex edicto Caroli VII. anni 1453. art. 84. 85.

Pariter & infractio Principalium Constitutionum non est idonea causa appellationis tamquam ab abusu, quia Episcopi in negotiis Ecclesiasticis debent judicare secundum Canones & Decreta Pontificum; Nov. Justin. 6. init. Novell. Theodos. de Episcopor. ordinatione : *Episcopis Gallicanis, omnibusque pro lege sit, quidquid sanxit vel sanxerit Apostolicæ Sedis authoritas.* Nec Constitutiones laïcorum ligant Ecclesiam; cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de Constitut. cap. decernimus, de judic. In quo ergo peccat Judex Ecclesiasticus, si judicans secundùm Canones omittat Constitutiones, quæ ut plurimùm pugnantes sunt cum Canonibus? Et si Constitutionum infractio pariat abusum, quomodò se expedient judices Ecclesiasti-

ci quò caveant abusum : cùm enim Canones ut plurimùm discrepent à Constitutionibus quæ plerumque ex consuetudine in jus transierunt, si fortè judicent secundùm Constitutiones, incident in abusûs laqueos, quia contingct eos judicasse præter Canones; quòd si judicent secundùm Canones, non effugient abusum, quia futurum est ut judicarint contra Constitutiones.

Multò minùs Arrestorum contraventio abusum generat, quia Ecclesia habet suas leges, id est, Canones qui habent vim legum : alioquin esset in potestate Judicis secularis evacuare & tollere Canones & Decreta Patrum, quod ferendum non est. Arresta Curiæ jus quidem faciunt, id est, habent vim rerum judicatarum, ita ut retractari non valeant, vel ab his appellari non possit, sed non habent vim Legum; & hoc est quod dicitur in L. non ambigitur. ff. de legibus : *Non ambigitur Senatum jus facere posse.* Arresta Curiæ jus faciunt propter authoritatem rerum judicatarum quibus standum est; L. si fidejussor. §. in omnibus. ff. mandat. L. si patronus. §. si quis cum esset, de bon. libertorum; sed non habent vim Legum, vel Edictorum Principis quæ similium causarum fata componunt; L. 3. C. de legib. Arresta Curiæ sunt Decreta Senatûs lata in certis causis inter privatos, quæ non habent vim legum, quia variè judicatur ex variis causarum figuris seu circumstantiis; L. nonnumquam. ff. ad Trebell. Bonus Judex variè ex personis causisque judicat; L. in fundo. ff. de rei vindicat. L. ob carmen. §. ult. de testib. L. ult. de oblig. & act. Inde Judex non exemplis rerum judicatarum judicare debet, sed Legibus : nec enim si quid perperàm fortè judicatum sit, in aliorum Judicum vitium trahi oportet; L. nemo. C. de sentent. & interlocut. id est, Præses in jure dicendo non tam spectare debet quod major Magistratus judicarit, quàm quod legibus & æquitati congruat. Non est contemnenda rerum sæpiùs iudicatarum authoritas; L. 1. §. hoc autem. ff. ad Sylan. L. 1. §. si cohæredes, ad L. Falcid. ideò optima legum interpres dicitur consuetudo; L. si de interpretatione. ff. de legib. id est, consuetudo res similiter judicandi : sed ea Judici non imponit legem. Legibus, non exemplis judicandum; valdè periculosum est judicare exemplis; sententia lata ex hypothesi, ex causis & personis vim legis generalis obtinere non potest, & sæpiùs per exempla rerum judicatarum legibus illuditur; Cyprian. libr. de singularite Cleric. *Callidi argumentatores & Jurisperiti fallaces; qui dum cupiunt prævaricari controversias actionesque causarum, etiam ipsa jura transvertunt; & cùm nolunt competentibus coërceri jussionibus legum, ad illudendos Judices inconvenientibus exemplis, velut similes conjecturas juris objiciunt.* Quantò magis Judex Ecclesiasticus non obstringitur exemplis rerum judicatarum à Judice seculari, quod forum est peregrinum & alie-

num prorsùs Judici Ecclesiastico; Goffrid. Vindocinens. libr. 2. epist 24. *Omninò enim injustum est, & sacris Canonibus, sicut ipsi meliùs nostis, penitùs obviare videtur, ut Ecclesiastica causa seculari & peregrino judicio terminetur.* Item Judices seculares de multis injuriâ judicant, secuti usum & consuetudinem fori secularis, quæ vitio usurpationis cœpit: quæ ratio igitur, ut Judex Ecclesiasticus non modò juris sui dispendium sustineat, dolorem dissimulatione & silentio premat; verùm etiam incubatorem sui juris laudare, & authorem rei judicandæ sibi habere cogatur? Et quidem Forensium meliores in censu casuum appellationis tamquam ab abusu, contraventionem Arrestorum tacuêre, licet in aliis à plebe authorum non discrepent; Boër. qu. 297. num. 3. *Talia enim attentare, vel alia contra authoritatem & Regias Ordinationes, & Sanctorum Patrum Decreta, libertates & privilegia regni & regnicolarum, vocatur abusus in Francia.* Imbert. libr. 2. Instit. forens. cap. 3. *Interdum verò prætermissis inferiorum decuriarum gradibus, ad summas rectà licet appellare; scilicet si de abusu appellans queratur, quem his tantùm speciebus aptari audivimus: primùm, cum Judex Pontificius ea quæ Regiæ aut laïcæ Jurisdictionis sunt, sibi vendicat & præripit: rursus item, cùm laïcus regiusve Judex ea quæ ad Pontificium spectant, sibi arrogat: deinde si Basileensis Concilii seu Pragmaticæ Sanctionis Decreta, aut regiæ Constitutiones violentur & contemerentur vel à Judice, vel ab alia publica persona quæ ad judicium quippiam spectans exerceat.* Quod idem repetit in Enchirid. in verb. abusus, iisdem ferè verbis.

Inter casus Abusûs connumeratur & tentatio seu interprisia adversùs regiam seu secularem Jurisdictionem, hoc argumento quòd quilibet Judex potest tueri Jurisdictionem suam pœnali judicio; L. 1. ff. si quis jus dicent. non obtemperav. Sed hac in causa non videtur Judex secularis alio jure uti posse, quàm quo utitur in Judicem Ecclesiasticum, exploso scilicet cap. dilecto; de sentent. excommunic. in 6. ex quo Judici Ecclesiastico licebat Jurisdictionem suam defensare spirituali gladio, id est, censurâ Ecclesiasticâ adversùs Judicem secularem. Regula enim juris utriusque est, quòd quisque juris in alterum dixerit, ut ipse eodem jure utatur. Et si admittamus Judicem secularem posse cognoscere propter abusum, de meritis sententiæ Judicis Ecclesiastici, inde duplex incommodum seu inconveniens emergit: unum quòd Judex secularis judicem se præstat in sua causa, contra L. qui Jurisdictioni. ff. de jurisd. alterum quòd par in parem sibi assumit imperium, contra L. est receptum. ff. eod. Item quemadmodum ubi quæstio est de Jurisdictione seu competentia fori inter inferiores, cognitio pertinet ad Superiorem; & ubi quæstio occurrit duas inter Curias supremas, ea devolvitur ad Principem, cujus proprium est

ſt componere Juriſdictiones; L. judicium ſolvitur. ff. de judic. cap. ut noſtrum, de appellat. & Conſtitut. Caroli VIII. anni 1493. art. 72. ne ſcilicet tribunalia Judicum vario conflictu inter ſe, velut fluctus tempeſtuoſi maris, colliſione frangantur: ita ſi de Juriſdictione quæſtio ſit inter utrumque Judicem, non alius convenienter adiri poteſt quàm Princeps, qui Juriſdictionum fines componat. Ac ubi Petrus Cugnerius de molitionibus fori Eccleſiaſtici celebrem querelam depoſuit, non adiit Senatum, etſi unus eſſet è cœtu, nempè Procurator fiſci; verùm rectà convenit Principem, quem in re explicanda ita laboraſſe compertum eſt, ut omnia in pendenti reliquerit, nè triſti exemplo poſteros provocaret in Juriſdictionis Eccleſiaſticæ everſionem.

CAPUT X.

Appellationibus tamquam ab abuſu imponendus eſt modus. Judicium Authoris de appellationibus tamquam ab abuſu, idem quod Patrum Gallicanorum de fruſtratoriis appellationibus ad Sedem Apoſtolicam. Appellationes tamquam ab abuſu lethale virus diſciplinæ Eccleſiaſticæ. Cunctatio judiciorum Eccleſiaſticorum excuſatur.

EGO nonnihil concedam ſeculo, quod prioris diſciplinæ auſteritatem ferre non poteſt; Tacit. 1. hiſtor. *Nocuit antiquus rigor, & nimia ſeveritas, cui jam pares non ſumus.* Appellationes tamquam ab abuſu licèt canonicæ diſciplinæ omninò adverſas, haud penitùs explodi velim, ſed modum eis imponi; nè quæ ſine lege introductæ ſunt, ſine lege evagentur, & quaſi cuniculis ſuffodiant univerſam Juriſdictionem Eccleſiaſticam, & Eccleſiam ipſam quæ ſine Juriſdictione ſalva & incolumis eſſe non poteſt. Appellationis tamquam ab abuſu ſuffragium non rejecêre Reges noſtri; verùm id ſuis finibus coërcendum duxerunt, nec recipiendum extra caſus Conſtitutionum: Carolus IX. edicto anni 1572. art. 5. *Les appellations comme d'abus ne ſeront, ſinon ès cas de nos Ordonnances.* Et Henricus III. in Conſtitutione Bleſenſi art. 59. *Défendons à nos Cours de Parlement de recevoir aucunes appellations comme d'abus, ſinon és cas de nos Ordonnances.* Eodem conſilio iidem Principes à diſciplinâ & correctione appellari tamquam ab abuſu non tulere; & ſi appelletur, appellationem quaſi exſecuere, adempto proprio robore appellationis, cujus

effectus est ut suspendat judicatum; L. si causa cognita. C. de transact. atque ita demptâ vi appellationis, ut non suspendat executionem judicati, verùm devolvat tantùm causam appellationis ad Judicem secularem: quod ante statutum est & Constitut. Francisci I. anni 1539. art. 5. quæ omnia desumpta sunt ex cap. ad nostram. & cap. reprehensibilis, de appellat.

Appellatio tamquam ab abusu, quæ successit appellationibus ad futurum Concilium, & ad Papam meliùs consultum, non alio consilio primitùs excogitata est quàm ad tuendam Jurisdictionem Ordinariorum, & coërcendas molitiones transalpinas. Absit igitur ut qualecumque remedium convertatur in necem Ordinariorum, quorum gratiâ comparatum fuit. Appellatio tamquam ab abusu velut pharmacum tempestivè sumptum corpori forsitan prodest, sed eo utendum parciùs deficiente alio remedio; eo utendum tamquam ferro & igne, quibus interdum curatur corpus urendo, secando, cæteris remediis morbo imparibus. Denique idem mihi judicium de appellatione tamquam ab abusu, quod de inveteratis abusibus; ferendi, non amplectendi; omittenda adulta vitia, nè impares videamur, non fovenda; Tacit. 3. Annal. *Omittenda potiùs prævalida & adulta vitia, quàm hoc adsequi ut palàm fieret, quibus flagitiis impares essemus.* Dolendum quòd vitio seculi sequior usus hujusmodi appellationum in legem desiit, ut veteres morbi corporis in naturam desinunt; Jo. Chrysostom. Sermon. In princip. indict. novi anni, de muliere quæ profluvium sanguinis patiebatur jam duodecim ab annis: *εἰς φύσιν ὡς οἶμαι τὸ πάθος μετέπεσεν* *In naturam, opinor, morbus evaserat.* Indiscretas & frustratorias appellationes ad Sedem Apostolicam damnarunt Patres Gallicani, tamquam Jurisdictionis Ordinariorum, & disciplinæ Ecclesiasticæ exitium lethumve; Bernard. epist. 178. *Vox una omnium, qui fideli apud nos curâ populis præsunt, justitiam in Ecclesia deperire, annullari Ecclesiæ claves, Episcopalem omninò vilescere authoritatem, dum nemo Episcoporum in promptu habeat ulcisci injurias Dei, nulli liceat illicita quævis, nè in propria quidem Parochia disputare. Causam referunt in vos, Curiamque Romanam. Rectè gesta ab ipsis (ut aiunt) destruitis, justè destructa statuitis. Quique flagitiosi & contentiosi de populo, sive de Clero, aut etiam ex monasteriis pulsati, currunt ad vos: redeuntes jactant & gestiunt se obtinuisse tutores, quos magis ultores sensisse debuerant.* Ivo Carnotens. epist 219. ad Paschalem II. *Paternæ pietati supplicamus, ut de cætero senectutem meam propter superfluam & impunitam appellatorum licentiam vexari non permittatis. Dum enim premit nos à prælatu potestate illata adversitas, regendi in nobis debilitatur authoritas; cùm Ecclesiasticam in eos non audemus exercere disciplinam, qui eam adversùs nos appellant non confidentiâ justitiæ, sed pro di-*

latione sententiæ. Quantò magis magisque damnandæ sunt indiscretæ & quotidianæ appellationes tamquam ab abusu, quæ passim interponuntur in necem Jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Non de damno Jurisdictionis Ecclesiasticæ conqueror; Ecclesia non quærit quæ sua sunt, nec tuetur Jurisdictionem ut censum temporalem, sed ut mucronem spiritualem in defensionem disciplinæ, ad continendos Clericos in officio. Unum est quod doleo, appellationem tamquam ab abusu peti non ut auxilium & refugium, sed ut suffugium, ut utar verbis D. Bernardi de consider. ad Eugen. libr. 3. quod semel nacti Clerici, impunè luxuriantur & fœnerantur, impunè seculariter vivunt; & Episcopi nè sese committant Judici seculari, nè sacrum nomen dehonestetur in foro, multa ferunt quæ non erant ferenda. Intercessio Tribunorum plebis, si initia spectes, fuit sacrosanctum auxilium, arx & palladium libertatis nostræ; sed ut subiit intercedendi licentia, versa est in injuriam, alienarum simultatum institá, fax turbarum & bellorum civilium facta: ita & appellationes tamquam ab abusu, quæ priùs in speciem institutæ dicuntur ad tuendam Jurisdictionem Ordinariorum, authoritatem Pragmaticæ & Concordati, insano usu desière in perniciem & exitium Ecclesiæ, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ, ut rectè observat Robert. Rer. judicat. libr. 3. cap. 5. Parvis initiis res abiit in immensum, & appellationis genus quod introductum est propter publicas causas, nunc usu corruptum vix locum habet nisi in causis privatorum; & quod intolerabilius est, pessima hæc lues Reipublicæ Christianæ alitur & fovetur industriâ & ingenio Forensium, qui in hoc genere causarum ferè insaniunt, (nec ad votum audiuntur,) plaususque excitant in foro, nisi quotidiè orent causas appellationis tamquam ab abusu, & velut in theatro triumphent de humiliatione & contumeliâ sanctissimorum Episcoporum. Sacrosanctorum nomen Episcoporum luditur & exsibilatur in foro; zelus disciplinæ, typhi & tyrannidis insimulatur; honestum studium tuendæ dignitatis Episcopalis, fastûs & ambitionis accusatur; sicque falsâ interpretatione religio adulteratur, sanctitas Episcoporum fit ludibrium fori, & forum fit capitolium impunitatis Clericorum incontinentium & facinorosorum, & falso nomine contumelia Episcoporum vocatur disciplina: quæ olim fuit querela militum in Tribunos; Tacit. 1. histor. *Falsis nominibus supplicia & contumelias vestras disciplinam appellant.*

Ut Judici seculari, & appellationi velut ab abusu, locus seu color quæratur, Jurisdictio Ecclesiastica morosa, jubilæa, pigra, sordida & quæstuosa depingitur, ut olim statua Zenæ Augustæ quæ erat formâ insignior, ab Andronico in statuam anûs rugis & canis obsitæ demutata, nè formæ gratiâ invidiam ejus cædis exacerbaret, & memoriam sceleris instaura-

ret; Nicet. in Andronic. Trinæ appellationis, trinæ sententiæ volumina pinguiores Officialium exactiones exaggerantur: verùm quid? in foro seculari nonnè tertiò appellare licet? Et cunctatio judiciorum nonnè prodest Judici ut animum informet, ut partes ad concordiam adducat hortando, suadendo, quod maximè est officium Episcopi: id exemplo suo insinuat Augustin. Serm. 24. de verb. Apostol. *Fratres mei, in causis & negotiis vestris, quando ad nos judicanda veniunt, si homini Christiano dico ut pro tempore redimendo perdat aliquid suum; quantò majore curâ & fiduciâ debeo dicere ut reddat alienum?* Officialium quæstus culpatur; verùm Ecclesia huic malo quâ par erat providentiâ consuluit, vetando nè sacri Judices sportulas exigant; ac si hac in re fortè deliquerint, suos Judices habent, à quibus pro modo delicti coërceantur. Nec propter vitium Judicis Ecclesia debet suâ Jurisdictione carere: delictum Prælati non est in damnum Ecclesiæ convertendum; can. si Episcopum. 16. qu. 7. cap. delictum, de regul. jur. in 6. Innocent. III. libr. 1. epist. 249. Concil. Tolet. II. can. 5. *Nec enim justum est, ut pro pravis actibus Sacerdotum, Ecclesiæ quibus præeminent sustineant damnum, & pro excessibus talium satisfactio ab Ecclesiis exigatur, cùm Ecclesia cultores suos non ad litem, sed honestatem informet.* Hoc jure ex Constitutione Conradi Beneficium Ecclesiasticum ob culpam Episcopi vel Abbatis non committitur in perpetuum, sed ad vitam Prælati, & post ejus mortem redit ad Ecclesiam; 2. Feud. tit. 40. Hoc jure usus Fridericus, Hartuicum Bremensem, & Ulricum Halberstatensem Episcopos regalibus multavit quoad viverent, quòd ei defuissent in expeditione Italicâ; Otho Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 12. *Hunc morem Principe secuto, non solùm laïcorum feuda, sed & quorumdam Episcoporum, id est Hartuici Bremensis, & Ulrici Halberstatensis regalia personis tantùm, quia nec personis, sed Ecclesiis perpetualiter à Principibus tradita sunt, abjudicata fuere.* Quod Guntherus metro reddidit, Ligurin. libr. 2.

Quin & Pontifices Halberstadensis, & ille
Sub quo Brema fuit, tali regalia jura
Amisere notâ, personæ scilicet ipsæ,
Non tamen Ecclesiæ: neque enim quod Pastor iniquè
Gesserit, Ecclesiæ fas est in damna refundi.

CAPUT XI.

Metropolitanus judex ordinarius Suffraganeorum Episcoporum. Idem non habet Jurisdictionem in subditos Suffraganeorum nisi in casibus expressis.

SICUT Episcopus est Judex ordinarius totius Diœcesis, ita & Archiepiscopus est ordinarius suffraganeorum Episcoporum totius Provinciæ; can. Cleros. 21. dist. can. per singulas. 9. qu. 3. can. quia cognovimus. 10. qu. 3. Episcopi enim comprovinciales sunt subditi Archiepiscopo lege Metropolitanâ; cap. Pastoralis, de offic. Ordinar. & in hanc sententiam Archiepiscopus dicitur habere curam & sollicitudinem totius Provinciæ; d. can. per singulas. quia ejus curam gerit universaliter, non singulariter; Gloss. in d. cap. Pastoralis. Et Metropolitanus non impropriè dici potest Episcopus Episcoporum; quod etiam de Lupo Trecensi Episcopo dixit Sidon. libr. 6. epist. 1. *Tu Pater patrum, & Episcopus Episcoporum*: Et Metropolis dicitur matrix & caput Provinciæ; L. observare. §. ingressum. L. si in aliam. ff. de offic. Proconf. Mater urbium; Ammiano libr. 14. *In excidium urbium matris Seleuciæ efferebantur*. Mater civitatum, can. in illis. 80. dist. *Non Primatum aut Metropolitanorum nomine, quia matres civitatum non tenent*. Metropolitanus est Judex ordinarius in causis civilibus & criminalibus Suffraganeorum: putà si Episcopus visitando Diœcesim Clericos gravet angariis & procurationibus supra modum, querela defertur ad Metropolitanum; d. can. quia cognovimus: & si Episcopus sine causa Ecclesiæ sacris interdixerit, deponitur, nisi coram Metropolitano sese purgaverit; can. quicumque. 26. qu. 1. Et si civilis vel criminalis lis sit inter Episcopum, & Clericum sibi subditum seu Diœcesanum, Metropolitanus de ea cognoscit in Synodo Provinciali; can. Episcopum. 6. qu. 1. can. si Clericus. 11. qu. 1. Synod. Constantinopolit I. can. 6. Aurelianens. V. can. 17. Capitul. libr. 7. cap. 241. & hæc se habent in minoribus causis criminalibus: majores enim quæ depositione dignæ sunt, pertinent ad solum Pontificem; Conc. Trident. sess. 13. de reform. cap. 6. 7. 8. & sess. 24. de reformat. cap. 5

Metropolitanus verò non est Judex ordinarius subditorum Suffraganeorum, quia illi habent suum judicem, nimirum Episcopum Diœcesanum; can. in apibus. 7 qu. 1. Metropolitanus nihil juris habet in Diœcesi Suffraganei, nisi quantùm sacri Canones concedunt, vel prisca consue-

tudo illis contulit ab antiquo; can. conquestus. 9. qu. 3. cap. duo simul, de offic. Ordinar. Ivo Carnot. epist. 83. *Si enim concessum fuerit, ut Metropolitanus in Ecclesiis comprovincialibus, absque consensu Episcoporum qui eis præsunt, quicquid voluerit valeat imperare, Clericos earumdem judicare, vel ab officio suo suspendere; dignitati Episcoporum indigna fiet violentia, & authoritati sanctorum Patrum ruinosa injuria.* Quam ob causam Metropolitanus non potest unire Beneficia in Diœcesi Suffraganei, vel confirmare unionem sine assensu suffraganei Episcopi factam, quia in Diœcesi Suffraganei nihil debet contra Constitutiones canonicas attentare; cap. sicut unire, de excess. Prælat. & Metropolitanus non potest consecrare Ecclesiam in alienâ Diœcesi, etiam in suo fundo suoque sumptu ædificatam, sine consensu diœcesani Episcopi; Conc. Arausic. I. can. 10. Arelat. II. can. 36. quos Nicolao I. perperam tribuit Gratianus, in can. si quis Episcoporum. 16. qu. 7. nisi hoc habeat ex speciali privilegio, vel consuetudine præscriptâ: quo jure Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum, in Diœcesi Londinensi Ecclesiam quam Lanfrancus unus è decessoribus ædificarat, dedicasse memorat Eadmerus hist. libr. 1. *Veniens autem in villam suam quæ Herga vocatur, dedicavit illic Ecclesiam quam Lanfrancus quidem fabricaverat, sed morte præventus sacrare nequiverat. Inter quam dedicationem venerunt illuc duo Canonici de Sancto Paulo ab Episcopo Londoniæ missi, litteras ex parte Episcopi deferentes, in quibus ut ipsam dedicationem, donec simul inde loquerentur, differret deprecatus est: dicebat enim ipsam Ecclesiam in sua Parochia esse, & ob hoc licet in terra Archiepiscopi fuerit, dedicationem illius ad se pertinere. Audiens hoc Anselmus, & Antecessorum suorum antiquam consuetudinem sciens, ratus est ab ipso ministerio pro hominum precibus non cessandum; nec fecit: si quidem mos & consuetudo Archiepiscoporum Cantuariensium ab antiquo fuit & est, ut in terris suis ubicumque per Angliam sint, nullus Episcoporum præter se jus aliquod habeat, sed humana simul & divina omnia, velut in propria Diœcesi, in sua dispositione consistant, &c.* Hac de re Anselmus ipse libr. 3. epist. 19. *Semper Archiepiscopus Cantuariæ hanc habuit potestatem & consuetudinem, ut intra cujusque Episcopi Diœcesim haberet Ecclesia Cantuariæ villam aut Ecclesiam, quæ ejusdem Archiepiscopi proprii juris essent, quicquid de eadem villa, vel Ecclesia pertineret ad Episcopale officium, sive dedicatio, sive aliquid aliud.*

Metropolitanus non habet Jurisdictionem in subditos Suffraganeorum, nisi in casibus expressis à jure, putà in causis quæ per appellationem ad se devolvuntur; cap. Pastoralis. cap. duo simul, de offic. Ordinar. cap. Romana, eod. tit. in 6. cap. Romana, de foro compet. eod. cap. Romana, de appellat. eod. cap. Romana. cap. venerabilibus, de sentent. excom-

municat. eod. ab Episcopo seu ejus Officiali ad Archiepiscopum appellatur; cap. 2. de consuetud. in 6. cap. ut litigantes, de offic. Ordinar. eod. Metropolitanus causas per appellationem devolutas potest judicare per se, vel illas subdito cuicumque Suffraganei sui in ejus Diœcesi delegare, volenti non invito; d. cap. Pastoralis. d. cap. Romanâ, de foro compet. in 6. in sua vel in ejus Diœcesi à quo appellatum est, non alibi, nisi aliud de consuetudine obtineat; d. cap. ut litigantes. Convenientius tamen de causis Suffraganeorum Metropolitanum judicare in ipsa Metropoli, duxit Gregor. Nyssenius in causa Helladii Episcopi: testem ipsum habemus in epist. ad Flavianum: εὐπρεπέστερον εἶναι κρίνων, ἐπὶ τῆς μητροπόλεως γενέσθαι τὴν συντυχίαν. *Quod magis esse decoro consentaneum putarem, ut in ipsa Metropoli hominem convenirem.* Metropolitanus non potest in Diœcesibus Suffraganeorum sibi constituere Officialem pro futuris causis, sed pro pendentibus tantùm, cùm scilicet fuerit appellatum, nisi aliud de speciali consuetudine obtineat; cap. Romanâ, de offic. Ordinar. in 6. cap. Romanâ, de appellat. eod. Metropolitanus quoque potest ordinariam Jurisdictionem exercere in tollendis pravis consuetudinibus Provinciæ; cap. ad extirpandas. cap. ult. de filiis Presbyter. cap. ex frequentibus, de institut. vel contrà impedientes Jurisdictionem suam, putà visitando Provinciam potest coërcere injuriam facientes sibi vel suis; vel ubi convocat Concilium, per nuncios quos hac de causa destinat per Provinciam; cap. Romanâ, de pœn. in 6. Canonicos absque manifestâ & rationabili causâ, in contemptum Episcopi, cessantes à divinis, Metropolitanus tamquam delegatus à Sede Apostolica potest censuris Ecclesiasticis coërcere; cap. irrefragabili. §. cæterum, de offic. Ordinar. cap. quamvis, eod. tit. in 6. Metropolitanus etiam potest mittitare quæstores per universam Provinciam pro fabrica Metropolitanæ Ecclesiæ, & indulgentiam concedere per totam Provinciam; cap. 1. de pœnitent. in 6. ita ut modum generalis Concilii non excedat; cap. nostro, ex eod. tit. Item Metropolitanus Clericos cruce falsò signatos, à fratribus militiæ S. Joannis Hierosolymitani missos per totam Provinciam, prædicationis officio interdicere potest; & si sint laïci, excommunicationis mucrone percellere; cap. tuarum, de privilegiis.

Si Episcopus à Metropolitano monitus, subdito non jure excommunicato absolutionis beneficium deneget, Metropolitanus receptâ cautione juratoriâ de satisfaciendo, eum absolvere poterit; cap. ad reprimendam, de offic. Ordinar. cap. per tuas, de sentent. excommunicat. cap. venerabilibus, eod. tit. in 6. nec non Metropolitanus aditus per querelam potest supplere negligentiam Suffraganeorum; putà potest cogere Episcopum ut sibi constituat Oeconomum seu Vicarium, vel eo cessante potest ipse

constituere; can. cùm simus. 9. qu. 3. can. in nona. 16. qu. 7. idem de Decano seu Archipresbytero rurali; cap. ult. de offic. Archipresbyter. sic & potest cogere Episcopum suffraganeum cessantem in erectione Seminarii; Conc. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 18. imo & visitando potest punire notoria crimina, propter negligentiam Suffraganeorum; cap. 1. §. notoria, de censib. in 6. Vacante Sede Episcopali morte Episcopi, Jurisdictio Episcopalis, vel administratio rerum Ecclesiæ non devolvitur ad Metropolitanum, sed relinquitur penes Capitulum, exceptis duobus casibus. Primus est, si non sint idonei Clerici in Ecclesia; can. non liceat alicui. 12. qu. 2. Secundus est, si Capitulum res Ecclesiæ perperàm administret, tunc Metropolitanus causâ cognitâ, visitatorem seu administratorem sedi vacanti potest imponere; cap. 1. & ult. de suppl. neglig. Prælat. in 6. Olim tamen Metropolitanus vacantem Ecclesiam per se curabat, donec Episcopus ordinaretur, vel eam viciniori Episcopo commendabat. Foro-Corneliensem, nunc Imolensem Ecclesiam, quæ tunc pertinebat ad Mediolanensem Metropolim, fortè vacantem Constantio Episcopo viciniori commendavit Ambrosius Mediolanensis Episcopus, quod eò non posset excurrere per tempus Quadragesimæ: testis ipse Ambros. epist. 44. *Commendo tibi, fili, Ecclesiam quæ est ad forum Cornelii, quò eam de proximo intervisas frequentiùs, donec ei ordinetur Episcopus. Occupatus diebus ingruentibus Quadragesimæ, tam longè non possum excurrere.* In Anglia, vacante Sede Episcopali, baculus pastoralis deferebatur ad Metropolim, & collocabatur super altare Metropolis; Eadmer. hist. libr. 4. *Supra memoratus Gundulfo Episcopo de hac vita sublato, Anselmus ad eum sepeliendum Roffam ivit: Baculus autem Episcopalis Cantuariam ab Ernulfo Monacho Roffensi, qui ejusdem Episcopi Capellanus extiterat, pro more delatus est, & in præsentia fratrum super altare Domini Salvatoris præsentatus.* Vacantium Episcopalium Ecclesiarum fructus unius anni Rex sibi vindicabat, Jurisdictionem & quicquid emolumenti inde erat, Metropolitanus; Polydor. Virgil. Rer. Anglicar. libr. 10. *Item per jus ipsis Regibus licet & Episcopatuum vacantium prædia recipere, ac fructus in sex menses, vel in integrum annum debitos capere, aut ab illis quibus ea sacerdotia dantur exigere; quemadmodum interea dum vacant, primus Provinciæ Antistes in Episcopalibus ipsis Jurisdictionem habet, & quicquid emolumenti inde est, ei est.*

CAPUT XII.

CAPUT XII.

Jura & munia Metropolitanorum. Lapsus Ecclesiasticæ disciplinæ ex omissione Conciliorum Provincialium.

METROPOLITANUS est judex ordinarius totius Provinciæ. Hoc jure is potest visitare Provinciam, & procurationes exigere à subditis Suffraganeorum; cap. sopitæ. cap. super eo. cap. cùm nuper, de censib. cap. 1. & ult. eod. tit. in 6. cap. cùm ex officii, de præscript. quod dicitur fieri jure metropolico; cap. cùm à nobis, de arbitr. Jo. Gallus. qu. 196. Archiepiscopus dum lustrat Provinciam, potest notoria crimina punire, cùm super his meritò notari possit negligentia Ordinariorum; Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & absolvere confitentes, ipsisque pœnitentiam injungere; d. cap. 1. & ult. de censib. in 6. Hodiè Metropolitanus non potest visitare Provinciam, & Suffraganeorum Diœceses, nisi causâ cognitâ & probatâ in Concilio Provinciali, putà propter negligentiam Ordinariorum; Conc. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 3. Veteri jure Metropolitanus debet convocare Concilium Provinciale bis in anno; Conc. Nicen. can. 5. Antiochen. can. 20. Chalced. can. 13. Leon. epist. 82. can. de Conciliis. can. habentur. can. propter. can. pervenit. 18. dist. Idem statutum in Synodo Constantinopolitana 2. Socrat. libr. 5. cap. 8. ὥρισαν δὲ, ὥστε εἰ χρεία καλέσοι τὰ καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν, ἵνα ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικῇ. *Itemque statuerunt uti, si usus postularet, res cujusque Provinciæ Concilium Provinciale dispensaret.* In Gallia penès Metropolitanum fuit congregatio Concilii Provincialis; Gregor. Tur. libr. 5. cap. 20. *Quòd cùm Rex Guntramnus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem jussit: conjunctique Episcopi cum Patriarchâ Nicetio beato*, is fuit Archiepiscopus Lugdunensis. Et Idem libr. 9. cap. 20. *Sed juxta consuetudinem Canonum placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolitanus cum Provincialibus suis conjungeretur, & tunc quæ irrationabiliter in regione propriâ fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur.* Concilium apud Arvernam civitatem pro Parochis Cadurcinis, à Sulpitio Metropolitano Bituricensi celebratum refert idem Greg. Tur. libr. 6. cap. 38. *Theodosius Ruthenorum Episcopus obiit, & Innocentius Gabalitanorum Comes eligitur ad Episcopatum, opitulante Brunichilde Reginâ: sed assumpto Episcopatu, confestim Ursicinum Cadurcinæ urbis Episcopum lacessere cœpit dicens, quia Diœceses Ruthenæ Ecclesiæ debitas retineret. Unde factum est, ut diuturnâ intentione gliscente,*

post aliquot annos conjunctus Metropolitanus cum suis Provincialibus, apud urbem Arvernam residens, judicium emanaret, scilicet ut Parochias, quas numquam Ruthena Ecclesia tenuisse recolebatur, reciperet: quod ita factum est. Medio jure Concilium Provinciale à Metropolitano semel in anno celebrari placuit; Synod. VI. in Trull. Synod. VII. can. 6. can. quoniam. 18. dist. Concil. general. Lateranens. cap. sicut, de accusat. cap. grave nimis, de præbend. Hodiè saltem quolibet triennio; Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. Metropolitanus non potest exactitare Ecclesias à Suffraganeis vocatis ad Synodum; can. de eulogiis. 18. dist.

Metropolitanus in Concilio Provinciali debet habere tractatum de corrigendis excessibus, & reformandis moribus Suffraganeorum, & ob id statuere idoneos inquisitores, qui per totum annum simpliciter & de plano sine Jurisdictione sollicitè inquirant, quænam correctione & emendatione egeant, & ea perferant ad Metropolitanum & Comprovinciales suos in proximo Concilio Provinciali, & quæ super his in eo statuta fuerint caveant observari, Decreta Concilii Provincialis publicaturi in Episcopalibus Synodis annuatim per singulas Diœceses celebrandis; d. cap. sicut. can. Episcopus in Synodo. 35. qu. 6. & hi sunt quos testes Synodales vocat cap. præterea, de testib. cogend. quòd in Synodo Provinciali publicè legerentur & probarentur, & vice Synodi fungerentur; Ambros. epist. 79. *Vicem enim Synodi recepistis, quos ad examinandum Synodus elegit.* Metropolitanus in Concilio Provinciali debet diligenter inquirere, an Suffraganei conferant Beneficia indignis. Quod si Episcopus post alteram monitionem deprehensus fuerit conferre Beneficia indignis, per Metropolitanum in Synodo Provinciali suspenditur à collatione beneficiorum institutâ idoneâ personâ, quæ suspensi defectum suppleat in Beneficiis conferendis; d. cap. grave nimis. Episcopi vocati ad Synodum adesse debent: quòd si non liceat propter ætatem, valetudinem, vel aliam causam, debent se excusare apud Metropolitanum per litteras quas tractorias vocant, alioquin pœnæ causâ propriæ Ecclesiæ communione debent coërceri; can. Episcopus. can. placuit. 18. dist. Quòd si antequàm Concilium solvatur, à Concilio discedant sine commeatu, à fratrum communione suspenduntur; Concil. Arelat. II. can. 19. can. si quis autem. ead. dist. vel à Missarum officio per sex menses; Conc. Aurelian. V. can. 18. Metropolitanus non potest vocare ad Synodum Provincialem, Episcopos alterius Provinciæ. Hac de causa Victorini Primatis Numidiæ tractoriam quâ Mauritaniæ Episcopos simul cum Numidicis ad Synodum convocabat, arguit Augustin. epist. 217. *Legi in eadem tractoriâ, etiam ad Mauritanias esse scriptam, quas Provincias scimus habere suos Primates. Quòd si & ex eis ad Numidiam convocandum esset Concilium, oportuit utique ut aliquorum Maurorum Episcoporum,*

qui illic priores sunt, nomina in tractoria ponerentur. Ivo Carnotens. epist. 236. *Nusquam enim reverenda Patrum sanxit authoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut primæ sedis Episcopus Episcopos extra Provinciam propriam positos invitaret ad Concilium, nisi hoc aut Apostolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Ecclesiis, pro causis quas intra Provinciam terminare non poterat, primæ Sedis audientiam appellaret.*

Floruit disciplinæ Ecclesiasticæ genius, quamdiu Metropolitani Provincialia Concilia quot-annis vel saltem crebriùs celebrare studuerunt, quibus Suffraganeorum negligentia & remissio coërcebatur, status Ecclesiarum, Episcoporum & Clericorum vivendi ratio observabatur: sed his omissis, brevi tractu collapsa est Ecclesiastica disciplina. Inde Episcopatus in manus laïcorum cecidêre, Ecclesiæ factæ sunt stipendia militum, præda & deliciæ laïcorum. Ecclesiæ cladem deplorat, & ejus causam insinuat Bonifac. Moguntin. epist. 132. ad Zachariam S. P. *Franci, ut seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, nec Ecclesiæ canonica jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modò autem maximâ ex parte per civitates Episcopales, sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendum, vel ad .lterati Clericis scortatoribus & publicanis seculariter ad perfruendum.* Instaurandæ Ecclesiasticæ disciplinæ causâ jam ferè extinctæ, Concilia Provincialia instaurari, imploratâ à Principe libertate coëundi, jam olim placuit Patribus Conc. Parisiensis VI. quod habitum est anno 829. part. 1. can. 26. *Inrepsit inter cætera, quæ Ecclesiasticæ authoritati, imò divinæ contraëunt, miserabilis ac periculosa temporis nostri consuetudo, quæ valdè ab authoritate canonica abhorret, eò quòd Episcoporum Concilia bis in anno, sicut mos canonicus docet, per unamquamque Provinciam non fiunt, & ob id Ecclesiasticæ utilitati magnum dispendium, & Principalibus auribus insolens impedimentum, & multorum impunitas nascitur flagitiorum. Proinde omnibus nobis per necessarium visum est, ut ab Imperiali celsitudine, libertas temporis imploretur, quo hæc ad honorem Dei, & utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ, multorumque correctionem, congruenter decenterque fieri possint. Et si hæc aliquâ præpediente necessitate bis nequeunt, saltem in anno semel fiant: quoniam si hæc semel, ut dictum est, in anno per unamquamque Provinciam celebrata fuerint, & honor Ecclesiasticus vires ordinis sui obtinebit, & impudentia quorumdam superborum Clericorum, quæ passim authoritate canonicâ calcatâ auribus Imperialibus molestiam ingerit, cessabit, & impunitas diversorum flagitiorum locum delitescendi quem nunc habet, non habebit, & alia multa quæ hactenùs secùs, quàm Ecclesiastica disciplina docet, incesserunt, ordinem suum Domino auxiliante, servabunt.* Recidivo Ecclesiæ vulnere Conciliorum Provincialium celebrandorum solemnis usus defecit, non sine maximâ

labe, & dispendio Ecclesiasticæ disciplinæ: utinam diebus nostris fœlici postliminio restituatur, & Metropolitani intelligant quantum damni & dedecoris sibi & Ecclesiæ contingat, ex casu & quasi caducitate Provincialium Conciliorum. Sublatâ electione Episcoporum, Metropolitanis adempta est confirmatio & consecratio electorum. Cognitio de causis subditorum Suffraganeorum quæ pertinet ad Metropolitanos, passim intercipitur per appellationes veluti ab abusu: unicum eis restat dignitatis & potestatis argumentum Synodi Provincialis convocandæ jus, quod si eis tollatur, Metropolitanorum nomen & authoritas evanuit. Est igitur quod sibi caveant, nè hoc unico lumine priventur; L. illicitas. §. nè tenues. ff. de offic. Præsid. Clem. 1. §. in cessationibus, de sentent. excommunic.

CAPUT XIII.

Ad Metropolitanum pertinet confirmatio & consecratio electorum Episcoporum. Metropolitanus habet jus Crucis præferendæ per universam Provinciam. Idem habet jus Pallii.

AD Metropolitanum spectat confirmatio electi in Episcopum; Conc. Nicen. can. 4. can. 1. dist. 64. cap. Suffraganeis. cap. cùm inter. cap. cùm dilectus, de elect. cap. quâ fronte, de appellat. Metropolitanus electus & confirmatus, etsi nondum consecrationem acceperit, potest confirmare electum; cap. 1. de translat. Episc. quia potest exercere ea quæ sunt Jurisdictionis, non Ordinis; cap. transmissam. cap. nosti, de elect. Ad Metropolitanum etiam pertinet Ordinatio & consecratio Episcoporum; Conc. Nicen. can. 4. & 5. Antioch. can. 19. can. Episcopi. 64. dist. can. sanè. can. Episcopus 65. dist. can. qui in aliquo. 51. dist. Hoc jure Silvestrum designatum B. Tetrico successorem in Episcopatu Lugdunensi, Lugdunum iter arripuisse ut consecrationem acciperet à Nicetio Archiepiscopo Lugdunensi, refert Gregor. Tur. libr. 5. hist. cap. 5. *Interea transeunte beato Tetrico, hic tonso capite Presbyter ordinatur, acceptâ omni potestate de rebus Ecclesiæ: qui verò ut benedictionem Episcopalem Lugduni accipiat, iter parat.* Episcopus verò debet ordinari à tribus Episcopis, non sine præsentia vel consensu Metropolitani; Conc. Nicen. can. 4. & 5. can. Episcopi & seq. 64. can. sanè. & seq. 65. dist. cap. si Archiepiscopus, de tempor. Ordinat. Metropolitanus priusquàm Pallium acceperit, non potest Clericos ordinare, Episcopos consecrare, Concilium Provinciale convocare, Chrisma conficere, quæ omnia sunt Ordinis; can. quoniam. 100. dist. cap. significasti, in antiq. cap. quod sicut. §. pen. de elect. Metro-

politanus quidem non potest consecrare Episcopos sine Pallio : ob id cùm Richerio Senonensi Archiepiscopo ad tempus pallio interdictum esset, ab Urbano II. ei indultum est interim pallio uti in consecratione Guillelmi electi Parisiensis; Ivo Carnotens. epist. 50. *Inde mando vobis ex parte domni Papæ, ut si Parisiensis Ecclesia eum sibi ordinari & consecrari postulaverit, ante festum sancti Remigii secundum authoritatem & consuetudinem Ecclesiæ vestræ ei manum imponatis, & honore Pallii ad tempus vobis interdicto, in ejus ordinatione & consecratione uti nullatenùs formidetis.* Metropolitanus, inquam, priusquàm pallium acceperit, non potest consecrare Episcopos, verumtamen potest mandare Suffraganeis, ut electum qui ejus ad Jurisdictionem pertinet consecrent; cap. Suffraganeis, de elect. quia electus & confirmatus demandando suis Suffraganeis, ut electum consecrent, exercet ea quæ sunt Jurisdictionis. Mandatum de consecrando est Jurisdictionis, non Ordinis; & ideò non potest id officii mandare aliis quàm Suffraganeis, qui semel mandatâ potestate consecrandi, eam exercent ut propriam; L. legali. ff. de offic. Proconsul.

Metropolitanus potest per se consecrare Episcopos, adjunctis duobus Episcopis, vel rem alteri demandare; cap. quòd sedem, de offic. Ordinar. Cùm Faustianus à Gundovaldo incubatore Aquitaniæ, Aquensis Episcopus designatus esset, Bertramnus Burdegalensis Archiepiscopus sibi cavens, ejus consecrationem mandavit Palladio Santonensi Episcopo; Gregor. Tur. libr. 7. cap. 31. *Dum autem in hac urbe morarentur, Faustianum Presbyterum Aquensi urbi Episcopum ordinari præcipiunt. Nuper enim in Aquensi urbe Episcopus obierat, & Nicetius comes loci illius, germanus Rustici Vici-Juliensis Episcopi, præceptionem ab Chilperico elicuerat, ut tonsoratus civitati illi Sacerdos daretur. Sed Gundovaldus destruere nitens ejus decreta, convocatis Episcopis jussit eum benedici: Bertramnus autem Episcopus qui erat Metropolis cavens futura, Palladium Santonicum injungit qui eum benediceret, &c.* Episcopus cùm consecratur, professionem obedientiæ & reverentiæ præstat Archiepiscopo, quæ vocatur sponsio canonica; can. quanquàm. 23. dist. cap. dilecti, de major. & obed. Conc. Vernens. I. can. 2. Capitul. Carol. Magni. addit. 4. cap. 87. Ivo Carnotens. epist. 61. *Timentes rei fieri sponsionis quam Metropolitanæ Sedi fecimus.* Metropolitano protelante post monitionem electum consecrare, consecratio devolvitur ad Summum Pontificem, salvo Metropolis privilegio; can. nunc verò. 9. qu. 3. Recusante Richerio Senonensi Archiepiscopo, Ivonem Carnotensem Episcopum propriis manibus consecravit Urbanus II. salvâ Metropolitano canonicâ obedientiâ, de quo extant litteræ ipsius Pontificis, quæ præfixæ sunt epistolis Ivonis: *Nostrâ itaque fulti licentiâ Carnotenses, venerabilem Presbyterum Ivonem canonico ordine*

in Episcopum elegerunt: cùm autem à te consecrationis gratiam pro more Ecclesiæ petivissent, tua ei fraternitas manum imponere recusavit. Ad nos igitur ipsis venientibus, & consecrationis ejusdem gratiam deposcentibus, Nos qui viri religionem jamdudum noveramus, & ejus eligendi licentiam dederamus, petitioni justæ deesse nequivimus: consecratum ergo eum, salvâ Ecclesiæ tuæ obedientia, remittentes, &c. Hodie ex quo per Concordata promotio Episcoporum reservata est Summo Pontifici, salvâ Principi designatione seu nominatione, Metropolitanus amisit omne jus quod ei erat circa consecrationem Episcoporum, & ea solet à Pontifice demandari tribus Episcopis, etsi minimè comprovincialibus.

Metropolitanus habet jus Crucis præferendæ per totam Provinciam; cap. 1. Ut lit. pendent.: Vita & processſ. B. Thomæ Cantuar. libr. 1. cap. 35. *Intraturus Cameram Regis, ibi enim Regis præstolabatur adventum, ad ostium ipsum à crucis bajulo crucem accepit, & palam cunctis videntibus ipse eam bajulat, sequentibus eum Episcopis, & id aliter quàm decuit interpretantibus.* De quo & Guill. Neubrigens. libr. 2. cap. 16. Etiam in locis exemptis Metropolitanus habet jus Crucem præferendi, & in Pontificalibus celebrandi; Cle. ult. de privil. Metropolitanus etiam habet jus Pallii, quod est proprium insigne dignitatis & potestatis Metropolitanorum, quo confertur plenitudo Pontificalis officii; cap. quoniam. & seqq. 100. dist. d. cap. significasti, de elect. cap. nisi, de author. & usu Pallii.

CAPUT XIV.

Jura Primatum. Peregrina judicii. Primatus Senonensis. A Metropolitano appellatur ad Primatem, vel ad Sedem Apostolicam. Primatus non continet gradum Jurisdictionis necessariæ, contra Fevretium.

SICUT Episcopus præest cuique Diœcesi, Metropolitanus seu Archiepiscopus uni Provinciæ, ita & Primas pluribus Provinciis, seu synthesi Provinciarum; can. in illis. 81. dist. Leo IX. epist. 4. Primatis est Episcopos & Metropolitas electos confirmare & consecrare; Leo epist. 84. Conc. Carthag. I. can. 12. can. de personâ. can. placuit. 65. dist. can. Metropolitano. 63. dist. Inconsulto Primate cujusque Provinciæ, Episcopus non potest à Metropolitano ordinari; d. can. de personâ. d. can. placet. can. si Primates. 5. qu. 2. Imò Carthaginensis Episcopi & Primatis Africæ est consecrare Episcopos totius Africæ; Synod. Carth. III. can. 45. *Fuit sem-*

per hæc licentia Sedi Carthaginensi, unde vellet & de cujus nomine fuisset conventus, pro desiderio cujusque Ecclesiæ ordinare Episcopum: Quod repetitum est Conc. African. can. 22. Et hoc jure Augustinus Hipponensis Episcopus ordinatus à Megalio Calamensi Episcopo Numidiæ Primate, non sine consensu Primatis Carthaginensis, de quo Possid. in ejus vit. *Unde ampliùs formidans idem venerabilis senex* (is erat Aurelius Hipponensis Episcopus, qui Augustinum sibi adscivit adjutorem, & futurum successorem) *& sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis litteris apud Primatem Episcopum Sedis Carthaginensis, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque gravitatem, & obsecrans ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ Cathedræ non tam succederet, sed Consacerdos accederet Augustinus: quæ igitur beatus Valerius optavit, & rogavit satagens, rescripto impetravit*. Et hoc jus Carthaginensi Primati restitutum, receptâ à Vandalis Africâ; Nov. Justin. 131. cap. 4. Idem juris fuit Toletani Episcopi & Primatis Hispaniæ, consecrare Episcopos à Rege electos, & ab ipso Primate probatos, salvo privilegio Metropolitani, ita ut Episcopus post Ordinationem intra tres menses proprium Metropolitanum adiret obsequii & reverentiæ ergo; Conc. Tolet. XII. can. 6. can. cùm longè. 63. dist. Tarraconens. can. 5. can. si quis in Metropolitana. 65. dist. Primatis etiam est Synodos è Provinciis subditis convocare; Leo epist. 84. Hormisd. epist. 1. Gregor. libr. 4. epist. 52. sed & nonnumquàm urgentibus negotiis, quosdam è diversis Provinciis ad se evocare, de negotiis illis consultaturos; Gregor. eod. loc. Hæ sunt præcipuæ vices Primatum Synodum convocare Episcoporum totius Diœcesis, Decreta Sedis Apostolicæ subditis Episcopis & Metropolitanis intimare, gesta in Synodo referre ad Sedem Apostolicam, & majora negotia quæ spectant ad Sedem Apostolicam disponenda satagere, ut specialiter expressum est litteris Joannis VIII. de Primatu Ansegisi Senonensis Archiepiscopi, quæ in Synodo Pontigonensi lectæ sunt præsente Carolo Caluo, & ægrè receptæ ab Episcopis Galliarum, nec aliter quàm salvo singulis Metropolitanis privilegio Ecclesiarum; Aymoin. continuator libr. 5. cap. 33. *Resedit domnus Imperator in Synodo, & legit Joannes Tuscanensis Episcopus epistolas à Domno Apostolico missas, cum quibus & legit epistolam de Primatu Ansegisi Senonensis Archiepiscopi, ut quoties utilitas Ecclesiastica dictaverit, sive in evocanda Synodo, sive in aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias, Apostolicâ vice fruatur, & rursùs quæ gesta fuerint, ejus relatione, si necesse fuerit, Apostolicæ Sedi pandantur, & majora negotia ac difficiliora quæque suggestione ipsius à Sede Apostolicâ disponenda, & enucleanda quærantur. Petentibus autem Episcopis, ut eis permitteretur ipsam legere epistolam quibus erat directa, non adquievit Imperator, sed responsum quæsivit ab eis, quid*

de his jussis Apostolicis responderent. Quorum responsio talis fuit, ut servato singulis Metropolitanis jure privilegii, secundùm sacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eisdem sacris Canonibus promulgata, domni Joannis Papæ Apostolicis jussionibus obedirent, &c. Odorannus in Chronic. ex actis Synodi Pontigonensis: *Sicut Domnus Joannes sanxit, conjubente & condecernente Domno, ac gloriosissimo Carolo Imperatore semper Augusto, Ansegisum venerabilem Senonensem Archipræsulem suam vicem tenere, & Primatum Galliæ & Germaniæ contulit, in evocanda Synodo, & diffinienda canonicè, si quæ insurrexerint necessaria, ut & quælibet graviora ad notitiam ipsius referat; & nos unanimi devotione laudamus.* De jure Primas non potest quicquam disponere, ordinare, vel judicare in Parochia alterius, nisi in casibus à jure expressis, putà si invitatus fuerit, id est, rogatus à Diœcesano; can. nullus Primas. 9. qu. 2. can. nullus Primas. ead. caus. qu. 3. quia judicia peregrina sacris Legibus vetantur, hoc est quæ sunt non sui Judicis, licèt Ecclesiastici; can. peregrina. can. leges. 3. qu. 6. Ivo Carnotens. epist. 35. *Peregrina judicia nullius esse momenti, Decretorum pariter & Canonum generali sanctione decernit authoritas.* Et eò alludens idem epist. 85. *Cùm autem in Provincia vestra peregrinum sit judicium nostrum, peregrinum tamen non putamus esse consilium nostrum.* Si lis sit inter Episcopum vel Clericum, & Metropolitanum, cognitio est Primatis; Conc. Chalced. can. 9. can. si Clericus. 11. qu. 1. can placuit 16. qu. 6. Nec non Primatis est Episcopis & Metropolitanis, extra Diœcesim, vel Romam proficiscentibus, formatas, id est, dimissorias litteras concedere; Zozim. epist. 5. 9. & 11. Ejusdem est de rebus in Synodo Provinciali judicatis recognoscere & judicare; Leo epist. 84. cap. 7. de Conciliis. 18. dist. can. can. si inter. 6. qu. 4. Primas seu Patriarcha non potest cognoscere de caussis subditorum Episcoporum vel Metropolitanorum, nisi de his quæ per appellationem ad se devolvuntur: quia Primas nihil juris habet præ cæteris Episcopis, nisi quantùm sacri Canones, vel prisca illis consuetudo contulit; can. conquestus. 9. qu. 3. cap. duo simul, de officio Ordinar. quo nixus Ivo Carnot. Episcopus Senonensis Provinciæ, à Primate Lugdunensi vocatus ad Synodum apud Ansam celebrandam, scripsit Primatem nihil juris habere extra Provinciam, nisi in causa appellationis; epist. 236. *Nusquàm enim reverenda Patrum sanxit authoritas, nusquàm hoc servare consuevit antiquitas, ut primæ Sedis Episcopus Episcopos extra Provinciam positos invitaret ad Concilium, nisi hoc aut Apostolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Ecclesiis, pro caussis quas intra Provinciam terminare non poterat, primæ Sedis audientiam appellaret.* A Metropolitano appellatum ad Primatum Lugdunensem narrat, & Guillelm. Brito Philippid. libr. 2.

Et

Et Lugdunensis quo Gallia tota solebat,
Ut fama est, Primate regi, causasque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus esset,
Nec mittebatur lis ulla, nisi quam
Lugdunense forum per se finire nequisset.

A Metropolitano appellatur ad Primatem, vel ad Sedem Apostolicam; can. si quis putaverit. 1. & 2. 2. qu. 6. Fevret. tamen libr. 9. cap. 3. num. 12. censet à Metropolitano non posse appellari ad Sedem Apostolicam, omisso Primate, adducto in hanc rem ex Rebuff. in Concord. tit. de frivol. appellat. Arresto Senatûs Parisiensis anni 1525. in causa Abbatis Omnium Sanctorum Andegavensis, contra quem judicatum temerè ab eo appellatum à Metropolitano Turonensi ad Sedem Apostolicam, omisso Primate Lugdunensi, damnatâ consuetudine contrariâ. Ego non nego inter volentes licere appellare à Metropolitano ad Primatem: sed nihil vetat à Metropolitano appellari ad Sedem Apostolicam, omisso Primate; quòd Primas non constituat necessarium gradum Jurisdictionis, sed voluntarium dumtaxat, inter eos qui ultrò se submittunt Jurisdictioni Primatis. In Gallia enim non plures quàm tres gradus Jurisdictionis admittuntur, quorum in censu Episcopus statuit primum gradum, Metropolitanus secundum, Sedes Apostolica tertium & ultimum, ita ut nullus locus sit Primati, nisi detur quartus gradus Jurisdictionis. Et hoc ita verum est in hoc regno non recipi plures quàm tres gradus Jurisdictionis, ut Edicto Caroli IX. anni 1563. sancitum sit, nè domini Justiciarii plus habeant quàm unicum gradum Jurisdictionis, quo Jurisdictio universa tribus gradibus contineatur. His regulis ita judicatum audio in Senatu Tolosano inter Syndicum Castrensis Cartusiæ jam Tolosam translatæ, & Parochum de Percherio Diœcesis Narbonensis anno 1597. 27. Junii, à Metropolitano ad Sedem Apostolicam appellatum, omisso Primate citra abusum. Et certè Rebuf. agnoscit consuetudinem contrariam, quæ satis ferenda erat, ut potè consona juri Gallicano, quo tres gradus tantùm Jurisdictionis feruntur, quos inter nullus locus est Primati, nè tollatur appellatio ad Sedem Apostolicam.

CAPUT XV.

Capitulum habet Jurisdictionem correctivam ex consuetudine generali. Correctio in Capitulo. Capitulum Senatus Ecclesiæ. Quænam possint fieri ab Episcopo sine consensu Capituli.

HACTENUS emensâ Jurisdictione Episcoporum & aliorum Superiorum, non intempestivum erit attingere Jurisdictionem Capituli,

& aliorum inferiorum Prælatorum, quæ est pars & velut ramulus Jurisdictionis Episcopalis: de Capitulari primùm dicamus. De jure Episcopus habet Jurisdictionem ordinariam in tota Diœcesi; can. omnes Basilicæ. 16. qu. 7. cap. cùm Episcopus, de offic. Ordinar. in 6. & consequenter eam exercet in Canonicos Cathedralis Ecclesiæ, æque ac in alios Clericos Diœcesis. Verumtamen ex consuetudine generali Capitulum habet Jurisdictionem correctivam in Canonicos, & alios Clericos; cap. irrefragabili. §. excessus, de offic. Ordinar. quia consuetudo tribuit Jurisdictionem; cap. cùm contingat, de foro compe︎tent. cap. cùm ex officii, de præscript. cap. dilecti, de arbitr. cap. significavit, de appellat. cap. Romanâ, eod. tit. in 6. Ex consuetudine generali Capitulum habet Jurisdictionem correctivam disciplinæ tuendæ causâ, quia nullum corpus vel collegium potest esse sine aliqua Jurisdictione, societatis & disciplinæ fovendæ gratiâ; L. ult. C. de Jurisdict. Hoc jure Decanum & Capitulum Rhemensis Ecclesiæ Jurisdictionem correctivam exercuisse in duos Canonicos rixosos, tradit Ægid. Aureæ vallis, de gestis Leodiensium Episcoporum cap. 72. *Cùm autem post triduum esset Festum Omnium Sanctorum, & ad Decanum venisset verbum istud, is commotus ambos citavit in crastinum ad Capitulum, & Vigiliâ Omnium Sanctorum re jurgii inter eos comprobatâ, sicut est severa Rhemensis Ecclesiæ disciplina, consilio seniorum jussit ut Subdiaconus exutâ camisiâ, pro reatu verberum exciperet corporalem disciplinam. Diaconus autem, quia gradui altiori censebant ampliùs deferendum, super camisiam eamdem exciperet disciplinam.* Præter Ægidium, Ecclesiam Rhemensem de disciplina commendavit & Stephanus Tornacensis epist. 160. *Usurpabant sibi hactenùs, nec immeritò, Parisiensis civitas doctrinam, Rhemensis Ecclesia disciplinam.* Lincolniensi Capitulo in Anglia, Jurisdictionis correctivæ usum confirmavit & Innocent. IV. epist. ad Lincolniensem Episcopum, quæ extat apud Matth. Paris ad ann. 1245. *Excessus tamen Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per Capitulum, per ipsum juxta Ecclesiæ consuetudinem hactenùs pacificè observatam, ad commonitionem & jussionem tuam, successorumque tuorum, infra competentem terminum eis præfigendum à te vel eisdem successoribus, corrigantur: alioquin ex tunc tu vel successores tui, Deum omnipotentem præ oculis habentes, ipsos ut animarum cura requirit, per censuram Ecclesiasticam corrigatis.* Jurisdictio correctiva exercetur de plano & secretò in Capitulo, ut consulatur pudori fratrum; Exkeard. Junior de casib. Monaster. S. Galli cap. 3. *Qui cùm labem maximam claustri impunitatem nominasset, ad Capitulum tamen nonnisi vocatus venit, cùm sibi officium capitulandi & puniendi gravissimum, ut ait, sit traditum.* Et idem cap. 16. *Abbate accito signum pulsatur ad Capitulum: ibi jussu Abbatis, juvenis ille adhuc furens, ad columnam pyralis ligatus acerrimè virgis cæditur.*

Petrus Cellens. libr. 7. epist. 10. *Hactenùs Monachi solent judicari in Capitulo, non in concilio; inter Monachos, non inter Presbyteros; ab Abbate, non ab Archidiacono; corporali, non pecuniariâ pœnâ.* Cæsarius lib. 3. de Miracul. cap. 49. *Dominus Gisilbertus Abbas in Hemmenrode tantæ fuit misericordiæ, ut si aliquandò quis Monachorum, sive conversorum, coram eo proclamatus fuisset in Capitulo, & ille neglectâ virtute patientiæ extra se fieret, infirmitati illius compassus diceret, &c.* Et Idem libr. 4. cap. 61. *Sequenti die Capitulum intravit, Cellarium proclamavit & deposuit.* Capitulum correctionis causâ, potest multare Canonicos vel alios Clericos privatione vocis in Capitulo, vel distributionum quotidianarum ad tempus; Cle. Ut ii qui, de ætat. & qualit. vel ordin. præficiend. ingressu Chori vel Ecclesiæ, vel virgis castigare; quia hujusmodi pœnæ correctionis modum non excedunt, nec ulla Jurisdictio constat sine modica correctione; L. Magistratibus. ff. de Jurisdict. Capitulum certè disciplinæ causâ non potest excommunicare: quia excommunicatio est major pœna, quæ excedit modum correctionis, cùm Ecclesia post excommunicationem non habeat ultrà quod faciat; cap. cùm non ab homine, de judic. A correctione Capituli non appellatur; cap. 3. cap. reprehensibilis, de appellat. & si appelletur, appellatio non suspendit executionem judicati; cap. irrefragabili, de offic. Ordinar. Quòd si post monitionem Episcopi Capitulum moram fecerit in correctione subditorum, correctio devolvitur ad Episcopum; d. cap. irrefragabili. quia Jurisdictio quæ abiit ab Episcopo ad Capitulum ex consuetudine, vel privilegio, facilè ad eumdem revertitur. Jurisdictio est Capituli in his quæ pertinent ad disciplinam, id est, in levioribus delictis: in criminibus perpetua est Jurisdictio Episcopi, & licèt ipsa Jurisdictio correctiva sit Capituli, nihil vetat Episcopum visitando eâ uti, quia Jurisdictio correctiva ex consuetudine vel privilegio adquiritur Capitulo, non privativè sed cumulativè, seu concurrenter cum Episcopo; Panormit. in cap. Pastoralis, de offic. Ordinar. Oldrad. consil. 172.

Capitulum etiam gaudet participio Jurisdictionis Episcopalis in aliis multis, quia est Senatus Ecclesiæ; Hieronym ad Rusticum. in can. Ecclesia. 16. qu. 1. *Ecclesia habet Senatum, cœtum Presbyterorum.* Idem in Esaïam cap. 3. *Et nos habemus in Ecclesia Senatum nostrum, cœtum Presbyterorum.* Ignat. epist. ad Trallianos: σύστημα ἱερὸν, σύμβουλοι, καὶ συνεδρευταὶ τοῦ ἐπισκόπου. *Sacer cœtus, Concilium & assessores Episcopi.* Author Constitut. Apostolicar. libr. 2. cap. 28. σύμβουλοι τοῦ ἐπισκόπου, καὶ τῆς ἐκκλησίας στέφανος εἰσὶ γὰρ συνέδριον, καὶ βουλὴ τῆς ἐκκλησίας. *Consiliarii Episcopi, & corona Ecclesiæ, consilium & Senatus Ecclesiæ.* Et Capitulum unum facit corpus cum Episcopo; cap. requisiti, de testament. & caput habet Episcopum; cap. novit, de his quæ fiunt à Prælat. sine consens. Ca-

pitul. cap. dilecta, de excess. Prælator. Putà Episcopus non potest audire causas Clericorum, sine consessu & consilio Cleri; can. Episcopus nullus. 15. qu. 7. Cyprian. epist. 6. *Ad id verò quod scripserunt mihi Compresbyteri nostri Donatus & Fortunatus, Novatus & Gordius, solus rescribere nihil potui, quandò à primordio Episcopatûs mei statuerim nihil sine consilio vestro, & sine consensu plebis meæ privatâ sententiâ gerere.* Et idem epist. 28. *Desiderastis quoque, ut de Philumeno & Fortunato Hypodiaconis, & Favorino Acolytho qui medio tempore recesserunt & nunc venerunt, quid mihi videatur rescribam. Cui rei non potui me solum judicem dare, cùm multi adhuc de Clero absentes sint.* In Andronicum Berenicensem, quòd valvis Ecclesiæ sua edicta affixisset, excommunicationem misit Synesius Ptolemaïdis Episcopus non sine consilio cœtûs Presbyterorum: testem habemus ipsum Synes. epist. 58. Episcopus non potest donare vel alienare res mensæ Episcopalis sine consensu Capituli; cap. 1. cap. novit. cap. quantò. cap. ea noscitur, de his quæ fiunt à Prælat. sine consens. Capitul. cap. 1. & seqq. de reb. Eccles. alienand. can. sine exceptione. 12. qu. 2. Item Episcopus non potest unire Ecclesiam alteri Ecclesiæ, vel Monasterio, dignitati, vel præbendæ sine consensu Capituli; cap. tua nuper, de his quæ fiunt à Prælat. sine consensu Capituli Cle. si una. de reb. Eccles. non alienand. can. bonæ rei. ubi Gloss. 12. qu. 2. quia unio est alienatio in qua requiritur consensus Capituli: imò & in unione facienda ipsi Capitulo, non sufficit consensus Capituli, quia non potest authoritatem præstare in re sua, verùm desideratur authoritas Pontificis; d. Cle. si una. Suppressio præbendarum, vel beneficiorum propter tenuitatem reditûs, vel aliam causam non permittitur Episcopo, absque consensu Capituli; cap. cùm accessissent, de Constitut. Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 5. Episcopus etiam non potest transigere de juribus Ecclesiæ sine adsensu Capituli; cap. statuimus. cap. contingit, de transact. cap. ult. de majorit. & obedient. Capitulum non potest condere Statuta quæ pertinent ad statum Ecclesiæ, sine consensu Episcopi; cap. cùm omnes, & ibi Gloss. de Constit. cap. cùm consuetudinis, de consuetud. Nec in statutis edictis contra jus commune sufficit consensus Episcopi, imò & requiritur authoritas Pontificis; cap. 2. verb. statutum de V. S. in 6. Oldrad. consil. 259. Frideric. Senens. cons. 17. Alexand. cons. 105. num. 2. libr. 2. Etiam Capitulum habet ordinariam Jurisdictionem ex consuetudine speciali, putà potest mittere interdictum ex justa causa; cap. irrefragabili. §. cæterum, de offic. Ordinar. cap. cùm inter, de consuetud. Et ut per omnia liqueat quæ sit communio dignitatis & potestatis inter Episcopum & Capitulum, Capitula etiam Cathedralium Ecclesiarum vocantur ad Concilium Provinciale; cap. ult. de his quæ fiunt à Prælat. sine consens. Capitul. cap. ult. de major,

& obedient. & hoc juris antiquissimi fuisse docet Conc. Tarraconens. I. habitum sub Hormisda Papa can. 13. *Epistolæ tales per fratres à Metropolitano sunt dirigendæ, ut non solùm è Cathedralis Ecclesiæ Presbyteris, verùm etiam ad Concilium trahant, & aliquos de filiis Ecclesiæ secularibus secum adducere debeant.* Nec immeritò, quia Ecclesia Cathedralis est sponsa Episcopi, fundamentum, & columen Sacerdotii; & hoc est quod Gregor. Nyssenus ait in vita Gregorii Neocæsariensis Episcopi, cum quamprimùm in eminentiori loco civitatis Ecclesiam instituisse: *οἷος τινα θεμέλιον καὶ κρηπῖδα τῆς ἰδίας ἱερωσύνης. Veluti fundamentum & crepidinem sui Sacerdotii.*

CAPUT XVI.

Capitulum sede vacante succedit in his quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ, non succedit in delegata.

VACANTE Sede Episcopali morte vel captivitate Episcopi, Capitulum vice Episcopi fungitur, & succedit in omnibus quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ, exceptis casibus à jure prohibitis; cap. his quæ. cap. cùm olim, de majorit. & obedient. cap. unic. eod. tit. in 6. cap. Albericus, de testib. cap. ad abolendam, de hæretic. cap. pen. & ult. de suppl. neglig. Prælat. in 6. Extravag. execrabilis vers. cæterum, de præbend. & quia Jurisdictio non potest exerceri per universitatem, & requirit ministerium certæ personæ. Capitulum, Sede vacante, tenetur creare idoneum Vicarium qui vices Episcopi gerat, intra octo dies à die notitiæ vacationis; alioquin cessante Capitulo, optio Vicarii devolvitur ad Metropolitanum; Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 16. Vacante Ecclesiâ Faventinâ Clero suasit Petrus Damianus, ut electionem differrent in adventum Imperatoris, & interim eligerent idoneum Presbyterum, qui vicariam administrationem Episcopatûs gereret: testem ipsum habemus libr. 5. epist. 10. ad Faventinos: *Unde & Dominus noster Papa rogandus est, ut Episcopum vobis modò non ingerat, sed Ecclesiam vestram interim vacare, & vos sub suæ benedictionis umbraculo manere decernat. Quia verò per Dei misericordiam industrios inter vos Clericos, ac prudentes & litteratos habetis, si placet, unus ex eis eligatur, qui ad exequendum hoc negotium utilior inveniatur: cui nimirùm cura ac sollicitudo totius Episcopatûs possit imponi, ac per eum omnia necessitatis Ecclesiasticæ negotia debeant ministrari.* Vacante Episcopatu Argentinensi morte Bertoldi Episcopi, Joannem de Lamperthem à Capitulo designatum Officialem, Vicarium generalem in spiritualibus & temporalibus, refert Albert. Argentin. in vita Bertoldi Episcopi.

Capitulum, ſede vacante, ſuccedit in his quæ ſunt Juriſdictionis ordinariæ, non in Juriſdictione delegata; cap. paſtoralis. §. præterea, de offic. Ordinar. putà non poteſt Vicarius Capituli concedere litteras quas vocant in forma dignum: ſed ſi proviſio dirigatur Ordinario in forma dignum, & interim Sedes Epiſcopalis vacaverit, commiſſionem proviſionis reformari oportet, & dirigi Epiſcopo viciniori, attento quòd Sedes Epiſcopalis vacat; Pavin. de poteſt. Capitul. ſed. vac. part. 1. qu. 7. & 10. Eadem ratione Capitulum, ſeu Vicarius Capituli non poteſt viſitare Monaſteria exempta etiam Monialium, quæ non viſitantur ab Epiſcopo, niſi tamquàm delegato Sedis Apoſtolicæ; Cle. attendentes. §. hoc igitur, de ſtat. Monachor. Conc. Trident. ſeſſ. 25. de Regular. cap. 9. Capitulum, ſede vacante, non ſuccedit in collatione Beneficiorum; cap. eam te, de reſcript. cap. illa, nè ſed. vacant. cap. 2. eod. tit. in 6. cap. 1. de inſtitut, eod. libr. quia collatio Beneficiorum eſt in fructu, & reſervatur futuro Succeſſori, niſi Papa præveniat; Gloſſ. in cap. cùm olim, de majorit. & obedient. Hoc verum eſt in collatione liberâ, aliud eſt in collatione neceſſariâ, unde Capitulum poteſt confirmare electiones; d. cap. cùm olim. inſtituere præſentatos; cap. 1. de inſtitut. in 6. conferre Beneficia affecta graduatis vel nominatis, vel vacantia ex cauſa permutationis, quia in his collatio eſt neceſſaria; Panormitan. in d. cap. illa. Rebuff. de nominat. qu. 8. num. 49. Capitulum, ſede vacante, non poteſt per ſe defungi ea quæ ſunt Ordinis, ſed per viciniores Epiſcopos; can. Pontifices. 7. qu. 1. cap. cùm nullus. §. Epiſcopo, de tempor. Ordin. in 6. Gloſſ. in cap. his quæ, de major. & obed. Quo pacto Veriſienſem Archiepiſcopum Theſſalonicenſi Eccleſiâ vacante, rogatum ut viatorem, nonnullos Clericos in ea ordinaſſe memoratur apud Innocent. III. regiſtr. 13. epiſt. 13. Minimè verò licet Capitulo, ſede vacante, intra annum à die vacationis ordinandi licentiam, aut litteras dimiſſorias ad Ordines concedere non arctatis beneficio Eccleſiaſtico recepto, aut recipiendo; Conc. Trident. ſeſſ. 7. de reformat. cap. 10. Capitulum, ſede vacante, non poteſt deſtituere Officialem, non unâ ratione: prior eſt, quia vacante ſede Epiſcopali, nihil innovandum, niſi in his quæ ſunt neceſſitatis, quæve moram non patiuntur; cap. 1. 2. & 3. nè ſed. vacant. Panormitan. in cap. his quæ, de major. & obed. Altera eſt, quia Officialis non eſt propriè Officiarius Epiſcopi, ſed totius Diœceſis, qui deſtitui non poteſt in injuriam Diœceſis. Accedit & tertia ratio, quòd inſtitutio & deſtitutio Officialium eſt in fructu, & reſervanda eſt Epiſcopo ſucceſſuro; can. Epiſcopus. 67. diſt. cap. 1. de Capell. Monachor. cap. cùm ex injuncto, de hæretic. Imò Capitulum, ſede vacante, plus juris non habet quàm Epiſcopus, cui minimè faseſt Officialem deſtituere, nè Clero invito ſuus Judex tollatur, nevè Officialis,

dum timet casum, serviliter inserviat voluntati Episcopi, & in Clericos sæviat, vel remissior sit pro nutu Antistitis. Sanè si nullus Officialis existat, vel tempore vacationis decesserit, Capitulum, sede vacante, debet instituere Officialem; cap. ult. de suppl. neglig. Prælat. in 6. Conc. Trident. sess. 24. de reform. cap. 10. An Capitulum sede vacante possit visitare, & Synodum celebrare, dubitatum est; quia Capitulum, sede vacante, succedit in Jurisdictione ordinariâ in casibus expressis à jure; hi verò casus non reperiuntur expressi: item visitatio & Synodus sunt apices dignitatis Episcopalis, quæ cohærent personæ; ex quo Vicarius Episcopi non potest visitare, vel Synodum celebrare sine speciali mandato: tamen probabilius est Capitulum, sede vacante, posse utrumque, visitare, & Synodum celebrare, nè crescente peccandi licentiâ, crimina maneant impunita; Gloss. in Clem. 9. de Hæretic. Panormit. in cap. cùm olim, de majorit. & obedient. Pavin. de offic. & potest. Capitul. sed. vacante. part. 1. qu. 7. Rebuff. in Prax. part. 1. de devolut. num. 65.

CAPUT XVII.

Archidiaconus Vicarius Episcopi. Vices jurisdictionis Archidiaconi. An Archidiaconus sit Antistes secundi ordinis: Notatur Fevretius.

ARCHIDIACONUS est Vicarius Episcopi, & nomine Episcopi vicariam Jurisdictionem exercet, non plenam quidem, id est, omnimodam, sed in levioribus delictis; majores verò excessus per eum denunciantur Episcopo; can. perlectis. 25. dist. idemque habet modicam coërcitionem; Ebo Rhemens. in opusculo de Ministris Rhemens. Eccles. à Jacob. Sirmundo edito in calce Flodoardi. *Officium Archidiaconi est pro neglecta lectione, aut officio gradûs sui à Diacono usque ad infimum excommunicare, etiam & juvenculos talibus pro excessibus, verberibus arcere.* Nec modò in Clericos Jurisdictionem, seu coërcitionem habuit Archidiaconus; verùm etiam in laïcos, si fortè in rebus sacris delinquerent. Hac de causa Cæcilianus tum Archidiaconus, posteà Carthaginensis Episcopus, Lucillam factiosam fœminam, infensam habuisse memoratur, quòd cùm esset Archidiaconus, ipsius correptionem non ferret, de eo quòd ante sacram Communionem, incerti, id est, nondùm vindicati Martyris lipsana osculo libaret; Optat. Milevit. libr. 1. *Hoc apud Carthaginem post ordinationem Cæciliani factum esse nemo est qui nesciat, per Lucillam scilicet nescio quam fœminam factiosam, quæ ante concussam persecutionis turbinibus pacem, dum adhuc in tranquillo esset Ecclesia, cùm correptionem Archidiaconi Cæci-*

liani ferre non posset, quæ ante spiritalem cibum & potum, os nescio cujus martyris, si tamen martyris libare dicebatur, & si martyris, sed necdum vindicati, correpta cum confusione irata discessit. Quò se refert Augustin. libr. 1. contra epist Parmeniani: *Legant qui volunt quæ narrat Optatus de Lucilla, quam pro Ecclesiæ disciplinâ Sanctus Cæcilianus adhuc Diaconus læserat.* In Orientali Ecclesiâ majorem & laxiorem Jurisdictionem habuit Archidiaconus in Diaconos, ita ut eos excommunicandi jus illis esset. In Concilio Chalcedonensi, cùm Ibæ Edesseno Episcopo inter alia objiceretur, quòd Maram Diaconum excommunicasset, factum rejecit in Archidiaconum, ut habetur in gestis Conc. Chalced. act. 10. Μάρας δὲ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἀκοινώνητός ἐστι τῷ ἰδίῳ ἀρχιδιακόνῳ· οὐ δὲ γὰρ ἐμοί ἐστιν ἀκοινώνητος, ἐπειδὴ ὕβρισε πρεσβύτερον διὰ τοῦτο ἀκοινώνητον αὐτὸν ἐποίησεν. *Maras autem secundùm veritatem excommunicatus est à proprio Archidiacono; non enim à me excommunicatus est. Quoniam injuriam fecit Presbytero, ob hoc eum à communione suspendit.* Si lis verteretur inter Clericum & laïcum apud civilem Judicem, non audiebatur Clericus à Judice, nisi vocato Archidiacono; Conc. Aurelianens. IV. can. 20. *Quæcumque causatio quoties inter Clericum & secularem vertetur, absque Presbytero, aut Archidiacono, vel si quis esse Præpositus Ecclesiæ dignoscitur, Judex publicus audire negotium non præsumat.* Nec in judiciis Ecclesiasticis quicquam ferè Episcopus sine Archidiacono; Gregor. Turonens. libr. 9. cap. 6. *Hæc cernens Episcopus* (is erat Ragnemodus Episcopus Parisiensis) *misit Archidiaconum suum dicens: Si Reliquias Sanctorum exhibes, pone eas paululum in basilicâ, & nobiscum celebra dies sanctos. At ille parvipendens quæ ab Archidiacono dicebantur, cœpit Episcopum conviciis ac maledictis prosequi. Sacerdos verò intelligens eum esse seductorem, jussit eum recludi in cellulam.* Et mox: *Captusque ab Archidiacono, & catenis vinctus, jussus est custodiri.* In Synodo Suessionensi II. ab Archidiacono in judicium deducti duo Monachi Presbyteri, quòd Pipinum olim Aquitaniæ Regem è Monasterio sancti Medardi Suessionensis, quo in custodiæ causâ detentus erat, abducere conati essent, & belli causam instaurare; Synod. Suessionens. II. can. 5. *Ejectos jussu venerabilis Rothadi Suessionum Episcopi ad Synodi audientiam Archidiaconus deduxit: & partim confessi, partim convicti conspirationis malum perpetrasse, Canonum severitate depositi sunt, Presbyteri quippè erant, & separatim in Monasteria sui ordinis longè distantia relegati, & ut deinceps nemo tale quid committere auderet, nisi qui similia perpeti non timeret.* Nec modò in Clericos Diœcesanos Jurisdictionem habebat Archidiaconus, sed etiam in Clericos positos privatis in Oratoriis, quæ erant in prædiis Potentiorum, quòd cùm domini ægrè ferrent, rem emendari placuit; Conc. Cabillonens. can. 14. *De Oratoriis quæ per villas fiunt, nonnulli ex fratribus,*

fratribus, & Coepiscopis nostris, residentibus nobis in sancta Synodo querimoniam detulerunt, quòd Oratoria per villas Potentum jam longo constructa tempore, & facultates ibidem collatas, ipsi quorum villæ sunt, Episcopis contradicant; & jam nec ipsos Clericos qui ad ipsa Oratoria deserviunt, ab Archidiacono coërceri permittant: quod convenit emendari.

Jure communi Archidiaconus non habet ordinariam, id est, propriam Jurisdictionem, sed vicariam, ut Vicarius natus seu legitimus Episcopi; d. can. perlectis. cap. 1. cap. ad hæc, de offic. Archidiac. quam ob causam ab Archidiacono non appellatur Episcopus, sed Metropolitanus; cap. referente, de præbend. nè idem à seipso appellari videatur. Archidiaconus verò habet ordinariam Jurisdictionem ex consuetudine, vel privilegio. De consuetudine suspendit, excommunicat, absolvit Clericos, Ecclesias interdicit; cap. dudum. 2. de elect. cap. dilecto, de offic. Archidiacon. cap. significantibus, de nov. oper. nunciat. cap. ad hæc, de excessib. Prælat. cap. licet, de pœn. & de consuetudine accipiendi sunt plerique loci, qui Archidiacono tribuunt Jurisdictionem; cap. 1. de eo qui furtiv. Ordin. suscepit; cap. litteras, de restit. spoliat. maximè in Archidiaconis Angliæ: & hoc jure gloriatur Polydor. Virgil. 4. Rer. Anglicar. quòd ante quatuor & decem annos Archidiaconus wellensis factus esset, haberetque in ipsa wellensi Diœcesi Jurisdictionem *quæ nos interdùm*, inquit, *meliores reddit*. De consuetudine Archidiaconus Parisiensis habet ordinariam Jurisdictionem, & ab eo appellatur ad Episcopum; d. cap. significantibus. Jo. Gallus. qu. 115. Chopin. de sacra polit. libr. 1. cap. ult. num. 21. & Archidiaconus quatenus habet ordinariam Jurisdictionem, solet habere Officialem instar Episcopi; d. cap. significantibus. cap. Romanâ. §. 1. de appellat. in 6. cap. Romana, de sentent. excommunicat. eod. Matth. Paris ad ann. 1225. ex Decretis Archiepiscopi Cantuariensis, de concubinis Clericorum: *Item si pepererint, non purificentur nisi priùs sufficientem præstiterint cautionem Archidiacono, vel ejus Officiali, de satisfactione in proximo Capitulo post purificationem earum facienda: item Sacerdotes in quorum Parochiis concubinæ talium commorantur, si non hoc ostenderint, Archidiacono vel ejus Officiali, suspendantur.* Et Synodus Londinensis habita anno 1237. apud eundem Matth. Paris. *Nè Ecclesiarum Prælati, & maximè Archidiaconi & Decani, vel Officiales eorum, vel etiam quicumque alii ad universitatem causarum, vel aliqua negotia ratione Jurisdictionis Ecclesiasticæ, vel officii spiritualis Ecclesiæ forum contingentia delegati, quin de discordiis vel querelis fiat pax vel concordia inter partes, præsumant aliquatenùs impedire.* Et hoc casu ab Archidiacono non appellatur ad Metropolitanum, omisso Episcopo; d. cap. Romanâ, de appellat. Ubi Archidiaconus Jurisdictionem exercet vice Episcopi, Diœcesim visitat non sine mandato Episcopi; d. can perlectis, & Conc. Cabillonens. can. 15. can. dictum est. 94. dist. De consuetudine verò Ar-

V u

chidiaconus habet suam Diœcesim, suumque Clerum; cap. mandamus, de offic. Archidiac. cap. pen. de major. & obed. cap. ad hoc, de excess. Prælat. Hincmar. dialog. de stat. Eccles. *Archidiaconatus olim certis terminis distributos non dubitaverim.* Eique visitatio competit, intra fines sui Archidiaconatûs, & procurationis exactio visitationis causâ; d. cap. dudum. d. cap. mandamus. cap. auditis, de præscript. cap. cùm Apostolus. cap. procurationes, de censib. hoc Episcopo impar, quòd non ampliùs quàm semel in anno visitat Ecclesias suæ Diœcesis; d. cap. mandamus.

Eodem jure Archidiaconus convocat Synodum intra metas Diœcesis suæ; Baldricus Noviomens. Episcopus, apud Miræum in Codic. Donation. piar. cap. 71. *Porrò si Archidiaconus, sive Decanus in Ecclesia supranominatæ villæ Synodum tenuerint.* Et Lotharius III. Imp. in privilegio Ecclesiæ S. Servatii Trajectensis eodem in Cod. cap. 87. *Et consuetudo est longo usu in habitum conversa, ut Presbyter Parochiæ S. Servatii, & Presbyter Parochiæ S. Mariæ, præsidente Archidiacono, communiter habeant Synodum in Ecclesia Sanctæ Mariæ.* Archidiaconi erat in Synodo Presbyteros instituere, in his quæ pertinent ad Sacramentorum administrationem; Synod. Londinensis jam laudata apud Matth. Paris. *Archidiaconi quoque in Decanatuum suorum conventibus, Sacerdotes maximè in his studeant erudire, docentes eos qualiter circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam & Matrimonium debeant se habere.* Ejusdem est convocare Synodum diœcesanam; Capitular. libr. 5. cap. 9. *Presbyteris & Clericis sic ordinavimus, ut Archidiaconus Episcopi eos ad Synodum convocet.* Eo nomine Archidiacono debetur Synodus, id est, Synodaticum ut Circata seu procuratio pro visitatione, saltem pro parte; Innocent. III. libr. 2. epist. 75. *Archidiaconibus tertiam partem de Circatis & Synodis.* Et Jo. Sarisber. epist. 4. *Prætereà dicebat se litem injicere super alia Ecclesia ab eodem Richardo, qui tam Episcopo quàm Archidiacono Synodalia, & quosdam reditus Episcopales moliebatur auferre.* De consuetudine etiam Archidiaconus suam facit Jurisdictionem & emolumentum sigilli Episcopalis, sede vacante; Oldrad. conf. 194. & Chopin. loco supr. laudato. & Monastic. libr. 2. tit. 3. num. 19. Hodiè Jurisdictio Archidiaconi, per desuetudinem ferè exolevit, translata ad Vicarium Episcopi, & Archidiaconus nudam dignitatem habet sine Jurisdictione. Nimis incautè Fevret. libr. 4. cap. 3. num. 20. deceptus à Savarone, Archidiaconos numerat inter Antistites seu Sacerdotes secundi ordinis; de Archidiacono accipiens illum locum Sidonii libr. 4. epist. 11. de Claudiano fratre Mammerti Viennensis Episcopi.

Antistes fuit ordine in secundo,
Fratrem fasce levans Episcopali.

Locus enim non potest intelligi de alio quàm de Archipresbytero, quia non alii quàm Presbyteri sunt secundi ordinis post Episcopum: Diaconi

verò sunt in tertio gradu seu ordine; Optatus libr. 1. *Quid commemorem laicos qui tunc in Ecclesia nullâ fuerant dignitate suffulti; quid ministros plurimos, quid Diaconos in tertio, quid Presbyteros in secundo sacerdotio constitutos?* Et ita Joannem per gradus, primùm Lectorem, inde Diaconum, posteà Archidiaconum, inde jam secundi ordinis Sacerdotem, id est, Archipresbyterum, in Episcopum Cabillonensem electum fuisse tradit idem Sidon. epist. 25. ejusd. libr.

CAPUT XVIII.

Jurisdictio Archipresbyteri qui & Decanus. Jurisdictio Præpositi.

ARCHIPRESBYTER licet Archidiacono major ordine, unde in his quæ sunt ordinis priùs nominatur; can. Salvator. 1. qu. 3. dignitate & officio minor est, & subest Jurisdictioni Archidiaconi; can. perlectis. 25. dist. cap. 1. cap. ad hæc, de offic. Archidiac. Imò de consuetudine electio Archipresbyteri pertinet ad Archidiaconum, unà cum Clero & plebe sua; can. si in plebibus. 63. dist. Arnulph. Lexov. epist. 27. ad Alexandr. III. pro P. Pictaviensi Archidiacono. *Idcircò si causæ ipsius qualitas inquiratur, id juris se in quodam Archipresbyteratu suo contendit habere, quod tam ipsi, quàm omnibus aliis Archidiaconis, in omnibus Archipresbyteratibus suis, vetus Ecclesiæ illius consuetudo confirmat. Porrò supervacuâ videtur quæstione vexari, cùm sola sit de solâ Archipresbyteri electione contentio cum Archidiacono facta ad Episcopale de consuetudine referatur arbitrium, eamque potest authoritate sua, nisi fuerit idonea reprobare. Cæterùm si eo invito in Archidiaconatu ejus Archipresbyter fuerit institutus, plurimùm utilitatibus ejus & honori constabit esse subtractum, cùm ei in Archidiaconatu suo alius quodammodò Archidiaconus agnoscatur.* Archipresbyter est Decanus, & senior Presbyterorum, unde Decanus dicitur; Synod. Agath. can. 9. can. in capite. 50. dist. *Ibi adesse debent Decani, id est, Archipresbyteri Parochiarum, & Presbyteri pœnitentium*, cui congruit can. nullus Episcopus & seq. 60. dist. can. nullus omninò. 16. qu. 7. cap. cùm Apostolus, de censib. cap. 1. & 2. nè Prælat. vices suas. Inde & Decania est Diœcesis propria Archipresbyteri; Capitular. Caroli Calui tit. 5. cap. 3. ex Concil. Tolosano: *Statuant Episcopi loca convenientia per Decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri*. Archipresbyteri alii sunt urbani seu civitatenses, alii agrestes quos rurales Decanos vocant; d. can. nullus. d. cap. 1. & 2. nè Prælat. vic. suas. Archipresbyter seu Decanus urbicus est, qui constitutus est in Ecclesia Cathedrali, in plerisque Ecclesiis is est caput Capituli, cap. cùm inter universas, de elect. unde appellatione Capituli continetur; cap. post electio-

nem, de conceff. præbend. Refcripta Pontificia diriguntur Decano & Capitulo, cap. cùm inter, de confuetud. cap. 1. de poftulat. Prælat. is habet primam vocem in Capitulo, cap. auditis, de elect. ejufdem eft convocare Capitulum; Marcus part. decif. 1365.

Decanus præeft Presbyteris, & ad hoc habet curam animarum, & in eo requiritur ætas 25. annorum, & ut intra annum promoveatur ad Presbyteratum; can. 1. & feq. 61. dift. cap. cùm in cunctis, de elect. cap. 1. de ætat. & ordin. præficiend. Decanatus eft dignitas electiva; d. can. fi in plebibus. 63. dift. cap. deliberatione, de offic. Legat. in 6. Decanus feu Archipresbyter exercet Jurifdictionem vice Epifcopi; d. can. nullus. 16. qu. 7. cap. fignificavit, de converf. conjugator. etiam de matrimonialibus caufis quæ funt majores cognofcit, cap. ex litteris, de confanguinit. & affinitat. cap. fraternitatis, de frigid. & malefic. necnon de incantatoribus & maleficiis; ex Conftitut. Caroli M. de pace cap. 25. quin imò eò res prolapfa eft, ut Decani feu Archipresbyteri, vices Epifcopi & Archidiaconi, id eft, exercituum Jurifdictionis, ejufque compendium fub annuo cenfu conducerent, quod vetitum eft d. cap. 1. & 2. nè Prælat. vices fuas. Aliàs & Decanus de confuetudine habet propriam Jurifdictionem; cap. dilectis, de appellat. Hildebert. Cenomanenf. epift. 68. *Sequenti autem tempore contigit, ut quofdam Canonicorum, qui fubvirgaerant, propter eorum turpia verba, & reprimēdorum enormitates operum, Decanus ex officio Decaniæ, Ecclefiaftica corrigeret difciplina.* Joann. Sarifber. Policratic. libr. 1. cap. 16. *Porrò nec Judices Ecclefiaftici fequuntur Samuelem, fed ficut populus fic & Sacerdos, quòd ut ab humilioribus liqueat, qui Decani funt vel Archidiaconi, nifi illi ut Simon nofter venerabilis Doctor in lege Domini dicere confueverat, in quorum manibus iniquitates funt, dextera eorum repleta eft muneribus.* Item Archipresbyter feu Decanus habet jus vifitandi Ecclefias tractûs fui, & procurationem eo nomine exigendi; cap. cùm Apoftolus, de cenfib. Archipresbyter enim habet fuum Clerum, & fuam Diœcefim, & præeft Vicariis Presbyteris, qui per minores titulos difpofiti funt; cap. ult., de offic. Presbyter. quod perperam laudatur ex Synodo Ravennæ habitâ, & malim reddi Synodo Ticinenfi celebratæ fub Carolo Caluo; can. 13. ubi idem. cap. iifdem verbis exiftat integrum. In multis Ecclefiis Præpofitus præeft Capitulo, & habet Jurifdictionem ordinariam de confuetudine in Canonicos & alios Clericos, habet duplicem vocem in Capitulo; cap. cùm olim, de re judic. duplicem præbendam, quia habet dignitatem & Canonicatum; cap. litteras, de conceff. præbend. Canonici ei jurant obedientiam; cap. cùm in Ecclefiis, de major. & obedient. His juribus gaudere Præpofitum Tolofanum non tacuit Benedictus in cap. Raynut. in verb. & uxorem in pr. num. 6. eft dignitas electiva; dudum. 1. de elect. Marc. loc. laudat.

